گەنجینەیا زمانێ کوردی

بەرهەمێن کوردێن یەکیتیا سۆڤیەتێ

بەرگی پێنجەم

ئەم زنجیرە کتێبە مافی لەچاپدانەوەی
تەنیا بۆ دەزگای ئاراسە لەبەرئەوەی ئەرکمان پێوە کێشاوە.
هیچ کەس و دەزگایەک بۆی نییە بەبێ پرس لەچاپیان بداتەوە.

گەنجینەیا زمانێ کوردی

بەرهەمێن کوردێن یەکیتییا سۆڤیەتێ

بەرگی پێنجەم

ب سەرپەرشتییا:

تۆسنێ ڕەشید

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس

هەولێر – هەرێمی کوردستانی عێراق

هەموو مافێک هاتووەتە پاراستن ©
دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس
شەقامی گوڵان - هەولێر
هەرێمی کوردستانی عێراق
هەگبەی ئەلیکترۆنی aras@araspress.com
وارگەی ئینتەرنێت www.araspublishers.com
دەزگای ئاراس لە ٢٨ تشرین (٢) ١٩٩٨ هاتووەتە دامەزران

گەنجینەیا زمانێ کوردی - بەرگی پێنجەم
ب سەرپەرشتییا: تۆسنێ ڕەشید
کتێبی ئاراس ژمارە: ١٣٤٠
چاپی یەکەم ٢٠١٢
تیرێژ: ٦٠٠ دانە
چاپخانەی ئاراس - هەولێر
ژمارەی سپاردن لە بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان ٢٥٨٢ - ٢٠١٢
نەخشاندنی ناوەوە و ڕازاندنەوەی بەرگ: ئاراس ئەکرەم
هەڵەگری: عەلی شێخۆ

ژێنک:
ژمارەی پێوانەییی ناودەوڵەتیی کتێب
ISBN: 978-9966-488-10-9

سەرەجەما پەرتووکان

نڤیسکارێد کوردایە سوڤێتیێ. هازر کر: جاسمێ جەلیل 7

ئیدی دەرەنگ بوو. ئەمەریکێ سەردار 423

خەتێد حوبێ. سموٓئێ شەمو 609

نڤیسکارێد کوردایە سوٚڤێتیێ

هازر کر : جاسمێ جەلیل

هایپێترات

ئێرێڤان ١٩٥٧

Нвисаркʼаред кʼӧрдайә советие

һазьр кьр:

Щасьме Щʼәлил

һайпетһрат

Ереван 1957

هەجیێ جندی

سۆڤێتاکان هایاستان

شیرن و شا هایاستان[1]:
شەوق و شەمال تو وەتەن،
مسکەنێ گول و گهیا–
تەڤێ ئاڤێ، ئاران، چیا.
چقا خوەشی تو، وەتەن،
گوند و باژارێد تە ب کەن،
هەموو کووچە، هەموو مال–
کولیلک دانە هەزار رەنگ.
زاڤۆد و فابریکێد تەزە–
دەر و دۆران شێنکرنە،
نەخش و پێشەک کرنە
هەر بوهستەک ئەردێ تە.
لێ گوندێد تە–هایاستان.
ئێلێکتریکێ جان بوونە،
ئاڤابوونە، خوەش بوونە–
بوونە یەک–یەک گولستان.
لێ مەرڤێد تە–چێکردار
بۆنا عەمرێ بەختەوار،

---

١. ئەرمەنیستانا سۆڤێتیێ

بۆنا رۆژا سبا خوەش–
خوە توجارا نادن پاش.
تەڤی پانزدەھ برادا–
گولڤەددی ئەشق و شا،
تو خوەش–خوەشی، خوەش وەتەن
بەدەو، بەدەو– ھایاستان.

ئووت لێنینێ نەمری–تەرجمە ژ ھ. ئاکۆبیان
سێرڤین–ژ ھ. پۆگۆسیان

و رۆژ داربازبوون... ل وی باژاری،
ل کو تەڤی دیا خوە دما سێرڤین،
عەمرەکی تەزە ڤەبوو وانارا،
رۆژا تەزە بۆنا وان پەنجڤەدا،
مەرڤێد تەزە تەڤ، بھار ئانین،
ئانین ل بەر زێرزەمینا سێرڤین.
درانێد وێیا مینا سەدەفا،
ئەو دکەنیا، گول ژێ دبارییا.
قیز ئیدا نەچوو وی قاتێ ژۆرن،
وەکی مینا بەرێ پارسکرا نان.
ئەو دەولەتی وێدەرێ دەرخستن،
سێرڤین ژ بەر دەست لاپ خلازکرن،
داییک ژی قەنج بوو، نەدخار دارمان،
دخابتی ل زاڤۆدەک مەزن،
چاوا ھۆستاکە ژیر ل بەر دەزگێ
چێدکر ئەوێ پارچێد تۆپ تەزە.

سێرڤین ژی هەرۆ دچوو مەکتەبێ،
سۆلێد تام تەزە پێ دکر ئەوێ،
تۆرا مۆرییا ل ستوێ وێدا،
پۆرێ وێ کوریشک، رەنگێ زەریندا.
بەشەرا وێ خوەش، دێمێ وێ گولین،
چەعڤێد وێیە رەش، چا هەبێد تری،
و دژی ئەو ل باژارێ مەزن
ئەو قیزا دالال، ناڤێ وێ سێرڤین،
ئۆتاخێد وێیا تەزە، رۆنایی،
تەڤا بهارێ وانرا رەقسی،
و ب درانێ خوەیە سەدەفین،
چا عەمرێ تەزە گولڤەدا سێرڤین.

گەلۆ، ئەزێ ڤەگەرم؟

(فێریک پۆلاتبێکۆڤ)
گەلۆ، ئەزێ ڤەگەرم بەر تەڤا جەنووبێ،
وێدەرێ، ل ناڤا چیایێد خوە بەرێ،
کێدەرێ، چا پزمام بۆنا پزماما،
کاڤکاز بۆ من خالیچێ رادخە؟
گەلۆ، ئەزێ ڤەگەرم بەر سیا چینارا،
ل بنێ چقلێد وان سپندارا؟
دیسا ببینم گوندێ خوە بەرێ،
کو جەو دکە خوشین و دار دکنە سی؟
و گەلۆ منرا وێ ل هەڤدو بێ،
کو شەڤا ب خیال دەشتا بگەرم،

بستریم کلامێد مقام-مقامی،
و ل عەزمانە شین ئەز ببم تما؟
یان ناڤ بەرفا سیبیرا دووردا،
ل یالێ تایگا کەرۆ و لالدا
ئەزێ بقەدینم ریا خوەیە چەتن
و دەرهەقا من گشکێ بیر بکن؟

ژ گوندا گوندەک

سبەکە هاڤینێ چیکە سایی ئەز ب خزمەتەکێ رێکەتم، چوومە گوندێ کوورەکەندێ، وەکی دنێ، ب جوورێ کن و فەمدارییا تەزە ژێرا دبێژن کوورەکەن،-کورەکەن گوندی ل بناترا گرەکیدانە، نە ئاقا دووری ئێرێڤانێ، ل نەهییا ئێچمیادزینێ، وەکە پێنجی-شێست مالییە، درێژە، ل ئالیکی وی لۆد، گۆم و تەولێد کۆلخۆزێنە، لێ ئێ دنێ تێ دگهیژە مەکتەبا گوندە چارسالە.

ژێرا گوندرا جەوەکە ئاڤێیە تەنک تێ، نارم دکشە، دچە. ل چارهلقێ وێ و ل ناڤا گوند رەوش گرتنە دارێد سێڤا، هورمێیە، زەردەلا و گووزا، شڤتەلوویا و سنجا... گوند دخەملینن.

بنەلیێد ڤێدەرێ بەرێ، چاوا ناڤێ گوندرا دخوێنە، کوورەکەند، گوندێ کوورێ، بەرۆژێ، وەختێدا ئادربێجان بوونە. مەزەلێ دۆرێ ژی شەدەتییا وێ یەکە ددن. لێ نها گشک کورمانجنە، سالا هەزار نەهسد هیژدا جیهیشتیبووی. ئەو تەڤی خەباتچیێد ئێرمەنی هاتنە ژ قەرسێ، گوندیێ شاترۆگلینە، سووزس و باجەلووێ، هاتنێ ژ تەندوورەکێ، سینەکێ، گوندیێ زۆرێنە، قووچێ ... هاتنە ژ ئالیێ وانێ.

گوند خوری سیپکی یانێ هەسنی نینە، چەوا کو بەرێ بوو-گوندێ زوقورییا، هەسنییا، سیپکا و ئوسا گشک ژ هەڤدو باشقە-باشقە بوون. دها ژ ناڤا جماعەتێ بەرە-بەرە تێنە بیرکرنە قێبیل و بەرێد زەمانێ چوویی گەلەک ناڤی. نها گشک یەکن، تەڤی هاڤ، بنەلووێ گوندەکینێ، ب ناڤێ گوند تێنە ناسکرنە. چ گوهاستنەکە مەزن!

کوورەکەند سی و چەند سالا بەرێ خرابە بوو، مسکەنێ بوومێ کۆر، گوهێرا پەزێ

پایزا دەرەنگ و بهارا زووهاتی. حوکومەتا سۆڤێتیێ گوهداری دا سەر وێ قزلێ ژی:

شێنکر، کرە بەر پلانێ، ب تیپا تەزە، دەوسا ئاخلا، گوهێرێد پێز، ئۆتاخێد تەزەیە چەند پەنجەرە چێکر و ئاڤاکر. رێنجبەرێ بەرێ بەرە-بەرە دەست ژ کۆچاریێ کشاند و ب رەئاتیێرا هاتە گرێدانێ، هێژا بوو خایێ گوند، کەوشەن و ئاڤێ.. و کۆنێ هزهزی ب چیت و بەرچیتێ خوەڤا، وەکی تەڤی کۆلۆزێ تەرکی هێ بن ستێرێ هنە مالادا دمینە، هەر جارا، گاڤا چەعڤێ مەرڤ پێدکەڤە، خوونا رەش هلدشا ناڤا دل و هناڤێ وی، دەرد و کولێ کەڤن تەڤ رادبن: تێ بەرچەعڤا عەمرێ کۆچەریا رەشی-هش، شەرێد قەبیلایە باڤۆ-باڤۆ، هەوار و گازیێ، هالێ زەلوولیێ، کوشتنێ، قرکرنێ، تالان و تاژان.

و ئیرۆ، ئەو رۆژێد قەتلێ، کۆ وەختەکێ هەبوونە، دها دەربازبوونە، ئوندا بوونە، و مانە چەوا خەونەرۆژکێ رەش، وەکی مەرڤ توجارا ناخوەزە بینە بیرا خوە، چما کو خوەدا هێرس دبە، دکەوگرە، دشەوتە وەکە ئاگرێ تەندوورێ.

کوورەکەندیا گشکە کۆلخۆزێدانن و تەڤی کۆلخۆزڤانێد گوندێ هایتاخێیی جینار، دۆستێ کال و باڤا، هینی بێجەرکرنا پەمبو، تریبا، باخ و رەزا، بۆستان و پنجارا بوونە، ئۆنجێ هلتین-داتین. خوەلیبا دەشتا ئێریڤانێیا تەڤدا زێر خەباتچیێد خوەیە تەزەرا گولڤەددە، دخاملە ب سملێد گانمێ زەر، ب کولیێ پەمبویا سپی، وەکە بارفا یەکشەڤی، ب گووشیێد تریێد شیرنە جنەتی، ب هەزار تۆپلە-تەمی...

ل کوورەکەندێ دەرسداریێ دکە رۆمیێ هەسۆ، کالەکی رووسپی، وەکی ماین ژێرا دبەن- رۆمی گاسۆ، ب فۆرما ئوورسی. مەنا ڤێ یەکە هەیە هلبەت و سەرهاتیبا وی جامەری گەلەکی درێژە لێ ئەمە زەعف کن بێژن. هێلا بەری رێڤۆلیووسیا ئۆکتیابرێ رۆمی سەر گلیکی نەتێ تێ سرگوونکرنێ. وی دشین هەیلۆ سەر سینۆرێ ئوورسێتێ و چینستانێ. ئێ، کوردێ سەرێ چیێ، نە زاری، نە زمان، خەریبی نەناس، ل جیکی ئوسایی دوور ئیدا هالێ وی وێ چاوا بە؟..

و رۆمیێ مە بلوورە ل سەر لێڤێد وی بیر تینە مالا خوە دەر-جینارا، چیایێ ئێلەگەزێ، ئازایی، دەرد و کولێ خوە تێدا درێژە. هەرکە نەدەنگبێژ بوویە، تەزە دبا

دەنگبێـژ، هەرکـە نـەبلوورڤـان بوویە، دبا بـلوورڤـان. خـوە ب خـەلقێ دۆرا خـوە ددە ناسکرنێ و ب خـوە ژی دکەڤە کراسێ وانا، دکەڤە نـاڤا هالێ سبیل-سرگوونیێ. بەلێ، مەرڤ هـین دبە، تەیاخ ددە... و سال تێن، دەرباز دبن، یەک، دو، سێ...

رۆمـیێ گاسـۆ خوە ژی تـێ دەرناخـە، چکا چاوا هینی زمـانـێ ئوورسی بوو و چاوا هینی نڤیسـار و خوەندنێ بوو، ئەو کو ب دینێ ئێزدییا خـوەندن گونە هـەسـاب دبوو. گونە هـەسـاب دبوو گاڤا مـەرڤ ژ ملـەتێ دنێ بزەوجییا، لێ رۆمی ئەو دەر ژی کر، قیـزەکە ئوورس- ئانییا سێرگێڤنا ستـەند و خوەرا ل وەلاتێ دوور دبە خـوەیمال. لێ پای رێڤۆلیووسیا ئۆکتیبابرێ ڤـەدگەرە، تێ بال قەومێ خوە، جەم برا و پزمامێد خوە و دبە دەرسـدارەکی پێشن ناڤا دەرسـدارێد کوردادا. ڤـێ گاڤێ، ئیدا شـاگرتێ وی- رزایلێ رەشید، وەکی کلووبا گونددا دخـەبتە، خلازکرییە ئینسـتیتووتا پێداگۆگییێیە دوورەکـە. رۆمـیێ هـەسـۆیی دنێـدی، بیـرانینێـد هـەزارانە سـێـریدا، نـهـا ل گـوندێ کـورەکـەندێ، ل رەخ ئـەلەگـەزا هزکـری، دەرسـا زمـانە ئوورسی کـور و کـەچێـد تەزەرابووی هـین دکێ، وی زمانی، ب کیژان نڤیسینە پووشکین و تۆلستۆی، گۆرکی و شـۆلۆخـۆڤ. رۆمـیێ هـەسۆیی بەخـتـەوارێ وەکە دنـێ، نە ئاخـر ئەو قـە نا کـالبـوونە خوەدا گـهیشـتە مرازێ خوە، نە کو تەنێ هـین بوو، لێ نـها هـین ژی دکە وێ جمـاعەتا خوە، وەکی سالا و زەمانا ژ ئالیێ هەبوون و کوولتوورایێ شووندا مابوو.

بەلێ، دەربـازبوویە ئەو دەوران، گـاڤـا ئێـزدییـارا گـونـە هەسـاب دبوو خــوەندن و نڤیسار. لێ نها-نها گشکە خوەندینە، هەر زلام دکە و دجەدینێ، وەکی خوەندنا بلند دەست بینە،- وایە دەورانا مـە، رابوون-روونشـتـاندنا گـوندێ کـورەکـەندێ ئیـرۆ و سبێ.

جـمـاعەتێ خـوە ل خـوەندنێ گـرتیـیە، ل کوولتـوورایێ، رۆنـاییێ... و ڤـایە هـەمـا ئەڤـا گـوندێ مـە کـورەکـەند، ل ڤـێ دەرێ هـەرچێ بوو جـاهـل، قیـز بە، کـور بە، کـەسـەکی نەخوەندی تونە. ل هـەر مالەکێ کتێب هـەنە، قەلەم، کاخەز و حوبر و تێنێ پەسناندنێ ئەو مـەرڤ ئێ کـو رند دخـوونن، خـوەندنێدا پێشن، گەلەکی دخـوونن و گـەلەک زمـانا زانن.

قۆناخا من ل مـالا رەشیدێ ئۆزمانە، یا باڤێ رزایی رەشیدی یەکی زەرینی ناڤینی

سـڤکه، هـەیە پێنجـیـپـێنـج سـالی، ئاقلێ وی چەعـقـادا دخـوێنە، خـوەش–خـەبەرە، نیڤخـوەندی مـایە. بەرخوە دکەڤە، وەکی خوەنـدنا ئۆرتە و بلند دەست نانییە.– خـەم تونە، ئەز بەر دلێ ویدا تێم، بنهێرە، کورێ تـە گهـیشـتـیـیـە، کو ئـینسـتیتـووت خـلاز کرییـە، لێ کوراپێ تە، قـانـاتێ کوردۆ، ل لێنینـگرادێ بوویە ئولدارەکی بەربـچەعڤ، گەلەک کتێبێد وییـە ئولـیێ هەنە، گەلەک خوەندکار و ئاسپـیرانت ل بەر دەسـتێ وی هـێن بوونە و هـێن دبن، ئێدا چ دخوەزی؟

– ئەو راسـتە هلبـەت،–رەشـید خـەبەرا من ب شـەکر دبرە،–لـێ نە ئاخر من ب خـوە ژی دخـوەست کووراێیا زانینـێ دەست بانیا، ئاخـر حوکومـەتێ هـەر مـەجال–مکان دانە مـە بۆنا پێـشـداچووینـێ، زانەبوونێ و هسـرەتا خـوەندن زانەبوونـێ دلدا، ئەو، وەکی ئـیدا نیڤ قورنەیی زێدەتر عەمـر کرییـە، ل نەڤینگێ خوەیی بەر بستێن دنێرە، مەرڤ هـەو زانە ئەو دخـوازە بکەڤە ناڤا دلکێ وی، بێژە–ئەز ژ ریا خوە مـام، قە نا تو مەیدانا ئولم و زانینێ دەستێ خوە نەکە.

نەڤیێ وی بەرێ خـوە رادیۆئا فێزا خـوەدا دکێ، مەرڤ دبە دخوازە ببـهێ، لێ کالک رەشـیـد پەنجـەرێرا دەرڤا دنهـێرە، تێنە خـانەکرنە مێـرگ و زەڤـیێد راسـتـا ئۆرتا هـایتـاخێ و کـورەکـەندێیـە هێـشـین، نـەخش–نەخـشـی. بەشـەرەکـە خـوەش هـنارێد سـوورەتێ ویرا دتەیسە و... وەکە بیستەکی ئەم ل هەڤدو دنێرن. تێ بەر چـەعڤێ من خـەباتا وییـە هزێمـەتی و ب خـەبـەردانا چەعڤا ئەز ژێرا دبێژم–تە سـەحـەتە خـوەش، خەباتچییۆ، ئەو خەباتا تە کرییە ل ناڤا دەشتا کۆلخۆزێ، نە کو تەنێ پەسنێ تە ددە، لێ ئەو ئوسا ژی پێشداچووینا مە هـەساب دبە، دە هـەسابێ خوە بگرە.

من تـەخـمـینکر، وەکی رەشـیـد دلێ من خـوەند، فـەمکر، وەکـی رێکە زەڤـە درێژ قـەداندیە ژ کۆچەرێ حەتـا کۆلخـۆزێ... سـفەت لـێ گولەش بوو، تە دگۆ گول و نوور ژێ دباریان...

بەلێ ل ڤی گوندی کـەسـەک پارا نانێرە، پەی رۆژا بوهـوری ناکەڤـە، گشـک پێشـدا دنێـرن–رۆژا سبێ و سـبـا تەزەرا تـەزە دبن، عـەمرێ خـوە خـوەش دکن، ب سـەرەجـەم، دەولەمەند و بەختەوار دکن. ئەو بەربری سبا خوەیە تەزە دبن، سبا کۆموونیزمێ.

مۆسکـۆڤێ سـەلیم ژی ل گوندێ کورەکەندێ دمـینە، من دەرهـەقـا وی و خـەباتـهزییا

ویدا ڤـر چەند سال پێشدا بهیستبوو و وەختـا ئەز چوومە وێدەرێ، من دەقـەکێ زوو خوەست وی ببینم، پێرا خەبەردم، وەکی زووترێ پێشیێ ل بێسەبرییا خوە بگرم.

گونددا منرا گۆتن، کو مۆسکۆڤی ل کەوشـەنێ، بەرانێد کۆلخـۆزێ دچێرینە. منێ بێسـەبر وێ لەزێ خوە ل ئالیێ گوندێ جینار– ئـارشالووسێ گرت و دا سـەرێ رێ. شڤـەرێ ناڤا زەڤیێد پەمبورا دچوو. هنە کولی ئیدا بشکڤیبوون، ئێد دنـێ ژی سـەر بشکاڤـتنێ بوون. کـولیـێـد نەرمـە پنپـۆخی ژ بەر باکی تـەنک مـەرڤ هەو دگۆت ب هـەژاندنا سـەرکێد خوە من سلاڤ دکن و سلاڤا مـن ڤەدگرن. بینا کەوشـەنـی خوەش بوو، خـەملا خـوەدا بوو. مەرییا ترێ کەتییە بەنگزێ بووکا سـەربخـێلی، کو چـەعڤێد خـوە لەگلەگی شـەرمـۆنەک هلنابرە، ڤەدکشە ئۆ پێشدا تینێ هەواس، هـەواسکاریکە بێهەدووهەساب. ئوسانە ئەڤا ئەردا، ئەڤا راستا ژ راستێد دەشتا ئاراراتێ.

پێـشـدا دلڤم، هەسـاب نادمـە خـوە، چکا چرا ئوسـا لەز دچم. ژ دیندارا دەشـتـا نەخشـێنتری کێفخـوەش بوومـە، بێن و بۆخـا وێ ئەز هلدامـە. دچم. و وەختـا ژ ناڤا زەڤـییـا دەرکـەتم، هێـژا من ل بەر گـرەکی مۆسکۆڤ و بەرانێد بـەر وییـە کـۆزیکری ڤەشراندن. لەزاند، گهیشتمێ و هێ ژ دوورڤا دەی لێکر:

– بەرەکەت بە، شڤانۆ!

– سـەر چەعڤا، سـەر سـەرا، ئەوی سلاڤا من گران ڤەگرت، پاک دینا خوە دا من و زێدەکر:

– ئۆگربێ، وا کو دا؟

– ئۆخرا خێرێبە، وەلەهـ حەتا جەم تە!

– جەم من، ڤێ چۆلێ؟ خێربە؟

– شکر خێرە، بۆنا دیتنا تە هاتمە.

– خێر بێ پێشییا تە و برا–پزمامێ تە ژی، لاوۆ،–کالێ بینفرێبووین ب بەشـەرەکە خوەش ل من ڤەگەراند و هاتە بەر ب من.

مۆسکۆڤی یـەکی کنی–ڤـالن بوو، سـفـەتـی گلۆڤـەری زەرین، چەعڤـێـد گر لێبوون، ئەنی کەڤەر، بەدەنە فرە، وەکە سوورەکێ، بەشـەرە خوەش، پشت نەیسە بەردا. هـەما سـەر پیـا مـە خـۆش–بێش دانە هەڤـدو، پاشـێ مـە خـوە ل ئـالیێ پارتـەکە گـهـیێ

تەزەدرووتی گرت و بەر تەلدێ سیێدا پالدا. ئەوی ژی بهیستبوو دەرهەقا من، زانبوو ناڤێ من. دە، عەدەتە، کورد گەلەکی هەڤدو ناس دکن. ئۆ دەما مژوولیێ ئەم دەرکەتن ناسێ سالا، مەرڤ ترێ مە نان و دەو تەڤ خارییە. باڤێ من زەعف پاک ناس دکر، تەڤی وی ل گۆمەسۆرێ، گوندێ مەلەکانا، پەز چێراند بوو و وەختا ئەز ژ دیا خوە دبم، هەما ل بەر پێز ژی چەعفرۆنایی ددنە باڤێ من. زاروتییا من رند دهاتە بیرێ.

– ئەرێ، ئەوی دگۆت، – ئەز و رەمەتیێ باڤێ تە، هەما ئەم بەرخێ سالەکەنە ژی. دە، وەختا ئێلا مە ژ بازیدێ– وەلاتێ رۆمێ وەلدگەرە، تێ قەرسێ، وەلاتێ ئوورس، ئەز وێ شەڤێ بوومە. گۆ وی چاخی هنکا گۆتن ناڤێ وی هەمە کۆچۆ داین. لێ گۆ مەزنێ ئێلێ، دە عەلی ئاخایی کالکە ڤێ نوورکا مە، نەهشت، ناڤێ من داتینە مۆسکۆڤ. دبێژێ سەلیمۆ، شەڤا ئیشەڤ مە خوە ل ئوورس گرتییە، ل مۆسکۆڤێ، مە خوە ئاڤیتییە بەر بەختێ وێ، هەما هەقە ژی ئەم ناڤێ ڤی تفالی داین مۆسکۆڤ.

باڤێ من گۆتنا ئێلباشی ئەردێ ناخە، ئوسا ژی دکە. دبە، عەلی ئاخا، هەما برا گۆتنا تەبە، ژ ڤێ بەربانگا شەڤێ ناڤێ کورێ من مۆسکۆڤە. و نها، پزمامۆ، ژ وێ رۆژێ گەلەک سال تلۆل بوونە، دابرینێ، چوونێ. هەرچێ کو ناڤ ل من کربوون، ئەو ژی تونەنە. لێ ئەز ئیرۆ هەقی سایا مۆسکڤایێ رۆژێد خوەیە خوەش دەرباز دکم.– مۆسکۆڤ، ئێوی بەرخوەدا گۆت، ژ مۆسکڤایێ گەلەکی رازییە، ژێ هزدکە، پێ کوبار دبە...

وەختا وی کالەمێری ئوسا خەبردده، من هەو دینا خوە دایێ نێریکی چالبەلەک، وەکە گاکی، ژ ناڤا بەرانا ڤەقەتییا، هاتە جەم وی. بەرانا ژی دانە پەی، کشیان، هاتن دۆرا مە گرتن. مۆسکۆڤ ستروێ نێریێ چالبەلەک گرت. سەرێ وی ب دلەکی دلۆڤان پاچکر، مینا زاروکە خوە و ب خوەشخەبەری گۆتێ:

– هەی بمبارەک، خەزالێ من، دبە ئاجز بوویی، ئەزێ نها رابم. پاشێ بەرێ خوە بەرانادا کر، وانارا ژی دیسا هەر یەکیرا خەبەرەک گۆت، تە دگۆت دلێ وان دکرە، وەکی ئەڤا وەخت ئەو "بیرکرنە" و ب منرا روونشتییە مسلهەتێ.

– د ناڤا ڤان چەند بەران و نێرییادا،–ئەوی دگۆت،–ئەز گەلەکی ڤان هەرچارێ پێشییا مە هزدکم: خەزالێ خوە، تۆرنێ خوە، شیرنێ خوە، عەزیزێ خوە. ئەز کودا

هەرم مـــینا زاروکێ ددنە پەی من، نێـری پێـشـــیێ، هـەرسێ بـەران ژی پەی تێن دسـەکن، هیڤیـیا منن، چکا ئەزێ وانا ببم چێرا، ئاڤدانێ، یانـێ بلوورێخم. ئەز وانا هزدکم، ئەو ژی من فـامدکن، وەختـا ئەز سـەراوێ نێرییـا دخم، تێن دۆرا من دجڤن، دبن تۆپ و مـینا مـەرییـا ل من دنێـرن، مـەرڤ هەو زانە رازیبـوونا خـوە منرا دبێژن، ئاقا زەعف ژ بلوورێ هزدکن.

خەبەردانا مە دەرهەقا پێزدا گەلەکی کشاند، هەرگێ ئەز بێژم سـەحەتەک، تو بێژە دودو. ئاپێ مۆسکۆڤ ب کەلا دل دەرهەقا شڤانییا خوەیە سالادا بیردانی، دگۆت، وەکی چەوا کەری پەز ژ پەرانی خلازکرییە، چەوا شەڤێد زڤستانایە درێژ ل قڕلا خەو نەکەتییە چەعڤا، نەهشتییە هەیوانە بێ زاری–زمان سـەرما بکە. دگۆت و خلازبوونا گۆتنا وی تونەبوو، تە هەو زانبوو کلامەکێ دبێژە، سەرهاتیکە مناسبی "بێژنگبرێ"

– ئەو گـشک پاک،–من نشکێـڤـا خـەبـەردانا وی شـەکـر بری، لێ نـهـا نە ئێـدا کالەمێری، چرا تێیی بەر بارانا، برا نەڤی، نەڤیچرکێ تە بێنا دەوسا تە.

– مـالاڤـایێ، ئەو ژی بوو گلـی، کو تـە گۆت. ئەز بێخـەبات قـە تاپ دکم، چاوانێ؟ هوون بخەبتن، ئەماکێ وە ل سـەر چێکرنێد وەلێت هەبە، لێ ئێ من نا، ئەز ژی خوەرا سـەر پشتێ ڤەلەزم، تزبییا بکشینم، قە تشتێ ئوسا دبە؟.

من دینا خـوە دا کـالێ بەرخـوەکـەتی. لێ کـالێ چ؟ ئەوی سـەرخـوە بوو وەکـە خـۆرتەکی. دەگی زیز، سفـەتی سـۆر، گـول و نوور ژێ دباری. و ژ بۆنـا وی ئەز دلێ خوەدا سێوریم، ئەیەنی ئێ وارا گۆتۆنە، کو لنگێ گەرێ، نایێ بن بەرێ.

– ئاپێ مۆسکۆڤ، ئەز دبێژمێ، دلێ خوە نەکە، من خـوەشیێ خـوە ل تە کر، هەلا کانێ، عـەمری پێشییا مەیە، راستیێ ژی خـەباتا هزکری بێخـەباتیێ هزناکە، ناهێلە مەری زوو کال ببە...

کێفا شڤێن خوەش بوو، پاشێ بنچەعڤارا ل بەرانا نهێری، کر کو رابە...

ئەسـرەکە تەنگ بوو: رۆیێ دهـا ریا خـوە دقـەداند. برێد بەرخکا و گـارانێد گـولکا دچوونە بەر ب گوند.

دەشتـا پێشبـەر کو لەزەکی بەرێ خـەبات تێدا دکەلژی هێدی–هێدی خـالی دبوو. ئاپێ مۆسکۆڤ وەکی ل بـەر بەرانا بوو، نێری دا پێشـییا خـوە، بەرێ وی بەر ب گوند

کر، ئۆ ئەم رێ کەتن. بەران ژ جیێ خوە لەقیان، دەست – دەست خوە دانە پەی مە، هاتن. رێڤا ئاڤتۆمۆبیلەکێ خوە مەرا گهاند و لەز دەرباز بوو. بەران تەرقین، ژ رێ دەرکەتن، نێری ژی کر کو بدە پەی وانا، زڤری، دینا خوە دا شڤانە عەدلی، جیێ خوەدا سەکنی و دیسا بوو زنگە–زنگا زەنگلێ ستوێ وی ریا خوەدا خنگری.

مۆسکۆڤ خەبەرەکە نەرێ گۆتە شۆفێرێ دوورکەتی و تەهەرەکی پرسکرنێ ل من نهێری، چکا ئەز چ دبێژم. لێ ئەزی کەر بووم. وێ دەمێ نە ئاڤتۆماشینا دهاتە بەر چەعڤێ من، نە ژی تەرقاندنا بەرانێد بەر، وەکی ئێدا داگەریا بوون. من تەنێ دخوەست، کو ئەوی چەند گلی بگۆتا دەرهەقا وێ زاروخانێ (ڤۆربانۆسێ)، ل کێدەرێ گەلەک سالا بەرێ ب خوە خەبتی بوو. وێ گاڤێ من ژی ل رووێ وی مێزەکر چەعڤارا تەخمین کر، وەکی هیڤیا خەبەردانا منە. من خوە–خوەرا گۆت–وەختە و دەرپێرا وا گۆتێ:

– ئاپێ مۆسکۆڤ، پرسکرن ئەتب تێ تونە، من دخوەست تشتاکی دنێ بگۆتا.

– کەرەمکە،–ئەوی گۆت و هێدیکا رێ چوو، وەکی بگهیژمێ.

– زانی چ، ئاپۆ، من گۆتێ، ئەز گەلەکی دخوەزم، وەکی تە چاند گلی بگۆتا دەرهەقا وێ زاروخانێ، ل کێدەرێ تە ئەمەک رێتییە، خایتی ل زاروێد سێوی کرییە...

نزانم چرا، وێ دەرێ، دەوسا جابێ، ئەوی ل نێری کرە قیرین، بوو یەھ–یەھا وی، دوورا دەستێ خوەی چاپێ بر بەر ب جێنیکا خوە، سەرا نەیسە خوراند– "هەی گدی دەوران" – گۆت و جابا من وا دا:

– پزمامۆ، خێرا خوەزل تە دەستێ کورێ من بگرتا، تەک دەرهەقا وان سالادا پرس نەکرا، دەرد و کولێ منە کێڤن تەڤ رانەکرا، و سفەتێ وی خەیدی، تە دگۆ عەورەک دانی سەر.

ئەز کەتمە هالەکی نەتێ، لێ خوە گرت. قاسەکێ شووندا ب جوورێ لاڤاکرنا دیسا لێ بووم تورک.

– تەوەقە ژ ئاپێ خوە دکم، وەکی پرسا من تەخسیر نەکە، حەتا گوند خێلە ئەرد مایە، رێ ژی ل مە کن بکە.

– چ بێژم، لاوۆ، ئەوی ب ئاخ و واخ ل من ڤەگەراند، گاڤا وان سالا تینم بیرا خوە،

خوونا رەش هلدشە ناڤا دلێ من. دە، سالا هەزار نەهسد هیژدا وەعدێ شەرێ رۆمێ و داشناکا بوو: گەلەکێ مە سەرێ ریا مرن، گەلەک ئاڤا رەشدا خەنقین، گەلەک ژی هاتنە کوشتنێ. ئێلێد مە رەنگین تەمام پێپەس دبوون. زارە–زارا برچییا بوو، نەخوەشا، هنک تایێ دکەتن، خۆلۆرێ ژی خوە ئەم هلدا بوون. ل بەر دیوارا تژە کال، پیر، زارۆێد بێخوەیی – بێخودان بوون، نێزە – نێزا وان بوو. هسرەتا وانا کرتۆلێ نانێ رەش، فرە ئاڤا سار... ژ خەلایێ دێ ئەولەدێ خوە داڤیت. جماعەت ئاهووزار دچوو.

ب خەبەرەکێ زولم بوو–دباری، خوون بوو–دکشیا. ئەرێ، لاوۆ، یا مە دیتییە، برا هەرە ڤەنەگەرە. و ئەمێ رووێ دنیایێ ئونداببوونا، هەرگێ وان سالا لێنین هەوارا خوە مەرا نەگهاندا. وان چاخا مەرا گۆتن، کو دنیا ئیدا یا مەیە: یا پالا و گوندییا، وەلات ئیدا ژ دەستێ کەدخورا ئازا بوو. روح بەر مەدا هات و هەرچێ قەواتا بەر چۆکێ مەدا هەبوو، ئەم ژی رابوون، مە بەری دژمنێ وەلێتدا...

پاشێ هەما وان مەها هاتن مەرا گۆتن، کو بۆنا زارۆێد مە بێ دێ و بێ باڤ ل ئاشتاراکە زاروخانێک ڤەکرنە.

من، کو ئەو خەبەر بهیست، ئیدا نەسەکنیم، دەستێ نازێ و گۆزا قیزخالێ خوە رەمەتی گرت، بر وێدەرێ، وەکی بدمە هلدانێ. زاروخانێ ل سەر ریا ئۆشاکانێ بوو، ئاڤایکی چووکی سپی بوو زێرزەمینە بنیدا.

دەرگێ ل من و کەچکا ڤەکرن. من هەو نهێری ئەڤا نوورا ئەگیت ئاخا ڤا ڤرا. ئەو سەرۆێرا وێدەرێ بوو. مە کو هەڤدو ناس کر، بوو قیرینا وێ، خوە ئاڤیتە پێسیرا من. ئۆ مە گەلەکی خەبەردا، پرسی، چکا کی هەیە، کی تونە. پاشێ ئەوێ نەکو تێنە ئەو زارو هلدان، ئوسا ژی ئەز و ئامۆژنا تە گەڤەزا رەمەتی ژی هلدان، وەکی چاوا قولخچی وێدەرێدا بخەبتن. خەباتا مە چ بوو؟ دە من نان، خارن دانی، لێ ئەوێ کنجێد زارویە قەلشی پینە دکر، دشووشت، شەڤێ مقاتی وانا دکر. پێرا ژی مە تەڤی نوورێ دەستپێکر زارۆنگێ دەرۆدەرۆ، سەرێ ریا، چۆلا بەرەڤکر. لێ چ فەیدە، ئیدا گەلەک دەستێ خوە دچوون. ڤایە، هەما بەر چەعڤێ منە هەمیدێ کورێ ئووسڤێ برۆیێ ئەمەنچاییرێ، من سەرێ وی دانی سەر چۆکا خوە، بەر پەسنا ئنە–

نا وی بوو،–نه دگۆت، – ئاڤێ ئاڤێ... و چەعڤێد وی ڤەکری، دەستکێد خوە درێژکری، کەسەرا دە دلدا، من هەو لێنهێری دەنگ لێ هاتە برینێ، چەعڤ لێ ساربوون، چاوا شەلتە بووز..

مژوولکرێ من هەی دگۆت و هەی هێسرێد چەعڤێد خوە تەمز دکر. نێری و بەرانا ژی مەرڤ دگۆت، تێ دەردخستن، کو شڤانێ وانی مەلووله، سەری د بەردا دچوون. دلێ من خراب بوو، ئاگر پێکەت، لێ ئیدا دەرەنگ بوو. مۆسکۆڤ ژی دها کەر بووبوو، قەلنا خوە ڤێخست و قولاپەک دودو دوو هەجامکر، پاشێ زڤری دینا خوە دا بەرانا و ئیدا تو نەگۆت. من تەخمین کر، وەکی ژ هێبەتا ئەوی پرسا من ژ بیر کر و ب دەنگەکی هێدی گۆتێ:

– ئاپۆ، لێ تە دەرهەقا زاروخانێ تشت نەگۆت؟

ژ وێ خەبەرێ مەرڤ دگۆت ئەو ژ خەوەکە کبیر ڤەجێنقی:

– ئەرێ، لاوۆ،–ئەوی گۆ،–ئەز تەڤی هەڤ بووم. من خوە ئوندا کر، باورییا تە هەبە هەرگێ ئەو زاروخانێ نینبوویا، ئەو زاروێد دنێ ژی وێ ژ دەستێ مە بچوونا. دیوانا سۆڤێتێ ئەو خلازککرن ژ برچیبوونێ، خۆلۆر و مرنێ. هەرچێ حوکومەتێ خوەیکرن، گڤرک بوون، دەرکەتن ناڤا عەمر. بوون خوەی مال و ناڤ. برا، ئەز دبێم تە ناس دکر، هەما یەک جەردۆ بوو...

– جێردۆیێ گێنجۆ، دێمەک وێدەرێ بوویێ؟

– لێ چاوا،– وی گۆت،–دو برا ژی ب ویرا بوون، یەک– فێریک، ئەو مر، لێ ئێ دنێ و خووشکا وی تازۆ هێ هەنە.

– جەردۆ، – من گۆتێ، – ناڤا جماعەتا مەدا زلامەکی گەلەکی هەزکریبوو، ب سایا مەریفەتا خوە پێشدا چوو، وەکی بوو رێداکتۆرێ گازێتا "ریا تەزە"–یە پێشن، بوو نڤیسارکاراکی کوردایی سۆڤێتیێ بەربچەعڤ و گەلەک شوخولکرییە بۆنا پێشدابرنا لیتێراتوورا جماعەتا مە. لێ هایف، هێ د خەملا خوەدا تامری و هسرەتا عەمر ناڤا چەعڤێدا ڤر دەه سال بەرێ ڤێسیا، چاوا چراکە بێ دۆن.

– سەد هەیفا وی زلامی،–قسەکرێ من گۆت، – لێ گەلۆ ژن و زاروێد وی چاوا بوون؟

– کورەکی وی سالا تێ ل لڤۆڤێ کوتا دکە ئینستیتووتا ئێکۆنۆمیکێ، یەکی دنێ دەرسخانا هەیشتادا دخوونێ.

– دێمەک وارێ وی شێنە؟

– بەلێ.

– ئێ، شکر ڤێ گاڤێرا، هەزار شکر،–ئەوی گۆت و دەست– خوەدا ئانی بیرا خوە سێویکی ژ زاروخانێ دنێ، برۆیێ مامۆ، وەکی هەیلۆ چوو لێنینگرادێ، خوەندنا خوە هلدا و هات بوو دیرێکتۆرێ تێخنیکووما کوردایە پێداگۆگیێ ل ئێرێڤانێ،–ئەو ژی نها تونە، بەر خوەدا گۆت، لێ ئەز دبێم کەچکا وی ژی نها مەزن بوویە، ئوسا نینە؟

– ئوسانە،–من گۆت،– قیزکا وی ریما نها ل ئینستیتووتا زۆئۆڤێتێدا کوورسا چارادا دخوونا، زووترێ وێ ببێ دۆخترا هەیوانەت.

– چ رندە،–شابوویی ئەوی گۆت،–لێ گەلۆ ژنا وی، هسرەتا میرزە چاوا بوو، نە ئاخر ئەو ژی تەڤ گەلەک قیزکا دیسا زاروخانا مەدا مەزن بوو، بیرا من تێ تەزە درانێ خوە دگوهاست.

– وێ چاوا بە، – من گوتێ،–پەی نووری ئەو دو–سێ هەڤالێد خوە دنێ ناڤا کولفەتێ کوردادا بوون خوەندیێ پێشن، خلازکرن تێخنیکووما کوردایە پێداگۆگیێ، بوونە دەرسدار و تەرباتدارێ زارۆئا. ئیدا وێ چاوا بە؟

– بەلێ، بەلێ، گلیکی خوەشە،–ئەوی خەبەرا خوە دوجار کر،–دیوانێ ئەو کرن مەرڤ، چڤا، چڤا رندە گاڤا خەبەرێد وا دبهێیی...

– لێ وەکی دنێ ئیدا کێ ناس دکی؟

– گەلەک بوون،– ئەوی جابا من دا،– هەنە کۆلخۆزڤان، پالە، دەرسدار، هەما یەک ئووسڤێ برێ رزگۆیە، وەکی ل گوندێ بایسزێ دەرسێ ددە، یەک چەرکەزێ بەکۆیە...

– چەرکەز دەرسدار نینە،–من گۆتێ،–ئەو نها ل مۆسکڤایێیە، چاوا ئولدار ل ئاکادێمیا ئولدا–دەرەجا زمانێ کوردیدا دخەبتە...

– برا؟

– بەلێ!

– ماشەللا،–ئەوی ب دەنگەکی ئوسا بلند گۆت، وەکی نێریێ پێشییا مە سلکی–

گاڤا تو وا دبێژی،–ئەوی گلیێ خوە پێشدا بر،–هاتن بیرا من خەبەرێد عەلیخانە سەردێر، وەکی ل ڤرا، ناڤا مەدا دەرسدارەکی پێش بوو.

– چرا، ئەو ژی جەم وە خەبەتییە؟ سەد کۆرایی، سالێد خوەیە پاشندا ئەو ژ چەعڤا بەلەنگاز بوو و ل شامیرامێ مر.

– کۆرایی دژمنە تەدا بە،–ئەوی گۆت،–ئەرێ لێ، ئەو ژی جەم مە دخەبتی، سفتە دەرسدار بوو، پاشێ بوو سەروێر. ئەوی گەلەکی ژ زاروا هز دکر، گونە خوە ب وانا دانی، دگۆت: "ئەز هەو زانم زاروێد منن". گەلەک جارا نان بەردا نەدچوو، دانی ددا زاروێد نەخوەش، ئێ چووکە بێسەحەت. ئەرێ، جارەکێ ژی، بیرا من تێ، ئەوی و نووریێ منرا گۆتن: "مۆسکۆڤۆ، گدییۆ، مقاتی ڤان تفالا بە، وەختێ وێ بە، کو ئەوێ رابن، خوەرا بن مالاڤایی و وێ عەسە تە بیر بینن".

– ئەو زارو نە کو تەنێ رابوونە، بوونە مالاڤایی، لێ هنەک ژ وانا بوونە خەباتچیێد گەلەکی بەربچەعڤ، هنەک ژی، چاوا من بیر ئانین، بوونە هیمدارێ لیتێراتوورا و کوولتوورا کوردایا سۆڤێتییێ،–من ب دلووەشق گۆتێ. دیوانا مە پەر و باسک دا وان و هەزار هەزارێ مینانی وان، فراخست، لێ کرنا عەلیخان و نووریێ، یا وە گشکا، توجارا ژ بیرا مە ناچێ، ئاپۆ.

بەشەرا کالێ خوەش بوو.

ئەم ئیدا نێزیکی گوند دبوون، دها ڤێکەتبوون لەمپێد ئیلییچ و دهات دەنگێ رادیۆیێ، یەکی "خەجێ و سیابەند" دسترا...

ئەز و ئاپێ مۆسکۆڤ کو گهیشتن بێدەرا کۆلخۆزا گوندێ کورەکەندێ، تارییێ ژی ئەرد هلچنی. هەما وێ گاڤێ، تە دگۆت ئەیناتی تارییێرا، هیڤا چاردەه شەڤی ناڤا عەورارا خوە کشی ئۆرتێ کر. عەزمان بوو رۆنایی، کەتە خەملا خوە، چاوا کو تەندوورەکە زمزمی.

وەختا وا، شەڤێ ژ بیر دکی، ل هیڤێ و ستەیرکێد روو عەزمێن دبی تما. دلێ مندا ژی هەزار و یەک متالا، ئەم پێبەرژێر بوون بەر ب مالا ئاپێ مۆسکۆڤ. دەما کو نێزیکی هەوشا وییە تۆرکری بوون، بوو ئەوتە–ئەوتا سەیێد زنجیرکری. مالخوێ ناڤێد وانا ب دەنگەکی خوەش هلدا–بگر، بکوژ و دەست خوەدا دانە کەرکرنێ. ئەو

جیێ خوەدا کەتن، تە دگۆ ب وانا عەیان بوو، وەکی کەسەکی خەریب ل وێ ئۆرتێ–
تونە.

مەرڤێد هوندور ژ دەنگێ کەلبا خوەرا–خوەرا دەرکەتنە دەرڤا. ئەم کو دیتن خوە
دانە هەردو ئالیێد دەری، وەکی رێ بدنە مە. یەکی ژی ب دەنگەکی بلند گۆت:

– وەی، تو سەر چەعڤا و سەر سەرارا هاتی، مێڤانێ عەزیز، دە کەرەمکە،
کەرەمکن...

– چەعڤێ تە دنێبە،–من پێرا پێرا سلاڤا وی ڤەگرت و دا پەی مۆسکۆڤێ ریسپی.
ئەم سڤدارەکێ تەنگە درێژرا دوو هەڤ رێز بوون چوون، چوون گهیشتنە ئۆدەکە ب
سەکو. سڤکا مالێ وێ سەحەتێ کولاڤێ خورسانێ راخست، بەلگێد خاستووکی
ئانی سپارتە دیوارا، وەکی ئەم بدنە بەر پالا خوە. پاشێ ب لەز چوو تەشتە ئاڤ
ئانی، دێستدا ژی پێژگیر و ساپۆنا رەقێ. بووکتی دکر. ئیجار ب هەژاندنا دەستا و
لپاندنا لێڤا، ئەز دامە سەروەختکرنێ، وەکی مداسێ من بێخە، لنگێ من بشۆ. من،
هلبەت، نەهشت. وی چاخی کر کو ڤەکشە، لێ نا، خوە ئەگلەکر و تەهەرەکی
بەرخوەکەتی، ئیژا ئەز دامە فەمکرنا، وەکی دەست و پیێ خوە بشۆم. من قاییلییا
خوە دا و سەر–چەعڤێ خوە ب ئاڤەکە سار جانکر. رازیبوونا خوە گۆتێ و ئەوێ ب
بەنگزەکی خوەش تەشتا ئاڤێ هلدا و بر دانی بەر رێدابرێ من.

وێ گاڤێ عەلیێ کورێ مۆسکۆڤی نوخوری و کولفەتا وی مەیانێ ژی وێدەرێ هازر
بوون. مە کێف و هالێ هەڤدو پرسکر، تە دگۆ ئەم مەرڤێ مالەکێ نە. مەیانێ ناڤێ
قیزاپا من هسرەتا ژی ئانی بیرا خوە.

شکر، ساخسلامەتە،–من زارەکی خوەش گۆتە،–ئەوێ ژی هوون سلاڤ و کلاڤ
دکرن.

– سەر چەعڤا و سەر سەرا، ئێ ئانییە ژی، یا شاندییە ژی،– مەیانێ سلاڤا من
شیرن–شیرن ڤەگرت.

سێورە دلێ من دا، چکا ئەو چاوا قیزاپا من ناس دکە، خەبەرێ سەر زارێ وێ،
ئاپێ مۆسکۆڤ نشکێڤا پرسەکە وا دا من:

– تو بووکێ ناس دکی؟

من دینا خوه دایێ، پاشێ خوه موکور هاتم، گۆتێ:

– باوەرییا تە هەبە، من تەزە دیت.

– ئەو ژی تەڤی وێ قیزاپا تە زاروخانا ئاشتاراکێدا مایە.

– برا.

– ئوسانە، گۆتنا خەزوورێ منە،–ئەوێ ب دەنگەکی هێدی جابا من دا،–ئەز و هسرەت جیکیدا دمان، هەڤسورێ هەڤبوون، بێمەنە سەرۆلنگۆ رادزان، قە بیرا من ناچە...

– مەیانە، لێ بیرا تە تێ وەختا ئاپۆ هات و تە نڤیسارەک ژێرا گۆت؟

– ئەرێ، ئەو ژی بیرا من نەچوویە، ئەوێ شەرمۆنەکی جابا خەزوورێ خوه دا.

– ئاپۆ؟ چ ئاپۆ؟،–من هەواسکاری پرسی.

– هەی مالکا تە ئاڤابە، لێ تو ناس ناکی – ئاپێ مۆسکۆڤ کوبار – کوبار خەبەرا من بری، – ئەوێ کو هەرفێد مە دەرخستبوون، ئیدا...

– لازۆ، هاکۆب خازاریان؟

– لێ چاوا، هەما ئەوێ، لازۆ... لێ بەلێ، ژ هورمەتگرتن و هزکرنا دنیالکێ جماعەتا مە ژێرا نەدگۆت لازۆ، دگۆت–ئاپۆ، تە نها دەرز کر.

– ئەرێ، ئەو بوو، ئێ، ئیجار چ قەومییە؟

– وێ چ بقەومە،– بووکێ بەرخوەدا گۆت–ئەو جامێر چەندەکی هاتە ناڤا مە–زارۆخانێ. گەلەکی مە شادبوو، دەستکێ مە دگرت، هێوشا زارۆخانێ دگەراند، ناڤ و سالێد مە دپرسی، پاشێ هەر جارا وا دگۆت: "چڤیکێد من، چقاس ژ وە تە خوەرا هین بن".

– ئەو هەمین ئوسا بوو، – ئاپێ مۆسکۆڤ بێسەبر تەڤی خەبەردانا مە بوو، – لێ بەری هاتنا وی نوورێ و عەلیخان، وەکی سەروێری ل زاروخانێ دکرن، دەرسدارەکیرا گۆتن، کو زارا ئەزبەری بدە هینکرنێ، و یەک ژی دابوونە ڤێ مەیانا، مە.

– خووشکێ، ئەو چ بوویە، وەکی تە هازر کرییە، کو حەتا نها بیرا ئاپێ مۆسکۆڤدانە؟

– قەت، "کلاما کۆتانێ" بوو.

– شەرە هۆڤهاننێس توومانیان؟

– ئەرێ.

– لێ نها، گەلۆ نایێ بیرا تە؟

– زانە، زانە،–چەند زلامێد سەر شێمیکێ گۆتن،– خاتییا مەیانێ، بێژە، ئەم هیڤی ژ تە دکن.

پێشیێ ئەوێ کر کو ئینکار بکە، لێ نەبوو، سۆرۆمۆرۆ بوویی ڤی ئالی، وی ئالی نهێری، مەرڤ دگۆت دخوەست بزانبە، چکا کی ل وێدەرێ هازرە، وێ شووندا سەرێ خوە بەرە–بەرە بلند کر و ب هەمدێ خوە ئوسا شەوات گۆت، وەکی گشکا دەست خوەدا دەنگێ خوە برین، گوهێ خوە دانە سەر. لێ وەختا ئەوێ گۆتنا خوە کوتاکر، ئیژا هازربوویا دەستێ خوە ل هەڤدو خستن، شابوون، هەڤنهێرین و رازیبوونا خوە عەیانی مەیانا چەعڤبەلەکە تەڤی هەڤ بوویی کرن.

– خێرا خازلا تو ئارتیست بوویی،–من ب هەیف ژێرا گۆت.

– پزمامۆ، دە ئەز سەرێ خالێ خوە کم، – ئاپێ مۆسکۆڤ بەربری من بوو، عەینی ئەڤ ئەزبەری بوو، وەکی مەیانا من بۆنا خاترێ وی ماقوولی وێ ئێڤارێ گۆت و ئەو کرە هالەکی کەلۆگریێ، ئاوقا رند گۆ، دە چ بێژم، ڤایە تە ب خوە ژی بهیست. گۆتنا وێ و هێسرێد چەعڤێد ئاپۆ یەک بوون. پاشێ لازۆ گازی مەیانێ و دو–سێ زارێد رەخ وێ کر، وەکی دیسا تشت گۆتبوون، چوو سەرێ وانا و قەلەم جێبا خوە دەرخستن، چاوا پێشکێش دا هەر یەکە وانا، ئیجار گلیکی وا کر: "گەلی زارێد دەلال، کور و قیزێد من، گەلی قولخچییا، خووشک و برایێد شیرن، گاڤا من هوون دیتن، لنگێ من ب ئەردێ نەبوو. ئیدا رۆژا وەیە خوەش ڤەبوویە. دیوانا خەباتچییا، تەمامییا جماعەتێ ئازاکر ژ هەر تەلی – تەنگییا، عەمر ئانی، عەمر دا مە. و ئەو نڤیسارا کو ڤێ قیزکا هانە هاڤا خوەش گۆت ب زمانە ئەرمەنکی، زووترێ وەختێ بە، وەکی شاییرێد کورد ژی وێ تەرجمە بکن و هوونێ ب زمانێ خوە ژی نڤیسارێد شاییرێ مەیی هزکری هۆڤهـ. توومانیان بخوونن و ژێ هینبن. لێ ئیرۆ ئەز دخازم وە بمبارەک بکم و شا بکم ب کتێبەکە تەزە، وەکی ب زمانێ وەیە..."

– "ب زمانێ مە"... ئەم شاش و مەتەل مان، چ کتێب، چ تشت؟. گشکا چەعڤێد هەڤدو دنهێری، مەرڤ دگۆت ژ گوهێ خوە باوەر نەدکرن. لێ ئاپۆ دەرێ چەمەدانا خوە ڤەکر و هەڤیێ ژی کتێب دەرخستن، هەر یەکی مە یەک پێشکێش کر. تەماما خوەرا–خوەرا لێنهێری. کەتن ناڤا هەرفێد وێیە چووک و مەزن و هەو دینا خوە دانێ یەکی ژ جیێ خوە کرە قیرین "گەلی زارا، راستە، بنهێرن ڤرا نڤیسییە "شێمس"، پاشێ– "ئۆ–لۆ، لۆ، لۆ، دێمەک زمانێ مەیە"

– ئەرێ،– ئاپۆ ب چەعڤێ تژی–لێ ڤەگەراند–ڤیالی وادا هوونێ ئیدی ب زمانێ دیا خوە بخوونن...

دیوانێ سپارتبوو من، وەکی ئەز سەر هیمێ ئەلیفبایێ ئەرمەنیێ ئەلیفبەکی کوردێ رێسپوو‌بلیکا مەرا بەفرینم. و ئەز ب هزکرن شەڤا بێ خەو مام، رۆژا من خوە ژ بیر کر، رۆکر و پیڤا، پرسی، نڤیسارا خوە راستکر، چێکر و عەفراند ئەڤا ئەلیفبایی هان بۆنا وە، بۆنا رۆژاکە وا... رازیبوونێ خوە ددم دیوانا سۆڤێتیێ، وەکی هەر مەجال و مکان دانە من بۆنا ڤی شوخولێ جماعەتێ...

هەتا ئەوی ئوسا دگۆت، من دینا خوە دایێ عەلیخانێ رەمەتی وێ کتێب سینگێ خوەڤا گڤاشتییە و ژ هێبەتا هێسرا دبارینە. نووریێ ژی وی هالیدا بوو: کتێب ڤەدکر، سەردا دنهێری و ژ چەعڤێد خوە باوەر نەدکر، جارنا ئاپۆ دنهێری، ل خەبەردانا وی، جارنا ل کتێبا دەستێ خوە. لێ هەرچێ کور و ڤیزێد گهیشتی، وانا دەست ب خوەندنێ کربوو، بلند–بلند دخوەندن:

شڤانۆ، بەرخان بینە،

شڤانۆ، بەرخان بینە...

دخوەندن و خوەندنا هەر خەبەرەکێرا مەرڤ دگۆ هەما وێ سەحەتێ زمانێ مەیی لالی گرێدایی ڤەدبوو، ژ دنیەکە شەڤارەشێ دکەڤنە دنییاکە رۆناییێ، چاوا هکیاتێ مەدا تە گۆتنە، گاڤا بەرانێ ڤەرقاش مەرڤ بنێ هەفت تەبەک ئەردێ داڤێژە ژۆرێ، دەردخە دنیا رۆن. زارو هاتن دۆرا ئاپۆ بەرەڤبوون، خەبەرێ خوەش دگۆتنێ، وەی چ شایی بوو، چ هزکرن، کەن، چەعڤرۆنایی و مزگینی، نا، ب زار تو جارا نایێ گۆتنێ. ئەو ئێڤاری بوو ئەید–ئەرەفاتەکە تەزە عەمرێ مەدا.

سـەرا زاروخـانـێ کم-کمی ژ دەسـتـهـەڤخسـتنێد گومرەهـ دکرە گـەرمـە-گرم. لێیا شـابوونـێ پێل ددا. گشکا-گشکا دخـوەست خـەبەرەکە دل بێژن، رازیبـوونـێ خوە، لێ گشکا ژی سـەرێد وانا بەر دا ئەو کتێب دخوەندن و گاڤا کو دیسا دگهیشتن خوەندنا هـەر خـەبەرەکە تەزە-چەعڤێد وان تە دگۆ بەیسووس ددە، دلێ وانا خـەبەرددە...

ئاپێ مـۆسکۆڤ وێ لەزێ بووبوو دەنگبێژ، خـەبەر بوون، رۆ دکر، چاوا دوخـوێنییا وێ ئێڤـارییا تاریقی سـەر وی ژی گەلەک حوکوم کربوو، لەما ئوسـا خوە بیر کربوو، دگۆت و دگـۆت. مەرڤێ ئۆدێ ژی لێ هـەیر و هزمـەکار مابوون، کـەرە-کەر گوهدارییە وی دکرن...

- ئەرێ. من ژی دەرهـەقا وێ ئێڤـارییێ سـەهـ کرییە، مـن خەبەرا خـوە گـران-گـران گـۆت. ئەو راسـتـهـاتن گـۆتی سـالا هـەزار نەهسـد بیست یەکێ بە. ئاپۆ ژ تبیلیسـیێ هـاتبوو ئێرێڤانێ. پاشێ چووبوو دێرێ ئێجمیادزینێ، ل وێدەرێ کتێبا وی "شـەمس" چاپکربوون. کتێب هلدابوو و بەری گشکا ئانیبوو زاروخـانێ، لێ پەی وێ یەکێ ئەوی دەرسدارێد زمانێ مە ژی هـازر کرن.

- ئەو هـەمـین ئوسـانە.-مـۆسکۆڤ گـۆت،-لـێ گـۆ، ئاپۆ ل تبـیلیـسـیـێ ژی گـەلەک شوخول کربوو بۆنا زارێد مە.

- راسـتـە، من خـەبەرێ وی شـەکربری،-ئەوی وێدەرێ زاروخـانەک ڤـاکربوو، ژ وێ شـووندا مـەکتـەبـەکە شـەڤـبـهـێـریێ ژی ڤـەکر و وێدەرێ تەڤی کولفـێتا خـوە ئۆلگا گازاریانێ، وەکی بۆنا هـورمەت و قەدرگرتنا وێ ژێرا دگۆتن "دایێ"، خـەباتەکە مەز-ن کر. وان هـەردا دەرس ددا، زارو هینی تەربیەتیێ دکرن.

من دها خـەبەردانا خـوە سـەرهـەڤدا ئانیـبوو، دەقـەکێ کـەر بووم و دینا خـوە دا جمـاعەتا بەرەڤبوویی. وانا ژی من دنهێری، مە ڤێ جارێ وەکە بیسـتەکی ب چەعڤا هەڤرا خـەبەر ددا و هەمـا وی چاخی من کـورکـەکی پۆرکـوریشکی زەرین دی. ئەو هەمێزا یەکی کالەمێر بوو، دەسـتدا کـتێبا شـاییرێد کوردایە سۆڤێتیێ ب زمـانێ ئوورسـی...

یوون سووێ خوەیێ گۆتنا خوە

(هکیاتا جماعەتا چینیێ)

هەبوو، تونەبوو، کورەک هەبوو، ناڤێ وی یوون سوو. باڤێ وی مر. ما ئەو، دیا وی. ستارا وانا شەڤێ تونەبوو، حەتا هوورکێ برنج چیە، ئەو ژی دەستێ وان نەدکەت.

یوون سوو مەزن بوو. وەختێ وی و مەکتەبێ بوو، لێ نە کاخەزێ وی هەبوو، نە ژی قەلەم، هەما یوون سوو دانی پێشیا خوە چاوا هەبە، هینبە.

سبەکێ ئەو رابوو، چوو جەم دەولەتیێ جیناریێ خوە، گۆتێ:

– من بهیستییە، وەکی بەردەستیک مالا تەرا لازمە. من خوەرا بکە بەردەستی. راستە، ئەزی عەمردا پچووکم، لێ تشتەکی مەزن ژی ژ تە ناخوەزم. ئیزنێ بدە تەنێ ژ دوورڤا دینا خوە بدمە زارێد تە، چکا چاوا هین دبن، وەکی دنێ تشتەک من نەلازمە.

دەولەتی بۆنا بەردەستیکی ئوسا شا بوو و وی قراری گەدە قەبوول کر.

یوون سوو ژ بەربانگا سبێ حەتا ئێڤارێ مالا دەولەتیدا دخەبتی، چ خەبات هەبوو، ئەوی دکر. لێ هەما ژ دوورڤا دینا خوە ددە زارێد وی، چکا چاوا هین دبن. جارجارا ئەوی تەمامیا دەرسێ دبهیست. داما کو دەرسدار دهات، یوون سوو دچوو خوە د گۆشەکیدا دتەلاند و گوهداری دکر.

ئەو ناڤا سالەکێدا ناسی خەبەرا بوو. نها ژی دما هینی نڤیسارێ بە. لێ کاخەز تونەبوو، وێ سەر چ بنڤیسییا؟ یوون سوو فکری،– چکا چاوا بکە و رێک ژ خوەرا دیت.

یوون سوو تەڤی دیا خوە دما هۆلاچکەکە پچووکە دەڤێ بەرێدا. پێلێد ئاڤێ گاڤ و سەحەت قووم خوەرا دانین.

یوون سوو ژی دارەکە درێژ هلدا و چوو کەنەرێ بەرێ.

ئەوی لەزەلەز شکلێ خەبەرا کشاند. پێلێد بەرێ دهاتن و هەر تشت پاقشدکرن. ئەوی دیسا نەخش دکر، جار دن ئاڤێ تەمز دکر. ب وی تەهەری ئەوی بێ قەلەم و بێ کاخەز چچاخ بخوەستا سەر قوومێ دکار بوو بنڤیسیا.

نها ژی کتێبێد وی تونەبوون. جارەکێ ژی یوون سوو چوو جەم دەولەتیێ جیناریێ خوە و گۆتێ:

– ئەز جەم تە بێ هەق خەبتیم. نها ئەز دخوەزم ب هەق بخەبتم. هەقێ من ژی ئەوە، وەکی تو بهێلی کتێبێ تە بخوونم حەتا سالەکێ.

دەولەتی ژی بەردەستیکی ئوسا دگەرییا، کو ژێرا بێ هەق بخەبتە، پێرا رازی بوو. ئیجار یوون سوو کتاب ژی دەستخستن.

زڤستان هات. رۆژە کن بوون. یوون سوو حەتا شەڤ دخەبتی. واختێ وی رۆژێ تونەبوو. یوون سوو ئاقا کاسیب بوو، وەکی نکاربوو هنە بزر بۆنا چرێ دەستخە. لێ ئەوی رێک ژ خوەرا دیت، گاڤا کو هیڤ دەردکەت ل بەر شەوقا هیڤێ دخوەند و دنڤیسی.

گەلەک سال دارباز بوون. یوون سوو گهیشتە مارامێ خوە–ئەو بوو ئولدارەکی مەزن. و هێ–هێ ژی مەرڤ وی یوون سووێ پچووکی کەسیبی خوەیێ گۆتنا خوە بیر تینن.

ئەمینێ عەڤدال

ئۆکتیابرێرا

تە ئازایی ئانی مەرا،
ئەم شاکرن روح و جانڤا،
گەلەک جییا تە پەرڤەدا،
شابوون ئانی مە گشکارا.
فرە بوویی، کەتی دلا،
کەتی باژار، گوند و شێنا،
شاکر دلێ قیز و خۆرتا،
دلێ هێموویا--کال و پیرا.
هەرسال تێی، شابوون تەرا،
شەوقێ ددی تو دلا:
خەباتچیێ دنیایێ گشکا،
سەلام تمێ ناڤێ تەرا.
چاوا تمێ، ئیرۆ ژی ئەم ئوسا،
بلند دکن سۆر بەیراقا،
ئەز کلاما تە دبێژن
ئەشقا دلا درێژن.
دنێکە تەزە چێکر تە،
چا رۆناییدار، ئازادار،
پێ بەیراقا تە ئالتندار

پێشدا دچن ئەمە دلبار.
ئەم جماعەت گ تەڤایی،
ب هزکرن–دلێ شایی
دسترێن تمێ و وێ بسترێن
هەتا هەییە مەرڤایی.
١٩٤٨

نۆیابرێرا

خرابهال بوو ئەرمەنیستان،
هەر جی مرن، تالان–تووژان،
جماعەتێ برچی–پێخاس،
لێ نەما بوو جل و لباس،
مفتێخورا–ب هەواس
دخارن کەدا خەباتچییا.
کارخان–فابریک، گ هەبوون،
بن باندوورا واندا بوون.
هات ئۆکتیابر ئەم ئازا بوون،
هات نۆیابر ئەم ئازا بوون،
ب روح و جان دلشا بوون،
ئۆرتێ هلات برچیبوون.
ب ڤێ شەوقا ئۆکتیابرێ،
ب رۆنایا نۆیابرێ
وەتەنێ مە خوەشی، ئاوا
تو ئازایی ئەرمەنیستان.
ڤەبوویە سبا نۆیابرێ،

ئەم دلێ شا تەڤ دسترێن،
دسترێن کلاما ئۆکتیابرێ،
دبێن کلاما نۆیابرێ.
بەیراقێ سۆر دململن،
ئەو دێبێژن ئەشقا دلن،
ئەو ژی ب مەرا دکەنن
ئەم دلبارن،–بەختەوارن.
ئیرۆ ئەشقا ئۆکتیابرێ،
ئیرۆ ئەشقا نۆیابرێ،
کەتییە ناڤا بەست و چیا،
شادکە دلێ مەزن–چووکا.
بسترێن کلاما نۆیابرێ،
بۆ ئالتکرن قیمەتێ وێ،
بۆ براتییا جماعەتا،
بۆ عەدلایێ، بۆ مەرڤایێ.
ل عەزمین رۆ دکەنە،
ئەو سەربەستە، ئەو بێ خەمە،
نۆیابر ژی ب دەڤکەنە،
دەستانینا ددە مە.
ئەم شەرکارن، ب دلێ هەسن
چ کو کێڤنە، لێ هم خراب،
ئەم هلدشین سەرۆ–بن،
تەزە چێدکن بێ هەساب.
ئێم چێدکن باژارا،
ئاڤایێ تەزە ب هەزارا،

ئەم دەفرینن گوند و شێنا،
عەمرێ تەزە، عەمرێ نها.
ئەڤا یەکا ئۆکتیابرێ دا،
ئەڤ سەربەستی نۆیابرێ دا،
دەفرینن ئەم وا ئازا
شابوون گۆتی عەمرێ مەرا
١٩٥٥

ئاڤا زەنگوێ

ئاڤا زەنگوێ تێ، دبەزە،
پێ تێ ئاڤدان باخ و زەڤی،
پێل کەڤیارا زوو دبەزن،
و کەف ددن، لەزن ئیدی.
ل فێزا چێم زنارن، وا
سەکنینە کاو و کوبار،
ئەوان گەلیێ ئارزنییێدا
پێشبەری هەڤ، سەری خارن.
ل زەڤییا، ئۆدا و بانییا،
تێ باکی زراڤی خێژە،
ب ئاڤا زانگوێرا
کلاما عەمرێ مە دبێژە.
کلاما ب دل: خوەشبەختیێ.
هاسلەتا پر، تەڤایێ،
یا شابوونە، ژییینا تەزە،
یا زارێد مە، گول و رەزە.
١٩٤٧

ئەرمەنیستانا سۆڤێتیێرا

ب شیرێ تە ئەز مەزن بووم
دایکا حەلال: ئەرمەنستان،
پاشلا تەدا ئەز پێشدا چووم،
وەلاتێ شیرن، ئەرمەنیستان.
دنهێرم، ئەلەگەز من دی،
ب بەرفێ ژی خەملاندی،
ژ بلندایا خوە، وەکی
خەبەردده منرا ئیدا.
ناڤ چیایێد تە کولیلکدا
ئاڤلهەیات من ڤەخار:
ئاڤا کانیێد تە زەلال،
ئەز جاهل بووم، ژیر بووم ئاوا.
ئەز بووم خوەندی پاشلا تەدا،
کەتم ناڤا دنیا ئولما:
من دیت خەبات، پێشداچوویین،
رۆژێد پرخوەش و ئێد مایین.
نها هێسا ئەز دگەرم
ئێرێڤانا مە جنەتدا،
ئاڤاییێد بەدەو ئەز دبینم،
خوەشە ژییین، عەمرێ مە شا.
روحێ من هەمین پێڤا شایە،
ئاخر ئەز ژی ب خویدان
دخەبتم ب روحوو جان،

ئەزی کاوم و دەڤکەن.
ئەرمەنیستان، هزکرییا من،
وەلاتێ سۆڤێتێی شیرن،
بهارێ رندتر تو بکەن،
بەختەواربی تو هەرتم.
١٩٥٦

گۆرجستانێرا

رۆژێ تە بکەن، ئیرۆ من دی
چیا و بەستێد تە بەدەو،
ب زەڤی–مێشێ خەملاندی،
تە دنهێرم ئەز بێ خەو.
گوند و باژار مینا هەڤن،
ئاڤایێ تە، چەم و کانی،
لەمپێ گەشرا تەڤ دکەنن
گەلی–گەبۆز، چیا و بانی.
پێشی تو، کازبەک چاوا،
و زاگێسی تو نها،
تو وەلاتێ سەنایێ
دچرووسی مینا رۆیێ–
تو ب مەرا ئەشق و کەنی،
وەلاتی خوەش، گوندێ کۆلخۆز،
تو سەربەستی و بێ خەمی،
تو ئازایی تەمام ئیرۆژ.
بەرێ، تمێ تو بندەست بوویی،

رۆژێ خراب، خەم و خیال،
روحێ تە ژی هێرس و کۆڤان،
دژمنرا دکر شەرێ گران.
دژمن هەبوونا تە دبرن،
چەمێد تە ژی کور و ریۆن
هالێ تێدا دلووباندن،
دلێ مەرییا دپەرتاندن.
چا لێرمۆنتۆڤ پەیێ تە ددە،
زێدە ددم ب روحێ نها،
دگولگولی مقیم ئیرۆ،
گەلەک خوەشی ساکارتڤێلۆ.
تەڤ جماعەتێ مە براتیێ،
کاو و کوبار تو سەکنی،
تم دخازی تو عەدلایێ:
عەمرژییینێ گولا، شایێ.
ئەز دبینم تبیلیسیێ،
باخچێ بەدەو: برجێد وێ،
باشقە گۆتی فوونی–کلیۆرێ،
ئەشقێ مەرییا پێرا تێ.
کورێ دبینم ئەز دیسا،
دۆر سوورکری پێدا پێدا،
پرێد تەزە سەر چێکری،
چەمێ شۆتا ژێ هزکری.
وەکی شۆتا رووستاڤێلی،
ئیرۆ ساخ بوویا، هەزار دلی،

وێ بگۆتا تەرا ئیرۆ:–
گەلەک خوەشی، ساکارتڤێلۆ!
ئارائووا ئوسا لەمە–لەمە،
و دستریێ ئەو هەر دەمە،
ئەو کلاما عەمرێ تەزە
مەرا دبێ و دبەزە.
رۆ شهادە، تە دبینە،
ژ ناڤ عەزمانێ هێشینە،
ب براتی ئەم گ ئیرۆ،
تە شا دبن، ساکارتڤێلۆ!
١٩٥٤

ئەلەگەز

بنیا چیایێ ئەلەگەزێ
هەوا هێنک تەمزدا،
ناڤ کولیلکە ئاوازیدا
هەیە گوندێ ئەلەگەزێ.
کولیلک هێشین دبن چاوا
بن تیرنجا رۆئا گوردا:
ئەلەگەزا مە ژی ئوسا
پێشدا دچە گاڤ پەی گاڤا.
ئەرد رادکر تراکتۆریست،
ژ ئەڤینێ دل لێ دلیست،
کلام دگۆت،– "جانێ یار"،
تێدا هەبوو ئەڤین–بهار.

دبێی منیکێ پەروازڤەدا،
ب هزکرنا وانرا شا دبوو،
لێ ڤەدگەرە، تە دگۆ وا،
بەرب دەشتێ یار دچوو.
خەبات پرە چارنکال،
هەوا هێنک تەمزدا
گوندێ مەیە بەختەوار،
ئەلەگەزێ: گوندێ کوردا.
١٩٥٠

سلۆ

سلۆ دچوو سەر بەعرێ،
لۆدکە داژۆت و زوو چوو،
گەمیک وی دیت وێدەرێ،
چقاس بەدەو، چقاس رند بوو.
گەمی قەت وی نە دیت بوو،
پاشدا ئەو زڤری،
کێفا وی هات، گەلە شا بوو.
پێشییا گەمیێ وی بری.
– دنیا خوەشە، ئەوی دگۆ،
گەرەک ببینم ئەز هەرۆ،
بخەبتم، ئەز ژی چێکم،
دنیا مە هان دها شێنکم.
١٩٥١

مایێرا

مای، تو روحێ هەمبارشیێ،
یا خەباتچیێ هەمدنیایێ،
تو بەیراقی دەستێ واندا،
شەوق ڤەددی مینا رۆژێ.
ئێوان رۆژێ تە بەرێدا،
وەتەنێ مەی پر مەزندا
بەرەڤ دبوون گەلەک سەرکار:
پالێ-گوندیێ دلی خەدار.
وان شەرکرن بۆ ئازایێ،
پێشییا زولمێ، پێشییا قەهرێ،
بۆ خوەشبەختییا مەرڤایێ،
عەمرژیین-کوولتوورایێ.
وەلاتێ مەدا تمێ-یەقین،
تو بوویی پەی هەڤ، دکر زنگین
ب شەرکارییا خەباتچییا زۆر
دژمن ددە دۆربدۆر.
ئۆکتیابرێرا تەڤایی،
تە هەمێزکر وەلاتێ مە،
و مە هەڤرا دل و شایی
گوهاست عەمرێ بەرێی خەمە.
ئۆکتیابرێ ژیین دا مە،
ژ ئۆرتێ هلدا قەهر و زولە
مەرا ئانی گول-گولستان،
دلێ مە وا بوو بارستان.

نه تو مایيا مه سۆر گولی،
دلێ مەدا حوبی-گولی،
چقاس مەری ب گولێ ته
شانه، ڤەدخون ئەشقا ته.
رۆ و کولیلک ئیرۆ هەڤرا
شابوونا دلا دبێن مەرا،
ئەو دبێژن: قەهر چوویه،
کراسێ ئەشقێ ل مه بوویه.
مای، تو رۆژا شاییا مەیی،
رۆژا گولا و عەدلایێ
د گول-گولی تمێ، تمێ،
تو نیشانا ئازایێ.
بەیراقێ سۆر دەستێ مەدا،
پێشدا دچن گاڤ پەی گاڤا،
ئەڤێ رۆژا مه دلباردا،
گومانپرم ئەم ئاوا،
کلاما مارشێ ته گۆتنێ.
ل سۆقاقێ باژار-گوندا،
پێلێ وێ دچن پەرێ دنێ
بۆ براتییا جماعەتا،
نها ئەڤێ ئەیدا مەدا،
وەلاتێ مەی پر گولداییدا،
عەدلایی هەیه، موهبا دلا،
شانه مەرڤ، گول و گهیا.
١٩٣٩

ژنا کوردرا

(بۆ هەیشتێ مارتێ)

بەری رێڤۆلیووسیا ئۆکتیابرێ
هالێ خرابدا بوویی تو،
بن دەست بوویی ب تەمامی،
بەرا تارییێدا بوویی تو.
رووێ جڤاتا تە نە ددیت،
ئەو ژی شەرم بوو ب عەدەت.
قەنج و خراب دەر دبهیست،
تەڤی گلییا کێم دبوویی فەقەت.
گەلەک سالا و زەمانا
نەخوەندی بوویی ژنا کورد،
دەڤگرتی بوویی گەلەک جارا،
ئەڤە گلیێ منی کورت.
وەختا دچوویی تو د رێدا،
ناڤا گوند، ناڤ بەستێدا،
راستی مێرا تو دهاتی،
تە دێم دگوهاست ب شەرمی.
ل هنەک مالا، هنەک جییا،
تو هێوی بوویی: بێ مەفا،
دل هناڤێ تە دماشییا،
ئەڤین دمر روحێ تەدا.
دلێ تە تژی ب ئاگر،
پێش چەتنایا تە شەر دکر،

ساوا عەدەت دلێ تەدا،
ئەو بوو تەرا خافلقەدا
رۆ ژی هەما هالێ تەدا،
دلشەوتی، دکەوگری
ناڤا چیا و بانییارا
لەز دکەت، دچوو ئاڤا.
***
حوکومەتا سۆڤێتیێ
تەرا ئانی ئازایی،
دە شا ببە تو تمێ،
د خەمادا نەمایی!
باژاراڤانییا سۆڤێتییێی،
چقاس کاوی، کاوی تو:
یا تفاقا سۆڤێتییێی
تو پر کاوی، کاوی بخوە.
ئەختییاریا تە ئیرۆ تەمام،
قاسی ئەختییاریا مێرانە،
یا ئازایێ و خەباتێ،
تەڤبوویا شوخولێ جماعەتێ.
قیزا جاهل، قیزا کوردا،
هەرگاڤ پێش بی، پێش بە تو،
شەرەزایی تو سەرفنیاز،
پێشەکزانی قیزێ تو.
ئیرۆ هەیشتێ ئادارێ
ئانییە تەرا گەلەک شابوون،

دها ناکی تو کەدەرێ،
تونە دەردێد تە دیبوون.
تو هشیاری ئاوا هەرگاڤ،
بۆ خوەیکرنا وەتەنێ مە،
خەباتکاری، قۆچاخ، بێ ساو،
مێرانی بە تو هەر دەمێ.
١٩٥٧

قالچیچەک

ژ ناڤا بەرفێ قالچیچەکا
سەری هلدان وانا دیسا.
چڤاس رندن قالچیچەکان،
ئانین مەرا تاڤا بهارێ.
دەنگ دان چەما، بەلگ دان دارا،
دلێ من شایە وا تم جارا،
ڤێ بهارێ گول و گهیا
زوو هێشین بوون و خەملین،
گشکا زووتر ب دلێ شا
قالچیچەکا سەری هلدان.
دبێی ب منرا دکەنیان.
چڤاس رندن قالچیچەک،
ناڤ بەرفێ تێن و دکەنن،
تینن مەرا تاڤا بهارێ،
دەنگ دان چەما، بەلگ ژی دارێ.
١٩٤٥

ئارزنیێرا

پاشلا تەدا ئەز دیسا
بوومە مێڤان، ئۆ، ئارزین!
حەلالی، ئالیکاری، ئاوا،
ساناتۆریا مە بەدەو.
ناڤ خشینا باخێد تەدا،
کێلەکا هرازدانا بەدەو،
دبهیزم دەنگێ سازبەندا،
بیرانین من دهێلن بە خێو.
بۆرجدارێ تەمە ئەز گەلەکی،
ئۆ، ئارزنییا منە دەلال!
ژیيین دا من تە مینا دێ،
ئەز دها ناکم تو خەمێ.
ئاڤێ ئێشا من بەلا کر،
ئەز جاهل بووم، ئێشا من بر،
گەلە ژ وە ئەز رازیمە
گەلی مەرڤا، گول و دارا.
١٩٥٤

بهار

وەرە بهار، وەرە دەلال،
دیسا بکەن، بکەن ئیسال،
مینا هەرجار، دها زەلال!
ئەزێ ب تەرا بێمە چۆلێ،
بۆنا گەرێ، بۆنا گولێ،

بکەڤن ئاڤێ، ناڤا گۆلێ.
دیسا وێ بێ دەنگێ تەیرا،
بینا بهارێ، ویتینا چڤیکا،
دها پربە هەواسا دلا.
ئیجار زەڤی، باخ و باخچە،
دیسا هێشین دبن بۆ مە،
ئەم بلیزن هەرگاڤ دەمە.
دەشت و مێرگێ کۆلخۆزا مە
وێ هێشین بن و گول بدن،
هاسلەتێ وێ پر بدن.

١٩٥٣

ئەلەگەز

شاگرت و پیڤۆنگ

بەرف زوو هەلییا، پیڤۆنگ دەرکەت،
چقا رندە، بەلگهێشینن،
ئاگرێ ئەشقێ دلێ مەکەت،
پیڤۆنگ بهارێ مەرا تینن.
ڤێ بهارێ گول و گهیا،
زوو دەرکەتن چۆلبەستا،
لێ ب لەزی بەری گشکا
پیڤۆنگێد مە وا بشکۆشدان.
چقاس رندن، هوون ئاوازی،
زوو رابوویی لێ ب نازی،
دە زوو بگهیژ، پەرڤەدە،
بخەملە، کولیلکا مە.

ئەز ژی پیڤۆنگا دێ و باڤێ.
قورنا تەزە، بێخەم، دلشا،
وەلاتێ مەیی ئازادا
پێشدا دچم گاڤ پەیگاڤا.

١٩٥٧ ئێرێڤان

لاگێرا پیۆنێرادا
(کلاما پیۆنێر)

ئەم پیۆنێرێ باژار–گوندا
کۆمەک دمان لاگەرێدا،
ل جیێ مێشە، ناڤ هێشنایی
ئەشقا مە پر، دلی شایی.
دۆرا مە تژی گول و بەیبوون،
هەزار جەلەب کولیلک هەبوون،
مە ب دلباری ناڤدا دلیست،
خشینا دارا مە دبهیست،
کلاما ژیینێ وان دگۆتن،
دل و هناڤ مە دسۆتن.
خولە–خۆلا ئاڤێد کانییا
بەرژێر دهاتن، دکشیان،
دەنگێ تەیرا، بەلگێ دارا
تەڤ هەڤ دبوون، دستران هەڤرا،
وان "عەدلایی" دگۆتن مەرا.
چا هێنکە، چقاس خوەشە،
چیا ل پێشییا مە سەکنینە،

ئەو ژی مینا مە ئەشقلینە،
ب گول و گهیا خەملینە.
دارێد تەرین هێشین بوونە،
مینا مە چووک و رندکن،
بەلگێد وانا بشکڤتینە،
چقاس نازک و نارمکن.
١٩٧٩

ئەم ژی تمێ مەرشێ دکن،
مە هین دکە کۆمسەرکار،
بەیراقێد خوە بلند دکن
چقاس سبێ چقاس ئێڤار.
ئەم زوو دەرتێن ژ دەلاڤ،
چاوا کارک، کارێد خەزال،
و روودنێن بال گورچەم
ئەم دسترێن، ئەمە بێخەم.
چقاس خوەشێ لاگێرێدا،
ئەم تۆپ بوونە ژ گەلەک جییا،
ل جیێ مێشە ناڤ هێشنایی،
ئەشقا مە پر، دلی شایی.
ئەمێ دیسا هەرن مال،
ب خەبتن ب هەواسکار،
ئەمێ بخوونن هەر گاڤا،
بکن گورا دێ و باڤا،
پێشدا هەرن گاڤ پەی گاڤا.
١٩٥٠

هەسۆیێ شڤانرا

بەرێ شڤانێ بادرboویی،
پەزێ وی خوەی دکر تمێ،
تو دەنگبێژێ مەلوولیێ بوویی،
تە دگۆتن کلامێ خەمێ.
روودنشتی سەر کەڤرا،
بلوور لێدخست، تە دسترا،
دەنگێ تە دکەت زنارا،
دپەرتاند دلێ مەرییا.
دەست ئاخێدا زێراندی بوویی،
کوتانا وی تە بیر دانی،
تو ماشۆقێ گولا، پێز بوویی،
ب تەرا دستران گول و کانی.
خازل ب تە هەسۆ جان،
تو شڤانێ کۆلخۆزڤان،
تو ئازایی، ئازا نها،
تەیرێ ئازا ل سەرێ چیا.

١٩٥٧

کورێ من

تێ دنهێرم ب هزکرن،
کەنێ زارا سەر لێڤێد تە،
شەڤا رەشە پەرڤەدایی،
ئۆتاخێدا نیڤرۆنایی

دهێنژی دێمەدلی،
تە دنهێرم دلمنایی.
روحێ عەدلی ڤا دگەره،
زولومکارارا قال و شەره،
تو ژی عەدلی ب دلێ شا،
ب دەمێ گولەش رازێ خوەرا،
هزکرنا من تەمام تەرا،
رازێ، هشیار نەمینه،
تو لیستکێد خوە بیر بینه.
ژ رۆهلاتێ رۆ دەرکەت،
تیرنجا زەرین ئەوێ هلبەت
پارڤەک–ر سەر دنیایێ،
بەر کوندێ بوون سەرمێ، بایێ.
پەنجەرێرا تاڤێ ئاڤیت،
دێمێ بەرخێ من ژی دیت،
ب خوە هسیا کورێ دەلال،
بەشەرخوەش بوو بێ خیال،
تو ژی د بن تاڤا مەدا
کولیلک ددی عەدلاییێدا.

١٩٥٧

ناڤا چێمدا

بەر دەرێ مە چەمەک هەیە،
ئەشق–شابوونا دلێ مەیە،
لێ بهارێ کو بووز دهەله،

مەرا دبێ: وەرن، وەرن!
ژ نیڤرۆ، حەتا ئێڤارە،
جەوا مەدا کێلەکا دارێ،
دکەڤن ئاڤێ ئەم ئاوا،
سۆڤایێ دکن ئەم هەرگاڤا.
ل رەخ جەوێ ئەم دلیزن،
هم کور، هم ژی قیزن،
و بانزددن ناف هێشنایی،
کولیلکا تینن ئەم تەڤایی.
ئەم ژی مینا کولیلکانن،
قورنا تەزە، ژیر، خەباتکار،
رۆژ پەی رۆژێ کولیلک ددن،
مینا هەرۆ، مینا هەر جار.

ڤەگەریا

ئەو کور خۆرتەکی رندە،
لائووکێ سەر خوە ئەوانی،
و ڤەگەرییا هاتە گوندە،
ئەو ژ شەرێ وەتەنی.
ئەو ژ شەر هات ب دلێ شا:
ب ئالتنداری ڤەگەرییا،
نیشانێ پر ل پێسیرە،
کورێ ژیر، دەلالێ پیرێ.
ژ شابوونێ دلشەوتی،
پیرێ ئیرۆ نێبیێ خوە دی،

هەڤالا ژێرا پێشکێش برن،
پێرا خارن، تەڤ ڤەخارن.

١٩٦٤

خووشک و برا

هەرۆ ل بەستا کۆلخۆزێ،
ژ سبێ، حەتا ئێڤارێ،
دخەبتن خووشک و برا،
ژیر و قەوەت مینا شێرا.
دخەبتن، بۆنا راکن،
کۆکێد هێشنییی زوو وەرباکن،
بۆ هاسلەتا نان زێدەکن،
وەلات دها تێر–تژیکن.
دخەبتن ئەوانا،
دخەبتن پەیهەڤرا،
دخەبتن خووشک و برا،
دخەبتن گاڤ پەی گاڤا.
ئیرۆ قیزا کورد ئاوا،
تراکتۆرێ داژۆ، لێ
پێ شا دبە باڤێ وێ
ڤێ شەبەقێ: کەوا سبێ.
خووشکێ کوتا کرییە ئیسال
کوورسا تراکتۆرا دەمێ،
قیزا بەدەو، قیزا کەمال،
رادکە شەولێ پەی شەولێ.

رادکه ئەو پەیهەڤ تمێ
پێ تراکتۆرێ و دسترێ،
کلاما دلێ مە دبێ:
کلاما وەلێت، کلاما ئەشقێ.
هەرۆ ل زەڤییا کۆلخۆزێ،
هەتا نیڤرۆ و ئێڤارێ
دخەبتن خووشک و برا،
دلێ وانی ب ئەشق و شا.
دخەبتن ئەوان هەڤرا،
ئەو ب گاڤا دچن پێشدا:
پرە حوبا خووشک و برا،
حوبا وەلێت دلێ واندا.
١٩٥٦

ئەلەگەز

پاییزا مەکتەبێ

(کلاما شاگرت)

ئیرۆ پاییزا مەکتەبێیە،
ئەو مە ددە شاکرنێ،
شابوون هەما بۆنا مەیە،
ئەم هین دبن تێن قالکرنێ:
ئەڤێ پاییزێ ژی دیسا،
ب خەباتێ و خویدانێ،
ب گلیێ هزکری ئاوا،
ئەم دچنە مەکتەبێ.

هەواس هەیە دلێ مەدا،
فکرێد زەلال مەرڤایی،
ب خوەدنێ، نقلێ کوورڤا
ئەم وا دچن بەرب رۆنایێ.
١٩٤٤

ئەلەگەز

بهار

بلبل دانی سەرێ دارێ
و دسترێ، دلیلنە،
پەیهەڤ سرێ ئەو ڤێ جارێ،
دیسا مەرا بهارێ تینە.
بهار هاتییە، گول و پیڤۆنگ
عەمرێ مەرا دگولگولن،
ئەو و بلبل ئاخر و سۆنگ
عەدلینە: دلقادرن.
باخ ژی هەڤرا گ تەمام،
شانە، دۆرێ هەسارن،
گولێ سۆر ژی ب روح و جان
بۆنا بلبل ستوخارن.
ئەو دلبە، دلی ئامن،
قبە-قبە و ڤێ سبێ،
بۆ وەتەنێ مەیی مەزن،
ئەشقا روحێ من دبە.
وەتەنێ مە گولدایە،

مینا گولێ پەرڤەدایە،
ژ دەشتێ مە گول دبارن،
عەدلینە، ئەم دلبارن–
هزمەتکارم سەوتا بلبل
و دیندارم ئەز ڤێ دەمێ،
ئەو شا دبە ب ئەشق و دل
چا روحێ من هەرگاڤ – تمێ.
١٩٥٥

عەورێد رەش

ئەو ئێپێجە وەدە هەبوو،
عەورێد رەش بەرەڤ بووبوون،
با لێدخست ئەو دبرن،
هۆریزۆنێ قل دکرن.
جارنا گورینا وان بوو،
مەرڤ دگۆت هار بووبوون:
لێ برووسکێ شەوق ڤەددا،
دکرە شرقین، ئەردێ ددە:
ترسا گران پێشدا دانی
بەرێ ئەول ناڤ زارادا.
مەری دنهێری چار ئالی،
هەوارا زارا کەلۆبین،
– کالێ بنهێر تو عەزمین،
گورینا عەورێ رەشن،
ئەم ژ ترسا دمەشن.

کالێ نەخوەش بوو ناڤا جییا،
سەرێ خوە هلدا سەر بەلگییا،
زارا نهێری و کەنییا،
کالێ ئاڤەک ژ وانا خاست،
زارەک د بەر وی رادوەست
و ئاڤ ئانی، زوو دا دەست.
کالێ ئاڤا خوە ڤەخار،
سەرخوە روونشت ئەو ئیجار،
بەلگی خوەرا کر بەرپال.
– هوون ئەولەدێ منە دەلال،
هوون وێ نەکن قالمەقال،
عەور چقاسی ژی بخازن
بکن گورین، پەروازدن،
نەچە بیرا وە گشکانە،
سال سالا هەزار نەسد
و پێنجی هەڤتانە.
زارۆ فتلین، فەم نەکرن،
دیسا ژ کالێ پرس کرن،
– کالکۆ ئەو تاریق یا مەیە،
مە هادرییە ئەشق و شاییە،
لێ ئەڤ برووسک یا شەرایە–
کالێ دیسا ب ئەشق کەنییا،–
ڤێ تاریقێ گوندێ مەدا،
گورینا عەور، برووسک پێرا
نکارن بدن زرارێ،

ئیجەتێ وان بینن خارێ.
زارۆێ بچووک دێمە گولەش،
بەرب دەری زوو بەزیان:
دها ژ عەورا نەترسیان.

١- یانڤارێرا
سالا تەزە ل مە دیار بوو،
شاییا دلا دها پر بوو،
سالا تەزە، مینا هەرسال.
مەرا ئانییە عەدلای-مەجال.
گەلی زارا، مەزن-چووکا،
شکربوونێ ئەم دبێژن،
شابوون مەرا، خۆرت و بووکا:
حوبا دلا هوون برێژن.
ئەم خەباتێ هزکن تەمام،
بخەبتن ب روح و جان،
پێشە وەتەنێ مەی عەزیز،
دە بسترێن دەنگێ وە زیز.
***
بنهێر لائۆ، ئالیێ هانێ،
بنهێر کالکێ زڤستانێ،
لبسێ سپی ل خوە کرییە،
ئەو ناترسە بەرف-بارانێ،
زەمبیل ئەوی بۆ مە برییە.
زارا گۆتن. "زەمبیل برییە ب ئەشقا دلا،
زەمبیل برییە بۆنا مە،

فێکییا بینە جەلەب–جوورە،
سەبا ئەو پاری سەر مەکە.
دلێ مە وا پێ شاکێ.
فێکییا تینە لەز و قچە،
هم جار–جارنا تێ و دچە:
ئەو کو دکن ئانیزازیێ
ئەو شیرەتا ل مە دکە.
و ئەم ناکن بێجایزیێ
گورێ دکن ئەم بێ دەکە.
هەما وەختا دخەیدە،
و دخازە مە دوورکەڤە،
دلێ مە دبە کەر ب کەرە،
نێزیک دبن ئەمە دلبار،
مینا هەرۆ مینا هەرجار.
ئەم دبێژن:–وەرە کالێ،
ئەم بلیزن بال ڤێ دارێ،
وەرە! نەکە خەم خیالا،
ئەم ئەشقلینە، وەرە ڤرا،
بسترێن کلاما عەمرێ نها.
تو هم ل چیا، تو ل بانییا،
تو ل بەستا، ناڤ گەلییادا
دکی هورمین خافلقەدا،
وەرە ڤرا! وەرێ ڤرا!
ئێم بسترێن عەمرێ نها
تو هکیاتا مەرا بێژە،

گلیێ تەزە گۆتنێ هێژە،
ل چیا گوندا ب ژیرایی،
تو دگەری، تو گەرییایی.
چقا ژی بکی تو گوژین،
دلشایی، بۆنا مەیە هەمین،
تو بگەرە، بکە فیتین
کلامێ بێژە، "مەرا یەقین".
کالێ دکە گورا زارا
ددە تەرکا بەرف–باگەرا،
ئەو گەش دکە گولا وانا،
وانرا دکە شیرەت گلییا.
ئەو نێزیکی زارا دبە،
ب لەوزێ شیرن وان شا دبە،
ئەنییا وانا رادمووسە،
گلیێ قەنجیێ ئەو دبێژە:
– "قیزێد من، هوون کورێد من،
هوون دەلالێ دلێ من،
مینا گولا هێشین بوونە،
بخەمخوری خوەیکرینە،
ژ هەڤالتیێ هزکرینە.
دارێ دنێ تشت تونینە:
وە باشتر بە، ئەو یەقینە،
وەلات تەمام ب وە شایە،
ئەو خاستنا مە گشکایە.
تەمییا منە گەلی زارا،

هوون هز بکن ژ خوەندنێ،
بکن گورا دێ و باڤا،
یا خێرخازا، یا دەرسدارا.
تەمنیا منه گەلی زارا،
هوون هز بکن ژ خەباتێ،
خوە نەدن پاش هوون تو جارا،
ئەوە تینە خوەشبەختیێ.
هانێ ب دل ژ وەرا.
تۆرپێ فێکییا هەر جوورا،
بلیزن، کلاما هوون بێژن،
شایا وەتەن هوون ببێژن.
تۆرپە هلدان، جۆت ب جۆت،
هەڤرا دچن زارو سەرقۆت،
دبێن،–کالێ ئەم رازینە،
تەمیێ تە ئەمە بقەدینن.

سێ برا

زڤستانە، سور و سەرما،
چارنکالی ب دوومانە:
دەرڤا دلیزن بەرف و با،
بەرفێ گرتییە دەری بانە.
کێفە مالدا هەیە شابوون،
روونشتینە دۆرا تەختا،
زەری و خۆرت، روو گول بەیبوون،
هزکرن هەما بۆ وان بەختە.

شەرێ وەتەنی خلاز بووبوو،
مالا ئەمۆ لەخلەمیش بوو،
کورێ وی ژ شەر هاتبوو،
مەری مالدا کێف و ئەشق بوون.
جینار، هەڤال هاتبوون مال،
هەڤرا دکرن گالە–گال،
مەزن هاتبوون، زارۆ پێرا،
لائووکێد لەشکەر شێرێد–شەرا.
سەرما، باگەر بوو دەرڤا،
چقلێ دارا دهەژیان،
دگۆ ژ سەرما دگریان،
خشینا وان بوو، دنالیان.
دارا هەما بەر پەنجەرێ
مینا دایکا کور لێ مری
خلاز نەدبوو ژ کول–کەدەرێ،
دشەوتی، دکەوگری.

١

چەم و کانی، بووبوون رساس،
ستەیر ل عەزمان بووبوون تاس،
هیڤا خرخال ژۆر دکەنییا،
بۆ شابوونا ئەشقا کێفلییا.
گمینا دەفێ، زورنێ بوو.
ئەو کەف مینا دەواتێ بوو،
کێفا وەلێت، ئالتنداریێ،
کێفا ئەولەد و دلبارێ.

دستران کلامێ ئوورس–کوردیێ،
دستران کلامێ ئاسۆری–گورجیێ،
دستران کلامێ ئەرمەنیێ
و کلامێ ئادربێجانیێ.
هەر کلامەک دلێ واندا،
قەوین دکر دها زێدە:
ب وەکلاندنا دەف و زورنێ،
هزکرن–براتییا ملەتا.
– ئۆلۆ دەورێش! گۆت بارۆ،
کلەمەکە کوردا تو بێژە،
لێ نە یەکە سارۆ–مارۆ،
یا دل–هناڤ بپێژە.
– راستە، راستە، گۆ تەمیدا،
– عەلی ژی گۆت پالک بادان،–
برا "کوورا چایێ" بێژە،
دەردێ قیزکێ ئەو برێژە.
هەموو گوهدار مێزە دکن،
دەف و زورنە دان کەرکرنێ،
دەورێش تلی کر گوهێ خوە،
لێ دهەژیان چەعڤ و بورو:
"کوورا چایێ تەختێ قەرسێ،
کولێ تێکەڤی دەوەتا سلیێ بەسێ،
ئیشەڤ من پۆرکورێ
خەونەکە خراب دیتیێ:
ریشیێ شەرا من ئیرۆ

ئاڤيتنه بەر مەقەسێ.
لۆ مالينۆ، شەرا من باڤێن،
دەردێ شەرێ من دا ناڤێ.
كوورا چايێ چەل و كۆرتا،
وێرانبه دەوەتا قيز و خۆرتا،
من شەرا خوه ستەندييه
دانزدەھ مەژدييا.
لۆ گوندينۆ هوون دەى نەكن،
گوليێ من بەردا كوركن،
ئەزێ كەتمه دەردێ شەره،
خەلقێ بێژه:
شەرا خوه دايه يارا.
لۆ گونديَنۆ شەرا من باڤێن.
دەردێ شەرێ من دا ناڤێ"
– ئەفەرم، گۆتن گشكا،
دەست هەڤخستن، دكەنيان،
مێليک رابوو نشكێڤا،
وى ڤەخار بوو، دهەژيا.
ئەو ئارتيستە، تە دگۆ ئيرۆ،
چەعڤ وور كرن ڤردا وێدا:
دنهێرى ل دەورێش، كارۆ،
ل ديوارا، ل پەنجەرا.
تەختە دخست دەستێ خوه وا،
ئەوى دگۆ ئەمۆ ديادیا–
تە كورێ خوه شاند فرۆنتێ،–

دژمن ئالتکن، ته دگۆتیٚ...
میٚلیک سەری دهەژاند،
وی بەر خوەدا دبلاند،–
ئەز میٚلیکم ڤیٚ سریٚ...
ئەزیٚ روونیٚم بال بریٚ...
کاسا خوە هلدا تەمیدا،
ئەنییا کەڤەر لیٚ خویدا،–
گوهداریکن هەڤالنۆ،–
ب دیٚمیٚ گولەش ئەوی گۆ،–
ئەڤا ئەشقا پارتیا مە،
پارتیا لیٚنینیٚ باڤیٚ مە،
دیرەکا دلیٚ مە گشکانە،
یا خەباتچییٚد هەموو جییانە.
– تمیٚ زۆربە پارتیا مە،–
ب هەڤرا گۆتن روونشتییا،
بۆنا مە گ جماعەتا
ئازاداریٚ دنیاییٚدا.
– بەلیٚ، راستە، گۆتن هەموویا،–
دەوریٚش سەر کاسا تەمیدا،
کلامەکە رند گۆت کەلۆ–بین،
کلامەکە خوەش دەرهەق لیٚنین:
"لیٚنینیٚ باڤ ئازادار،
باڤیٚ ریٚنجبەر و پالا،
زاکۆن دانی بۆنا وان،
شاکرن گ تەمام.

لێنینێ باڤ نەمرییە:
ئەو د دلێ مەدایە،
ئەو شوخولێ مەدایە
تمێ ناڤا مەدایێ".
– ئەشقا شەمۆ ئەز دگهینم
ئەشقا وەتین، گۆ تەمیدا،
کرنێد وی کو ئەز بیر تینم،
پر دبە شابوون دلێ مندا.
شەمۆ یەک جار خوە دهەژاند،
دژمن تەک–تەک وەلدگەراند،
وی ب هەڤالێد خوە لەشکەر،
شەر دکرن ب دل و جەگەر.
ئەو نیشانە پێسیرا ویڤا:
خەملاندییە، ئەو هەمین
نیشان ددن کورێ کوردا
چا شەر کرییە بۆنا وەتین.
برا بژی جماعەتا کوردا،
دخوم تەمام ئەشقا دلا،
ئەشاقا وەتین، ئەشقا شەمۆ،
دە بسترێن سلۆ، تەمۆ.
پاشێ ئانین مەیدانێ
کەڤۆتکەکە نازانی،
دچرووسین پەرێ وێ،
پەرێ خوە دبر دانی.
ئەو کەو نیبوو، لێ قیزەک بوو،

دێمی ب کەن، تم شا دبوو،
قیزەک بەدەو، هوسل–جەمال،
قیزا بێ خام، قیزا تفال
گشکا دەستێ خوە ل هەڤخستن،
ئەوان زڤرین بەرۆ پشتن،
مینا رۆئا دێمزەرین،
وان ل قیزێ دنهێرین.
قیزێ خوە ئاشکەرە کر،
نێتا دل مفتەلە کر،–
برێ منە شەمۆ، شەمۆ،
ب هەواسی ئەوێ دگۆ.
شەمۆ ب ئەشق رابوو پیا،
کەڤۆتک گرت و رامووسا،–
من شەر کرییە ئەوی گۆ،–
ئەز بۆ وەمە، بۆ وە هەرۆ.
دیسا دەستێ خوە ل هەڤخستن،–
تێشی–تووشی! لێ دخستن،
یەکۆ–یەکۆ وان دخاستن
دەنگێ قیزکێ بێ بهیستن.
– خووشک و برانۆ، گۆ قیزێ،
و پەرێد خوە هەژاند دەمێ،––
وەکی ژ تلییا من خوون بێ،
وێ بگرین باڤۆ–دایێ.
وەکی شەرکن باڤۆ–دایێ،
ئەزێ بگریم تمێ–تمێ،

هێسرێ چەعڤێ من بێن خار،
ئەزێ ببم دلخەدار.
ئەز دخازم تمێ عەدلایێ،
– براڤۆ! براڤۆ! گۆتن هەموویا،–
عەدلایی هەبە بۆنا گشکا،
عەدلایی هەبە بۆنا زارا.
ئاخ! وێ گاڤێ نشکێڤا
شەمۆ فکری وا ما تما،
دل و روحڤا دکەوگری،
هندک ما، جی ب جی بگری.
باڤێ ل شەمۆیێ خوە نهێری،
مەلوولی دلدا سێوری،
ئەو پەرتی دل هناڤڤا"
شکەک تاری دلدا ما.

٢

کوتا بووبوو کێف دها،
هەر تشت کەر بوو مالێدا،
ستەیرک ل عەزمان دکەنیان،
تە دگۆ ب هەڤرا خەبەرددان.
کەڤۆتکا چووک ژی چوو مالێ،
مینا کارکا خەزالێ،
پالدا نڤینێ گەرمدا وێ،
خەبەرا "عەدلایی" د دلدا.
و هێنژی، گول–گول رازا.
کێلەکا کور روونشت ئەمۆ،

دێ ژی روونشت بال شەمۆ،
ئەو ب کورێ خوە شا دبوون،
ئەو رۆژ، دنیا یا وان بوو.
– عەزیزێ من، شەمۆ جان،
ئەم جان بوونە ئیرۆ تەمام،–
دێ دگۆت متهەیر دبوو،
ئەو کەرەم بوو وانرا بووبوو.
لێ باڤێ نقل دکر،
بۆ کەسەرا کورێ خوە،
کو شاییێدا عەیان کر،
وەکی رەنگ لێ بوو چولۆ.
بێژە لائۆ، برێ باڤۆ،
بەشەر لێ خوەش گۆ ئەمۆ،–
چما کێفێدا بوویی کەوگری.
هندک مابوو تو بگری؟
دایکا وی گۆت ب کنێزایی،
کور هەمەز کر دلنایی،
گۆ،–دە بێژە شیرنێ دایێ،
دلێ من داڤێ، نایێ رایێ.
– لێ، دایێ جان، شەمۆ گۆ،–
دو هەڤالێ من هەبوون،
ئەم نێزیک بوون، دەدۆ، کارۆ.
چاوا هەڤال بە قسوور بوون.
دەدۆی بلند، بەژنزراڤ بوو،
بیست و هەفت سال عەمرێ وی بوون،

چەعقێد رەش لێ، بورو قەیتان،
پۆزی پیژین، سوورات شەمام.
کارۆی ناڤین، چەعقێد رەش لێ،
سەر خوە بوو کورێ ئەرمەنی،
وەختا شەردا ناڤ تاخبوورێ
وی دل ددە بەر هەر بانی.
هەڤرا پاک بوون، مینا برا،
تمێ کۆمەک ددەن هەڤدو،
بۆ خوەندن کرنێد دەرڤا،
ئەم هازر بوون، سسێ–دودو.
ئەم مینا برا بوون، ئنێ جان،
تمێ هاڤرا قوربان–هەیران،
کو هەڤ نە ددیت لەزەکی،
بیرا هەڤ دکر مە گەلەکی.
– مە هوون و وەتەن بیر دانین،
شەمۆ دیسا کرە ئاخین،
وی پەنجەرێ دنهێری،
کولیێ بەرفێ گر دبارین.
تە دگۆ دلێ شەمۆ، کولی
ب هەڤرا هێدی دلووباندن،
دەرد و کولێ هەڤالێ مری
وان دستران، ئەو دپەرتاندن.
ئەرێ برێ من، ئوسانە لائۆ،
گشکی بێژە،–ئەمۆ گۆ–
راستە، هەڤال برانە،
حەلالی هەمین ئوسانە،

ئەمۆ هەڤەکی مەلوول بوو،
ئەوی دەرخست جگارە کشاند،
دفکری هیڤییا کور بوو،
دێ ژی ب مێرا دجەداند.
بەشەرخوەش بوو دیسا شەمۆ،
دێ و باڤێرا یەک–یەک گۆ،–
تێ بیرا من مینا ئیرۆ،
یا قەومی سەرێ دەدۆ،
قیزەک تاخبوورێدا هەبوو،
ناڤێ وێ ژی گالیا بوو،
قیزا ئوورس: چەعڤهێشین،
سانیتار بوو، دێمە گولین.
گالیا باش بوو، روحڤا تەمز،
چا جماعەتا خوەیە ئوورس،
کو ستەیرکا گەشە تمێ،
ناڤ جماعەتا، ناڤا دنێ.
هزکرییە دەدۆ بوو ئەو شەمال،
ئەیین هوسنێ هورییا ل بال،
قیزا ئوورس بەژنە زراڤ،
لێڤا نارین، بۆخزێ گولاڤ.
حوبا وێ پر بوو بال دەدۆ،
ئەو گەلەکی بەدەو بوو،
تێ بیرا من مینا ئیرۆ،
هەر جییا تمێ ئالیکار بوو.

***

رۆژەکێ هاڤینێ تەمام،
شەر دکرن مە و گێرمان،
مە هەڤدو دبر و دانی،
مێر دمرن مێرانی.
لەشکەرێ دژمن نەمامی
ئاڤیت سەر مە پێشالی.
گمینا دەنگێ تۆپ–تڤنگا.
ئەرد و عەزمان هلددانی.
ئەوان بەرێ زۆر دا مە،
ئەم ژ تەبیێ راکرن،
مە شەر دکر هەر دەمێ،
مێر دکەتن، دمرن.
پر بوو دەنگێ ئارتیلێریێ،
ڤزینا گولا دبەزیان،
فرندا ژۆر بۆمب داڤیتن،
داڤیتن و بۆبم دتەقیان.
هات بوو رۆژا هەشەرێ
تانک پەی تانکا دبەزیان،
ئاگر دباری وێدەرێ
گەلی گەبۆز دهەژیان.
سەرلەشکەرێ تاخبوورێ ئیڤان،
وا ژ مەرکەزا قەلاچیێ
سەرکاری دکر ئەسکەران،
دوورەبینە ل بەر ئەنیێ.
– لێخن برانۆ، دە لێخن،

لەشێ دژمن ل ئەردێخن،–
مە هەما ب وێ مەرەمێ،
شەر دکر ئەوێ دەمێ.
– هوون هوجوومی سەر دژمنکن،
قە گاڤەکێ نەچن پاشدا
چقاس دچوو هێرس و کۆڤان
گومرەھ دبوو دلێ مەدا.
نشکێڤا هات ئایرۆپلان،
گولە ژۆردا درەشاند،
ئیڤان دەمێ بریندار بوو،
برینا وییە خەدار بوو.
تۆپا مەیە زێنیتیێ
ئاییرۆپلانا فاشیستیێ
پێ ئاگرێ خوە ل عەزمان،
ب پیرەتی شەوتاند.
– چەعڤێ دیا تە برژێ،
دلۆڤانی دگۆ دێ:–
دیسا بێژە، دە بێژە،
پاشێ چ بوو، چ بوو لێ.
– ئەزێ بێژم دایێ جان،
تەرا بێژم ئەزێ تەمام،–
ئیمداد گهیشتە مە ئیجار،
مە ل دژمن کرە هەسار.
فرندێ مە ب کۆم دهاتن،
دژمن کرن بەرباتن،

گمینا تانکا، تۆپا بوو،
ئوورا–ئوورا! لەشکەرا بوو.
دژمن ب لەز ئیجار رەڤیا،
ئەسکەرێ مە دا پەی وان.
شەر قالم بوو، بوو ئێڤار،
هێورزە بوو، هێرس و هەوار.
پاشێ هێدی شەر سەکنی،
هەموو دژمن کەتنە تێبیا،
تێلا مەیە ل دەشتێ بری
گەرەک پاکی ساز ببوویا.
گازی مە کر زوو قوماندار،
ئەز بووم، دەدۆ و کارۆ،–
وە ببینم مینا هەرجار،
هەرسێ شێرا –ئەوی گۆ.
– دو هەب ژ وێ سناپیێر،
یەک ژی تێلێفۆنیست،
هەرن چاوا شێر،
تێلێ گرێدن، وە بهیست؟
مە ب هەڤرا دەست هلدا،–
ئەمێ هەرن، هەما نها،
ئەم وا چوونە بەرب شێر،
لێ ئێڤار بوو، مە دا بەروێر.
زەف چەتن بوو پێشداچوویین،
قەلاچییێدا گێرمان دمان،
پەی هەڤ راکێت داڤیتن وان،

دبوو رونایی دۆر–بەر تەمام.
سەر زک هەری تێ دەدۆ،
تڤنگ دەستدا کارۆ گۆ،–
ئەز و شەمۆ چا سناپێر
خوەیکرنا خوە مە بسپێر.
دەدۆ گۆ،–سەر چەعڤێ من،
هاجەت هلدان، هەرچی لازم،
ئەو سەر زک دشوولکی،
هات بیرا وی کرنێد چووکتی.
تڤنگا خوە من زوو داگرت،
د چەلێدا مە خوە راگرت.
دژمن–دوورڤا دەدۆ دیتن،
تەبیێدا بوون مینا چیتن.
دژمن گولله داڤیتن دەدۆ،
لێ گوللێد وان ژێ نە دگرت،
وێ بگهیژێ، دگۆ کارۆ،
و تڤنگا خوە هازر گرت.
ئەوان بەرب دەدۆ هاتن،
گولله پەی گوللا داڤیتن،
جارنا وان خوە قووز دکرن،
دهاتن بۆ دەدۆ بگرن.
دەدۆ تێلێرا خوە گهیاند،
تێل گرێدا و رند شداند،
لێ پێنج لەشکەرێد دژمن،
ژ قەلاچیێ دەرکەتن.

فریسا دەدۆ بریندار کرن،
خوونا وی ئەرد هلچنی،
ئەوانا دەدۆ بەربات کرن،
ژ تاقەتێ ئەو برین.
من و کارۆ مێشا وان گرت،
مێشنداری مە خوە راگرت،
هەر پێنج ل ئەردێ ڤەلەزاندن،
تێلێ عەمرێ وان قەتاندن.
بوو ڤزینا گوللا، بۆمبا،
ئەرد و عەزمان دلەرزین،
رۆنایی ددان پر راکێتا،
هێوورزە بوو، هەوار، گازی،
– ئاخ، برێ من شەمۆ جان،
برا ئەز بدم روح و جان،
بوو کوورینا دێ، گرییا،
ئەمۆ ژی پێرا کەوگرییا.
– برا قژک بە دیا دەدۆ،
کەنگێ پێ هسیا ئەو گەلۆ؟
خەمێ دبلاند، دگۆ یەک–یەک،–
گەلۆ هەبوون بال وە فشێک؟
– ئەرێ، دایێ جان، شەمۆ گۆ،–
فشەکێ مە گەلەک هەبوون،
تێ بیرا من مینا ئیرۆ،
ئەم ژی هەیرا دەدۆ بوون.
قرار کرن من و کارۆ،

ئەم ژ بەستێ دەدۆ بینن،
دەدۆ بینن، کارۆ دگۆ،–
ژ دەستێ دژمن دەرینن.
مە سەر زک خوە شوولکاند،
ب دەدۆرا خوە گهاند،
لێ دیسا راکێت داڤیتن،
گوللا دکر ویلە – ویلن.
دەدۆ ژ سینگ بریندار بوو،
برینا وی کوورا خەدار بوو،
ئەوی ئانجاخ خەبەر ددا،–
هوون خێر هاتن گەلی برا.
– برینا تە ل کویە، من گۆ،
سینگێ منە، ئەوی جاب دا،–
تێل گرێدا من برانۆ،
خەم دلێ مندا نەما.
دلێ من دبوو کەر ب کەر،
مە تەسیل بوو دێمێ کەدەر،
کارۆ دل ددە بەر دەدۆ،–
تێ خلازبی، ئاوی دگۆ.
سەر پشتا خوە مە ب سرێ،
دەدۆ ژ ڤزینا گوللا
خلاز کر، پاشێ بر بن پرێ،
سهابی لێ کر مینا برا.
– گەلی برا، کارۆ، شەمۆ،
دەدۆ دمر، ئانجاخ گۆ،–

شیرنه وه‌ته‌ن، زارۆ، ژن،
گوهداریکن ته‌مییا من:
هه‌تا چلکا خوونه پاشن
خوه نه‌هێڤشینن بۆ وه‌تین،
ئیرۆ دچم ژ دنیا شیرن،
من بیر بینن، من بیر بینن..
باڤۆ منرا دنڤیسی:
– لێخن، لێخن، تمێ لێخن،
له‌شێ، دژمن ئه‌ردێخن،–
به‌لێ، له‌شێ دژمن ئه‌ردێخن
دها ده‌دۆ خه‌به‌ر نه‌دا،
بن تیرنجا هیڤێدا
ئه‌وی ددا رۆه و جان
هه‌ر تشت که‌ر بوو پێڤا ته‌مام.
ئه‌ز و کارۆ دپه‌رتین،
دل و هناڤڤا دشه‌وتین،
گول و گ–هیا، چه‌م و کانییا
ته‌ڤ ب مه‌را دگریان.
هیڤ ژی ته دگۆ ژۆر چلمسی،
کوور–کوور دلێ وێ ژی قوسی،
چڤا چوو ره‌نگێ وێ خه‌یدی،
دچوو ئاڤا هێدی–هێدی.
ئالیکیڤا خشینا دارا،
دچوون، دهاتن به‌لگێد وانا،
ته دگۆ ب مه‌را مه‌رڤایی
شین دکرن وان ته‌ڤایی.

٣

رۆناییە، شەبەقا سبێ،
قەلاچیێد مە نێزیک بوون،–
دژمن ئالتکن، هلدن هەیفێ،
وا قیرینا قوماندار بوو.
بوو گمینا تۆپ و بۆمبا،
قەلاچیێ فاشیستا دان،
ئەوانا ژی رابوون سەر پیا،
بوو گۆژینا فرندا.
لەشکەرێد مە کرن "ئوورا"...
ژ قەلاچیێ دان پەی دژمن،
ئەسکەرێ گێرمان درەڤیا،
مە ژ وانرا ئانی مرن.
هات ئاڤتۆئا سانیتاریێ،
گالیا ژ ئاڤتۆ پەیا بوو،
مایتێ دەدۆ دیت بن پرێ،
گول–گول هێسر ژ چەعڤا چوون.
مە دەدۆ ل دەشتا شێر
کر "مەخبەرێ براتیێ"،
ناڤ دا وی: حوکومەتێ
"ئەگیتێ تفاقا سۆڤێتیێ".
لەشکەرێ مە ژ چەمێ نارڤێ..
ب مێرخاسی دەرباز دبوو،
ئالتکرن پەی ئالتکرنێ،
مەرا پەی هەڤ میاسەر بوو.

– تشتكی ناكه بریٚ من،
ب هزكرن گۆت باڤیٚ،–
وه رند شەر كر، ئەفەرم،
ئیٚ چوویی: چوو، نەكه خەمیٚ.
راستە، دژمن وه ئالتكر،
و دەست ئانی پر قەدر،
لیٚ گەرەكیٚ ئەم هشیار بن،
تمیٚ هەڤرا كۆمەكدار بن
دیٚ و باڤ ب كور شابوون،
گۆتن:–شكر ڤیٚ رۆژێرا،
نەلەت گۆتی ژ وانرا،
تڤديركرێد قەهر و شەرا.
شكر كێفا مە ئیرۆرا،
دیٚ دگۆت ب هەواسكاری،
بەشەرخوەش بوو شەمۆ پێرا
ب متهەیری دیٚ دنهێری.
ژۆر دكەنییا هیڤا زێرین
دەركەتبوون پێور مێزین،
ئالتكر بوو وەلێت پێڤا،
پر بوو ئەشقا جماعەتا.
خەمیٚ گۆ،–لائۆ،–
پرە ئەشقا كور و قیزا
پرە ئەشقا كال و پیرا،
عەدلایی، عەدلایی مە گشكارا،
عەدلایی گۆتی مە هەموویارا.
١٩٥٧ – ئێرێڤان

كۆميتاسرا

هزرەتا دلێ جماعەتێ
كلاما خوەدا تو دبێی،
كورێ جماعەتا ئەرمەنی، تو
یا دل و روحێ مە دستریێی.
كیژان جماعەت هەبە دنێدا،
یا گوهدارییا تە كرییە ئاوا،
ب دل و ئەشق تە هز كرییە،
ئەو ژی تە بەرب خوە برییە.
جماعەتا كورد ژی دەنگێ روحێ خوە
كلاما تەدا دبهێ، كۆمیتاس،
هۆستایی مەزنی، تو ئێ سەوتا،
كانییا چیایێ تو مینا تاس.
من ئیرۆ ب رادیۆ ئەوا بهیست،
مێلۆدیێ تە هەواس، دلێ من دلیست،
من پۆیێتێ هەڤال بیرانی،
و رۆژێد دەربازبوویی: ئێد من و وی.
و دلێ من تژی بوو، مەلوول بووم،
لێ مەلوولییا من وا بوو كلام:
لەزەكی دیسا دلخەدار بووم،
دلێ من دەردا وا دماشاند.
كلاما تە، كۆمیتاس، كوورە،
مەری ژ سەوتێد تە تێر نابە،
كلاما دلێ خەباتچییانە،
ژ دلێ وان، روحێ وانە.

کلاما ته، هۆسته، ب خوەرا ئاوا،
تینه دەنگێ هۆکرنا بهارێ،
تینه دەنگێ سملێ نان، ئوسا
ژی هزنگا جاهلا و کالا.
عەور و باران دگرین کلاما تەدا،
کەڤیارا داڤێن ئاڤێد چەما،
دل دوورڤا دەنگ ددن هەڤ وا،
کێلما خوەش دەرتێ دەڤێ مەرییا
دەرباز دبن رەفێ قولنگا،
دلووبین مینا سێوییا،
دلێ خەریب دپەرتە،
دکەوگره، دەست ل سوورەتە.
کلاما ته دەلال، پێلێد رادیۆ،
ب باسک هلدایه، دفره، ئەو ئیرۆ،
وەلات ب وەلات دبه وان کلاما
و دگهینه هادر–گوهدارا.
دەنگبێژێ زەلوولێی، تو نەمری،
تو بلوورڤانێ دەرد و شایێ،
کلاما تەیه کەلراکری
دەنگێ عەمره: هەتاهەتایێ.

قانات ئاخا

کلاما ئەولن

(سەرێ ئەولن ژ پۆیێما "گولیزەرێ")

وا، ژ سینگێ چیا و بانییا،
چەمێ چاچۆ کەفه دێڤدا،

زوو دکشە، دکە شەلپین،
ئەو دکشە، دکە هورمین.
دچە ناڤ چل و چیارا،
ناڤا قامیشا و قالارا،
ئەو قەیارا دچە خارێ.
ئوسا هێرسە، دبێی هارە.
لێ قەیایێد کاو و کوبار،
سینگ ددن بەر ئاڤێ هەرجار،
ناسەکنە چاچۆ تمێ،
هلدشینە کەنارێد رێ:
و وی شەرێ هەتایێدا
نە چەم ئالت دکە، نە قەیا.
مەزنە کۆچکا قانات ئاخا،
سەکنییە ل فێزا وان قەیا.
یا ئاخێ خوونخۆر –کۆچک– سەرا.
سلسلەتێدا ئاخا بوو،
خەیسەتڤا ژی بنیڤا بوو،
ئەو قاناتێ زولومکار،
ژێ هێبەت بووی دەر و جینار.
کەری سووریێ وان هەبوون،
قاناتی شا بوو، هم کوبار،
دەرهەقا وی خەبەرددان،
ژێ نەخوەش بوو ئێلە تەمام،
دشێباندن چاوا نەمام.
مالا ئاخێ تێر–تژی بوو،

خاس–خاليچه تێدا هەبوون،
جووره–سيلە، شوور–دەمەنچە،
مێڤانەک تێ، ئێ دن دچە.
ب کێف ڤەدخون ئەشقا وی.
لێ ئەو ببه مێڤانێ يەکی،
دها چەتنه وەکی بێژی
چقاس "زەفێ" هورمەتا وی.
چووک و مەزن پێڤا تەمام،
بێ دل هەمدی خوه ئەوان
هورمەتێ ژێرا دکن ئاوا،
دبێن مەزنێ مەيه چاوا:
ئاخايێ ئێلێ، خوەيێ مه نها.
***
ل سەر قەيێ بەتلييه،
شڤان مالوول روونشتييه،
ئاپنجی سەر ملێ وييه،
کۆلۆزێ خوه قۆتکرييه.
هەنه کوليلک کێلەکا ويا،
بينا وانا شڤان هلتێ،
خوشينا ئاڤێد جەو و کانييا
دکشن هێدی بەرژێر تێن،
پێ دەردکەڤه بينا مەرييا.
تەڤ و سی ژی هەڤرا شەرن،
گول گهيارا هەواسکارن
مێش مۆز ژی ب هەڤ قارن،

با هێشنایرا بوویە یارێ.
لێ شڤانی دەست ل ئەنیێ،
دلی ب ئاگر و شەوات:
چەعڤێ تە ل شڤەرێیە،
گەلۆ ئەو خۆرت هیڤییا کێییە؟
سووریێ پێزی گەلیدا
خوەرا هوور–هوور دچێرە،
شڤان فکرێد کبیردا
چەتن وەدە دبهێرە،
بلوور هەما ل سەر لێڤا
خوەرا لێدخە شەڤ و رۆژا،
دلێ یارێ دپەرتینە،
مینا چاچۆ هێسرا تینە.
با زوو تێ و ب خوەرا
دەنگێ بلوورێ دبە،
دەنگێ دلێ، کو دبە،
ئەو بانییارا دبهێرە.
دەنگ زوو دچە، سوورێد قەسرێ،
ئەوان دلا دشەوتینە،
تەیرەدە ددا ئەو کەرکرن،
ئەو هزکرنا زۆرۆیە مەزن،
ئەو شکیاتیێ وییە بێوار،
دەردێد وییە تمێ، هەرجار،
خاستنا وییە ل دنێ،
وەکی دەرتێ ژ لێڤا تمێ.

دەنگێ بلوورێ دکە زارین،
عەور دگرین ب هەڤرا یەقین،
سەر چیایێ کۆلک قەرقاش،
برووسک ڤەددن عەورێد رەش.
***
– من دەنگێ تە بهیست، زۆرۆ
چما تو ها مەلوول لێدخی.
بینا بەر من تو دەلالۆ
دل–هناڤێ من دەردخی.
تو زانبە هاتمە سەپە،
هێژا ژ باڤێ خوە قەتیام ئەز
ژ من هزدکی، یان نا؟ بێژە،
چقا هیڤییا تە مام قەرەز.
– دەلالا دلا گولیزەر،
تو ستەیرکا منی هەر،
برا لێڤێد تە بێژن،
چەعڤێد من نەکن سێژن.
ئەز ژ تە هزدکم، زۆرۆ،
لێ باڤێ من، نزام... نزام...
– ئەزێ تە برەڤینم،
هەما ئیشەڤ برەڤینم.
شڤان یارا خوە هەمێز کر،
خاست، وەکی وێ رامووسە،
یارێ سوورەتێ خوە وێدا بر،
دا بەر گولیێ مینا پووشە.

و سەکنی ب دێمێ گولەش،
مینا گولا سۆرێ پر گەش:
بن تیرنجا ئەوێ تەڤێ
ژێ دهات بینا گولاڤێ.
پێسیرا گولیزەرێڤا
شەوق ڤەددان سەدەفا،
کاربار ژی ستودا
و بسکێد خوە باددا–
ئەشقا زۆرۆ دهات پێرا،
بایێ چیێ ژی دلیلاند،
دەرێد ڤیزێ دهەژاند،
سەکنی بوو چا خەزالەک،
خەزال نیبوو، چا دەلالەک.
دلێ وێدا دەردەک هەبوو،
دلی برین بارنەدبوو.
ب سبهانی، چەعڤ کل دابوون،
هەما ئوسا دکەوگری،
هندک دما روونێ–بگری.
کلاما دودا
سووری ژ چیێ تێیە خارێ،
چا تەلپەک عەورێ بهارێ،
زۆرۆ دایە پێشیا سووری،
هیڤییا وینە ڤیز و بێری.
زۆرۆ لێدخە ڤەیدێ نێرییا،
پێز تۆپ دکە پێ بلوورێ،

ژۆردا تێ خار پەز هێدیکا،
می و نێری تێن هنزوورێ.
کێلەکا گوند ل گوهێرێ
می بەرەڤ بوون بێ هەساب
زۆرۆ ژی چوو وی ئالی رێ،
پەز ژی ئانین بەر بەریێ،
زۆرۆ دوورکەت وێ دەمێ.
ل بەر کەڤر، ناڤا سیێ
ئەو خوەرا روودنێ
و ڤەدکە هەڤانێ.
زۆرۆ ب هەواس نان دخار،
ب تاسێ ژی شیر ڤەدخار،
پاشێ پشتا خوە دا کەڤر،
و متالە دکر وی پر:
دفکری کوور و دوور،
بۆ قانوونێد دنیایێ،
تە دگۆ لێدخن یەک–یەک شوور،
لێ ئەو رۆهبا نەدهات رایێ.
قیز و بووک ژی سەر کەڤرا
روونشتینە، پێز ددۆشن،
بێریڤان ژی یەک–یەک وانرا
کلامێد گۆڤەندێ دبێژن:
خانە بمەش، بمەش، بمەش،
دیدبەرێ لێ دەلالێ بمەش،
دیلبەرێ لێ دەلالێ بمەش،

مێرکێ تە مر، ئەز بم خوەش.
خانێ ڤردا، ڤردا، ڤردا،
دیلبەرێ لێ دەلالێ ڤردا،
ئێلکا تە چووبوو گێورداخ،
ئێلکا تە چووبوو گێورداخ.
چ سەر دلکا سەرێ دلا،
چ سەر دلکا سەرێ دلا،
تو کولیلکی، دەلالا دلا
یارا منی، یارا دلا".
ژن پەز ددۆتن یەکۆ-یەک،
و دوەستن تەکۆ-تەک،
پشتا وانا هەی دێشە،
ژنەک ژ وانا دبێژە:
- دبەی بوومە کاڤرا گێژە.
دقەرمن گلیێ وانا
یەک ژ ئێشێ تەیامیش نابە،
نزانە چ بکە خافلقەدا،
ژ بێریێ درەڤە و دچە،
بەر کەڤرەکی هێسا دبە.
لێ هەما زەریفا جاری
دوورڤا بەدیلا بەدر ژی،
بەرب خوەیێ پێز رەڤی.
گۆ،-جاریێد تە پێز نادۆشن
دل-هناڤێ خوە دجۆشن.
وەختا میێ تە ددۆشن،

خەبەرددن، قە گوھ نادن،
مییا نیڤدۆتی بەرددن،
و هنەکا ژی نادۆشن،
یەک ژ بێریێ ئیرۆ رەڤی،
ئەلبا وێدا ژی من شیر دی:
ئەو بەدیل بوو دململی.
ئاخا هێرس بوو نشکێڤا،
کەسەر و کۆڤان گەوریێدا،
– زوو وی بینن، ئاخێ گۆ،
– دە زوو بینن هەما ئیرۆ،
زوو بکن، بینن خولامنۆ.
خولام چوون و عەلی ئانین،
پێشباری ئاخێ ئەو سەکنین،
قانات سەرێ خوە بر و ئانی،
ئەلی گۆت:
– خولامێد تەنە ئەم مالاڤا،
چ دخازی تو ژ مە، ئاخا،
– هوون خەباتا من ناکن،
بەدیلا تە چما پێز نادۆشە؟
مەرزنۆ، دلێ خوە شاکن.
– دبە نەخوەش بوویە، ئاخا،
ئوسا بوویە خافلقەدا.
ئەم چ بکن، پەز نەدۆتیێ،
کرنێ ئوسا تە گەلەک دییە.
لێ ناوەستە مەرییا کەسیب؟

چما دکی وا هیبه–هیب؟
– کەربە، کووچکۆ، نەکە ئەوتین
ئێلباشیێ خوە تو ناس ناکی؟
یان دخازی سەری خوەیکی؟
چەعڤنەبارن هوون هەرۆ
و فەسادن شەڤ و رۆ،
ناخەبتن ب دل و جەگەر
چاوا منخن هوون یەک خەنجەر.
ئاخریێ هوونە بن بەدهال،
و برچیبن، تەزی، بێ مال...
ئاخێ ب هێرس خەبەر ددا
و ل عەلی عەسەرددا.
ژ هەرسێ لێڤا خوە دگەست،
کولەک ئەوی ل عەلی خست،
دەڤدا، ژ ئۆتاخێ دەرخست،
پاشێ کولەک سەرێ خوە خست.
***
ئۆتاخا خوەدا هەر–تەنێ
دفکری قانات ئاخا،
– وێ چما نەدا من کورەک،
ئاخ! خوەدێ! ئاخ تو فەلەک؟
دووێ ئۆجاخا من هەرۆژ
وێ بێ برین چاوا مژ،
ئەز بێ کورم، بە گومان،
وەکی بدم روح و جان،

کێ مالخۆیێتییا مالێ بکە،
مالهەبوونا من خوەیکە؟
ئاخ! ئاخ! هەیواخ! هەیواخ!
قیز گۆتی گولا چۆلێیە،
ئەو نموونا کرینێیە،
کو بچن، خوەرا ببن،
باڤۆ و دێ سێفیل و خاربن،
روح و جانڤا دلخەداربن،
ب کەزەلکا وێ بگرین،
بشەوتن، بکەوگرن.
هەتا ببم پارا قەبرێ
ئاخ! هەی خوەدێ! واخ هەی فەلەک!
کورەکی من تونە هەلا هێ،
ئەز ماجبوورم گەلەک-گەلەک...
ئاخێ ئوسا خەبەرددا،
دکەوگرییا تەنێ خوەدا،
لێ قیزا وی سڤدەرێدا
یەک-یەک بهیست و دگرییا.
و نشکێڤا بوو قیژین،
ئاخێ هەما ژ جی بانزدا،
گولیزەربوو، دلی تژی،
خەرقی بوو هەوشێدا.
- ئاخ! هۆری-مەلەکا من،
تو کورێ منی گولیزەر،
تو هم مالهەبوونا من،

دلێ من بوو کەر ب کەر.
ئاخێ گولیزەر ژ جی هلدا،
بر ئۆتاخێ وی هێدیکا،
سەرێ وێ دانی سەر بەلگییا
هوورگولیێد وێ مزددا.
– چەعڤا ڤەکە، عەمرێ من،
تە ئەز کوشتم سەرۆبن،
برا چەعڤێد من کۆربن...
ل من بوویە گری–شینە،
دلێ من کولی–برینە،
ئەو دل ب تە رهینە،
چەعڤا ڤەکە بەس نینە؟
گولیزەرێ ب مەرەز،
چەعڤ ڤەکرن و قەرەز،
چ کو بهیست، گۆت ئەوێ
بۆنا پاشێ نەکە خەمێ:
– دفکری تو، باڤۆ،
وەکی برێ من تونە؟
ئەز ژی کورم تەرا ئیرۆ
زانی ئەو یەک خوەدێدانە.
ئەز ژی کورم ژ کورا،
هەساب بگر ژ خوەرا
ئەزێ قەمێ بدم بەر خوە،
ب دل و جەگەر شابە تو.
ئەزێ شەرکم پێشیا دژمن،

ئەزێ قرکم مێرا و ژن.
ئەزێ هەسپێ کهێل سیاربم،
مینا تەیرا پەروازدم،
باڤ و قیزێ هەما وا
خەبەرددان ژ خوەرا،
لێ وێ گاڤێ ژ دوورڤا
باکی زراڤ هێدیکا
سەوتا کلامێ دانی خوەرا
ئەو زۆرۆ بوو دسترا:
دەردێ یارێ دلدا،
دبلاند ئەوی ژ خوەرا،
دلێ یارێ دشەوتاند،
دلێ یارێ دلپەرتاند.
ریا ئازایێ وی دجەداند.

جاسمێ جەلیل

کلاما ئۆکتیابرێ

بەربانگا سبێ ب سافی ڤەبە،
ب سافی ڤەبن بەربانگێ دنێ،
برا تەڤا زێر ب ئیشق رابە،
برا ئونداکە ریا قەتل خوونێ.
ئیرۆ ئەیدە، ئەیدا جماعەتێ،
سۆقاق، ئاڤایی تەڤ خەملینە،
تەڤا بەربانگێ ب رووکەن دەرتێ،
بۆنا جماعەتا رۆژا خوەش تینە.
ڤەبن بەربانگێ وەتەنێ ئازا،
و برا بەیراق تم بململن،
برا جماعەتێ وەلاتێ ئازا،
کلاما شایێ هەر دەرا بێژن.
وەرن سۆقاقا، مەیدانێ فرە،
هوون سلسلێتێ رۆژا ئۆکتیابرێ،
ئیرۆ حوبا مە شیرن و پرە،
رۆژا ئۆکتیابرێ دیتیە خووشک برێ.
رۆژا ئۆکتیابرێ ئازایی ئانی،
بۆنا جماعەتێ دنیا زێراندی،
رۆژا ئۆکتیابرێ خوەشبەختی ئانی،
و ئیژار دنییا بەربانگا گێش دی.

ده هوون بسترێن، ب دەنگێ خوه زیز،
بسترێن بلند ب هەر زمانا،
یەکه کلامێ رۆژێ مه عەزیز،
ب هەر زمانا نێتەک دبێژه.
ده هوون بسترێن بۆنا ئۆکتیابرێ،
بۆنا کیژانێ مه پر خوون رێتیه،
ده هوون بسترێن دەستانینێد وێ،
بۆنا جماعەتا براتی ئانییه.
وەرن بسترێن ئەم قەوەتا وێ،
رۆژێ مه شا، بەختەوار ئازا،
وەرن بسترێن ئەم قەوەتا وێ،
کوبار بنهێرن بەر عەمرێ تەزه.
و برا ئیرۆ دەنگێ کلاما،
ب پەر و باسک بە، بەلابه دنێ،
و برا مەریێ قولچێ دنیایێ
بزانبن وەکی ئەو تەڤ مه ئانییه.
بەربانگا سبێ ب سافی ڤەبە،
ب سافی ڤەبن بەربانگێ دنه،
برا تەڤا زێر ب ئیشق رابە،
برا ئونداکه ریا قەتلێ–خوونێ.

رۆژێ من

دەرباز دبووم ئەز دەشتێ وێرانڤا،
دەرباز دبووم ئەز گوندێ زەلوولڤا،
باڤێ من ئەز دبرم دەستێ من گرتی،
درەڤیان–دچوون نزانبووم بەرب کو.

چەعڤێ من هێسر، خوون تژی بوو،
دۆرا من تژی جنیاز، مرن بوو،
لێ سەر خانییا کووچکێ بێ خایی
شەڤ و رۆژ تەمام دکرن کووزین.
ئەم ژ کەوشانا کەر-لال دەرباز بوون،
وێدەرێ زەڤی بێئاڤ هشک ببوون،
خوونا گەرم ل ور گۆل سەکنی بوو،
مرنێ وێدەرێ عەمر چنی بوو.
عەزمان نە رازی، بێتاڤ، باران بوو،
ئەم ژ برچیبوونێ تەقەت کەتبوون،
لێ ئەم درەڤیان ژ دەست مرنێ،
و دەرباز دبوون ب دەشت و بانییا.
ژ رۆژێد ب خوون، تەزی، نەرازی،
ل سەر پیا رابوون پالە و گوندی،
و وانا ئالتکر، ڤەبوو رۆژا تەزە،
و هاتە بەرب مە ئۆکتیابرا ئازا.
باڤێ من دلشا دەرکەت مەیدانێ،
گۆت: "لائۆ ئەم ژ دەرد ئیدا ئازانە،
دەشت، کەوشەنێ مە بێچاندن نابە،
زووترێ وێ هەبە نان و مالێ مە".
ئەهلیێ رەڤی ژی ژ چیا پەیا بوون،
و ژ گەلیێد کوور، ژ مێشە هاتن،
گوند ژی مینانی جێرگێد کاو مرجان،
ڤەبوون، کولیلکدان، هێشین بوون ئەوان.
و باڤێ من گۆت: "کورێ من هەرە،

بخوونه، هینبه، ئولم خوەرا هلده،
ئەم ژ ڤێ شووندا برچی ناگەرن،
ئەم ئیدی بێکام، بێنان نامینن"!
من کتێب، قەلەم و دەفتەر هلدا،
چوومه مەکتەبێ تەڤ هەڤالێ خوە،
ئەز تمێ هینبووم، خەڤتیم سەر خوە،
کو ژ هەڤالا پاشدا نەمینم.
گوندێ مەدا مه کۆلخۆز چێکریه،
خەباتا حەلال ئەم پێشدا دبن،
خەباترۆژێد مه هەر یەکی هەیە،
ماشینه تەزه کەوشەن نەقش دکن–
شینکایێ ئاوازی هەر چار ئالیێ مه،
چیا و بانیێ مه خاس خەملینه،
ب خەباتا مه عەمر گولدده،
و گول ڤەدبن ب خوودانا مه.
لێ چاخێ ئێڤار، تاری دکەڤه،
ئەم بەرەڤ دبن کلووبا تەزه،
پارتیا مه مەزن سەروریێ دکه،
لێنینێ مەزن رێ نیشان دده.
و ئەم دبهێن، دیسا هین دبن
ناڤا مەکتەبا شەرێ سنفێ،
وەکی ئەم چێکن عەمرەکی تەزه،
ئیسانەتەکی بێسنفی، ئازا.

گورجستانێرا

ئەز گەلە جارا ل تە بووم مێڤان،
گەریام ل هەر گوند و باژارا
تو خەملی ب چەم و ئاڤا،
گورجستانا گول، ئازا بەختەوار.
چیایێ کازبێکێ کو من دنێری،
ئەو دبرقی ب شەوقا رۆیێ،
ئاڤێ بەلەکیا مینا کەمبەرێ،
خەملاندبوون بەژن و بالا وێ.
تەڤا ئالاڤی مینا دایکا مە،
وێ پەنج ڤەدابوو ل سەرێ چیێ،
ب پەنجێ خوەیە ئیشق و زەرین،
مینا تاجەکبوو، تاجەکی زێرین.
دەشت و مێرگێ تە گەلەک مێشەنە،
تەمام ب دارێ رەز و ترینە،
هەزار تەرەول و بلبل لێنە،
گوندێ تەیە شێن کاو نترینە.
بوومە مێڤانێ کاخێتا رەنگین،
ور چنیە گولێ ب هەزار رەنگی
ئەز ب تەبییاتێ مامە هزکری،
و ب دلێ ئەشق لێ بوومە بەنگی.
وەختا ئەز بوومە گونددا مێڤان،
گەلە رازی مام ژ هورمەتا وان،
تەڤ مەرڤهزن و دلێ فرە،
ئەز هەسابکرم ژ کنێزێ خوە.

چەمێ ریۆنێ و ئەلەزانێ،
تم دخولخولن ب تەرزێ سازا،
و ژ پێلێد خوە رۆنکایێ ددن،
رۆنکایا ئیشق بۆی هاموو دلا.
ئێر و ئەردێ تە بەر چەعڤێ منە،
مینا ئەمەنییا ب هەزار نەخشی،
قەی تو دبێژی کو سفەتچیکە
تەڤ نەقشاندی ب هەزار تەرزی.
ئەز ب کەن و ئەشق ژ کوودیگۆرێ
رۆژەکێ خوەرا ژێ بەرژێر بوومە،
و دییە ل سەر ریا سیساموورێ
هەیکەلا ئیلیا کوبار سەکنیە.
ئیلیا بلبلێ کوبار و خوەش بوو،
گەلە مەشییا بوو گولستانێ تە،
سەوتا کلامێ هێ تێ بهیستن،
ژ گول سۆسنێ وار مسکانێ تە.
وا سەکنیمە فوونیکوولیۆرێ،
باکی سڤک دکە شنگە–شنگ،
و ژ زاڤۆدا دوو دکشە ژۆرێ،
ب خوەرا تینە دەنگێ پر ئەشقیێ.
ئەز پەیا دبم ژ وی هەڤرازی،
رۆ قولبی ل رۆئاڤایێ،
و سۆقاقێ تە فرە رۆنایی
ب چام–چراخا بوونە تەڤ شایی.
هەزار و یەک تەرز قیز بووکێ تەنە،

ب بەژن و بالن ب تەیلان کەلەش،
خوە دماشینن کوبار و فەرخاش،
ئەز بەند بوومە و مامە مۆهتاج.
ژ هەر سۆقاقا دەنگێ قیزا تێ،
دەنگێ کلامێ ساز و چۆنگوورا،
کڤشە، تەڤ ئەشقن و خەباتکارن،
خەملاندنا گوند و باژارا.
ئەوان چێدکن تامێد سەرەنسەر،
ژ کەڤرێ توف، گرانیت، مەرمەر،
مینا شەڤا ستەیرکە عەزمان،
لێ دچرووسن پر-گەلە شەمدان.
ئەز گەلە جارا ل تە بووم مێڤان،
گەریام ل هەر گوند و باژارا،
تو دەولەمەندی ب چەم و ئاڤا
گورجستانا کاو، ئازا بەختەوار.

خەبەرا دایکا شیرالی

(قەوماندنەک ژ سالا ١٩٢٠)

١

ئەزێ گلیکم سەرهاتیکە کن،
کو حەتا نها ناچە ژ بیرا من،
ئەو وەختێ گران چقاس بیر تینم،
کولفاتا کورمانج تێ بەر چەعڤێ من،
تێ بەر چەعڤێ من خەیسەتێ خوەڤا،
ب حوب هزکرن بەر ب وەتەنێ مە.

٢

رۆژەکێ رابوو دایکا شیرالی،
ژ خەوا شیرن، خەوا هنگۆری،
نڤینا رەخدا کورێ خوە نە دی،
دیت دەرێ ئۆدێ سەر پشتێ دانی،
و پەنجێ تەڤێ ب ئاواز–ئاوازی،
سەر جی–نڤینا خوە دابوون پەرواز،
شەوقا تیرێنجا دکەت سەر ستێر،
و دایکا پیرا دهات بینا شێر،
شکەکە گران هنگاڤت مینا تیر،
دلێ وێ دایکا شیرالیە پیر،
ئەو شکا گران مینانی کەڤر،
دل هناڤێ دێ دها هوورخاشکر.
– ئەڤ چ ئەجێبە؟ کانێ شیرالی؟
ئەو کورێ منی مراز خایکری،
دبە ب شوخول چوویە بەر دەری،
ب شوخولەکی بوویە مژوولی.
دایکا شیرالی ب پێ، گەرە–گەر،
دەرکەت بەر دەری دیت ئەجێبەکا وا،
تامام دبەزن، دچن ئالیکی،
د دەستێ خوەدا چەک–سیلە گرتی.
چەعڤێ وان خوون بوو، هێرس ل چەعڤێ وان،
ژ دێمێ قەمەر پریسک دپەکیان،
و ژ گوللێ وان دوومان رادبوو،
دنیا رۆنایی لێ ئوندا بووبوو.

دایک ئەجێب ما. ئەو ژێرا خەون بوو،
ناڤ هەڤتێ سالا هێ نە دیتبوو،
وەکی گوندیێ وان چەک-سیلەه هلدن،
بەر ب خوەیێ خوە پر گوللا بەردن.
نا، ئەو خەون نیبوو، خەون شەڤ دیبوو،
خەونێ ئوسا گران و ئەجێب،
بەر چەعڤێ دایێ بەتا ڤەبووبوون
مینانی هۆریێ جنەتا هەجێ.
- لاوێ من شیرن هوون کودا دچن؟
هوون چ دکن، چرا شەردکن؟
کانێ شیرالی کورێ منی شیرن؟
خودانێ دێیە کار-خەزالا من.
دێ بێژن لائۆ، چ هال، هەواله،
دنیا تم کەربوو ئەڤا چاند سالا،
ئەڤ چ ئەجێبە، ئاخری خێرە؟
گولله کو ئاوا سەر مە دبارە.
جینار و گوندی کو بووبوون تۆفان،
و دکشیان دچوون بەری، بەرستان
مینانی عەورا لێ کرن گازی،
و ژ دەنگێ وان دنیا لەرزی.
دایکێ بباخشین وەدە مە تونە،
وەدە مە تونە، ئەمە پر لەزن،
وەختەکێ شووندا دنیا وێ شێنبە،
عەمرەکی تەزە وێ بێ چێکرن.
شیرالیێ تە نها تەڤ مەیە،

کورەکی ئاقل و مەریفەتە،
بۆنا شیرالی دوشورمیش نەبە،
ئەو سەرەسکەرە پێشیێدا دچە.

٣

دەربازبوون پەی هەڤ پاییز و گولان،
دەربازبوون فرین مینا تەیرێ هان،
دایک هیڤیێ ما، هیڤیا کورێ خوە،
دە کورێ عەزیز نەهات بال دیا خوە.

٤

رۆژەکێ رابوو دایکا شیرالی
دیت بەیراقێ سۆر سەر بانا نکاندی،
دیت مەریێ تەزە ب کومێ "تووژ"
ل سەر کومێ وان ستەیرکێ بێتۆز.
دایک شاش مابوو، کەر و گێژ بووبوو.
ئەو دەڤ–دەڤی هەڤتێ سالی بوو،
لێ ئەجێبێ وا هێ نە دیتبوو،
بەرەمبەری مێرا ژن ژی رابووبوو.
دایێرا گۆتن کو سۆڤێت هاتییە،
و ژ ئۆرتێ بەگ دانە هلدانە،
کو ئیرۆ شووندا خوەیێ خوەلیێیە،
جێمائەتا رێنجبەر، فەقیرێ هانێ.
دایکێ نهێری و باوەرنەکر،
گۆت،– دە جاهلن، لاقردیا دکن
شێخێ شێخادی کۆمەکا مەبن،

عەمرێ خولقی نابێ گوهاستن.
گوهاستن چییە؟ عەمر تەڤ یەکە،
عەمرێ ئیسانەت، ئاوا چێبوویە:
یەک وێ بەگڤە، و یەک ژی پالە،
کەدا مێرێ مە حەلالی وانە.

٥

دەربازبوون پەی هەڤ رۆژێ سۆڤێتییێ،
رۆژێ سۆڤێتییێ بین دان بەر پیرێ،
بین دان و پیرێ جاهلبوو ترێ،
چاخێ عەمرێ خوەش ئیژار دی ئەوێ.
گوندێ کورمانجا گوهاستن کەتێ،
سەرکارێ گوندبوون باتراکێ بەرێ،
ب چەعڤێ شیرن گوندیا دنهێرین،
و فرقی ژ ئۆرتێ دانە هلدانێ.
نها فرێقەت دگەریان دەشتێ،
شڤان، گاڤانێ گوندێ وانە بەرێ،
و نها ژ مێشێ خوە دار دانین
و نەدکەتن تو جار سەر زارا.
دار گەلەک دانین ئۆتاخ چێدکر،
و ئەبوورێ خوە وانا پێ دکر،
نها پریستاڤ تونە ل گوندا،
کو مەریێ ئام–تام بدێ دەستێ سوود.
بیرا وێ دهات زڤستانەکێ،
بۆنا قۆلتوخەک دارێ چینارێ،
برن بەر سوودێ کورێ گولنازێ،

و پانزدەھ شەڤا کرنە کەلێ.
جینارەکی وان ھەبوو زەعف زووڤا،
دگۆتن وەکی باژێردا مایە
نھا ھاتبوو و گونددا دما
و بۆنا گوندیا چێکر کۆمووناِ.
ھەرتم پەیا گونددا دگەریا،
خوەلی چاپدکر و ددا گوندیا،
تم جڤات دکر بۆنا رەنجبەرا،
و ژ کارا وان ئێوی خەبەرددا.
پیرێ پاک ددیت کو بەر چەعڤێ وێ،
عەمرەکی تەزە دھات چێکرنێ،
و وەکی نھا ژیین ھێسابوو،
نە کو دەورانا کو دەرباز بووبوو.
ئەو گشک زەعف پاک بوو، بەختەواری بوو،
لێ کو شیرالی ھێ نە ھاتبوو،
ئەو یەک بۆی دایکێ پر دلێشیبوو،
و دەردێ گران ئەوێ دانیبوو.
جارنا روودنشت پیرێ بەر دەری،
و خەبەرێ ھان بیرا خوە دانی،
"دایکێ ببەخشین، وەعدێ مە تونە،
وەدێ مە تونە ئەمە پر لەزن،
وەختەکی شووندا دنیا وێ شێنبە،
عەمرێ تەزە وێ بێ چێکرن.
بۆنا شیرالی دوشورمیش نەبە،
ئێش سەرەسکەرە، پێشیێدا دچە".

و چەعقێ دایکێ هێسر بەر دبوو،
ژ دیندارا کور هـێ تێر نەبووبوو.

٦

رۆکێ دایێ چوو بال مەرییێد مەزن،
گۆ، – سەلام لائۆ،
گۆتن،– سەر چەعڤا.
گۆ،– بەختێ وەمە نزانن گەلۆ،
کودا چوویە شیرالیێ من،
ئەڤا چەند سالە، نایێ بیرا من؟
بەربانگا سبێ ژ مال دەرکەتییە،
و حەتا نها هـێ ئەو نە هاتییە.
جا بەختێ وەمە، جی منرا بێژن
ئەزێ کاخەزەکی ویرا بشینم،
خەبەرێ ئوسا ئەزێ کاخەز کم،
هەتا هەتایە نەیێ بیرکرن.
جا برا بێ گوند، برا بڤینە،
کو چاوا دژین رێنجبەرێ هانا،
برا هـێ زوو بێ خوەلیێ ژی هلدە،–
و چ دخوازە وێ لێ باڤێژێ.
دها دەست ناگرن، دها ناکوتن،
گونددا دڤێژن تەڤ بۆلشێڤیکن.
لەزەکی کەر ما پیرا دایکا هان،
دیسا خەبەردا تەڤ مەزنێ وان.
– دە، وەکی نایێ خوەدێ پێرابە،
بێژن دایکا تە تەمینەک دایە،

گۆتیە کو کودا دخوەزی هەرە،
بۆی عەمرێ تەزە خوە حەلال خوەیکە،
حەلال بخەبتە، حەلال ژی بخوە،
حەلالی تینە عەمرێ بەختەوار
ئەڤە نێتا من، کورێ من دەلال،
ئەڤە نێتا من، نێتا من زەلال.
– کییە شیرالی؟– پرسین وێ دەمێ،
خۆرتێ ب وی ناڤی ئەم ناسناکن هێ.
– ئەو کورێ منە، ئەو تاکی تەنێ،
رۆنایا منە، بەخت و عەمرێ من،
وەی هەما ئەوە، ئەو شکلێ وی،
ئەوە کو هەیە خوە ب شیرالی.
وا کرە گازن دایکا کەسەر لێ،
و ب بەشەرخوەش بەزی بەرب دیوێر،
مەزنێ نەهیێ نهێری دایکێ
نهێری مالوول ل شکلێ دیوێر.
هێسر تژە بوون، چەعڤا وێ دەمێ،
سەرێ خوە بەرژێرکر و گۆتە دایکێ،
دایێ، کورێ تە ئەیین مێرخاس بوو،–
مە ئەو ناسدکر چاوا سەرەسکەر،
مەزنێ مەبوو: شیرن کۆمیسار،
شیرن کۆمیسار، دەلالێ ئەسکەر،
و وەختا شەرێ بۆی ئاخبارانێ
گوللەکە دژمن ئەو ئاڤیت ئەردێ...
دایکا شیرالی ئەو یەک نەبهیست،

دنهێری شکل، شکل شادبوو،
کور مەزنبووبوو، سمێل شین بووبوو،
کنجێ ئەسکەریێ چقاس لێ هاتبوو،
ئاخ! چقاس، چقاس، دە کەسەر مابوو.
جارەکێ ماین مەزن ژێرا گۆت،
کو کۆمیسار بوو کورێ دایکا پیر،
کو وەختا شەرێ بن ئاخبارانێ
هاتە کوشتنێ کورێ وێ عەزیز.
دایکا پیر بهیست هەواریا گران،
خوەست کو خەبەردە لێ زار نەگەریبا،
خوەست کو دەرکەڤە، هەرە گوندێ خوە،
لێ قودووم دها نەمابوو چۆکا.
ئەوێ بەر شکل چۆکدا ئەردێ،
و ب کەلۆگری وا گۆت ئەوێ،
– شیرالیێ من، شیر حەلالێ من،
دایکا تەیە پیر چۆکدا تو ئانی
بۆنا ئازایێ و بەختەواریێ...

باللاد دەرهەقا ئازایێ،
ئەسکەرێ سۆر و عەدلایێ

ئازایی!
چقاس هێسایە،
چقاس رەهەتە،
گۆتن.
ئازایی!

چقاس خوەشە،

چقاس شیرنە،

ژییین.

ئازایی!

چقاس چەتنە،

چقاس گرانە،

دەستانین.

کی دکارە گەلۆ؟

ل روو هەواتا دنێ،

ئازایی بینە

بۆنا جماعەتێ.

کی دکەرێ گەلۆ؟

ل روو هەواتا دنێ،

عەدلایێ بینە

بۆنا جماعەتێ.

هەیە گەلۆ ئۆردیکە ئوسا؟

کۆ خوونێ برێژە بۆنا ئازایێ،

هەیە گەلۆ ئەسکەرەکی ئوسا؟

کو گوللێ باڤێژێ بۆنا عەدلایێ.

بەلێ!

هەیە!

هەیە ل دنێ

ئۆردیکە ئوسا مێرخاس و ئامن،

ئەو ئۆردیا سۆرە–ئۆردیا جماعەتێ،

ئەولەدێ گوندییا،

و پالێ باژێر،
کیژان کو زانە قەدرێ ئازایێ.

١

سالا
هەزار نەهسد هڤدە.
زڤستان.
بەرف و باگەر.
هێسر چەعڤادا دقەرمە،
خەبەر هەوێدا نکدبە.
وەختەکی گرانە،
چەتن.
ژ کووچا جنیازا تۆپ دکن.
ژ کەلا گرتییا دبن.
جنیاز قەرمینە،
رەش بوونە.
ژ چ گەلۆ؟
ژ چ؟
یەک ژ سەرمێ، تەزیبوونێ،
یەک ژ برچی، تونەبوونێ،
ئاوا، مەنا تەخدیربوونێ.
لێ ژ کەلا ئەو کی دبرن؟
دبرن بەر گوللا ددان سەکناندن.
بۆنا چ گەلۆ؟
بۆنا چ؟
بۆنا وێ،

وەکی وانا دلکرییە،
رابن مقابل.
مقابلی کێ؟
مقابلی قەیدێ ساریێ،
مقابلی وەعدێ زولمیێ،
بۆنا ئازایێ و عەدلایێ.
بۆنا وێ،
وەکی ب میلیۆنا مەرڤ،
ژ سور و سەرمێ،
ژ تونەبوونێ
قرنێبن ل دنێ!
بۆنا وێ،
وەکی زارو
نەمینن برچی،
ستوخار و تی.
بۆنا وێ،
وەکی کەدا هەزارا
نەچە ل سووک و باژارا
بۆی کارا یەکی.
بۆنە وێ،
وەکی مەرڤ بزانبن،
چییە ئازایی و تەڤا رۆیێ،
ئاوا، بۆنا چ گرتی گەلە بوون.
ئەوا، بۆنا چ کەلا پر هەبوون

٢

سالا

هەزار نەهسد هڤدا.

پێترۆگراد.

مەها ئۆکتیابرێ.

پاییزا دەرەنگ،

مژە

و ژ ئالیێ بەرێ

بایی سار تێ

سۆقاق و مەیدانا

تەڤ تەمزدکە.

کڤشە،

تەمزدکە و قرێژێ ب خوەرا

بەر ب بەرێ دبە.

باژارێ مەزن دکەلە.

دکەلە د قەوماندنێد تەزە،

مەرڤ ترێ سیتلەکە باڤ تژە

سەر ئاگر دانییە.

و ئاگرێ گور قە ناتەمرە.

جماعەت رابوویە پیا،

سۆقاق تژەنە،

دەستێ هەزارادا بەیراق هەنە،

بەیراقێ وانە سۆرن،

خوونێدا مەوشینە.

کی نافکرە؟

وەکی وێ رۆژا پاییزا دەرەنگ،
تەڤا باهارێ وێ دەرێ دنێ،
و مەریێ فەقیر قنجلی ژ سەرمێ،
وێ گەرمکە مینا تەڤا بهارێ.
تەڤ دفکرن.
بێگومان نینن.
رابوونێ.
رابوونە پیا پالە و گوندی،
تەمام خەباتچی،
ئێ کو بەرێ زێراندی بوونە.
رابوونە،
وەکی تەڤ،
بۆنا هەڤ
پشت و مل بن.
لێنینێ مەزن پارتیەک تێشکیلکر
ناڤێ وێ دانی پارتیا کۆموونیستا
بۆنا وێ یەکێ،
وەکی پالە و گوندی
دەست بدن دەستێ هەڤ
و رێکە ئازا ئەو هەرن هەڤرا.
ئازایی،
حەلالی،
بەختەواری،
عەدلایی،
کۆموونیزم،

ئاوا، تەرا نێتا پارتیایێ،
ئاوا، تەرا مەرەمێ وێ.
سالا
هەزار نەهسد هڤدە.
بیستپێنجێ ئۆکتیابرێ،
باژارێ پێترۆگراد.
کۆشک-سەرا پادشێ،
ژێرا دبێژن
"برجا زڤستانێ".
پالە و گوندیێ باژێر
قەوات ستەندی ژ پارتیایێ
هوجمی سەر کۆشک-سەرێ کرن،
و هەمزەرپێ گەمیا "ئاڤرۆرا"-یێ
ئەلامی دنێکر،
دەرهەقا ئازایێ.
دەرهەقا وێ،
وەکی دنێدا جارا ئەولن،
جمەئاتا زێریایی
دبە خوەیێ ئازایێ
بەختەوەریا خوە.
و ئوندابوویە
تەختێ کێ؟
تەختێ پادشێ.
ناڤا تاریقێ جارا ئەولن
هاتە تەستیقبوون

وەلاتێ سۆڤێتییێ–
دەولەتا پالا.
کیژان کو ب خوەرا
بۆنا جماعەتێ
ئازایی ئانی،
عەدلایی ئانی،
و خەبات ئانی،
لێ کی نزانە،
کو لێنینە عەدلایی،
وەکی لێنینە ئازایی.
روونشتی مەرکەزکۆمێ،
دوشورمیش دبە دەرهەقا والێت،
دەرهەقا خوەشبەختییێ،
بۆنا کێ؟
بۆنا ئیڤان، عەلی و مراز،
کو بگهیژن مرازێ خوە.
دێ ببهێن
هوون دژمنێ پالا
کو مینا رووڤیا دەلکبازیێ دکن،
و مینا گورا دران تووژکریە،
بۆنا نێچیرێ...
هوون پاک بزانبن
ئەو یەک بۆنا وە
قە لەڤ نایێ.
مەحکەمە نها وەلاتێ جاهل،

بۆنا چەعڤێ وە بوویە سترین،
بۆنا خەباتچیێ تەمامیا دنێ،
بوویە گولا گەش،
نوور ژێ دبارە،
و دبرقە ب هەزار ئاوازی.

٣

سالا
هەزار نەهسد هیژدە.
بیست و یەکە مەها فێڤرالێ.
دیسا زڤستان.
دیسا بەرف، باگەر.
وەلات دژی ب عەمرەکی تەزە،
لێ دژمن دخوازە،
دەولەتا تەزە بخەنقینە.
دخوازە دیسا
خوونە برێژینە،
و زاروێ تفال بێباڤ بمینن،
بێدێ بمینن قیزێ مە زەرین،
گوندێ شێن بوون، کو تەزە–تەزە،
ڤا ژێ دوو دکشە،
ببن خرابە.
و وەکی دیسا جماعەتا ئازا،
ببن و تێکن بن نیرێ گران،
نا! ئەو یەکا نابە.
دیسا پێترۆگراد.

ژ بەعرێ با تێ.
باکی نازکە.
نیڤێ شەڤایە.
باژار رازایە.
و عەورێ رەش
سار باژێر گرتیە.
لێنین هشیارە،
هوور دفکرە،
دوور دفکرە،
کوور دفکرێ.
دوشورمیش دبە،
تێلێ هلتینە
و خەبەر ددە.
– تاواقە دکم،
لەز
جابێ بدن ل هەموودەرا،
بێژنە گوندیا،
بێژنە پالا،
وەکی وەلاتێ مە سۆسیالیستیێ،
نها کەتیە ناڤا تەنگایێ،
وەکی سەر دەولەتا مەیە جاهل،
ئەسکەرێ دژمن هوجبمکریە،
بێژن،
وەکی لازمە
تەشکیلکرنا ئۆردیا سۆر،
برا زوو بکن.

و نیڤێ شەڤێ
مینا برووسکێ
خەبەرێ لێنین بەلابوو وەلێت،
و نیڤێ شەڤێ،
مینانی لیێ
پالە بەرەڤبوون،
گوندی بەرەڤبوون،
ب چەک و س لە
کشیان بەرب
پسکۆڤ و نارڤاییێ.
و ڤێ جارێ ژی،
پالە و گوندی
قەوەتا خوە کرنە پۆلا،
پێشبەری دژمن دانین
نێت و مەرەمێ خوە،
چاوا برجەکە نەئالتبووی.
پاشدا ڤەکشیا دژمن،
ب مەرز و نەخێرخازی،
کو دیسا رۆژەکێ هوجومکە.
سەر مە ب نەیارتی.
پاشێ:
شەرێ باژارڤانیێ.
دخوەزن بمچقین
ئاڤێ ژ چاڤکانیێ.
دیسا پالە، گوندی،
هەڤرا بوونە تفاق،

شەردکن ب مێرخاسی،
مینانی شێرا.
نە ئاخر هەرتم
پەی رۆژا عەوری
دەرتێ تەڤا گەش،
ب پەنجێ قەوەت،
دووردخە عەورێ رەش؟
دیسا عەدلایی.
دیسا ئەسکەرێ سۆر
خوەیکر وەتەنێ خوەی زۆر
ژ دژمنێ مەرز.

٤

مە ئەبوور دکر ب بەختەواری،
عەمرێ عەدلی.
دهاتن چێکرن زاڤۆد و فابریک
چەمێ فووردایی رۆنایی ددان،
لێ دەشتێ هێشین
ب سملێ تژی
نان ددان وەلێت.
و قیز خۆرتێ مە،
ب کێف و دەوات
ب بەخت و مراز هەردەر شادبوون،
و ئەو ئازایی و عەدلایا گەش،
مینا مەریکی خوەیدکر ئەسکەر،
ئۆردیا مەیە سۆر.

٥

سالا
هەزار نەهسد چلیەک.
بیستوو یەکێ ئیيوونێ.
شەڤە.
هیڤێرۆن.
سایی،
ستەیرک ل عەزمانا دتەییسن.
ژ پەی خەباتا خوەیە حەلالی،
تەمام رازانە ب خەوا هنگۆری.
ئەسکەرێ فاشیستا ب تڤدارەک،
هجوومی سەر وەلاتێ مە کر.
دیسا شەر.
ناهێلن، وەکی ئەم بژین رەهەت،
عەمرێ عەدلایی.
دە، کی وێ رانەبە؟
مقابلا دژمن،
کو داکوتایە هوندورێ مالێ،
و هەبوونا کو تە حەلالی،
ب خوودانا خوە دایە سەر هەڤدو،
دخوازە بڤە و خراڤبکە بێدلێشی.
و ئیرۆ ئەسکەرێ فاشیستا
چێک–سیلە دەستدا
ب زۆر داکوتایە وەلاتێ عەزیز،
و نەفەرێ مالا مەزن،

دخوازە بڤە چاوا دیل،
قیز بووکێ زەرین بڤە چاوا قوول.
نا! ئەو یەکا نابە.
جماعەتێ وەلاتێ مە
مینا نەفەرێ مالەکێ
رابوونە پشتا هەڤ،
مینانی برا،
قەوات دانە هەڤ،
و بوونە کەلا.
و چییا و زنار ژۆردا ئانین خار،
بۆنا ئازایێ ل دنێ خوەیکن،
بۆنا ژن، زاروێ وەلاتێ مایین،
دها نەبینن زولم و وێران،
دها ئەو نەبن موهتاجێ خەلقێ،
و نەبن هسرەتا پاریک نان.
دودێ مایێ.
سالا
هەزار نەهسد چل و پێنج.
بێرلین.
سەر رایخستاگێ
بەیراقا سۆر دململه
بێیراقا سۆرە عەدلایێ،
لانا خوەدا دژمن ئالتبوویە.
نەهێ مایێ
مۆسکڤایێ

جماعەت، ئەسکەر ب تەڤایی
ب دل–جەگەر دکن شایی،
نە ئاخر ڤێ جارێ ژی
ئۆردیا مە – ئۆردیا سۆر،
ب شوخولێ خوەیە پەسنی،
ناڤ و هورمەت خوەرا ئانی،
وەلات دیسا عەدلایی دی.
دیسا شێنبوون گوند و باژار.
گول ڤەدان دەشت و مسکەن.
دیسا زۆزان،
چیا و بانیا کۆنا لێدان،
هەر دەرا کێف، شایی و کەن،
هەر دەرا خەبات و هزکرن.
مەحکەمە نها وەلاتێ مە،
ژ هەسن، پۆلا ژی قەوین،
چمکی خوەستنا میلیۆنا
تو کەس نکارە بتەوینە.
ئۆردییا مەیە سۆر
نها هێ قەوەتە و زۆر،
چمکی ئۆردیا سۆر
ئەو جماعەتە–
خەباتچیێ تەمامیا دنێ،
کیژان کو پاک زانە
قەدرێ ئازایێ،
ئۆیێدرێ عەدلایێ و بەختەوارییێ.

١٩٥٦ – ئێرێڤان

پیرکا بێزار شەر ناخازە

ژ رۆژێ بهارێ-رۆژەکە تەڤ بوو،
ئەز راستی پیرکا بێزارێ هاتم،
مە هەڤ نهێری بکەن و شابوون
چاوا تەڤا گەش سەرێ چیی دخە.
ژ دەستێ نەبیێ خوەیی بچووک گرتی،
ئەو سۆقاقێرا هلدکشیا ژۆرێ،
پیرکێ دنهێری ل دۆربەرێ خوە،
و سەر هەر تشتی دهات ئەشقا وێ.
چاخێ کو من دیت پیرکا بێزارە،
سەر ریا سۆقاقێ مە ئێرێڤانێ،
نێزیکی وێ بووم، من ئوسا کڤشکر،
کو هسرەتا دێ من هلانی ژێ.
– وەی سەلام، سەلام، پیرکا منە بێزار،
شکر من تو دیتی، پیرکا من دەلال،
چاوا قەومیە نە گەرەکێ تو
ڤێ جارێ مێڤان بهاتایی بال مە؟
– ئاخ، لاوۆ، -وێ گۆت،- چاوا قەومیە؟
چاوا قەومیە، ئەز ژی نزانم؟
نزانم چاوا جابا تە بدم،
چەعڤێ خوە ڤەکر-ئەز شەهەردانم.
هاتمە ببهێم گلی، خەبەرا،
دبێژن، وەکی چەند دەولەت هەنە،
دخوەزن، وەکی دنیایی لەڤخن،

دەستێ خوە مردار ناڤ خوونێداکن.
ئاوا دبێژنە بۆنا وانا چ،
وەکی زارێد مە بێباڤ بمینن،
کو دایکێد وانا شینگری بکن،
هێوورزە بکەڤە تەمامیا دنێ.
ئەو شەرێ مەزن نایێ بیرا تە.
ئەو سالێ نیکۆل زولوم و وێران،
ژ هەڤت کورێ من، کورەک منرا ما،
ئەو ژی چوو ڤی شەری، پاشدا نەهات.
تو زەعف بچووک بوویی ئانجاخ بیربینی،
کو چاوا کوشتن دێ و باڤێ تە،
برێ تەیی بچووک هێ چل رۆژی بوو،
کو هنجراندن بن سمێ هەسپا...
تو مایی ئوسا بێباڤ، بێبرا،
ب سالا تەمام برچی و تەزی،
هەتا کو گهیشتە مە لێنینێ ئازادار،
دەستێ وی زۆربوو، زۆربوو ژ هەر تشتی.
ئێ، لائۆ، مینا رۆژا ئیرۆیین
قە وێ رۆژ هەبە، کو لێنین ئانی،
ئەوی کو عەمر دا کوردێ کۆچەر،
عەدلایی ئانی بۆنا جمعەتا.
لەزەکی کەر ما و مەلوول کەنیا،
هێسرێ چەعڤا ئانجاخ زەفت دکر،
– ئەڤ عەمرێ ئازا کو هەیە نها،
شایە ب جاهلێ مینانی تەڤا.

ئاگرێ من تەمریە و دوو ژێ ناکشە
هەبم، تونەبم عەمر وێ هەبە،
ئەو کیژان شەرە نان، شەکر ئانیە،
لائۆ ژ شەرا قە خێر تونەیە.
وەرە ئەلەگەزێ، بڤێن گوندێ مە،
ئەو دووێ تەزە کو دکشە شێنا،
وی چاخی مینا بووکەکە جاهل،
ئەز سڤک، رهەت بینێ دکشینم.
ئاوا، ئەم ژ کو گهیشتنە کو،
ئەو چ کو رندە چما خوەیینەکن،
وەکی عەدلایی نەبە دنیایی،
بێژە، شڤان ژی وێ بسترێ ب دل؟
بێریڤانێ دلشا وێ هەرن بێریێ؟
زارێ مە ب شا هەرن مەکتەبێ؟
کورمانج وێ بڤیا خوەیێ سەرێ خوە؟
کو شکربوونێ ددە رۆژا ئیرۆیین.
مەرا گازێتا "ریا تەزە" تینن،
و بۆنا گشکا دخوونن بلند،
ژنەکە پیرم ژ شوخول بەتال،
گوهێ خوە ددم دبهێم شیرن.
تو بێژە وانا،–وان مەریێ بێئەیب،
ئاخانە، یان بەگ، دە چ بزانبی،
برا رهەت بن، نانێ خوە بخون،
دها چ تڤنگ و شەر دخازن.
کولفەتا پیرم، توێ ببەخشینی

هـم ژى نەڤيێ من هشێ من بريە،
نزانم چاوا هاتمە ڤرا،
هەرتم نەڤيێ من، من تينە شەهەر
پيركێ،–دبێژە،–رابە ئەم هەرن،
تە پێشييا گشكا كاخەز قۆلكريە،
دەوسا قۆلێ خوە پێچيا خوە دانييە،
تە گۆتييە دخازم عەدلايا دنێ.
دخازم عەدلايێ هەبا ل دنێ،
بۆنا گوندێ مە و بۆنا گشكا،
دخازم، وەكى عەدلايێ هەبە،
شەهر ئيشق دە، گوند ژى نان بدە.
كو هەموو پيركێ رووبەرێ دنێ،
دلشا بكەنن بێهێسر و ئەشق،
كو بن تەڤا گەش تەماميا دنێ
نەڤيێ خوە شابن چووك و مەزن.
هەرگێ ناڤێ خوە تە هێ دانەنيە؟
هەرە سەر كاخەز قۆلێ خوە داينە،
چقاس ناڤ هەبە، دنێدا ئەوقاس
عەدلايێ ئەوقاس وێ مەحكەم بڤە.
كەر بوو وێ رۆژێ من وا تەخمينكر
كو پيركا بێزار رێچووينا خوەڤا،
تەڤى ناڤيێ خوە، تم پێشدا دبر،
عەمرێ مە تەزە، عەمرێ مە ئازا،
ب ريا عەدلايێ، ب ريا ئيشقدار.

کلاما قیزا کورد

بن ڤێ تاڤا گەشدا ئەز
خوەزل ببیام کەوەکێ،
من بدا باسکا ب لەز،
و بگەریام دنیالکێ
بکرا شایی و بسترا
کلامێد عەدلایێ،
با دەنگێ من بەلەکرا
هەرچار قولبێ ڤێ دنێ.
یان ببمە مخەکی پرێ،
د سەر وێ ریا عەدلایێ،
یان ببووما پەرە کاخەز
بۆنا خەبەرێ "عەدلایێ".

وەتەن تو دێیی

چقاس گول و سوسن شیندبن،
چقاس ستەیرک عەزمانا دچوورسن،
وەتەن، ئەولەدێ تە نها ئاقاسن.
چەند کەشکوول ئاڤ هەیە بەرادا،
چقا تەیرەدە دفرە هەوێدا،
وەتەن، ئەولەدێ تە نها ئاقاسن.
ئەز ڤێ بهارێ دنهێرم هەوا،
رۆ خویا ناکە ژ رەفێ کەوا،
وەتەن ئەولەدێ تە شانە ب تەرا.
وەتەن تو دێیی، ئەولەد بێهەساب،

ژ وان ئەولەدا ئەزنەف،
ژ خیزگا بەرا زەفترن بێهەساب.

باڤێ کولیلکا ژ ئەلەگەزێ

هەیشتێ سالیا هۆستێ هزکری
ئاڤێتیک ئیساهاکیانرا
هۆستێ مەزن، هزکریێ مە،
هەیشتێ گولان سەر ملێ تە،
پێشدا دچی تو تەڤ رۆژا
کلامێ خوە گۆتنێڤا.
تو جاهلی چاوا باهار،
کو ڤەدبە کولیلکاڤا،
چمکی کلامێ تەیە بەدەو،
ژ ئەلەگەزێ بین هلدانە.
تە کلامێ عەمر گۆتییە،
ئەو کو تمێ جەم مەریایە،
هەتا هەیە دێ، هزکرن،
خەبەرێ تە وێ بمینن.
و ئەز ئیرۆ شەهیرێ کورد،
رۆژا بووینا تەیە وارق،
خەبەرێ خوە دل دبێژم،
ئەز ژ ناڤێ جماعەتا خوە.
چاوا باهار تم جاهل بی،
قە کال نەبی، ناڤا کالتیێ،
تو تەڤ وەدە هەرتم هەری،

ریا تە درێژبە حەتا هەتایێ.
ریا تە برا تم درێژ بە،
چاوا کلامێ تە نەمری،
شا بمینی، گەش بمینی
ل بن تەڤا شەوق ڤەدایی.
ئەز بۆنا تە شایرێ گەش،
تینم پێشکێش، پێشکێشا باش،
باقەک کولیلکێ ئەلەگەزێ،
هۆستێ مەزن تو قەبوولکە.

کولاڤرەشۆ

کولاڤرەشێ من، دەلالێ دلێ من،
تو ڤا کەرییێ پەز دکشینی بەر ب چییێ
ئاخ، خوەزل ئیرۆ من ژی بزانبوویا،
تویێ کو ستار بی ب خوە ڤێ شەڤێ.
ل بەر وان کانییا کو ئەز ژی زانم،
یان بەر وێ گولا ئەلەگەزا مە.
وێدەرێ کو با دکە شنگە–شنگ،
و ئاڤا زەلال نەرم سەر هەڤرا دچە.
دەلالێ دلێ من گازی پێز دکی،
دەنگێ تە زیزە مینانی شێرا،
ئاخ، خوەزل ئیرۆ من ژی بزانبوویا
تویێ کو ستار بی کولاڤرەشێ من.
کولاڤرەشێ من، خوەزل ڤێ شەڤێ،
باران و تەیرۆک بباریا ژ عەزمین،

ب بلوورا خوه ته پەز بکشاندا،
بۆنا ستارێ بهاتیی ئۆبا مە،
و ئەز جی ببیام بن کولاڤێ تە،
بکشاندا بینا تە خوەش و دەلال،
ئەنییا من تەرا مەیدانەک ببوویا.
کولاڤرەشێ من، دەلالێ دلێ من.

ئەلەگەزا منرا

تو ئەلەگەزا منە پر شیرن،
تو مینا تەڤا هەتا–هەتایێ،
سەر سینگێ خوە گەش خوەی دکیی دەلال
هەزار و هەزار کانیێ سار، زەلال.
ئەز ڤا دنێرم بەژن و بالا تە،
ل هەچێد تە دور و بەرفا سپی،
تو ل بن عەزمین و ژ عەزمین بلند،
سەکنی سەر پیا ئاوا ب قورنە.
جارنا خوە دکی ئالاڤا زێر–زەر،
جارنا عەورێ رەش ل خوە دپێچی،
جارنا رەهەتی، جارنا ب باگەر،
شوورێ برووسکێ هلتینی سەر خوە.
لێ هەرتم، چاوا دیا رەم دمینی،
دبەخشینی مە نازک، دلۆڤان،
تمێ ب رووکەن، تمێ ب سایی،
رۆنایێ، تاریێ تو سەبر دکی.
بووک، قیزێ کورمانج–ئازا و دلکەن،

کو بلند دبن ب پێشیێ تەڤا،
تێ بێژی عەینی یەک دبن تەڤ تە،
دبنە کولیلک–ناڤا کولیلکا.
ناڤ بەرا کولیلکا با نەرم دلیزە،
حوب و هزکرن دبێژن هەڤرا،
شڤانێ جاهل ب دل دسترێ،
نقۆیی بەرا کولیلکا بوویی.
تو ئەلەگەزا منە گول و گەش،
رۆنایا گەشی، ژ عەزمان بوویی،
تە هەساب دکن، چاوا حوب مراز،
ئەرمەنی و کورد و ئادربێجان.
بووک، قیزێ کورمانج–ئەولەدێد تەزە،
ئەو نینن دها چ کو بەرێ بوون،
سەر پشتا هەسپا کۆچەر، جیگەرۆک،
ژ وەرەک دچوون وەرەکی دنێ.
نا، جماعەتا مە یا بەرێ نینە،
چیایێ منی عەزیز، چیایێ منی دێ،
ناڤ کولیکێد تە ب هەزار رەنگی،
دەربازدکن عەمرێ خوەشبەختیێ.
برا تمێ بە ئەو بەختێ دایی،
مینا تە قەوین، مینا تە زەلال،
مینا تە بلند حەتا هەتایێ،
ئەلەگەزێ منە شیرن و دەلال.

بەرب چیایێ ئەلەگەزێ

– دەلالییا من، تو حوبا من،
تو ئالاڤا دلێ من،
بروویێد تە رەش، چەعڤێد تە گەش،
مینا شەڤا هیڤەرۆن..
چەعڤێد تە ڤا رەهەت زەلال،
چاوا کو دو کانی بن،
ل ناڤ ئاڤێ هەردو کانییا
ئەز بەژنا خوە دبینم.
سوورەتێ تە رەنگێ گولا،
ئوسا گەشن، ئوسا گەرم،
مینا هنار سۆرن و کاو،
مەزن بوونە، گهیشتنە
بن عەزمانێ ئەرمەنییا.
لێ تو بێژە من چ کرییە.
کو تە ئوسا کەر و لال
بەرێ خوە من گوهاستییە،
بەر ب چیایێ ئەلەگەزێ.
– ئاخ، مێرخاسێ من دل نازک،
ڤا سەکنیی مینا چیێ،
ئەو چ فکرە خوەرا دکی.
کو هزناکم... ئەو ژی کێ.
نە ئاخر حوب و هزکرن،
ژ دوورڤا هێ شیرن دبە،

من تو هزکری ژ سالا پار،
ل بن پێشا ئەلەگەزێ.
دبە ب ناز من هزکرییە،
رۆژا ئەولن بینە بیر،
چاخێ ژ چیێ بلند دبوو
کەریێ پەزێ قەر و ژیر.
بنهێر نها بلند دبە،
دیسا سەر خوەیە نێری،
بێڤلا وێ دگهیژە بەرفێ،
لێ ستووریێ وێ ل عەورا.
راستە وەکی نانهێرم تە
و دنهێرم ئالیێ چیێ،
فکر دکم ئەز لەزەکێ
کو عەمرێ مە بوویە چ.
بنهێر شڤان هلدکشە چیێ
بن ملێ وی کتێب، گازێت
کەنگێ کورمانج دنیایێدا
بوونە وا شا و کوبار.
مەنە ئەو بوو، کو بەرێ خوە،
من گوهاست ئالیێ چیێ،
و نهێری هزکریێ من،
ل بەر ب چیایێ ئەلەگەزێ.

چ ناڤی دەینم

(بیرانین)

هەی گولانێ تو خوەش هاتیی،
تە گول، چیچەک خوەرا ئانی،
چیا و بانی تەڤ خەملی،
دلکێ خۆرتا قیزا دانی.
زۆزان گەشە تەمام کانی،
سۆ و پێژەک رەخ چەعڤکانی،
زۆزان خوەشە هەر دەر گەلی،
هەی گولانێ زۆزان ئانی.
گوندی تەمام ژ گوند هەژیان
پەز و دەوار بەرب چیێ کشیان،
کاوا من ژی رەخ دێ کەتی،
بەر ب کۆنێ مە خوەزل هاتی.
کانییا ژۆر تێ بەلەکیە،
دخولخولا، دەنگ شیرنە،
ئەز و کاوێ هەڤ بەنگینە،
رەخ تە کانیێ سەکنینە.
– کانیێ، ئاڤا تە مرازە،
کاوا منە دل مەرەزە،
کو بەنگیمە چ تالاشە،
م دڤینە چا دماشە.
کانیێ، کانیا مرازێ مە،
بژانگێ مە مینا رمە،

کو دنهێره، دهێلم ئەز،
دخوەزم بێ ب رەڤ و باز.
کانیێ، ئاڤا ته زەلاله،
کاوێ مینا کار خەزاله،
کۆ دخوەزم پێ بگهیژم،
دچرپینه، ئاخ! ئەز دکم.
کانیێ، بنهێر سوورەت سۆره،
سوورەت سۆرێ راموسانه،
کانیێ، بنهێر جی ژی مۆره،
گەلۆ کییه خۆرتێ هانێ.
کانیێ، بنهێر چەعڤێ رەشن.
چەعڤێ رەشن ژ کلدانێ،
کانیێ، بنهێر تەڤ سەدەفن،
دەڤ درانه وێ خەزالێ.
ئەوێ، من رۆکێ کەنه خوه شاکر،
رۆژترا دن بریندارکر.
ئەوێ من رۆکێ بەختەوارکر،
رۆژترا دن دینی هارکر.
– خۆرتێ دەلال چ دبێژیی.
نه بەنگیمه تەرا ئەز ژی،
خەونا شەڤا کا تێ چەعڤا،
خێر نەبینن دێ و باڤا.
سالا پار بوو، ژ ڤێ کانیێ،
من ئاڤ دبر جێرێ هانێ،
قیز و بووکا هکیات دگۆت،

من ژی تەرا کلام دگۆت،
ئەو کلاما رەش و هشبە،
دیا تە برا گورا هاربە،
چ خەبەرێ نەتێ بێژی،
گونددا گۆتییە بەر قیز، بووکا.
ئەو خەبەرێ دیا تە گۆتییە،
دل هناڤێ من چا سۆتییە،
ئەڤ سوورەتێ من کو سۆرە،
ژ نفرێ دیا تە بوویە.
تۆ تیتالێ منی عەزیز
بەژن بلندی مینا ماسیس،
سپنگداریی تو رەخ کانیێ،
سەکنیمە ئەز بنییا سیێ.
چەعڤکانیی ئەز ئاڤا تە،
قالچیچەکی ئەز بینا تە،
تو عەزمانی، ستەیرکا تە،
تەڤا زێری ئەز شەوقا تە،
تو گۆستیلی ئەز قاشا تە،
تو کەڤانی ئەز تیرا تە،
تو عەزمانی ستەیرکا تە،
هیڤا زەرین ماشۆق مامە.
خوەزلا ئیسال ئەز خەریب بیام.
جارا ئەولن ناسا تە بیام،
خوەزلا شەرما دنێ نیبوویا،
هەردو چەعڤا ئەم هەڤ تێربییان.

دەلالیا من

دەلالیا من تو تێیی ژ پنجارێ،
تو گەریایی چیا و بانیا دەلالێ،
تە ڤەخاریە ئاڤا کانیا دەلالێ،
پنجار چنیە ژ مێرگا خەزالێ.
هیڤییا تەمە، هیڤییا تەمە دەلالێ،
ئەز هەیرانا تە نازکێ و کێلمێ،
تەڤ قیز، بووکا تو ڤا چوویی سەیرانێ،
ئەز هەیرانێ تە نازکێ تەرلانێ.
بایێ سبێ بەلاکرییە دەنگێ تە،
چیا و بانی بوونە گوهدار سەدا تە،
گول و سۆسن ب مسک و ماوار،
سۆراڤ و گولاڤ خوە دانە دێمێ تە.
کو ڤەگەری ژ پنجارێ دەلالێ،
باقێ گولا و سۆسنا بچنە،
حوبا من و حوبا تە ژی تەرلانە،
برا بینا پر گولادا بمینە.

پۆری زەر، توونجک زەر

پۆری زەر، توونجک زەر،
لێڤێ نارین، سمێل سەر،
چەعڤێ تاسن، گلۆڤەر،
بروو پلتە عەورن سەر.
بەژن زراڤە سەرەنسەر،

ل پشتێیه زێر کێمبەر،
مەیدانەکە ئەنییا بەر،
ئەو گولەکە خوناڤ سەر.
وا دبێژم ئەز هەر جار
لێ چ فەیدە نابە کار،
جینارە ئەو حوبا من سەر،
ب ناڤ ئەزم، ئەز دیلبەر.

تو بووی مەها گولانێ

تو بوویی مەها گولانێ،
وەختا کو گول ڤەدبن،
تو بەدەوی ژ دیلبەرێ،
ژ حوبا تە تەڤ دهێلن.
تە کو دبینم دەلالێ،
ئەز بیرنایینم مرنێ.
چەعڤێ بەلەک ئەز هنگاڤتم،
کەو تونە بۆی ڤێ برینێ.
نێزیک وەرە دەلالیا من،
وەرە نێزیکی من روونە،
عەدەتێ کەڤن دەرباز بوویە
مینا تەلایا تتوونێ
تو بوویی مەها گولانێ،
وەختا بلبل دسترێن،
تو بوویی مەها گولانێ،
حوبا خوە تو من بسپێر.

نازکێ

لێ نازکێ، نازدارێ،
سینگ مەیدانێ، بەژن زراڤێ
گەردەن گازێ، کوبارێ،
چەعڤێ زەلال کاربارێ.
لێ نازکێ نازدارێ،
قالچیچەکا بهارێ،
خوناڤ برقۆکی سەره،
تێر نابم ژ دیندارێ
لێ نازکێ، نازدارێ،
قوڤا بلبلا سەرێ،
حوبا گولا ل سەرێ،
گوه بده ڤێ خەبەرێ.
لێ نازکێ، نازدارێ
من بکه قاشا کمبەرێ،
بده من گلیا راموسانێ،
برا سەبرا من ته دەرێ.

دیلبەرێ گول ڤەبوونە

دیلبەرێ گول ڤەبوونە،
خەزالێ گول ڤەبوونە،
دارێ سێڤا بشکۆک دانه،
خولینا جەو و کانیانه.
دیلبەرێ گول سۆر بوونە،

دەلالێ گول سۆر بوونە،
ب دەنگێ تەیر و توویا
چۆل و بانی تژە بوونە.
دیلبەرێ بینا خوەش تێ،
خەزالێ بینا خوەش تە،
بینا مسک و ماوارا تە،
وەتەن شیرنە مینا دێ.
دیلبەرێ عەزمانێ سایی،
دەلالێ عەزمانێ سایی،
دنییا شادبە ئەم تەڤایی،
بژین ب عەمرێ عەدلایی.
***
دیلبەرێ تو دچی ئاڤێ-مەسا پێکە،
دیلبەرێ تەکمیل هەرە عەیانە مەکە،
دیلبەرێ گول و سۆسن دۆر بەرێ رێ،
تەکمیل هەرە پێپێس نەکە.
دەلالیێ بهار هەیە خوەشبەختییە
دیلبەرێ جاهلتی ژی پر عەمرەکە،
پر گول سۆسن ڤا سەر ریا تەنە،
تەکمیل هەرە پێپەس نەکە.
ئاڤێ کانییا پر زەلالن و سار،
گول، سۆسنێ، ڤالچیچەکێ خوناڤ سەر
ئاخ دەلالیێ ئەز کرمە سەودەسەر
چەعڤێ بەلەک برووێ قەیتان رەشە سەر.
دیلبەرێ، دیلبەر جان!

کو ڤەدگەری خوە بیر نەکە،
تەکمیل هەرە عەیانە نەدە،
گول سۆسنا پێپەس نەکە.
هەرگێ حوبەک هەیە دنێ،
و ئەو حوبا ل بال تەیە،
تو بەربانگێ و ئێڤارێ،
ئاڤدە گولێ بەر پیێ خوە.

دایکێ لوورکە

دایکێ لوورکە، بلووبینە،
دەرگووشا تە کورینە،
بێشیکا وی زێرینە،
دە بسترێ، بلووبینە.
دایکێ لوورکە بلووبینە،
ب کێف ئەشق بهەژینە،
وەدادا تو بمێژینە،
لوورکە لوور وی رازینێ.
دایکێ لوورکە بلووبینە،
کال و پیرا بجڤینە،
ناڤەکی رند ژێرا ببینە،
بێشیکێ ئەشق بهەژینە.
دایکێ لوورکە بلووبینە،
دەرگووشێ ب خال و خەتە،
ئاخرییا وی جننەتە،
ب هەژین دلێ تە رهەتە.

دایکێ لوورکە بلووبینە،
ب دلێ شا بهەژینە،
جەڤا وە دییە ئەو نەبینە،
بهەژین هێسا رازینێ.

١٩٣٢ – ئێرێڤان

گور و رووڤی

زڤستان بوو،
خۆرتەکی سیاری،
رێوی بوو ل سەر رێ،
گوندا دگەریا.
رووڤیکی برچی،
دوورڤا ئەو سیار دی،
نهێری خۆرجەک،
سەر تەرکوێ دانی.
چەعڤ لێ چرووسین،
و خوەرا وا گۆت،
– ئەڤ سیارێ هانێ،
هێ ئاقل زارە،
ئەزێ ڤا هەرم،
خوە قەست مراری،
باڤێم ل ئەردێ،
ل بەر پیێ سیاری.
ئەوێ من هلدە
و تێکە خورجێ،
و گەلە شابێ.

بۆنا وێ یەکێ،
ئەزێ خورجێدا،
خوەرا پر شابم،
مریشکێ تێدا
ل خوە حەلالکم،
و پاشێ دەرێم،
ریا خوە هازرکم،
ژ تەرکوا هەسپێ
بانزدم، فرقاسکم.
رووڤی پر شابوو
دا تەولابازا،
چوو و ل سەر رێ،
مراری ڤەلەزیا.
گورەکی برچی،
دوورڤا ئەو یەک دی،
تەلەتەل، دزی،
بەر ب رووڤی بەزی،
گهیشتە رووڤی،
دەڤکر قرکێ،
چاخێ کو سیار دی،
ئەو هلدا رەڤی.
گور رێڤی و چوو،
گهیشت لانا خوە،
لەپێ خوە دانی،
سەر نەچیرا خوە.

رووڤيێ نيڤ روحی،
ئانجاخ خەبەردا،
گۆ،–گورێ برا،
گوهـ بدە هەلا،
سێ کار خەزالا،
کەتنە تەلێ،
ئەم هەرن برا،
وان بينن تەرا.
گور گۆ،–بنهێرە،
رووڤيتيێ نەکە،
زانی، برێ تە،
گەدە خوە نينە...
– هەيرانا تەبم،
تو چ دبێژی،
چرا ئەز ئاوقا
بێئەبوور بوومە،
چرا ئەز ئەوقا،
بێييتبار بوومە،
کو گورێ برا،
من باوەر ناکە؟
ئاوا، ل پشت چيێ،
مێشا قودرەتی،
تێدا تژينە
کارخازالێ دين،
دە تو بلەزين،

برا، دەرەنگە،
دبە نێچیرڤان،
بێن بڤن وان.
گور پێ رازی بوو،
هلدا پۆچکا خوە،
و کەن مسلەهەت،
بەر ب مێشا رێکەت.
ئاوا خەبەردان،
ب زارێ شیرن،
ئەوانا هەڤرا
ریا خوە قەداندن.
چاخێ نێزیکی
مێشێ مەزن بوون،
ئەو رووڤیێ دەلکباز،
زۆر دا پیێ خوە،
رەڤی بەر ب مێشە.
گۆ–دە ب خاترێ تە گۆرێ بێئاقل،
نێچیرەک دگری،
مەچە پای ئێ دن.
گۆر جیدا شاش ما،
وی دا هشێ خوە،
وێ ئیدا چ کە؟
ژ دەست هشێ خوە،
بەردا نێچیرەک،
ژ بن لەپێ خوە.

جڤاتا شێر

جاراکە ژ جارا، شێر پادشا رابوو،
ناڤا مێشەدا دگەرییا دچوو،
ئەو رێڤا راستی رووڤیکی هات،
رووڤی ژی ژ ترسا چاند خەبەر گۆت.
سەر وان خەبەرا شێر پادشا هێرس بوو،
هێرس بوو و گازی گور و رووڤیا کر،
گۆ،–وەرن، وەرن هوون لازم وەرن.
ئەزێ خەبەردم هوونە گوهدار بن.
ئەڤا چ عەمرە؟ چ قەیدە–قانوون؟
چرا گەرەکێ گور ببە دژمن،
چرا گەرەکێ ژ دەستێ گورا،
رووڤی مێشەدا ئاه، زارێدا بە.
ئەزی باوەرم، وەکی هوون زانن،
کو رووڤیێ زانە، بوویە وەزیرێ من،
و گورێ مێشا کو مەرا دژی،
رووڤیرا رابوویا گۆتییە چ بێژی.
تەواقا دکم، رووڤی پێشدا بێ،
مەرا گلیکە دەرهەقا وێ یەکێ،
ئەمێ ببهێن، ئەمێ خەبەردن،
و دەرهەقا گور قرار قەبوولکن.
هرچەک جی رابوو، و وا گۆت ئەوێ،
– شێر پادشایێ مە، تمێ تو ساخ بی،
و تمێ ئوسا خێر و خێرخاز بی،

دژمن ئا هەرتم جیدا هوورخاشکی.
ئەم گشک ژی زانن، شکێدا نینن،
گور نە رازییە، ب دل مەرزە،
ئەز ژی پاک زانم، رووڤی حەلالە.
و بۆنا گورا جەزا لازمە.
پشیکا بەیانی بانزدا سەر دارێ،
شێر گەلە بژی رووبەرێ دنێ،
گوری زیانکارە، کەس ژێ هزناکە،
قە جارەکە تەرا هورمەتێ کرییە؟
رووڤی گۆ،–برا گوهداربن هەلا،
گلیکی بێژم، نێزیکی دلا،
برا پادشێ مە پاک گوهداربە،
کو زیانا وی دەست گورا هەیە.
هەرگێ پادشێ مە نها دل بکە،
گەرەکێ چەعڤێ رووڤیکی دەرخە،
لێ چقا گورێ ڤرا هازرن،
ژ هەردو چەعڤا گەرەک مەروومکە.
تەرەولێ ور گۆتن،–ئەفەرم،
برا گورێ ڤر بال پادشێ هەرن،
برا بزانبن، دەرسا ژێ هلدن،
خەبەرێ نە تێ رووڤیرا نەبێژن.
گورێ جڤیایی بەرەڤبوون جیکی،
گەلە فکرین بۆنا گلیکی،
تەمام هێدیکا ل هەڤ نهێرین،
و ریا ئازایێ وانا خوەرا دی.

گور خوەرا رەڤین، چوون ناڤا مێشە،
شێر گۆ،–برچیمە، دلێ من دێشە،
وە هێژا بهیست پشیکێ چ گۆت،
هورمەت لازمە بۆی پادشێ سەرقۆت.
رووڤی پێشدا هات و چوو بال پادشێ،
پۆچکا خوە هلدا کوندە بوو ئەردێ،
گۆ،–تەواقە دکم، گازی هرچێکی،
هرچ هم ملووکە، هم ژی گوهدارە.
هرچ هێدی–هێدی بەر ب پادشێ لڤیا،
و بەر پیێ پادشێ سەرێ خوە هلدا،
شێر لەپەک لێدا، هرچ ئاڤیت ئەردێ،
و هەما جیب–جی ئەوی ڤەچری،
تەمام بەلا بوون، ژ ئەجێبا دیتی،
جڤات ژی ئوسا ورا بەتلی.

ناموس

گوندێ مە دوورە
دوورە گەلەکی،
گلیێ من هوورە،
ژێ ئێجز ناڤی.
دایکا من منرا،
جارنا وا دگۆت،
– لائۆ گوهداربە،
نەگەرە سەرقۆت.
ب کۆلۆزە
ناموسا مەرڤ.

بۆنا ناموسێ
خوە شووندا مەگر.
ناموسە خەملا
مێرێ مە مێرخاس،
ناموسە رەخت ئوو
رەشمارا هەواس.
چاخێ بیر تینم،
گلیێ دایکا خوە،
سەرهاتیکە وا
تینم بیرا خوە.

١

هەواریا گران بەلایی دنێ بوو،
بەلابوو مینا بێ و برووسکێ،
چوو و گهیشتە چار قولبێ دنێ،
هەر چار ژی عەینی مینا قولبەکێ.
و ئەو هەواریا دلشەوات، گران،
چوو و گهیشتە ئەلەگەزا دوور،
وێدەرێ زووڤا کورمانج تم دمان،
کو خلاس بووبوون ژ قەتل و خوون.
بەربانگێ چاخێ کو سبە رۆنبوو،
و ژ پشتا چیێ تەڤا زێر دەرکەت،
گوندێ کورمانجا خەوێ هشیاربوو،
هەر دەر دەستپێبوو کلام و خەبات.
و کالکێ ئەلۆ کو تمێ مالبوو،
و مالا خوەدا ئەو شوخولکاربوو،

نشکێڤا بهیست رادیۆ خەبەردا،
و هەواریکە وا بەلایی دنێ بوو.
"هەڤالێد عەزیز، برا و پزمام،
قەزیکە گران ل مە قەومیە،
فاشیستێ گێرمان ب مخەنەتی،
هوجومی سەر دەولەتا مە کریە.
رابن مێرخاسی، مل بدن ملا،
پشت بدن پشتا و ببن کەلا،
وەتەنێ عەزیز مایە هیڤیا وە،
هوونن کو هەنە حوبا پر دلا"!
و گوهێ ئەلۆ ئوسا گرانبوون،
کو ئێوی دها تو تشت نەبهیست،
بەر چەعڤێ کالێ گ بەتا ڤەبوون،
و کالێ فەقیر ریا خوە نەددیت.
کالێ لەزەکی جیدا سەکنی،
هاتن بەر چەعڤا رۆژێد بهوری،
خەرەبا دیگۆر و مووشا وێران،
کو رۆما خایان دابوو بەر دران.
هاتن بیرا وی ئەو دەقێ گران،
کو ژن و زاروێ برچی، بێ گومان،
چقاس رۆدا چوون ناڤا ئاڤا رەش،
نەدخەبتین نە مەکتەب، نە ئاش.
دیسا گەرەکێ ل دنێ شەربە؟
دیسا گەرەکێ قەتل و خوونبە؟
دیسا گەرەکێ زاروێد مەیە ژیر
برچی و تەزی بگەرن هێسیر؟

دیسا شەهەرێ شێن و شاییستان
بۆنا دژمنا بڤن بەریستان؟
دیسا گەرەکێ ئەلەگەزێ مە
بۆنا زارۆێد خوە شینێ گرێدا؟
کالێ ساربوو وا دفکری،
قرار قەبوولکر هەرە ناڤ گوند،
هەرە ناڤا گوند گشکارا بێژە،
قەزیکە چاوا ل مە قەومیە.
لێ حەتا کالێ مالا خوە دەرکەت،
گونددا تەماما زانبوو دها،
زانبوون وەکی فاشیستێ گێرمان،
سەر وەلاتێ مەدا مخەناتی گرتییە.

٢

وێ شەڤا تاری، شەڤا نەسایی،
کالکێ ئەلۆ چەعڤێ ب هێسر،
کورێ خوەی عەزیز تەڤی هەزارا،
بەر ب دەشتا شێر ئەوی ڤەرێکر.
– هەرە لاوێ من، هەرە مێرخاسی،
تو ژ دژمنا تو جار نەترسی،
برا دوا من ب پەر و باسکبە،
هەتا ئاخرییە تەرا مەرتالبە.
بنهێر گۆ جارا خوە شووندا نەگری،
مینانی شێرا هەرە دەشتا شێر،
بینە بیرا خوە، وەکی مێرخاسی،
ناڤا کۆلۆز ناموسا تەیە زێر.

٣

وێ شەڤا تاری
پر هێسر بارین،
پر هێسر بارین
دلێ وان دانی.
وانا ڤەرێکر
ئەولەد، و مێرخاسێ خوە،
چاوا مێرخاسێ
خوەیکرێ وەتەن.

٤

ئاوا دەشتا شێر
دوومان و مژە،
گولله دتەقن،
تەڤ گوژە-گوژە،
فرندە دچن،
مینا برووسکێ،
گولله دبارن
سەر دلێ خەلقێ.
"ئاوا تەرا شەر،-
خۆرت دفکری،-
لازمە مەرڤ
شەرکە مێرخاسی.
لازمە عەسە
نیشانی دژمندن،

وەکی عەمرێ خوە
ددن بۆی وەتین.
وەتەنێ مەیە
عەمر و بەختێ مە
ناڤا وەتینە
ناموسا مێ:

٥

شەر پر درێژ بوو،
دو سێ زڤستان،
دژمنێ خایین
نە دهات رایێ.
ئا ئەو خۆرتێ نارین
بووبوو ئەژدها،
بووبوو روحستین
بۆنا دژمنا.
شەردکر هەرتم،
مینانی شێرا،
ئەو تەڤ هەڤالا،
بووبوو تاگبوورەک.
تەماما زانبوو
دەرهەقا وانا،
نە ژ مالەکێ بوون،
لێ عەینی برا.
هەر یەک ژ ئالیکی،
هەر یەک گوندەکی،

هەر یەک ژ دێکێ ،
تۆپ بووبوون جیکی.
نێتا ئازایێ ،
و حوبا وەتەن،
وان جڤاندبوو
ناڤ تاگبووراکێ.
وانا شەردکر
مینانی شێرا،
ناڤ قازانجکرن
و سیانەت خوەرا
پەیێ وان ددان،
کلام دگۆتن،
ناڤ کلامادا
تمێ دگۆتن،
– ئیرۆ رۆژا ئۆخرمێ گران،
گوند و باژارێ مه کرنه وێران،
ده رابن برا، رابنه پیا
وەتەن مێرخاسی دانیه پێشیا مه.
نقتکا خوونێ حەتا کو هەیە،
ئەمێ شەر بکن مقابلی وان،
ناهێلن دژمن نێزیکی مەبە،
تامێ سەرەنسەر تەڤ بکه وێران.
ده رابن برا رابنه پیا،
دژمن خاینه، لازمه مێرانی.

٦

سبەکە سایی
ب ناڤێ ئەلۆ،
کاخەزەک ئانین.
چ بووبوو گەلۆ؟
کو ژ دەشتا شێر،
کاخەز شاندبوون.
و ل سەر نەمێ
وا نڤیسیبوون
"کالکێ ئەلۆرا".
و کالکە ئەلۆ
نەمە هلانی
مەشیا ناڤا گوند.
نەما کەنەر سۆر
بەر سەدر دانی
و ئەوی وا گۆت.
– تەواقە دکم
منرا بخوونە
چکا چ هەیە؟
چ ور نڤیسیە؟
نەما خێرێیە؟
یان نا....
و ژ چەعڤێ وی
چەند هێسر بارین
کەتن سەر نەمێ،

ئەمە شلکر.
سەدرێ کۆلخۆزێ
ئەمە هلانی.
و دلەکی ئەشق
سەر دەستێ خوە دانی
سەدر ڤەدکشیا
دەست لێ ساربووبوو
دوشورمیش دبوو،
– وەکی ئەمێدا
کاخازا رەشبە،
وێ چاوا بێژە،
کالێ بزانبە،
نە ئاخر باڤە،
جەگەر شەوتە؟
ئەمە کو ڤەکر،
کاخەز دەرانی،
سەر نڤیسیبوو
"ژ قوماندارێ تاخبوورا فلان نۆمێرێ"
کالکێ ئەلۆرا.
ئەم پر رازینە،
کو تە مێرانی
کور تەربەتکریە،
بۆنا وەتێن
د دەشتا شێردا
شووندا نامینە،

خوه پێشدا دگره،
و هەرتم چقاس
ئەم ژێ دپرسن
کو مەنە چییە،
بێخۆف شەردکە؟
ئەو وا دبێژە،
وەتەنێ شیرن
نامووسا منێ.
ئەم پر رازینە،
ژ تە کالەمێری،
ساخ سلامەتە
کورێ تە نارین".
و چەعڤێ کالێ چرووسین وێ دەمێ،
هێسر ژ چەعڤا نقتین ئەردێ،
و ژ شابوونا نەمە رامووسا،
کرە پاشلا خوە بەر ب مالێ لڤیا.
- ئەفەرم خەلۆ، ئەفەرم تەرا
شکر ژ خوەدێرا سەرقۆت ناگەری،
دلێ من ئیرۆ مینانی بەرێ.
و بایێ ساموێ سەر پێلا هارە.
رۆکێ بەربانگێ
خەلۆ راکرن،
کو خوەش رازابوو
ژ پەی شەرێ دوھ.
گۆتن،-بلەزێ،

رابه، نەسەکنە،
تو بال سەرەسکەر
بلڤێ هەرە"
گازی تە کریە،
گۆتیە، ڤێ دەمێ،
گازی خەلۆکن
کو بێ تاخبوورێ.
خەلۆ ژ جی رابوو،
کنجێ خوە راستکر،
تڤنگ هلانی،
تۆز ئەردێ راکر.

٨

هۆلکا چووکدا،
ل بال سەرەسکەر،
مەزن تۆپ بووبوون،
یەکی خەبەرددا
تەمام گوهداربوون،
و جارنا هێدی
هەڤرا دگۆتن،–
– رێکە چەتنە
هەر کەس نەوێرە،
کو وێدا هەرە.
و دەرێ دارین،
سەر پشتێ ڤەبوو،
خۆرتەکی نارین،

هۆلکێدا هازربوو،
ئەوی سلاڤدا،
سلاڤا ئەسکەریێ،
گۆ، ئەز هاتمە،
گوهدارم تمێ.
سەرەسکەریێ وان
چاخێ ئەو یەک دیت،
ئەو ب دل شابوو.
و ڤەبەشری.
گۆ، – وەرێ نێزیک،
هەڤالێ خەلۆ،
پرسەک فەرز هەیە،
وێ ببە گەلۆ؟
گەرەکێ ئیشەڤ،
شەڤ نیڤێ شەڤێ،
دەربازبن هەرن
چەمێ دنێپرێ
"زمان"[١] لازمە،
گەرەکێ بینی،
و هەما ئیشەڤ،
توێ رێکەڤی.
خەلۆ رند فەمکر،
بۆرجداریا گران،
مەرڤ لازمبوو

---

١. زمان ئەوە، کو وەختێ ژ ئەسکەرێ دژمن یەکی دگرن و پلانێد وانە شەر ژێ دهەسن.

ژ دژمنێ وان.
لەزەکی کەر ما
پر کوور فکری،
پاشێ جی رابوو،
و کەنیا هێدی.
گۆ،–وەکی لازمە،
گەرەکێ هەرم،
و ب هورمەتی
بۆرج بقەدینم.
سەرەسکەر دیسا
خەبەردا هێدی،
گۆ،–زانیی فەرزە
ئانینا "زمین"،
ئەم هیڤیا وینە،
هەتا بەربانگێ.

٩

باران دباری،
شەڤە تاری بوو،
چەم ژ کەڤیێ خوە
پر دەرکەتبوو
خوشینیا ئاڤێ
عەزمان هلدا بوو.
ناڤا پێلێ وێ
خۆرتەک ئوندابوو،
ئەو سۆڤەکاری

چوو گەلەکی ئەرد
دۆر بەر نهێری،
ژ ئاڤێ دەرکەت،
بەزی بەرب مێشە،
ئەوی خوە ڤەشارت،
لنگێ وی دێشیا،
منەت نەدکشاند.
کراسێ خوە ئێخست،
چۆکا خوە پێچاند،
و پاشێ رابوو،
وێ شەڤا تاری،
تەرکەسەرەی
ناڤا مێشێ بوو.
نهێری دوورڤا
تامەک کڤش دبە،
لەزەکی سەکنی،
جگەرەک کشاند
و وا قرارکر،
مرنێ فەرزتر
گەرەکێ هەرم،
گۆتنا سەرەسکەر،
ئەز بقەدینم
نێزیکی خێنی بوو،
مەرەمەک دلدا،
ژ پەنجەرێ خاربوو،

شەوقێ چەعفادا،
تەختەکی فرە
ئۆتاخدا ڤەکریە،
سەر تەختە تژە،
خوەرن، ئیچکەیە،
و دۆرێ تەختە
دو سەرەسکەرن،
لێ قەرەولێ وان،
ژ سور و سەرمێ،
ئاراق ڤەخاری
جیدا رازابوو.
خەلۆ کەرە-کەر-نێزیکی وی بوو،
دەست کرە قرکێ، جیبجی خەنقاند.
ئەوی زووترێ
ئۆتاخا چووکدا،
گوللە پر رەشاند.
داکوتا هوندور،
رێ سەر واندا گرت،
سەرەسکەرەکی
بەر دەریدا کوشت،
و یێ دنێ ژی
ئەوی بریندارکر،
ب تەهەرەکی
دەست لێ گرێدا
و کرە مێشۆک.

وێ شەڤەرەشێ
دژمن پێ هسیا،
مینا تەیرۆکێ
گولله پر رەشاند،
و گوللەکە کۆر
هێتا خەلۆ گرت،
گوللەکە دن ژی
پاپاخێ وی بر،
و ناڤا هەریێ
ئەو کرە گنجر،
و ئوسا سەرقۆت
خووندا مەوجی،
گهیشتە بەر–چێم.
ژ بارانا گور
چەم شێلوو بووبوو،
پر بلند ببوو.
خەلۆ دەقەکێ
بارێ خوە دانی،
بیرا خوە ئانی
تەمینێ باڤێ،
"کۆ بن کۆلۆزێ
ناموسا تە زێر"،
ئەو ڤەبەشری،
چەعف لێ چرووسی،
کی زانە گەلۆ؟

ئەو چ فکری.
هلدا بارێ خوە،
و خوە ئاڤێ خست.
بەربانگا سبێ،
ب پەنجێ تەڤێ
خەلۆ خوە گیهاند
ل بال سەرەسکەر،
و بەر وی دانی
مێشۆکێ گران.
تەڤ شاش مان
نە ئاخر ویرا،
زەلال گۆتبوون،
وەکی فریسەک
عەسەی بینە،
لێ چوویە تەنێ
مێشۆکەک ئانییە،
ئەو ژی کی زانە،
تێدا چ هەیە.
و تەڤا مرووز
خەلۆ نهێرین،
کو سپیچۆلکی
هال تێ تونە بوو.
نێزیکی وی بوون
کەتن بن ملا،
و برن ژ ورا

لێ ئەجێبا ئاوا
کەسی نەدیتیە،
مێشۆک، ئانی
ور دلپتی.
دەرێ مێشۆک
وانا زوو ڤەکر
و ژێ دەرانی
سەرەسکەرەک
 پییان، خێرقی،
هێژا وانا دیت،
کرنا مەزن.

١٠

ئاوا بالنیسە،
ورا نەخوەشە،
خێلۆیێ ئەفات.
کۆ ب مێرانی
ناڤ قازانجکریە.

١١

رۆژەکە باهارێ،
کالکێ ئەلۆ،
ژ کورێ عەزیز،
نەمەک ستەند،
کور دنڤیسی:
"سلاڤ و کلاڤ،

باڤێ شیرنرا،
ئەز رادمووسم،
دەستێ تەئە زێر،
باڤێ من عەزیز،
ساخ، سلامەتم،
لێ تەنێ هنەک،
هنەک دکولم.
قە تێ بیرا تە؟
تەمینێ تە دان،
نها بزانبە،
نامووسا مەریا
نە ب تەنێ کۆلۆزە.
ناڤا وەتینە
نامووسا هەمیا،
مێرخاسیێدانە
هورمەتا مێریا.

١٩٥٦ – ئێرێڤان.

عەرەبێ شەمۆ

کوردێد ئەلەگەزێ

چیاکی مەزنە، نە پێگە پێ دکەڤە، نە ژی تێ پیڤاندن، هەر کۆچەر پەز و دەوارێ خوە لێ دچێرینن. ئەو چیا-چیایێ ئەلەگەزێ یە. ئەو چیا دخونە ژ دوورڤا، چمکو مەزنایا وی ئوسانە، تو چیایێ دنێیە دۆرێ نکارن ئەلەگەزێ ڤەشێرن، وەکی مەرڤ نەبینە. جارنا ئەلەگەزێ عەور دگرە، مینانی پێلێد بەعرێ، عەور لێ تێن و دچن. سەرێ وی ژی ژ مژێ و دوومانێ کێم خالی دبە.

خۆرتەکی دەشتا رەوانێ کرە گازی، تلییا خوە درێژی سەرێ ئەلەگەزێ کر، گۆت:

– هەسۆ، وەکی ئەم بەر بەلەکییا هان بوونا، جیێ ئەم پار لێ بووبوونە شڤان، وێ چاوا هێنک بوویا؟

– ئەرێ، توو راست دبێژی، لێ وەکی شێخ، پیر و بەگا ئێم نەخاپاندانا، ئەم بادیهەوا نەدانا خەباتێ، ئەمێ ل وێدەرێ بەر پێزبوونە.

تو لێ بنێر، جەم لەتیف-بەگێ و مایۆ بەگێ من کولفەتێ خوەڤا ٥ سالا رێنجبەری کرییە، ئەوانا ئەم بێ هەق دەرخستن، هەق تشتەک نەدانە مە...

ئەز چوومە جەم دربۆ-بەگێ شکیات، ئەوی ژی ئەز دامە بەر قامچییا کوتام، ژ منرا دگۆت:

– چ هەقێ تە هەیە، توو تێی شکیاتێ بەگا دکی؟

– ئاخ، خوەدا-خوەدێ... تو نەهەقی، شیخادی... توو نەهەقی، وە ئەو کرنە بەگ، ئەم ژی-کرنە کەسیب و شڤان، گاڤان...

هەردو کەر بوون. هەر هێرسانا دەستێ وان سەر قەڤزێد قەمێ وان بوون و قاییم قەڤزێد قەما دەستێ خوەدا دگڤاشتن...

عەزمانی زەلال بوو، مەرڤ ترێ دخازە دەشتێ پێدا هەمێزی خوەکە. تاڤێ ژی

پەنجێ خوە گەرمێدا تووژ کربوو و پەنجێ خوە ئاڤیتبوو روو ئەردێ. خمامەکە ئوسا کەتبوو دەشتێ، مینانی مژێکە گران، دەشت تژی کربوو.

هەسۆ و بەکۆ خەبات خلاس کربوون، هەڨێ خوە ستندبوون، ئەشق ڤەدگەرییانە مالێد خوە. وانا ئیدی قرێد دەشتێ سەردەراڤێ خلاس کربوون، نێزیکیی قوونتارا چیایێ ئەلەگەزێ بووبوون. باکی هێنک ل وان خست، ئەشقی هێنکایێ وانا بەرستوێ ئارخالخێ خوە ڤەکرن و خوەرا رێدا دهاتن. بایێ ژۆردا، ژ چیە دهات، خوەرا دانی بن-بۆگزا کوولیلکێد زۆزانا.

وانا ئیدی ئێپێجە نێزیکای گوندێ خوەیی شامیرانێ کرن. رۆ چیادا قوولیبیبوو، لێ تیرێنژا وێ دابوو سینگێ ئەگری-داخێ ل بەلەکیێد بەرفێ، مەرڤ ترێ زیڤە، زێرکلدانە، ئوسا بەرف ل سەرێ ئەگری-داخێ دبرقی. دوورڤا پاک دهاتە خویاکرنێ کەرێد بەرخا، گۆلکا.

بەرخڤان ژی کاو دبوون، بەرب گوند دهاتن: هنەکا ژی بلوورێ وانە سەر لێڤێ وان بوون، قەیدێ نێرییا لێدخستن، بەرخ ژ چێرێ هێدیکا دانینە گوند.

وەختێ هەسۆ و بەکۆ ئێپێجە نێزیکی گوند بوون، تاریێ ئیدی ئەرد هلچنی، کێلەکێ گوند کۆمە مەری خانێدکرن.

– ئەو بەگن خوەرا کێف دکن،-بەکۆ گۆتە هەسۆ،-وەکی ئەو مە ببینن، وێ دەوا پێشکێشێ بەگتیێ مە بکن. چما تو نزانی؟ کی دەستێ خوە ببە کێلەکا خوە بخورینە، بەگ چەعڤێ خوە دبەلقینن و دەستێ خوە درێژ دکن، وانا ترێ پەرا ددنە وان، ئوسا بوونە هاشا کەسەک نکارە کێلەکا خوە بخورینە، وەرە ئەم ڤرا بسەکنن، برا تاری تێکەڤە ئەردێ، پاشێ ئەمێ نەوالا کێلەکا گوندرا هەرنە مالێد خوە...

هەردویا خوە دانە بەر تەلدێ کەڤرا و زووربوون، ل وانا دنێرین، وەختێ تاری لاپ کەتە ئەردێ، ئیدی کەسەک کەسەکی نەددیت، هەسۆ و بەکۆ بەرە-بەرە نێزیکی وان بوون و پاک ئەو مەری تەڤ ددیتن، تەڤ ژی ناز دکرن.

خرمە-خرمە قەلیێ بوو، قەلی سیتلادا دقەلیا، ئالاڤا ئاگر بێ لێدخست، ئاگر گور دبوو، ئالاڤ جارنا بلند دبوو جارنا ژی بێ لێدخست ئالاڤ دیسا دکرە بن سیتلا، مەرڤ ترێ ئاگر و با هەڤرا کەتنە هوجەتێ.

دۆرا ئاگر بەگ خـوەرا روونشـتبـوون. بن بەگـادا راخسـتبـوون کولاڤ، خـاليـچـە، دۆشـەک دانی بوون سـەر کولاڤا و خاليچا بەر پالێد واندا بالگیێ قووشتووکی بوون. دۆرا بەگا روونشـتوون دەولەتی-کـوولاک، شـێخ و پیـر، لێ پش وانڤا سـەکنی بوون خولامێد وان- تەڤی ب سیلھ بوون: قەمە، قرمە، تڤنگ، پاترۆنتاش ژی دابوونە پشتا خوە، چارنکال گرێدا بوون.

ل عـەزمـانا سـایی بـوو، سـتـەیرک بەرە-بەرە تژی دبوون و دچرووسـین. ریا کـادز تەمز دخوێنی، مەرڤ ددیت حەتا چیایێ ئەلەگەزێ.

پزمـامـێ بەگـا قـورە بووبوون، وا ب قـورەیا بلند قـورە-قـورە ل کەسـیـبـا دنهـێرین. کەسیبا خوە کربـوون قـونجک، سەکنی بوون، دوشـورمـیش دبوون: چکا دیسـا ئەو زولوومکار دەوا چ وێ بکن. شەمالا ئاگر دابوو سەر چەعڤێ وان بەگا، سەر-چەعڤێ وان دبرقین ژ وێ کـینا نـەھەقیـێ، زۆرێ و زولمێ. کەسـیـب تەڤ ئـەجێـبـمـای دمـان، نزانبـوون چکا دیسـا چ ئۆیینێ وێ بینـنە سـەرێ وانا، زوور دبـوون، چەعڤێ ھـەڤدو دنێرین.

بەگەک رابوو سەر خوە، دۆرا خوە نهێری، گۆت:

– هەر تشتێ مە پاک بـوو، حەتا ئەڤا کۆمـوونیـستـا نەهات بوو ناڤ مـە: مە خـوە-خوە شوخولێ خوە رێ دبر، جاهلا گۆرا مەزنا دکر، لێ هەما گاڤا کو ئەو هات، تەڤ خراب بوون، کەسەک مەزنێ خوە ناسناکە...

چیپۆیێ ئەسۆ، مێرخاسێ بەگانە، جیێ خوە رابوو، گۆت:

– ئەوی ئەز ژ سـەروێرێ سۆڤێتا گوند دامـە دەرخستنێ. من ژێ پرسـی: "چمـا تو من ژ ڤێ قـولخێ دەردخی؟-ئەوی جـابا من دا، گـۆت: "تو کـوولاکی، گـەرەکێ ئەز دەنگێ تە ببرم، هەقێ تە تونە، گۆ ببی مەزنێ دیوانا سۆڤێتێ،-گەلەکە رووتێ-تەزی گـورا وی دکن، ژ گلیێ ئەشـیـریێ دەردکـەڤن، مـەزنێ خـوە ناس نـاکن... لێ کـورێ گاڤانێ مـە نانۆ زکۆ جەم مـایۆیێ شـەمۆ- دخـەبتی، نـها ئـەرزێ ل مـایۆ دایە، دەوا هەقێ چەند سالا ژێ دکە. ئەڤا تەڤ شوخولێ کێنە؟ ھین کرییە، وەکی کەسەک گورا شێخا، بەگا و مەزنا ناکە".

دربۆ-بەگێ ژی دەنگێ خوە بلند کر، گۆت:

– ئەرێ، ئەرێ، ئەڤ تەڤ شوخولێ دەستێ وینە...

شێخ رابوو، بەرێ خوە جماعەتێدا کر، گۆت:

– هوون زانن چما دربۆ–بەگێ، رزگان–ئاخا گازی وە کرییە؟ گازی وێ کرییە، وەکی هوون کێف بکن. کێف بکن ئەشیرێد دەلال.

هیزێد شەرابە مینا چەم دکشییان. خولام–خزمەتکارا تاسێ شەرابێ دەستادا ل جماعەتێ بەلا دکرن.

– ئەشقی تە ماقوولێ من،–چیپۆیێ ئەسۆ دگۆت، کاس سەر خوە دا وەلدگەراند.

چیپۆ مەریکی دز بوو، بەگا ناڤ تێ ددا: بەری کەسیبا ددا. چلەکی دکر، مالێ خەلقێ ددزی. دیوان ژی دەست واندا بوو، وێ بچوونا جەم کێ شکیات؟ دوه ژی کەتبوو بێرییا شەرقییێد کەسیب، ئێه وێ چ بکە. ئێلا شەرقییا هەلا وەختا داشناکا بەری بەگا دابوون ژ ناڤ خوە دەرخست بوون، لێ هەنە دەولەتیێ شەرقییا ژی سەر فکرا بەگا بوون.

ئیرۆ ژی چیپۆیێ ئەسۆ ئارخالخەکی سۆر و بێشمێتەکی کەسک ل خوە کرییە، قاییشا زیڤکری دابوو پشتا خوە. ژ بن ئارخالخا و بێشمێت بەرستوێ ئێلەکێ گلاڤدوونکری دخوێنی. چیپۆ پەی کاسا خوەرا هلا گلیێ خوە کوتا نەکربوو، وەختێ جماعەت هەڤەکی ساکنبوو، ئەوی دیسا دەست پێ کر گۆت:

– مەزنێ شێرقییا ژی دخوەزن مەرا ببنە یەک، پەی گۆتنا مە بێن، لێ رەشەرووتێ وان نەرازینە...

لەزەکی شووندا دربۆ–بەگێ هزنگ دا خوە، رابوو سەر چۆکا روونشت، گۆت:

– خولامێد منە حەلال و ئێلا من، هوون تەڤ پاک زانن، وەکی باڤێ من، کالکێ من و هەڤت گوڤەک باڤادا عەسلێ من، رکانا من مەزناتی ل وە کرنە. ئاخر من ژی گەلەکی مەزناتی ل وە کر. هوونە مەرا حەلال بوون، هوون ژ عەدەتێ کالباڤا دەرنەدکەتن.

نانێ مالا ئاخا ژی هەرگاڤ هەوارییا وە دهات، نەدهشت تشتەک بێ سەرێ وە، سەرێ رسقێ وە و کولفەتێ وە. لێ نها دیوانەک هاتییە، دیوانەکە بێ خوەدێیە، ئەڤ دیوان دخازە وەکی تەڤ ببنە کەسیب، رووت و تەزی بن، دەولەتی قەت تونەبن... لێ

وەکی دەولەتی تونەبن، بەلەنگاز وێ چاوا دەربازکن؟ لێ کەلەشێ باتراک وێ چاوا سەرێ خوە، کولفەتێ خوە خوەیکە، نە کەسیبێد مایین ژی نکارن هێسیرێ خوە خوەیکن. وەکی تونەبیا سێ سووری پەزێ خرێ هەسۆ، کەسیبێد گوندێ وی وێ برچییانا قربوونا...

نها ئەڤا دیوانا بۆنا مە کۆچەرا دەست نادە. لێ دیسا ب پشتی خوەدێ، کورێ من، عەلیخان، مەزناتیێ ل وە دکە، رزگان-ئاخا ژی مەزانتیێ ل ئێلا خوە دکە. مە دیسا پاک دەرباز دکر، گوهێ مە سەقری بوون، ڤان هەر-چار سالێ هانێ. لێ نشکێڤا، کەڤری قولبی بە، بێئۆخر هات،-یێ کییە؟ کورێ گاڤانێ گوندێ مە: مستۆ، ئەوی ئێل هەرماند، ژ دینە خوە دەرکەت، یەکا ئوورس ستەندییە، بوویا بێ خوەدێ، بوویە کۆموونیست. ئەوی سمێلێ خوە کور کرنا، ئیدی بوویا شلەت، نها، ژی هاتییە ڤان شڤان-گاڤانا دخاپینە، ئەوانا ژی گۆرێ دکن ژ دینێ خوە دەر دکەڤن، پەی گلی گۆتنێ مستۆ دچن. ئەو جاهلا ژی دنڤیسە کۆمسۆمۆل. ئەڤا مەهکە ئەو ژ منرا ژی دبێژە،- وەرە خوە کۆمسۆمۆل بنڤیسە، گۆت بەرخڤانە مایۆ-بەگێ. ئاخا دیسا گۆت،-خولامێد منە حەلال، گەلی دەولەتییا چ دخوازن بستینن، هەر گەرەکێ ئەم مستۆیێ کورێ گاڤێن ژ ڤان دەرا بدنە هلدانێ. شکر مالێ مە بەگا هەیە، چ دخازن ئەزێ بدم: هزدکن پەز، هزدکن کۆنا، بنێرن چ دلێ وە دخازە، بێژن، هەر گەرەکێ ئەم ئەرهەدە ڤی شلەتی ژ ڤان دەرا بدنە هلدانێ...

– ئەڤا شلەتا نها دخازە، وەکی ب دەستێ میلیسیا سیلهێ مە ژ مە بستینە. چ ژ مە دخازە، دەوا چ دکە. ئەڤا سیلهانا بەرێدا، کال باڤادا گهیشتنە مە.

– گەرەکێ ئەم ڤی بدنە هلدانێ بۆنا دینێ مە، بۆنا ئەشیراتێ.

ئەو مەرێێد بن قۆلێ وان بەگادابوون، یێ کو لاکا وان بەگێ دخارن، گشکا سۆز دا بەگا، وەکی بخەبتن ب تەهەرەکی مستۆ ئوندا بکن. کەسەک بێ پێشکێش نەما، کە سۆز ددانە بەگا، وەکی بخەبتن مستۆ ڤان گەلیا، یانێ نەوالادا بکوژن. پێشکێش بەلا دکرن پزمامێد بەگا و کوولاکا. وەختێ سرە هاتە سەر کەسیبا، بەری گشکا پێشکێش هلنەدا ئەدۆیێ زوقوری. ئەدۆ کو پێشکێش هلنەدا، تەڤا هووی-هوویی وی کرن گلیێ نە تێ ژێرا گۆتن.

ئەدۆ ژ ناڤا کۆما دەولەتییا دەرکەت، چوو جەم کۆما کەسیبا، تو گەفا نکاربوون ئەدۆ بدانا ترساندنێ، چمکی ئەدۆ گەلە جارا هاتبوو جڤاتا سۆڤێتا، بووبوو دێلێگاتێ جڤاتا تەمامییا ئەرمەنیستانێ.

ئەوی گەلە گلی گۆتنێد دێلێگاتا بهیستبوو، ئەوی زانبوو، وەکی ئیدی رۆژێد بەگا، کوولاکا، شێخ، مەللا و پیرا کن بوونە، هندک مایە دەستێ خەباتچییا-پرۆلێتاریات وێ بگهیژە وان چیایێد بلند، جیێ کو قە پێگە پێ ناکەڤە و دیوانێ ژ دەستێ وان بەگا وێ دەرکەڤە، وێ تێکەڤە دەستێ کەسیبا.

کوولاکا تەڤا سۆند خار، وەکی گورا بەگا بکن و گلی گۆتنێ وان بقەدینن.

کەسیبا قە دەنگێ خوە نە دکرن و قە تشتەک ژی ژ دەستێ بەگا نەگرتن، هلنەدان. پیر-ئاباس رابوو، هاتە جەم وان کەسیبا، گۆت:

– ئەز هەڤت سالا گلاڤیێ وە بووم، ژ دینێ خوە دەرنەکەتم، هەر وەخت پشتا ئاخا بووم، پشتا دەولەتییا بووم، لێ هوون مینا هەیوانا پەی وی دچن، گورا وی مستۆیی دکن.

ژ کۆما کەسیبا یەکی گۆت: "هەیران، مە تو تشت نەکرییە!

– ئاخ! وەرا پریستاڤەکی ب قامچی لازمە، یانێ هوون بدانا بن دەستێ من، بن قامچیێ من... منێ هوون پاک هینبکرنا، وەکی هوون ژ گورا مەزنێد خوە دەرنەکەڤن...

مایۆ بەگێ ژ جیێ خوە کرە گازی، گۆت:

– برا ئەوانا سەر وی گوهی رانەزێن، هندک ما، وەکی بۆلشەڤیک ژ ڤان دەرا هەرن. هندک مایە دیسا تەڤ تێکەڤنە بن دەستێ مە، بن قامچیێ مە، پاشێ ئەزێ چەعڤێ وانرا بینم.

بەگا، کوولاکا شەراب ڤەخاربوون، سەرخوەش ببوون، چ دهاتە بەر دێڤێ وان دگۆتن:

مایۆ-بەگ رابوو سەر خوە، هیزێ شەرابێ ل پچەنگێدا، ڤی ئالی وی ئالی دهەژییا. کاسەک تژی شەراب کر و بەرب کەسیبا چوو، ب قەیدێ بەرێ، وەکی بەگ کاسا درێژی مەرییا دکە، گەرەکێ ژ دەستێ وی بگرن ڤەخون... مایۆ بەگێ کاس

درێژی ئەدۆ کر، لێ ئەدۆ کاس ژ دەستێ وی نەگرت...

– ئەز وەختێ پادشایێ نیکالە چینۆڤنیک بووم، ل جەم پریستاڤ ل شەهەرێ ئیگدرێ دخەبتیم، وەختێ داشناکا ژی ئەز بوومە قوماندار،–مایۆ–بەگ دهەژییا و دگۆت،–لێ تو مینا کەرا درێژ بوویی، هێ گورا من ژی ناکی؟ هانێ ڤێ کاسێ ڤەخوە. مایۆ–بەگێ کاس تژی شەراب کر، دا بەر دەڤێ ئەدۆ.

– مایۆ–بەگ، ئەز ناخوم، ئەز تایێ دکەڤم...

– ئاخماخ. نە شەراب بۆنا تایێ زەعف پاکێ. هانێ بخوە.–

ئەدۆ کاس ژ دەستێ مایۆ–بەگێ نەگرت، نەخار. کەسیبێد دن ژی چەعڤ دانە ئەدۆ، کاس ژ دەستێ مایۆ–بەگێ نەگرتن... شێخا و کوولاکا نفری ل ئەدۆ کرن، وەکی ئەوی کاس ژ دەستێ مایۆ–بەگێ نەگرت، ئێ دن ژی چەعڤ دانە وی...

هەتا سبێ سفرا وان ژ قەلیێ، شەرابێ و نان کێم نەبوو. ئۆرتا دربۆ–بەگێ و رزگان ئاخادا داشناکەک روونستبوو، کڤش بوو، ئەوی داشناکەکی ئەو هێن دکرن، گوهێ واندا دکرە پستە–پست، پاشێ بەگ کەسیبارا خەبەردا. هنەک ئوسا سەرخوەش بووبوون، وان بەستا ڤەلەزییا بوون، فرخینییا وان بوو، رازا بوون: هنە بەگ و کوولاک ژی روونشتبوون، گلیێ خوەیی بەرێ تالانا دکرن، چاوا وانا بەرێ خەلق تالان دکرن، دشێلاندن، مالێ وان ژێ دستاندن.

پاشێ ئەوێ داشنەک رابوو، گازێتەکە دەستادا بوو، ئەوی گازێت خوەند و شرۆڤەکر، وەکی مستۆ مقالا دنڤیسە دەرهەقا بەگا، شێخا، دەرهەقا دەولەتییا و ئێد مایین. پاشی گازێت خوەندنێ دەست ب خەبەردانێ کر، گۆت:

– هوون پاک زانن ئەڤا چاوا دیوانە. ئەڤا دیوانا مالا گوندییا خراب دکە و دخازە، وەکی تەڤ ببنە کەسیب، لێ کەسیبا ژی دخازە تێکە باتراک. ئەڤا دیوانا ژ ناڤا وە مەریێ رووتێ بێییمانە مینانی مستۆ دبژێرە، کڤشدکە مەزن، داتینە سەر وە. راستی ژی مستۆ ب خوە کییە؟ هوون پاک زانن، باڤێ وی کی بوو، گاڤان بوو.

ئەوی مێرکی گۆت: "راستە، راستە". لێ نها هاتییە جەم وە، کەسیبا بەری وە ددە و وان مەرییا بەری وە ددە، ئێ کو حەتا نها گاڤانێ وە بوون، نها رابوونە رووێ وە. کەسیبا هین دکە، بەری بەگا، دەولەتییا و تەرێقا ددە. جاهلێ وە دشینە بەر

خوەندنێ هـێن دکن. ئێـﻪ... چ هـێن دکن. هینی وان گلییا گۆتنا دکن، چ کو ئەو خوە-خـوە هـێن بوونە، دێمەک خـوەدێ ناس نەکن، مـەزنا ناس نەکن، گورا دێ و باڤا نەکن و گەلە گلیێد مـایین هـێن دکن... هـوون گـەرەکێ گورا بەگێ خـوە بکن، دەولەتیێ خـوە بکن، هـوون گـەرەکێ نەهـێلن شـوخـولێ ڤێ دیوانا سـۆڤـێـتـێ تێکەڤـە ناڤ وە، هـوون گـەرەکێ ب تەهـەرەکی مـستۆ ناڤ خـوە بدنە هلدانێ، وەکی قە دووخـا وی ژی ل ڤـان دەرا تونەبـە. ئەوتینیـایی سـا دەنگێ وی داشـنەکی دا برینـێ و بوو رنگە-رنگا لـنگێ هـەسپا. نشکێڤا دەنگەک هات.

– مـالا سـەدرێ سۆڤێتا گوند کیژانە. ڤـان میلیـسییا جی بکن. – ژ ترسانا، کۆما بەگا، کوولاکا و شـێخا هـەر یەک جیکیدا رەڤی، لێ سـە لێ قـەلبین، هندک مـابوو ژ هـەڤ بەلا بکرنا، ئانجاخ خوە گیهاندە مالا مایۆ-بەگێ. گوند لاپ کەر بوو.

هـەسـۆ و بەکۆ ئەجـێبمـای مـابوون. وانا پاک زانبـوو، وەکی ل دەشـتـێ ناڤا گوندێ ئەرمـەنییا ئیدی بەگ، ئاخـا "مـێلیک" هاتنە هلدانێ لـێ ل ڤرا ناڤا کوردادا هـەلا هـێ بەگ هـەنە، تەڤی ب سیلهـن، مەزنـاتیێ دکن. بەگ، کوولاک و شـێخ چ دخـازن، تیننە سـەرێ کـەسیبا. هـەسـۆ و بەکۆ گەلەکی ئەجێبمـای مـابوون. شـەڤا پاییزا ئیدی کوتا دبوو. ستەیرک ژی ل عەزمانا بەرە-بەرە ئوندا دبوون، ئیدی سـورا سبێ دهـات.

هـەسـۆ نشکێڤا ژ جیێ خوە رابوو، هاتە جـەم بەکۆ و دەیی ل وی کـر، گـرت، بەکۆ ئوسا هـەژاند، چاوا مـەرڤ مەرییا ژ خـەوێ رادکە.

– کـورۆ، رابە ئەم هـەرنە مـال. ئەو ئیـدی چـوون، سـبێ عـەسـە ئەمێ ئەدۆ ببـینن، شێورا خوە تێنە یەک...

هـەســۆ گـۆت: – ئەو ئەدۆ مـەریکی زەعف پـاکـە... وەرە ئـەم ژی مـینا گـوندیێ ئەرمـەنییا ببنە یەک، یاچێیکا خوە ڤەکن و تەڤایی بخەبتن.

بەکۆ شا ل هـەسۆ نهێری، کەنییا،گۆت:

– کورۆ هـەسۆ، لێ تو لاپی بێئاقلی، نە یاچێیکێدا دخەبتن کۆموونیست.

– نا، بەکـۆ، ئـەزی نە بە ئاقلم، چـمـا تـە وێ رۆژێ جـڤـاتا باتراکـا نـەبهـیـست؟ ئۆهـانێس دگـۆت، وەکی چەند مـەری دبنە یەک، بۆنا خـەبـاتا تەڤـایی، ژ وێرا دبێن یاچێیکا.

بەکۆ دیسا ئینکار کر، وەکی ئەو یەک نە راستە، چمکو یاچێیکێدا دخەبتن هەر کۆموونیست...

سەیێ شڤانا بینا گۆشت هلدابوون، هاتبوونە دۆرا کوورمێد ئێگر، گۆشتێ بەگایی مابوو دخارن، ئەو سە چەعف ل هەسۆ، بەکۆ کەتن، خوە ئاڤیتنە وان. هەردو ژی (هەسۆ و بەکۆ) ژ جیێ خوە رابوون و بەرب مال چوون.

وێ شەڤێ قەت خەو ل چەعڤا ئەدۆ نەکەت. خەبەردانا بەگا، کوولاکا، شێخا و پیرا مینانی مێکوتەکی زنگین ژ سەرێ وی دانین، چاوا کو مەرڤ بێ دەرکەڤە دنیاکە دنێ. ئەدۆ دەست ئاڤیتە ئارخالخێ خوە، قوتییا تتوونێ ژ جێبا خوە دەرخست، جگارەک پێچا، پیچکە ڤێخست، کولفەتێ خوە نەهێری، ژن و زارێ وی خەوەکە شیرندا بوون. رەنگێ وان بەر چرووسییا پیچکێ قیچک دکر. زڤری، دۆر خوە نهێری، پاشێ جگارا خوە ڤێخست.

هیڤێ مینانی سنیکە قەلا کری ل کولەکێ دنێری، مەرڤ دگۆت قەستەنا سەرێ خوە کوتایە کولەکێ ل ئەدۆ دنهێرە.

ئەدۆ کەتبوو متالەنە کوور، فکر دکر، وەکی هەما سبە سافی بوو، وێ هەرە جەم میلیسییا بێژە، چاوا بەگ، کوولاک و پیر ئاباس کار، کوشتنا مستۆ دکن، چاوا کەسیبا هین دکن، وەکی گورا دیوانێ نەکن. ئەدۆ ئوسا کەتبوو متالا، قە نزانبوو چاوا خەورا چوو...

هەر وی چاخی ئەدۆ هشیار بوو، وەختێ ژنا وع چێلەکە خوە ژ مال دەرخست، ببە ناڤ گارانێ و چێلەک بەر سەرێ ویرا دەرباز بوو، کرە بۆرین. ئەدۆ بانزدا سەر خوە.

وەختێ گوند ژ خەوێ هشیار بوو، ئیدی رۆ دو بەژنا بلند بووبوو.

پەی کێفکرنا دوهرا، گەلەک هلا هێ ژ خەوێ رانەبووبوون، جۆلا و ئۆبەباشی حوکوم کربوون، وەکی پیگار و گوندیێ مایین دەرکەڤنە قژلا.

گوند تەڤ سەر هەڤرا دچوو، دهات، دلەزیان، کۆن ژ هەڤ ڤەدکرن، دنهێرین، جل و تێر دادگرتن، کولاڤ، خالیچە دەردخستن دەرڤا، دادوەشاندن، ددانە سەر هەڤدو. هنەکا ژی چیت و پەردە کۆنا هازر دکرن، سنگ و ستوونێ کۆنا ددانە رەخ هەڤ،

وەکی تشتەک ژ تشتەکی کێم نەمینە.

هەسۆ و بەکۆ قەت لەز نەدکەتن، تشتەکی وان تونەبوو، وەکی ئەو ژی لەز کەتانا، هەر یەکی وان خوەیێ چێلەکەکێ بوو و دو بزنا بوون. بەکۆ دگۆتە هەسۆ مەسەلا تەرزی:

– رۆژەکێ گۆتنە تەرزی: "کورۆ مالا بار کر، تەرزی گۆ: دەرزییا من سەرێ منرانە".

لەز دکەتن ئەو، ئێ کو پەز و دەوارێ وان گەلەک بوون، خوەیێ کەری سووریا بوون، خوەیێ هەسپێ نێر بوون...

بەکۆ بەر دەرێ خوە روونشتبوو. ئەدۆ هات بەرا دەربازبە، وەختێ چەعڤێ ئەدۆ ل بەکۆ کەت گۆت:

– وەی سەر چەعڤارا هاتی، تو کەنگێ هاتی؟ ئەز قە پێ نەهەسیامە.

– ئەدۆ جان، ئەز دوهـ هاتم.––بەکۆ جابا ئەدۆ دا.

– ئێه... نە شکر سلامەتی.

– ئەز هەر سلامەتییا تە و سلامەتییا زارێ تە دخازم.

– تە چاوا ئیسال ل دەشتێ دەربازکر. تایێ نەکەتی؟–ئەدۆ ژ بەکۆ پرسی.

بەکۆ جابا ئەدۆ دا گۆت:

– ئەدۆ جان، ئەز نەخوەش نەکەتم، لێ گەرما دەشتێ ئەم هێران.

– تە مستۆ نەدیت؟ نزانی وێ کەنگێ بێ ڤان دەرا.؟

– نا، ئەدۆ، مە مستۆ نەدیت، مەیێ ئەو کیدەرێ بدیتا؟ ئەم ل چۆلێ دخەبتین ناڤا زەڤیا و باخا، پێگا مە ل باژێر نەدکەت.

ئەدۆ هەڤەکی وا خوێ تەلدە کر، ژ بەکۆ پرسی.– قە گلیێ تەزە چ هەنە؟...

– گلیێ تەزە زەفن، گەرەکێ ئەم جیکی تۆپی سەر هەڤ بن، ئەمێ وەرا گلیا بکن: چاوا ل وێدەرێ، ل دەشتێ، گوندێ ئەرمەنییا کەسیبی باتراک عەمرێ خوەیی تەزە چێدکن... –بەکۆ سەردا زێدەکر، گۆت:–پار بهارێ مستۆ هاتە جەم مە، ل زۆزانا جڤات کر و مەرا گلی کر، چاوا ئەم ژ خوەرا عەمرەکی تەزە چێکن، لێ سەیبسانێ بەگا هاتن خەلق ژ هەڤ بەلا بوو، ئەوانا بوونە خوونا نەهەق... –شڤکەکە دەستێ

بەکۆدا بوو، ب وێ شـڤکێ مـژوول دبوو، ئـەرد جگـێـز دکـر، هـا جـارا ژی دوشـورمـیش دبوو. بەکۆ ژ ئەدۆ پرسـی:

– ئەو چ جڤات بوو شەڤێ دنێ، ل بنییا گوند، نەوالێدا؟

ئەدۆ نێزیکی بەکۆ بوو گۆت:

– ئەز ژی لۆمـا پرسـا مـسـتـۆ دکم. من دل هەیە ئـەلام کمێ وەکی بـەگ، کـوولاک و شـێخ ب کـۆمـەکـیـیـا داشناکا دخـازن وی ژ ڤـاندەرا بدنه هـلدانێ،–وەختـێ ئەدۆ ئەڤ گلی گۆتن، ڤەگەرییا پش خوەڤا نهێری.

کڤش بوو، وەکی بەکۆ دقجقجی، دلێ وی تەمـوول نەدکر، شـڤکا خـوە بر ئـانی و ژ ئەدۆ پرسـی:

– ئەز فەم ناکم، چاوا بدنه هلدانێ؟..

– ئەوانا دخـازن قـەبیلێد خوە تـۆپکن، کوولاک تـەڤ بڤنه یەک، هـەرن شکیـات بکن، شـەرا باڤـێـژنێ. لێ هـنەک بەگ، کوولاک، شـێـخ، پیـر و داشنـاک دبێـن: نـا، لازمـە وی بکوژن، پێسیرا خوە ژێ خلازکن.

– لێ لاوکێ مە قە چ دبێژن؟–بەکۆ پرسـی.

– بەکۆ، تو بەسا کیژان لاوکا دکی؟

– کـەسـیـب، باتراک... تەڤ پشـتـا مـسـتـۆنە، ئەوانا پاک زانن، وەکی پەی هـاتنا مستۆرا هالێ وان پاک بوویا.

– هـەیران، ل گونـدێ ئەرمـەنییا کـەسـیب گشـک ژ نالۆگا لاپ ئازا کـرنە، لێ جـەم مە؟..

– جـەم مـە کـەسـیب ددن نالۆگـا دەولەتێ، خـەرجێ زۆزانا (چۆپ باش) خـێنژ وان خـەرجـا، ئەم ددن خـەرجـێ بەگـا، ئۆلامـا وان، ئەم ددنە تـەرێقـا ژی... نـە ئەڤ چار سـالە، وەکی دیوانـا بۆلشـەڤیکا هـاتیـێ–دیوانا سـۆڤـێـتـێ هـاتییـە، ئەڤ دیوان دیوانا مەیە.

بەکۆ هێرس بوو گۆت:

– نا، زانینا ئەز زانم، وەکی دیوانا بۆلشـەڤیکا، دیوانـا مە کـەسـیبانە، لێ جـەم مە هـلا تـونە، ل گـونـدێ ئەرمــەنـیــیـا هـەیە، هـلا تو بدە هشـێ خـوە، ئـەز راست دبێـژم:

رزگان–ئاخا مـەزنێ ئێلا خوەیە، لەتیف–بەگ ژی مـەزنێ ئێلا خـوەیە، دەوسا باڤێ خوە مـەزناتیێ ل ئێلێ دکە. ئەوانا وێ پشتا کێ بگرن؟ هلبەت وێ پشتا دەولەتییا بگرن– مە کەسیبا ژی مینانی شڤانێ گیسکە–گورێ ئەیارا ژ مە دگروون. هەقزاندە ژی هەلا هێ دیوانا بۆلشەڤیکا نە گهیشتیە ناڤ مە.

هەلا هێ سبەکە زوو بوو. بینا شینایا هشک ژ دەشتێ دهات. تەڤ کەتبوو بن پلتێ عەورێ رەش، سیێ خوە دابوو سەرێ چیا، سەر گوند، سەر ئەدۆ و بەکۆ.

هزنگەک هاتە بەکۆ، تە دگۆ زەعف لێ چەتن تێ. بەکۆ هەڤەکی وێدا چوو، سەر کەڤرەکی روونشت. ئەدۆ ژی هاتە جەم وی، خوە دا سەر دیوارێ ئاخل، روونشت.

بەکۆ دیسا دەست پێ کر، گۆ:

– ئەدۆ، ل گوندێ ئەرمەنییا جیێ کو ئەم ئیسال ڤێ هاڤینێ لێ دخەبتین، دەنگ نادنە کوولاکا، مێلیکا و کەشیشا، قە ناهێلن، وەکی ئەو بێنە جڤاتا. هەمید–بەگێ ئۆرگوڤێ تێ بیرا تە؟... ملکێ وی تەمام ژێ ستەندنە، لێ جەم مە هلا بەگ و کوولاک، دەولەتی مەزناتیێ دکن. ل وێدەرێ ئینستروکتۆرێ باتراکا دهات ناڤ مە، ئەم تۆپدکرن، مەرا خەبەرددا ئەم هین دکرن ب چ تەهەری گەرەکێ ئەم شەرکن دەولەتییارا و بەگارا...

ئەدۆ دەست برە بەرستویا خوە خوراند، گۆت:

– لێ وەختێ مستۆ تێ مە هین دکە، کۆمەکێ ددە مە هنەک ژ مە دچن بەگارا، کوولاکارا و شێخارا گلی دکن، تەڤی یەکۆ–یەکۆ وانرا دبێژن. ئەوانا هین بوونە، وەکی گەڤەزەتیێ–درووتیێ بکن. چما نها خرابە. ئەم ئیسال ب پشتی پارتیا کۆموونیستا گەرەکێ تو خەرجی نەدن، چاوا کەسیب. ئەو خەرج گەرەکێ بەگا بدا، بەگا نەددا، بەگا تەڤ ژ مە دستاند. تو لێ بنهێرە لەتیف–بەگێ، ئیسال تێ بەر دەرێ وی دو هەزار پەز و گەلەک. بەرێ قە یەکی مە دوێربوو بەر وان خەبەردا، یانێ خەرجێ وان نەدا. دربۆ–بەگێ، یانێ رزگان–ئاخا وێ خولامێ خوە بشاندا ب زۆرا قامچی، نە کو خەرجێ دەولەتێ، هەلا تشتەک زێدە ژی پێرێنجا وی ژ مە بهاتا ستەندنێ، خێنژ روشەت، بەرتیل و ئێد مایین.

بەکۆ رابوو سەر خوە، دەستێ خوە دا سەر ملێ ئەدۆ، گۆت:

– ئەز وا فکر دکم، نزام تو چ ڕێ ژێرا دبینی، گەرەکێ ئەم زوو ب تەهەرەکی جابێ بدنە مستۆ، وەکی بەگ کارێ کوشتنا وی دکن، یانێ ئەم گەرەکێ جابێ بدنە میلیسییا، وەکی ئەم جابێ نەدنە وان، وێ مستۆ بکوژن.

ئەدۆ گۆت،–نا، وی ناکوژن، ئەوانا نەوێرن. دربۆ–بەگێ خوە–خوە دگۆتا: "ئەم نکارن بکوژن، بۆنا وی وێ مە تەڤا گوللەکن"،–تو زانی دربۆ–بەگ هانا پادشایێ ئوورس دچوو جەم نامێسنیکێ کاڤکازێ، خوە ژی وی چاخی گلاڤی بوو، وەختێ داشناکا ژی بووبوو ئوزڤێ پارلامێنتا داشناکا، ئەو قانوونێ پاک زانە. ڕاستە هنەکا دگۆت، ئەمێ ل ئەلەگەزێ وی بکوژن لێ دربۆ– بەگێ نەهشت...

– لێ شەڤێ دنێ سەر چ قرارێ بوون ئەوانا؟–بەکۆ پرس کر.

– قرارا وان دوە ئەو بوو، وەکی هەرن، شەرا باڤێژنە مستۆ، شکیاتا لێ بکن، پزمام لێزما ڕاکنە ڕوو. چ بێژی وانا گەرەکێ بگۆتا. ئەوانا ئوسا گومان بوون، وەکی کەسیب ژی هەرنە پشتا وان، لێ کەسیب کەسەک نەچوو پشتا وان.

بەکۆ گۆتە ئەدۆ:

– گەرەکێ ئەم گازی کەسیب و باتراکا بکن، چاوا ل دەشتێ گوندێ ئەرمەنییا دکن، و وانرا بێژن، وەکی بەگ و کوولاک دخازن چ ئۆیینا بیننە سەرێ مستۆ. ئەزی گومانم، وەکی باتراک و کەسیب وێ بێنە پشتا مە نە کو پشتا وان...

– ئەرێ–ئەرێ، گەرەکێ ئەم گازی وانکن، قەوەتا مە ژی ببە یەک، – ئەدۆ ئەڤ گلی قەبوول کر. هەردو ژ هەڤ قەتیان. هەر یەک چوو مالا خوە.

هەر تشتێ کۆچەرا هەزر بوو، هوور مووری تەڤا داگرتی بوو و بارکری سەر پشتا گا بوو. هنەکا هێ بارێ گا دشداند، هنەکا ژی ئیدی گایێ بارکری دانی ژ مالا دوور دخست، وەکی تێکەڤنە چخرا کۆچا و هەرن.

سەریکی کۆچا ژ گوند دەرکەتبوو، چوو بوون. ناوالا گەو– گەوەدا قولی بووبوون، سەرێ کۆچایێ دنێ هێ ناڤا گونددا بوو.

رزگان–ئاخا مەزنێ ئێلا خوە بوو، ئەوی دیوانا سۆڤێتێ بەر تشتەکی هەساب نەدکر، مەزناتی ل ئێلا خوە دکر، چاوا کال و باڤێ وی. مەری دکوتان، زۆر ددا خەلقێ، ژنێ خەلقێ ژێ دستاند: ددا مێر، چ بێژی دکر...

رزگان–ئاخا هەسپەکی شینبۆزی سیار بوو، سەرێ گرێ فێزا گوند سەکنی ل کۆچا نهێری، وەختێ پاشیا کۆچا هات ژێ دەرباز بوو، لێ نهێری، وەکی کۆچ توندوورست رێ کەتنە، پاشێ هەسپێ خوە ئۆرخە ئاژۆت، ژ کۆچا دەرباز بوو، چوو دەرکەتە پێشیێ.

شڤانەکی پەزەکێ قردە، لنگ شکەستی دابوو سەر ملێ خوە، ئەنتا–ئەنتا وی بوو، ئانجاخ بن وێ پەزێدا ساسکار دبوو: ئەوێ هەیوانێ ژی ل ستوێ وی خوە با دکر، نشکێڤا ژ دەستێ وی فلتی، ئەردێ کەت. تو نابێژی، رزگان–ئاخا دوورڤا دیت، سیاری ئاژۆتە سەر وی باتراکی، حەتا قەوەتا وی هەبوو ئەو بەلەنگاز دا ناڤا قامچییا...

– کەرێ کورێ کەرا، تە چاوا ئەو پەز ل ئەردێ خست. نە سما وێ پەزێ دەه هەبێ مینا تە هێژانە. کورێ کووچکێ، ئەزێ چەعڤێ تە برێژم...

باتراکێ بەلەنگاز ژ کوتانا قامچی خوە قنجلاندە هەڤدو، بوو قیرینییا وی...

– ئاخا جان، نە نەسووجێ منبوو... بەردر گرانبوو، خوە با کر ژ دەستێ من دەرکەت، فری ئەردێ کەت، نە ڤێ سبێدا حەتا نها سەر ستوێ منە، ئەز خویدانێدا ئیدی رەشبوومە.

ئەو خەبەردانا باتراک، لاپ هێرسا رزگان–ئاخا ئانی، وەکی چاوا خولام بەر وی خەبەردە.

هێرسا رزگان–ئاخا رابوو، هەسپ قامچی کر، ئاژۆتە سەر خولام پێپەس کر. رزگان–ئاخا ژی ئەو ددا ناڤا قامچییا.

خولامێ بەلەنگاز لێ نهێری ئیدی مەجالا وی هاتە برین، رەڤی، چوو خوە ئاڤیتێ پش ژنا.

رزگان–ئاخا عەدەتێ بەرێ هز دکر، زانبوو، وەکی مەری خوە داڤێ بەر بەختێ ژنا، مەرڤ گەرەکێ دەنگێ خوە ژ ویرا نەکە.

– بەختێ تە بری، تە خوە ئاڤیتە پش کولفەت، وەلە منێ بکرا، وەکی مەر بن زکێ تەرا نەکشییا...

– خنزیرێ ژ خنزیرا، دییا تە شیرێ کەرا دایە تێ... رزگان–ئاخا چێر ئەیێتی ل

شڤان کر، هەسپا خوە ئاژۆت، چوو.

کۆچ رێ کەتبوون ب قەیدێ هەرگاڤا. ل پێشییا تەڤی هەسپا سیار بوون ژنێد بەگا، ئاخەلەرا و دەولەتییا. ژنێد کەسیب و باتراکا پەی کۆچا دهاتن، هنەکا دەرگووشێ یانێ ل پشتێ بوون، لێ یێ بێ دەرگووش هوور مورر دابوونە پشتا خوە، بن بارێ گراندا ئانجاخ دهاتن. باربرێ وان بەلەگازا تونەبوون...

کۆچ دهاتن رسمەکێ: ئالیکی گایێ بارکری بوون، ئالیکی بەرخ، چێلەک و هەسپ بوون. مەریێ دەولەتی تەڤێ سیار بوون، رەخ کۆچێ خوە کەتبوون، کولفەتێ خوەرا خەبەر ددان و دچوون. گەلەکا زارو، قیز و بووک ئاڤیتبوونە تەرکۆیا خوە.

رۆژەکێ گەرم بوو. تاڤێ دقجلاند. ژنا رزگان-ئاخا، سێزدە سالی، شیرن خانم هەسپەکی سیار بوو، ئەنتەریکی لێ بوو، سەر ئەنتێریرا دەلەکی چۆخێ کەسک لێ بوو، سەر دەلەدا خرخالەکی لێبوو، خرخالێ وێ سەر هەڤدا گولاڤدوون بوون. قیرینییا وێ بوو، ل جارییا هێرس دبوو. ئەو پەزا ژ قەست شڤێن ئەردێ کەتبوو یا تیێ وێ بوو، هەیفا وێ گەلەکی وێ پەزێ هات، ئەوێ ژی هێرسا خوە جارییادا دانی...

– تە چما ئەو مەنجەنێق نەکوشت؟-تەڤ بوونە مینانی گورا، چەعڤێ وانی هووفکرنا مەیە، هەر قامچی وان کارێ بدێ زەڤتێ، وەکی هەما هەڤەکی سەر وان ببە سایی، وێ مە بوخون...- شیرنێ دگۆت.

گرمینییا کارڤینە... کالە-کالە مییانە، مکە-مکا بزنانە، بۆرە-بۆرە چێلەکانە. ئالیکی ژی دەنگێ خۆرتا و قیزا تێ، کلاما دبێژن ل هەڤ ڤەدگەرینن.

ژ ناڤا وان دەنگێ خۆرتەکی دهات، گاڤا کو ئەوی دگۆت، تەڤ کەر دبوون، تە دگۆ زەنگلەکە لێدخن.

کوتانا وی باتراکی هەسۆ خوە-خوە دیت. هەسۆ خوە ژی خەبتی بوو ل دەشتێ، ناڤا ئەرمەنییادا، چووبوو جڤاتا، گەلە گلی گۆتنێ دیوانا سۆڤێتێ بهیستوو، پاک زانبوو، چاوا دیوانا سۆڤێتێ مقاتی کەسیبا و باتراکا دبە، هەسۆ خوە ژی گەلە جارا بووبوو باتراکێ بەگا، دەولەتییا، گەلە بەلەنگازی، کوتان، ژ دەستێ وان دیت بوو، کشاندبوو، لۆما ژی هەسۆ ئەو یەک قەبوول نەکر: باتراکارا، کەسیبارا و

گونديێ ئۆرتەرا دگۆت، وەکی ئەم تەڤ بڤنە يەک، ڤان بەگا ژ ناڤ خوە بدنە هلدانێ.

هێ برينێ قامچيێ بەگا ژ پشتا وە گەلەکا سلامەت نەبوويە، گەرەکێ هوون ئيدی بزانبن، نها ئەو يەک تونە، نها ديوان-ديوانا مەيە، نها گەرەکێ بەگ ژ مە بترسن، نە کو ئەم ژ وانا.

خۆرتەکی بلندی بەدەو، کرە گازی، گۆت:

– رزگان-ئاخا ڤێ هاڤينێ ل زۆزانا دو دار مندا شکێناندن، چمکو من پەز برە سەر کانييا کێلەکا کۆنێ وی ئاڤدا، ئەوی دگۆت: پەزێ تە کانييا من شێلوکرييە.

– بەسە، ڤانا ئيدی دايە ناڤێ، ديوان-ديوانا مەيە، ديوانا کەسيبا و باتراکانە...

مايۆيێ شەمۆ، مەريکی چلەکی گەڤەزە، هم ژی دزێ هەموو دنێ، هاتە جەم وان لاوکا و گەف لێ خارن، گۆت: "بەلابن، وەکی هوون بەلا نەبن، رزگان-ئاخايێ ڤەگەرە وێ وە تەڤا باڤێ ناڤا قامچييا.

ل وێ کۆما ژن مێرا دۆرا مايۆ گرت، خۆرتەکی بلندی تەلاشی ناڤدا بوو، کرە گازی، گۆت،

– چما مايۆ چی وەيە هوون دەنگێ خوە ژێرا ناکن. ژ سەر هەسپێ بيننە خارێ، ئێ وا شوخولێ مە خراب دکن:

ئەوی خۆرتی دەست ئاڤيتە مايۆ، ژ سەر پشتا هەسپێ کاشی ئەردێ کر. بوو قارە-قارا مايۆ، ل ئەردێ برن ئانين، ئێ دارا لێدخست، ئێ کەڤرا لێدخست. وەختێ دەنگێ کوتانا مايۆ گهيشتە رزگان-ئاخا، ئەوی سياری ئاژۆتە جەم کۆمێ، تڤنگ درێژی وان کر، گۆت: "ژ هەڤ بەلابن، ئەزێ وێ بشەوتينم".

وانا مايۆ ل ئەردێ هشتن، ژ هەڤ بەلابوون.

کێ دەست پێکر؟ کێ ئەڤا يەکا کر؟ کەف ل دەڤێ رزگان-ئاخا کەتبوو، دپرسی.

– مە تەڤا کر، گشکا هەڤرا جابا وی دا:

گاڤا کو چەعڤێ ژنا ل رزگان-ئاخا کەت، بانزدان، چوون سەر بەرێ گا سنگێ کۆنا کشاندن و رکێڤی رزگان-ئاخا کرن. ناڤا وان ژنادا يەکە چەعڤ بورو بەلەک هەبوو، ناڤێ وێ ئالماست بوو، ئەو چەند سال بوو مێرێ وێ ناڤا مەلەگانادا رێنجبەر بوو، تەزە هاتبوو ناڤا ئەشيرا، ديوانا سۆڤێتێ ئەرد دابوو وێ. ئەردێ وان بەرێ

تونەبوو، پەرەکەندە دهاتنە هەسابێ.

ئالماستێ رکێڤی رزگان–ئاخا کر، سنگەکی مەزن ل هەسپێ وی خست. هەسپ رابوو سەر قچێ پاشن، ئالیکیدا رەڤی. ئەو مێرانییا کو ئالماست کر، ل مێرا و ژنا خوەش هات، چاوا قنیاتەکی بدی بەر دلێ وان. وانا ژی هەڤرا کرە گازی، گەف لێ خارن. رزگان–ئاخا لێ نهێری، شوخولێ وی خرابن، هەسپێ خوە ئاژۆت چوو گهیشتە کۆچا. وەختێ رزگان–ئاخا هات گنیشتە کۆچا، گازی پیر ئاباسێ کر، چەند شێخ و کوولاکاڤا پیر ئاباسەرا شاندە ناڤا وانا، وەکی ئەوانا ب تەهەرەکی ژ هەڤ بدنە بەلاکرنێ. شێخ و پیرا ژ شەریەتێ خەبەر دگۆتن، وەکی کی بەر مەزنێ خوە خەبەردە، تونەیە: "تو جارا یەکا وا نابە دودو، مالێ وانا وێ قربە، ئەولەدێ وان ژی وێ بمرن".

کەسەکی گورا وان شێخا، پیرا و کوولاکا نەکر، بەری وان ژی دان ژ ناڤ خوە دەرخستن.

ئێلێ کۆچکر، دچوونە زۆزانا بۆقەتین.

ڤرا وی چیایێ کارڤانێ کۆچەرا هێوری، وەکی وێ شەڤێ ل وێدەرێ بمینن، زارو، کولفەت و هەیوان رەهەتبن. رۆژترا دنێ دیسا رێکەڤن. وان نەوالادا، شاخادا و بەستا ئێلا گران هێوری. وان نەوالادا، شاخادا و بەستێدا هەر کەس بەر کۆچا خوە کوورما ئاگر لێکربوون، سیتل، قاسک و بەرۆش تژی گۆشت کربوون، دانیبوونە سەر ئاگر، خارن هازر دکرن. بارێ گا و هەسپا دانی بوون، هەیوان خوەرا ئازا دچێریان، ژنا ژی نڤین ڤەدکرن، کولاڤ رادخستن، کارێ جیێ زارا رازانێ دکرن.

خێلەکە مەزن دەرباز بوو، تاری کەتە ئەردێ، زارو پەی نان خارنێ کەتنە خەوەکە شیرن، رازان. مالخوێ مالا هێ ناڤا کۆچادا بوون، مقاتی دەوارێ خوە دبوون، بارێ رێدا سست ببوون دشداندن، چیت و پەردە کۆنا راست دکرن، وەکی سبێ شەبەقێ رێکەڤن.

رۆژا سسییا گهیشتنە قژلا، جیێ چێرێ زڤستانێ، ل ڤرا کۆچەر هێورین، ئۆبە–ئۆبە بەلا بوون، هەر زۆمەک چوونە قژلا خوە دانین. قژلا بەگا یا لاپە رند بوو. چارگۆشە گوندییا کۆنێ خوە ڤەگرت، ئێ کەسیب کەتنە هۆلکا، چمکو کۆنێ وان

تونەبوو. نێزیکی پێنج کیلۆمێترا ئۆبێ ژ ئۆبێ دوور بوو، هەر یەک کارێ کۆنە خوە دکر، وەکی جیێ خوە پاک چێکە.

ئەو دەر ژ بهاردا ڤالا بووبوون، چمکی پەز و دەوار دچوونە زۆزانا، حەتا داگەرێ ل ڤاندەرا بۆل چێرە لێ شین دبە.

وەختێ ئۆلاما بەگا ژی نێزیک بووبوو، وەکی هەر گوندیک هەرە ئۆلاما خوە پاییزێ ژ بەگارا و ئاخارا بکە. رەسوول – بەگێ حوکوم کربوو سەر خولامێد خوە، وەکی ناڤ ئێلێ کەڤن، ئەلام بکن، کو یەک وێ ئۆلاما خوە، بەگارا خوە بکە، دەوسا وارێ وی پاییزێ چێکن، ئاخلێ پێز و دێوێر چێکن... رزگان–ئاخا ژی خولامێ خوە شاندبوونە ناڤا ئێلا خوە، وەکی ئەو ژی جابێ بدنە ئۆبا، بێن ئۆلاما وی بکن.

کەسیب و گوندیێ ئۆرتە هەلا تشتەک ژ خوەرا چێنەکربوون، گەرەکێ هوورمووری خوە و زارویێ خوە ل چۆلێ بێ کۆن و بێ هۆلک بهشتانا، مەر و کولنگ هلدانا، بچوونا خەباتا بەگا بکرانا.

ئیجار ئینکار کر، نەچوونە ئۆلاما بەگا. دهاتن دۆرا هەسۆ تۆپ دبوون، ئەشکەرە نەرازلخییا خوە دگۆتن. رەسوول–بەگ قامچی دەستدا هات بەر وانرا دەرباز بوو، ئاڤرونە ها تووژ دا وانا، ئێ کو جەم هەسۆ روونستبوون. قەت مەریک ژ وان بەر رەسوول–بەگێڤا رانەبوو.

– تشکی ناکە، تشکی ناکە، روونێن، هندک ما ئەزێ وە ژی ئوسا هین بکم، چاوا کال–باڤێ وە قولخی مە دکرن. وە ترێ ئەڤا دیوانا وە زەعف بکشینە؟ نا، هندک ما، وەکی ئەڤ دیوان بێ هلدانێ. داشناک و ئینگلیس چەرمێ پشتا وە و چەرمێ پشتا کۆموونیستێ وە، کۆمسۆمۆلێ وە وێ راکن.

کەسەکی گلیێ وی بەر تشتەکی هەساب نە کر، جابا وی نە دان. رەسوول–بەگ دەرباز بوو.

کوولاک، شێخ، پیر و پزمامێد وی دۆرا رەسوول–بەگێ تۆپ بووبوون، ئالیێ کەسیبا دنهێرین و هێدیکا خەبەر ددان.

وەختێ وەرگێ و ئاخل بۆنا دەوارێ رەسوول–بەگێ چێدکرن، کۆمسۆمۆلەک، نێزیکی خەباتچییا بوو، جگارا خوە ب جگارا یەکی وانا ڤێخست.

– وەرە، بخەبتە، چ مینانی سەلەخانا دگەری؟ خوە ئەم تەنێ بن باندوورا بەگدا نینن،–یەکی کالی ژ وان کو دخەبتین نێزیکی کۆمسۆل بوو گۆت:

کۆمسۆمۆل دەربەرا جابا کالێ دا، گۆت:

– ئەز بۆنا دژمنا ناخەبتم.

– چما، ئەوانا دژمنێ مەنە؟–کالێ وا ئەجێب مای ژ کۆمسۆمۆل پرسی.

وی چاخی، نەوالا بنییا وان پالادا مستۆ دەرکەت. لێ ئەوی دوورڤا بهیستبوو قالەقالا وان، خەبەردانا کالێ و کۆمسۆمۆل، مستۆ نێزیکی وان بوو، گۆت:

– ئەزێ نها تەرا گلی بکم، دژمنێ مە کینە، لێ توو پاک بیرا خوەدا خوەیکە و تەڤارا گلی بکی، بێژی: گەرەکێ ئەم وان دژمنارا شەرکن. وەکی ئەم گشک هەڤرا بەر وان شەرکن، ئەم وان تەڤا ئالتکن، هوون گەرەکێ پاک بزانبن، وەکی کۆموونیست، دیوان پشتا مەنە، دیوانا سۆڤێتێ دیوانا مەیە.

– ژ ڤێ خەبەردانا تە من قە تشتەک فەم نەکر، کینە دژمهەنێ مە؟–کالێ ژ مستۆ پرسی:

– دژمنێ مە بەگن، ئاخەلەرن و کوولاکن. ئەوانا ب عەدەتێ بەرێیی کەڤن مە بۆنا خوە ددنە خەباتێ. بنهێرە، عەورێ بارانێ مە تۆپ دبن، بارانێ بێ، زاروێ تە و کولفەتێ تە وێ شلبکە، لێ تە قە هێ ستار وانرا چێنەکرییە، چمکو بەگ ب زۆرا قامچی تە تینە ژ بۆی خوە ددە خەباتێ، دبە: "وەرە بەرێ جیێ من، جیێ دەوارێ من چەکێ، پاشێ هەرە ژ خوەرا چێکە". بەسە، ئەڤا یەکا ژ مەرا دەست نادە.

– عەدەتێ مەدا تێ گۆتنێ، وەکی ئەم ژ گورا بەگا، ئاخەلەرا، شێخا و دەولەتییا دەر نەکەڤن، چما؟ چما ئەوە ژ مە ئاقلترن؟ نا، نەکو بۆنا وێ یەکێ، وەکی ئەو تەڤێ ژ مە ئاقلترن و خوەیێ فرساتن. نا، هەر بۆنا وێ یەکێ وەکی ئەو بەگن و دەولەتینە. چڤاس بەلەنگازیێ ئەم دەستێ وان دبینن. دەولەتی ژ هەبوونێ ئیدی هور دبن، چادرا دکرن. لێ کەسیب؟ کەسیب هەر ئەون و کنجێ جانێ وانی پەرتینە و چەند پۆت، پالاسێ وانن. ئەو مالێ وان، تەڤ مالێ زۆرێیە، مالێ زولمێیە، مال و کەدا مە کەسیبانە. لازمە، وەکی ئەم بێ خەبەردان ڤان قانوونا و ڤان عەدەتا ژ ناڤ خوە بدنە هلدانێ و گورا شێخا، بەگا و کوولاکا نەکن.

ب عـەدەتێ مــە هەر ئێلـەک، هەر بەرەک ب عـەدەتـێ کـال و باڤـا دەرباز دکـە، هەر قێبیلەک ژی ئوسا، لێ وەکی دقـەومـە قـەزییا، گـەرەکێ ئێل، بەر و قـەبیل دژمنایی هەڤرا بکن، مێرا ژ هەڤدو بکوژن، زرارێ بدنە هەڤدو. گەلە جارا مە خوە-خوە بەر چەعڤێ خوە دیتییە، وەکی تێنە کوشتن مـەریکی بەلەنگاز، مـەریێ ئوسا ئێ کو قـە تەڤ گلیێ دژمنایی ژی نینن. ئەو شـەر، ئـەم مـێرکـوشـتن، ئەو دەو تەڤ نیـڤێ پرێ رووێ بەگـادا دبن. شکیـاتێ شـەرکـرا دچە جـەم بەگـا و ئاخـەلەرا: ئەوانا خـوونێ دستـینن. ئەم هلدن شـەرا ناڤا "ئۆرتلیادا". ئیسـال چەند سـالە، ئەوانا مێرا ژ هەڤ دکوژن، گەلۆ چقـاس مێر هاتنە کوشتنێ. هەر قـەبیلەکە "ئۆرتلیا" پێشـکێشـا ددانە بەگا، وەکی رۆژا لازمیێ بەگ، ئاخـا پشـتا وان بێ. ئـەڤا شـەرێ وانی پاشـن دیسـا رووێ رەسوول - بەگێدا بوو، ئەوی گەڤەزتی کر، ئەم بەری هەڤدان. دربۆیێ بەلەنگاز بەری مرنێ دگۆت:

- رەسوول - بەگێ گەڤەزتی کر، پاشێ وانا ل من خست.

- ب گۆتنا دربۆ، ئەوی ب گوهێ خوە بهیست چاوا رەسوول- بەگێ گەڤەزتی دکر.

چقاس قەزییا، مێرکوشتن ل ڤان دەرا تەڤ ب گەڤەزتییا وان بەگانە...

- چ خەباتا مە چەتن هەیە، ژن دکن، دیسا عەدەتە. لەما ژی ژنێ مە زوو پیر دبن و دمرن...

- چما هوون نابینن زەواجا مە چاوانە. ئاپۆ، هلا تو ل برێ خوە بنهێرە، ئیدی کال بوویە، هلا هێ نەزەوجییە. بۆنا چ؟

- چمکو کەسیبن، نکارن قەلەن بدن، لێ بەگ، ئاخا و دەولەتی... -رەسوول-بەگ سێ ژنێ وی هەنە، دبێن ڤان رۆژا قەلەنەکی دنێ ژی ددە، قیزەکە ١٢ سالی دخازە ژ خوەرا، قیزا رەشیدە. خالێ رزگان-ئاخا، بشار ٥٦ سالییە، زەوجییە، قیزەکە ١٤ سالی ژ خوەرا خوەستییە، دبێن ژ قامووشلیێیە، قیزا تاهرە. کێ ئەڤ قانوون، ئەڤ عـەدەت دەرخسـتنە. کێ گـۆتییـە، وەکی دەولەتـی کـارن بزەوجن، هەر یەک ٣-٤ ژنا بینن، لێ ئەم کەسیب نەزەوجن.

- ئەڤا قانوونا، ئەڤا عەدەتا بەگا، ئاخا، و دەولەتییا بۆنا خوە چێکرنە، نە بۆنا مە کەسیبانە.

ئەوێ کو دخەبتن بۆنا وارێ رەسوول–بەگێ، گشک کەر ببوون. ئەو کۆمسۆمۆلێ بەرێ خەبەر ددە، سەکنی بوو، پاشێ وی کۆمسۆمۆلی ئیدی بێ ترس کاخەز ژ جێڤا خوە دەرخست، دەنگێ خوە هەڤەکی بلند کر، خوەند. وێ کاخەزێدا نڤیسی بوون، وەکی قەلەن ب قانوونا دیوانا سۆڤێتێ ئیدی هاتییە هلدانێ، وەکی کێ قەلەن بدە، وێ بێ گرتنێ و ٥٠٠ ماناتی ژی وێ جەرمێ بدە، هم ئێ قەلەن دایە، هم ژی ئێ قەلەن ستەندییە. خێنژ وێ یەکێ قەدەخەیە، قیزێ چووک بدنە مێر. خۆرت ژی حەتا ١٧ سالێ وی تەمام نەبە، نکارە بزەوجە. دیوان ئیزنێ نادێ، وەکی گەلە ژن بستینن، هەقێ کەسەکی تونە ژ ژنەکێ زێدەتر بستینە.

– ئاخ، جان!–کالەکی کرە گازی، مەرا خوە ئاڤیت، بەشەرا وی خوەش بوو، کەنەکی ئەشق هاتە سەر لێڤا وی...

دۆرا وان کورد تۆپ ببوون. کالێ لاڤا کۆمسۆمۆل کر، وەکی جارەکێ دن ژی وێ کاخەزێ بخوونێ. کۆمسۆمۆل جارێکە دن ژی ئەو کاخەز خوەند و وانرا شرۆڤەکر دەرهەقا ڤێ قانوونا دیوانا سۆڤێتێ تەزە...

– برا خوەشبە دیوانا سۆڤێتە،–تەڤا هەڤرا کرە گازی.

قیرینییا وان و کەنێ وان رەسوول–بەگێ بهیست، رابوو بەرب وان چوو. مستۆ دیسا دەست ب خەبەردانا خوە کر...

– دژمنێ مەیی دنێژی، گەلی هەڤالا، کۆچەرییە، ئەڤ چیایێ بەیانینە، وەکی هوون تمێ لێ دمینن (هاڤینا) و دووری کوولتوورایێنە.

– راستە، راستە... کەسیبا تەڤی ب دەنگەکی هەڤرا گۆتن...

مستۆ هەسپا خوە سیار بوو، چوو جەم هەڤالێ قۆناخچیان.

رەسوول–بەگ نێزیکی کۆمێ بوو، چەعڤ کۆمێ کەت، هاتە نێزیک، ئاڤروونە تووژ دا کۆمسۆمۆل، گۆت:

– تو چ ل ڤرا بوویی خەتا. ناهێلی خەلق بخەبتە، جارەکێ دنێ لنگێ تە ل ئۆبا مە کەڤە، تو بێیی ڤاندەرا، ئەزێ ستوێ تە هلقەتینم.

کۆمسۆمۆل قە ژ رەسوول بەگێ نەترسییا.

– ئۆبە تە زوودا تونە، ئۆبا تە ها وایە، ئەمێ تە تێنە وێدەرێ،–کۆمسۆمۆل تلییا

خوە درێژی شکەڤتێ کر، نیشانی رەسوول–بەگێ دا. رەسوول–بەگێ قامچی هلدا، خوە درێژی وی کر. کەسیبێد وێدەرێ دخەبتین گاڤا کو ئەو یەک دیتن، کرنە گازی، گۆتن:

– رەسوول–بەگ، دەستێ خوە، خوە بگرە: کارێ تە وی خۆرتی نەکەتییە، ئەمێ گشک رابنە پشتا وی خۆرتی، پاشێ شوخولێ تەیێ خربا ببە.

پیر–ئاباسێ گۆت:

– وە چما هشت مستۆ سلامەتی ژ ڤرا هەرە، گەرەکێ مە ئەو بکوشتا، دینا منە لێ بوو، نە ئەوی ئەڤ یەک دەست پێکر.

رەسوول–بەگ سەکنی، دەست برە سەر قەڤزا قەما خوە، هێرسانا ل کەسیبا نهێری گۆت:

– تشتەکی ناکە هندک ما وەختێ من بێ.

قە خەما کۆمۆسمۆل نیبوو، نەترسیا، هێدیکاڤا بەرب مالا خوە چوو.

بۆنا بەگا و پزمامێ وان کۆن ڤەگرتبوون، ئاخلێ دەوارێ وان و ئاخلێ پەزێ وان ژی کەسیبا کوتاکربوون، تۆپ بووبوون دۆرا چادرێد وان. کوولاکا و شێخ–پیرا ژی کۆنێ خوە ڤەگرتبوون، خلاز کربوون.

لێ ژ پشتا چیایێ بۆقەتینێ پلتێ عەورێ رەشی–تاری دەرکەت. تەڤییا بارانێ گرتە سەرێ چیێ، بێ لێدخست، بەرب وارێ وان دانی. لەزەکێ نەکشاند، تەڤییا بەرانێ گومرەهـ سەر وان دا گرت.

سبێ، تاڤێ دا. کالە–کالا میا بوو، هیرینییا هەسپا، زرە–زرا کەرا، وانا ژی زان بوو، ئیدی ریا دوور تونە، وێ ل ڤرا سبێ حەتا ئێڤارێ بچێرن. ژنا دەست ب بارا کر بوو، ڤەدکرن، ناڤ مالا خوە چێدکرن.

دەولەتییا خوەرا پێش کۆناڤا دگەرییان، چمکو ئەو چەند رۆژ بوون، رێ دهاتن سیاری، لنگێ وان قەرمی بوون، لێ کەسیبا کەڤر و زنار وەلدگەراندن، ئەرد دکولان، خوەرا هۆلک چێدکرن، هنەکا ژی جیێ کۆنێ خوە چێدکر، بەرخڤانا بەرخێ خوە دبرنە گوهێرێد پر چێرە.

رزگان–ئاخا تاموول نەدکر، دخاست زوو خوە بگهینە دربۆ بەگێ و ژێرا گلی بکە

چ قەومی ڤان رۆژێد پاشن.

رزگان-ئاخا گۆتە خولاما، وەکی هەسپێ وی ژێرا زین بکن. خولاما هەسپێ وی زین کر، جاب دانێ، گۆتن:

- ئاخا، کەرەمکە، هەسپی هازرە.

رزگان-ئاخا هەسپێ خوە سیار بوو، ئاژۆت چوو. رێدا ئەو کەتە متالێد کوور، زەعف هێرس دبوو، وەکی ئیدی ئەوێ "رووت" گورا وی ناکن. رزگان-ئاخا ئوسا کەت بوو متالا، قە نزان بوو چاوا گهیشتە وارێ "پیرێ".

وەختەکی پش زنارا دەنگێ کەن هات. کڤش بوو، وەکی دەنگێ کەنێ قیزا بوو. رزگان-ئاخا هەسپ دا سەکناندنێ، ژ هەسپێ پەیا بوو و شڤەرێدا بەزی، چوو.

خێلەکە ئێپێجە چوو، دو-سێ چڤانا رزگان-ئاخا چوو، پاشێ سێلاڤەکە ئاڤا بارانە کەتە پێشیێ، رەخ سێلاڤەدا هەڤەکی چوو، نهێری، قاخەکی ئاڤ کێزین دکە، ئاڤەکە مینانی کانییا. قیز، بووکێد کوردا، کو نێزیکی وی قاخیبوون، دهاتن ژ وێدەرێ ئاڤ دبرن، چمکو ئاڤا قێخدا دەوێر، پەز و هەسپا شێلودکر، نەدهاتە خارنێ...

پشتا مەیانێ ل رزگان-ئاخا بوو، ئەنتێریکی-شینی لێ بوو. ژ بن فینۆیێ سۆر چاردە گولیێد رەشە مینانی قەیتانا سەر پشتێ وێدا درێژ ببوون، دهاتن ژ بەنێ پشتا وێ دەرباز دبوون، دگهیشتە گیتکا، گولیێد وێ تژی مۆری و مرجان بوون. مەیانا دکەنییا و کاوە-کاو سەرێ خوە دبر دانی، گاڤا کو مەیانە ئوسا دکر، گولیێ وێ مینانی تیرەمارا لێ دپچکین. پێش مەیانێڤا خۆرتەکی دەست کربوو کێلەکا خوە، سەکنیبوو. خۆرت ژی زوور بووبوو و مەیانێ دنێری، دکەنییا، درانێ وی مینانی سەدەڤا ژ ئۆرتا هەردو لێڤا سپی دکرن. ئارخالخێ وی خۆرتی کەڤن بوو، شەرەکە پەرتی کەڤن دۆرا کۆلۆسێ وی بوو، چارخنە قەتیایێ، بێ گۆرە، سەر لنگێ خوەڤا کربوو، لێ خۆرتی بەژن بالا خوەڤا کورەکی دەلال بوو...

وەختێ چەعڤێ خۆرت رزگان-ئاخا کەت، ئەوی تشتەک گۆتە مەیانێ، قووز بوو، جێرێ خوە هلدا، ب تاسێ ئاڤ هلچنی، کرە جێر. مەیانێ پش خوە نهێری، ئەوێ ژی رزگان-ئاخا دیت. بەرێ مەیانێ سۆرۆمۆرۆ بوو، پاشێ رەنگ لێ چوو،

سپیچۆلکی بوو، ڕەنگ وێ خەییری.

ڕزگان–ئاخا خوەرا گۆت: "چاوا، مەیانا من ئەڤی رووتیرا هاتییە سەر ئاڤێ". هێرسێ دا قرکا وی. هێرسانا بوو چرکینییا درانێ وی. کەرە–کەر نێزیکی خۆرت بوو، جێرێ وی ژ دەست گرت، جێر هلدا ل سەرێ وی خست. پاشێ دەست ئاڤیتێ چێپلێ خۆرت ئوسا دەڤدا، وەکی خۆرت دەڤاروو چوو ئەردێ کەت.

– کووچکێ ژ کووچکا، توو جیێ خوە نزانی؟ بجەم ژ ڤان دەرا، هلا من تو نەکوشتی!

– ڕزگان–ئاخا وا ب دلەکی کول گۆت. خۆرت ژ ئەردێ رابوو، ب پێشا خوە سەر چەعڤێ خوە پاقش کر، هەڤەکی سەکنی، دارێ خوە ژ ئەردێ هلدا، درێژی ڕزگان–ئاخا کر، گۆت:

– تو خوە کووچکی، باڤێ تە کووچکە،–ئوو ڕەڤی، خوە ئاڤیتێ ناڤا کەڤرا. ڕزگان–ئاخا مەیانێرا گۆت:

– مەیانە، چما تو نزانی، وەکی تو دەرگیستییا منی. تو خوەیێ چەند سەرییانی ئەڤی رووتیرا سەر کانیێ کەتی هەنەک لاقردیا، دکەنی. نە هەڤتەک مایە ئەزێ قەلەنێ تە بدم.

مەیانە ئەجێبمایی ما، شەرم کر، بەرێ خوە گوهاست و ژێ پرسی:

– توێ چاوا بشینی، نە قەلەن ئیدی هاتییە هلدانێ. نە ب قانوونا دیوانا سۆڤێتێ سەڤا قەلەن وێ تە بگرن.

– نا، من ناگرن، ئەزێ ئوسا بدم، وەکی کەسەک پێ نەهەسە.

مەیانە هەڤەکی کەلۆگری بوو گۆت:

– ڕزگان – ئاخایێ منی عەزیز، ئەڤا خۆرتا شڤانێ مەیە، ئەوی ئاڤ دبر خوەرا و ئالی من دکر.

– لێ وەکی هنەکا ژ ئێلا من تو بدیتایی؟ دەنگێ ناڤ ئێلا من وێ بەلابوویا، یا نەبوویی وێ بگۆتانا. من ژی گەرەکێ نیشانییا تە پیشدا ڤەگەراندا، ئۆرتا ئێلا من و ئێلا باڤێ تە دژمنتی وێ تێکەتایی، مێرێ بهاتانا قرێ...

هێسر ژ چەعڤێ مەیانێ هاتن، کەتنە سەر سوورەتێ سۆر و دەڤ لێڤێ گولۆڤێر.

تە دگۆت چەعف و بورویٚ مەیانیٚ ژ کاخەزیٚ هاتنە چێکرنیٚ. مەیانیٚ دگرییا و دگۆت،

– ئاخ! ئەز ئۆجاخیٚ سۆند دوخوم، ئەو نە خۆرتەکی خرابە. ئەو ژ مالەکی پاکە، راستە، بوونە کەسیب، لیٚ باڤیٚ وی میٚرخاسیٚ ئێلا هەسنییا بوو. باڤیٚ من ئەو ئانییە جەم مە، چمکو ئەوی تەنیٚ تالانیٚ مە ژ جەردیٚ ستەند. ئەز دەستیٚ تەدا سۆند دوخوم ب ئۆجاخا شێخ و ئۆجاخا پیر ئاباسیٚ، وەکی ئەز ئیدی رووچکیٚ وی هەرەم بکم، قە لیٚ نەنهێرم.

وەختیٚ رزگان–ئاخا چەعف هێسریٚ مەیانیٚ کەت، پاجا دلیٚ وی دانی، گۆت:

– مەیانە، نەگری، ئەز دەنگیٚ خوە تەرا ناکم. ئەز سۆندیٚ تە ئیدا دکم، وەکی تو ئیدی رەخ وی نەقەنجی ناکەڤی و ئیدی پێرا خەبەر نادی. لیٚ ئەزیٚ بێژمە خولامێد خوە، وەکی وی ئوندا بکن... ئەو رووت نزانە، وەکی ب ئاگرا دلیزە. هێسریٚ خوە پاقشکە، نەگری.

تە دگۆت هەردو ل هەڤ هاتن. نیڤ سەحەتا شووندا جێریٚ ئاڤیٚ سەر ملیٚ مەیانیٚ بوو، بەرب مالا خوە دچوو.

وەختیٚ رزگان–ئاخا هات، وی جییٚ هەسپیٚ خوە هشتبوو، لیٚ نهێری هەسپیٚ وی تونە. ئەوی خۆرتی هەسپیٚ وی سیار بووبوو، رەڤاندبوو، بربوو.

رزگان–ئاخا پەژموورده ما ل وێدەریٚ، گەلەکی هێرس بوو، لیٚ ئیجار تشتەک دەستیٚ ویدا تونەبوو، ئیجار بیٚ قەوەت بوو، نە مینا بەرێبوو، وەکی دۆریٚ تژی خولام بوون و حوکوم بکە هەرن وی خۆرتی بگرن، بینن. رزگان–ئاخا پەیا هات، دەرکەتە مالا دربۆ– بەگیٚ.

دەرهەقا ڤی گلییٚ ل رزگان–ئاخا قەومی بوو، ئۆبا دربۆ–بەگیٚ تەڤا بهیست. کەسیب شا دبوون و پەییٚ وی خۆرتی ددان، دگۆتن، – مستەهەقە،–ئەوی ئانی سەریٚ رزگان–ئاخا.

دوورڤا، ل وان قرا، کێلەکا گۆلیٚ، پاک تیٚ خوەیاکرنیٚ کۆنیٚ دربۆ–بەگیٚ رەشی مەزن و چادرا وییە هەڤرمش، پش وانڤا ژی دووری هەڤ ڤەگرتبوون کۆنێد مایین.

رەخ کۆنیٚ دربۆ–بەگیٚ، کۆنەکی تەزە بۆنا مێڤانا ڤەدگرتن. جاب دابوونە دربۆ–

بەگێ، وەکی چەند خمباپێتێ داشناکا، ئێ کو ویرا قولخ کربوون، وێ بێنە مالا وی مێڤان

ئالیکی خولاما پەز سەرژێکر بوو، گۆشت هوور دکرن، ئالی دنێ ژی دو–سێ جیيا کوچک دانی بوون: سەر کوچکەکی نان دپەتن، سەر یەکی قەلی چێدکرن، سەر ئێ مایین ژی شوخولێ مالێ دکرن.

سەیران خانم ژنا دربۆ–بەگێ بوو، ئەوێ هوکمی سەر جارییا دکر، دگۆت: وەکی واندەرا تەمز کن، خالی و خالیچە راخن، جیێ مێڤانا هازرکن، فەراقێد لاییقی مێڤانا: لەگانێد رند، تەباخ، سنییا و فینجانا ژ قووتییا دەرخن، هازرکن.

دربۆ–بەگ سەر دۆشەکێ روونستبوو و چەعڤێ وی ریا مێڤانا بوو. رزگان–ئاخا ژی جەم وی روونشت بوو، گلی دکر، وەکی دەنگ هەیە وێ ڤان رۆژا بێنە ناڤ مە، دیوانا سۆڤێتا کۆچەرا ناڤ مەدا ببژێرن.

– رزگان–ئاخا، تە بهیستییە بۆلشەڤیکا کورێ من ژی ژ قولخێ دەرخستنە؟ ئەوانا چوونە ڤان گوندێد چیا، وێ ڤان رۆژا بێنە ناڤ مە. تو گەرەکێ ئێلا خوە ئوسا هینبکی، وەکی گشک تە بخازن، سەدرێ سۆڤێتا کۆچەرا، خێنژ تە کەسەکی نەبژێرن، برا شێخ و پیر هەرن کەسیبا هینبکن، وەکی هەر تە ببژێرن...

رزگان–ئاخا سەرێ خوە هەژاند، گۆت:

– نا دربۆ–بەگ، ئاقلێ من نابرە، چمکو مستۆ کەسیب و باتراک ئوسا هین کرنە، تەڤ راکرنە رووێ مە.

– ئەرێ، رزگان–ئاخا، تو راست دبێژی. هەر گومانا مە ئەوە، وەکی ئەم شکیاتێ وی بکن، چەند مەرییا راکنە روو، بدنە سەکناندنێ، بدنە گرتنێ. پێسیرا مە ژێ خلاز بە.

باتراکێ دربۆ–بەگێ ژ گوندێ کۆشێ سێ هیز شەراب ئانی. گلی دکر، وەکی ژێرێ: ل قرا، هندا دووریانا سەردەراڤێ بنییا قژلا مەرا، ئەوی دیت چەند سیار خوە ل قژلا گرتنە، تێن...

هەسپ رند دمەشییان ل ڤێ دەشتا کەڤری... لێ ژ مەشا هەسپا زووتر دەنگ ل ڤان قرا بەلا بوو، وەکی سەدرێ نەهیێ هەڤالێ قۆناخچیان و هەڤالێ مستۆ وێ تێنە

ڤان دەرا، تێنە وێدەرێ. کیدارێ هەر پێگا کۆچەرا لێ دکەڤە، وێدەرێ، هێ کەسەکی گوهـ نەددا کوردا، هەر دیوانا شێورێ ب سەرکاریا پارتیا بۆلشەڤیکا تێ هەوارییا کۆچەرێد کەسیب و باتراکا...

برۆ هەلا هێ زارو بوو، باڤێ وی مر، ئێتیم ما. باڤێ برۆ هەبوونەکە سڤک ژێرا هشت: بیست پەز، گاک و هەسپەک. دیا برۆ بەسێ، ژنەکە هێ جاهل بوو، مێر نەکر، جانییە خوە دا سەر وی کوری. گاڤا کو دهاتنە خوەزگینیێ بەسا بەدەو، ئەوێ دگۆت:

– وەختێ باڤێ برۆ مر، ئەوی تەمی وەسییەتێ خوە ل من کر، گۆت: "ژنک، ئەزێ بمرم، لێ تەمییا من ل تە، هەرکە هزکرنا مە هەڤرا هەبوو، برا ئەو هزکرن هەرە سەر برۆ، ب وی پەز و دەوارێ مایین تو بدی قەلنێ برۆ، برۆ بزەوجینی، گدیێ، گونێ من ستوێ تە بە".

راستی ژی بەسێ پاک مقاتی مالکنگێ خوە دبوو. حەتا برۆ مەزن بوو، ئەوێ پەز و دەوار هەلا زێدەکر...

دییا برۆ گەلەکی بووکا دگەرییا، لێ نکاربوو دەرگیستیک کورێ خوەرا نیشان کرا. گەللە قەلەن دخاستن، قەوەتا بەسێ ژی نەدگهیشتێ. برۆ زاروتییێدا دل کەتبوو مەیانێ و وانا هەڤدو هز دکر.

لێ برۆ شەرم دکر دیا خوەرا بێژە، وەکی دلێ وی مەیانێدا هەیە.

رۆکێ، ئێڤارێ تاری، برۆ ژ خەباتا چۆلێ ڤەدگەرییا بەرب مالا خوە دهات، ئەو و مەیانێ راستی هەڤ هاتن. مەیانێ رەنگ ئاڤیت بوو، پرچوو کریبوو، کەت بوو متالا.

وەختێ برۆ راستی مەیانێ هات، سلاڤ دا مەیانێ و کەنییا، پاشێ مەیانە گرت، هەمێز کر، چوو رووێ مەیانێ و ژێ پرسی.

– مەیانە، تو چما ئوسا کەتی متالا. چما تە رەنگ ئاڤیتییە؟ چ قەومییە؟

مەیانێ برۆرا قسا کر، وەکی رزگان–ئاخا دکە من بستینە...

برۆ گۆت: "ئەز کورێ کۆچەرەکی حەلالم. ئەز ژ سۆزێ خوە دەرناکەڤم، وەکی ئەز سەرێ خوە ژی بدم، ئەزێ تە بستینم... نە ئەز و تو هەڤرا مەزن بوونە، مە زاروتییا خوە جەم هەڤ ل زۆزانێد ئەلەگەزێ دەرباز کرییە، دبەک تو منرا خایینتیێ دکی؟

کڤشه هنگی باڤێ من مرییه، ئەم کەسیب بوونه، تو ژی...

مەیانه زاری بوو، گۆت...

– نا، برۆ، ئەز مینانی بەرێ ته هزدکم، دلێ من تەدا هەیه. لێ تو وەره هالێ من پۆرکورێ بنهێره، ئەڤا کەڤتارێ هان: رزگان–ئاخا من دخازه، باڤێ من ژی منرا دبێ:

– لائۆ، ئاخایه، دەولەتا وی زەفه، وێ قەلەنەکی پاک بده.

برۆ کەته متالەنێ کوور. ئەوی پاک زانبوو، وەکی مەرڤ بەگارا یانێ ئاخارا تێکەڤه هوجەتێ، زەعف چەتنه. لێ برۆ گۆته مەیانێ: "مەیانه، ئەڤا نەوەختا بەرێیه، وەکی چ بخازن بکن، نا، وەکی ئەز سەرێ خوه ژی بدم، ئەزێ ته بستینم".

برۆ ب وێ فکرێ هاته مال، وەکی بێژه دیا خوه:– زوو هەره مەیانێ ویرا بخوەزه و قەلەن ژی زوو بده...

بەسێ گازی ئاپێ برۆ کر، چ لازم بوو ژێرا گۆت، چەند مەری شاندن، مەیانه برۆ را نیشان کرن، قەلەن ژی دزیکاڤا دان، چمکو قانوون دەرکەت بوو، وەکی قەلەن داین و ستەندن قەدەخەیه.

ب عەدەتێ وێ ئێلێ گەرەکێ برۆ بچوویا ریا خوه، ڤەکرا پێشکێش بدا: خەزوور، خوەسیێ و پزمامێد دەرگستییه نێزیک.

بەسێ دەوسا باڤێ مابوو، گازی کورێ خوه کر، دا روونشتاندنێ، ژێرا گۆت:

– لائۆ، تو کو هێ زارو بووی، باڤێ ته چوو رەحمەتێ، باڤێ ته هشت ۱۰–۱۵ می، گاک و چێلەکەک، لێ ئەز شەڤ و رۆ دخەبتم، من ئێپێجه سەردا زێده کر، گەرەکێ ئەز ڤان رۆژا دەرگیستییا ته بینم. من تەمییا باڤێ ته ئانی سەری. نها ئیدی تو خوه–خوه مالخوێ مالا خوەیی، تو پاک گەرەکێ مقاتی وان هەر چار پەزێ بەر دەرێ مه مانه ببی، ئیدارێ مه ئیدی ئەون، جاهلتییا نەکه، کوبارییا نەکه، وەکی دچی وەلاتەکی، بنێری ئەو وەلات تەڤی چەعڤەکینه، تو ژی چەعڤ بده وان... بزانبه فەسالا ژیینێ.

برۆ جابا دیا خوه دا گۆت:

– دایێ، برابه، تو چاوا دبێژی، ئەزێ ئوسا بکم.

بەسێ دەست دا بەر ئەنییا خوە، هەڤەکی دوشورمیش بوو، گۆت:

– لائۆ، تە دەرهەقا مێڤانا چاوا کر؟ تۆپایی ل تەڤا بەلا کرییە.

چاوا کو عەیانە، ناڤ کوردا عەدەتە، تۆپایی دگەرین ل ناڤا گوندا، ناڤا زۆما، مال ب مال دگەرین. کێ کو دخازە بێ دەوەتە، تۆپاییی قەبوولدکە–هلددە، لێ ئێ کو ناخازن بێنە دەواتێ تۆپایی هلنادن...

برۆ جابا دیا خوە دا، گۆت:

– ئەرێ دایێ، من تۆپایی بەلا کر.

دێ پرسی: "تۆپایی تو تێرێ کر؟"

ئێرێ دایە، تۆپایی تێرێ کر، ئاپێ من هەڤت پەز سەردا زێدە کر، دا من، گۆت:

– برازی، ئەز زانم: تو نکاری بن قەلەن و خەرجێ دەوەتێ دەرێیی.

رۆژترا دنێ ئۆبا برۆ خەملیبوو، مەرڤ ناس نەدکر، چیت و پەردە کۆنا خەملاندبوون ب بەر و خالیچە، قیز، بووک و خۆرت خەملی بوون، گەلە سیارێ دەوەتێ هاتبوون، رنگینا دەنگێ دەفێ بوو...

گەلە پزمام، لەزم و خێرخازێ برۆ هاتبوونە دەوەتێ وی. هناکا ئارخالخێ تەزە خوە کربوون، هنەکا ب ئویمێ بوون، کۆلۆسێ تەڤا دەوەتووکی بوون، شار–شەماقی دۆرا کۆلۆسێ خوە گرێدابوون، ریشیێ شار–شەماقییا دکەتنە سەر چەعڤێ وان، سەر ملێد وان. خۆرتا سمێلێ خوە مسک کربوون، تە دگۆت قەیتانا رەشە، کۆم ب کۆم دچوون دهاتن. قیز و بووکا لاقردی دکرن،–دکەنیان، هنەکا فێزا کۆنا گۆڤەند گرتبوون، دلیستن، هنە مێر ژی پێش کۆنڤا، بەر زنارا روونستبوون، کلام دگۆتن. تە کو گۆڤەندێ دنهێری، قیزێد چەعڤ بروبەلەک، بەژنێد زراڤ، بسکێد خوە بادا بوون، فینۆ دابوونە سەرێ خوە کاو–کاو درەقسیان. هنەکا کۆفی دابوونە سەرێ خوە، کۆفیێ وانە ب دراڤا و سەدەفا نقشاندبوون، بەرجێنیکێد وان شرک کریبوون. شرکێد بەرجێنیکا دهاتن دکەتنە سەر هنارێ سوورەتێ وانی سۆر، مەرڤ هەیران هزمەتکار بوو لێ بنهێرییا...

ئالیکی ئۆبێ دنژی رنگین بوو. ل وێدەرێ سیار تۆپ ببوون، کارێ جریدێ دکرن. وانا پایێ هەسپێ خوە ددا و مەجالە دگرتن، وەکی هەسپێ وی وێ پێشییا تەڤا

کەڤە. هنەکا ژی کاخەزێ هەسپێ خوە دەردخستن، نیشانی هەڤ ددان، دگۆتن، وەکی هەسپێ وان خالس ژ جنسێ کهەلانن.

ئاخرییێدا دەست ب جریدێ کرن. گەرەکێ مەیدانا جریدێ گەلەکی درێژ بوویا. سیارێد هەسپێ وانە ئۆرخە، هەسپێ خوە داژۆتن سەرێ مەیدانێ، دارێ جریدێ دەستادا ڤی ئالی وی ئالی سەر هەڤدا دهەژاندن، زورنە ژ ئیدی قەیدێ سیارا لێ دخست.

زارو بەری هەڤ ددان، دبەزییان، شا دبوون. هنەکا تەپە–تاشۆ دلیستن، هنەکا ژی کارێ خوە کربوون، وەکی ئەوێ جریدێرا هەسپا سیاربن، بگەرین...

کۆمێ خۆرتێ هەڤالێ زاڤێ و برازاڤا دەلاک ئانی بوون، وەکی سەرێ زاڤێ بدنە کورکرنێ. خۆرت دۆرا برۆ تۆپ بووبوون، کلام دگۆتن، کەر دکرن، وەکی پەی سەری کورکرنێرا کنجێ وی لێکن. دەلاک ئانیبوو سەرێ زێڤە شاخ–شاخی کور کربوو، مینا بۆستان.

هەر هەڤالەکی زاڤێ دهات، پەرە ددان، هنەک ژ سەرێ زاڤێ ددانە کورکرنێ. ئەو پەرە ژ سەری کورکرنێ دهات، دکەتنە جێبا دەلێک، جێبا وی دەلاکی، ئێ کو سەری کور دکر.

وەختێ سەرێ زاڤێ کورکرن، کوتا کرن، کنجێ زاڤێ ئانین لێکرن. کۆلۆزێ وی دانە سەری، قەمە، قرمە دانە پشتێ. مداسێ خوە پێ کر...

ب قەیدێ وێ ئەشیرێ هنا زاڤێ ژی هازر کرن...

ئێینی وێ رۆژێ مەیانە ژی ل کۆنێ باڤێ خوەدا روونشت بوو، قیز، بووک، هەڤالێ وێ هاتبوونە دۆرێ، سەرێ وێ دشووشتن– کنج لێ دکرن و کلامێ قەیدێ خەریبیێ دگۆتن...

قیزەکە دەنگەکی رندێ لێ گۆت:
لێ–لێ، خەریبێ، لێ–لێ خەریبێ،
خەریب هەر ئەز و تونە،
ئەم ل بەر دەری روونشتنە،

کەسە نزانە ئەمە ژ کونە...
ئاخ، ئەزا خەریبێ، ئاخ ئەزا بەلنگازێ،
لێ-لێ خەریبێ مالا باڤێ تە ل ژێرە،
بنییا مالا باڤێ تە خراب ئێرە.
بەرف و باران دبارە لێ درێژە
لێ-لێ خەریبێ، لێ-لێ خەریبێ...
لێ-لێ خەریبێ، مێگری مەنالینە،
هێسرا سەر سوورەتێ سۆردا مەبارینە،
مێرێ تە جاهلێ هێ کورینە.
خەریب ل ڤرا هەر ئەز تەنێمە.
ئەزێ چووک بووم هێ نەزان بووم
مینا دەسمالەکە سەر دەستا بووم،
لێ-لێ خەریبێ. لێ-لێ خەریبێ،
برا هەرامبێ ئەو نانە
چاوا ئەز دامە کالێ هەرفی
بۆنا پێنجی پەزی و سێ گانە...

وەختێ ئەڤا قەیدێ خەریبییە دگۆتن، هنە قیز ئیسکە-ئیسکە وان بوون، دگرییان، گەلەکا ژ وانا خوەزییا خوە ل مەیانێ دانین و دلێ خوەدا دگۆتن: "بەختێ تە، بەختەکی رندە. مێرێ تە خۆرتە و بەدەوە. لێ ئەم نزانن، چکا ئەم تێکەڤنە دەستێ کیژان کالێ هەرفی. دبە کو ئەم هەرنە سەر دو هەوییا، یانێ سەر سێ هەوییا. دبە کو یەکی مالدار کەس نزانە ژ کیدەرێ قەلەنەکی بۆل بدە باڤێ من، من بستینە، ببە. وی چاخی قەیدێ خەریبیێ راستی ژی وێ مە بدە گرییاندنێ".

نێزیکی نیڤرۆ مەرڤ ترێ ئۆبێ هەڤەکی کەر بوو. لێ گەلەک نەکشاند، دیسا سیار بوون، ئاژۆتنە بەر دەرێ باڤێ مەیانێ، مەیانە سیار کرن، بەربووک ژی سیار ببوو رەخ مەیانێ کەت بوو. گولاشگر دەرکەتنە پێشییا بووکێ، گولاش دخاستن، یانێ ژی

پێشکێشا خوە، بەر دەرێ ئۆدێ ژی سەر بەلگییا بووکێ سیار شێر دەو دانیبوو، چکا کی بەلگی برەڤینە ببە. ئالیێ ئۆبێ دنێ ژی، هندا کۆنێ برۆ، خۆرتا دارا زاڤێ خەملاند بوون، زاڤا سەکنی بوو کێلەکا کۆن، دۆرێ تژی برازاڤا و جاهل بوون...

وەختێ مەیانە نێزیکی مالێ بوو، بوو رەڤینییا گوللا، چەند گوللە سەر سەرێ بووکێرا ئاگرکرن...

دیا برۆ ژی هەسکەک و کێڤچیک دەستدا بوون، بەر بووکێ درەقسی، کۆچەری لێدخست. مەیانە کو ژ هەسپێ پەیا کرن، هەلا لنگێ خوە نە ئاڤیت بوو مالا برۆ، تەباخەک دانە بن لنگێ وێ. مەیانێ لنگێ خوە ل تەباخێ خست، شکێناند، پاشێ دەرباز بوو، چوو هوندورێ مالێ...

دەوەت ئیدی کوتا بوو، سیارێ بووکێ بەلا بووبوون چووبوونە مالێد خوە. ئۆبا سەقری.

ئەڤا سالەک تەمام بوو، وەکی مەیانێ مێر کرییە. ب هەسابێ مەیانێ ئەڤا دۆنزدەه هیڤ دەرباز بوون، پێ کربوو هیڤا سێزدا هنگێ لنگێ وێ پش شێمیکا برۆ کەتییە. هەر وەختێ سالەوەختا وێ تەمام بوو، پاشێ مەیانە خێلی سەر چەعڤێ خوە هلدا و خوەسییا خوەرا خەبەردا...

رزگان ئاخا هەلا مەیانا چەعڤبرو بەلەک بیر نەکر بوو، ئەوی خولامێ خوە شاندبوو مالا باڤێ مەیانێ، ڤەگەرییا، هات. جاب دا رزگان-ئاخا گۆت:

- ئاخایی ساخبە، مەیانە زوودا دانا برۆ، دەوەتا وی ژی کرنە.

رزگان ئاخا سۆند خار، وەکی کیدەرێ راستی برۆ بێ، وێ لێخە، بکوژە...

سەحەتێ ژ سەحەتێ دەرباز بوون، رۆژ ب رۆژا دەرباز بوون، سال ژ سالا دەرباز بوون، لێ مرازێ برۆ و مەیانێ هەڤ ببوو، پاک شیرنایی هەڤرا دەرباز دکرن، ژ شابوونا لنگێ دیا برۆ ئەرد نەدگرت...

بەر دەرێ کۆن کوورما ئاگر هێدیکا ڤەدکەت. دۆرا ئاگر کورد تۆپ بووبوون، خوەرا مژوولی دکرن. سمێلێ وانە رەشێ مینانی قەیتانا بادایی، مەرڤ هەیران هژەتکار بوو لێ بنێرییا. خەبەردانە وانە شیرن بوو، تە دگۆت برانە، ژ هزکرنا دنێ و هەبووبییا دنێ دۆر ب سرێ ددانە هەڤدو، خەبەر ددان.

ئەدۆ دەست پێ کر دەرهەقا زۆزانا، وارا و خەرجێ دەولەتێ گۆت:

– زەعف پاکە. ئیسال چەند سالە، مە بن دەستێ زولومکارا خوونا خوە خار. زۆزانێ لاپە پاک چێرێ خاس دەست ڤاندا بوو، وانا قە تو خەرج نەددانە دەولەتێ، خەلقێ یان ژی مە ددا. مستۆ دگۆت: "پارتییا کۆموونیستا وێ ئوسا بکن، چقاس وار و زۆزان هەنە تەڤ وێ تێکەڤنە دەستێ سۆڤێتا کۆچەرا".

ئەدۆ دەرهەقا گەلە شوخولیدا خەبەردا، پاشێ هەڤەکی کەر بوو، دەست برە پاشلا خوە، بلوور ژ پاشلا خوە دەرخست، دا سەر لێڤا خوە، هێدی ژ خوە هالێ شیرنا لێخست. وەختێ ئەدۆ ل بلوورێ خست، شابوونەکا ئوسا کەتێ ناڤا کەسیبا، حەتا کالێ سەد سالی ژی کێف ببوون، شا دبوون. کولفەتێ کو دەست دەرگووش، زارێ خوە ژ جۆلانا دەرخستبوون، دابوونە بەر دلێ خوە، دەرکەتبوونە دەرڤا، ئەشقا بلوورێ کەتبوو دلێ وان ژی، خوە کەر کربوون، ئیدی نەدگۆتن: "لووری، لووری... دا لووری"...

بلوورێ دلێ جاهلا ژی شا کربوو، دلکەتیێ وان کەتبوونە بیرێ.

یەکی تێلێ سپی کەتبوونە سوورەتێ وی، کەتبوو سەرگۆڤەندیێ قەیدێ گۆڤەندا دگۆت:

– کاوێ یار–یار، رندێ یار–یار،
کاوێ یار–یار، رندێ یار–یار،
بسکا بادە مینا هەرجار،
بسکا بادە مینا هەرجار.
ئۆرتا گوندێ مە ب هوزە،
فێزا گوندێ مە ب هوزە،
گوندی تەڤ بوونە کۆلخۆزە،
گوندی تەڤ بوونە کۆلخۆزە.
فێزا گوندێ مە ب گولە،
بنییا گوندێ مە ب گولە،

کاوا من بوویه کۆمسۆمۆله،
کاوا من بوویه کۆمسۆمۆله.
بنییا مالا مه ب بیره
فێزا مالا مه ب بیره،
کاوا من بوویه بریگادیره،
کاوا من بوویه بریگادیره.
خەبات دچه دۆر ب دۆره،
خەبات دچه دۆر ب دۆره،
ئەم دخەبتن ب تراکتۆره،
ئەم دخەبتن ب تراکتۆره.
دلێ مینا چیایێ هووتێ،
دلێ مینا چیایێ هووتێ،
لێنین هاته ژ ئوورسێتێ
ئەم خلاز کرن قیامەتێ.
کاوێ یار–یار، رندێ یار–یار
کاوێ یار–یار، رندێ یار–یار
ده تو ئەشقبه مینا هەرجار،
ده تو ئەشقبه مینا هەرجار.
ده هوون لێخن قەیدێ لیزمێ
ده هوون لێخن قەیدێ لیەمێ،
ئەم گهیشتنه سۆسیالیزمێ،
ئێم گهیشتنه سۆسیالیزمێ.

هەتا سبێ کەسیب، باتراک و گوندیێ ئۆرته خوەرا کەتبوونه ئەشقێ، دلیستان، کێف هنەک دکرن. بلوور هەر نێزیکی بەربانگا سبێ کەر بوو. جماعەت ژ هەڤ بەلا بوو، هەر یەک چوو مالا خوە...

قیرینیکه مەزن و هەورزەکه گران خەلق خەوێ راکرن. هنه مێر تەنا کراس دەرپییا دەرکەتنه دەرڤا. ناڤا زۆمێ ژن و مێر تژی بووبوون... تەڤ ئەجێبمای مابوون، ژ هەڤ دپرسین: "چ قەومییە؟" کەسەکی نزانبوو؟ چ هەوار، چ قەومیو؟..

نشکێڤا ئۆرتا زۆما هاتن پزمامێ دربۆ بەگێ، پیر ئاباس و شێخ جمشیت ژی رووێ تەڤشکی کربوو، دابوو پەی وان...

بوو قیرینییا وانا، گۆتن–

– خودێ یەکە نەبووی وێ وەرا بینه... دیوانا مه کەتییه دەست وان... ئیشەڤ دربۆ–بەگ و لەتیف بەگ گرتنه... هوونێ تەڤێ قربن، یەکە نەبووی وێ سەر وەدا بێ...

هەرن مستۆ بکوژن. ئەڤا تەڤ ئەوی کرییه. ئەوی دربۆ بەگ، لەتیف بەگ دانه گرتنێ...

کەلەشێ مەخسوودی، خۆرتەکی دەلالی رند، گۆته وان:

– هەیران، چما شەرا داڤێنه وی مەرڤی. دربۆ بەگ هێ هێنا پاتشێ ئوورس، وەختێ نیکالێ گلاڤی بوو، گرتن بەردانا مەرییا دەست ویدا بوو، دربۆ–بەگ باشبۆرتەک ددا مەریکی، بەرتیل ژێ دستاند، مەری ددانه گرتنێ، داڤیتنه کەلا، سال دۆنزدەه مەه بوون پێشکێش و روشەت بەرەڤ دکر ژ جماعەتێ، دخوەر، هێنا داشناکا ژی ل پارلامێنتا داشناکا روونشت بوو، مەری دشاندنه شێر، بەر بۆلشەڤیکا تێنه شێر. لەتیف–بەگ، مایۆ بەگ و رەسوول–بەگ هێنا داشناکا قولوخ دکرن، ئەوانا ژی ئالیکی کەسیب و بەلەنگاز دشەلاندن.

وەختا بۆلشەڤیک هات، کورێ دربۆ بەگێ دیسا کەته سەر قولوخێ، دیسا مەخلووقەت دشێلاند، روشەت ژ بەلەگازا، کەسیبا دستاند، دخار.

– چما دیوانا سۆڤێتێ نزانه، چما بۆلشەڤیکاڤا نه عەیانه ئەو چ مەرینێ. چ گونێ مستۆ تێ هەیه. چما هوون شەرێ خوه داڤێنه وی جامەری. چما هوون شەر شلتاڤا پەی وی مەرڤی کەتنه؟ وە ژێ خێرە؟

گلیێ کەلەشێ کەسیب، گوندیێ ئۆرتێ بهیستن، وەکی دربۆ بەگ و لەتیف بەگێڤا هاتنه گرتنێ. تەڤ شا بوون و هەڤرا دگۆتن: "شکر خودێ، ئاییکێ مه بەلەگازا

وانرا نەما، وانا سال زەمانا خوونا مە دخوەرن، ئەم دكوتان، دزێراندن". گوندی ژ هەڤ بەلا بوون، هەر كەس چوو مالا خوە... بەربانگا سبێ بوو ستەیركا سبێ هێ ل عەزمانا دچرووسی.

وەزیرێ نادر

پیۆنێر

گوندێ مەدا مەکتەب ڤەبوویە،
ئەشقا زارێ گوند زەعف پر بوویە،
رۆژەکێ بهارێ گەرمە دەلال
ئەز ژ تێخنیکوومێ دچوومە مال.
ئەز چووم نێزیکی مەکتەبا گوند بووم،
هەما نشکێڤا ئەجێبمایی و شاش بووم،
دەنگێ سازا دەرسدار دلێ مەرڤ دسۆت،
قیز–کورا کلامەکە شا ب هەڤرا دگۆت.
– ئەم زارێ نەه–دەه سالی دچن دخوونن،
ئولم و خاندنێ دەست تینن.
ئەمێ گۆتنا لێنین ب جی بینن،
ئەم دخوونن و لێنینڤانن.
ئەم هەموو خووشک–برانن
رۆژا ئیرۆ ژی ئەمە خوودان دەورانن.
ئەم دخوونن و بوونە پیۆنێر
مە دایە سەر ملێ خوە بەیراقا سۆر،
ئەمێ بەرەکێڤا دەربازببنە ژۆر:
ئەم پیۆنێرێ هەر دەرا
جڤیانە ل ڤان دەرا،

ب هەڤرا بوونە خووشک-برا.
دەرەجا مە پیۆنێرا زەعف ژۆرە،
نیشانا مە دەزمالا سۆرە
پیۆنێرتی کۆمەکە، تفاقە،
ناڤ مەدا هەرۆ کێف و ئەشقە.
خەبەرێ مە تەزە هەموو مزگینن،
رۆیێ دەم-دەزگائەکی تەزە دبینن،
هەر تشتەکی هینبوونەکێ ژێ هلتینن.
– خوەش بمینن پیۆنێر،
ساخ بمینن پیۆنێر.
سەر چەعڤا بێن وا بخێر...

موحبەتی

رۆژەکە هاڤینێ عەوراڤی ل سەر چیا،
ل زۆزانا ئەگریجێ ناڤ بەلەکیا،
بەری ئێڤارێ وەختێ ئەسر پشتی نیڤرۆ
پیشکێ بارانێ دهاتن یەکۆ-یەکۆ
پاشێ گور دبوو
دبوو لێم دکشیا،
دکەتە گەلییا، بارژێر دچوو،
هەتا گوندا ناڤ زەڤیا.
ل ئەگریجا بەدەوە،
وەختێ باران ڤەدکە،
ئەردێ کولیلکا شیندکە،
پاشێ تەڤ ددە، نەرمایی دکشینە،

پەی وێ کەسک–سۆر دخوێنە.
زارو دبێژن:
"کەسکێسۆرێ ببینم
مشک و مەرا نەبینم".
پاشێ کەڤرا سەر سەرێ خوەرا داڤێژن.
ئەو هینکرنا مەزنانە،
زەف نێزیکی حوبا دلانە:
جارنا دیسا ژ سەرێ چیا،
مژێ دگرت حەتا راستا،
دیسا تیرێنجا رۆیێ ددا بانیا
دکەتە هەموو بەست و گەلیا.
میتنا کولیلک رادبوون،
خوە دهەژاندن، سپی سۆر دبوون،
دەنگێ ئاڤا، چەما کانییا
مەرڤ لێ مەتەهەیر دما.
پشتی بارانێ ناڤ کوردا،
قیز–بووک دچوونە سەر چەما–ئاڤا،
کنج جل، بەر، ئەمەنی دشووشتن،
پاشێ سەر کەندالێ ئاڤێ رادخستن.
هنەک ژی قیز–بووکە دەلال،
هەر گاڤا، دچوونە سەر چەما بەر کانیا،
گوڤێند دگرتن، دلیستن
لاقردی دکرن، دکەنیان.
ناڤ ڤاندا قیزەک هەیە،
ناڤێ وێ بالاخانم،

چەعڤێ رەشن، سوورەتا نزانم.
سینگی دووزە، مینا بەریێ،
چەعڤێ گر مینا دو گولا:
گولا وانێ و سێڤانێ
ئەوێ هێسر دبەراندن.
مینا عەورا ئاڤ ژ هەرا هلدایی
ئوسا دلێ ب شەوات و کەلیایی
ئەو کەسیبیادا مەزن بوویە.
دێ و باڤێ
پیرکێ و خاتیێ،
ئەڤینا وێ ژێ ستاندنە،
ب زێرێ زەر فرۆتنە،
ئیدی لاقردیا ناکە
ب ئەشق و دل شا نابە،
تەڤ هەڤالا خوە کاو ناکە،
چەعڤا کلیایە، پۆر ڤەناگرە
خوە ژ هەر کەسی ڤەدگرە،
کڤشە،
دەردێ وێ،
کولا وێ،
مەرازا وە، ئەوی نە هەباندنە
گەرەکا بهەبینە،
پاشێ دل شابە، چەعڤ ببینە،
بەر ئەولن ناڤ قیز خۆرتا
دەرهەقا هزکرن و هەباندنا

عەدەتی بوو ناڤ کوردا،
قیز نە ددان تو ملەتا،
خۆرتا، کورا لاوکە
نە هەباندا ژ
ئەرمەنیا، ترکا، ئوورسا
ل سەر گۆتنا دین پەرەستا.
ئەڤ هەموو بەردلێ بالاخانمێ
زوودا هاتبوون جێرباندنێ
ئەوێ هەموو ژی پێپەس کر،
دل هەباند پاشێ مێرکر،
ئەوێ دەربازکرنا عەدەت هشت،
ب زێرا زیڤا ستاندیێ خوە باردا،
ب دلێ هەباندی دیت، مرازێ خوەرا گهیشت.

ئووسڤێ بەکۆ

لێنین

ئۆکتیابرێرا

ئۆ، هەزار جاری سەلام ئۆکتیابرا مەزن،
عەمرێ خوەش، بەختەواری، دا مە ئیزن.
هەزار قۆرنە، هەزار سال و زەمان،
هەزار قەزیا، هەزار زولمێ گران،
ها دەرباز دبوون مینا بازرگان.
قامچی، کوتان مەجال نە ددان.
دلێ مە تژی هێرس و کۆڤان.
تم دەردلوو بوون خەباتکاران،
بۆ ئازایێ هەرگاڤ شەرڤان.
ئەردێ ژی قەبوول نەدکر زولکاری،
دخوەست ئازایی و گولبهاری.
و چاوا برووسک، ئاگر و تۆفان
دڤێی قەی هەڤ خستن ئەرد و عەزمان.
پەی شەرکاریا چەتن و گران،
بەلا بوون: برووسک، تەیرۆک و باران.
و شکەست بووزا ئۆکیانا و بەعرا.
ئاڤا وانا کشیا ل هەموو دەرا.
کشیان هەزار کانیێ زەلال و ئاڤسار.

جماعەتا من ژی ئاڤ ژێ ڤەخار.
تو خێر هاتی ئۆکتیابر جان،
ئولێ لێنینڤا بارگران.
لێنین بوو، وەکی رۆژا تە کڤشکر،
و پێ تە دەری ل مە ڤەکر.
لێنین بوو: ناڤا دونەدەھ مەھا
بژارت مەھا تە و ناڤێ تە دا.
ئیرۆ سەرھاتییە چلسالییا تەیە،
ئیرۆ، بووینا چلسالییا تەیە،
و هەسابدارییا مە ل بەر تەیە.
خەباتچیێ دنیە تەڤ مەنە ئیرۆ،
رێنیشانداریێ وانایی تو ئیرۆ،
بەیراقا تە، وا دەست خوەدا گرتی،
دنیا بەر ب تە تێ وا کن گۆتی.
ئۆکتیابرا مەزن. چ بێژم لایقی تە بە.
چ بێژم، کو داینا تە تێدا تونەبە.
گەلۆ چ بێژم هێژەی تەبە،
وەکی داین و مەزنایا تە کڤشبە.
ئەگەر بێژم: کولیلک، گول، رهان،
ئەو دچلمسن، کنە عەمرێ وان.
دێ و باڤ بێژم: ئەو ژی هندکە.
داینا وانا بەر تە پرتیکە.
وان تەنێ نەخاندیتی هشتن پەی خوە
و برینێ کوورڤا دوور کەتن ژ مە.
و دلێ مە هەرتم تەریستان بوو،

بهار ژی بۆنا مه زڤستان بوو.
تو بوویی، ته رۆنایی کره دلێ مه،
تو بوویی، ته شەوق و گەرمایی دا مه.
خوه ته زڤستان ژی کرییه بهار،
و رۆ ژی بەر ته نمزه و بێچار...
تۆخمێ ته هەبوو ناڤ مەدا رەشاندی،
کولیلکا مەیی، لێنین تو چکاندی،
تۆخمێ ته شین بوویه ل هەموو دەرا،
ئەگەر سەر خوەلیێ، ئێگەر سەر بەرا.
ژ دایینا ته بینفرەمه ئیرۆ،
و وا ئەز ئەیدەڤانێ تێیی ئیرۆ.
ئازایی، زمان، قەوەت، عەمر، ته دایه،
و بینا بەر مه ژی ب سایا تەیه.
ئاوا ژ دایینا تەیه پرقیمەت،
زەلوولتیا ناڤا قورنا ژ مه دوور کەت.
ئەزێ وا بسترێم ئۆکتیابرا مەزن،
ئەیدەڤانێ کێفلو: عەینی ئەزم.
و برا دەنگێ من ژ چیایێ
ئەلەگەزێ، تەڤی بایێ، وێ،
برا دەنگێ من هەرە وەلاتێ دن،
باش بزانبن ئۆکتیابرێ چ دایه من.
ملەتێد مه: کورد، بێلۆرووس،
ئوورس، ئووکرایین، قازاخ، تاتار
و ئێ دن: یەکن، یەکەختیار،
جماعەتا من ژی وا ناڤ واندا

برێ بچووکە ئەو هەمووو دەرا.
مەرا ترس نینە گەفێ دژمنا،
درانێ تووژ کری و بۆمبێ وانا.
برا بزانن شەرهزێ دنیایێ،
وەکی ئەو نەیارن بۆنا عەدلایێ.
عەدلایێ دخوازن وا ئەم هەرجار...
بەیراقا لێنین دەست مەدا کوبار.

گولانا عەدلایێ

جان، هات مەها شیرن، گولگەش،
بلبل دیسا بوونە سەرخوەش.
ئەلەگەز بن بەرفا قەرقاش
سەکنییە ناڤ کولیلکێ بینخوەش.
ئەلەگەزا من کوبەرە.
گول و سۆسن ژێ دبەرە،
چاردۆرێ وێ رهان، کانی،
پێرا کەنن وار و بانی.
گولان مەها پر گولانە،
گول ب عەدلای پەر ڤەدانە،
بینا عەدلایێ ل سەر وانە،
بۆ عەدلایێ پر بین دانە.
میلیۆن، میلیۆن عەدلاییهز،
دەڤکەن: ئەگەر کور، ئەگەر قیز،
میلیۆن، میلیۆن بەیراقێ سۆر،
ب دەست دبن دۆر ب دۆر.

ئەم ناخازن شەر توجارا،
ئەم دخازن عەمرێ رەهەت،
شەر ناخازن گوندی، پالە،
لازم نینە تۆپ و گوللە.
برا هەرتم بخەملن
وار و بانیێ ئەلەگەزێ،
برا هەرسال کولیلک شین بن،
کولیلک بینخوش، ئێ عەدلایێ.

ئەرمەنیستانێرا

ئۆ، چقاس بەدەوی
ئازا و کوبار.
بەژنا خوەڤا خەملی
تو چاوا بهار.
هەرتم، دکەنی ئاوا
ب کەنێ شیرن،
چاوا وەدە شەدەتییا
ئازاییا مەزن.
من تو دیتی هێنا
شەرکارییا تەدا،
بن نیرێ خەلقێدا،
ناڤ چەتناییێدا.
هێسرێد تە عەینی مینا
ئاڤا کانیێ مە،
دکشییا ناڤ سال–زەمان

سەر سوورەتێ تە.
ژ ئەولەدێ تە گەلە–
گەلە بێ گونە،
ستوخار، چوون بوونە گەرۆک.
و رسق بەرەڤۆک.
تو ئێتیم نینی نها،
چا بەرێ بێچار،
ل پشتا تەنە ئاوا
دووز پانزدەھ برا.
وا لێنین و ئۆکتیابر
خوە گیهاندنە تە،
تەرا ئانین نۆیابر،
ڤەبوو دەرگێ تە.
ئەرمەنیستانا دەلال،
تە دخاست بلبل،
خوەیێ کەدا خوە حەلال،
شایی و بهار.
نها تو خوە گولبهاری
یا هەموو رەنگی
وا ئەم ژی گشک بلبلن
ل سەر تە بەنگی.
نها کولیلکی، کولیلکا بینخوەش
ل سەر ملێ تەیە
گولبهارا سی و شێش
کەڤۆتکێ قەرقاش.

ئەرمەنستانا عەزیز،
تو نها سازبەندی،
کلامێ تە بلندن، زیز
ب هەموو دەنگی.
سەروەرێ تەیە پارتیا
مە رێنیشاندار،
پارتیا لێنینە، پارتیا
حەلال، ئامندار.
تە شەوق کرییە دلێ مە،
هەیێ بینخوەش بوونە
کەلیلک و کەوشەنێ مە.
دکەنن کانیێ مە.
ژ ئالیێ جماعەتا خوە
وا تەرا تینم،
بۆ ئەیدا تە ئیرۆیین
سەلاما شیرن...

گازێتا "ریا تەزە"

تو ریا تەزە
تو ریا عەمرێ
مەی شایێ،
تو باقنگا
ئۆکتیابرێ.
نەشردبی
ب زمانێ مە:

فەمدار،
چاوا کانیێ
مەیە زەلال.
تو ژی چاوا
گازێتێ مایین
بەلا دکی
نێتا لێنین.
ریا تە ئازا،
بێخۆف، باوەر،
و تە ئاوا
تژی کرییە
گەلی و وار.
کەتی جێرگا
پانزدەھ برا،
ب عەدلایی،
ئەشق و ئازا.
بەیراقا لێنین
دەستێ تەدا
تو دگەری
ل چار ئالییا،
و ڤەدکی
ھەموو دەرییا.
سەرەھ و جاهل
تە شا دبن،
ھەرگاڤ تەرا

خەبەردن.
مینا هەرجار
رازالخییا
خوەیە مەزن
ددنە پارتیا
مەیە حەلال.
تو خاستنا
مەیە قورنا،
تو باقنگا
هەموو مالا،
تو گومانا
مە هەمووشکا.

زەڤیا كۆلخۆزا مە

سەلام وەرا زەڤیێ مە،
هوون كولیلكێ گوندێ مە،
هوون هەبوونە گوماندار،
هوون باقنگێ مەیە دەلال.
وا، بهارێ شین دبن،
چاوا كولیلك بین ددن،
و دمەشن بەر بایی،
هوون چاوا پێلێ ئاڤێ.
بلبل، چڤیک ناڤ وەدا
ها شا دبن هەر وەدا،
هێلینا خوە چێدکن،

بۆ وەدەکی خاییکن.
و هوون ناڤا پاشلا خوەدا
مەزن دکن جووجکێ وانا.
هوون و بلبل یەکهالن،
تم شا دبن دلبارن.
هوون هاڤینێ سەر گران
سملێ خوەڤا تژی نان
دبن عەینی گولهەیران،
وە شا دبن کۆلخۆزڤان.
سملێ خوەڤا دلیزن،
دبن چاوا پێلێ ئاڤ،
مینا پێلێ لاپ مەزن،
قەی جیێ خوەدا دبەزن.
بەرا نانن هوون مەرا،
زەڤی تونە سەر وەرا،
هوون نازکن، گوماندار
ئەم وە شانە و دلبار.
کلاما وە ئەم دسترێن،
ئامنییا خوە دسپێرن.
ب خەملن، تژی بن،
سملێ خوەڤا گران بن.
چقاس شینن زەڤیێ مە،
چقاس ئەشقە دلێ مە،
هوون کولیلکا گوندێ مە،
هوون عەدلدیا عەمرێ مە.

مۆسكڤا

(گرێدای ٨٠٠- ساڵییا مۆسكڤایێرا)

سەلام، مۆسكڤا عەزیز.
گومانا دلێ مە،
رۆنایا چەعڤێ مە،
تو نەفەسا بەر مە،
مەركەزا نێتا مە.
تو كانییا عەمرێ مە،
دێباژارێ براتیێ.
ستەیركا عەزمانێ مە،
باژارێ پرملەتیێ،
كوبارییا وەتەنێ مە.
من ژ چییایێ ئەلەگەزێ
وا كولیلك تەرا ئانینە،
كولیلكێ هەموو بینا،
رەنگ-رەنگن و بەدەون،
شەڤ و رۆ پر بێن ددن.
دل و ئەشق تەرا شاندنە.
ئەڤ كولیلكە من ئانینە
بۆنا ئەیدا تەیە عەزیز،
جماعەتا من چنییە،
بن كلامێ شیرن و زیز.
تۆپكرنە ژ هەموو دەرا:
ژ سەرێ چییا، ناڤ كەڤرا،

ژ کەوشانا و رەخ کانییا،
ژ نەوالا و هەر وارا،
وا من هەسرەتی ئانییە تەرا.
تەڤ جماعەتا پرملەتی:
تەڤی رووسا، ئووکراییناً،
تەڤ ئەرمەنیا، بێلۆرووسا
و تەڤ گەلە ملەتێ ئوسا
کوردێ مە ژی رابوون ژ پییا.
تۆپ بوون ژ گوندا و گەلییا.
ژ نەوالا، ژ سەرێ چییا،
ژ فابریکا و کۆلخۆزا.
هەڤرا چوونە هەوارییا تە،
بۆ خوەیکرانا وەتەنێ خوە.
بۆنا تە، مۆسکڤا عەزیز،
بۆنا لێنینێ مەزن،
بۆنا وەتەنێ شیرن
ناڤ شەرێ نەوەکەهەڤ
خوون درێتن بێهەساب.
شێردا، بەر قەلەچا ئاگر،
ناڤێ تە و ناڤێ لێنین
هجوومی سەر دژمن دکر.
چا گەرم دبوون، دبەزیان هەڤ
بەژنا خوەڤا دهاتی بەرچەعف.
و دەقێ چەتنایێدا،
ناڤێ تەیی شیرن، دەلال

مە بینا خوە پێ هلددا،
مینا کانیێ مەیە ئاڤسار
پێ هێنک دبوون ئەم هەرجار.
ب ناڤێ تە و بۆنا تە،
مە ئالتدکر نەیارێ تە.
ئۆ، ئەو ناڤێ تەیی کوبار
و بینسڤک، چاوا بهار
مەرا دبوو کانییا زەلال.
ئەز، وەکیلێ جماعەتا مە،
ئەزێ هەرسال بێمە جەم تە،
سفەتێ تە ئەز ببینم،
کولیلکێ تەزە تارا بینم،
سۆقاقێ تە ئەز بخەملینم.
تو مەرا نێتی و گومان،
ئامنداری، گەلە خێرخاز.
تە ملەتێ منی شڤان
ژ پێپەستیێ کرە خلاز،
وانا گیهاند بەرب مراز.
تەڤ ئەولەدێ ملەتێ مایین،
هاتمە ئەیدا تە ئیرۆیین،
چا مەریکی لاپ یەکەختییار.
پێشکێش تینن شا و کوبار،
تو چڤاس باشی، دێباژار.
سەلام مۆسکڤا، هەزار جاری،
دێباژارێ شیرن، دەلال.

مینا کانیێ مەیە ئاڤسار.
تو عەزیزی، تو ئیتباری،
تە تێر دبن هەموو مەری.
ژ ئالیێ هەسۆ و منجۆ.
ژ ئالیێ مەجیت و سنجۆ،
ژ ئالیێ زەلخێ و زینێ،
ژ ئالیێ هوتێ، رهانێ:
سەلام، سەلام، مۆسکڤا جانێ.
خوەستنا تەڤا ئەوە، کو.
هەرسال بسەکنی تو
هەزار سالا، هەزار قورنا.
بڤی برجا هەموو قورنا.
بڤی شەدێ هەموو زەمانا.
گومانا دلێ مە،
رۆنایا چەعڤێ مە،
نەفەسا بەر مە،
مەرکەزا عەمرێ مە،
تو کانییا ئولێ مە.

سالا تەزە

قێی بۆنا مە نیبوون: کولیلک و رهان،
کانیێ سارە رەڤۆک و ئاڤا وان.
شنگینا باکنگێ خوەشە نەرمک،
کالین، مککینا بەرخ، کارێ رندک.
بهارا بەدەو، بلبلێ بەنگی،

کەڤۆتک، تەیر و توویێ رەنگ–رەنگی.
ئاوا پارا مە بوون: تەیرۆک و تۆفان،
نەخوەندیتی، تەری–تەریستان.
بێ ستار بوون، ژ بیرا مەرییا دوور،
هەڤالێ مە بوون: کولاڤ و بلوور.
سالێ تەزە پەی هەڤ دەرباز دبوون
لێ برینە مە تو قەنج نەدبوون
سالێ تەزە دانین دەردێ تەزە،
دەوسا برینێ کەڤن: برینێ تەزە.
لەما کلامێ مە زەلوول بوون مقیم،
و مە ب وانا دکرە ئاخین.
ل سەر لێڤێ مە بلوورا دارین
تەڤی مە دگرییا هالێ سال–زەمین.
ئۆکتیابرا مەزن هات خوە گیهاند
و برینێ مە یەکجار جەبراند.
زەڤیێ مە بوونە عەینی گولهەیران،
کولیلک و کەوشەن مەرا کەنییان.
هەرسال پەی هەڤ تێن شابوونێ تەزە،
سالێ خێرخازە تەزە و تەزە.
تو سالا دەلال، مێڤانێ عەزیز
تە شا دبن کال و پیر، کور و قیز.
وەرە چاوا سالا عەدلایێ،
وەرە چا دەنگبێژ و شەدێ شایێ
دلشایا مەیە ئالاڤی تەرا.
برا سالێ وا هەزاربن مەرا...

مۆسکڤا شا دبه

ڤان رۆژێد عەزیز ئەیدا دەھرۆژیێ
خوە خەملاندییە ل مۆسکڤایێ.
مۆسکڤا شا دبە، مۆسکڤا کوبارە،
کو زالێد وێدا کوولتوورا دبارە.
مۆسکڤا دبینە کوولتوورا بەرێ:
شەرێ جماعەتێ بۆنا ئازایێ
نەخشێ کوولتوورا ئەرمەنیێ برا
ئەم ژی دبھێن، روونشتی ڤرا.
مۆسکڤا دبینە کوولتوورا نھا:
عەمرێ ئەرمەنییا، خوەشبەختییا وانا،
وەکی سەر گلیێ لێنینێ دەرسدار
ژ ئوندابوونێ بوونە بەختەوار.
زمانێ ماشتۆس مۆسکڤا فەمدکە،
نێتا ئابۆڤیان و یا نالباندیان
رۆژا ئیرۆیین ئەیدا خوە دکە،
براتییا رووسسا و ئەرمەنییا بەرکە.
مۆسکڤا دبھێ، بەرچەعف دبینە
گلیێ سووندووکیان، ئێ شیرڤانزادێ،
گلیێ توومانیان، ئێ ئیساھاکیان،
شێرێ چارێنس و پییێسێ زاریان.
مۆسکڤا دبھێ دەنگێ داڤید بێک،
بەرچەعف دبینە گریێ ئانووشێ،
ئاخینا سارۆ، سارۆیێ بەنگی،

هێنا زەمانێ کافر و تەنگی.
دبهێ دەنگێ گوهارا بلبل،
کو ئەوێ مینا باکنگێ نەرمک
زال تژی کرییە هەزار گول-بلبل،
تەڤ پێرا دبن دەڤکەن، بینسڤک.
مۆسکڤا دبینە کوولتوورا ئەرمەنییا،
خەزنا وانایە یا گەلە قورنا
کوولتوورا حەلال، یا کال و باڤا،
کو هەموو ئالییا پەر دایە نها.
مۆسکڤا دبینە بەژنا ئەولەدا،
ل بەر چەعڤێ خوە، هەمێزا خوەدا،
چا گولێ بینخوەش ئەو رند ڤەبوونە
بن تەڤا مۆسکڤێ هێ بینخوەش بوونە.
مۆسکڤا دبینە کەدا ئەولەدا،
یا دەربازبوویی و هێنا مەدا
و هزمەتکاری گوهداری دکە،
پاشلا خوەیە رەحم فرە ڤەدکە.

دەرەنگ پێ هسیام

من دیت کەچێد کوردایە بەدەو،
درانێ سەدەف، بەژنزراڤ.
دەنگێ کلاما، شنگینا بێ،
چا خولێ-خولێ ئاڤا کانیێ.
چەعڤێ وان چا عەزمانێ زەلال،
لێ ل سەر دلێ کەچێ دەلال.

مەشوور دبوون خەمێ گران،
و مەرارا خەبەر نەددان.
خەما دلێ کەچێ کوردا
مەشوور نە دبوو هەموو وەدا.
لێ کو رووdنشتن رەخ کانییا،
بەندێ دلا دگۆتن وا،
کەچێ کوردا دبوون بلبل،
دهەژاندن رهان و گول.
دبوون کەڤۆتک، دبوون خەزال.
دفریان جەم خۆرتێ دەلال.
دەنگێ قیزا تەڤی بایێ،
بەلا دبوو ناڤ هەوایێ.
و پێ دەنگێ خوەیی شیرن،
پێشدا دانین شایی، گری.
کلاماڤا هم قەنج دکرن،
هم برینێ کوور ڤەدکرن.
ژ وی زەمانی نە رازی،
دلێ کوورڤا دکرنە گازی.
دلێ بەنگییا، دلێ برین،
کلاماڤا دهاتن کرین.
مەری، بلبل دبوون یەکهال،
دەردێ خوەڤا هەردو ژی هەڤال.
ئەز زاروکێ سەرقۆت پێخاس
ب خەما وان دەرەنگ بووم ناس.
پاشێ، پاشێ ئەز پێ هسیام،

خەما دلێ وانە گران،
نە ددان خۆرتێ دلکەتی،
کەچ دفرۆتن ب پەرەتی.
گەلەک جارا وا کەچێ تفال
زۆر دەردخستن ژ مال
بێ دلی وان ددانە مێر
دگۆتن، ئەڤە تەرا یا خێر.
چیایێد بەدەو و سەر بلند،
پێ تەیر–توویێ کوبار و رند.
پێ کولیلکێ بین خوەش
بەژنێڤا دگهیشتنە عەزمین،
ئاڤێد کانییا ژ سینگێ چیا
ب خولە–خول دکشیان.
تە دگۆ ئەو ژی هێسرێ چیا بوون،
ژ چەعڤێ وان بەرژێر دبوون.
گەلە خەزال، کارێ خوەڤا
دچێریان دۆرا وان چیا.
من نزانبوو: چیا و وار
دەولەتیارا دبوون پار
ئەز زاروێ نەزان
پاشێ پێ هسیام
و سەر دلێ من،
بوو خەمەک گران.
دخوەست ببەزیاما ناڤ
کولیلکە هەموو دەرا.

دکەتم پەی بەرخا، کارا:
لێ ئەو زارویێ دەولەمەندا،
تۆپ دبوون دۆر من، دەڤ ددان،
ئەز دکوتام و دکەنییان.
من دیت مەریێ ب بیشمەت،ساپۆگ،
کۆلۆز، پاپاخێ وانائە دۆت.
کنجێ بها، گشک پرقیمەت،
خوەیێ وان سەر تەڤا منەت.
گاڤا هێرس دبوون،
سۆرۆ–مۆرۆ دبوون،
پاشێ پێ هسیام
ئەو مەری کی بوون.
من گەلەک هزدکر خوەندن، نڤیسار،
ژ چەعڤێد من هێسر دهاتنە خار،
دچووم بال زارۆیێ مەکتەبا نەچار،
و بەر وانا دبوومە ستوخار.
بەری من ددان، ب من دکەنیان
ژ تەنێ وان خوەدا دگریام.
من نزانبوو هەنە دو جوورە مەری–
جوورەک تێر و تژی، جوورەک نیڤمری.
شڤانێ بەنگی دکرنە ئاخین،
بەرخڤان ژی پێرا یەقین،
تە ترێ عەزمین کەلۆ–بین
ژ وی زەمانی دکرنە ئاخین،
مەنا وێ یەکێ پاشێ پێ هسیام،

بۆ زەمانێ خراب دنەلیان.
ئۆکتیابرا مەزن هات، خوە گهیاند،
بەیراقا مەشوور چکاند،
کەچا کوردە ئازا، ب ئەختیار،
نها پێشە و بەختەوار.

خەلەقا ئاگردا

پێشکێشی هەڤالێد خوە:
ئەگیتێ تفاقا پسس
سەمەندێ سیابەند دکم.

١

رۆژا رەهەتیێ بوو،
و مەها هاڤینێ.
ئەم مالدا رەهەت دبوون:
ژ دەنگێ رادیۆیێ
ژ جیێ خوە زوو رابووم.
کلام هات گوهاستن،
دەوسا کلامێ،
گازیا هەوارێ
کەت ناڤا مالێ:
ژ وێ هەوارێ
ب گاڤێ خوەی لەز
بەر ب رادیۆیێ سەکنیم ئەز.
دەنگێ پارتیا مە بوو،
ئەلەمتی ددە،

شرۆ ڤەدکر
مەنا هەوارێ،
گازی مە دکر.
و دگۆت وەکی–
فاشیستێ گێرمان
کەر، بە خەبەردان
شەرتێ پزمامتیێ
پێپەس کرنە،
ئاڤیتنە سەر مە.
گەلە قورە، ب کێن،
دشوولکن، تێن،
چاوا زیایێ رەش،
سیلهڤا سەرخوەش.
دگۆت، کو ئەو تێن
ب دەو و ب زۆر،
بۆ ببنە خوەیێ
وەتەنێ مەی سۆر.
پارتیا مە گازییا
هەوارێ زوو دا.
چا شوورێ برووسکێ،
دەنگبلند، گران،
هەوار چوو جیێ دوور،
چوو هەموو دەرا:
ناڤا مێشێ کوور،
ناڤا مالا،

ناڤا زەڤیێد زێر،
ناڤا کارخانا،
سۆڤخۆز، کۆلخۆزا،
سەر جەو و بەرا:
چوو ناڤا جێرگێ
ئەسکەرێ مەی سۆر،
ئامندار و زۆر.

٢

ژ دەنگێ گازییا
پارتیا مە حەلال
وا کشیا و هاتن
پالە و رات،
هەزار–هەزار،
مێرخاس و کوبار.
ب هەزار رەنگی.
هەزار جوورەیی،
هەزار زمانی،
مینا مەریکی
و ژ مالەکێ.
هاتن شەڤ و رۆ
سیاری و پەیا.
ناڤا ماشینا
و ناڤا گەمییا،
ژ گوند و باژارا.
ژ ئەیلا، گەلییا،

مێشە، کارخانا،
ژ وەتەنە مێیی
فرە بێ سەرۆ–بن،
ژ کێلەکا بەرا
بچووک و مەزن.
دەوسا کێلەندییا،
دەوسا چاکووچا،
دەوسا کولنگا،
دەسا و مەرا،
دەڤتەر، کتێبا،
قەلەم، کاخەزا
دانین سەر ملا
تڤنگ، پلیمیۆت.
وا رابوون ژ پیا.
گشک هاتن بۆنا
وەتەنێ دەلال.
بۆ پارتیا حەلال.
تەڤ هاتن مینا
شێرا و تەیرا،
و بوو تەماشا
ئەگیتا، مێرا.
و پەی هەڤ هاتن:
پالە و گوندی،
مەریێ خەباتچی،
مەریێ ئولدار،

کاتبێ، هەسابدار.
مێخانیک، دەرسدار،
دەلاک و مالیار،
دۆختر، خزنەڤان،
پۆیێت، کۆمباینڤان،
شۆفێر، ماشینیست،
سازبەند، تراکتۆریست،
نڤیسکار و ئارتیست،
تەرزی، شکلچی
و گەلەک پێشێکچی.
هاتن مەریێ
ژ شانزدەه مالا:
ملەتێ ئوورس،
تاچیک، بێلۆرووس،
ئەرمەنی، ئووزبێک،
ئاسۆری و قازاخ،
گورج و ئووکرایین،
ئادربێجان.
تو ملەت نەما
خوە بدا پاش،
گشک ژی هەڤرا باش
چا باڤ و برا.
جماعەتا من ژی
تەڤی وان جێرگا
رێ دچوو وانرا،

ئەوان مەری ئاوا،
سەکنین رەخ هەڤ
مینا مێشەکی
هازر سەکنین
بۆ پارتیا لێنین
و بن بەیراقا
مەی ئامندار،
وانا سۆند خار:
"ئەمێ ئالتکن
فاشیستا یەکجار".

٣

و بوو تەقینا
تۆپ–جەبەرخانا،
گورینا تانکا،
یا ئایرۆپلانا،
خوشینا، گەمییا،
هەوارا مەرییا،
و مەری ترێ
تۆفان رابووبوو،
رێ، مەجال گرتبوون.
چڤیک و بلبل،
کارێ خەزالا
ژ جی نەدبەزیان.
فاشیست فێلباز بوون،
قەلپ و مەرز بوون،

ئەو تەنێ نینبوون،
تەڤی وانا بوون:
فاشیستێ فین،
بوولخار و روومین
ئوسا ژی ئێ ماجار
و گەلە نەیار.
دژمنێ مەرز
پێ ژەرا هیتلەر
مەزن بووبوون
چا گورێ دەڤخوون.
ئاگر و ئالاڤ
فاشیستا درەشاند
گوند و باژار
پەی هەڤ هلدشاند.
مەرییا دگۆتن
جیێ پێپەسکری
شێن نابێ ئیدی.
فرۆتنا مەدا:
یا ئووکرایینا
یا دودادا
شەر گەلە چەتن
گەلە گران بوو،
و چقاس دچوو
هێ گومرەهـ دبوو.
گوند، باژارێ مە

تێر و تژی
رۆژ پەی رۆژا
ڤالا دبوون.
هەبوونە ما پر:
نان و ماشینە،
هەسن و مێشە،
دەزگەهـ و کۆمر،
هەیوان و دەبر
دژمنێ کافر
دکشاند و دبر.

٤

ئەولەدێ حەلال،
ئێ مابوونە مال،
زوو دیتن مەجال،
چوون، بوون پارتیزان،
پێ سیلهێ دژمن،
زرارا گران
دگهاندن وان.

٥

مەریێ پشتێ
پاشلا وەتەندا:
ناڤا زاڤۆدادا،
ناڤا زەڤیێ زەردا،
ناڤا کارخانادا،

ئەگەر سەر ئەردێ،
ئەگەر بن ئەردێ،
تەمامییا خوەڤا
ئەو هەسنرا،
دبوون چا هەسن،
و تەڤی پۆلا،
دبوون مینا پۆلا،
تەڤی ماشینا
و تەڤی چەرخا
دخەبتین هەر دەما.
بن دەربا وان
وا هەسن و پۆلا
پەی هەڤ دهەلیان.
نان و پەمبوێ مە
لۆد دبوون سەر هەڤ.
چا چەمێ دنێپرێ،
کورە، ئاراکسێ
دکشیانە دوو هەڤ.
بەر سۆبا ئاگر،
ژ پۆلا و هەسن،
دەردکەت سیلهێ
بچووک، یانێ گر.
مەریێ سۆڤێتیێ
خەباتا خوەدا
ئاوا حوبا وەتەن

ناڤ دلێ ویدا .
بەر گەرما ئاگر
ژ هەر چلکەکە
خویدانا وانا
چێ دبوو تانکەک،
پاترۆن، تڤنگەک،
تۆپ و ئاڤتۆمات،
بۆمب و پلیمیۆت،
و چا بازرگان،
تەیرۆک و باران،
ژ هەڤ نەدقەتیان.
ب ئێشالۆنا
دکشیان، دچوون:
جەم شەرڤانا .
وەتەنێ مە
مەریێ تەزە
رادکر بەر دژمن.
وا تەڤی هەڤ بوون:
کەڤر و سێمێنت،
خوەلی و دژمن.
نەیار ناڤ هێلینێ
ژەرا خوە درێت.
هێلینا دژمن
خراب بوو سەرۆ-بن.
و ئەرد لەرزی

عەزمان ژی پێرا:
رۆ کڤش نەدبوو،
عەیانە چرا.
وەتەنهزێ مە
پێ-پێ دگەریان
پەی هەر فاشیستا،
مەجال نە ددان
پەشدا بکشیانا،
نەیارێ فرۆنتێ
دانینە ئۆرتێ
ب کەن، بن چەعڤا
وان دنهێرین
دووز مینا مەعرا.
باوار نە دکرن
خوە وی هالیدا،
باوار نە دکرن
بۆ کرنا خوە
وێ رۆژەکە ها
جابێ بدنە مە.

٦

من دیت برینا
وەتەنێ عەزیز،
بهیست ئاخینا وێ،
دەنگێ وێیە زیز.
و من دیت دەوسا

لەپ، درانێ دژمن
ئێ مێشوور دبوون
سەر سینگێ وەتەن.
دیت کەلا دلێ
وەتەنهزێ مە،
مێرخاسیا وانا
ل بەر چەعڤێ خوە.
ئەو عەیانی مینا
عەورێ نیسانێ
دکرنە گمین،
ددانە سەر دژمن،
هوجووما وانا پر
چاوا پێلێگر،
مەیتێ مەرزا
وا ب هەزارا
داژۆت و دبر.
و بن سازبەندییا
تۆپا و تانکا،
و بن دەنگبێژیا
"کاتیووشا" هێژا، وا
وەتەنهزێ مە
ها پێشدا دچوون،
زولم، زولەکارییا
تەزە ددیتن.
ئەولەدێ وەتەن

ئێ مابوون جیدا .
د زەلوولیێدا ،
ئەو دنەلیان،
خافلقەدا .
ژ دەربێ مەیە گران،
فاشیست درەڤیان
بەر ب هێلینا
خوە ئەو دبەزیان.
وان درێتن
ژەرا خوەی مایین
و پشت شکەستی، لێ
درێڤیان بێرلینێ،
ژ کێدەرێ وان
تۆپ کربوون ژەر،
و دەرکەتبوون
ژ وەلاتێ خوە دەر.
من دیت ئاوا
مێشە هەر دەرا .
مێشێ وەتەنێ
مە دارێ خوەڤا ،
سەر بلند، کوبار،
ئێ کو باژنێڤا
ل سەر ریا مەرییا
پێ هەزار–هەزار
جوورێ بەلگێ شین

دگهیشتنه عەزمین.
وا هێنا شێردا
ژ تۆپ و بۆمبا
چلمسی بوون
بەلگێ وانە شین،
چقلێ شکەستی،
ئاوا ئەو بووبوون
لاپ گەردەن تەزی،
دڤێی قەی دگریان،
دڤێی ئەو دنەلیان،
دکرنە گازی...
من دیت زەڤیێ مەیە شین
گشک پێپەسکری،
جیێ درووتی ژی،
گورزێ نانتژی
ئەو ل سەر ئەردێ
بووبوون چا قەسیل.
باخ و باخچێ مە
ئندا کربوون
بەدەویا خوە.
ئێمیش و گولێ
وانە بینخوەش
قەی ئەو ژی دنەلیان
چا بریندار، نەخوەش.
من دیت پرێ مەیە

ژ هەسن پۆلا
گرانییا خوەڤا
ب هەزار تۆننا،
گشک سێمێنتکری،
ئێ کو بەری شەر
سەکنیبوون سەر
چەما، کانالا
و سەر کیژانا
ئاڤتۆ، ماشینە،
چا مۆری–مرجان
ژ هەڤ نە دقەتیان:
دبرن، دانین
هەبوونا وەتەن.
لێ نها دژمن
تەقاندبوون تەڤ
و پرێد بەدەو.
ئەو هێسنە خوەڤا
ناڤا پێلێ ئاڤێ
دڤێی قەی کەلا خوە
درێتن ناڤا وێ.
من دیت کال–پیرێ
پۆر سپی، ئەختیار،
بێ مال، بێ ستار
من دیت ئەجێبا
مەرزا، نەیارا

ل هەردەرا .
من دیت دیسا
ئاخین شەواتا
ژنا و زارا
نەلینا وانا .

٧

وا ل بەر چەعڤێ من
تێ شکلەکی گران،
زوڵەکارییا دژمن.
دخوەزم نابینم،
ژێ ئازا ناڤم،
ژ من دوور ناچن:
قیزەکە چووک،
بووکنگا وێ دەستدا
مینا هەڤ بچووک.
ژنا ل ئەردێ،
ئوسا ژی چێلەک و گولکا وێ
گوندەکی مەزندا ،
ناڤ ئادامۆڤکێدا
وەتەنهزێ مە
بەری دژمن دان.
ئاڤاییکی مەزن
ناڤ ئاگر، ئالاڤێ
ژ بۆمبێ دژمن
دشەوتی ئاوا

و قرچە-قرچا
دەنگێ شەواتا
پەنجارا و دارا
قیزکنگا بچووک ژی
بەر دەرێ مالێ
خوەرا روونشتی
بووکە سەر چۆکێ.
وێ بووکا خوەرا
خەبەر ددا .
گەلۆ چ دگۆت
قیزکنگا دەلال،
مەرا نی بوو زەلال.
مە ل بەر چەعڤێ خوە
دیت ئەجێبەکە وا:
مەیتێ ژنەکێ
ل سەر ئەردێ بوو،
لێ بێ سفەت بوو.
قەی سفەتێ وێ
پەرچێ مینێ یان ژی،
تۆپێ بربوو.
سەر چەند گاڤا ژی
ل کێلەکا وان
چێلەک و گۆلک
کەتبوون گران،
هەردو ژی بریندار،

هەردو ژی هالەکی
کێلەکا هەڤدو،
بۆرینا وان بوو...
دێرێ ژنکێ،
ئێ قیز، بووکنگێ
ژ پرتیکی بوون،
مینا هەڤدو بوون،
و ژ وێ یەکێ،
کڤش دبوو
هەرسێ ژ مالەکێنە،
بنێلیە مالێئا
کو دشەوتی.
قیزکنگا رندک
ب گاڤێ هوورک
ژ جی خوە رابوو،
بەر ب دیا خوە چوو،
روونشت سەر ئەردێ
دووز کێلەکا دێ.
قیزکنگا دەلال
خەبەر ددا
گلیێ نە زەلال،
رندک بوو، تفال.
سەر هەڤ خەبەرددا،
ئەوێ دەنگ دا دێ.
دایکا ل ئەردێ

تو جاب نه ددا
قیزکنگ بینتەنگ بوو
دل لێ تژی بوو.
پێ هەردو دەستکنگا،
دیا خوە هەمێز کر.
دخوەست پێسیرا
دایکا خوە ڤەکە،
شیرێ دیا حەلال
ل خوە حەلال کە،
لێ نکاربوو ڤەکە.
ئەوێ سەرێ دێ گرت،
بەر ب خوە هەژاند
پۆرێ وێ کشاند.
ئەوێ جاب نە ستەند.
بوو ئیلاجبری
دەست پێ کر گریا،
چەعڤێ خوە مزدا،
سەر سوورەتێ وێ
کڤش بوو خوونا دێ...
پۆرێ قیزکێ
نەرمکە و زەر،
قەیتانەکە سۆر
دەلال گرێدایی،
پۆرێ وێ چاردۆر.
دووز وێ فۆرمێ ژی

بووکنگا خوەڤا،
خەملاندبوون،
هەمێزا لەشکەرا،
خوەیێ قەیتانێد سۆر،
سەر دەستێ مەرییا
پەی هەڤ دۆر–ب دۆر
خوەرا درەقسین
ئازا و ئارخایین،
خەمخورییا خوەڤا
تەڤ وێرا بووبوون:
دێ، باڤ و برا.
ئەوێ سەر سینگێ
سامپلاڤسکیێ ئەگیت
هەمێزا ویدا
جیێ رازانێ دیت.
جارنا دکەنییا،
یان پرچو دبوو،
قەی سەر بووکنگا
خوە ئەو هێرس دبوو.
قیزکنگا بێ گونە،
قەی فەم نە دکر،
دێ، باڤ ئوندا کر.
رندک بوو و نازک،
پۆرێ وێ کورشکی،
عەینی چاوا بەرخک،

قوماندار سامپلاڤسکی
پۆرێ وێ مزددا
و ب هسرەتی ئەو رادمووسا،
تە دگۆ ئەو قیزا خوە
وا تینە بیرا خوە.
وەدەکی شووندا
قیزک هشیار بوو،
شەرێ وێ داسپێبوو.
ئەوێ دەنگ ل دێ کر،–
"ماما.. ماما"
دەوا دیا خوە کر،
دەنگێ خوە بلند کر
و پاشێ گریا.
ئەو قیزا ئێتیم تە دگۆ ئاوا
نفری دکر وا،
شەرهزا تەڤا،
شێرهزێ دنیایێ
بۆ کرنێ وانا.
خوە دپەرتاند
و هێسرێد زەلال
پەی هەڤ درەشاند،
و دگرییا مەلوول،
پێرا ژی گلیێ
نەزەلال دگۆت
دل و هناڤێ
مەرییا وێ دسۆت.

٩

دبە هوون پرسکن
من ئیدی چ دیت،
چ بوون گەلۆ
برینێد وەتەن.
ئەزێ دیتنا خوە
وەرا کن بێژم.
من وەتەن دیت
مینا نەخاشا
دلێ وێ، داڤیت.
هەموو وەعدێ وێدا:
زڤستان سەرما،
بن کورکێ سپیدا.
هێنا بهارێ،
کەوشەن دەشتێ وێ
ئوسا ژی هاڤینێ،
هێنا پاییزێ،
دیت سینگ و بەرێ
وێیە وێ پارێ
کو کەتبوو بن
لەپ و پیێ دژمن.
من دیت چەمێ وێ
فرە و پرکوور،
دەنگەکی نمز لێ،
ئەو چاوا کەمبەر

خوه گرێدابوون
ل پشتا ئێرێ،
وا مەری ترێ
بێهال، نەخوەش بوون،
نەلینا وان بوو.
چاوا خەلەقێ
سەر هەڤ شکەستی
خشینا وان بوو.
ب پێلێ خوه زەلوول
دکشیان، درەڤیان
ژ دژمنێ دەڤخوون.
گەلە هێرس بوون، مەرڤان،
دشەوتی دلێ وان.
هەیکالێ قورنا
شکلێ سال–زەمانا،
کتێبخانە و ئێد دنێ
بەلایی سەر ئەردێ
و ناڤا هەرییێ بوون.
زاڤۆد ، فابریکە
تەمامیا خوەڤا،
دەزگەھ و ماشینە،
بووبوون خرابە.
گەلە ڤاگزال،
و ریا ماشینا
تەڤ خرابکری،

سەر هەڤ لۆدکری.
و ستوونێ تێلا
شکەستبوون بەژنێڤا،
تێلێ سەر وانا
دەردایی پێڤا.
مەدانێد مە:
ئێ کۆمر، هەسن
ژ بۆمبێ دژمن
بووبوون سەرو–بن.
ستانسیێ ئێلێکتریکا،
وەکی بەری شێر
ب هەزار لامپا
شەوق ددان، چاوا رۆ،
نەدچرووسین ئەوانا
چەوا مینا هەرۆ.
هەبوونا مەیە پر
ئەگەر بچووک، یان گر
کەتبوونە ناڤا
خەلەقا ئاگر

١٠

من دیت بەر چەعڤا
چ دکە ل مەرییا
ناموس و خیرێت.
باوەربوون، خەیسەت.
گاڤا رادبن

تەڤی هەڤ دبن.
گاڤا ئێشا دل
وانا رادکە،
دبن پشت و مل.
هەموو تشتی دکن،
بەرێ ژی رادکن.
جماعەت دبێ:
"کەل کو رادبە،
مەجالێ نادە"
زووڤا گۆتنە:
– "مێر دمرە،
ناڤ دمینە،
شێر دمرە،
چەرم دمینە"
ناڤێ سامپلاڤسکی
وێ ها بمینە.
وی بیرناکم توجار،
تێ بەر چەعڤێ من
ئەو مینا هەرجار،
دیندارڤا چاوا زنار.
بەدەو بوو، مێرخاس،
دژمن ل بەر وی،
نەدبوون خلاز.
ناڤا شەرەکی
گومرەه، چەتندا،

دژمن زۆرێ دا.
سامپلاڤسکیێ ئەگیت
کووزە–کووز دگەریا،
عەمر دکر وا،
گلیێ عەمر دێڤدا
گوللا تۆپا دژمن
ل رەخ وی تەقیا
و پێرچێ خوەڤا
کەت ناڤ ملا.
و دژمن پێ تانکا
ها نێزیک دبوون،
شەر چقاس دچوو
هێ گومرەه دبوو.
ژ تانکێ دژمن
خەلەقا مەزن
دۆرا مە چێدبوون.
سامپلاڤسکی بریندار
ب دەنگەکی هەیفدار،
چا شێرەکی بریندار،
ناڤ خەلەقا ئاگر
وا کرە قیرین:
– پێشدا، هەڤالنۆ،
مینا شێرا ئەوی گۆ،
وەتەنهز راکرن،
تانک و ئاڤتۆمات،

بۆمۆ بوو پوولێمیۆت.
قرمە و مەری،
مێشە و خوەلی
تەڤی هەڤدو بوون.
مەریێ دکەتن
کێم رادبوون.
من سامپلاڤسکی دیت،
پێ ملێ خوە دن
بتولگە داڤیت
بن تانکێ دژمن.
ژ دەربا زۆر
تانکەکە مەزن
ئێدی نەهەژیا،
و جیدا تەقیا.
مێرخاس ژ خوە رازی،
بتولگەک هلدا
بەر تانکا دن بەزی.
ل وێ تانکێ ژی دا،
شاند وێ رێدا،
وەتەنهزێ هەیفدار
وا مینا شێرا
دژمنا پەی هەڤ
وا دخەنقاند،
دژمنا و تانکە
ددانە رەخ هەڤ.

و گاڤا سریا
تانکا تڤنگا
ئێدی کوتا بوو،
وا ژ هەردو ئالییا
ئاڤیتن سەر هەڤدو.
سامپلاڤسکیێ مە ژی
و پیێ دەستەکی
قایم گرتبوو
پێسیرا یەکی،
و کەنگێ ئیدی
ما ئیلاجبری،
چەنا خوە شداند،
قرکا وی قوساند،
لێ هەیف... فاشیستەکی دن
ناڤملا ویدا
چکاند کێرا مەزن.
درانێ مێرخاس وا
ل سەر قرکا دژمن ما،
مرن هەردو ب هەڤرا.
گەلە مێرخاسا
ئالتکرنا
مە نە دیتن،
هنەک ژ وانا،
شەرێ گراندا
عەمرێ خوە دان،

و حوبا وەتەن
دلێ واندا ما.
شەردا تەمرین
ئەو چاوا چرا.
بۆ مەریێد مە وا،
بۆ بیر ئانینا
ئەولەدێ حەلال
چێکرن هەیکال،
وانا بیر تینن
وەختێ مێرخاسیێ،
وەختێ چەتنایێ،
وەختێ ئەشق-شائەیێ.

١٢

ژ وەتەنهزا
مەریێ پێشەکار
تابووتەک هێژا
بۆنا قوماندار
چێکرن ئەوا.
بۆنا دیتنا
هەڤالێ مێرخاس
هاتن وەکیلێ
ئۆردیا سۆڤێتێ.
ئاوا جنیازێ
سامپلاڤسکیێ ئەگیت
سەر گەلە ملا

ناڤ تابووتێدا
دەرخستن دەرڤا.
هەڤالێ عەزیز
دڤێی دکەنییا
ئەو ناڤا گولا،
و تابووتا سۆر
برن دۆر ب دۆر.
برنە باژارێ
نێزیک-سالنۆکێ،
ناڤ باخێ بەدەو
جیکی بەر ب چەعف.
کۆمیسار مەجیت
ب گلیێ ئالاڤی،
هێژایی سامپلاڤسکی
خەبەر دا ئەوی،-
"ئەرێ، هەڤالنۆ،
سامپلاڤسکی چوو،
لێ کرنێد وی،
وێ بمینا هەرتم،
چا بۆرجێ مەزن.
ئەوی نیشان دا
هزکرنا خوە
بۆ وەتەنێ خوە.
ئەوی ئیزباتی کر
هەر شەرڤانێ پێش

وا ناڤا ئاگر،
ناڤ ئالاڤا گور،
مقیم دکاره
وا بقەتینه
چ خەلەق هەبه
و ئالت بکه.
لازمه مینا
سامپلاڤسکی شەرکن،
کو شەر کوتا کن،
دژمن هێ بەرکه،
گومرەھ شەر دکه،
وەتەن، جماعەت
هیڤییا مەنه..
حەلال ب شیرێ
وێ دایکێ،
کو ژ پاشلا وێ
ئەولەدێ مینا
ساملپاڤسکی دەرتێ.
دە خاترێ ته
برێ مەی عەزیز،
کورێ حەلال،
مێرخاسێ دەلال.
ئەمێ هەیفا ته
هلدن دەھ باره".
بەری ئێڤارێ بوو.

رۆ هێدی-هێدی
دچوو ئاڤا .
چڤتینه دەنگێ
تەیر و توویا بوو.
وەتەنهزێ مە
مینا مەریکی
بۆرج هلدان سەر خوە:
شەرکن نۆلا وی،
هلدن هەیفا وی
و زەرپ پەی زەرپا
هەڤرا ئاگر کرن
خاترێ خوە خوەستن.
چا جنیاز هلانین،
تابووتێدا دانین
جییێ هازرکری،
وا مەری ترە،
رۆییێ ژی ئەڤ یەک دیت،
وێ ژی تاپ نەکر،
و بۆنا ئەگیت
پێ عەورەکی رەش
گرت دەمێ خوە گولەش
دار و کولیلک ژی
مەری دگۆت قەی
کوندە دبوون ئاوا
ب سەرێ خوەڤا .
***

لەشکەرێد مە ب روح و جان
شەر دکرن پێشییا دژمن،
پێشدا دچوون باتالیۆن تەمام،
ئەرێ مە هلددان سەرۆ–بن.
وەتەنێ مە قەوەت جڤاند،
دژمن ژ ئۆرتێ راقەتاند،
بەیراقا خوە ئالتنداری
بێرلینێدا کوبار چکاند.

نادۆیێ خودۆ (ماخموودۆڤ)

کەچکا کۆلخۆزڤان

کەچکا کۆلخۆزڤان، تو قۆچاخی،
ئەشقێ ددی گوندێ مە،
خەباتێدا دها پێشی،
شەوقێ ددی گوندێ مە.
تو بهاری گول و سۆسن ل وارێ مە،
تو پاییزی رەزا شیرن ل باخێ مە،
ئەز چ گلیێ بەدەو بێژم لاییقی تە،
تو دۆمامی، ئەز هەیرانا دلێ تە.
– لاوکێ پالە، دەنگێ تە خوەش،
خەباتێدا هەرتم مێرخاس،
تو پالەی، ئەز کۆلخۆزڤان،
ئەم پزمامن، ئوسا بزان.
ئەم چ بێژن، چ نەبێژن،
بۆنا وەتەن خوەش دەنگبێژن،
وەتەن شیرن، کورد ژی ئازا،
عەمرێ مە شا، کلام تەزە.
١٩٥٢

ئەلەگەز ل زۆزانێ ئەگریجێ

ئەز ب هەڤالێ خوە هامیکڤا، سەر هیمێ قرارا مە رۆژەکێ پێشدا، بەربانگا سبێ ئەم ژ ئێرێڤانێ دەرکەتن و بەرب زۆزانێد ئەگریجێ چوون. سێ سەحەتا شووندا ئەم

گهیشتن زۆزانێ. پەی گەرما ئێریڤانێ مە ب هەواس هلدکشاند بینا هەوا چیایێد ئەگریجێ. ل هەر جییا ناڤ گول و چیچەکادا خویا دکرن کۆن و چادرێد فێرما کۆلخۆزا. ل ڤان زۆزانا چقاس خوەش دهات دەنگێ بلوورێد شڤانا، کالینا مییا و بەرخا. هەڤالێ من کو جارا ئەولن هاتبوون زۆزانێد ئەگریجێ، مژوول بوون ب بەدەوییا چیا و بانی، مێرگ و کانیێ وەلاتێ مەڤا. لێ ئەز دفکریم دەرهەقا زاروتییا خوە، زاروتی، کو من دەرباز کربوو ل ڤان چیا– زۆزانا. ئاوا، گوندێ مە، یانخ، وەکی پالدایە سەر سینگێ چیایێ "کومبەزا". لێ ئەو نە یانخا بەرێیە، کو ب دەستێ داشناکا و بەگا هاتبوو خرابکرنێ.

یانخ ژی هاتییە گوهاستنێ، چاوا هاتییە گوهاستن شڤانە وێی بچووکی بەرێ.

دەوسا مالێد بەرێیە بنەرد نها هاتنە چێکرنێ خان و مالێد لاپە تەزە، ب کەڤرێ خاس و ب پەنجەرە.

نها ل ڤێدەرێیە سۆڤخۆزا هەیوانەت خوەیکرنێیە مەزن. دوورڤا خویادکر ئوسا ژی زۆزانێدا گوندێ مە. ئاڤایە ئەو مێرگ، کێدەرێ من زاروتییا خوەدا بەرخ لێ خوەیدکرنە. چقا بیرانینێد من ب وان مێرگ و چیارا گرێدایە. چاوا ئیرۆ، تێ بیرا من وەختێ پەز دهات بێریێ و بێریڤان بەرب پەز دچوون: بەرۆشە دەستدا. بەرخا دبهیستن کالینا ماکێد خوە، و بەرب وان دێبەزیان، من نکاربوو ئەو زەڤتکرنا و گریێ خوە زاروتیێ تەڤ کالینا وانا دکر. ژ رووێ وان بەرخ و کارێد بێ ئەمان، ئاخێ من چقاسی ئەز کوتامە. لێ کەڤانییا مالێ نان نەددا من، بۆنا وێ یەکێ، وەکی شیر کێم بووبوو. ئەوێ دگۆت،–خولام دکارن برچی ژی بمینن. لێ هەر تشت من زوو بیر دکر، ژ رووێ زاروتییا خوە دا چاوا زێراندن، ئوسا ژی برچیبوون، ژ وێ شووندا گەلەک وەدە دەرباز نەدبوو، مە بەرخ دیسا دبر چێرە و من ب هەڤالێد خوە بەرخڤانرا تمێ دلیست.

ئاڤایە گێدووکا چیایێ سێلیمێ ل بەرۆژێ وان چیا، پاییزا دەرەنگ، قیز، بووک و خۆرتێد گوندێ مە دەستە–دەستە دچوون، بۆنا ترشینێ رەزێد بەیانی بەرەڤ دکرن. ب هەر چیایێ، چەمێ و کانیێ ئەگریجێرا گرێداینە بیرانینێد منە زاروتیێ، چاوا قەیتانەکە کینۆیێ تێن و بەر چەعڤێ منرا دەرباز دبن.

دوورڤا دهاتە خویاکرنێ "چنگلێ پزمامتیێ". تو زانی، بۆنا چ ناڤێ وی دانینە

"چنگلێ پزمامتیێ"؟ من گۆتێ هەڤالێ خوە. سەرهاتییا ڤێ، سەرهاتیکە زەفە مەلووله. هەڤالێ من تەوەقە کر، وەکی وێ سەرهاتیێ ویرا بێژم. سالا ١٩١٦ بوو، رۆژەکێ مەها ئاڤگووستێ گەرم بوو، شڤانێ گوند پەز ئانیبوو بێریێ، لێ مێرێد ب خەباتا دەشتێڤا مژوول بوون، گونددا مابوون ژن، کال و زارو. گوندی سەقری بوو، هەر مەریک ب خەباتا خوەیە رۆژێڤا مژوول بوو. نشکێڤا بوو قالەقالم، گونددا پێشدا هات هێوورزە، ل هەر جییا دهات دەنگێ گریێ کولفەت، قیرینا زاروا و کەوتینە سا. قەزیەکە مەزن قەومیبوو، جەردێ ئاڤیتبوو سەر گوند. نە گریێ کولفەت، نە قیژینا زارا، نە ژی تەواقا رووسپییا گونەپێهاتن پێشدا نانین. زەعف راست هاتییە گۆتن، کو روح و ئیمانا قاچاخا تونە. وانا چاردۆرێ گوند گرتن، پاشێ هنەکا وانا دەست ب تالانا کرن، دەریێ دادایی دشکێناندن، کێ مقابلی وان دبوون، دکوتان، چ کو هوور-موورێ ب قیمەت هەبوو، بەرەڤ دکرن، ئوسا ژی خەملێ کولفەت، و وێ شووندا دەست ب تۆپکرن پێز کرن. چ نەمەردتی بێژی وانا نەدکرن. ژ وێ رۆژێ چل سال دەرباز بوویە، لێ منترێ دوە بوویە.

چاوا دەستەکێد زاروێد گوند، ئوسا جی دەستەکا من هەبوو. من ژ بەر کۆزێ ئەو بژارت بوو. ناڤێ دەستەکز من "نازێ" بوو. و من ژێ هزکر، هەلا ئەو بەرخ بوو. من هینی خوە کربوو. ئەو ئوسا هینی دەنگێ من بووبوو، هزکی نێزیک یان ژی دوور، ئەوێ کو دەنگێ من دبهیست، کەریێ پێز دهشت، و بەرب دەنگێ من دبەزییا، عەسە پاک زانبوو، وەکی ئەزێ تشتەکی بدمێ، نێزیکی من دبوو و ل دەستێ من دنێری، تە دگۆ نان و خوێئا پارا خوە دخازە.

وەختێ تالان دبرن، هێسر د چەعڤێ مندا، من ب دەنگەکی بلند گازی نازا خوە کر، ئەوێ دەنگێ من بهیست، و بەرب من رەڤییا، من ستوێ وێی قەرقاش ب ملێ خوەیی تفال هەمێز کر و چەعڤێ وێ رەش ڕاماووسا. لێ ئەوێ دەستێ من دالاست، نان و خوێئا پارا خوە دخاست، لێ من ترێ ئەو خاترێ خوە ژ من دخازە. وێ گاڤێ نێزیکی من بوو قاچاخەک، ل من کرە قیرین گۆت،-میێ بەردە. من تەواقە کر، وەکی ئەو دەستەکا منە، بدی خاترێ خوەدێ، منرا بهێلە، لێ ئەوی قامچیک ل ستوکورا من خست، گۆت،-سەیپسانێ هەرام، چرا کورێ من ژ تە کێمترە، حەتا نها تە ژێ هزکرییە، ژ ڤر شووندا ژی ئەوێ ژێ هزبکە.

نازێ ژ من ستەند، حەتا بناتارا گوند من دەنگێ زەنگلێ ستوێ نازا خوە دبهیست و دکەوگرییام. جەردێ کەریێ پەز ژ گوند دەرخست بوو، مێرێد گوند، کو وی چاخی ب ناندروونێڤا مژوول بوون، گولیزەر، ژنا گاڤانێ گوند، هەوار گهیاندە وانا. هەتانی مێرێد گوند هاتن، جەرد ئێپێجە دوورکەت بوو. گوندی، کی سیار، کی پەیا، کی ب سیلە، کی بێ سیلە، لێ ب کێلەندی و دەسا خوەڤا پەی جەردێ کەتن، لێ بێ فەیدە بوو. راستە، ئۆرتا واندا شێر دەست پێ بوو، لێ نیڤێ وانا پەز داژۆتن، نیڤیا ژی دکرنە شەر. پەز ژ دەنگێ گوللا ئوسا درەڤیان، وەکی پەیا نەدگهیشتنێ.

ئاوا، ئەو چنگلێ من، کو نیشانی تە دا، بن وی چنگلیدا مێرێ گوندێ مە و مێرێد گوندێ ئەرمەنییە جینارێد مە گولله داڤیتنە قاچاخا، هەلا کەشیشێ ئەرمەنییا و مەللەیێ کوردا جەردێرا ب سیلە دکرنە شەر، بۆنا پەزێ خوە پاشدە بینن. تێر مکرتیچ، وەکی نێزیکی ٤٠ سالی هەبوو، بەژنبلند بوو، روودرێژی ژیر بوو. دگۆتن، کو تێر مکرتیچ گوندێ خوەدا پارێزێ خوەی دکە، لێ کو دهاتە گوندێ کوردا، رۆژێ پارەزێ ژی گۆشت و روون دخار و ب هەنەک دگۆت، کو "خوەدێ و ئیسا ناخەیدن بۆ وێ یەکێ، کو ئەو گوندێ ئەرمەنییادا نینە". لێ مەللە هەسۆ نێزیکی شێست سالی هەبوو، مەریکی کنی خۆرت بوو، پۆز مەزن، روو قەمەر، سەر رووێ کوور خویادکرن چەڤێد نوور. سەرێ ویدا کۆلۆزێ شەر و جەماقیێد خاس بوون. گوندییا هەموویا زانبوون، وەکی تێر مکرتیچ و مەللە هەسۆ ژ هەڤ دتەقن، شەرێ وان سەر وێ یەکێ بوو، وەکی یەکی دگۆت،–دینێ مهێمێد پاکە، ئێ دنێ ژی پەسنێ دینێ ئیسا ددا، لێ ژ ئالیێ خاپاندنا جماعەتێ، یەک ژ یەکی کێمتر نیبوو، فرقی تەنێ ئەو بوو، وەکی یەکی بزمانێ کوردی دخاپاند، ئێ دنێ ب زمانێ ئەرمەنی، لێ وێ رۆژێ ئەوانا بۆنا کارا خوە بوونە پزمامێ هەڤ، جەردێ کەریێ پەزێ وان ژی بربوو. هەما وێ رۆژێدا دەست پێکری جماعەتا کوردا و ئەرمەنییا ناڤێ وی چنگلی دانین "چنگلێ پزمامتیێ". هەڤالێ من گۆت، لێ تەریقێدا چقاس چنگلێد ئوسا هەنە. کو رۆژا ئۆخرمێد گران جماعەتا کوردا و ئەرمەنییا، چاوا برا مقابلی دژمنێ خوە کرنە شەر. چنگلێد ئوسانە، کو تو بێ تونە ڤرا هەنە، لێ ئوسا ژی هەنە ل گەلیێ جزیرێ، چیایێ ساسوونە، دەشتا مووشێ و دووزا ئالاشگرێ.– بەلێ، من گۆت،– پزمامێ من، بەختێ جماعەتا کوردا و ئەرمەنییا یەکە، ئەم کریڤ و پزمامێد قوورنانە،

براتییا ڤان پزمامـتی یا سـال و زەمـانانە. مـە ژ کـانیکێ ئـاڤ ڤەخـارییە، سینۆرێ زەڤیێد مـە یەکبـوونە، رۆژێد شـای و شـینێ ئەم ب هـەڤرا بوونە، دبێژن، کو کـال و باڤێد مە ژی زیارەتەک هەباندنە.

بەرێدا، چاوا جماعەتێد زێراندی، مە پاک ژ هەڤدو فەمکرییە. حەتا هاتنا ژاندارما قـاچاخ ئیـدی رەڤی بوون، تاری کـەتبـوو ئەردێ. ئەوێ ئێـڤـارێ، چاوا مـالا هـەمـوو جینارا، ئوسـا ژی مالا مەدا تە دگۆ شینە، دیا من دگرییا، باڤێ دل ددا بەر وێ. ئەم زارو کەتبـوون قولچـەکی و قنجلی بوون هەڤ. بۆنا ئەم بەر خوە نەکەڤن، باڤێ من مژوولیک مەرا گۆت،– "بەگێ جەلالییا هینی تالانا بوونە، ئەوانا موفتەخورن".

شـەڤێ زڤسـتـانێیـە درێژ ئەوانا پاری سـەر دو کۆمـا دبن و دلیزن سـەر هەبوونا گـوندەکی. کی کـو دبە، کـۆمـا دن بۆرجـدارە تالانێ وی گـوندی بدە کـۆمـا مـایین. گوندەکی ئوسا بوو یانخ. ئەوی چاخی دیا من نفر ل پادشاه دکر، کو نکارە پێشیا وان جەردا بگرە:

– سـە پێ لنگێ سـە ناکە،–باڤـێ من گۆت،–ئەگـەر بەگێ جـەلالییا گوندەکی تالان دکن لێ پادشـاه ژی ب مـەریێ خوە دنێ تالان دکە. پیرکا من، ل عەزمین دنێری، نفر دکر و دگۆت،

– ئەم گهیشتنە چ رۆژێ، کو کورد کوردا تالان دکە. باڤێ من گۆت:

– بۆنا جـەردێ ملەت تونـە، کی دکـەڤـە بەر وان، ئـەرمـەنی یان کـورد، یـەکـە، ئەو دشەلینن، پرس ناکن، مهەمەد دهەبینن یان ئیسا.

چەند رۆژا شـووندا ژ گـوند و ئێلێد کوردا کۆم – کۆم دهـاتن، سـەرخـوەشی ددان مە، ئوسـا ژی دهـاتن کریڤ–پزمامێد گوندێ ئەرمەنییا، وانا ب خوەرا هەیوان دانین، چاوا عـەدەتێ کال و باڤا، بۆنا گونـدیێد تالان کری. ئەز کەتبووم بن خـەم–خـیالێد زاروتیێ، ئەز ب خوە هسیام وی چاخی، کەنگێ هەڤالێ من منرا گۆت،–بەسە خەم–خیـالا بکی، ئەم نێـزیکی ئۆبێ دبن ئۆبە، ئۆبا کـۆلخۆزا گوندێ ئاراراتێ ژ نەهییـا ڤەدیێ بوو. وارێ وێ خوەش بوو، ل بنەتارا چیێ، ل بەر جەوێ. ئەم گهیشتنە ئۆبێ، مەکینا مە سەکنی. ژ مە هنەکی دوور کورەکی هەیشت سالی، سـەر پشتا هەسپاکە بێ زین، ل وان بەروارا بێخۆف ژ خوەرا داژۆت. هەڤالێ من، کو ئەڤ یەک دیت، منرا گۆت،–زەف راست هاتییە گۆتن، کو کورد سەر پشتا هەسپا مەزن دبن.

– بەلێ من گۆ، زەمـانێ بەرێ دگۆتن،–کوردرا لازمـە هـەسپ، ژن و سـیلەه، بۆنا وێ ژی وانا وی چاخی مێلا خوە ددان سـەر وان دەرەجا. فێرماییدا کۆمـەک کۆلخۆزڤان ب برینا پەزڤا مژوول بوون. هەڤرینگ تونەبـوون، پەز ب ماشینێ دبرین. ئەم نـێزیکی وانا بوون، مە سـەلام دا وان، سەلام ڤـەگرت. هەڤالێ من، کو جارا ئـەولن بوو برینا پـەز ب ماشینێ ددیت، دەست ب پرسا کر، سەرکارێ فێرمێ ئاڤێتیس جابا وی ددا و دگۆت،

– برینا پەز ب ماشینێ ئێپێجە سڤک دکە خەباتا شڤانا، هەرگێ شڤانەک رۆژەکێ دکەرە ببرە ٢٠–٢٥ پەزی، لێ ب ماشینێ مەریک دکەرە ببرە ١٠٠– ١٢٠ پەزی.

– بۆنا پەزبـرینێ مـاشـینێ ئەم ژ هەر چـەتنییـا خـلاز کـرنە، دگـۆتن کـۆلخـۆزڤـانا. وەختا خەباتێ، ژ پەزبرییا هنەکی دوور، ل بەر سیا کەڤر، مەرڤەک خەوێدا خرە–خرا وی بوو، ژ وێ خـرینێ لێڤ و سـمێلێ وی بـلند دبوون و دادکەتن. ئەوی ب دەسـتـەکی سـسـت ژ خـوە دوور دخـسـت مـێـشـێـد نـەس، ئەوانا گـوهـ نەددان وی و دهـا زێدە هوجوومی سەر وی دکرن. ژ کۆلخۆزڤانا مەریک نێزیکی وی بوو و دەی لێکر:

– رابە، مستۆ، رابە، ژ باژار مێڤان هـاتنە جەم مە؟

– ئێهـ، بهێلە هنەکی رازێم!... خێرهـاتنە، خێر ژی ڤەگەرن. ئەو بوو جابا وی.

هەڤالێ من، کو ئەو خەبەردانا وانا دبهیست، سەبر نەکر، نێزیکی وی بوو و گۆت:

– پزمـام، وەختـێ رازانێ نینە، وەختـێ خـەباتێیە، دنێری، هەمـوو دخـەبتن، لێ بەر سییا کەڤردا خرە–خرا تێیە؟

– گۆتنـا تە راستە، برێ من، ل نـاڤ ئاوڤا خەباتـچییا مەرڤەک کو رازێ، تشـتـەکی زەعف مـەزن نـینە، یەکێ ژی، دۆخـتـرا منرا گۆتـییـە، کـو تامـارێ من سـست بوونە، سـەرێ من ژی گـێـژ دبە، بـۆنا وێ یەکێ ژی لازمـە ئەز گـەلەکی رازێم. وێ شـووندا، ئەختیارا من تونە، کو گوهدارییا هەکیمێد مە سۆڤێتیێ نەکم.

– نە ئاخر سـەرکـارێ فێرمێ ژی تەرا دبێژە بخـەبتە، لێ چمـا گوهدارییا وی ناکی؟ نە خەبات ژی بۆنا مەرییا جان– ساخلەمییە؟

مستۆ ب کەن گۆ،–برێ من، خو سەرکارێ فێرمێ هەکیم نینە، کو گوهدەرییا وی بکم، ئەز تەنێ گوندارنیا وی مەری دکم، ئێ کو بۆنا جانساخلەمییا من شیرەتا ل من دکە...

– هـەڤـالێ شـیرن، ئەگـەر دخـازی بزانبی، مـسـتـۆ هم بـۆنا دەشـتـێ، هم ژی بۆنا

زۆزانا مـەرڤـەکی بێکێـرە ژ ڤـر چەند رۆژ پێـشـدا رۆژ ئاوا سـایـی و گـەرم نی بوو، زیپکەک بەرک هات. مە گشکا، چووک و مـەزن، پێشـیا سـێلاڤێ دکرە شـەر، مـە ریا وێ دگوهاست، کو نەکەڤە ئەمبـەرێ و ناڤا کۆنا و بەرخا ناژۆ، نەبە. وی چاخی ژی، مستۆیێ مەی تەمبەل تالاشا وی نی بوو. ئەوی کۆنێ سەدۆدا روونشت بوو، فرە–فرا وی بوو، گرار دخار.

– وەکی ئوسانە، لێ چما هوون وی کۆلخۆزێ دا خوەی دکن،– گۆت هەڤالێ من.

– ئەم وی کۆلخۆزێدا خوەی دکن بۆنا وێ یەکێ، کو ئۆزڤێد مالا وی کۆلخۆزێدا رند دخەبتن، ئەم ژی وی ب تەهەرەکی یۆلێ دبن،–گۆت سەرکارێ فێرمێ.

– ب زانەبوونا من، هەر مەری جابدارێ خوەیە، بۆنا وێ یەکێ ژی مستۆ زانە، کو هوون خاترێ وی ناکەڤن، لەما ژی ناخەبتە. لازمە هوون وی بدنە خەباتێ.

گوندییا ب کەن گۆتن–یەکە، تشت ژ وی دەرنایێ، مستۆ چاوا ژ دیا خوە بوویە، وێ ئوسا ژی بمرە.

وی چاخی نێزیکی مە بوو خەباتچیێ فێرمێ، خۆرتەکی سمێل زەر، چەعڤە رەش، بورو قـەیتـان، سـوورەت سـۆر، پاپاخێ بـووخـاری ل سـەری، سـاپۆگێ خـرۆم لنگادا، عـەمردا نێـزیک ۳۰–۳۲ سـالـی، ئەو فریک بـوو، ژ ئێلا سـیپکا ئەوی ب دل و ئەشق سەلام دا مە و ئەم تەگلیف کرن. هەڤالێ من لەز دکەت، دل هەبوو نەچوویا لێ من ژ هەڤالێ خوەرا گۆت، ئەگەر دخازی خاترێ کوردا نەکەڤن گەرەک ئەم هەرن مێڤانییا وی. سـەر هیمـێ عەدەتێ کال و باڤا ئەم چوون مـێڤـانییا وی. ئەم د کـۆنـێ ویدانە. چەند دەقا شووندا کۆنێ فریکدا بەرەڤبوون خەباتچیێد فێرمێ، سەلام دانە مە و بۆنا هاتنا مە شـا بوون. چاوا دخوێنە، ژ قـولوخچییا ئەم مەریێ ئـەولن بوون، کو وانا ئەم فێرمەدا دیتن. کونجەکی کۆندا زارەکە بچووک ب دەنگەکی مەلوول دگرییا، گەورییا وی دێشـیـا. مـە پرسکر، گـەلۆ وێ نیـشـانی هەکیم دایە. وان جـاب دا، کـو هەکـیم دەرەنگ تێ بال وان. ل بەر کۆن، قیز و بووکێد مـالێ خەلیچە چێدکرن، ئەو خەلیـچە بۆنا جهەزێ قیزا مالێ بوو، یا کو دەستگرتی بوو. پێشبەری فێرمێ، ل سەرێ چیێ هەلا بەرفا کەڤن هەبوو. ناڤا هاڤینێ بەرف قول–قولی کر بوو و جی–جینا گیاندبوو ئەردێ. ژ بن بەرفێ دەردکەتن جەوکێد ئاڤێ و پێبـەرژێر بەرب گـەلیێ کوور دچوون. گەلیدا ئاڤێ جـەوکا تەڤ ئاڤێد کانییا دبوون و دکشـیـان. بنەتارا گەلیدا، ناڤا پر

کانییادا هەبوو کانیکە ئاڤترش، ئەو نە کو تەنێ ترش بوو، لێ گازا وێ ژی هەبوو. زۆزانڤانا پەسنێ وێ ئاڤێ ددان، دگۆتن،–ئەڤ ئاڤ بۆنا نەخوەشا دەرمانە. ڤرا هەرۆژ تژی مەرینە، ئەو ژ فێرمێد دوور تێن بۆنا وێ ئاڤێ. کێلەکا ئاختاشێ ژی هەیە کانییا گوریا، ئاڤا وێ ب کرگووتە. زەمانێ بەرێ مەریێ کو گوری دبوون، خوێ داڤێتنە وێ ئاڤێ، ساخ دبوون. هەڤالێ من گۆت:

– چما تەنێ بەرێ، لێ نە نها؟ کۆلخۆزڤانا جاب دان:

– بەرێ دۆختر تونە بوون، دەرمان تونە بوون، سابوون ژی تونە بوو، لێ نها زامانێ سۆڤێتیێ ئەو هەموو ژی هەنە، لەما ژی هەوجەکارێد وێ کانیێ تونەنە. بەر وێ کانیێ هەر وەخت ژی نها خالییە. گەلیدا کانیک ژی هەبوو، ناڤێ وێ "کانییا شیر" بوو، راست ژی ئاڤا کو ژ کانیێ دەردکەت، تە دگۆ شیرە. هەڤالێد من کو ئەو دیتن، گۆت:

– چڤاس بەدەوە وەلاتێ مە. هەلا بنهێرە کانی و چەعڤکانییا، جەو و چەما، گول و سۆسنا، ب هەر گولەکێرا بلبل خەبەر ددە.

– بەلێ من گۆ،– جماعەتێ راست گۆتیێ: "کێدەرێ گول، وێدەرێ بلبل، تونە گول، تونە بلبل".

وێ دەمێ ل سینگێ چیێ، ئالیێ تەرەزنێ، قیز و بووکێد فێرمێیە کورد و ئەرمەنی، ژ کولیلکێ رەنگ–رەنگی، کومشک چێکر بوون و دابوون سەرێ خوە، ب ئەشق ل وان چیا چڤاس خوەش دهات دەنگێ کلاما "هامباردزووم یایلا"، یا شاییرێ ئەرمەنییایی مەزن هۆڤهاننێس تووومانیان. چاوا جابا وێ کلامێ کەچکێد کوردا ستران کلاما "بێریڤانێ"، ژ وێ شووندا مە دبهیست قیز و بووکێد ئەرمەنی و کوردا ب سرە کۆم– کۆم دستران و هەڤ ڤەدگەراندن، هەر کەسی هونرێ خوە نیشان ددا.

گلیێ مە ئێپێجە درێژ کشاند.

زۆزانڤانا ب کوباری دگۆتن، وەکی وانا قرارێد پارتیایێ و حوکومەتێ وەدەدا قەدندنە. وانا نە کو تەنێ هەیوان زێدەکرنە، ئوسا ژی زێدە ستەندنە شیر، روون، پەنێر، هری و ئێد دنێ. گەرەک ب پلانا فێرمێ هەبوویا ٥٢٠٠ پەز، لێ هەیە ٦٣٦٩ پەز. ژ ١٩٩٠ مییی ستەندنە ٢٠٣١ بەرخ. سەرکارێ فێرمایێ ئاڤێتیس ناسییا شڤانێ فێرمایێ بەربچەعڤ سیمۆن تادێڤۆسیان دا مە. ئەو مەریکی بەژنبلندی،

رووسپی و رووونەرم بوو. ژ رۆژا تەشکیلکرنا کۆلخۆزێ حەتا نها ب کولفەتێ خوەڤا کۆلخۆزێدە رند دخەبتە، ١٥ سالێ وی تەمام دبە، وەکی شڤانتیێ دکە. دو-سێ شڤانێد کۆلخۆزێ بەرێ دوواژۆیێ سیمۆن بوونە، بۆ وێ یەکێ ژی ناڤێ وی دانینە "ئووستا سیمۆن". سیمۆنی پسپۆرە، می کو دزێ، بەرخێ کو نیشانی سیمۆن ددن، ئەو دەست خوەدا دبێژە بەرخا کیژان میێیە. دز و گور نکارن نێزیکی کەریێ سیمۆن بن. سیمۆنی تمێ هشییارە. ب خەباتا خوەڤا سەدۆیێ شەمۆ ژ سیمۆن پاشدا نامینێ. راستە، ئەو هەردو کەتنە سۆسلەجیێ، لێ یەک ژ یەکی کێمتر نینە.

کولفەتەکە کۆلخۆزڤان نشکێڤا پرسکر:

– چاوا دبینم، پزمامنۆ، هوون تەنێ پێزڤا مژوولن، خو بەرێ یەکی ژ وە شڤانتی نەکرییە؟

هەڤالێ من گۆت:

– تو راست دبێژی، خووشکا ئالماست، یەکی ژ مە بەرێ شڤانتی کریێ، ئەو ژی ل جەم زۆربەیێ گوندی بەرێ.

ئالماستا خووشک ب کەن گۆت:

– دبە ئێ کو کێلەکا تە روونشتییە، ئەوە؟

– بەلێ، راستە!

ئالماستێ گۆت:

– ب تەخمینا من قرارا پارتیا و حوکومەتا مە عەزیز، مە، خەباتچیێد فێرما چێلەکا، خراب نەقەدانیدییە. تە چما دەنگێ خوە برییە، برێ هامۆ؟ تو ژی سەرکارێ فێرما چێلەکانی. خەبەردە. زرار تونە.

سرێ وێ بگهیژە مە ژی، ئەو بوو جابا هامۆ.

ڤێ جارێ ژی ئەمێ خەبەردن، ئەوێ دەنگێ خوە ببرن

– راست ژی، خەباتچیێد ڤێ فێرمێ ژی ئەختییارییا وانا هەیە پەسنێ خوە بدن.

– هامۆ گۆ:

– گەرەکێ ب پلان هەبوویا ٨٥٠ دەوار، لێ هەیە ١١٥٠ دەوار. ژ هەر چێلەکەکێ گەرەک مە بدۆتا ١١٠٥ لیتر شیر، لێ مە دۆتییە ١٢٠٠ لیتر. ژ ٢٨٨ چێلەکی مە

ستەندییە ۲۸۹ گولک.

– چاوا؟–پرس کر هەڤالێ من.

–فەرهە، چێلەکەک جێوی زایە.

– سایا ئاچخیێد مە، هامۆ گۆ،–شرۆڤە دبە ب وێ یەکێ، کو خەباتچیێد مە چێ دخەبتن. هوون گەرەک بزانبن، وەکی هەوا چیێ هەرتم ها خوەش نابە، وەختێ هەیە، کو شەڤ و رۆ پەی هەڤ ژ عەزمین باران کێم نابە، رۆژێد ئوسا ژی هەنە، وەکی بەرف و زیپک دبارن، دبە هشکەسایی، لێ قە نە تو تشت خەباتچیێد مە نادە ترساندنێ. ئەوا، خەباتچیێد ئوسانن ئەڤان کۆلخۆزڤانێد مە، مەسەلە: ئالماست گاسپاریان، بەسا تەمۆ و ئێد ماین.

ئالماست نێزیکی ٥٠ سالی هەبوو، ئەو چێلەکدۆشەکە لاپە عەیانە، مێزەرا سپی بەر گرێدایی، بەرملک د ملادا سەر کەڤرێ بەر کۆن روونشتی بوو. بەدەوییا جاهلیێ هەلا لroویا بوو. ئەوێ دبهیست گلیێ پەسندایینێ دەرهەقا خوە و سۆرۆ–مۆرۆ دبوو.

ئالماست ١٥ چێلەکا خوەی دکە، ئەوێ ژ هەر چێلەکەکێ ١٥٠٠ لیتر شیر ستەندییە، گۆلکێ ١٥ چێلەکێد مە ژی تەلەف نەبوونە. چاوا خەباتچییا باش، سەدرتییا کۆلخۆزێ پار ٨٠٠ لیتر شیر و گۆلکەک پێشکێش دایێ.

– ئیسال،–ئالماستێ ب کەن گۆت،– ئەزێ دو جارا زێدە بستینم.

– ل تە حەلال بە، خووشکا ئالماست،–گۆتن کۆلخۆزڤانا.– کی پاک دخەبتە، ئەو ژی گەرەک پاک بستینە، تو کەدا خوە حەلال دخوی.

بەسا تەمۆ عەمرێ خوەدا سی سالی هەبوو، بەژنبلندە، گەردەن سپی، چەعڤێد وێ گرە رەش، کۆفی ل سێری، چەند دێرە لێنە، مێزەرا سۆرە ل بەر، مۆری–مرجان ل سەر سینگێ وێ دبرقین. دەھ سالە، کو ئەو چێلەکدۆشە، ئەوێ ژی پلانێد خوە ب سەد سەلەفی قەداندییە و هاتییە پێشکێشکرنێ. کۆلخۆزڤانێد نۆلی وان گەلەکن. وێ شووندا هەڤالێ من کو گوھ ددە وان پەسندایینا، گۆت:

– ب تەخمینا من، خەباتا وا پاک کو فێرما مەدا پێشدا دچە، بۆنا وێ یەکێیە، وەکی پەڤگرێدانا خەباتچیێد مەیە کورد و ئەرمەنی پر قەوینە.

هامۆ گۆت:

– بەلێ، ئەم پەڤگرێدانا ئیرۆ نینە، ئەو پەڤگرێدان و پزمامتی ئەم ژ کال و باڤێد خوە هین بوونە و ئەو پزمامتی، ژ زەمانێ کەڤن و بەرێیە و هاتییە گهیشتییە وەختێ مە، زەمانێ مەدا نێتەکە تەزە ستەندییە، نێتا پزمامتی-براتییا ملەتا.

پارتیا کۆموونیستیێ، لێنینێ مەزن ئوورس، کورد، ئەرمەنی، گورج، ئووزبێک، قازاخ و ئێد دن گشک کرنە برێ هەڤدو.

مەری هزمەتکار بوو گوهدارییا وانا بکرا، ئەوانا هەموو ژی مەریێ چێنە و چێ دخەبتین.

وەختا خاترخاستنە من وانرا گۆت:

– ئەم ژ وە زەعف رازینە، گەلی پزماما، بۆنا میڤانهزکرنا وە، ئەز تەوەقە دکم، بێژن، ئەم ب چ دکارن کارێ بدنە وە.

– هەر تشت ل جەم مە پاکە، تەنێ مە بیرا تێئاترێ و کینۆیێ کریە، ئەگەر مەجال-مکانێد وە هەنە، بێژنە خەباتچیێد کینۆ و تێئاترا، برا مە ژی بیر بین، برا بێنە جەم مە، هم وێ هەوا چیا تەمز و ساخلەم بکشین، هم ژی مە شاکن.

– ئەوانا هەلا تەما تۆ و قاتخێ زۆزانێد ئەگریجێ نەدیتنە، ب کەن گۆت کولفەتەکێ. –برا کەرەمکن بێن، ئەم مەریفەتا خوە نیشانی واندن، ئەمێ قاتخ ژی بدنێ، تۆ ژی بدنێ، شیر ژی بدنێ.

مە خاترێ خوە ژ وانا خاست و رێکەتن، بەرب ئۆبەکە دنێ چوون. هەلا ئەم نەگهیشتبوون ئۆبا دن، دوورڤا مە بهیست دەنگێ دەف و زورنێ. ئەو ئۆبە فێرما کۆلخۆزا قەرەلەرێ بوو. ئۆرتا ئۆبێ، گوهێرا پێزدا سەکنی بوون چەند ئاڤتۆ.

ب وان ئاڤتۆئا دەوەتڤانی هاتبوون ژ ئێرڤانێ ژ نەهییا مارتوونیێ، ڤێدیێ و ژ زۆزانێد مایین. ناڤا مێڤانادا هەبوون ئوورس، ئەرمەنی، ئادربێجان، کورد. چقاسی خوەش بوو پزمامتییا وانا. هەڤالێ من کو دیت، شا بوو، گۆت،-چقاس پاک بوو، من هەلا هێ دەوەتێ کوردا نەدیتبوو، ئەز ببینم. ب عەدەتێ کوردا، کێ کو دلیست، دخەبتی نیشاندا مەریفەتا رەقاسا خوە. گۆڤەندێدا قیزا، بووکا و خۆرتا هەڤرا دلیستن، جیکی ژی مێرا کۆچەری دلیست، رەقاسەک ژی هەبوو ناڤێ وێ "مەریکوتان". وەختێ وێ رەقاسێ سەرکارێ گۆڤەندێ چ کو بکە، ئێ دن گەرەک

چەعف بدنە وی. ئەگەر ئەوی گۆڤەند بەردا، کەڤر هلدا، گەرەک هەموو مینا وی کەڤرا هلدان، ئەگەر زارو هلدا، گەرەک هەموو ژی زارا ه–لدن، ئەگەر ئەوی پالدا، گەرەک هەموو نۆلا وی پالدن، کی شاش بوو، سەرگۆڤەندی ب شڤا ل وی دخە. ب گلیکی، سەرگۆڤەندی دقەداند بۆرجێ دیریژیۆرییێ.

ئوسا ژی گەلەکی خوەش بوو جریدا دەوەتییا.

ڤێ جریدێدا هەبوون نێزیکی پێنجی سیاری. ب عەدەتێ کوردا، وەختێ بووکێ ژ مالا باڤێ دەردخن، سیار ب هەڤرا دکەڤن لەجێ. نێتا ڤێ لەجێ ئەوە، کو یەک بەلگییێ بووکێ زوو بگهینە مالا خەزووریێ بووکێ. کێ کو زوو بگهینە، ژ قەومێ زاڤێ خەلاتا خوە دستینە و دپەسنن وی و هەسپێ وی. وەختێ دەوەتێ بووکێ ژ مالا باڤێ دەردخن و رێدکن، مەرڤێد زاڤێ، زاڤا و برازاڤا دمینن مالا خوە دا. چاوا عەدەت، ریا کو تێدا چوونە پەی بووکێ، بووکێد ئەوێ پێدا ناینن، لێ رێکە دنێدا تینن. وەختا بووکێ تینن مال، زاڤا سێڤ دەستدا، دسەکنە سەر بانێ خێنی، یان ژی ل بەر کۆن. چچاخ کو بووک لنگێ خوە داتینە سەر شێمێ، زاڤا سێڤا سەر سەرێ وێدا دبارینە.

مە دیت، چاوا سێڤ نۆلا زیپکێ بارین سەر سەرێ بووکێ، بووک ژ شەرما سۆرۆ– مۆرۆ دبوو، لێ زاڤا پر کوبار دبوو، کو نیشانا وی جی گرت.

دەوەت کوتا بوو، من بۆنا خەباتچییا دەرهەڤا قەوماندنێد دنیایێ ب زمانێ کوردی داکلادەک دا. پەی داکلادێرا ژ خەباتچییا یەکی: نەبۆ، وەکی مەرڤەکی پر هورمەتلی و دنێدی بوو، نێزیکی من بوو، رازیبوونێ خوە دا من و گۆت،– هکوومەتا سۆڤێتییێ ژ کوردا ئێپێجە مەرییێ ئولدار، نڤیسکار، دەرسدار، دۆختر، ئاگرۆنۆم، تێخنیک و ئێد ماین هازر کرییە. چل سالێ رێڤۆلیووسیا ئۆکتیابرێیە مەزن، چاوا بۆنا هەموو ملەتێد وەلاتێ مە، ئوسا ژی بۆنا کوردێد مە ئانی ئازایی، مالهەبوون، کوولتوورا و شایی. پاک دبە، وەکی ئولدار، نڤیسکارێد مە کوردا جارنا بێن جەم مە زۆزانا و ب زمانێ مە دەرهەڤا چل سالییا ئۆکتیابرێ قەوماندنێ دنێ، پرسێد ئولی و لیتێراتووریێ قسا مەرا بدن دەربازکرنێ. ئەم ڤێ گاڤێ هازر دبن، کو چلسالییا ئازایا مە ب دل و ئەشق بدنە دەربازکرنێ.

من و هەڤالێ خوەڤا گلیێ وی سەر چەعڤێ خوە قابوول کر و مە سۆز دا، کو هەموو گلیێد ئەوی دانی پێشییا مە، ئەم بگهینن جی.

خالتێ جەلالزادە

"جەلالی"

گازییا من
پێشکێشی ١٠٠ هەژمارێد
گازێتا "ریا تەزە" دکم.

سالا،
زەمانا،
ئەم
گرێدایی مابوون...
مابوون گرێدایی،
د بن
نیرێ،
قەید و زنجیرێ
ئاخا و میران،
بەگا، ئیمپێریلیستا.
پشتڤەکری،
پێخاس،
بەلەنگاز،
دەستقەلشی،
لپتین،
خەبتین.

ئەوان خار،
ڤەخار...
ئەم
مابوون بێ ئولم،
د تارییێدا،
ناڤا دنیاییێدا،
کرنا مە
یا وان بوو.
هەق و ئەمەک
وانرا بوو.
ل ناملا:
دەربێ
قامچی،
چۆماق
و دار بوو.
ئەوێ زولمێ،
ئەڤێ قەهرێ،
ئوسا،
قات
قات
هەتا رۆژەکێ
داڤام کر، هات.
پاشێ،
قەومی
ل ئوورسێتێ

سيلە تەقيان،
ئەشييا رەقيان.
بوو دەنگ و گازى،
ب ڤى ئاوازى،–
"ئينگلاب
خلاس.
پرۆلێتاريات ئەساس".
ئەو دەنگ
بلند دبوو،
د چيادا وەر بوو.
كاڤكاز هنگاڤت،
گهيشت رۆهلات.
زولمەت قەللشى،
تارى ڤەبوو،
بوو شەفەق،
سۆر بوو ئۆكتيابر،
ئۆكتيابر،
كوورەک ئاگر...
كەلييايى.
كەلييا.
زنجيرا
ستوىَ پالا،
ئەمەكدارا،
قوت بوو،
هەلييا.

ب سنفا خوەڤا
ئیرۆ ئەم ژی تەڤی وان،
خەباتکارێد کوردان..
ل دەولەتا شێورێ
ئازا، ب ئەختییار بوون.
ئەو چ بلندابیک.
چ ئیشق و رۆنکاییک،
بنهێر.
نها ئەم
خوەیولم.
خوەیکوولتوور،
خوەیهەبوون.
ئەو کەرەمەک مەزنە.
بزانبن.
ئەم بیر بینن.
داییم هەرن
ب ریا لێنین.

ق. مراد

کەچا کوردا

ئازا و شا، و بەختەوار،
دۆتا کوردا وێ هاتە خار،
ئەو دمەشە هێدی–هێدی،
دبرقن بەرێ کەدی.
مۆری، مرجان، بازنێ زیڤ،
ئەنییا کەڤەرە نۆلی هیڤ،
گەردەنە چیل، بروو قەیتان،
خەڤخەڤک تیرێنجا تەڤا جان،
تلی–پێچی تەڤ موومایی،
گولی سێ تا هوور هوونایی،
دران سەدەف، لێڤێ نارین،
هوسول–جەمال ژێ دبارن،
بەژنێ بلند، دێمی هەواس
سوورەتێ سۆر جۆت خالێ خاس، –
کانێ کویە، چتۆ ئەردا؟
ڤێ شڤێتێیە کێچا کوردا..،
وێ ناڤا زەڤییا کۆلخۆزێ
شوخول دەستدا دەو و دۆزێ،
وەختا بادکە کێلەندیێ

دلێ من پەیی دبە بەنگیێ.
وێ چۆکدایە چۆکا مێرا،
نۆلی ئەرفووت، نۆلی شێرا،
پێنج پارت ماشینێ جی-وارکر
ئانی بێدەرێ ڤالاکر.
یانێ وەختا دچە فێرمێ،
مەرڤ هەواسا وێ کێلمێ.
ناڤ چەند دەقادا پێچییێ ژێر
تژی دکن ڤر ئەلبا شیر.
بەر ئێڤارێ ناڤ هەواسێ
گۆڤەند گرت، کەتێ رەقاسێ،-
کانێ، کویە، چتۆ ئەردا
ڤێ شڤێتییە کەچا کوردا...
وەختا سەرا، دبستانێ
ئەو دەست تینە ئولم و زانێ.
چتۆ ئێگن، چتۆ پسپۆر
خارن چەعڤێ رەشە و مۆر،
سەر کتێبا، دەستنڤیسا
ناڤ هۆگرا، قامێ سیسا.
و بەر دەزگە دمەشە،
دەڤی ب کەن، دێمی گەشە،
رۆژێ سەد پێنجی سەلەفا
دقەدینە لوتڤێ جەفا،
خۆرتێ ئێگن ئەو دبینە،
ب دلێ خوە دهەبینە.

بێ قەلەنێ مالخراڤی
ئەو دچە دبە کەڤانی،
کانێ کویە، چتۆ ئەردا
ڤێ شڤێتێیە کەچا کوردا....
یان د ئیدارێ دیوانێ،
بەژنا تەلییان تارهانێ،
روونشتییە ب فکرێ نوور،
سەر دەرەجێ گرە و کوور،–
بۆی جماعەتا سۆڤێتیێ
ئەو پێشدا دبە خاشبەختیێ.
بێ زێراندن، نووچکێ چێرا،
ئیزن همبەری ئیزنا مێرا،
دلێ سایی ئەشق و تەمز،
ب ریا پارتیا مەیە عەزیز.
ناڤ هەموو ملەتێ ئازا
چێ دکە روکنێ مرازا.
شەوقا پێلێ خەباتا زۆر،
عەمرێ گولگەش هلبری ژۆر.
کانێ، کویە چتۆ ئەردا،
ڤێ شڤێتێیە کەچا کوردا...

جان ئێرێڤان

هەی–هەی، هەی–هەی جان ئێرێڤان.
تاڤ و شەمال ل تە بوو مرجان
روح و کەمال وەرا قوربان،

هەی–هەی، هەی–هەی جان ئێرێڤان.
گول و سۆسن، رەزێ تری
چارنكالێ تە نتری،
نۆلی بووكێ مە خەملی
بوویی كان–مكان ئێرێڤان.
شانەشینێ بلند و بەر
چێكرینە تەڤ ژ مەرمەر.
هەواس و حوبا من ل سەر
دەلال و تەلییان، ئێرێڤان.
ب تە عەمرێ من زەعف گەشە،
نۆلی گول–سۆسن بنەڤشە،
سەیرا ل تە چقاس خوەشە،
تەرا ئەز هەیران، ئێرێڤان.
ئەز ژی، كورەكی كۆچەرا،
بەنگیمە تە و ڤان سەرا،
عەمرێ فرە نۆلی بەرا،
تو منرا گولان، ئێرێڤان.

دێمێ كوبار

قیزەک ل باخدا دگەرە ل سەیرێ،
بەژنە بلند، سوورەتی سۆر خالێ لێ.
ئەز پێدا سۆتم، دلێ من پەت، هاتە خار،
دەست گولیێ وێ، دێمێ نازكی كوبار.
و ئۆردێنا خەملاندییە سینگێ زەر،
مۆریێ ستو، ئەنیا بەدەوە كەڤەر،

حوبا دلا ئەز ڤرا کرمە ژار
ژ دەست وێ، دێمێ نازکی کوبار.
خەو ژ من قەتییە ئیرۆ چما، نزانم.
دلکەتیارا کەربوون کوللە–نزانی.
دەست بدە من، ئەز تەرا بڤمە دەیندار
کەتمە هەیرا دەمێ نازکی کوبار.
تو شەرم نەکە، شەرم خرابە سەبا تە،
چەعڤا ڤەکە، ئەز ڤر دکم لاڤا تە،
کۆلخۆزڤانم، وەرە منرا ببێ یار،
ئەز هەیرانا دێمێ نازکی کوبار.
دەشتێ بەدەو خەملینە، هەزار گول،
بۆنا من هەرتم تو کولیلکی–گولا دل.
کاوێ، وەرە ئەزێ رۆژێ هەزار جار
ببمە هەیرا دێمێ نازکی کوبار.

ئەتارێ شەرۆ

عەدلایی گازی دکە

– وەرن، ناڤ مندا جیبن،
باش دەربازکن ئیسپهیبن،
عەدلایی و ئازابوون برانە
هەرد ژی خوەستنا دلانێ.
عەدلایی خوەش تێ دململە،
وە بەرێ دنێ تەڤ بگرە،
ئەو خاستنا جماعەتێیە،
بۆنا تفاقا، براتیێیە.
کێدەرێ هەیە عەدلایی،
وێدەرێ هەیە ئەشق و شایی،
چرا بادێ خوون برژە،
برا برێ خوە بکوژە.

شەمۆیێ کال و کورێ خوە

– باڤۆ ئێڤارێ دا سەر مە،
لێ کانە مالا ناسێ تە.
دە وەرە ئەم پاشدا ڤەگەرن،
ئەمێ ڤێ ئێڤارێ کودا هەرن؟
تو سۆقاقا ناشبینی،
چاوا تێ ناسێ خوە ببینی.

تە دگۆ-ئەز زەعف بلیانم،
مالێ ناسا تەمام زانم.
تە ترێ ئێرێڤانا بەرێیە،
خانا کۆریکە ل سەر رێیە.
هەری خانێ مێڤانبی،
مالا ناسا زانبی.
نها ئێرێڤان بوویە قەدیم،
باژارێ دێ بەدەو یەقین،
مسکەنێ پالە-خوەندییانە
بەشەرخوەشن دلێ وان شانە.
نها هەنە سۆقاقێ رند،
ئاڤایێ تەزە ب تاقا بلند،
باژار بوویە وەکە بەرستان،
هاتییە گوهاستن هەر تشت تەمام.
- لائۆ، راستی ژی خەبەرێ تەیە،
گۆتنێد زێدە بێ فەیدەیە،
وەکی تفاقا مەرییا یەکبە
کێرانێ ئۆرتێدا زوو کەربە.
مەسەلە هەنە ل روو دنیایێ:
"دەستێ تێنە دەنگ تێ نایێ"،
کێ دیتبوو ئەجێبا ئەوا.
سۆقاق بوونە مینا ئەینا.

کورێ کورد

کورێ کورد، برێ منی،
دلێ مندا زەعف شیرنی،

تمێ بخەبت خوەرا سەربەست،
هینبوون–خوەندنێ تو بینا دەست
نها مینا بەرێ نینە،
کی رابە تە بزێرینە،
خوەرا شابە ئەشق و دل،
تەرا لازمە دنیا عەدل.
کورێ کورد، لاوێ شیرن،
تو مەزن کری پارتیا لێنین،
دلێ من ژی ئەشق و شایە،
جماعەتا من ژی تەڤ ئازایە.
ئەم کوردێ بەرێ نینن،
دەرد و کولا زەعف ببینن،
ئیرۆ ئەم بەختەوارن، هەموو شانە،
ژ دەرد و کولا ئەم ئازانە.
دنیا شێنە ئەوە دلبار،
تفاقا مە هەیە ب ئەشق دل،
خوەرا هلدێ مەریفەتێ،
ئەو شخول کێری تە تێ.

کرانێ مە

کرانێ مە تەزەیە،
ل بەر ئۆتاخا مەیە،
سەر تژینە قیز و بووک،
تەڤ گرتنە بنداررووک.
ئاڤا کرانێ مە سارە،

ژ چیایێ بلند تێ خاره،
کیزین کرنه، ئانینه،
ناڤ گونددا دەرانینە.
لێ بەرێ تونەبوو کانی،
مە ژ بیرا ئاڤ دانی،
ئاڤا بیرا شێلو بوو،
هەما تەمام نەخوەشیبوو.
کۆلخۆزا مە هونورکر،
مەرا کرانێ تەزە چێکر،
ئەم ئازا بوون ژ ئاڤێ بیرا،
ئەم ئیرۆ زەعف شانە،
کرارنێ مە ناڤ گونددانە.

تارێقا هیژدا

برا خراببە ئەو زەمان،
ئالیکی شەربوو، ئالیکی تالان،
دنییا بووبوو خوون قەتل،
سەرێ مەرییا نانەک بوو یەک.
وەختێ خەلایێ دابوو سەر من،
هنگێ زەعف پاک تێ بیرا من،
ئەز چەند مەها قۆدووم کەتم،
قەت ژ مال دەرنەدکەتم.
ئەز خوەیدکرم باڤێ کال،
ئەوی پارس دکر دانی مال،
کی جیێ ئەوی دزانی،

وێدەرێ منرا نان دانی.
جارنا من دگۆ،–باڤۆ جان،
منرا دەستخە پاری نان،
هەتا ئیرۆ ژی ڤێ گاڤێ،
بیرناکم خەمخوریيا باڤێ.
– لائۆ، تونە... ژ کو بینم.
ئەز چ چەعڤێ خوە دەرینم...
برا خرابە ئاف هالێ جەرس،
من چێلەک ژی دا چار پووت گارس.
لائۆ، مالا مە خرابوو،
هەرچا هەبوو ژی تالان بوو،
من نڤین ژی دانە نان
پر خرابە هالێ مە.
دیا من ژی قودووم کەتبوو،
ئاخریێ ژی نێزدا، وەفاتبوو،
خولۆر کەتبوو هەموو جییا،
من ب چەعڤێ سەرێ خوە دیت،
دێ ژ برچییا ئەولەد ئاڤیت.
ل بەر کەڤرا و سەرێ ریا،
دهات نەلە–نەلا مەرییا.
مە دەربازکر شین و گری
پاشێ رێڤۆلیووسیا ئەفری،
ئەم ئازا بوون ژ برچی بوونێ
ژ قەتلا هەرۆ، زەلوولیێ.

باخچۆیێ ئیسکۆ

سۆڤێت

گەلە قورنە دەرباز بوونە،
گەلەک دەولەت چێبوونە،
لێ یەکە مینا سۆڤێتێ
چێ نەبوویە ل رووێ دنێ.
زاکۆنا وێدا نڤیسینە:
هەر بەندەکی سۆڤێتێ
ئەختییارییا وی هەیە–
بۆی هێسایێ و خەباتێ.
دەولەتا مە سۆڤێتێ،
یا پالا و گوندییانە،
ب زاکۆنێ ئیزنا ژنێ
بەرانبەری یا مێرانە.
ب سایا دەولەتا سۆڤێتێ
پانزدەھ رێسپووبلیک برانە،
پالە و گوندی ئازانێ
عەدلایی خوەستنا وانە.

***

سال ب سال تو گومانا مە،
عەمر و ژیینێ ددی مە،
جیێ دێمێ و دێمستان

تو دکی باخ و باخستان.
پەمبو، گەنم هێشین دبە،
ل دەشتا مەزن پر دبە،
ماشینە، کۆمباین دخەبتن،
خەباتا مە هێسا دکن.
خەبات ئەشقە ل کۆلخۆزێ،
کۆلخۆزڤان کەتنە رێزێ،
پێمبو و گەنم تۆپ دکن،
ئەمبەرێ مە تژی دکن.
برجێ بەلەک ل کۆلخۆزێ
چێ دکن ژ کەڤرێ تووفێ،
شەمدان تێدا ئیشق ددن،
کۆلخۆزڤان تێدا شا دبن.
گوندێ مە ژی مینا باژار،
بوویە خایێ کۆچک و سەرا.
مەکتەب، کلووب، نەخاشخانە
ئاڤتۆ–تراکتۆر ل هەر دەرا.

شڤانێ مە

شڤانێ مە بلوورڤانە،
بلوور دانیە سەر لێڤانە،
مقامێ نێریا لێ دخە،
پێز فێزا گوهێرێ دخە.
ل چیا بانیا دگەرینە،
ل چەعڤکانییا دچێرینا،
پەزێ کۆلخۆزێ کۆکدکە–

کار و بەرخا زێدە دکە.
شڤانێ مە بلوورڤانە،
بلوور دانیە سەر لێڤانە،
دەنگێ بلوورا وی خوەش تێ،
ئەشقا مەرڤا پێرا تێ.
پەزێ کۆلخۆزا مە پرە،
نیڤی کەلە، نیڤی کورە،
شڤانێ مەی پسپۆرە،
ل پەزێ خوە گوهدارە.
***
گول و سۆسن بەتلینە،
بەلگێ دارا قیچک بوونە،
با تێ باران دلیلینە،
بەلگێ دارا دوەشینێ.
رۆژ کن دڤن، شەڤ درێژ،
هەوا سار دبە رۆژ ب رۆژ،
قاز و قولنگ دململن
بەرب بەریێ دفرن.
سور و سەرما کەتە چیا،
مژ–دوومانێ خوە دا دەشتا،
ل چیا بانیا مێرگ، چیمانا
نایێ دەنگێ بلوورڤانا.
چقا هەبە سور و سەرما،
ببەتلن گول و گیها،
بهارێ بێ مینا جارا
گولێ ڤەبن ل هەردەرا.

ئەلیێ مامێد

مۆرۆف
(کەریک)

مـۆرۆف هـەلا جـاهـل بوو، بەر و سـمـێلێ وی تەزە خـوی ددا . ئەوی ل گـونـدێد قـەزا قـەرسێ شـڤـانتـی دکر. سـال دۆنزدەهـ مـەهـ خـێنژ چێـراندن و خـوەیکرنا پێـز، هـاژ تشتـەکی تونە بوو. شەڤ و رۆ ناڤا پێزدا بوو، جـارنـا تێر، جارنـا بـرچی، لێ دەرهـەقا کنجشووشتنێدا قەت مەبێژە.

ئەوی جارنا وەختێ پەز بەردا گەرێد چێرە، خـوە ددا سـەر هێسـوویا بۆنا کـەریێ پەز گشک پێڤا بێ خانێ، دوشورمیش دبوو و دگۆت:

– ئیدی ئەزی ٢٠ سالیمە، نە مالێ من هەیە، نە هالێ من، نە مالا من.

وەختێ مۆرۆف کەتبوو ناڤا متالێد کوور، ئەوی هـەر تشت بیـرکربوو، لێ سـەیێ وی شـێـرۆ دۆرا وی دچوو–دهـات، دەوتیــیـا تـەیێ بگۆتـا قــەی دخـــاست مـــۆرۆف بدە سـەروەختکرنێ، کو بەسـە، وەختێ دانێ مییایی نیڤرۆ دەربـاز بوو. هـەما ئەوتینـییا شێـرۆرا مـۆرۆف سـەرێ خـوە بلند کر، وەکی پەز کـەتیـیـە کـۆیێ و رۆ ژی ژ نیـڤـرۆ شکەستییە، گۆت من یا خوە ئیدی ستەند. ئەز سبێدا کـەتمە ناڤا متالا، من دنێ ب وان مـتـالا سـەرۆبنۆ کر، لێ فـەیدێ وێ تونە. نـها خـالت بـەگێ پێ بـهـەسـە، وەکی من پەزێ نیڤرۆ دەرەنگ ئێـخستییە، وێ مـەنییا ب من بگرە و ڤێ هـاڤینە من ژ بەر پێز دەرخە، ئەزێ برچینا بمرم، چمکی ڤێ هاڤینێ خەبات دەستخستن زەعف چەتنە.

ئەوی پەزێ خوە رەواشـاند بەر ب زۆمێ چوو. لێ دیسا ئەوی ناڤا مـتالادا بوو. پەز گیهاندە هێسوویا فێزا مالا، لێ نهێری بێریڤان ئیدی بەر بێـریێ روونشتنە، هیڤـییا کـەریێ مـیـانن. ئەوی پەز سـەر زۆمێ دا بارژێر کـر و ئانی ناڤـا مـالا. خـالت بەگ ژ خەوێ تەزە رابووبوو، چەعڤێ خوە مزددە، گۆت:

– خاتێ خانم! ئیرۆ پەزێ نیڤرۆ چما دەرەنگ کەتییە؟

خاتێ خانمێ ب هێرس گۆت:

– نزانم، ژ سەبیسانێ شڤانێ خوە بپرسە.

ئەو نە کو تەنێ پەزێ تە دەرەنگدخە، لێ ئەوی گەلەکی فەسادییا تە ژ کرییە و هەلا دبێژن ئەوی کۆمەک دایە رەڤا قیزا برێ تە ژی.

گۆت:–کورۆ، سەیبسان، تە چما پەز دیسا دەرەنگ ئێخستییە؟

– سەرێ تەکم، من پەز بەردابوو قەندیلا دەوەتییا، هەوەسا مەرییا چێرێ پێزرا دهات، لەما ژی من پەز هنەکی دەرەنگ ئێخست.

– لۆ نەمەری، من چەند جارا ژ تەرا گۆتبوو، وەکی مییا دەرەنگ نەیێخە، وەختێدا بینە. کورۆ،–ئەوی ل گاستینا دێوێر، هەڤسارێ گا گرێدن و چقاس ژی لازمە بکوتن.

– ئاخا، ئەز ب قوربا، دەقەکێ ببهێ.

– نا... نا... ناخازم ببهێم، کورۆ، زوو بکن، عەمرێ من بیننە سەری...

چەند دەقە دەرباز بوون، دەنگێ مۆرۆڤ زەر و زنار، چیا و بانی هنگاڤتن. دگۆت،– وەی ل مە بێ خوەیا. ئەو چ زولمێ ئاخا و بەگ تیننە سەرێ مە، من چ خرابی ب خالت بەگێ کرییە، وەکی ئەو ها تینە سەرێ من؟ ئەڤا چار سالا زێدەترە، چاوا خولام جەم وییا بێ هەق و بێ مز دخەبتم.

دەنگێ مۆرۆڤ هێدی–هێدی ئیدی دهاتە برینە، دەنگێ ئاخین و ئۆفینیێ دهات. ئەو ئوسا کوتابوون، جەندەکێ وی تەمام رەش بووبوو و ئەو لاوێ بێ گونە، خوەڤا چووبوو. ئەو ئاڤیتبوونە نەوالا پش مالا. هەڤال–هۆگرێد وییە شڤان و گاڤان دزیکاڤا دچوونە بال وی، ئاڤ دەڤێ ویڤا دکرن، دەزمال شل دکرن، ددانە سەر ئەنییا کەڤەر، لێ تەیێ بگۆتا زلام کەتییە ناڤا خەوا شرین.

ئیدی ژ نیڤێ شەڤێ خێلەک دەرباز بووبوو. زلام چەعڤا خوە ڤەکر. لێنهێری کەسیبێد هەڤالێد وی دۆرا وی روونشتنە و هالێ خوەدا دبێژن. ئەو ژ تاقەت کەتبوو ب زمانێکی تل هەڤالێد خوەرا دگۆت:

– ئاخ.. چڤا چەتنە ئەڤ رۆژ!..

مۆرۆڤ حەتا بەربانگا سبێ ب هەڤالێد خوەڤا ل ور ما– شەمۆ گۆت:

– گەلی لاوکا، زوو بکن، ئەم مۆرۆڤ بگوهەزنە جیکی مایین!

وانا قرار کر، وەکی مۆرۆڤ بگوهەزنە قەندیلا دەوەتییا مخارا شڤانا، ئوسا ژی کرن. جی و نڤین ویرا دانین، مسینا ئاڤێ تژی ئاڤ کرن، دانینە بەر سەرێ وی و خاترا خوە حەتا سبێ ژ مۆرۆڤ خاستن. مۆرۆڤ گۆت:

– گەلی برا، وە ئەز ئازاکرم. لێ هوون کەتنە بەلایی. سبێ ئەو نەجامێرێ رابە من بگەرە، من نابینە و وێ وە بزێرینە.

– نا... نا... زرار تونەنە. دە ب خاترێ تە، عەزیزێ مە! لاوک بەر ب زۆمێ رەڤیان.

سبێ ئیدی سافی بووبوو. شڤان–گاڤانا دخوەستن پەز و دەوار بەردانە. خالت بەگ ژ کۆنێ دەھ ستوونی دەرکەتە دەرڤا و عەمری سەر خولام و خزمەتکارا کر، وەکی هەرن بنهێرن مۆرۆڤ ساخێ یان مرییە. ئەوانا، عەمرێ وی قەداندن. چوون نهێرین ئەو تونە. زوو هاتن گۆتنێ:

ئەو ژ جییێ خوە ڤێجنقی و گۆت:

– هەبە، تونەبە، کەسیبا ئەوا شەڤ برنە مالێد خوە. عەمر کر: چڤا مالێد رێنجبەرا هەنە، گشکا بنهێرن و گازی کن. ئەو چوون مالێد وان گەریان، تشتەک نەدیتن و گازی رێنجبەرا گشکا کرن. ئەوانا گشک هاتنە هزوورا وی.

بەگ لنگێ خوە ل ئەردێ خست و هێرس بوو. تەمامییا بەدەنا وی دەهەژییا، لێ رێنجبەرا هنەکی دوور دەستێ خوە بەرهەڤا کربوون، سەکنیبوون.

ه... گەلی مورخوزا... بێژن، کویە ئەو کووچک؟ وە کودا ڤەشارتییە؟

گشکا ب هەڤرا، گۆتن:

– بەگ ساخبە، ئەم نزانن.

– نا، بێژن! یانێ نا، شوخولێ وەیێ خرابیە.

– وەلەھ، بلەھ، ئەم هاژ وی تونەنن. ب عەمرێ بەگ قەرەباشییا هنەکی رێنجبەر زێراندن. لێ هەساب یەکبوو، وانا تو تشت نەدانە ستوویێ خوە.

ئیدی تاڤێ ئەرد هنگاڤتبوو. وەختێ بەردانا هەیوین بوو. بەگ گۆت:

– هەساب یەکە، حەتا هوون نەدنە ستوویە خوە، هوون خلاز نابن. رند دبە بدنە ستوویە خوە. یانێ نا، ئێڤارێ ئەزێ دیوانا وێ بکم. هەرن، دەرەنگە پەز–دەوێر

بەردن و ئەز وەعـدێ ددمێ وە هەتانی ئێـڤـارێ، وە گـۆت، هوونـێ خـلازبن، یانێ نا هوونێ ژیێ تێکەڤنە وێ رۆژا وی سەبیسانی. دەستوورا وان دا، هەر کەسەک بەر ب کەری و گارانا خوە چوون. دەوار بەردان و کەری راوەشاندن.

نێزیکی نیڤرۆ بوو، ژ شڤان گاڤانا کەسەکی جولەت نەدکر هەرنە جەم مۆرۆف، چمکی دگۆتن، بەلکی خالت بەگ خوە مە بتەلینە. هەما شەمۆ خوونا خوە دا بەر چەعڤێ خوە و چوو مخارێ. دوورڤا دبهیست نالینا وی و تەنێ ئەوی دگۆت: وەی ل مە بێ خایی و بێ خودانا! وەختێ شەمۆ ئەڤا یەکا بهیست، ئاگر ب دل و هناڤێ وی کەت. شەمۆ گۆت:

– مۆرۆف، رۆنایا من! تو چەوانی؟ مۆرۆف دیسا ب نالینا کوور گۆت:

– شەمۆ، چرا من، تو هاتی؟

– بەلێ، دەلالیێ من! لێ شوخولێ مە گشکا خرابە، بەگ ل مە هاتییە خەزەبێ، ئەوێ یێقین بۆنا تە سەرێ مە چەند هەبا بخوە.

– شەمۆ، برا، وەرە روونە، هالێ من تونە، ئەزی مریمە.

دلێ مۆرۆف قیار نەدکر، ژ شەمۆ زوو–زوو دپرسی هالێ وی چییە؟ ئەو کووچکێ دەوسا من هەیفێ ژ وە هلدە. نا، گەلی برا، ئەزێ هەرم تەسلیمی وی گوریبم، چ دخازە، برا بکە. مەرڤێد روونشتی گشکا ب هەڤرا گۆتن:

– مۆرۆف، مالخراب، دێ و باڤێ تە ژی وان بێخودێیا کوشتییە! ئەم ئیزنا تە نادن، وەکی تو تەسلیمی وی بی.

وەختێ شڤان–گاڤانا پەز و دەوار برنە ناڤا زۆمێ، قەرەباشێد خالت بەگێ گازی وان کر. ناڤا وەدەکی کندا، ئەوانا گشک بەر کۆنێ بەگی مێڤانا تۆپبوون. هنەکی شووندا‌تر بەگ ب لنگێ شکەستی هات. عەمری سەر قەرەباشییا کر، وەکی گا بەردن. ڤان کۆپۆخلییا گشکا ل هەڤسارێ گا گرێدن و ئوسا ژی عەمرێ وی هاتە قەداندنێ. بەگ عەمر کر.

– وەکی هەرەکێ بیست گەرماشۆئا لێخن، ئەگەر دانە ستوێ خوە، خو شوخول عەیانە، لێ ئەگەر نا، دیسا بسەکن هیڤییا عەمرێ من. وانا–ئوسا ژی کر. کەسەکی تشتەک نەدا ستووێ خوە.

ئۆڤە–ئۆڤا وان بوو، هەر کەس بەر ب مالا خوە چوو، ئەهمەدێ کال دگۆت:

– خالت بەگ، ئەگەر تو ڤێ زولمێ هەق دکی، خوە ئەختییارییا تە هەیە، ئەگەر هەق ناکی، کولا سبێ تێکەڤە مالا تە، تو و کورا ژێ هەرن، خاتێ خانم و بووکێد تە هێڤا خەلقێ بمینن. وە ئیدی خوونا مە خار، ما قورو هەستوییێ مە، وانا ژی بخون، برا دلێ وە رەهەتبە، خالت بەگ، خودێ بەلێ بدە تە!

گشک بەرەڤی مالا شەمۆ بوون و ژ وی پرسین:–ئەم چاوا بکن؟

– گەلی برا، چ بێژم، کودا هەری یەکە، دەوران–دەورانا وانە، هەموو تشتی دەستێ واندانە، چاوا دخازن، ئوسا ژی دکن. قەرەز، برا چەند جاهل هەرنە جەم مۆرۆڤ، بەلکی ئاڤ ژێرا لازمە، یانێ ژی نان. هەما وی چاخی سێ لاوکێد جاهل چوون، تەلە تەل نەوالا پشمالاڤا چوون بەر ب قەندیلا دەواتییا و گهیشتنە زاخێ. حەسەن و هەڤالێ دنێڤا گهیشتنە مۆرۆڤ، سەلام دانە هەڤدو و گۆتن،–

زوو بکە ژ ڤرا هەرە...

مۆرۆڤ گۆت،–گەلی برا، چوویینا من و ژ وە قەتاندن بۆنا من کەدەرە. وەرن گورا من بکن، ئەز هەرم تەسلیمی وی نەمەری بم، برا یاخا وە ژ وی خلاز بە.

– نا، سەرێ تە، ئەم تو وەختا ئیزنا تە نادن، هەرە ژ ڤان دەرا، عەزیزێ مە! لێ تەنێ مە ژ بیرا خوە دەرنەخە و تەڤگرێدانا خوە ژ مە نەبرە.

ئەوانا هەڤرا رازیبوون، و مۆرۆڤ گۆت:

– ئەزێ ئیشەڤ شەڤ کودا هەرم؟ حەتا سبێ لاوکا ژی نەبینم و خاترێ خوە ژ وان نەخازم، ئەزێ کودا هەرم؟ دە گەلی لاوکا، زوو هەرن و بێژن لاوکا برا سبێ هنەکی هەیوین زوو بەردن و وەرن ئەم هەڤدو ببینن.

مۆرۆڤ کوور–دوور دفکری، سەرێ خوە دانی رازا. لاوک ئیدی گهیشتبوونە جی، مۆرۆڤ چ گۆتبوو، گشک لاوکارا هوور– گلی گۆتن و ئەوانا ب گۆتنا وانرا رازیبوون.

شڤان و گاڤانا دجەداند زوو بگیهیژنە مۆرۆڤ، خاترێ خوە ژ وی بخازن. لێ مۆرۆڤ گەلەکی لەز دکەت، وەکی هەڤالێد خوە ببینە.

خالت بەگ ب بەردانا هەیوینرا، خولام و خزمەتکارێد خوەڤا ژ مال دەرکەت، چوو بەر ب قەرسێ. شەمۆ دوورڤا بەگ راچەعڤ دکر، گەلۆ ئەوێ کیژان رێ بەر ب

قـەرسـی هـەرە. راسـتـی ژی، ئەو ب خـولام و خـزمـەتكاراڤـا بەر ب ریا قـەرسـێ چوو و گرێ والیندا ژی قولبین. پاشـێ شـەمۆ ئیدی ب دلەکی شـا بەر ب شـڤان-گاڤانا چوو.

لاوک گشک تۆپی جیکی بوون و گازی مۆرۆف کرن. مۆرۆف دەرکەتە دەرڤا، گشک هـاتنە دەست و رووێد هـەڤ. پاشـێ روونشـتن، هنەکی گـازن و خـاشـیـێد خـوە هـەڤدو کرن، مۆرۆف رابوو پییا، گۆت:

– دە، گەلی برا، ئیزنا وە هـەبە، ئەز تو ریا ناسناکم، بەلکی هـەلا رۆییێرا ئەز خـوە بگیـهـینمـە جـیکی. گشـک رابوونە سـەر پـیـیـا. دیسـا هـاتـنە دەست و رووێ هـەڤ، ژ هـەڤدو خاترێ خوە خاسـتن، مۆرۆف کەلۆگری ژ وان دوورکەت.

***

مـۆرۆڤی نـەبەلەدبوو، گـەلەکی چوو، وەخـتـێ ئۆرتا دو چـیـیـارا، دەربازبـوونێ، ئەو راسـتـی کـانیکێ هـات. ئەوی وەسـتـیـیـای بوو، لنگێ خـوە شـووشـت- سـەرێ خـوە دا سـەر هـەڤـانا نان، خـەورا چوو. وەختەکێ سـەرێ خوە بلند کر، ئیدا تارییە، لێ جیکی وییی ساخ تونەبوو، جارەکە دن کەسـەرەکە کوور کشـاند، سـەرێ خوە دانی و رازا.

سـبـە سـافی بوو، مـۆرۆف ژ خـەوێ رابـوو و چوو. ئەوا ئۆرتا چیا و بـانیـارا دەرباز دبوو، چیـا ب گـول، سـۆسـن، بەیێبـوونا و چێرێد هێشـین هـاتبـوونە داگرتـنێ. تەیێ بگۆتا گشک ب مۆرۆڤرا شـا دبوون، وی بەر ب ئازابوونێ دبن.

مـۆرۆف کـو ئۆرتا چیـارا قـولبی، لێ نـهـێـری کـەریکی پەزێ قـەرقـاش ل راسـتـێ دچێرە، وی راست بەرێ خوە دا کەری و چوو نێزیکی کەری بوو، سـەیێد کەری هـاتنە وی، ئەوی خوە دا سـەر زنارەکی، شڤین زوو ب خوە پەیێرا گهیاند، تبسـتی کووچکا کر، و سە ژ وانا دوورکەتن.

– خۆرتۆ، تو سـەر سـەرا و سـەر چەعڤا هـاتی، کەرەمکە ئەم هـەرن ناڤ پێز! دڤە کو تو ژ ریا دوور تێیی، برچیبی، ئەزێ چەند مییا بدۆشم، ئەم تەڤی هـەڤدو نین بخون.

مۆرۆف ژ خوەرا دگۆت،-ئەڤ چ رووسپیکی باشـە، گـول و نوور ژ رووێ وی دبارە، مـەرف هـەواس هـزمـەتکارێ ل وی بنهێرە، هـەمـا ئەڤا من ببـە جـەم خـوە، ئەزێ ژێرا ببمە کور. چ منرا بێژا ئەز ژ گلیێد وی دارناکەڤم. رووسپی گۆت:

– لاوۆ، خوە ئەز دەرەنگ نەکەتم؟

– نا خێر ئاپۆ، تو زوو هاتی. ئەوی گۆت:

– دە لاوۆ کەرەمکە، ئەم تەڤیهەڤدو نین بخون. دە قەیدێ شڤانتیێ ب دۆر شیر ڤەخارن. پاشێ مۆرۆڤ رازیبوون ئەلامی وی کر، کالێ گۆت:

– کورێ من، لۆشی جانێ تەبە، تو سەر سەرێ من و هەردو چەعڤێ من هاتی.

دە ئاپۆ، ئیزنا تە هەبە، ئەزێ ریا خوەدا هەرم.

– لاوۆ، ئەڤا خێلەکە تو هاتی، هەلا مە ب هەڤرا تێر خەبەر نەدایە، ئەم ناڤێ هەڤدو ژی نزانن و تو دخازی هەری؟

– دە ئاپۆ، گەرەکێ ئەز هەرم، ریا منە دوورە.

– لاوۆ، ئەز ب قوربان، تێ کودا هەری؟

– وەلەهـ ئەز ب خوە ژی نزانام.

حوبا مۆرۆڤ دفری دلێ ئاپۆ.

لاوۆ ناڤێ تە خێر؟

– مۆرۆڤە.

– ناڤێ من ژی مەمۆیە.

– زەعف باش. کورێ من، پرسێ ئەتب تونەبە، تویی ژ کویی؟ ژ کیژان ئێلێ؟

– ژ ئێلا خالت بەگێ، ژ قەرسێ.

– وەی، وەی، دبێژن ئەوی خوونخورە...

– ئەرێ ئاپۆ... ژ دەردێ وی ئەز ڤان چۆلا–بەیارا کەتمە، بێ خوەیی بێ خودانم، باڤێ من ژی وانا کوشتییە، دییا من ژی. مەمۆ دیسا ژ مۆرۆڤ پرسی:

– مۆرۆڤێ من، توویێ کودا هەری؟

– ئەز ژی نزانم.

– وەکی ئوسانە، کورێ من تونەنن، هەما وەرە جەم من بمینە. کودا هەری خالت ئاخایە پرن.

– ئاپێ مەمۆ من ئوسا قرار کربوو، وەکی ئەز هەرم جیکی ئوسا، قەت رووێ من رووێ وان نەکەڤە.

– لاوۆ، وەلاتێ رۆمێ تشتێ ئوسا تو بەر چەعڤێ خوە نابینی، تەنێ دبێژن ئوورسێتێدایە، کو پالە مقابلی ملکەدارا شەردکن، بۆنا ئازابوونا خوە.

– ئاخ... ئاپۆ، ئەز هەیرانا سەرێ وان بم، برا وان بێیینسافا ژ ئۆرتێ دەرخن.

– ئاپۆ جان! ئەو وەلاتا ژ ڤرا گەلەکی دوورە؟

– نا، لاوۆ، ریا ٣-٤ رۆژایە. ژ چیایێ ئەلەگەزێ وێداترە... رەحمەتیێ باڤێ من گەلەکی دەرهەقا ئەلەگەزێدا دگۆت.

– ئاپۆ جان، ئەو ئەلەگەز باژارە، چییە؟

–– نا، لاوۆ، چیایە، دبێژن گەلەکی ژ ڤرا دوورە. وی وەلاتیرا ساری مۆسکۆڤ و فترپۆل دبێژن.

– لاوۆ، وەلەهـ ئەز تە بەرنادم، کورێ من تونەنن، ئەزێ تە ببمە مالا خوە. ئەزێ بێژم کوربرێ منە، ل قەرسێ مابوو، مەزن بوویە و ب سالخا هاتییە گهیشتییە من. ئەزێ تە بزەوجینم، ئەمێ تەڤایی بخەبتن و خوە خاییکن.

– بەلێ، ئەز تەرا رازیمە!

ئەوانا هێدی-هێدی پەز بەر ب زۆمێ برن، رۆ ئیدی دچوو ئاڤا، تاریێ ئەرد هلدابوو، پەز سەر مالادا بەرژێر کرن، برنە گوهەرێ. لێ مۆرۆڤی بەتهالبوو، جیکی وییی ساخ تونەبوو، لێ ئەو دیسا دەرهەقا هەڤالێد خوەدا دوشورمیش دبوو. ئەوانا نێزیکی کۆنەکی بەلەکی چووک بوون، ئەوی گۆت:

– مۆرۆڤ، کورێ من کەرەمکە روونێ. مۆرۆڤ روونشت. کولفەتا وی گۆت:

– مەمۆ، پرسێ ئەتب تونەبە، ئەڤ لاوکا ژ کویە؟

– کورێ برێ منێ.

– چاوا کورێ برێ منە؟ نە ئەوانا ل قەرسێ بوون، تە دگۆت، ئەو کوشتنە، نزانم زارێ وی هەنە، یانێ مرنە.

– هەما زارا وییە مەزنە.

– ئەیشان رابوو هاتە رووێ وی.

قیزێد وی گۆتن:

– باڤۆ، ئەڤا کورێ وی ئاپێ مەیی کوشتییە؟

– ئەرێ، داییکێد من.

مەمۆ گۆت–ئەیشان، مۆرۆڤی نەخاشە، سەرمێ لێخستییە، جیێ وی داینە، برا رازێ. جیێ وی دانین، ئاڤ ئانین لنگێ وی شووشتن و کرنە ناڤا جی.

سبە سافی بوو، مەمۆ هاتە مالێ. ئەیشان رابووبوو، لێ کولفەتێ مایین رازابوون. ئەیشانێ نان ئانی بەر مەمۆ، ئەوی نان دخار– مۆرۆف چەعڤێ خوە ڤەکر، سەلام دا ئاپێ خوە و داییکا ئەیشان، ب وێ خەبەردانێڤا هەرسێ قیز ژی ژ خەوێ رابوون و گۆتنە باڤێ خوە:

– کا مۆرۆف؟

– لاوۆ، وایە رازایە.

– چاوانی برا؟

– نەپاکم، ئەز ئیرۆ ژ ناڤا جی و نڤینا نکارم رابم.

مەمۆ پەز بەردا و چوو.

ئەو زۆما سەلیم بەگێ و ئێلا وی بوو، مالێد کەسیبا، شڤان و گاڤانا پەرەکی زۆمێ دانیبوون، کۆنێد کەڤنە چووک، مەرڤێد وان مرووز بوون، لێ دەولەمەندا کۆنێد رەشێ ئەرێبی ڤەگرتبوون، کێف و شایی بوو جەم وان.

قیزێد مەمۆ–نوورێ، دلشا، زۆزان بەر سەرێ مۆرۆف روونشتیبوون.

مۆرۆف گۆت:

– دایکا ئەیشان، ئەزی پاکم، لێ دەردێ من گەلەکن، ئەو نە ئێد منن، ئێد هەڤالێد منن، ئەو من دەهەلینن.

– دە بێژە، بێ چ دەردن؟

– ئەز نها نکارم بێژم، چچاخ کو پاکبووم، ئەزێ هوورگلی وەرا بێژم.

هەوا ئێڤارێ ل چییا–بانییا و مەرڤا دخست، شڤانا پەزێد ئێڤارێ هێدی–هێدی بەر ب گوهێرا دهانین. لێ مەمۆ گەلەکی لەز دکەت، وەکی هاژ هالێ مۆرۆف هەبە، بێ چاوانە؟ ئەوی گەلەکی نەرهەتبوو. ئەوی پەز ئانی گوهێرێ و زوو هاتە مال، زوو بەر ب جیێ مۆرۆف چوو.

– باڤۆ، تویی چاوانی؟

– ئاپۆ جان، سبێ نا، لێ نها ئەزی پاکم، وەکی هەبە ئەزێ سبێ رابمە سەر پییا!

مەمۆ گۆت–ئەیشان جان، نها مۆرۆڤی پاکە، دلێ من رەهەتبوو، منرا شیڤێ بینە، ئەزی برچیمە.

ئەیشانێ نان ئانی، ئەوی نان خار و شوکوربوونا خوە ئانی.

چەند رۆژ دەربازبوون، مۆرۆف هێدی–هێدی پاک دبوو و ئیدی رابووبوو سەر پییا قیزێد مەمۆ قاسی ژ وی هز دکرن، چاوا قەومێ خوەیی لاپی نێزیک. مۆرۆف کورەکی ئاقاسی ئاقلبوو، وەکی حوبا وی داڤیتێ دلێ تەمامییا مەرڤێد زۆمێ و گەلەکی ژ وی هز دکرن، چمکی ئەو مەرڤەکی دلساف و زارشیرن بوو.

مۆرۆف وەختێ بێ خەبات دما، تەوەتا وی نەدهات.

گۆت: –ئاپێ مەمۆ، نها دخازم بخەبتم و کۆمەکیێ بدم مالا مە، چمکی کولفەتێ مەیی پرە، ب خەباتا مەرڤەکی هاقاس کولفەت خاییکرن زەعف چەتنە. بەسە، ئیدا مەتا ئەیشان و خووشکا نوورێ بن دەستێ دەولەتییادا زبارەتیێ و شوخولێد مایین بکن.

چەندەک دەربازبوونێ شووونداتر مەمۆ نهێری ژ ڤالابوونێ مۆرۆف رۆ ب رۆ شووندا دچە، بەر خوە دکەڤە. ئەوی قارار کر، وەکی هەرە جەم سەلیم بەگێ و ژێ هیڤی بکە، وەکی مۆرۆف جەم مەمۆ دوواژۆ بخەبتە. ئەو چوو جەم سەلیم بەگێ، بەگ بەرێ گۆت،–نا، پاشێ رازی بوو و گۆت،– تەنێ ب وی شەرتی، ئەز سێ مەها تشتەکی نادمە وی، پاشێ ئەزێ بنهێرم.

ئەیشان و مەمۆ زوودا فکریبوون، وەکی مۆرۆف کورەکی ئاقلە، دخاستن نوورا قیزا خوە بدنە وی.

رۆژ نیڤرۆ بوو، گەرمێ دقژلاند. ئەیشان و قیزێد مایین بن کۆندا روونشتیبوون و دەرهەقا مۆرۆڤدا خەبەردن. نوورێ ل دیا خوە دنهێری و گۆتێ:

– ئانا، برا ژ بیرا من دەرکەتبوو، وەختێ مۆرۆڤی نەخاشبوو، مە ژێ پرس کر، چیە نەخاشییا تە؟ ئەوی دگۆت،–ئەز چاوا پاکبم، ئەزێ وەرا هوورگلی شرۆڤەکم، لێ حەتا نها مە ژێ نەپرسییە و ئەوی ژی دەرهەقا وێ یەکێدا مەرا تشتەک نەگۆتییە. پاشێ باڤێ من دبێ ئەو کورێ ئاپێ وەیە. ئەڤا یەکا ژی من دکە ناڤا فکرا. دایی

جان! ئێڤـاریٚ باڤیٚ من و مۆرۆڤ بێن، ئـەزیٚ مـەسـەلیٚ ڤەکم و هوون ژی پشـتـا من بگرن. بێژە بیٚ نووریٚ راست دبێژە. بـیٚ مۆرۆڤ، عـەزیزیٚ من، تە ب خوە، دەڤیٚ خـوە دگـۆت–ئەز چاوا پاکـبم، ئەزیٚ وەرا هوور گلی بێـژم و ئـەویٚ بێـژە، ئەو کـورەکی دلسافە.

ئێڤار بوو، تاریێ ئەرد هنگاڤتبوو، شڤانا پەز بەر ب گوهێرا دهانی، فیتـە–فـیتـە وان بوو. مـەمـۆ و مۆرۆڤ ژی پەز دهانی، وانا ئیدی پەز دانە گوهێریٚ و بەر ب مـالا خوە هـاتن، سەلام دانە کولفەتیٚ مـالیٚ، وانا ب شابوون جاب دان و ئەوانا روونشتن، شـیڤ خـارن. مـۆرۆڤ گـۆت،–مـەتیٚ، ئاپۆ، ئیـرۆ ئەز زەعف وەسـتـیـیـامـە، دخـازم هێـسـابم. ئەیشـانیٚ گـۆت–لاوۆ ئەم رۆ وە نابینن، ئێـڤـاریٚ ژی هوون ناخـازن هنەکی جـەم مـە روونێن... لیٚ مـۆرۆڤ ئەو گـۆتنا ویٚ راست هـەسـابکر و گـۆت،–مـەتیٚ هوون راست دبێژن.

پاشیٚ مەمۆ کولفەتیٚ خوەرا گۆت:

– مۆرۆڤ ژ زولما بەگیٚ قـەرسیٚ رەڤییە هـاتییە. راستی من هات و حوبا وی ئاڤیتە دلیٚ من، خـاشـا من ژی هات، من گـۆت–تو کـوریٚ من، ئەز ژی باڤیٚ تـە. ئەوی هوور گلی دەرهـەقا خوە و مۆرۆڤدا گۆت. پاشیٚ گۆت:

– من حەتا نـها ژ وە ڤەشـارتییە، ئەزیٚ ئیدی راست ژ وەرا بێژم، وەکی مۆرۆڤ نە کوریٚ بریٚ منە، لیٚ ژ کوراپیٚ وە شرینترە. نووریٚ گۆت:

– مـۆرۆڤ جـان، ئیـجـار تو بێـژە... مـۆرۆڤ هنـەکی سـەکنی، پاشیٚ ئاخـەک کشیاند... ئەیشانیٚ گۆتیٚ،–لاوۆ، تە چما ئاخ کشاند؟ ویٚ ژی بێژە؟

– گـەلی دیٚ و باڤـا، خووشکێد من، ئـەزیٚ وەرا راست بێـژم. ئەوی دەسـتـپـێکر و گۆت:

مـۆرۆڤ دەرهـەقا کوشـتـنا دیٚ و باڤیٚ خـوە و رێنجبـەریٚ هـەڤالێد خـوەرا یەک–یەک گۆت. ئەیشان، مەمۆ، نووریٚ گریان.

ئەیشـانیٚ گۆت:

– لاوۆ، تو ئیـشـڤـا چەعـڤیٚ مـەیی و کوریٚ بـریٚ مـەیی. نووریٚ ب لێـڤـێـد خـوەیە موومانی گۆت،–

– ئەگەر نەراستە ژی، ئەز وێ یەکێ راست هەساب دکم، تو کورێ ئاپێ مەیی حەلالی، خلاز بوو چوو. ئیدی مەسەلە بۆنا گشکا عەیان بوو، حوبا وانا بەر ب مۆرۆڤ دها پر بوو، چمکی تشتێ تاری ئۆرتا کولفەتێ مالێدا تونەبوو، ئەو پرس بۆنا گشکا زەلال بوو و گشک شا دبوون.

– دە گەلی دێ و باڤا، ئیزنا وە هەبە، ئەز وەستییامە، ئەزێ هەرمە ناڤ پێزدا رازێم. هەرسێکا ب هەڤرا گۆتن–هەرە، ئیشقا چەعڤێ مە، هێسابە. ئەو چوو، لێ رێڤا فکر دکر، ئەو چ تشتەکی باش بوو، ئەفەرم نوورێ، وەکی پرس ڤەکر، بۆنا گشکا ئەو پرسا زەلالبوو و ئەزێ شەڤ رەهات ژی رازێم.

ڤان فکرا شووندا ئەوی کولاڤ ئاڤیتێ سەر خوە و رازا.

هەما دوو چوویینا مۆرۆڤرا مەمۆ و کولفەتێ خوە دەرهەقا ویدا خەبەردان. کولفەت گشک ژ وی رازیبوون، وەکی ئیدی ئەو مەرڤێ وانی لاپی پێشە، چاوا کورێ خوەیی حەلال ژ وی هزدکرن.

مۆرۆڤ کورەکی گەلەکی ئاقل بوو. وەختێ ل بلوورێ دخست، شەمال دکەتێ تلیێد وییە بەدەو. ئەڤی ناڤا وەدەکی کندا، نە کو تەنێ ناڤا ئێلا سەلیم بەگێدا هورمەت دەستانی بوو، ئوسا ژی، ناڤا ئێلێد مایندا.

وەختێ رۆ شرن دبوو، پەز باسک ڤەددا، دچێرییا، مۆرۆڤ خوە ددا جیکی بلندایی، ل بلوورێ خوە دخست، پەز سەر ویدا ئالۆ–مالۆ دبوو، لێ وەختێ گەرم پێر دبوو، پاشێ دکەتە کۆیێ، لێ دیسا بایێ زۆزانایی هێنک ل پۆرێ ویی کوریشکی دخست. ئەو وێ یەکێڤا هێنک دبوو و دیسا ل بلوورا خوە دخست. وەختێ قیز دەردکەتنە سەیرەنگێ، دگۆتن–گەلۆ، کەریێ مۆرۆڤی ل کویە، کیژان ئالییە؟..

جارەکێ سەلیم بەگێ قرارکر، وەکی هەرە ناڤا کەریێد خوە بنهێرە، بێ هالێ دەولەتا وی چییە؟ چمکی وەختێ تاجرابوو. ئەوا، کۆما خولام و خزمەتکاراڤا سیاربوون ژ زۆمێ دەرکەتن و ئێپێچەیی ژ زۆمێ دوورکەتن، هەوا بێ مقابلی وان دهات– ئەوی دەنگێ سازبەندیکە زەعف باش دبهیست. مۆرۆڤ کەریێ پەزێ نێر بەردابوو راستا ئۆرتا چیا و خوە دابوو جیکی بلند، بلوورێ دخست.

ئەوا سازبەندی و کلام دوورڤا زەعف خاشا سەلیم بەگێ دهات، عەمری سەر

خولام و خزمەتكارا كر.

– بسەكنن بێ دەنگ، ژ كیژان ئالی تێ، ئەم بەر ب وی ئالی ژی هەرن! وانا گۆتە،– ئاخا ساخبە، چما بۆنا وە نەعەیانە، وەكی ئەو دوواژۆ مۆرۆڤە. مۆرۆڤ كییە؟ دوواژۆ... چاوا دوواژۆ... جەم مەمۆ. ئا... ئەو، ئەو گەدەبوو، ئێ كو مەمكێ دەرهەقا ویدا ژ من هیڤیكر. ئەرێ... ئەرێ... هاتە بیرا من بەلێ، بەگ ساخبە. ئەمۆ، لاوۆ هەسپێ ببەزینە بەر ب هێسووێ بێ كەریێ مەمكێیی ل كویە؟ ئەم راست هەرنە جەم وی. ئەمۆ وەختێ گهیشتە سەرێ هێسووێ، كەری دیت و دیسا بەر ب ئاخێ هات و گۆت–ئاخا ساخبە، كەریێ وی هەما پش ڤێ هێسوویێیە. ئەوی گۆت:

– لاوۆ، هەسپا هنەكی زوو پەی من بلەڤینن. ئەوانا گشک گهیشتنە سەرێ هێسووێ، كەری دیتن. مەمۆ و مۆرۆڤ خوە دابوونە سەر جیكی بلند، پەز ژی رند دچێرییا، هەواسا سەلیم بەگێ ب چێرێ پەزرا هات. وەختێ وانا نێزیكایی ل كەری كرن، مەمۆ سەلیم بەگ دوورڤا ناسكر و گۆت،

– كورۆ، زوو رابە پییا، ئەم پێش ویڤا هەرن.

مۆرۆڤ ئەو یەكا نەدخاست بكرا، لێ مەجبوور بوو، رابوو پییا، پێش ویڤا چوون. ئاخێ سەلام دا وان و گۆت:–

– بەرەكەتبە مەمک، ئەوی گۆت:

– ئەز خولام، هوون سەر سەرا و سەر چەعڤا هاتنە.

مۆرۆڤ خوە دابوو ئالیكی كەری و بن چەعڤاڤا ل وان دنهێری. هەما وێ دەمێ سەلیم بەگێ بەرێ خوە دا بەر ب تەرازنێ و چوو سەر چێرێ ماخمۆری ڤەلەزیا. هەیڤا مۆرۆڤ ل چێرێ و كولیلكا دهات، وەكی سەلیم بەگ وان نە بۆنا تشتەكی پێپەس دكە، خولام خزمەتكار گشک ژێرێ ل پییا سەكنیبوون. ئەوی ئەماركر، روونێن، و گشک ژی روونشتن. سەلیم بەگێ بۆنا كۆكبوونا پێز دخاست رازیبوونا خوە ئەلامی مەمۆ كرا، لێ گەورییا وی زیها دبوو. نكاربوو ئەو گلییا بدا دەر... و ئاخرییدا ژی نەگۆت...

– مەمک، ئەو گەدە كییە؟

– ئەز خولام، چما هوون نزانن، كوربرێ منە. من دەرهەقا ویدا ژ وە هیڤیكر.

– ئەرێ... ئەرێ.. دە گازیکێ برا بێ.

– ئەز خولام، ڤێ لەزێ. مەمۆ گازی مۆرۆف کر، بەگ گۆت،–

– چەند بەندێد سییارا بێژە، ئاخا و بەگلەرا.

مۆرۆف کەتە هالەکی زەعف چەتن، لێ نەدبوو، بەلێ، ئەزێ دەستپێکم. ئەوی کلاما "عەڤدالێ زەینکێ" گۆت. ئەوی گۆتێ بگوهێزە، ئەوی یا "سیابەند و خەجازەر"–ی گۆت. بەگ گۆتێ، ئەوێ ژی بگوهێزە، ئێژا مۆرۆف یا "شێرێ گریداخێ" گۆت، کیژان ب تەمامی مقابلی قەیدێقانوونێ بەگا و ئاخا بوو.

– کورۆ، کلامێد وا مەرا نەلازمن، یەکە دنێ بێژە.

مۆرۆف یەکە دنێ گۆت و بلوورێ خست. ئەڤا یەکا خاشی وی هات، لێ تەیێ بگۆتا دەرزییا مۆرۆفرا دکن، بۆخازا وی زها دبوو. دەنگێ مۆرۆف چیا و بانی هنگاڤتبوون، پەز ژی رند دچێرییا. بزن هێدی–هێدی بەر ب وی دهاتن. مەرییا ددیت پەز ژی وێ سازبەندیێ هز دکە، لەما ئوسا شلۆ–ملۆ بوویە دچێرە. کوتابوونا وێ کلامەرا ئەوی گۆت،–بەسە، ئێدی وەدەیە گەرەکێ ئەم هەرنە ناڤا کەرێد مایین. راستە بەگ دچوو، لێ روحێ وی جەم مۆرۆف دما، دخاست وان کلامێد خاش ببهێ.

وەختێ بەگ رابوو پییا، گشک بەری وی رابوون، هەسپ ئانین، سییار بوون، خاترێ خوە خاست و چوون. رێڤا بەگ دگۆتە خولاما،– چ دەنگەکی وی سەیاپسانی هەیە، ب تەخمینا من، وەختێ بەگ و ئاخەلەر بێنە مالا من، بۆنا وان کلاما وێ بێژن،–ئەفەرم سەلیم بەگ، وەکی دەنگبێژەکی تەیی وا هەیە، ناڤێ منێ ناڤا واندا وێ بەلابە. هەما وێ دەمێ، ئەوی عەمری سەر لەتیف کر، بێژە، وەکی تو و دوواژۆیێ خوە ئێڤارێ وەرنە هزوورا بەگ. چوو ئوسا گۆتێ مەمێ،–گۆت سەر سەرا، سەر چەعڤا، ئەمێ ئێڤارێ بێن.

ئەسر بوو، سیێ خوە ئاڤیتبوو پشتا چیا، چڤا دچوو رۆ بەر ب ئاڤابوونێ دچوو. هەما وێ دەمێ مۆرۆف کەتە ناڤا متالا، سەلیم بەگ ژی وێ فۆرما خالت بەگێ بکە. خوە–خوە هێرس بوو و گۆت،–چ دخازە برا بڤە.

ئێڤار بوو خولەمەکی بەگ هات،– بەگ گازی وە دکە!

– زەعف باش ئەمێ بێن.

ئەیشانێ گۆت:

– ئاخ ژ دەستێ وان، ئەم کودا هەرن!

ئەوانا نێزیکی کۆنێ بەگی هەیشت ستوونی بوون، خولاما ئەو دانە سەکناندنێ، مەمۆ گۆت،–بەگ گازی مە کرییە. مەمۆ و مۆرۆف چوونە هوندور، سەلام دانە بەگ و جماعەتا روونشتی.

جماعەتێ گەلەکی ل مۆرۆف دنهێری، دگۆتن،–یەقین مەرڤێ ڤان دەرا نینە، کی زانە ژ کو هاتییە. خەبەردانا بەگ گەلەکی درێژ کشاند. مەرڤێ دیوانا سەلیم گۆتنێ:

– بەگ،–کانی دەنگبێژێ تە؟ برا بەندەکە دودا بێژە. سەرێ تە ئەم زووڤا روونشتنە، وەستییانە، برا هنەکی بەشەرا مە خاشکن. سەلیم بەگێ عەمری سەر دەنگبێژا کر، ئەوانا دەستپێکرن کلام گۆتن.

سەلیم گۆت:–کورۆ، ناڤێ تە ژ بیرا من دەرکەتییە، دوواژۆ، کلامەکێ بێژە. مۆرۆف گۆت:–

– بلوورا من جەم من نینە، ئەگەر ئیزنا وە هەبە، ئەزێ زوو هەرم بینم.

جمەئاتا روونشتی رازی بوو و سەلیم گۆت:

– هەرە زوو بینە، گوللە ل تە کەڤە.

هەلبەت ب بلوورا وان مۆرۆف دکربوو لێخستا، لێ وی دخاست کولفەتێ مالێ پێ بهەسینە، وەکی تشتەک تونە، بۆنا سترانێ گازی وان کرنە– ئەو چوو مال. ئەیشان و زاراڤا بەر ب وی هاتن،–ئەم ب قوربان، خێرە؟

– خێرە، بۆنا کلاما گازی مە کرنە، بلوورا من بدنە من، ئەز هەرم. بلوور بر و گهیشتە ور، دیسا سەر پییا سەکنی، ئاخەکی گۆت،–روونێ. ئەو روونشت، گۆتنێ دە دەستپێ بکە. ئەوی بەرێ کلاما "سیابەند خەجازەر"–ی گۆت. دەنگێ وییە مینا دەنگێ عەڤدالێ زەینکێ تەمامییا ئۆبێ هلدا بوو. جماعەت ژ مالێد خوە دەرکەتبوون، دەنگێ وی دبهیستن. هەما وێ هنگێ ژی مالا مەمێدا شابوون بوو، دگۆتن،–شکر ژ تەرا کورێ مە ڤێ جارێ ژی بەلایی خلازبوو. قیز و بووکێد بەگ هێشووێد کۆندا ل وی دنهێرین، ژ بەدەوەتییا مۆرۆف، ژ دەنگێ خاش و لێخستنا بلوورێ هشێ وان دچوو. قیزا سەلیم بەگێ گولیزەر خانمێ دلێ خوەدا دگۆت:

– چ دخازە برا ببە، راستە ئەزە دەستگرتیمە، وی بستینم و ژ باڤێ خوە هیڤی بکم، برا ئەوی بینە مال، چاوا دەنگبێژ، وێ تمێ وی ببینم، برا من برەڤینە ئالیێ قەرسێ.

قولیخان بەگێ گۆت:–سەلیم بەگ، ئەز سەرێ تەکم دەنگبێژێد دیوانا تەیە بەرێ گشک هێچ، مۆرۆڤی پێشە. ئەڤا گۆتنا خاشا گشکا هات. باشقە گۆتی یا گولیزەر خانمێ:

– ئەزێ ١٠٠ زێرێ زەر بدمە تە، ئەوی دوواژۆیێ خوە بدە من. سەلیم گلیێ قولی بەگێرا قاییل نەبوو.

شەڤ ئیدی شکەستبوو، جماعەتێ دخاست هێسابە، لێ عەسلزادا خەبەر ددا و مەجالا خەبەردانێ نەددنە هەڤدو. ئاخریێ جاسم بەگێ گۆت:

– گەلی عەسلزادا، یەقین هوون رۆ هێسابوونە، لێ ئەز و بەگێد هەڤالێد من ژ ریا دوور هاتنە، مەرا لازمە هێسابوون و ئەمێ سبێ دیسا رەویتیێ بکن، ریا مەیە درێژە. ئاخەلەر وێ یەکێرا رازیبوون و دستوورا جماعەتا روونشتی دان. جماعەت هێدی–هێدی بەلا بوون، ئوسا ژی مەمۆ و مۆرۆڤ ئیزنا خوە خاستن و بەر ب مالا خوە چوون.

وەختێ مەمێ و مۆرۆڤ هنەکی ژ مالا سەلیم بەگێ دوورکەتن، مەمۆ ملێ مۆرۆڤ گرت و گۆتێ:

– لاوۆ، شوکور ڤێ رۆژێرا، جارا ئیجارین تو ژ دەستێ وی کۆپاکی خلازبوویی، لێ قورفەکە ماین دلێ مندایە... ئەوانا چوون مالێ شیڤ خارن، چوونە ناڤا پێز، وەکی رازێن.

مۆرۆڤ چاوا کولاڤ ل خوەکر، کەتە کوورایا پێز، سەرێ خوە دانین و کەتە خەوا شرین، لێ مەمۆ کوور و دوور کەتبوو فکرا. سەبا مۆرۆڤ دوشورمیش دبوو ژ خەبەردانا بەگایە ئیشەڤ. ئەو گەلەکی فکری، تو رێ نکاربوو ڤەبژارتا، قرارکر، هەرە جەم ئەیشانێ، ئاقل ژ ئاقلا زێدەترە، چکا ئەو چ دبێژە. ئەو هێدیکا ژ ناڤا پێز رابوو پییا و چوو جەم مۆرۆڤ، نهێری ئەو بەرک رازایە، کەتیە خەوا شرین. ئەو هاتە رووێ وی، مۆرۆڤ چەعڤێ خوە ڤەکر.

– ئاپۆ تە خێرە، خێرە؟

– شوکور خێرە. خرینییا تەبە، لەما من تەسەلییا تە کر. رازێ، ئەز ب قوربان!

ئەوی دیسا سەرێ خوە دانی و رازا. لێ مەمۆ ل پێز نهێری، کو پەز رند مەخەل هاتییە، کولاڤێ خوە دانی باسکەکی پێز و بەرب مالێ چوو. نهێری، گشک رازانە. دەی ل ئەیشانێ کر، ئەیشانێ گۆتە،–مەمۆ خێربە؟

– قەت، متالا ئەز برم و ئەز هاتم، دەرهەقا مەسەلەکێدا ئەم ب هەڤدو بشێورن.

– ئەز زانم، وێ سبێ مۆرۆڤ ببنە دیوانا بەگ، چاوا دەنگبێژ.

– ئێ، دها رند.

– هەلا قولیخان بەگێ دگۆت ١٠٠ زێری بدمە تە، ئەوی دوواژۆیێ خوە بدە من، لێ ئەز زانم سەلیم بەگ مۆرۆڤ نەدا وی، قیزا وییە گهیشتی هەیە، وێ سەر وی بەنگی بە و گەدە بدنە پووچکرنێ.

– ئەیشان، ئەز و تو حەلالێد هەڤێ قییامەتێنە، ئەز دخازم شێورەکێ ب تە بکم، بۆنا بێقەزییا ژیینا مۆرۆڤ.

– دە بێژە... بێ چ دخازی بێژە؟

– نوورێ و مۆرۆڤ هەردو ژی گهیشتنە، وەختێ وانی زەواجێیە، هەردو ژی لاییقی هەڤن. ه... چ دبێژی؟

– قەت گۆتنا منە بەشقە تونەنە، ئەز ژی وێ فکرا تەرا رازیمە. لێ مەمۆ، ئەز تەرا راست بێژم، ئەز تو ناڤی دانایىنمە سەر مۆرۆڤ، من قیز نەددایێ، چمکی گەلەک جارا هەڤرا گۆتنە "خووشکێ"، "برا" لێ ئەز مەسەلەکە مایین دفکرم، وەکی بۆنا سلامەتییا سەرێ مۆرۆڤێ من، ئەزێ سبێدا وی شوخولی تەشکیلکم، تەنێ ب وی شەرتی، کو نوورێ رازیبە، ئەزێ ب نوورێرا خەبەردم، تو ژی مۆرۆڤرا.

ئێڤاردا ئاگر ب دلێ گولیزەر خانمێ کەتبوو، فکر دکر و خوەرا دگۆت–مۆرۆڤی ب مەریفەتە، کورەکی عەزیزە. گەلۆ ئەوێ ببە قسمەتێ من، یانێ نا؟

سبێ هێدی–هێدی سافی دبوو، ویتە–ویتا چڤیکێد سبێ بوون. جماعەتا ئۆبێ هێ خەوا شریندابوو. شڤان، گاڤان ژ خەوێ هێدی–هێدی هشیار دبوون. ژنا ئێدی هازرییا سەردانکرنا چێلەکێد سبێ ددیتن. تاڤێ پەنجێ خوە ئاڤێتبوو سەرێد چیایێد

بلند بەرە-بەرە چیا-بانی، راست سەردگرت. گاڤانا گاران بەردان، لێ شڤان هازر دبوون کەریێد پێز راوەشینن. مەمۆ و مۆرۆڤ ژی ئیدی پەز روائەشاندن. خێلەکێ ژ زۆمێ دوورکەتبوون. پەز زوو دچوو بۆنا بگهیژە جیێ چێرێ.

بەگلەر تەزە ژ خەوێ رادبوون، خولام و خزمەتکارا مسین، سابوون دەستمال هلدابوونە دەستێ خوە، وەکی ئەوانا سەر و چەعڤێ خوە بشۆن، روونێن قاوێ ڤەخون. هەما وێ دەمێ قولیخان بەگ و کەرەم بەگێ گۆتنە سەلیم بەگێ، کانە دەنگبێژێ تەیی تەزە؟ تو زانی ئەوێ ناڤ و دەنگێ تە ب دنێ خە، ب وان کلامێد خوەیە باش، ئەوێ کلاما بەر خوە ژی بەفرینێ...

سەلیم بەگێ ئەلبێرا گازی خولاما کر، گۆت کو زوو گازی وی کن. ئەوا ب لەز بەر ب چۆلێ- بەر ب کەریێ مەمێ چوو و دوورڤا گازی مۆرۆڤ کر،- زوو وەرە هزوورا بەگ. ئەڤێ یەکە دلێ گولیزەر خانمێ شا دکر، ژ دلێ وێ خەبەردا. مۆرۆڤ ب دەنگێ خولام ڤەگەرییا و بەر ب وی هات. گهیشتنە هەڤ.

– چیە کورۆ؟

– بەگ گازی تە دکە، ئیدی تو ناچی بەر پێز، توێ ببی دەنگبێژێ بەگ.

– ئێه، خوەدێ خراب بکە وێ خەباتێ، شڤانتی ژ وێ یەکێ رندترە، سبێ دچوو، ئێڤارێ تێیی مالا خوە. لێ ڤرا، دیوانا بەگ رابوون-روونشتن، خارن و ڤەخارن بۆنا من کول و دەردە ئەز تشتێ ئوسا ناخازم. هەلا ئەوانا نەگهیشتبوونە زۆمێ، سەلیم بەگێ عەمری سەر خولاما کر، کنجێ مۆرۆڤ بگوهەزن. مۆرۆڤ و خولام گهیشتنە هندا مالا بەگ، خولامەک پێش وانڤا هات و گۆت:

– مۆرۆڤ ببنە کۆنێ دنێ، کنجێد تەزە ویرا بینن. ئوسا ژی هاتە کرنێ. پاشێ ئەو چوو هزوورا وان. جی نیشانی وی کرن و گۆتنێ،-چەند مقاما بلووبینە. بەگا دگۆتن، نا سەلیم بەگ، ئالیێ دەنگبێژیێدا تە ژ مە گشکا بر. هەسابکە رمەکێ سەلیم بەگ ژ ئەردێ بلندبوو. گۆت دها باش، ئیرۆ ژی دەنگێ دەنگبێژێ منی تەزە ببهێن، پاشێ هەرن؟ نا خێر ئەم زەعف رازینە... خولاما هەسپ ئانین، مێڤانا رازیبوونا خوە ئەلامی سەلیم بەگێ کرن و چوون.

سەلیم بەگ دەربازی کۆنێ مێڤانا بوو و سەر دۆشەکێ خوە روونشت. پاشێ گۆتە

لاوکا،–گازی دەنگبێژ کن. مۆرۆڤ هات، جی نیشانی وی دا، ئەو روونشت. خێنژ هەردوا کەسەک تونە– بوو.–مۆرۆڤ، زانی، ئیرۆدا تو دەنگبێژێ دیوانا منی.

– بەلێ

کلاما سەر من دەرخی، سەر ئێلا من، ئەگیتێد من و ئێد مایین.

–ئاخا، ئەز کورەکی کەسیبم، چ شوخولێ من هەیە، دیوانا بەگادا روونێم، ئەز شڤانم، ئەزێ هەرم شڤانتییا خوە بکم، چقاخ کو لازمی وە بووم، ئەزێ بێم. ئاپێ منی کالە ئیدی نکارە شڤانتیێ بکە. کولفەتێ وی ژی هوورە، کە خوەیی بکە؟ ئەز تە هیڤی دکم من ژ ڤی شوخولی ئازاکە.

– لۆ دورزی، تویێ گەلەکی خەبەردی؟ ئەز چ دبێژم، قانوونە، خەلاز بوو چوو. رابە سبێ زوو سەرێ دیوانێ و ئەو مەسەلەیێد من تەرا گۆت بیر نەکە.

مۆرۆڤ ب دلەکی کول و مرووز ژ دیوانێ دەرکەت، کنجێ خوەیە کەڤن دا بن مل خوە، بەرب مالا خوە چوو. دوورڤا ئەیشانێ و زارا ل سفەتێ مۆرۆڤ نهێرین. گەلەکی مرووزبوو. تە کێر لێخستا، خوون ژێ نەدهات. هاتە مال، سەلام دا و روونشت. کەسەکی خەبەرنەدا، خێلەکێ شووندا ئەوی قەومانەنێد، کو دیوانێدا هاتبوونە سەرێ وی، گشک ئەیشانێرا گۆت: ئێڤارێ مەمۆ ژ بەر پێز هات، ئەو قەوماندنا یەکۆ–یەکۆ ژ ویرا ژی گۆت. ئەوی گۆت،–دها رند، بەگ ژی گۆتییە ئەمێ تە بزەوجین. ئەڤا یەکا ئەیشانێ ژی ئیزباتکر، ئەرێ ئیدی وەدەیە، گەرەکێ تو بزەوجی.

– دایێ، باڤۆ. نها وەختێ منی زەواجیێ نینە، هەلا گەلەک رێ پێشییا مە هەنە.

خێلەک ژ شەڤێ دەربازبووبوو، مۆرۆڤ گۆت.–خەوا من تێ، ئەزێ هەرم ناڤا پێزدا رازێم، برا ئاپێ منژی مالبە.

– نا، لاوۆ، ئیدی ناڤا پێزدا رانەزێ. ئەیشان راڤە جیێ وی داتینە برا رازێ.

نا ئاپۆ، هەلا ئەزێ ئیشەڤ ژی ناڤا پێزدا رازێم.

– نا، لاوۆ، ئیدی جیێ تە دانییە.

– نا، سەر ئاپێ من، ئەزێ هەرم. مۆرۆڤ چوو ناڤا پێز، کەتە ناڤا فکرا.

مەمۆ و ئەیشان ئێپچجێ فکرین، پاشێ مەسەلە بەر نوورێ ڤەکرن، نوورێ بەرێ

رازی نەبوو، پاشێ هێدی گۆت،-دە هوون دزانن. مەسەلە بۆنا دێ و باڤێ عەیانبوو، تەنێ دما رازیبوونە مۆرۆڤ.

مۆرۆڤ ئێپێجە هشیار ما، ئێپێجە فکری، ئاخریێ هات سەر وێ نەتێ سەکنی، کو نە مالا من هەیە، نە ژی هال، کێ قیزێ بێ قەلەن بدە؟ تو کەس...

دە من مەسەلە بەر دێ و باڤێ خوە کەڤر برا خوە بفکرن، کی دزانە کۆپاکێ بەگ قیزەکە ئوسا وێ منرا بینە، قە نە نۆلی تشتاب و وێ من مەجبوور بکە ئەز ژی ناستینم. یا پاک ئەوە، ئەز فکرمە برا ئاپێ من من بزەوجینە.

مەمۆ و ئەیشانێ ئێپێجە خەبەردان و هاتنە سەر وێ فکرێ خوە وەکی سبێ مۆرۆڤرا خەبەردن و مەسەلێ خەلاز بوویی هەسابکن. ئەو ژی وەستیا بوون، مەمۆ چوو ناڤ پێزدا رازا، ئەیشان ژی رازا.

شەڤ بوو. هەوا بایێ هێنک دهات، دەرڤا دەرزی باڤیتانا ئەردێ وێ بهاتا خانێ، چمکی تاڤە-هیڤبوو، ستەیرکا رووێ عەزمین گرتبوو، عەزمان ب ستەیرکاڤا هاتبوو خەملاندنێ. دوو گەلەک متالارا نووریێ هات سەر وێ نێتە، وەکی مۆرۆڤ بستینە، چمکی خێنژ خوەستنا وێ دێ و باڤێ، وێ ژی دخاستن.

رۆیێ پێنج ئاڤیتێ سەرێ چیا، شڤان و گاڤانا پەز بەردابوون. مەمێ ژی کەریێ خوە بەردابوو، ئەوی پەز هیڤا شڤانێ هەڤالێد خوە هیشت و هاتە هێسوویا فێزا مالا، گازی مۆرۆڤ کر، مۆرۆڤ رەڤی، چوو گهیشتە ئاپێ خوە. پاشێ مەمۆ گۆتە مۆرۆڤ،-یەقین ئیدی وەختێ تە چوویینا دیوانا بەگە.

– بەلێ

– ئەز دخازم دەرهەقا مەسەلەکێدا ب تەرا خەبەردم.

– بێژە، ئاپۆ جان!

– توویێ ژ دیوانێ دەرەنگ بکەڤی؟

– ئاپۆ تشت ناکە، بێژە.

– تو زانی، ناڤا کولفەتێ مەدا تشتەکی سەرگرتی تونەنە، چ دبە ئەم ئوزڤێ مالێرا یەک-یەک دبێژن و پاشێ ئەم تێنە سەر فکرەکێ.

– مۆرۆڤ، لاوۆ، ئەڤا ئیدی چەند مەهە، کو ئەم جیکی دژین و راستی ژی مینا

کولفەتێ مالەکێ. تو چاوا فۆرما دێ و باڤا، برا ل کولفەتێ مالا من دنهێری. ئەم ژی تە هەساب دکن کورێ مالێ، گەرەکێ تو بزوجی، قیزا کێ دخازی ژ تەرا بینم؟ هەلبەت نە قیزێد ئاخا و بەگا، لێ ئێد مەرڤێد سادەیە مینا مە. قیزا کێ بێژی ئەزێ تەرا بخازم.

– دە تو دزانی ئاپۆ.

مەمۆ هنەکی شەرم دکر، کو بێژە "وەرە نوورێ بدمە تە"، لێ ئەوی پرس زەعف درێژ دکر دیسا دهاتە سەر گلیکی. مۆرۆڤ ژی شەرم دکر بگۆتایێ، کو "نوورێ بدە". مەمۆ نهێری کو وەختێ مۆرۆڤی دیوانا سەلیم بەگێیە، گەرەکێ ئەو هەرە، لێ پرس بۆنا هەردواژی عەیانبوو. مەمۆ قەوەتا خوە بەرەڤ کر و گۆت:

– لاوۆ، وەرە قیزێد خەلقێ نەینمە مالا خوە.

– ئاپۆ، لێ کی ئوسا هەیە، وەکی تو قیزا وی ژ منر ئا بینی...

– لاوۆ، وەلەه ئیدی شێرم ژی شەرمێ دەرباز بوویە، هەما وەرە نوورێ بدمە تە، خەلاز بوو چوو. مۆرۆڤ هنەکی شەرم کر، سەرێ خوە بەرژێرکر و پاشێ گۆت:

– تو دزانی...

مۆرۆڤ هێدی-هێدی ژ ئاپێ خوە دوور دکەت، بەرب دیوانا بەگ دچوو و کەتبوو ناڤا فکرا. دگۆت،-هەلبەت، وەختێ من زەواجێ نینە، لێ نوورێ قیزیکە باشە و خوە ژی ژ مالەکە خراب نینە، ئەزێ بستینم.

وەختێ ئەوی سەرێ خوە بلند کر، نهێری کو گهیشتیە هێسویا فێزا مالا و بەرب دیوانا بەگ چوو گهیشتە وێ دەرێ. هەما وێ دەمێ سەلیم بەگ دەرکەتە دەرڤا، گۆت-کورۆ چما دەرەنگ کەتی؟

– شەڤ پەز تەرقی بوو، تەڤی-هەڤدو بووبوو، مە ژ هەڤدو ڤەقەتاند و دژمارت.

گولیزەرا قیزا سەلیم بەگێ دەستگرتی بوو. دلێ وێ مۆرۆڤدا هەبوو، بەگ دترسیا، وەکی دکارە دەنگبێژێ وی مۆرۆڤ قیزا وی برەڤینە، ناڤێ ویرا خرابە. شڤان چاوا دکەرە ببە زاڤێ ئاخێ، ئەو یەک ئاخێرا مرنە، لەما ژی ئاخێ دخاست، وەکی مۆرۆڤ زوو بزەوجە.

مەمۆ و مۆرۆڤ بەرب مالا بەگ چوون، ئێزن ستەندن کەتنە هوندورێ دیوانێ.

سەلیم بەگ جی نیشانی وان دا، ئەوانا روونشتن. کەسەک هوندورێ دیوانێدا تونەبوو.

– ﻫ... مەمک، وە چاوا کر؟ بەگ گۆت:

– چ ئەز خولام؟

– لێ مۆرۆڤ تەرا نەگۆتییە. ئەرێ... دەرهەقا زەواجا کورێ مندا. ئەرێ بەگ ساخبە قەوەتا منە ئوسا تونەنە، ئەز قەلەن بدم، بەگ ساخبە، نەبە ئەزێ قیزا خوە بدمە مۆرۆڤ.

– دە وەکی ئوسانە بمبەرەک و پیرۆزبە. قەوەت نە لازمە.

– بەلێ، ئەمێ ڤێ ئێڤارێ خلازبکن، دە ئۆخربە. ئەوانا دەرکەتنە دەرڤا و بەر ب مالا خوە چوون.

ئەیشان و کولفەتێ مالێ هەلا رانەزابوون، ئەوانا هیڤیا مەمۆ و مۆرۆڤ بوون، چکا وێ کەنگێ بێن و خەبەردانا وان بوو چ؟ ئەوانا هاتنە مال، هنەکی خەبەردان، پاشێ دەست ب پرسا سەرێ کرن. هلبەت پرسا سەرە نە ب عەمرکرنا سەلیم بەگێ دهاتە قەداندنێ، لێ خاستنا قیز و کور ژی هەبوو. مەمۆ گۆت، –

– ژنک، شڤان و گاڤانێ هەڤالێد مایی بێژن، وەکی وانا بێ مە ئەو مەسەلە کوتاکر، لازما گازی گشکن، برا بێن، پاشێ ئەزێ پرسێ بەر گشکا ڤاکم و ئەوانا چ دبێژن؟

– راستە. هوون راست دبێژن. ئەیشان رابوو چوو، گازی گشکا کر. لەزەکی شووندا گشک هاتنە مالا مەمۆ. بەری وێ یەکێ کولۆڤێد مەمێیە راسخستیبوون. گشک روونشتن، هنەکی کۆندا ستەقراندن پێشدا هات. پاشێ گۆتە مەمۆ–خێرە؟ تە چما گازی مە کرییە؟ ئەوی گۆت،–پاشا، چقا. تەخمین دکم، تو مەرڤەکی ب سەبری، نها چما ئوسا بێ سابر بووی؟

– لۆ مەمۆ، مالا تە نەشەوتە، مە هاقاسی سەبرکر، تشتەک ژ وێ میراتا سەبرێ دەرنەکەت و ئەم دیسا بن دەستێ ڤان خوونمژادا مان، سەبر ژی ئیدی نەراستە.

– لاوۆ، هەلا تویی جاهلی، سەبر بکە، هوونێ بگهیژنە مرازێ خوە.

– گەلی برا بەرەڤبوونا مەیە ل ڤرا تەنێ بۆنا پرسەکێیە: من ئوو–ئەیشانێ تێرا

دیتیـیە، وەکی نووریّ بدنـە مۆرۆف. ژ جی ئەلۆ رێ نەدا گۆ کەسـی خـەبەردا و گۆت:–
ئاپۆ، ببەخشینە، قیز و خۆرت ژی ڤیّ یەکێرا رازینا، یانیّ نا؟

– هـەلبـەت، لوٚ مە نێتێد هـەردواژی هلدایە هـەساب، هـەما وێ دەرێ. پاشـێ گۆت:

– ئاپێ مـەمـۆ و مـەتا ئەیشـان! وەڤـا عـەیانـە، مۆرۆف کـورەکی لاپی برنجـیـیـە، ژ دەسـتێ مێـرک هـەمـوو تشت تێ، چاوا مێـرانی و ئوسـا ژی کورەکی ئاقلە، ئەز زانم، ئەو کوریّ وەیە و راستـی ژی هـەردو لاقی هـەڤن، بمبـارەک و پیرۆز با! تێر کور و تێر قیزابە! بەر هـەڤدو کال و پیر بن! ئوسـا ژی جماعەتا مایین ب دەنگەکی گۆتن:

بمبارەک–پیرۆزکرن.

خێلەک ژ شـەڤێ دەربـاز بووبوو، جماعەتێ دخاست هـەرن، لێ ئەیشـانێ گۆت وەلەھ هوون رانەبوون، گـەرەکێ هوون نان بوخـون پاشـێ سـەر–سـەرا و سـەرچاڤـارا هـاتنە. جمـاعەت وێ گۆتنا ئەیشـانێرا رازیبـوون و گۆتن،–پاک. خـورەکی هـازربوو. زوو–زوو ئەیشـانێ و نووریّ پـەلاوا برنج کشـاندە سنیا و دانی بەر جمـاعـەتا روونشـتـی، وانا خـارن و ڤـەخـارن. نووریّ پاشـێ نیشـانکرن شـوخـولێ شـایی بمبـارەک و پیرۆزکرن، خاتریّ خوە خاستن و چوون.

ئەو شـەڤا کڤش، ناڤا عەمریّ مۆرۆف و نوورێدا رۆژەکە بەختەوار و شرین بوو.

سبێ هنەکی رۆ شـرین بووبوو، سـەلیم بەگ خـولام–خزمەیکار و دەنگبێژ، خـوەڤا ژ زۆمێ دوورکەتن. ئیـدی پێبـەرژێری گەلیێ خـەزالا بووبوون. سـەلیم تۆگە مـۆرۆف بقـەر ئینێ. مـۆرۆف دەست پێکر، بـەرێ هێدی، لێ پاشـێ دەنگێ خـوە بەردا. دەنگێ وییی زیسـی خـاش گەلیێ خـەزالا هنگاڤتبـوو، مـەرییـا دگۆت چقـاس تەیرەدە کو گـەلی دا هـەنـە، هـەرەک، خـــوە دایـە ســـەر چقـلەکی دارەکێ، ب هـەواسـکاریکە مـــەزن دەنگێ مـۆرۆف ببـــهێن. مـــەزیلا وانە دوور بوو، گـەرەکێ ئـەو سێ رۆژا سـیـاری رێ بچـوونا، پاشـێ بگیهیشـتانا مالا حەسـەن بەگێ زازی. ئەوانا رێڤا دو جییـا، ل مالێد بەگا پەیا بوون، شـەڤبـهێریا خـوە دەربازکرن، پاشـێ رۆژا سـسـیا نیڤـرۆ وێ بگهیشـتـانا مـالا خنامیێد خوە.

وەختـێ کو حەسـەن بەگێ بهیست سـەلیم بەگ ب گرە–گرێد خوەڤا نێـزیکی ل زۆمـا وی کربوون، ئەوی عـەمـرکر، ناڤـا چەند دەقـادا چقـا هـەسـپێ تـەولاندی هـەنـە، گشـکا

زینکن و سیاربن، پێش سەلیم بەگێ و گرە-گرێ ویڤا هەرن. ئەو عەمرا ناڤا چەند دەقادا هاتە قەداندنێ، لێ عەڤدلێ زاڤێ وی ل کهێلێ عەرەبستانێیە کراسکری سیار بوو، خوە دا پێشییا سیارا و پێش وانڤا چوون. وەختێ عەڤدلە بەگ مێڤان دیتن، راست بێژن خێلە ئەرد ئۆرتا واندا هەبوو، ئەلبێرا پەیا بوون، تڤنگێد خوە ژ ستوێد خوە دەرخستن، سەربەرژێر ئاڤێتنە ستوێد خوە و پێشدا چوون، لێ دەنگێ ستراندنا مۆرۆڤ مینا هاتنا قولنگێد بهارێ دهات، جماعەتا زۆما حەسەن ژ مالا دەرکەتبوون، ئەو دەنگێ خاش دوورڤا دبهیستن ئەوانا ئیدی لاپ نێزیکی هەڤدوبوون، سەلام دانە هەڤدو، کێف و هالێ هەڤدو پرسین، لێ دەنگێ عەڤدلێ زاڤێ وی دهات، دگۆ بەلێ ئەز ب خولام، عەمر بکە، ئەم بەر عەمرێ تە هازرن، هەموو چەتنایا ئالتکن.

– نا هوون ساخبن و خوەدێ تو چەتنایا ژی نەدە. هەسپێ خوە سیاربن و ئەم هەرن مال. ئەوانا هەسپا سیار بوون و گشکا دا دوو گرە-گرێ سەلیم بووگێ و بەرب زۆمێ هاتن. حەسەن بەگێ عەمری سەر دەفچییا کر،-زوو بکن، ل دەفێخن، قایدێ جریدێ، برا جاهل هنەکی هەسپێد خوە ببەزینن، سەبا سەلیم بەگ شابە.

زورنەچییا دەست ب لێخستنا دەف و زورنا کرن، سەلیم بەگێ عەمری سەر جاهلا کر، هەسپا ببەزینن، لێ سەلیم بەگ راست بەرب حەسەن بەگ هات، وەکە سەد م-تری دوور، ژ هەسپێ خوە پەیا بوو و هێدی-هێدی بەرب وی هات، حەسەن بەگ ژی پێش ویڤا دهات. هەردو هاتنە دەست رووێد هەڤدو، پاشێ جریدا سیارا، مێزە کرن و حەسەن بەگێ گۆتە سەلیم بەگێ:

– دە کەرەمکە، ئەم هەرن دیوانێ، هوون ژ سییاربوونێ هەسپا رەت بوونێ. ئیدی سیار ژی بەر ب مالا هاتن، پەیا بوون، خولام-خزمەتکارا هنەکا هەسپ تەولاندن، ئێد ماین ژی دەسمال، سابوون و مسینێد ئاڤێ دەستێ واندا ئاڤ سەر چەعڤێ جماعەتێ دکرن. گشک روونشتن، خورەک کشیا، خارن پاشێ شەربەت ڤەخارن و دەست ب خەبەردانێ کرن، مۆرۆڤ هەی دسترا. حەسەن بەگێ گۆتە سەلیم بەگێ،-تو سەرێ منکی دەنگبێژێ تە کیبوو ئوسا رند کلام دگۆت:

– دەنگبێژێ منە، ئەفەرم... ئەفەرم حەلالە. پاشێ دیسا کلام گۆتن، بلوورێ خست. خولەمەکی دگۆت،-نە کو تەنێ دەنگبێژی ل وی تێ، ئوسا ژی سەرکاریا ئێلێ

ل وی تێنه، کو ببه دەنگبێژێ سەلیم. یەکی دنێ ژی گوهێ هەڤالێ خوەدا دگۆت،–

– تشت نابە، پاله و گوندیێد ساری مۆسکۆڤ رابوونە مقابلی دەولەمەندا و زولمکارا. سەلیم بەگ ب دەستا خوەڤا راست ١٠ رۆژا ل مالا حەسەن بەگێ مان.

پاییزبوو، وەختێ داگەرا کۆچەرا بوو، ئوسا ژی وەختێ داگەرا ئێلا سەلیم بەگ بوو، لەما ژی دەستوورا سەلیم بەگێ دان و ئەو ب تڤدارەکدیتنەکە زەعف مەزناڤا ڤەرێکرن.

ناڤا وان دەه رۆژادا مۆرۆڤ ئێپێجە تشتێ تەزە بهیست، دەرهەقا ئووسیانا پالا و گوندییایە کو ل فترپۆلێ و ساری مۆسکۆڤێ دقەومی. ئەو بی هەساب شا دبوو ب ئووسیانارا. مەرڤەکی ئێلا حەسەن بەگێ گلی بهیستبوون، ئەوی دگۆت،–سەرکاریێ ل وان پالا و گوندییا دکە مەرڤەکی دنێدا لاپی باش، مەرڤەکی، وەکی دلێ وی سەر خەباتچییا دێشە، ناڤێ وی لێنینە. مۆرۆڤ گەلەکی شا دبوو خوەرا دگۆت–چاوا بگیهیژمێ زۆمێ، ئەزێ کەسیبا و رێنجبەرا بەرەڤی جیکی بکم و ڤان گلییا گشکا هەڤالێد خوەیە رێنجبەرا شرۆڤەکم. گەرەک ئەم ژی ئازا بن ژ بن دەستێ ئاخا و بەگا و زولما وان.

تێمووری سادق

تە ئەز سۆتم

ژ حوبا تە ئەزی مەستم و سۆتیمە
پر زێراندی،
بلبلم ل بێخ جەنگم،
مەجنوونا تە گولێمێ،
ب تیرا رۆستەمی زال بریندارم
جەگەر ژەندی،
سێد مەرتال چەپەر بن
تالبم تیرم لێمە.
حوبە تیرە تو باوەر بە، تەنێ
بێ دەربا نەیارا
ئاشقە، پێ مژوولن، گەر نابن
ژ حوبا یارا،
وان ترێ بەرا ئەشقێیە، د
خەونێدا سۆڤەکارن،
دیتنا سییا ئەسمەرا ئەم
دەیندارن، پاتە دارن.
هەر دەما ئەشقێ مژوولم، سفەتێ
دۆستێ دبینم،
دەستادا فینجانا فەرفوور دانییە
سەر سنیا سەدەفێ،

چار هێوار شەراڤا خاسە د
ئۆرتێدا گولێ بین،
ساقییە ئەو رابەر دکە گرتییە
فینجان ناڤ کەفێ.
چ ئەڤینم کو نووش نەکم ب
هەردو دەستا فینجانە،
پاتە نەدم ل بەر دۆستێ بین
نەکم گولا بهارێ،
هەرشییە جەگەرێ ئەڤین ژ
حوبێ و ژ لێدانێ،
نە مەست دبم ژ وێ شەراڤێ،
نە تێر دبم ژ حوبا یارێ

چیا و چەمێ مە

پامیر، قەرەتاخ یان قەتەر
کۆینایێ توورکستان
هوونە کەرن، خەبەر نادن، تاریقا
کەڤن وە دیتییە،
برقا شوورا، دووێ گولا، دەنگێ
تۆپا، تیر و کەتەن،
ئەو قیرینییا ژنەبییا، کا
دسەکن وە دیتییە؟
ئەرد دلەرزی ژ خوونا نەهەق
ل بن نەلێ باسمەچییا
وە تاقەتکر زولمێ گران، مەرا

بێژن گەلی چیا،
یان قسەکن چەما مەزنە قەدیمی
بەخش، زەرەڤشان،
چقاس وێ شووشت خوونا نەهەق، کۆ
مینا چەم تەڤ وێ دبوو.
چقاس هێسرێ زارێ ئێتیم درژیان
ژ دەستێ خانا،
هوون بەختیارن رۆژا ئیرۆ بەیراقا
سۆر سەر وە ڤەبوو،
رۆژا ئیرۆ هەزار رۆستەم ل سەر
وەنە دەستدا قەلەم،
کوور و کوبار مژوول دبن ژ
کانییا وە ئاڤێ بەردن.
ئاڤ و هەوا وەیە زەلال ئەو
دکشیان سەحەت و دەم
ل دۆرا وە باخ، گولستان ل
ئەردێ دێم ئاڤ دکشن
رۆژا ئیرۆ ل بەرەکێ وە هەزار ئوو
گەش شەهەرێ تەزە،
چقاس پۆستا و ئینژێنێر ب وە
مەشخوولن، وەرا فەرزن.
ل سەر تاجێ وەیی سپی بەیراقا
سۆر دفرفرە
د کوورایا خەزنێ وەدا هەزار
ماشین گورە–گورە.

تاهرێ برۆ

زۆزان

کۆلخۆزا گوندێ مە گەلەک رندە،
فێزێدا چیایێ ئاخماخانێیی بلندە،
گەلەک خوەشن زۆزانێ وی چیایێ،
وەختا گول ددن چیا و بانی.
کەری–سووروو دکشن بەرب چیا،
بەرب ئاڤێد کانییا و بەلەکییا،
بەرب مێرگ و چیمانێد هێشینە گولین،
فێرما کۆلخۆزێ وێدەرێ دانی.

قیزا کورمانج

مینانی پێلێ بەرێ،
پێل ددی دململی،
سەرێ تەڤا ریشیێ شەرێ
هێدی هێدی دفتلی.
تێ چەعف رەشێ بروو سەرا،
مینانی گولا ل چەعڤکانییا،
کولیلکا سۆر دێڤ زنارا،
موحبەت دکی دلێ مەریا.
خەبەرددی ژ عەمرێ ئازا،
عەمرێ ئازا تەرا دلشا،
فابریکێدا دخەبتی،
تو دەربداری، ب خیرەتی.

میکاییلێ رەشید

لێنین تەڤ مەیە

هنگێ تونەبوومە، لێ دبێژن:
زڤستان، بوو، باگەر، بەرف و سەرما،
و ژ چەعڤا باری هێسرێ گەرم،
نەکەتی سەر ئەردێ، دقەرمین.
زڤستان بوو. مینا کەڤرێ مەزن
سەر دلێ هەر یەکی گران ببوو
ئەو هەوار، وەکی لێنین تونە،
لێنین وەفات بوویا لێنین تونە.
لێنین وەفات بوویە، لێنین تونە،
چەتن بوو باوەرکن ئەو هەواری.
لێ ل دۆربەر قەوین دبوو سەرما،
زەلوول ببوو دنیا بن وی دەردی.
ژ مۆسکڤایێ حەتا وەلاتێد دوور
ناڤێ لێنین بوو سەر هەر زمانی،
و نێزیک بوو لێنین و هاقاس دوور،
مینا تاڤا عەزیز، عەمرانی.
چا شا دبوون هنگێ دژمنێ مە،
و دگۆتن هەکەر لێنین تونە
قەت نامینا جیدا دەولەتا مە،
وەکی بێ لێنین ئەم ئوندا بوونە.

چا شا دبوون هنگێ دژمنێ مە،
لێ لێنین هێ دژی، وێ ب قورنا،
چا پێشیکار و چا رێنیشاندار–
یەکبوویی تەڤ عەمرێ پارتیا مە.
ئنگێ تونەبوومە، لێ چاخێ بووم،
لێنین تەڤ من بوویە چا باڤێ من،
و عەمر دایە من، قەوەت و خوون،
وەختێ دوەستییام سەر ریا چەتن.
زاڤۆد مە چێدکر، یانێ ژی مال،
رێ ڤەدکر بەر ب قوومستانا، چۆلا،
لێنین تەڤ مە بوویە هەرۆ، هەرسال
ژ وێ رۆژێد سەرما حەتا نها،
لێنین تەڤ مە بوویە ب شوخولڤا،
ب وەسیەتێد خوەیە عەمرانی،
ئەو نەبوویە مێڤان ل دنیایێ،
بوویە باڤ و دەرسدار و خەباتچی.
نها هەر گۆشەکی دنیایێ دا،
هەر مالەکێ و هەر دلەکیدا
لێنین هەیە، دژی چاوا عەزیز،
چاوا پێشیکار و قەوەتا مە.

وەتەن

ژ وەتەن چڤاس دوورکێڤی، هەری،
چڤاس بگەری ل وەلاتێد دەر،
ب هسرەتا وێ توێ پەشدا بێیی،

چاوا تەیرتوو تێن بال مە هەر بهار.
بێ وەتەن مەرڤ بێ مالێ، ئێتیم،
بێ وەتەن رەشن رۆژێ عەمرێ وی،
وەتەن گشکارا داییکە مقیم،
بێ داییک زارو برچییە و تی.
ئاخ، وەتەن، وەتەن، هەیرا دلێ من،
تو نەفەسا من هەر سەهت و گاڤ،
بۆنا ناڤێ تە قەت تونە مرن،
ب ناڤێ تە ئەم نزانن تو ساو.
بۆ نامووسا تە، بۆ ئازایا تە
عەمرێ خوە دانە ئەولەدێ ئەگیت،
و عەمرێ خوەدا، وەتەن خێنژ تە
تو تشتەکی رند وانا نەددیت.
تو تمێ مەرا بەدەوی و رند
و دلێ مەرا عەزیزی ئوسا،
ئەم تەک تەڤانە مەزن و بلند،
وەلاتێ شێورێ، وەتەنێ ئازا.

هەڤالێ منی ئوورس

هەڤالێ منی ئوورس،
تۆ بێژە کویی نها؟
ژ تە قەت نەمە تونە،
هاتن–چوون چڤاس بهار،
چا بکم تە ببینم،
دەنگێ من ناگهیژێ تە،

ئیرۆ ب دلێ هسرەت
تە تینم ئەز بیرا خوە.
فەم دکم ئەز دلێ تە،
خەبات و حوبا تەمز،
و زانم، وەکی تمێ،
کیدەرێ شوخول بکی–
تەک رێکە بەر چەعقێ تە
و یەکە مەرشێ مە:
قولخی وەتەن بکن،
خێنژ وێ تو تشت تونە.
تارییە، سارە نها
و دەرڤا بەرف تە هێدی،
زارا من بێشیکێدا
رازایە خوەرا ئێدی،
کتێبن، کاخەز بەر من،
شکلەکی ناس و ب دل،
شکلێ تە، هەڤالێ من،
سفەتەک بێ دەرد و کول.
نزانم، تێ بیرا تە،
هەڤالێ تەیی کورمانج؟
رۆژێد تەڤ دەربازکری،
ئەو رۆژێد خراب و قێنج،
یانێ ژ مێشێ مەزن،
کیدەرێ ئەم هەر بهار
ژ گەرمێ درەڤییان

بن سییا دارا هەر جار.
وێ دەرێ ئەم تەڤی هەڤ
روودنشتن، کتێب دخاند،
و مەرا چڤیکا دسترا،
مەرا چەم ببوو سازبەند،
دۆرا مە بینەکە خوەش،
کولیلکێ هەزار رەنگی،
و تو ژی، هەڤالێ من،
وی چاخی ئوسا بەنگی.
و پاشێ تێ بیرا تە
ئێڤارا هاڤینێ خوەش،
کلاما کو من دسترا
دەرهەقا چەعڤێ رەش-رەش.
ئینستیتووت مە کوتاکر
و رۆژا پاشن ئیدا
تەڤایی ئەم گەرییان
باژارێ مۆسکڤایێدا.
ئەز زانم، وەکی نها
دووری من ب دل-جەگەر
هز دکی خەباتا خوە،
بهار بە یانێ باگەر،
هز دکی مەرڤێد مە،
خەباتا وانە مێرخاس،
هەڤالێ منی عەزیز،
وەستاندن تەرا نەناس.

هەڤالێ منی ئوورس،
تو بێژە، کویی نها؟
ژ تە قەت نەمە تونە،
هاتن–چوون چڤاس بهار،
چا بکم تە ببینم،
دەنگێ من ناگهیژە تە،
ئیرۆ ب دلێ هسرەت
تە تینم ئەز بیرا خوە.

دەولەتا من

سالا هڤدا. پاییز– زەرپێد "ئاڤرۆپایێ".
دهەدمی دنیا ملکەدارا، زۆربا،
جماعەت ژ رۆهلاتێ حەتا رۆئاڤایی
دنیا تەمز دکر ژ قرێژا قورنا.
ناڤا ئالاڤدا، شەردا و خوونێدا
رۆکێ هاتە دنێ دەولەتا من،
هەزار–هەزار دژمن هاتن و خوە لێدان،
هەزار–هەزار جارا ژ دەربێ وێ کەتن.
ئەولەدێ وێ مینا برووسک و مینا شوور.
مینا سەیرێ چیا نەیارا بوونە ساو،
ژ مەرکەزا وەلێت هەتانی گۆشێد دوور
وانا ب دل شەرکر بۆنا ڤان رۆژێ کاو.
و قەوەت بوو دەولەتک بوو برجەکە مەحکەم،
بوو گومان و ئیساف بۆنا مەرڤێ کەسیب،
بۆی جماعەتێد دنێ بوو مراز و مەرام.

ناڤا شەرێ واندا ل وەلاتێ خەریب.
ناڤا دەو و سەرا، بەر خەلایی، سەرمێ،
ناڤ چەتنایید گران، ناڤ خەلەقا دژمن
چاوا مێرخاس و برج هەرۆ، هەرجار، تمێ
ما، سەکنی، دژی دەولەتا من.

رۆژا وەتەنێ من

ل هەر دەرا، ل هەر گۆشا نها
هەر رۆژەکێ عەمرێ وەتەنێ من
دبە تاریق، لێگێند بۆنا قورنا،
و دبە رۆژا رەش بۆنا دژمن.
بۆی وەتەنێ ئازا و رۆژا خوەش
کال–باڤێ مە رۆکێ رابوونە شێر
مقابلی زۆربا و عەمرێ رەش
و مرنە چاوا ئەگیت و مێر.
سلسلەتا تەزە نها کوبار دبە
ب ناڤێ وانی گەش و نەمری:
سلسلەتا تەزە هەرۆ و هەر سبە
هەزار شوخولێ مەزن تینە سێری.
ل رووبەرێ دنێ وەتەنێ من
بوویە باران و ئاڤ بۆنا ئەردێ،
بوویە بهار، بوویە تاڤا شیرن،
یا کو عەمر ددە مینانی دێ.
ناڤ خەباتا حەلال، عەدلیدا
هەر رۆژەکەیێوەتەن دبە تاریق،

بێژن، گەلۆ، کیژان وەلاتیدا
هەر رۆژەکێ سادە دبە تاریق!

سبە ل ئێرێڤانێ

ئێرێڤانا بهار تەزە هشیار دبە،
دۆربەرێ من نها هەوا خوەشە، هێنک،
ناڤ هێشنایا تەرین بینخوەش دبە سبە،
و دگەرە ڤرا خوەرا باکی تەنک.
و ئەز بەرژێر دچم ب سۆقاقێ تەمز،
دبرقە بەر من ئاسفالتا راست و شل.
ل سەر گریداگێ هەلا دوومانە، مژ،
دۆرا باژێر چیا هەلا دهێنژن.
هێدی–هێدی سۆقاق هشیار دبن، دژین،
مەرڤ تژی دبن هەر دەرا و جییا،
و خشە–خش دکن بەلگێد دارێ هێشین،
تاڤ پەنجێ خوە داڤێ سەر بانی و چیا.
ژ رۆهلاتێ مینا قیزا کاو و کوبار
رۆ رادبە و ژ بلندایا عەزمین
تیرێنج–راموسانێ خوەیە هەزار–هەزار
ددە باژارێ من، ئێرێڤانا زەرین.
هەزار دەزگەهـ، ماشین ل زاڤۆدێ باژێر
کلاما خوە دسترێن و دکنە چەقین.
سەلام رۆژا تەرا باژارێ منی زێر،
مەرڤێ تەرا، کو نزانن کول و نەلین.

رێ

رێ هەیە تە دبە جیێ دوور و نەناس،
رێ هەیە، کو تەرا دبە ئەشق و مراز،
رێ هەیە مەرڤا دکە شێر و مێرخاس،
لێ تەک رێکە تمێ دلێ منرا عەزیز
چڤاس دوور بە ئەو رێ، ب وێ رێ ئەز ب کەن،
ب جەگەر و ب دل تەمز مالێ، وەتەن،
کی قولخکم بۆی وان، کێری وان بم چا نان،
تەک ئەو رێیە تمێ دلێ منرا عەزیز.

کلاما ڤیزا بەنگی

کورۆ، رابە، دزیکاڤا ژ مال دەرێ،
تو بەس روونێ ل سەر تەختە تاس دەستادا،
وەختا ئەشقێ رابە دەرێ ل سڤدەرێ
ڤرا ناڤا کاو–کوبەرێ گوندێ مەدا
کەڤۆتکا تە هیڤیا تەیە.
قورە نەبە، تو سادە بە مینا بەرێ،
لاوکە قەنجرا لاییق نینە بێ ئیساف بە،
تەک دەقەکێ رابە دەرێ تو سڤدەرێ،
تەک دەقەکێ تە ببینم، دل هێسا بە،
کەڤۆتکا تە هیڤیا تەیە.
سال تەمام بوو، چ تو چوویی ناڤ خوەندییا،
خوەرا مایی ل شەهەرێ دووری نەناس،
و ئەز هەرۆ ل گوندێ مە و سەر چییا
فکریمە دەرهەقا تە، دلدا مراز،

رابه، دەرێ، هیڤیيا تەمە.
رابه، دەرێ، هسرەتا خوە ژ تە هلدم،
بەسە، دەلال، سەبر ناکم ئەز تەک-تەنێ،
ئەزێ ئیرۆ راموسانا پیشن بدم،
شەڤ تاریێ، هەوا خوەشە، ئەز تەک-تەنێ،
ئەگلە نەبە، هیڤیيا تێمێ.
ئەز ناڤ قیزێ گوندێ مەدا قورە بوومە،
من گۆتییە-خوەندکارێ دەلالێ من،
بەر هەڤالا حەتا نها کوبار چوومە،
تو نەهێلە ناڤ وانادا ئەز رەزیل بم،
دێ زوو وەرە، هیڤیيا تەمە.

شەڤ

دار دلەرزن،-پاییزە ئێدی،
دەرەنگە، شەڤە و دەرڤا سار،
جەوا بەر مالێ دستریێ هێدی،
دبێژە: "رازێ، خۆرتێ دەلال".
خەو ل من نایی، دەقە تێن-دچن،
هەر تشت کەر بوویە، شەڤ گران دبە،
ناڤ بێشیکێدا گول-زارکۆنگا من
خەونێ دبینە، بەشەرخوەش دبە.
رازایە وەتەن ب خەوا شیرن،
دژمن نەوێرە هجوومکە سەر مە،
دەرڤا هەموو دەنگ هێدی دمرن،
دار دلەرزن بەر بێ و سەرمێ.

یازیا مەرڤ

١

نە ئۆجاخ ما، نە مال،
نە دێ–باڤ، نە هەڤال،
گشک هەدمین، مرن
ژ کرنێد دژمن.
ناڤا گوندێ وێران،
ناڤا شەڤا گران
ما تەک–تەنێ، بە مال
قیزا کاو و دەلال.
ب چەعڤێد بێ هێسر،
ب دلێ دەرد و کول،
ناڤا شەڤا هێنک
ژ گوند چوو ئەو قیزک.
بەرێ خوە دا دەشتا،
بەرێ خوە دا مێشا،
چوو و چوو، کەر و لال،
قیزا تەنێ، بێ مال.
شەڤ و رۆژ بێ هەڤال،
بێ خارن و ستار.
و رێ دوور بوو، چەتن،
و گوندادا دژمن.
و دچوو و دچوو،
بیرکر چقاس ئەو چوو،

ئۆردی دوور بوو هەلا،
نەیار زۆر بوو هەلا.
لێ ئەو قیزا ئوورس
ب گومان بوو، بە ترس
و زانبوو، وەکی
رۆکێ وێ بە ئۆردی.
وێ بێ قەوەت و زۆر
و نەیارێ خوونخور
هنوورخوەشکە ب جولەت،
وێ ئازاکە وەلات.
و قیزک شەڤ و رۆژ
بێ ستار، بێ گۆشە،
و پێخاس و برچی
بەر ئۆردیێ دچوو.
ژ برچیبوونێ سەر رێ
قیزک. کەتە ئەردێ.
مژ کەتە چەعڤێ وێ،
مژا مینا شەڤێ.

٢

تەری دکەڤە سەر مێشێ هێشین،
ڤر هێسا دبن پارتیزانێ مە،
و بۆنا وانا جەو دکە خوشین،
هێنکایی ددە ژ کەنەرێ خوە.
یەک روونشتییە و خوەرا دسترێ،
یەک کنجێ خوەیی قەلشی ددروو،

تڤنگ دەستادا بن سییا دارێ
خوەرا رازایە کەرەکی بە روو.
ژ ئالیێ رێ خۆرتەکی جاهل
ب گاڤێد هێدی کەر–کەر تێ وار
کێلەکێرا تە مێرەکی ئاقل،
دەستێ لاوکدا ، ئەو قیزا دەلال.
و ئەو ئۆرتا وار قیزێ داتینە،
تێن و تۆپ دبن هەڤال و هۆگر،
و یەک ژ وانا ئاڤا سار تینە،
ددنە قیزێ. چەعڤێ خوە ڤەکر.
چەعڤێ خوە ڤەکر، هنکی نهێری،
نهێری و گرت چەعڤێ خوە سووتین.
– ژ برچیبوونێ،–خۆرت گۆت، زڤری
چوو روونشت خوەرا بن دارا هێشین.

٣

شەر دبوو، یانێ تشتەکی
ئەو لاوک و قیزا دەلال
هەڤرا بوون مینا دلەکی،
هەڤرا بوون تمێ و هەرجار.
لاوک ژی مینا قیزکێ
بێ دێ و باڤ بوو، بێ مال،
لاوک ژی مینا قیزکێ
بێ بەخت بوو ژ دەستی نەیار.
هەردو ژی جولەت بوون، بێ ترس،
هەردو ژی ناڤ گشکا عەیان،

ئەوانا شەر دکر ب هێرس،
ژ بەر وان درەڤین نەیار.
شوخولێ چەتن و گران
هەر جارا دسپارتنە وانا..
قەوەتا وانا بوو وەتەن،
گولله بوو هەڤالێ وانا.
و وانا هز دکر ژ هەڤ،
هز دکر بێ هەد و هەساب،
زەوجین و هەرۆ، هەر شاڤ
هەڤرا بوون هەر دەرا، هەر گاڤ
تەریێ گرتییە رووبەرێ دنێ،
شەڤ نیڤی بوویە و رازانە گشک،
هیڤ ناڤ عەورادا هاتە گرتنێ،
ژ دارێ قەتییا چقلەکە هشک.
تەنێ دو مەرڤ، دو هەڤال–هۆگر
ب شڤەرێئا مێشێرا دچن،
دچن کەرە–کەر، بێ ئیشق، ئاگر،
دچنە گوندەکی تژی ب دژمن.
سپارتنە وانا، وەکی وێ شەڤێ
گوللەکن یەکی خایینی، نەمەرد،
کیژان هەر دەرا مینا گورێ هار
مەرڤێ گوندیرا ببوو کول و دەرد.
ئەو لاوکێ جاهل و قیزا دەلال
هاتن سەکنین ل قەراخێ گوند،
ناڤ تارییێدا لاوک تەلە–تەل

مینا رووڤیيا خوه ئاڤیتێ گوند.
ناڤا شەڤێ دا دار درجفن،
گوندی مەلووله بن عەمرێ گران،
و دەقه مینا عەمرێ رەش دچن
بێ لەز و هێدی. دباره باران.
دلێ قیزکێ ناڤا شەڤێدا
زوو–زوو دکوته، شک کەتییه وێ.
باران دباره ناڤ تارییێدا،
حوبا دلێ وێ دەرەنگ کەت، نایێ.
قیز جییێ خوه دا بێسەبر دبه،
و سەرما دکه بەر بارانا سار.
شەڤ دەرباز دبه، نێزیکه سبه،
گوند جابێ ناده چا مەرڤێ بێ زار.
نشکێڤا دەنگێ گوللێ کەته گوند،
قالەقالم رابوو، هشیار بوو نەیار،
و تارییێدا ناڤ مەرکەزا گوند
مەرڤ دبەزن، دکنه هەوار.
دلێ قیزکێ زوو–زوو دکوتا،
قیزک نکاره خوه زەڤتکه ئیدی،
لێ دەنگەک دبێ: "تو سەبر بکه،
ژ جی نەلەقه و نەبه تو دین".
و دیسا کەر بوو ناڤ گونددا هەر تشت،
گەلۆ چ هاته سەرێ وی خۆرتی؟
دبه دژمنا جی ب جی ئەو کوشت؟
دبه ئەو رەڤی، دبه بوو گرتی؟

ئەو چیە، وەکی ئەردێرا دچە؟
ئەو، گەلۆ، کێیە کو دکە نەلین؟
قیزک تەلە-تەل بەر ب وی دچە
دلدا ترس و شک و هەزار برین.
هزکریێ وێ، حوبا دلێ وێ
کەتییە ئەردێ بێ کۆمەک و سست،
کەتییە ئەردێ و بەر چەعڤێ وێ
عەمر ژێ دچە. دژمن چا لێخست؟
– بێژە قوماندار، وەکی مە ئەو کوشت
وەکی ئەو خایین کەتە جەنمێ،–
گۆت لاوکێ دەلال و کەت سەر پشتێ
و چەعڤێ خوە گرت هەتا-هەتایێ.

٤

تە چما ئەز هشتم تەک-تەنێ،
عەزیزێ دلێ من،
دەنگێ تە، کەنێ تە قە نایێ،
دەلالێ دلێ من.
ئەز مابوومە بێ مال و ستار
بەر دەرگێ مرنێ،
و تە ئەز چاوا تاڤ و بهار
ڤەگەراندمە دنێ.
تو بوویی دێ و باڤ و برا،
مێرێ منی دەلال،
ناڤ ڤی شەرێ چەتن و گران
بوویی پشت و هەڤال.

دگری کولفەت، بەر خوە دکەڤەی
ناڤا مێشێدا سەر مەزەلێ وی،
و دۆربەرێ وێ تاری و شەڤە،
ب دەرد و کولێ دلێ ژنا بی.

٥

تۆپ و تاندن زووڤا کەر بوونە،
شەر کوتا بوویە، ئەو شەرێ گران،
مینا عەورێ رەش رۆژێ رەش چوونە،
نها قە تونە گوندەکی وێران.
ب شڤەرێئا ناڤا زەڤییا
ئەز دچمە گوند، و رۆژ دمرە.
جارا ئەولنم ئەز ل وان جییا،
وان بەستێ ئازا، بێ سینۆر، فرە.
تاری دکەڤە وی گوندێ مەزن،
من قەبوول دکە کولفەتا ئوورس.
بەر دەرێ مالێ دچێرە بزن،
دۆرا مە کەڤۆتک دگەرن بێ ترس.
ئەم روونشتنە بن دارا سێڤا،
مینا ناسێ کەڤن ئەم قسە دکن،
ژنک عەمرێ خوە منرا دبێژە،
ئەردێ دکۆلە ب شڤەکە کن.
– چ تەرا بێژم، شەری گران بوو،
مێرێ خوە چەعلکر من ناڤا مێشە،
و ژ وی رۆکێ کورەک منرا بوو،
لێ حەتا نها دلێ من دێشە.

و نها دژین–ئەز و کورێ خوە،
سفەتێ کوری مینا ئێ باڤێ،
مالا مە تژی، مالا مە ئاڤا،
هەر تشت ژی هەیە مەرا ڤێ گاڤێ.
هاقاس مەلوولتی، زەلوولتی من دیت،
هاقاس هێسر دیت من عەمرێ خوەدا،
هاقاس مێرێ قەنج، جاهلێ ئەگیت
هاتنە کوشتنێ، سەقەت بوون شەردا.
و ئیرۆ دیسا نەیارێد خوونخور
شەر هازر دکن مقابلی مە،
دیسا ئەوانا هەر بوونە چا گور،
دخازن بێنە سەر وەلاتێ مە.
من شەر دیتییە، ئەز شەر ناخازم،
کێ کار دیتییە ژ دەو و شەرا؟
مەرڤێ خەباتێ تو شەر ناخازن،
شێر مەلوولتییە و کولە مەرا.
دەنگێ خوە بری کولفەتا بەدەو.
زارەک گرییا مالا جیناردا.
دۆرا مە هێنک و دۆرا مە شەڤ.
و گوند رازایە ناڤا شەڤێدا.
سبێ بەربانگێ ئەز ژ وی گوندی
دەرکەتم و چووم. گوند برا رازێ.
چ کو من بهیست و چ کو من دیت،
ئیرۆ ئەز وەرا ددمە کاخەزێ.

ئۆردیخانێ جەلیل

هەیکەلێ لێنین

تەمینێ لێنین جمعەت بیرناکە،
ب وەسیەتێ وی عەمر چێدکە،
تەمینێ لێنین جمعەت بیرناکە
و چەرخا دنێ ئەئە پێشدا دبە.
سەکنیە بەر مە هەیکەلێ لێنین
دنهێرە پێشدا بەرب عەمرێ تەزە،
و بەر چەعڤێ خوە دبینە لێنین
کو چاوا دژی جمعەتا ئازا.
ئەو دفکرە، دوشورمیش دبە،
ب دل شادبە بۆنا عەمرێ مە،
دبینە وەکی عەمر چێبوویە
ئوسا چاوا کو هەما ئەوی خوەستیە.
دنهێرە باژێر، سۆقاقێ مە ئەو،
تامێ رۆنایی، بلند دبینە،
دنهێرە زاڤۆد ، فابریکێ تەزە،
دبینە، وەکی شوخولێ مە سازە.
ئیلییچ دبینە ب دل شادبە،
کو تەڤ ئەرمەنییا کورد ژی ئازانە،
ب زمانێ دێ مەکتەب ڤەبوونە،

و دەنگێ کوردا دنێ عەیانە.
ئاوا، بەر هەیکەل سەکنییە پیرەک،
دنهێرە هەیکێل و خەبەرددە،
ئەو رازیبوونە دلا دبێژە،
کو بۆنا کوردا عەمر چێکریە.
کورد ژی مێرخاسن، کورد ژی ئازانە،
ئەو ژی بەرێدا زێراندی بوونە،
و نها بۆنا شوخولێ لێنین،
کورد دلۆڤانن و پێشکێشبووینە.
جمعەتێ مەیدان فرە ڤەکریە،
هەیکەلێ لێنین، ژۆرێ، چێکریە،
وەکی پێشیکار هەر گاڤ و سەحەت
بدە جمعەتێ عەمر و قەوات.

پارتیا کۆموونیستییێ

پارتیا، خەبەرا تو هەرە بلند،
روح و قەواتا سنفا پالا،
پارتیا، خەبەرا شیرن و بها،
عەمرێ خوێشبەختییێ تو تینی مەرا.
پارتیا، قال بوویی ناڤا ئاگرا،
ناڤا ئالاڤا تار–قا دنێ،
پارتیا تو زۆریی و دها قەوات،
تو بووی مەرا کوورا براتییێ.
ناڤێ پارتیایێ بهایە، عەزیز،
بهایە مینا رۆنایا چەعڤا،

خەبەرێ پارتیایێ شیرنن، عەزیز،
شیرنە بۆنا هەر خەباتچییا.
شەمال–شەوق ددیی، تو تاڤا گەشیی،
تو ژ جمعەتێ قەواتێ هلتینی،
پارتیا تو بەختی، پارتیا تو عەمری،
رۆنایا چەعڤێ گوندییا، پالانی.
هەرتم ناڤێ تە بلندە هەر جی،
تەمامیا دنێ زانە ناڤێ تە،
و کنیشکا سۆر: ب شکلێ لێنین
دەلال خوەیدکن ئەم سەر دلێ خوە.
ئەم ڤا دۆرا تە سخ بەرەڤبوویی،
بەیراقا سۆرە د دەستێ مەدا،
سفەتێ لێنین دململە سەر،
مە دبە ب ریا عەمرێ ئالتندار.

بلند بگرن بەیراقێ سۆر

بلند بگرن بایراقێ سۆر،
بلند بگرن، وەرن پێشدا،
بەرەڤ بکن جێرگێد خوە زۆر
دۆرا پارتیا مە ئامندار.
بەیراقا سۆر کو دەست مەدا
شەوقێ ددە مینا گولا،
ئیشق ددە و روح ددە،
ئەو کوورایا هەموو دلا.
مەیدانێڤا دەرباز دبن،

پاله، خوەندکار و کۆلخۆزڤان،
بلند گرتی پێشدا دبن،
بەیراقا سۆر و دلۆڤان.
بەیرەقا هان سۆرە گەلە،
ئەو ژ خوونێ سۆر مەوجییە،
ل ناڤ شەرێ هڤدێ سالێ
لێنین بەیراق بلند گرتییە.
پەی پێشیکار گەلە مەری
بەیراق گرتی پێشدا چوونە،
ناڤا دنێ جارا ئەولن
دنیا مە شێن عەفراندنێ
عەفراندنە دنیا ئازا
بەیراق ژی سەر نکاندنە،
بۆ شەوق بدە هەموو دەرا،
بەیراقا سۆر و ئالتندار
دململه بەیراقا سۆر،
هەزار دەستا بلند گرتی،
شکلێ لێنین سەر کشاندی
عەمر و بەختێ شوخولێ وی.
بلند بگرن بەیراقێ سۆر،
بلند بگرن وەرن پێشدا،
بەرەڤ بکن جێرگێد خوە زۆر
دۆرا پارتیا مە ئا مندار.

مووسا جەلیلرا

مێرخاسێ تفاقا سۆڤێتیێ، ئەولەدێ
جماعەتا تاتارا.
من خوەند بەربانگێ نڤیسارێ تە،
نڤیسی ژ کەلا مۆئابیتێ،
بەر من سەکنی قلافەتێ تە،
تو مووسا جەلیل حوبا جماعەتێ
نڤیسارێ تە زەلالن، تەمز،
مینا وان کانیێد ژ ئەلەگەزێ،
لێ ورا کڤشە دژمنێ مەرز،
ئەو وەختێ رایێ و وەختێ بەزێ.
گرانە کێلا بۆنا مێرخاسا،
ئۆتاخێ تەنگن، دیوارە بەر وان،
بەر هەر دەریکی مەریکی نەسە،
قرمە و ئاگر، قامچییە دەست وان.
ڤا بەر چەعڤێ من تێ دەرباز دبە،
ئەو دەقە گران، دەقێ جزایێ،
کۆ پەی تە یەکە تە ئیشق ددە،
و دنڤیسی شیێرا ئازایێ.

قیزا کورمانجا

تو قیزا کورمانج، تو قیزا شیرن،
من ئیرۆ تو دیتی فێرما کۆلکۆزێ،
دلێ من رابوو، شابوو، دلێ من،
چاخێ تە دبر بەرخا بەر کۆزێ.

دێرێ رەنگ–رەنگی، تەمەزیا ریشی،
دشەوتینە دلێ هەمووشکا،
ناڤا خەباتێ تو چقاس گەشی؟
تو قیزا کورمانج دەلالییا گشکا.
تو پەی خەباتێ دچی خوەندنێ،
ڤا بن ملێ تە کتێبێ تەزە،
دەرسا هیندبیی ب زمانێ دێ،
پاشێ دخوونی مرا "ریا تەزە".
ناڤا خەباتێ، ناڤا هینبوونێ
تو هەرتم پێشیی و پێش دمینی،
و قەت تێرنابی تو ژ زانبوونێ،
دەست تینی خوەرا چ کو دخوەزی.

جەلیلێ برێ منرا

هینبە

هینبە برێ من، هینبە کورمانجی،
بزانبە هەرتم هورمەت و قەنجی،
زمانێ دێیە زمەنێ کوردی،
دۆر١، جەواهرە هەرگێ تە ئەو دی،
بێ زانبوونا وێ هزناکی کەسی،
تێ بڤیی عەینی مینانی کووسی.
***
هینبە برێ من، هینبە نەواستە،
هینبوون کولیلکا هاجەتا دەستتە.
***

خۆرتانی دنێ هلدا و دانی،
لێ کالبوون هورمەت و سیانەت ئانی.

بهارە، بهار، بینا گولا تێ

بهارە، بهار، بینا گولا تێ،
دنیا هشیار بە بووکەک وێدا تێ،
بووک خەملییە ب سیاری ئەو تێ،
بهارە، بهار، بینا گولا تێ.
بینا گولا تێ، بلبل ژی پەی تێ،
ئەمەنیێ هێشین پیێ ویرا تێ،
دەنگێ کەڤۆتکا و قولنگا تێ،
ئەلەگەزا من بهار نها تێ.
کانییا بەلەکی بکشە، بخولخول،
برا چەعڤکانی تژیبن پر گول،
برا شڤان ژی مینانی بلبل،
ب وەرا شابن، بسترێن ب دل.
بهارە، بهار، بینا گولا تێ،
ژ دوورڤا مەرا دەنگێ زورنا تێ،
ژ دوورڤا دەنگێ قیز و بووکا تێ،
بهارە بهار، دەواتە وا تێ،

کلاما "هەهەرێ رندێ"

هەرێ رندێ، هەرێ رندێ،
هەرێ رندێ رندا من،
دبێ جماعەت و دسترێ،

جانێ رندا من.
هەرێ رندێ، هەرێ رندێ،
هەرێ رندێ رندا من،
سەر گۆڤەندیێ تو دستریێی
جانە رندێ حوبا من.
هەرێ رندێ، هەرێ رندێ،
هەرێ رندێ رندا من،
دێیرە سۆرێ، شالک شینێ،
کاوێ رندێ، رندا من.
هەرێ رندێ، هەرێ رندێ،
هەرێ رندێ رندا من.
خرخە سۆرێ گولی سەرە،
جانە رندێ بینا من.
هەرێ رندێ، هەرە رندێ،
هەرێ رندێ رندا من،
دەوسا چارخ کۆندرێ پەیە،
تەو–تەو رندێ رندا من.
هەرێ رندێ، هەرێ رندێ،
هەرێ رندێ رندا من،
کۆفن خارە سەر جێنیکێ،
جامێ رندێ عەمرێ من.
هەرێ رندێ، هەرێ رندێ،
هەرێ رندێ، رندا من،
تو پار قیز بووی، ئیسال بووکی،
وەی بەدەوێ بەرخا من.

هەرێ رندێ، هەرێ رندێ،
هەرێ رندێ رندا من،
عەمر چەمە دکشێ تمێ،
جانێ رندێ، رندا من.
هەرێ رندێ، هەرێ رندێ،
هەرێ رندێ، رندا من،
عەمر دەشتە، کولیلک ناردا
جانێ رندێ کاوا من.
بنهێر ئیرۆ هات قولبی،
رۆژترا دن پەی وێ تێ،
بنهێر سالەک وا قولبی
سالترا دن نها تێ.
ئیرۆ ئەمن ڤرا مێڤان،
رۆژترا دن زاروێ مە،
لێ کلاما هەرێ رندێ،
ئوندا نابە نامرە.
کلام هەیە تەڤ جماعەتێ
دخولقە، دمینە،
کلام هەیە بۆی جماعەتێ
هم کولیلکە، هم بینە.
هەرێ رندێ، هەرێ رندێ،
هەرێ رندێ، رندا من،
دبێ جماعەت و دستڕێ،
جانێ رندێ کاوا من.

کەڤر هەلییا گول ژێ گهیشت

بەر کۆنێ وێ ئاگر دادان،
ئاگر دادان ئالاڤ گوربوو،
سیتل ئانین گران، گران،
من نزانبوو تێدا چبوو.
بەر کۆنێ وە گۆڤەند گرتن،
گۆڤەند دها گران دبوو،
قیز، بووک تەمام نەرم دلیستن،
سەر گۆڤەندی ژنەک بیبوو.
تو مەلوول بووی بن هێراتێ،
دنیا مژ بوو، تەڤ قملی،
دەلالیا من هەیفا من تێ،
فەم نەدکر من تو گلی.
دێ باڤێ تە نەبە ب زۆر،
دەستێ تە گرتن دانە چەرچی،
شەرەڤخوری، پۆزێ وی سۆر،
چەعڤەک وی کور، شاشی شندی.
ئەم سەکنین پێشبەری هەڤ،
چەعڤێ دلا هەڤ نهێری،
من تەرا گۆت وەرە برەڤ،
تە گۆت نابە رێئە دری.
مە هەزنگێ دلا داهشت،
نزام ژ حوبا من و تەبوو،
کەڤر هەلیا گول ژێ گهیشت،
لێ بەلگێ وێ رەنگێ زێر بوو.

هۆرییا جنەتێ

پاییزێ، دەرەنگ، شلە–سلۆپە
نۆلکا مندا باران دلۆپە
بایی هاربوویی بارانێ دبرە،
و ب رەقە–رەقە دەرگێ دکوتە.
رادبم دچم بەر دەرگا دارین،
دبینم دوورڤا قیزەکە نارین،
روونشتیە تەنێ بن عەزمانێ شین،
ئاخ! چقاس کاوە ئەو قیزا زەرین.
سینەما منە دەلالیا منە،
ئەوێ بەربانگێ هێ کۆچ بارکریە،
نها ژی تەنێ شوونا وارێ خوە،
روونشتی مەلوول عەمر دسۆتە.
ب گلیێ موومین ئەوێ خەبەردا،
پاشێ کۆفییا خوە ب دل گرێدا،
گوهارێ زێرین ل گوها لێدا
و شرکێ زراڤ ب زنگین بەردا.
پێخارنووکێ وێ زێر کلداینە،
و لباسێ لێ پلتێ سپانە،
سوورەتێ وێ سۆر مینا تەڤا هان
هم من گەرم دکە، هم سەرما تینە.
دها تابناکم و سەبرناکم،
دکم ببەزم ئەز وێ راموسم،
بینم هۆلکا خوە، پێرا خەبەردم

حوبا دلا خوه تەڤ ژێرا بێژم.
–ئەزێ گلیکم تەڤ یەکۆ–یەکۆ،
برا بزانبێ هەما ژ ئیرۆ،
کو ژێ هزدکم بۆی وێ دین دبم،
هێ رەهەتییا خوە، تو دەرا نابینم.
لێ ئەز نزانم، چرا دل ناکم؟
دبە ژ قیزا دها شەرمدکم،
نا، ئەو نە قیزە، ئەو نە مریدە،
ئەو ژ عەزمانا بۆنا من هاتییە.
ئەوێ ژ عەزمین حوب خوەرا ئانیە،
قەواتا تەڤێ، ستەیرکایە لێ،
ئەوێ ژ عەزمین نازکتی ئانیە،
و خوە ئالاندیە تیرێنجا هیڤێ.

***

ئەلەگەزێ، ئەلەگەزێ
مینا بووکا گول گەڤەزێ،
تەمام گولن، چیچەک فێزێ
کانیێ بینخوەش دکشن رێزێ.

***

زێرا زێرێ گولیزەرێ،
زەندێ زیڤێ بازبەند سەرێ،
زارێ زارا کار خەزالێ،
هیڤییا تەما وەرە مالێ.

دلێ من تەرا رێیە

گول و سۆسن خرخالێ تە،
ئەز هەیرانا رێچوونا تە،
تو دگەریی ناڤا گونددا،
دلێ خۆرتا دشەوتە.
گول و سۆسن سەر ناڤێ تە،
ئەز ماشۆقێ سفەتێ تە،
شەڤەرەشە هیڤ دەرنایێ،
دەوسا هیڤێ ژ مال دەرێ.
گول و سۆسن سەر سینگێ تە،
ئەز هەیرانا خەبەرێ تە،
قالچیچەکیی تو بۆنا من.
گولا سۆری هەزنییا من.
ڤا دلێ من تەرا رێیە،
هەر چار ئالی گول تژییە،
هەزنیا من خوەرا تێیە،
و بەرب من تە پێیە-پێیە.

ئەز بەنگی مە

ئەز بەنگیمە، ئەز بەنگیمە،
ئەز بەنگیمە سەر زەلیخێ،
ئەز بەنگیمە، ئەز بەنگیمە
قیز منووکە مینا بەرخێ.
تو چەعڤرەشێ رەشێ، گەردن تەیرێ،

نازک زراڤ، قالچیچەکێ،
خوە ب قەرقاش مینا بەرفێ،
دل کەڤرێ کەڤر ناشکێ؟
چڤیکا سبێ ویتە–ویتە،
ب دل ئاگر هاتم بال تە،
باران دهات با دلیلاند،
هێسرێ دلێ من دلۆباند.
ئەز بەنگیمە، ئەز بەنگیمە.
ئەز بەنگیمە سەر زەلیخێ،
ئەز بەنگیمە، ئەز بەنگیمە،
دل کەڤرە، کەڤر ناشکێ!

تە ئەز هەلاندم

ئۆرتا مە هەردوا چیا و زنارە،
ئەم ژ هەڤ دوورن سەر مە عەزمانە،
تەیر توو دبێژن کو زارە–زارە،
کو کەوا گۆزەل قودوم نەمایە.
دخوازم ئیرۆ ڤێ شەڤەرەشێ،
بفرم عەزمین و بەرب تە ئەز بێم،
تە ئەز هەلاندم، ئاخ، چەعڤێرەشێ،
بێژە، چ بکم، چاوا بەرب تە بێم؟

گولا سۆرێ

گولا سۆرێ بچووکێ،
نازک، زراڤ چیچەکێ،

گولی ڕەشی کۆمرێ،
تو دەلالیا باف، برێ.
باران باری زۆزانا،
می کشیانە ئارانا،
تەڤێ لێدا ڕۆ ڤەبوو،
دلێ مدا گول ڤەبوو.
بنهێر کانیێ گوند شێنە،
قشیێ هووری ئاڤێنە،
ڕەخ چەم تژی سۆسنە،
سۆسن، کولیلک وێ لێنە.
چیا بلندێ، ڕێ بەردا،
گول ڤەبوونە ئاف سەردا،
ناهەبینم تو دلا،
سەر دلێ تە و خوەرا.

قیزەک هەبوو گوندێ مەدا

قیزەک هەبوو گوندێ مەدا،
ڕۆکێ ڕابوو پەیێ خوەدا،
نەینک هلدا، گولی بادا،
کلکلچیکا چەعڤا کلدا.
کۆفی خارکر سەر جێنیکێ،
زێرێ زەر ژی بەر ئەنینگێ،
سیسێ کەزی سەرناملا
کر خوە بکە ناڤا دلا.
ئێلەک شالک سەر خوە سازاند،

مەیدانا گوند ئەوێ لەزاند،
مۆری–مرجان سەر نقشی،
دلێ خۆرتا سەر هەرشی.

شڤانێ تی

نیڤێ شەڤێ، شەڤرەشە،
قەمە هلدێ تێکە قاشە،
رابە سەرێ بەر وێ کانیێ،
خۆرتێ منی دل هەباندی.
گاڤا هوورک، هوورک باڤێ،
برا دەنگ، هوس ژێ دەرنەیێ،
لێ دترسم دەنگێ گەرێ،
ژ ئۆرتا دلێ من ئەو دەرێ.
وەرە کانیێ دلێ داگێ،
تو شڤانێ ئاخماخانێ،
بینە خوەرا کاسا ئاڤێ،
و دلکێ خوە تێکە ناڤێ.
کاسا ئاڤێ کو تێ بینی،
بەخت و عەمر مرا تینی،
کاسا زەرینکدەوسا چرێ،
وێ سافیکە ریا ب سرێ.
کۆ تێی کانیێ، تو بیرنەکی،
بلوورا زێر خوەرا بینی،
"بێریڤانێ" بلووبینی،
هێسر دلا بلۆپینی.

من درووتیه چ قاپووتی
و کراسەک رەنگ ب سووتی،
من ڤەگرتیە پۆر ب گولی،
نەبە خۆرتۆ تو دو دلی؟
ئورک، هوورک باڤێ گاڤا،
شکر مالی شێنە، ئاڤا،
هەرنە ئۆدا مەیە تەزە،
ورا تژی کولیلک، رەزە.
هەرگێ بەختێ من و تەرا
دێ، باڤێ من هشیار بوونە
ئەزێ بێژم خۆرت شڤانە،
تەنێ شەڤەک ئەو مێڤانە.
ئەو وەستیایە، تییە گەلە،
کاسەک ب ئاڤ ژ من خوەستیەو
برا ل رەخ بیرێ
ئاڤ هلچنە ب کەڤگیرێ.

شڤان و گاڤان

بەری ئێڤار بوو. رۆ دچوو ئاڤا،
راستی شڤان هات خۆرتەکی گاڤان،
هەر دو ژی جاهل، هەردو ژی قەمەر
چۆماخ ل دەستا، ئاپنجی ملا،
– ئێ، خۆرتۆ،–گۆتێ گاڤانێ مەزن،
– ئێڤارا تە خێر، تو نایێ هەرن؟
تاری کەت ئەردێ، گوند خویا نابە،

ئيژار هالێ تە وێ دۆلاييبێ.
– خێر، برێ گاڤان، لەزەک سەبرکە،
هەرگێ دخوەزيی وەرە شير ڤەخوە،
ئان، هلدە کۆدک ميکێ بدۆشە،
دبينم برچی هالێ تە بۆشە.
گاڤانێ هاتی بن پۆزدا کەنيا،
گۆ،–کور جاهلە، لێ گەلە زانە.
ژێ کۆدک هلدا، ئەوی ميک دۆت،
پاشێ ڤەگەريا دەست ويدا ژی کۆد.
رێڤا، نشکێڤا لنگ لێ شمتی،
بوو ڤيقينيا وی دەڤەروو کەت،
بۆنا کۆمەکە هەڤال ژی هات،
و ناڤا تاريێ ئەوی وا گۆتێ:
– چ تە قەومی، ئای برێ پارێ،
شير خوەرا هلدە دە تو زوو وەرە،
مقوات نەرێژيی شيرێ ميێ ئەردێ،
وێ مە بکەنن پەزدۆشێ خەلقێ.
گاڤانێ کەتی لێ کرە گازی،
گۆ،–خوەدێ خوەيکە سەرخوەمە ئەزی،
هنەک سەبرکە شيرێ ميێ تينم،
کۆدکە دگەرم، کۆدک نابينم.

جەردۆیێ ئەسەد

لێنین

دلێ جمعەتێدا دژی لێنین،
بەیراقا عەدلایێ شەوقا زەرین،
لێنین هەڤرا کر برا هەر ملەت،
لێنین تەشکیلکر قەواتەک جمعەت،
لێنین بوو چێ کر ریا خوەشبەختیێ،
ب شەمدانێد گەش نەدیر دا دنێ.
کێ ئیرۆ دبێ کو لێنین مریە،
نا، نەمرییە لێنین، ساخە، هەیە.
دژی تەڤیمە رووهەواتا دنێ،
نە ئەوە هیمێ گرانیتی پارتیایێ،
شەمدان، سنجەقە، تەمامیا دنێ،
کێ ڤێخستیە سەر ریا عەدلایێ.
بن بەیراقا عەدلایێدا کێیە
نیشان ددە ریا کۆموونیزمێ.
کێ ئیرۆ دبە کو لێنین مریە.
نا، نەمرییە لێنین، ساخە، هەیە.
لێنین بوو، ئەولەدێ جمعەتێ،
لێنین بوو هیمێ گرانیتی پارتیایێ.
قورنە پەی قورنارا وێ دەرباز بن
ناڤێ لێنین، عەدلایی وێ هەبن،

نها عەدلایێ و شایە عەمر
دلێ مەدا دژی لێنینێ نەمری.
کێ ئیرۆ دبێ کو لێنین مریە
نا، نەمرییە لێنین، ساخە، هەیە.
پەی هەڤ شێن دبن گوند و باژار،
ئەردێ خام، خۆپان دبن گولستان،
وەتەنێ من نها شانەکە تژی،
هەر ملەت براتی تێدا دژی.
ب فکر و نێتێ لێنین دچن پێژدا،
شایە هەر بەندێ حوبا عەمر دلدا.
کێ ئیرۆ دبە کو لێنین مریە
نا، نەمرییە لێنین، ساخە، هەیە.
کانال تێن کۆلان، بەر دگهیژن هەڤ،
فابریک، زاڤۆد دخەبتن رۆژ و شەڤ.
ئیشق نەدیرێ دنێ خنێ کریە،
ئولم و زانەبوونێ عەمر هلچنییە.
ل وەلاتێ مەیی شاییستان،
گول دستینن ژ رۆیێ راموسان.
کە ئیرۆ دبە کو لێنین مریە،
نا، نەمرییە لێنین، ساخە، هەیە.
کوردێ کۆچەر کو بوویە بنەلی،
بوویە خوەی ملک، مال و خوەلی،
بیر کریە ئاخا، بەگ و زۆردەستی،
خۆندنخانادا دخوونن سەربەستی.
نە ئەڤ مەجالانا پارتیایێ عەفراند،

قەواتا پالا، گونديا لێنين سێوراند.
کێ ئيرۆ دبێ کو لێنين مريه،
نا، نامرييه لێنين، ساخه هەيه.
شەمالا رۆيێ کو گەش دکەنه،
ئەو بەنگزێ لێنينێ، لێنين هەيه،
بەرێ بێ سەرۆبن کو فوور ددن هێسا،
ئەو دلێ لێنينه، لێنين هەيه،
چياێد وەتەنێ مەيه بلند کوبار
بەژنا لێنينه، لێنين هەيه.
لێنين هەيه و دژی تەڤ مه،
ب فکرێ خوه دور، ئەو قنياتێ مه.
رووهەواتا دنێ ل عەرشێ بلند.
دفرن کەوێ سپييه رند،
عەمری شايه دژين عەدلايی،
دچن ئەو ريا خوەشبەختييێدا
کيژان نيشانی مەدا لێنين،
ئەوا ستەيرکا گەش، خەملا زەمين.
لێنين هەيه و دژی تەڤ مه،
ب فکرێ خوه دور، ئەو قنياتێ مه.

کلاما وەتەن

ئەز دبهێم ژ هەموو دلی،
ژ دەڤێ زارێ زمان ڤەبووی،
کلامەکه ب ئەشق، ب ئالاڤ و شا،
يا وەتەنێ ئازا، پاله و گونديا

دهەله هەسن دڤه فرنده،
رادبه گۆڤەکا عەزمانیٚ هێشین،
ل روو عەزمان، ل ئەردیٚ هێشین،
کلاما ته دبهێم، وەتەنیٚ ئازا.
دهەله هەسن ب دەستیٚ پالا،
دبه گەمی مەقەس دکه بەرا،
وەتەنیٚ ئازا، کلاما ته دبهێم،
ل هەر دەرا، ل سەر روویێ بەرا.
ب زەڤیێ کۆلخۆزێد مه نها،
دخەبتن تراکتۆر و کۆمباین،
بهاره عەمره، وەتەنیٚ ئازا،
ب ئەشق تیٚ دەنگیٚ خەباتچییا.
کلامێد ئوسا کوور و موحبەتی،
کلامێد ئوسا ب گور ئالاڤی،
هیٚ تاریقیٚ نه دیتبوو تو جار،
ل سەر بەلگیٚ خوه سپی و تی.
دایکیٚ مه، نها بیر کرنه ئاخ و واخ،
بەر بێشیکیٚ زارا کو روودنێن،
ب دلیٚ ئەشق ب ستقیٚ ساخ،
وەتەنیٚ ئازا، کلاما ته دسترێن.

رۆژا ئیرۆیین

چقا شامه رۆژا ئیرۆیین،
کو دخەبتم بۆنا وەتین،
پێنجسالییا شەشایه خەباتیٚ،
ب گازییا جماعەتیٚ، پارتیاییٚ.

رۆژا ئیرۆیین بەر چەعقێ من،
گوند و باژار پەی هەڤ رادبن
ئەردێ قورنادا دێم و خۆپان،
لێ هێشین دبە رەز و هەڤنان،
ب خەمخوریيا بەندێ سۆڤێتیێ،
چێکردارێد عەمرێ خوەشبەختیێ.
ئەردێ دێمی و تی، ئەردێ خۆپان،
ب جەو و کانییا تێنە ئاڤدان.
ئەمەکە من خۆرتێ کورمانجی،
هەیە ب خەبات ب چێکرداری.
ب قەواتا ملەتێد سۆڤێتیێ،
وێ تەبیەت ژی تێ گوهاستنێ.
ئەز بوومە ل مۆسکڤا، لێنینگرادێ،
بوومە ل رۆئاڤا، رۆهلاتێ،
ئەز هەباندمە ل هەر دەرا،
ئوورس، ئووزبێک، گورج و ئەرمەنیا.
وەتەن تو ددی من تمێ
هزکرنێ، بێخۆفیە و شایێ،
تو ددی من قنیات پێرا،
ئەز نکارم کو نەستریێم تەرا.
ئەز قەواتا خوە ناهێڤشینم،
بەدەویا تە تم بڤینم.
بۆنا قەواتبی مالهەبوونێ،
وەتەنێ سۆڤێتییێی، ئێ جماعەتا.

مێرالی و مەیانە

١

مەیانە، تو دەلالا من، مەیانە،
زەف کەسیبن دێ و باڤێ مە،
مەیانە، بنێر رۆژی خەیدییە، مەیانە،
مە گەرم ناکە ب پەنجێ خوە، مەیانێ.
یا دلێ خوە تەرا دبێم مەیانە،
ئەم ئەولەدێ کەسیبانە، عەیانە،
شەڤێ، رۆیێ، خەوێ ناکم حوبا تە،
سۆز بدە من–من بستینی مەیانێ.
وا ب لاڤایی ب دیلەکە مێرالی،
خەبەردده وەختا مەیانە ددیت.
مەیانە کەر دبوو نە دگۆت تو خەبەر،
هزنگ دهاتنە وێ و دکشاند کەسەر.

٢

دەرباز بوون چەند سال، ل دنێ بوو قال،
هات گوهاستن ژیین، هال و هەوال،
بوو شەر، رەڤ و بەز، خوون ژی دکشیا،
جماعەت بوو مهوم، یێر و جی هەژیا.
زارێد ئێتیم هاتن بەراڤکرن،
ئێتیمخانادا دەست پێ بوو خاندن،
دنیا عەدلی، شێن–شێنلەمیش بوو،
ژ واندەرا ئاخا و بەگ ئوندا بوون.
کورمانج یێرلێمیش بوون کاڤکازێدا،

ئەرمەنستانێ، گورجستانێدا،
تەڤی تەمامییا ملەتێ وەتین،
وان ژی دەرباز کرن رۆژێ چەتن.
سەردا کوشتنا دێ و باڤێ خوە،
مێرالی دیتبوو بەر چەعڤێ خوە،
خۆرتێ چاردەسالی تەڤی هێسیر.
خوەرا بر تلبیسێ حەسەنێ پیر.
هەڤتەکێ، دودا، مێرالی پارس کر،
دەوسا باڤێ خوە حەسەن خایی دکر،
رۆژەکێ ناڤا باژار دگەرییا،
دنهێری پەنجەرێ پێشەکارا.
وا دوشورمیش بوو–زمانا نزانم،چ
چ تەهری خەباتێ ئەز بخازم،
چوو سەکنی بەر پەنجەرا زیڤکەر،
بوو موهتاج لێ نهێری کەرە–کەر.
زیڤکەرەکی کورمانجی زانبوو،
گازی مێرالی کر، برێ هوندور،
گۆ،–کورێ من دخازی هینبی
ئەڤی پێشێ زیڤکەرییێی لالی دۆر؟
هێسر بارین ژ چەعڤێ مێرالی،
گۆ،– ئاپۆ نزانم تو زمانی،
ئێتیمم ئەز، کەسکی من تونە،
زانم، بێ هەق کەسەک من هین ناکە.
زیڤکەر گو،–تو دەست درێژایە مەکە،
ئاقل بە، منووک، گورا من بکە،

ئەزێ تە هینکم پێشێ زیڤکارییێ،
تە بکم خایێ نانێ هەتاییێ.
مێرالی وێ رۆژێدا جەم زیڤکەر ما،
زیڤکەر ئەو هیندکر چاڤا کورێ خوە،
مێرالی سەربەست بوو سنەتا خوەدا،
وەتەنێ ئازادا عەمر گولددا.

٣

مەیانا دەلال تەڤی دییا خوە،
ب هێسیری گهیشتبوو باژار،
دخەبتی فابریکێ سەر دەزگە،
ب دەستێ نازکێ چێ دبوو پەرچە،
رۆژەکێ هاڤینێ گەرم بوو و خوەش،
ژ گستیلکا مەیانێ کەتبوو قاش،
مەیانە رابوو و چوو جەم زیڤکەر،
کو چاوا گستیلکا خوە بدە سەر.
دەرێ پێشەکار ڤەکر، چوو هوندور،
ناس کر مێرالی، کو دخەبتی ور،
مێرالی پێرا-پێرا ئەو ناس کر،
سەکنین و بوون هەیکەلێد کەڤر.
ژ جییە خوە رابوو، سەکنی مێرالی،
روونشتۆک دانی گۆ،-مەیانە، روونی!
هال و کێف پرسی، گۆ،-قە چاوانی،
کێ تە ساخ مانە، هاتنە ڤییالی.
مەیانە شەرما سۆر دبوو، گول ددا،
- تەنێ دایکا من ساخ مایە نها،

جەم منە ئەو، ئەز ژی دخەبتم،
فابریکێدامە پەرچە چێ دکم.
مێرالی ژێ پرسی،–تە مێرکرییە.
ئەوێ گۆ،–چ وەختا من مێرایە.
– تە بهیستبوو ئەز ڤر دخەبتم،
یان نزانبوو کو ئەز پێشەکارم...
– قەشا گستیلکا من دوهڤا کەتییە،
من دخاست ئیرۆ بدمە چێکرن،
من چ زانبوو ئەمێ هەڤ ببینن،
ئەمێ بدنە هەڤ سەلاما شیرن.
– مەیانێ، ژ گوندییا من دپرسی،
کەسەکی سالخێ تە منرا نەددا،
وا گۆت مێرالی و قوتیک ئانی،
گستیلکەکە زێر قوتیێ هلانی.
ئەو گستیلک کرە تلیا مەیانێ،
گۆ،–حوبا من توی، تەنێ روو دنێ،
تو سۆز ددی من، کو من بستینی،
نها ئیدی تونە قەلەن و زۆری.
کەنییا مەیانە، مێرالیرا گۆت–
– بچووکتایێدا مە هەڤ هز کرییە
نها گهیشتنە، قیزم، تو خۆرت،
پێشتری تە هزکرییە من تونە.
مێرالی خەباتا خوە خلازکر،
ملێ خوە ملێ مەیانێرا کر،
ب شا کەتن رێ، ب ئەشق دکەنیان،

پیرەدیا مەیانێ بوونە مێڤان.
دیا مەیانە مێرالی ناس دکر،
هەردا پرس و پرسیار ژ هەڤ دکر،
ئێپێجە وەخت وانا خەبەر ددان،
تەختە هازر بوو، روونشتن سەر نان.
مێرالی سەر نان خەبەر دا، وا گۆت–
– دایێ تو زانی، ئەزی بێ کەسم،
تەنێمە، هوون ژی باش من ناس دکن،
دەستێ قیزا تە تەوەقە دکم.
پێشەکارم ئەز، زیڤکەرم نها،
هەڤالێ عەمر لازمە منرا،
دخازم ئەز ژی عەمرێ خوەی شا،
دەربازکم تەڤایی قیزا تەرا.
ئەزێ تە خاییکم چاوا دیا خوە،
توژی قیزا خوە بشێووره،
برا ئەو بێژە رەزا دیا خوە،
هەرگێ من هز دکە، برا بێژە.
مەیانە رابوو بەر دێ سەکنی،
گۆ،–دایێ، هزدکم ژ مێرالی،
ئەم ژی بێ کەسن و ئەو ژی بە کەس،
پێشەکارە ئەو، پێشەکارم ئەز.
دێ دوا ل وان کر گۆ،–هوون زانن
چاوا دخازن دەواتێ بکن،
هوونە جاهلن و هەڤ هز دکن،
دوا من وەبە، مرازێ خوە شابن.

سبێرا مێرالی کارێ خوه کر،
زیڤکەرێ سەیدایێ خوه تەگلیفکر،
گازی حەسەن و چەند هەڤالا کر،
ب ئەف–عەدەتی قەواتا خوه کر.
و حەتا نها، شا دژین هەڤرا،
هەردوژی پەسن پێشێ خوەدا،
خای ئەولەدن، دێ و باڤن نها،
فرناخ و شانە ب عەمرێ ئازا.

کارلێنێ چاچانی

لێنین

خەبەر و تەمیێد وی،
مەریفەت و زێنا وی،
گلی گۆتن شیرەتێ وی،
کانییا ئولما کووربوو جیب–جی.
نۆتلا تەیرێ سیمر کوبار
دژمن دخست و ئالت دکر،
رێکە ئازا، رێکە تەزە،
مەرڤایێرا وی ڤەدکر.
هەزار نەهسد هڤدێ سالێ
مەها سۆرە ئۆکتیابرێ،
لێنین ئازایی ئانی دنێ،
جماعەت کرە خایێ کەدێ.
ئوورس، ئووکرایین، عەجەم و گورج،
ئووزبێک، تەتەر، ئەرمەنی، کورد
کرە برا هەتا–هەتایێ،
و ئەو ئازاکر ژ نیرێ قولتیێ.
لێ رۆژەکە مەلوولە گران،
هەوارییا شینێ بەلا بوو دنێ،
تەیرێ سمر: باڤێ لێنین،
وەفات بوویە، ئەو تونەیە.

راستە، تونە، لێ جەم مەیە،
گەڤ و سەحەت ئەو مەرایە،
ناڤێ وییا سەر لێڤێد مە،
وێ ب قورنا تم بمینە.
مەلوولم ئەز ژی، دلی شکەستی،
بەر مەخبەرێ تە سەکنی،
تە دنێهێرم دکەوگرم،
گلی گۆتنێ تە بیر تینم.
هلدە باڤێ مەیی مەزن،
دلێشییا جماعەتا من،
و خەبەرێ ژ دل گۆتی،
من ژ ئەلەگەزێ تەرا ئانی.

ئۆکتیابرێرا

هەزار نەهسد هڤدێ سالێ
پالە، گوندی ب لەز رابوون،
ب تۆپ تڤنگ سیلهکری،
نێتا خوە وان ئانی سەری.
جێرگێ پالا ها دکشییان
ب بەیراقێد ئال خەملی،
و دستران ژ هەر ئالی،
پالە، گوندی تەڤایی.
و نشکێڤا بوو گرمین
ئەسکەر پالە تەڤهەڤ بوون،
بۆی ئازایێ شەردکرن،

پاله گوندیێ زێراندی.
ل بەر کۆچکا زڤستانێ،
هـم ژی پرۆسپێکتا نێڤایێ،
ب هـەزارا مـەرڤ تژی،
ئەو مـەرڤێد عەدلایێ.
ب قەوەتا پاله، گوندییا
کەدخور ئۆرتێ هـاتن هلدان،
هـات دەورانا پاله گوندییا،
ئەو دەورانا ئازایێ.

مۆسکڤا

بەدەوی تو مۆسکڤا شیرن،
ناڤێ تە تم دلێ مەدا،
تە هـز دکن بچووک مەزن،
ئەم سەربەستن تمێ تەڤا.
خانمانێ تە برجێد بلند
سۆقاقێد تە فرە، شەمال،
مە خوەی دکی، پێشدا دبی،
بەرب عەمرێ تەزەیی زەلال..
ستەیرکە تە شەمال ددن
شەمال دچە قولبێ دنێ،
ژ وێ نوورا ستەیرکێ تە،
عەدلایی تم دبارە.
ب تە کوبار، ریا تەدا
ئەم ژی دچن تمێ پێشدا،

ب رۆنایا ئیلییچێ مە،
خوەش گول ددە، عەمرێ مە.

سەمەندێ سیابەندرا

پاشلا پارتیایێ تو دەرکەتی
و قال بووی ب ئولمێ وێ،
تو ئەولەدێ وێ پارتیایێ،
ئەگیتێ تفاقا سۆڤێتیێ
تەڤ ئەولەدێ وەلاتێ مە
تە ژی شەرکر ل وێدەرێ،
ناڤا وێ خوون و قەتلێ،
ئەگیتیا خوە تە دا کڤشێ.
قەواتا خوە تە نەهێڤشاند،
بۆی وەتەن، بۆی عەدلایێ،
ب ئەسکەرێ مەرا شەردا دەمێ
فاشیستێ گێرمان تە دا قرێ.
تێ سینگێ خوە کاو خەملاند
ب گول سۆسن، ستەیرکا زێر،
و سەرفنیاز هاتی مالێ،
تو هزکریێ جماعەتێ.

گەنمێ عەدلایێ

خوەلییا دێمستان، تو خوەلییا تەزە،
خەوا شیرندا تو مابووی بێ دەنگ،
لێ ب دەنگێ تراکتۆر و کۆمباینێ زۆر،

تو رابووی سەر خوە، جان خوەلییا تەزە.
ل دەشتێ تەدا پێلدا گەنمێ سۆر،
شابوون ئانی مەرا ژ قازاخستانێ،
ب سەلاما تەزە و ب دەنگێ بلند،
بەرەڤ بوون گەلەک ئەولەدا وەتەن.
رێکەتن ئەوان ب ئەشق و کلام،
بەرب تە هاتن ب تراکتۆر کۆمباین،
راکر وانا خوەلییا دێمستان،
و گەنمێ زەرین وانا سەر رەشاند.
گەنمێ زەرین، گەنمێ عەدلایێ
دکشە، دچە نۆتلا چەما،
و سەلامێ ددە وەتەنێ مە،
سەلاما شیرن، سەلاما عەدلایێ.

فێستیڤالا جاهلتیێ

فێستیڤال بوو ل مۆسکڤایێ،
دکشییان جاهل و دهاتن
ژ رۆهلاتێ و رۆئاڤایێ،
ژ شمالێ و جانووبێ.
سەر ریا وانا گەلە جارا
هەبوون سترین و گەزگەسک،
لێ بۆنا وان عەدلایهزا
چ دکاربوو وان بکرا.
و ب هەزارا خۆرت و قیز
ژ وان هەزار ملەتی،

بۆی خاترێ عەدلایێ
دهاتن بەر ب مۆسکڤایێ.
و سبەکە تەڤ شیرن
هەزار–هەزار خۆرت و قیز
دەرکەتنە مەیدانێ
بۆی خاترێ عەدلایێ.
و ب کوبار ئەوانا
ناڤ مەیدانا سۆردا،
دستران کلامێد دەنگشیرن
بۆی خاترێ عەدلایێ.
و ناڤ هەوێ بوو گورین
هەزار کەوێ بلبلی،
دەنگ دانە هەڤ و فرین،
ل دنێ ئەو بەلا بوون.
– فێستیڤالە، دەنگ دان وان،
فێستیڤالا عەدلایێ:
مەحکەم بکن عەدلایێ
بۆی خاترێ جماعەتێ.
برا دژمن بزانبە،
ئەم یەک نینن، نە ژی دودو،
ئەم گەلەکن ل دنێ
ئەم خوەی بکن عەدلایێ.

هەڤالێ منرا

گاڤا جارا رێدکەڤم
و جیێ ناسرا دەرباز دبم،
تێ بیرا من هەڤالێ من،
و خەبەرێد وییە شیرن.
بەر ب چەعڤێ من وا تێ کڤشێ
چەعڤێ رەشین بەژنا توورین،
سمێلێد رەش، دێمی قەمەر،
کتێب گرتی وا دخوەند وی.
و بیر ناکم ئەز وێ دەقێ
گاڤا هێدی نێزیک بوومێ،
سەلام دا وی، سەلام ڤەگرت،
ب حوبا کوور مە خەبەردا.
خەبەر ددە مە ئوورسی،
ئوسا شیرن ب کنێزایێ،
من نزانبوو ئادربێجانی،
ئەوی ژی زمانێ کوردی.
گاڤا سەکر ئەز کوردم،
قاییم ئەوی هەمێزکرم،
پاشێ ب لەز کتێب ڤەکر،
ب کەن شیرن شرۆڤەکر.
ماشینە ژی رێ دبری
دەرباز دبوو ناڤ مێشارا،
دکر قیرین ب لەز دچوو،

ئەشقا مە ژی بلند دبوو.
ئاوا ئیدا ئەم نێزیکبوون،
ستەیرکێد مۆسکڤایێ مەڤا ڤەبوون
ب ئەشقا–شابوون ئەم پەیا بوون،
کوبار کوبار ئەم رێ دچوون.
پاشێ هێدی ئەم سەکنین
ب پزمامتی هەڤ نهێری،
دەستێ هەڤ قاییم گرتی،
"دەما خاتر" مە دا هەڤ ژی.
ژ وێ رۆژێ حەتا نها،
ئەز نزانم کویە ئەوا،
و برا ئەڤ رەزێد هانا
تەرا ببن پێشکێش، برا.

دەنگێ دایکێ

ئەز بچووک بووم بێشیکێدا،
دایکێ لووری منرا دگۆ،
دەنگێ وێیا کوور دوور دچوو،
بەلا دبوو دەشت و زۆزانا.
ئەو لوورییا دلێ دێ بوو،
بۆنا لاوێ خوەیی دەلال،
بۆنا عەمرێ مە زاروکا،
دایکێ دگۆت نە دواستییا.
ئەز ژی رۆژ برۆژ مەزن دبووم،
دایکا خوەرا هەرتم شا دبووم،

و عەمرڤا من گول ددا،
ب بەختەواری، هەرتم ئازا.
و رۆژەکێ ب کەنێ شیرن
دایکا من ژ منرا گۆت،–
– لاوۆ، ئاحمەد، تو دبهێی،
دەنگێ دایکێ چ دبێ.
ئەم دبێژن ب دلێ شا،–
ئەم گەلەکن ل دنێ،
ئەم خەباتچی گ هەڤرا
دخوەزن تمێ عەدلایێ.

وەتەنێ منرا

ئەز بیر تینم گول، سۆسنا
چییایێ هێشین، ئاڤێ کانییا،
دەشت و مێرگێ پەرڤەدایی،
زۆزانێ تە ڤالچیچەکی.
بیرا من تێن رۆژێ شیرن،
دەف و زورنە قەوەتێ مە،
بیرا من تێن قیزە کەزی،
خۆرتێ تووجین بەژنە بلند.
و دلێ من تژی دبە،
ب حوبا تە وەتەنێ من،
تو تشت تونە لاییقی تە،
کو پێشکێشکم ئەز بۆ حوبا تە.
کودا هەرم، بگەرم

ئەزێ بێم بەرب تە،
و ناڤێ تە، سەر لێڤا من،
وێ بمینە هەرتم هەرجار.

بیرانین

تێنە بیرا من رۆژێد دەربازبوویی،
و ئەو دەقێد زێرینە چوویی،
تێنە بیرا من گلیێ کالکێ من
و ئەو شیرەتێ، کو ئەوی ددان من.
ژ عەمرێ خوە ئەوی شرۆڤەدکر،
و پێ دەزمالێ هێسر تەمز دکر،
ژ دلێ شەوتی خەبەر دریژیان،
نۆتلا بارانێ هێسر دباریيان،
و ئاوا هەرتم دگۆتە من:
– خازل ل تە نەبیێ کەمال،
ناڤ وەتەنێ مەیی دەلال
و ناڤ گولێد وێیە بینخوەش
مەزن دبی کوبار، ئازا،
خوەزل ئەز ژی جاهل بووما
ژ وان گولا من بین هلدا.
نەبیێ دەلال، تو کورێ من،
تە نەدینە رۆژێد چەتن،
و ئەو رۆژێد قەتل و خوون.
گاڤا کەدخور، زولومدارا
ئەم دزێراندن تالان دکرن،

ئەم داڤیتە بن نیر قامچییا،
چقاس چەتن بوو مەرا.
قەلەم، کتێب ل مە هزرەت،
هەساب نەدکرن ئەم جماعەت،
هەزار شکر ڤێ رۆژێ را
ئەم ژی بوونە خوەیێ کەدێ،
هەزار شکر ڤێ رۆژێ را
مە ژی ستەند قەلەم کتێب،
لێ تو زانی نەبیێ دەلال،
ئێڤ ریا ئازا کێ دا مە؟
ئەو لێنین بوو: کالکێ تە،
ملەت هەڤرا کرە برا.

ئێرێڤانێرا

زاروتییا خوە من دەربازکر
ل وی باژارێ تووفی زێرکر،
ب حوبا کوور من ژێ هزکر،
ژ گولێ وێ من ها بینکر.
گاڤا هەرجار دەربازدبم
وان سۆقاقێد بین فرەرا،
ب دلەکی ئەشق شادبم،
وان ئاڤایێد تووف بەدەورا.
و گاڤا ئەز وا هێدیکا
هلدکشم، ریا نۆرکێرا،
ژ وێدەرێ تە دنهێرم،

و شابوونا نزام چ بکم.
ته دنهێرم باوار ناکم،
جارکه ماین مێزه دکم،
و نزانم ئەز چ بێژم
و چ ناڤی تەرا داینم.
ئەزێ ئاوا ب کوبار
تەرا بێژم هەرتم، هەرجار،
– باژارێ بەدەوی، پێشی ئاوا،
پێشدا دچی تو دل باری،
ئەو یەک تەرا ئۆکتیابرێ ئانی.

ل زاڤۆدێ

دکه شنگین و چنگین
ئەو زاڤۆدا دەنگزین،
وێدا ب ئەشق دخەبتن
پالێد مەیە زەنگین.
ئاشۆت، ئاحمەد و شۆتا
دەست دانە هەڤ ئەو دل شا،
ل بەر دەزگێ زاڤۆدێ،
ئەشقا مەرڤ وانرا تێ.
پاشێ هەڤرا دبێژن،–
دە برانۆ بخەبتن،
رێکێدا ئەم لەز دچن،
کۆموونیزمێ چێدکن.

ئەلەگەز

چقا کوبار سەکنی تو،
گول سۆسناڤا خەملی تو،
ئاڤێ کانییا و مێرگاڤا،
ب ئاوازی خەملی تو.
ل سەرێ تە کومێ سپی،
بنتارا تە گوندن تژی،
ل رەخ وانا زەڤیێد زێرین،
سەلام ددن تمێ تە ژی.
ئەز دگەرم ناڤ مێرگێ تە،
کار و بەرخا دچێرینم،
ژ کانیێ تە ئاڤێ ڤەدخوم،
گول سۆسنا دچرپینم.
کوباری تو، ئیرۆ بێ خەم،
سەر تە تونە نە شەر، نە دەو،
تو ئازایی، گول ڤەددی،
ناڤ کولیلکێد سەد ئاوازی.
بهار
دەشت، زۆزان تەڤ خەملین،
ئاڤێ چەما لەز دبەزین،
دخول-خولن، دەرباز دبن،
گولانا سۆر خوەرن،
دیسا فێرما کۆلخۆزێدا
شابوون، ئەشقە ب دلباری،

ئەم دچنە دیسا مێڤان،
بەرب کولیلکا، چیایێد سۆسن.
خەباتێ دا ئەم تم پەشن،
ب ئەشق و شا ئەم دبێژن،–
"ئەم چێدکن عەمرێ تەزە
بەختەوارن، هەرتم ئازا".

چیچەک

چیچەکا من تو فێرمێدا
دخەبتی ب کەن شیرن،
خەباتێدا هەرتم پێشی،
تو دەلالییا دلێ من.
ئەز شڤانم، تو چێلەکدۆشی،
تو کۆمسۆمۆل، ئەز کۆمسۆمۆل،
دخەبتن ئەز تو هەرۆژ،
فێرما مەیە کۆلخۆزێدا.
دەشتێ مەدا تژی گەنم،
ئاحمەد خەزال دچینن،
ب کۆمباینا مەیە دەلال،
گەنمێ زەرین دشڤینن.
– دە ئەم بسترێن چیچەکە من
بۆی خاترێ عەمرێ ئازا،
چ تژییە وەتەنە مە،
عەمرێ ئازا: ئەو ئێ مەیە.

پاییز

باکی نەرمک هێدیکا هات،
پێرا هوور–هوور باران دهات،
عەورێ رەش ژی جیێ خوە دکر،
ریا سۆر سەرمێ وا ڤەدکر.
بەلگێد دارا نەرم دواشییان.
وەردەک، قولنگ لەز دکشیان،–
دە ما خاتر ددان هەمیا.
پاییز هات و ب خوەرا بر
رۆژێد گەشە، تاڤا زەرین،
رەوشا مێشێد سخە هێشین،
دەشت و مێرگ، گول و سۆسن
باخ بۆستانێد رەزە شیرن..

فێریکێ ئووسف

گولیزەرا من...

گولیزەرێ، دەنگێ تە تێ ژ ئێلا دوور، وا ب کوردی،
کوبرا دەلال، سەدا شیرن ئەز هەلاندم ل ڤی ئەردی،
سەدا تە تێ، گەندی مینا دەنگ و سەدا گۆزەل کەوێ،
دەنگێ تە بوویە تەیرەدەکە پەروازە ل ناڤا هەوێ.
دەنگێ تە تێ، دخولخولە مینا ئاڤەک کانییا زەلال،
هەزار – هەزار کوردێ جاهل ل تە مانە هەیر و مەتال.
گولیزەرێ، تو دبێژی: "هەرگێ دلا دل هەباندییە"...
تو چ زانی، تە ل ڤرا دلەک سەر خوە نەهەلاندییە.
گولیزەرێ، تو ل ورا دستریێی– "یار گول، یار گول"...
تو چ زانی یەک ل ڤرا سەر تە نەبوویە شاروور–بلبل.
گولیزێرێ، ئەز هەیرانا سەدا شیرن، تە وی دەنگی،
دەنگێ تەیی عەزیز شەدە، ئەز ل سەر تە بوومە بەنگی.

***

بەدەوێ، رندێ، قیزا کورد قازێ،
دەڤ و لێڤێ تە–گولێ شیرازێ:
هیڤا چاردەشەڤ—ئەنیا تە کەڤەر،
گاز–گەردەنێ تە مینانی مەرمەر:
برووێ تە مینا باسکێ رەشێلا،
چەعڤێد تە گەندی چەعڤێد خەزالا:

سوورتێد تە سۆرین–هەڤێد هناریَ،
بەژن و بالا تە دارا چیناریَ:
خەبەردانا تە شێکریَ نەڤاتە،
راموسانا تە ئاڤلهەیاتە:
بەدەویَ، رندیَ، قیزا کورد، قازیَ،
تو گولەک گولا ڤیَ ئەلەگەزیَ.

ئەید وە بمبارەک
(گرێدایی ئەیدا هەیشتیَ مارتێرا)

ئەید وە بمبەرەک، قەلەن توجارەک،
کەو–گۆزەلێد من چەعف–بورو بەلەک.
کال و باڤیَ وە قورن و دەورادا
قیز هشتبوون ناڤ دەولا تەرییێدا.
نها ئازانە، هوون سەربەست، هازر،
ل وە ڤەبوونە هەر دەرگیَ عەمر.
ئەید وە بمبەرەک، قەلەن توجارەک،
کەس گۆزەلێد من، چەعف–برو بەلەک.
بۆ کورد تونەبوون مەکتەب و دەڤتەر،
قیزا کورد ل دنیَ دما کێمخەبەر.
نها قازا من قەلەم گرتییە خوە،
ب فکریَ خوەڤا دنیَ دگەرە.
ئەید وە بمبەرەک، قەلەن توجارەک،
کەو–گۆزەلێد من چەعف–برو بەلەک.
نها قیزا کورد بوویە گولەک وەتین،
نها ژ وان هەنە دەرسدار و هەکیم،

هەنە دەربدار ناڤا زاڤۆدا،
سەدر و کاتب ژ قیزێ کوردا.
ئەید وە بمبەرەک، قەلەن توجارەک،
کەو-گۆزەلێد من چەعف-برو بەلەک.
ئەز و جماعەت
ئەز و جماعەت-
ئەڤە عەمرێ من،
ئەڤە شێرا من
و کلاما من.
ئەز خەزالەکە
تی-کەسریمە،
جماعەت-ئاڤا
جەو و کانیانە.
ئەز مۆزەک ژیرم،
مۆزا ناڤ وانا،
جماعەت-دەشتا
گول و سۆسنا.
ئەزی شاییرم،
و ژ بۆنا من
تو پارناس تونە
خێنژ مجلسا
جماعەتا من.
هەر پرسەک من تێ
ژ ناڤا کورا
دلێ جماعەتێ.

جماعەتا من
برووسکێ ددە
نێت و سەدێ من،
جماعەتا من
روح و نەفەسێ
ددە دلێ من
ئەز و جماعەت–
ئەڤە عەمرێ من،
ئەڤە شێرا من
و کلاما من.

بهار

قولنگ کشیان، چیا خوە هەسیان،
گەلیێد کوورین کرنە خوشین:
بەرف هلکشیان، ئاڤ داکشیان،
چەم خولخولین، عەور کمکمین.
کولیلک شینبوون، و دل شابوون،
دەر و چیمان گشک بوون زۆزان:
کەری رێزبوون، هەڤراز هێلبوون–
شڤان، گاڤان چیێ بوون مێڤان.
... و بوو رنگین ل دەشتێ وەتین
تراکتۆر دەرکەت، دەر–بەستا کەت:
خۆرت یارێڤا تەڤ خەبتین–
سەحەت–قەوەت، دلێ موحبەت....

کانی

کانیا حەلال،
کانیا زەلال،
کو دکشی
تو شا هەرسال:
هێشین دکی
دەر–چیمانا،
دخەملینی
مێرگ–بۆستانە.
لێ گەلۆ چیە
هەقیاتا تە
پێشبەری وی
ئەمەکێ تە؟
– کو نەکشیاما دەر–چیمانا،
کو نەکشیاما مێرگ–بۆستانا
ئاڤا من ژی وێ گۆل بوو بوویا،
شێلو بووبوویا و بنجیا.
ئەز وا دکشم، دخولخولم،
لەما سال–سال ئەز جاهلم،
کو جاهلم و زەلالم،
ئەڤە هەما هەقیاتا من.

دو هەڤالن، دو کولیلک

دو هەڤالن، دو کولیلک
سووتۆیێ کورد و خاچیک

دو بهارن و دو گول،

دو دەنگبێژن، دو بلبل.

روودنێن دور تەختەکی،

بن ئاریکا تامەکی:

یەک دستریێ ئەرمەنی

و ئێ دنێ-ب کوردی.

یەک دنڤیسە: "..........،..................."

و ئێ دنێ هێ دوقات

دبێ : "شیرن وەتەن جان"

یەک دڤێژە "..........،

..................."

و ئێ دنێ دل، شایی

دبێ وەرە عەدلایی.

یەک دنڤیسە، ".........،

..................."

ئێ دن دڤێ " پەریشان،

دل، حوبا من، ئەز هەیران.

دو هەڤالن، دو ڕێوی

وانرا یەکە ڕێ-مەنی،

یەک دستریێ ب کوردی

و ئێ دنێ- ئەرمەنی.

دەولەمەند

ئاگر گرتبوو کنجێ مەریکی

ژ ئالاڤا گور ئەو دشەوتی:

مینانی دینا زوو-زوو دبەزی،
نا دکر هەوار، ها دکر گازی:
- برانۆ! کۆمەک، ئەز دشەوتم،
ئاخ! بەختێ وەمە، جا من خلازکن.
لێ کەسی گازیا وی سەنەدکر،
وێ زولما گران خلاز نەدکر.
و فەریقی ناڤ وێ قەل و بەلێ
دخوەست ببینە چار و مەجالێ:
ئانجاخ چەعڤێ وی چەمێ پێشبەر کەت،
هال و جەفەکی بەرب چێم رێکەت،
خوەست ئالاڤێ ڤا خوە ناڤ ئاڤێخە،
بەلکی روحێ خوە شیرن ئازاکە.
لێ دەولەمەند وا پەی وی کر گازی:
- جا سەبر بکە، چما وا لەزی؟
بسە جگارا خوە ل تە ڤێخم،
ئاگرەکی وا ئەزێ کو دەستخم.

فۆرتەک

ئەز شاییرێ گولبارە،
ئەز بلبلێ هەزارە،
ئەز گەنمێ بژارە،
ئەز تبەرکا توجارە،
ئەز شەمال و منارە،
ئەز ئەڤ مێرێ زنارە...
ئاخ! چاوا من ناس ناکن،

ب ئەڤینتی هز ناکن؟
دبێن، گوڤا تە دزییە
هەر پۆیێم و هەر قسە،
دبێن دەنگێ تە کو تێ،
مینا سەوتا قارقارکێ،
دەست بدە سەر ئیسافێ،
شاییر ناییی هێساڤێ.
ئەز دەنگبێژە ئەڤینا،
ئەز مەلهەما برینا،
ئەز ستەیرا عەزمانا،
گولا مێرگ و چیمانا.
ئاخ! چاوا من ناسناکن،
ئاخ! چاوا من هز ناکن؟

شایر و تاریق

(چلسالیا رێڤۆلیووسیا ئۆکتیابرێرا)

بێژە من تاریق، تە روو–بارێ خوە
چ زەمان دیتن و چڤا قورنە،
چڤا خان–دیوان و پادشێ شەرا
هاتن، دەرباز بوون بن دەرگێ تەرا.
کێ ژ وان تەرا ئانی عەدلایی؟
کێ ئانی نان–رسق و کێ رۆنایی؟
هەزارا هاتن، پێگا وان تە کەت،
کەسی نەجراند شابوون، عەمر و بەخت.
خان چینگیز رابوو دنیا هلانی،

شووریَ خوه ل سەر ملیَ تە دانی،
ئاخ! تە چاوا بر ئەو شووریَ قەتلیَ،
کو دنیا–ئالەم کربوو بەلیَ.
چرا جماعەتا ئاقا دان ئێمەک،
چێکرن هەیکەل و برجێد بەلەک،
ئاتیلاک رابوو تەڤ خراڤکرن،
باژار–گوندێد شێن وێرانەکرن.
چرا یەک بوو قوول، ئێ دن مڤتەخور؟
چرا ئیسانەت هەڤدورا بوون گور؟
چرا یەک سێفیل، ئێ دن–منافق؟
ئاخ! چرا، چرا دە بێژە تاریق؟
نەبی، تە دخوەست دنیَ بەرباتبە،
بەلکی پرسا تە مەرا تونەبە.
نا، هەیی تاریق، تویَ تمیَ هەبی،
بۆنا زولمێرا تو نفرکاربی.
بۆنا کوشتنیَ و زێراندنیَ
تە گەلەک شاییر دان گریاندنیَ،
تە دەنگ دا بایرۆن، دەنگ دا ئاپۆلۆن،
وەکی ببینن دەور–دنیەکە رۆن.
و هات دنیا رۆن، جمعەتا هلدا
زولم و زێراندن، قەتل و پادشا:
جمعەتا ئانی قورنەکە تەزە،
عەمرەکی تەزە و دنیی تەزە.
بەلگێد تە عەمر، شاییَ خەملین:
جمعەتا دان تە چل سالێد زەرین.

چل سالێد زەرین چل هێکەلێد گەش،
چل هێکەلێد گەش ل پێسیرا تە.
دە بێژە تاریق، تە روو–بارێ خوە
چ قەتل دیتن و چقا قورنە؟
قە زەمان هەبوون ئاقا بەختەوار،
چ کو چێکرن مەریێد خەباتکار.

دەوەتا کۆلخۆزڤانا

هاڤین دەرباز بوو،
پاییز ل مە هات،
و ئەکن–تووکن
سەر هەڤدودا هات.
تەڤەکە وا خوەش
دا چۆل و گوندا،
تەیرەدێد بەدەو
ئیدا بوون ئوندا...
کۆلخۆزڤانێد مە
ژ دەشت و دەرا
هاسلەتا خوە
ئانین بێدەرا:
دانە سەر هەڤدو
و نژار کرن
و دەست ب شایا
دەوەتا کرن ...
و گوندەکیدا دەوەت گمینە،

ئاهل و جاهل تەڤ خەملینە،
دلیزن، دسترێن و دپەسنن،
بەخت و مرازێ بەسێ و رۆستەم.
قیزێد کوردا ئاواز و ئاواز
خوە نتراندنە ب ئەتلەس و خاس
ئاقا بەدەون، کوبارن، زەرن،
تەڤا پانزێرا تو دبەی شەرن.
یەک بەرمرازە، یا دنێ چووکە،
یەکە خوەی یارە، یا دنێ بووکە،
و بەنگزێ گشکا کاو و کوبارە،
دلێ واندا دور و جەواهرە.
خۆرتێد جاهل تەڤ کێفخوەش بوونە
و دلێ خوەرا گۆڤەند گرتنە:
دەنگێ دەفێرا ها قولۆز دبن
و قەیدە-قەیدە خوە دمەشینن:
- لێخە، ها لێخە، دە زورەنچیێ مە،
"شالکشینۆکێ"، دە ئیجار "سەکمە"،
نا لێخە، دیسا لێخێ "کۆچەری"،
کۆ برەقسن دۆمام و زەری.
...ئوو یەک نەزیکی زورنەچی دبە:
- کامل، ئەڤ گەر کو نها کوتابە
شاباشا دنێ مقیم یا منە...
(بۆنا ئەوێیا...) دە تە عەیانە...
ئۆرتا دەوەتێ ئاهل روونشتی،
هەواس-هژمەکار تەماشە دکن:

و ئاهلتيا خوه، رۆژێد بوهورتی
وێ دەقا خێرێ تەڤی بير دكن.
و سەردەوەتی كاس تژی دێستدا–
گلیێ خوه دبێ بۆنا وان هەردا،
بۆنا بووك–زەڤێ. بۆنا هەردو گولا،
كو گهيشتنه مرازێ دلا:
– عەيانه جماعەت، كو رەتێم، بەسێ
چقا كار ئيسال دانه كۆلخۆزێ،
چقا ئەمەكە وان هەيە وەرا،
و مە گشكارا، وەتەنێ مەرا.
دخوم ئەشقی وان، برا ئەو خوەشبن،
ناڤ خەباتێدا تم گولا پێشبن.
و ڤی ئالی، وی ئالی تەڤ دكن گازی:
– حەلال ئوسانە، ئامین، ها ئامین.
– و دها خەبات، ئەمەكێ شیرن،
سۆزێ جماعەتێ، هزكرنا وەتین
وانرا دبێژن هێ هەڤ بكن،
هێ مەریفەتبن هێ خەباتهز بن.

سحیدێ ئیبۆ

جێرگا "بەرب مۆسکڤایێ"

دلێ من هەزار مراز،
هەزار هسرەت و هەزار حوب،
چەعڤێ من دا هەیر و هەواس،
سەر لێڤێ من هەزار سەلام،
د قەفەسا سینگێ مندا
دلێ میلیۆن، میلیۆن کوردی،
ئیرۆ ل تە بوومە مێڤان
تو باژارێ منی جندی.
ئۆ، تو مراز، مەرکەزا مە،
مۆسکڤا زۆر، مۆسکڤا سۆر!
من بۆنا تە ئانییە سەلام،
و هێکەلا گولێ کەزی،
من بۆنا تە ئانییە کلام،
حوب و کەلا هەموو دلا
من بۆنا تە ئانییە پێشکێش.
ramoosana دێ و زاروا،
کو سەربەستن و تمێ پێش،
بن شەمالا رۆژا تەدا
ئۆ، تو بەختی باژارێ زۆر،
سەلام، سەلام، مۆسکڤا سۆر.

ئەرمەنیستانێرا

پێشکێشی ٤٠ سالیا ئۆکتیابرێ کری

بەلێ، کال و باڤێ من ژی
ئەهلیێ تە بوون، ئەرمەنیستان،
لێ ئەو دەور چ وەدە بوو،
تو هم لال بوویی، هم تەریستان،
سمێ هەسپێ خوونخورێ نەس
چاوا زیپک ل چیایێ بلند،
سینگێ تەیی کال دکۆتان،
خراڤ دکر کەوشەن و گوند.
قورنە سەر تەرا دەرباز بوون،
و هەڤ گرتن، بوونە زنجیر،
جماعەتا تە یە بندەست بوو،
شەر و کاڤان دلدا بوو.
هەما ناڤا سینگێ تەدا
جماعەتا من ژی ها
مابوو تەمام تارییێدا.
ئاوا ناڤا بەرا خوونێ،
تە رۆژێ خوە پاشن دژمارت،
بێن چکیایی، بێ پشت، تەنێ
و بێ قنیات، هم بێ قەوات،
تێنە دەمەک مابوو، وەکی
تو ب هیمڤا وەلەرییایی.

٢

لێ نشكێڤا ناڤ شەڤا رەش،
مینا برووسكێ برق ڤەدا
تەریق كانیا بەختێ تەرا،
رۆیێ ل رووسیائە نەدیر دا،
تیرێجا وێ ئالتكر تارى،
هەموو دەرا بوو رۆنایی.
لێنینێ باڤ قەوەت دا تە،
ب سەركارییا پارتیا مە
دەست ئانی تە ئازایی.
ئاوا ڤێ سبێ من هلدایە
سازێ دلێ خوەیی جاهل،
ناڤ گۆڤەندا چیایێ مەدا،
دنڤێژم چاوا زەنگل.
چیا، كو ئاڤیتنە سەر خوە
تەمزیا چل سالیێ رێنگین
هەڤ دنهێرن، دكەنن،
مینا قیز و خۆرتێ بەنگی.
مینا دورا، جەواهرا
دەشت، كەوشێنە تە خەملییە،
پێل ددن مینا بەرا،
زەڤیێ تەیە سملزێر،
لەمپێ ئیلییچ ناڤ شەڤێ،
مینا جێرگێ سۆر مرجانا
رەوشێ ددنە چیا و بانی،

بەدەنا تە و کەوشەنێ.
ملەت تەمام بوونە برا
ل تامارێ واندا خوونەک،
دخەبتن ب روح و جان
بۆنا وەتەن چاوا دلەک.
ئەز ئەولەدێ تەیی دلشا
ئەرمەنیستانا سۆڤێتیێ،
دەستانینە تە دنهێرم،
وەکە ستەیرێ روو عەزمانا
توجار نکارم بژمرم،
مینا قووما قوومستانا،
ئاوا ڤێ سبێ من هلدایە
دلێ هەزار، گەلەک کوردی،
ئێد کو بێ مال، پەریشان بوون،
مینا عەورا تمێ گەرۆک.
ئەوان ب سایا ئۆکتیابرێ
بوونە خوەیمال و خوەی هەبوون،
ناڤ جێرگا برێد خوە زۆر.

٣

ئاوا ڤێ سبێ من هلدایە،
سازێ دلێ خوەیی جاهل
و چەعڤێ من شەمال دانە ،
ب قەواتا میلیۆن شەمدان،
رۆژا تە ئەز دنهێرم
کو رۆناییە، گولستانە،

باخ و باخچا چاوا بهار،
ل هەر دەرا گول ڤەدانە.
چاوا ئەشقا ژ دلێ مە
کانالێد تە مەزن دچن،
خوەلیێ بێکێر، خوەلیێ قراج،
تەمام هەڤرا گول ددن.
لێ ئەز شاهیرێ تەیی جاهل،
سەر سینگێ تە چاوا زەنگل،
ئەز شا دبم بۆی ئەیدا تە.
بۆی بووینا تە، بۆی ماینا تە.

سەر شێمیکا ماڤزۆلیێ

سارە، سار، بەرف دبەرە،
جەمدینە ئەرد و عەزمان،
دەقە چەتن دەرباز دبن،
دەقە بوونە سال و زەمان.
ب هەزارا دل دکوتن،
سەر دەرەجێ نەردەوانا،
ئەز بێ سەبر دلەزینم،
بەرب باڤێ مەیی مەزن.
ئاوا، ناڤا ستوونێ زێرین.
پێشبەری منە مەیتێ لێنین،
خوبار لێڤا بوویە دیار،
تلی، پێچی چلمسینە،
سەر دێمێ وی بەشەرا سار،

یا هسرەتا عەمرێ پاشن.
و ئەو بەشەر دبە پەنجە
ژ ماڤزۆلیێ دەردکەڤە،
ئەڤێ دەمێ بەر چەعڤێ من
دبە عەمر، دبە بهار،
دبە خەملا وەتەنێ مە،
دبە هەبوون و دبە مال،
دبە قنیات و روحداری،
دبە ئەشق، بەختەواری،
رێیید شەر و ئالتکرنێ.
لێنین بەر من دسەکنە،
دەستێ ویدا چەرخا دنێ،
لێ ئەز جیدا بوومە رساس،.
ل بەر مەیتێ لێنینێ باڤ،
دلێ مندا بۆرج و هەواس،
داللینم ڤان خەبەرا.
– لێنین ساخە، لێنین هەیە
ئەو شەمدانا قورنا مەیە.

قیزا چین

ئەم راستی هەڤ هاتن بەربانگێ،
مە ل هەڤ نهێری ب هسرەتی،
من زمانێ چینی نزان بوو،
ئەوێ ژی ئووروسی.
من دخوەست بپرسیا:

تۆ کییی؟
چ ملەت؟
و ژ کو؟
زمان ل من گران بوو.
تە دگۆت وێ فەمکر نێتا من،
بەنگزێ خوەش،
چەعڤێ رەش چرووسین،
لێڤێ نازک رجفین و گۆت:
– پێکین.
زمانێ من ڤەبوو، من ژی گۆت
– مۆسکڤا
و مە دەستێ هەڤ گڤاشت.
وێ دەمێ تە دگۆت من و وێ
نێتا هەڤ فەم کر،
مۆسکڤا و پێکین بۆنا مە
بوونە تەرجمە.
و وەختا ئەم ژ هەڤ دوورکەتن،
وێ نەگۆت خاترێ تە،
لێ ب ئەشق
– لێنین، ماڤزۆلێی، کرێمل.
من فەمکر نێتا وێ دچوو ور،
من ژی جابا وێ ئاوا دا:
– عەزیزە بۆنا مە پێکین،
برانە ئیرۆ ئەم و چین.

نەخوەشخانێدا

(سەرهاتی)

ئاشۆت لووسینیانێ پرۆفێسۆر وێ سبێ دیسا مینا خوە هەر جار دەرێ سەرا ئۆپێراسیایێ ڤەکر، هاتە هوندور، سەلام دا خوەندکارا، هال و وەختێ وان پرسی، لاقردی کرن، سەکنی و هیڤییا نەخوەش ما.

پرۆفێسۆر مێرەکی ٦٠-٦٥ سالی بوو، بەژنا وییە گرە بەرب چەعف، بیلەکێ وییە قالن، ناڤچەعڤا وییە رووت بوو، وەختا مەرڤا لێ دنهێری، تە دگۆت ناڤچەعڤا وی هیڤە، پۆرێ وی ژی عەورێ رەشە ل دۆر هیڤێ.

ئەو دەمەکە کەر سەکنی، پاشێ دەستپێکر بۆنا قەلاشتنا ئیرۆ شرۆڤەکر. سافی بوو، وەکی ژنا نەخوەش دگازنە ژ جەگەرێ و زرێڤ، لازمە کەڤرا ژ ناڤ وان دەرخن، باڤێژن.

پرۆفێسۆر هێ گلی دکر ژنا نەخوەش، قەلاشتن و قەنجکرنا وێ، وەختا دەری ڤەبوو، ب کۆمەکدارییا سانیتارا هاتە هۆندور نەخوەش، ژنەکە دەڤدەڤی ٦٠ سالی. ئەوێ بەدرەنگ بوو، دەڤ و لێڤێ وێ بوون، ساوا قەوماندنێ دلێ وێدا فەراش دا بوو، چۆکێ وێ دلەرزین، چەعڤێ وێ مینا هەبێ ترییێ رەش دبرقین، ل خوەندکارا دنهێری، مەرڤا ترێ ب وێ دخوەست ل سەر سوورەتێ وانا بخونە، چکا نێتا وانا بۆنا قەلاشتنێ چاوانە. لێ تەمامێ کەربوون، کەسەکی خەبەر نەددا.

پرۆفێسۆر نەخوەش تەگلیف کر، بەر دلێ وێدا هات و گۆت:

– کەرەمکە، خووشکێ، کەرەمکە، هلکلشە سەر کورسی و پالدە، قەت نەترسە، جارا ئەولن نینە، وەکی کێرێ دگرمە دەستێ خوە، ئارخاین بە.

راستی ژی ئوسا بوو، پرۆفێسۆر ٣٥ سالێ عەمرێ خوە پێشکێشی قەلاشتنا ئۆرگانیزمێ مەرڤا کربوو، گەلەک خلازکر بوون، ئەو ناڤا شوخولێ خوەدا، چاوا پۆلا ناڤا کوورا ئێگردا قال بووبوو، ئوسا ئیزباتی خەبەردا، کو خەبەرێ وی گومان، روح و قنیات ددا نەخوەشا، ئەوانا، تەسلیمی وی دکرن عەمرێد خوە، رادزان ب خەوا کبیر.

ژنکا نەخوەش ب زاراڤێ ئەرمەنیێ تەزەهاتی رازیلخیبا خوە دا، نەفەسەکە کوور کشاند، بەر ب پەنجەرێ چوو، ل دارڤا نهێری و خوەرا گۆت: "ئەزێ جارەکە ژی دنیا رۆنک بڤینم"، پاشێ زڤری، هات پالدا، پرۆفێسۆر و بەردەستیێ وی نێزیکی نەخوەشێ بوون.

– دەرمانە خەوێ،–عەمرکر پرۆفێسۆر، و چەند دەقا شووندا نەخوەشێ نەفەسێ کووره–کوور راهشتن، خەوره چوو، ملێ وێ سست بوون، خۆیدانێ نقتک–نقتک سەرا ئاڤیت.

پرۆفێسۆر دینا خوە دا سفەتێ نەخوەشێ، نشکێڤا ڤەجنقی، خار بوو، لەزەکی ل ستوویێ وێ نهێری، سەرێ خوە هلبری. هەزنگا کوور راهشت، ل خوەندکارا نهێری، سەرێ خوە بر و ئانی، رەنگێ خوە ئاڤیت، سەردایێ رجفی، دەمەکێ کوور و دوور فکری.

تەمامێ ئەجێبمایی بوون، چ بوو؟ چ قەومی؟ پرۆفێسۆر ناڤا ئەوقاس سالدا توجار خوە ئوسا ئوندا نەکر بوو.

دەستێ وی درجفین، هاجەت بێ هەمدی خوە هلددان ب جوورەکی کەڤر ژ ناڤا زراڤێ قەلاشتی دەرخست، ئاڤیت، بەرب دەستەشۆیێ چوو، دەستێد خوە شووشتن و چوو کابینێتا خوە.

بەردەستییا برینا نەخوەشێ کێلدان، ئەو جی گوهاستی پالاتێ کرن. ئەوێ هێ ناڤا خەوا کبیردا بوو، ئوسا کوور رازا بوو، ئوسا نقۆیی ناڤا خوە بووبوو، چاڤا کەڤر نقۆیی ناڤا ئاڤێ دبە.

خوەندکارا تەماما دخوەست زانبوونا چکا ل چ پرۆفێسۆر قەمییا. لێ ئەوی ئیزن نەددا، وەکی کەس هەره جەم وە. ئەو کابینەتێدا روونشتی بوو، دەستێ خوە دابوونە بەر جێنیکا خوە. دفکری، رۆ دکر و دپیڤا، بەلگێ کتێبا عەمرا خوەیی بهۆری یەک–یەک ڤەدکرن. تەنێ کوتاسییا خەباتێ رابوو چوو سەر نەخوەشێ و ژ وێ وا پرسن:

– چاوانی؟

– دۆختر، تەنا ئێشێ داڤێژێ دلێ من.

– تشتەک ناکە، گۆت ئەوی و دیسا خاری سەر ستووێ نەخوەشێ بوو، تشتەکی نهێری

– بەلێ، زەعف رازیمە.

و سیرانووش هابەتیانێ، کو گەلە وەلێت گەریيا بوو و تەزە هاتبوو ئەرمەنستانا سۆڤێتیێ، سەر خوەلییا کال و باڤا خوە، پێشبەری خوە دیت ئەو مەرڤ، کێ کو عەمر رەوایی وێ کر، بەشەرەک خوەش هاتێ کو تشتەکی بێژە، لێ کەس دها پێشبەری وێ تونە بوو.

دوو وێ یەکێرا پرۆفێسۆر هەرۆ دهاتێ جەم سیرانووشە، کێفا وێ دپرسی، ڤەدگەرییا، دچوو شوخولێ خوەدا مژوول دبوو. ناڤا وان چەند رۆژادا ئەو ب جارەکێ هات زوو گوهاستن، تمێ دوشورمیش دبوو، ل ئاریکە دنهێری.

سیرانووش هابێتیان رۆژ برۆژ پاک دبوو، سەر خوەدا دهات، تامارێ سۆر هنارێ سوورەتێ وێدا دهاتنە خانێکرنێ، بەشەرێ ل سەر لێڤێ وێ دلیست، چەعڤێ وێیە رەش دبرقین. ناڤا عەمرێ خوەدا ئەوێ توجار نەدیتبوو مەرڤێ ئەوقاس دلشەوات، چاوا ئەڤ پرۆفێسۆر بوو و بۆنا وێ یەکێ ئەوێ جەم هەموو کەسی پەسنێ وی ددا، رازیلخی و بۆرجدارییا خوە ئەلام دکر.

کوتاسی، برینا سیرانووشێ پاک بوو. ئێشا جەگەرێ ژ شکەڤتا زکێ وێ دەرکەت بوو، وێ رۆژێ گەرەکێ ئەو بچوویا مال. بەلێ، سیرانووشێ بەختەوار بوو، وەکی هەما وەتەنێ وێدا ئەو قەلاشتن، ساخ کرن.

دەرسخانە. ڤرا بەرەڤ بووبوون خوەندکار و دۆختر، وەکی ناسییا خوە بدنە قەنجکرنا وان نەخوەشا، ئێد کو ئیرۆ دچوونە مال. دوو چەند نەخوەشارا هاتە هوندور سیرانووش، ئەوێ ب چەعڤێ خوەیە رەش دەرسخانە و هازربوویی پیڤان، چوو بال پرۆفێسۆر، کو رازیلخیا خوە بدە. لێ پرۆفێسۆر ئیدی دۆر نەدا وێ، ئەوی کورت گۆت دەرهەقا نەخوەشییا وێ و دەربازی وێ نەتێ بوو، کیژانە ئەڤا چەند رۆژە دلێ وی دسۆت:

– سالا ١٩١٥ دیا من ب شوورێ ئەسکەرەکی رۆمێ کەتێ نینی، تەلە بریندار، بەر هەلەبەلا مرنێ، گازی من کر، ژ ستووێ خوە دەرخست هێکەلکە زێرین، دا من و گۆت:

– ئاشـۆت، لائـۆ، ئەز دمـرم، گـونێ من سـتـووێ تـەبە، تو ڤێ هـێکەلێ ژ ئالیێ من پێشکێش بدی دلکەتییا خوە، وەکی دایکا تە توجار ژ بیرا تە نەچە، من هێکەل هلدا. دیا من مـر، ئەز ئێـتـیم، سـتـوخـار هشـتم بەر دیوارا، مـەڤـەرا من هـاتە برینێ، ئەز چوومــە جــەم دەولـەتیکی ب نـانۆزکـۆ خــەبتـیم، وەکی ئەبوورا خــوە بکم. مــالا وی دەولەتیـادا قـیزەکـە ئێـتـیم ژی دخـەبتی، بەرێ ئەز و ئەو هەڤـرا مینا خـوشک و برا بوون، لێ بەرە–بـەرە وێ نێــزیکی دلێ من دبـوو. کــوتاسـی، من هـێکەلا دیا خـــوە پێشکێش دا وێ. وەختا پرۆفێسۆر ئەڤ خـەبەرانا دگۆتن، سـیرانووش زوور بووبوو، ل چەعڤ، بەژن و بالا وی دنهـێری. هزنگێ زەلوول دکشاندن، مـەرڤـا دوورڤا کـاربوو بدیتا، وەکی تشتەکی دلێ وێ دسۆت.

– بەلێ،– خـەبەردانا خوە درێژکر پرۆفـێسۆر،– سـالا ١٩١٨ وەختا شـوورێ رۆمێ ئەرمەنـی دبرین، من و دلکەتییـا خوەڤا هـەڤ ئـوندا کر. حەتا رۆژا ئیـرۆ ژی ئەز نزانم ئەو بوو خۆرێ شـوورێ کێ.

پاشێ ئەز هاتمە ئەرمـەنیـسـتـانێ، ئینسـتـیـتـووتێ دا هینبـووم و ئیـرۆ ژی چاوا دنهێرن ئەز پرۆفێسۆرم. ڤێدەرێ بەشـەرا وی خوەشبوو، ل خوەندکارا نهێری و دیسا گۆت:

– چەند رۆژ بەرێ، وەختـا من ئەڤ کولـفـەت قـەلاشت،– ئەوی سـیرانووش نیشـان دا،– من هێکەلا دیا خوە ستووێ وێدا دیت.

ئاشـۆت،– بوو ڤـیرینا سـیرانووشـێ و ئەو خـوە ئاڤـیتێ پێـسـیرا پرۆفـێسـۆر، کرە ئیسکە–ئیسک و گریا،–ئەو تویی، شکر ڤێ گاڤێرا، چەعڤێ من چەعڤێ تە کەت.

دلێ پرۆفێسۆر خراب بوو، هێسرەک ژ چەعڤێ وی هـاتە خارێ.

– ئاشـۆت،–دیسـا گۆت سـیـرانووشێ،–ببـەخشـینە، وەلاتێ خـەریبـادا ئەز گـەلەکی هیـڤـییا تە مـام، هەڤت سـال دەرباز بوون، لێ تـو تونەبوویی، پاشـێ گومـانا من هـاتە برینێ، من مێر کر.

– بەلێ، سـیـرانووش،–گـۆت پرۆفـێـسـۆر،–نە گـونێ تـەیە، بەخـتـێ مـە ئەم ژ هـەڤ قەتاندن، ئەز ژی گەلەکی هیڤییا تە مام.

وان چاخـا سیرانووشـێ هێکەل ژ سـتـووێ خوە هێدی ئانی خـارێ، دا پرۆفـێسـۆر،

ئەوی لێ نهێری، بلند خوەند "نڤارد" و هاتە بەر چەعڤێ وی ئەو رۆژ، وەختا نڤاردا دیا وی ئەو هێکەلا ناڤێ خوە سەر نڤیسی دا وی، وەکی توجار دایکا وی بیرێ نەچە.

ئاشۆت لووسینیانێ پرۆفێسۆر و سیرانووش هابەتیانێ دیسا ب دلەکی هسرەت ل هەڤ نهێرین، ئانینە بیرا خوە رۆژێد جاهلیێ، دلکەتنا خوە. ئەوانا نێزیکی هەڤبوون، ل کوورایا چەعڤێ هەڤ نهێرین...

لێ ئیدی دەرەنگ بوو، زارو و نەڤیێ وانا مالێ واندا هیڤیا وان بوون،.

بلوورڤان

(سەرهاتی)

"توجار بیرا من ناچە بەژنا کورێ منی مرازرەش یا شەکر". پیرکا خانە، کو ئەز مێڤانێ وێ بووم، خەبەردانا خوە وا دەستپێکر و هزنگەکە کوور راهشت.

– چ شەکر پیرکێ؟

– شەکرێ کورێ من، لائۆ،

– پاشێ؟

– جاهلتییا خوەدا هاتە کوشتنێ.

– چما؟

پیرکا خانێ وێ دەمێ دیسا هزنگەکە کوور راهشت، برنۆتییا خوە کشاند، ژ جی رابوو، بەر ب ستێر چوو، بەر سەر ئاڤیت چوو هوندورێ کولینێ، ئەیارێ روون و تۆراقێ نخامتن، دیسا ڤەگەریا هات کێلەکا من بەر کۆچکێ گور روونشت و گلی کر:

"ئەزێ هێ قیز بووم، بوومە بەردێلییا برێ خوە. مینا ئیرۆ تێ بیرا من رۆژا دەوەتا من زۆزانا سینەکێیە کەزی، ئاڤ و چەمێ وێیە تمەشیار. دو سال دەرباز بوون ژ دەواتا مە، ب عەمرێ خوەدێ مەرا کوورەک بوو. ئەو نە کێم، نە زێدە ئەو سال بوو، وەختا جەردێ جارا ئەولن پەزێ مالا باڤێ من تەمام بر. دە تو زانی لائۆ، چقاس شیرنە بۆنا دێ و باڤێ زاروا نوخوری، زارا ئەولن، هەما بۆنا وێ یەکێ ژی مە ناڤێ

کورک دانی شەکر.

شـابوونێ لنگێـد مـن و مـێـرێ منی رەحـمـەتی ئەرد نەدگـرتن، وەختـا کـورەک جۆلانگێدا دگرییا.

دوو بووینا شـەکرێ منرا چەند زاروێ دنێ ژی مـەرا بوون، لێ چاوا دبوون، دهاتنە دنییـا، قـوربانا تە دبـوون، دمـرن، لێ مـەرا پەر و باسـک بوو شـەکرێ مـە. ئەو مـەزن دبوو ئوسایی بەدەو بوو، مەرڤا نکار بوو ب هـەردو چەعڤا لێ بنهێرییا.

لائۆ، جـماعـەت راست دبێژە، وەکی "زیپک جیـێ کوتایی دخـە". بەلێ، هـەمـا ئوسـا ژی بوو، شـەکرێ من چەعڤرەشـێ کـەت، خولە-خولا هـێسرا بوو ژ چەعڤێ وییە رەش دبارین، تە دگـۆت ئـەرد و عـەزمـان سـەر من و مـێـرێ مـنی رەحـمـەتی کـەلەشـدا وەلگەرییان. مـە چ دکەربوو بکرا. چ خـوەلی سەرێ خوەکرا. ڤێدەرێ خـانە هزەنگەکە کوور راهشت و گۆت-زەمانـێ بەرێ چووینا تە هـەبە، هاتنا تە تونەبە، وەختا ئەز ڤان گلییا دکم، تەڤزیک جانێ مندا دچن، وەیناخێ من دلەرزن.

ئەرێ، ئەم چوونە جـەم گەلـەکا، مـە کاخـەز کـرن، قوربان دان، دەرمـانێ هـەوێ دانـی سـەر چەعـڤێ نەخـوەش، لێ شـەکر پاک نەبوو، ئەو هـەردو چەعـڤا مـەرووم بوو. دە خانـێ بەلەنگازێ، کەڤر، کوچک سـەر تەدا ببارن، خـێر، خـوەشـی سەر خـەلقێدا، بوو کزینا دلێ من، لێ من چ کر، چ نەکر، بەرگـا تشتـەکی نەگرت شـەکرێ من ئوسـا ژی ما هسرەتا دنییا رۆنک.

شـەکرێ رەحمـەتی مـەزن بوو. ئەوی گەلەکی سـازبەندیێ هز دکر، ب گۆتنا تە ژی کـلام دگۆتن. هـێ هـەیشت سـالییـا خـوەدا گۆتە بـاڤێ خوە، وەکی ئەو ژێرا بلوورەکێ بینە. ئەوی هـاجـەتـێ سـازبەندییـیە دنێژی دخـوەسـتن، لێ چ ژ تە ڤێـشـێـرم، تشتـەک دەستـێ مـەدا تونە بوو، وەکی مـە خـەرجکرا. بلوور دەسـتخـسـتن ئەوقـاسـی ژی چەتن نیبوو. نایی بیرا من، مە چەند هۆقە پەنێر دان پێش بلوورێڤا.

وەخـتـا کـەلەش بلوور ئانـی، شـەکـر ئوسـا شـا دبوو، تە دگـۆت مـالێ دنێ تەمـام دابوونـە مـە. بەشـەرا وی خـوەش بوو، بلوور دەسـتـێ خـوەدا تیـمـار کـر، رابوو ب تەهـەرەکی سـوورەتێ باڤێ خوە دیت، راموسا. من ئیدی خوە زەڤت نەکر، هێسر ژ چەعـڤێ من بـارین. شـاکـرێ مـن ئوسـا شـا دبوو، تە دگـۆت رۆنـایا چەعـڤێ وی

ڤەگەراندبوون.

کوری گەلەکی مسحید بوو، ناڤا وەدەکی کندا ئەو هینی لێخستنا بلوورێ بوو. ئیدی ئەو بوو، سبێ حەتا ئێڤارێ بلوور ژ دەستێ خوە دانەدانی، جار-جارانا ژی پێرا دسترا:

بلوورڤانۆ، بلوورڤانۆ،

بلوورڤانۆ تە بلوورا دارێ چامێ،

دە تو لێخە بللینە،

قەیدێکی مامێ ئۆزمانرا

بینە سەر مقامێ..

مەرڤ هەڤڤا نەدما، دەست ژ هەڤ بەردداً.

ئۆدا ئەمەرە ریسپیێ گوندێ مەدا، گوندی تەمام ئێڤار-یێڤار بەرەڤ دبوون، شەکر تەگلیف دکرن، دبرنە ور، وەکی وانرا بلوورێخە. گوندی تەمام ب مەریفەتا شەکر ئەجێبمایی بوون ئەوی ئوسا دنقات، تە دگۆت بلوورێ دەستێ ویدا خەبەر ددا.

ئەمێ بەختەوار بوون. راستە، شەکری چەعڤا مەرووم بوو، لێ ئەو گولا بەر بینا مەبوو، گومان و قودوومێ مەبوو، تەلە بەختێ مەرا وەختا شەکری هیژدە سالی بوو، دیسا مینا هەرجار قاچاخ هاتنە سەر گوندێ مە. سبە بوو. رۆیێ تەزە نەدیر دابوو، پەز-دەوارێ گوندیا تەزە ژ ناڤ مالا دەرکەتبوو، وەختا نشکێڤا بوو تەقە-تەقا گوللا، شنگە-شنگا سمێ هەسپا. جەردێ داکوتا ناڤا گوند. شەکر وان چاخا بەر شێمیکێ روونستبوو، قەیدەکی زەلوول لێدخست. وێ رۆژێ گەلەک مەرڤ هاتنە کوشتنێ، تالان چوو، لێ قوربانا تەمە، من هەو نەهێری سیارەکی داکوتا سەر مالا مە. وەختێ شەکر خوەست رابە، دەستێ خوە دیوێر بگەرینە، هەرە مال، ئەوی سیاری شوورێ خوە ناڤا هەوێدا داوەشاند، بوو قیرینا من، من خوە ئاڤیتێ پێسیرا وی، لێ ئیدی دەرەنگ بوو، بلوور ژ دەستێ شەکر شمتی ئەردێ، بوو نەلینا وی، وەلگەریا و خوونا وییە گەڤەز ئەردێ بوو گۆل. ڤێدەرێ پیرکێ کر کوور-کوور گرییا، بوو ئیسکە-ئیسکا وێ، هێسرێ خوە تەمز کرن، دیسا خەبەردانا خوە پێشدا بر.- دە، لائۆ، دلێ دێیە، من سنگەک هلدا دا پێسیرا سیار و هەسپێ، لێ ئیدی نزانم ئەز

چاوا کەتبووم. من هەو چەعڤێ خوە ڤەکر، گوندی بەرەڤی دەرێ مالا مە بوون، دۆر جنییازێ شەکر دگرییان.

مێرێ من ژی شڤان بوو. وێ رۆژێ، جەردباشیا ئەو ژی کوشت. دە خانێ بەلانگازێ، بوو تووفە-تووفا من، لێ تشت بەر من نەچوو، من کور و باڤ هەما رۆکێ ڤەرێکرن.

بلوورا شەکرە من حەتا رۆژا ئیرۆین خورجا مندانە. سەر ڤان گلییا ئەو ژ جی رابوو، خورج ژ گۆشێ ستێر هلدایی ئانی، بلوور دەرخست نیشانی من کر، سەرێ خوە بر ئانی، کرە نچەنچ.

ئاوا، لائۆ،- ئەوێ خەبەردانا خوە کوتا کر،-توجار بیرا من ناچە شەکرە منی مرازرەشی، مرازچەعڤادامایی...

نها چڤاس خوەشە، زەمانێ سۆڤێتیێ جەرد و زەلوول تونەنە، لائۆ.

وەختا پیرکە شرۆڤەکرنا خوە کوتا کر، هەموو تشت کەر بوو، تەنێ چەمێ کێلەکا مە گمە-گما وی بوو، کەربوونا شەڤا؟ تەری دتەرباند.

ئەلەگەز دهێنژی ل بن ئاپنجیێ شەڤا رەش.

ئەمێ هلا روونشتبوون، کوچکێ دها تەمری، لێ ژێرێ دەشتا ئاراریێتێدا لەمپێ ئێلێکتریکیێیە جێرگە مرجان دچرووسین.

سمۆیێ شەمۆ

ئۆکتیابرێرا

ئۆ، سەلام، سەلام رۆژا ئازادار،
تە دایە عەمر، تە دا مە بهار،
تە دانە هلدان زنجیر و چیدار
ئۆ، سەلام تەرا رۆژا ئازادار!
ئەزێ چبیاما، وەکی نەهاتایی
عەسە پاریشان، شڤانێ سەرێ چیا،
دەردوکولێ خوە، دەنگێ بلوورێ
نۆلا کالکێ خوە منێ بسترا.
یان خولام بووما بەر دەرێ ئاخا،
کو مفتەخور بوو، خوونا مە دمێت،
شەڤێ و رۆژێ بن بارێ دەردا،
کۆچەر و بێ مال خویدان برێتا.
تە عەمر دا من...ئوو جمعەتا من
بەختەوار ئیرۆ دژین ب عەمرێ شا،
و هەزار–هەزار جاهل نۆلا من،
دشین تەرا موحبەتا دلا.
ئۆ، سەلام تەرا رۆژا ئازادار،
تە دا مە عەمر، تە دا مە بهار،
تە دانە هلدان زنجیر و چیدار،
ئۆ، هەزار سەلام رۆژا ئازادار.

ئەوانا هەنە

سەكنیمە نها ل ور،
ژ كو من چەند سالا پێشدا
برێ خوەی مەزن ڤەرێكر،
بەرب ئاگر تەڤی گشتا.
دەرباز بوون سال، ئەو نەهاتن،
چاوا كورێد وەتەن كەتن،
بۆی مایینا وەتەنێ خوە،
ب حوب و رەزا عەمرێ خوە.
ئالت بوو، دژمن، شا هات گولان،
دەنگێ قولنگ چیا، بانییا كەت،
گول سۆسنێ وەتەنێ من شین بوون،
وانرا بوونە كۆمەیت.
سەكنیمە دیسا ل ور
و دنهێرم عەمرێ تژی،
لێ من ترێ هێ دنێدا
تەمام هەنە و ئەو دژین.

بیرانین

ئەز و جەمال، مە تەڤ دلیست
ل بن دارا هەوشا مەدا،
ئەم مەزن بوون، دار ژی گهیشت،
سەربەست، هێشین وێ بەلگ ڤەدا.
هەوارا شەر گهیشتە مە،

ئەم چوون، مە هشت دار د گوندادا،
مە کرە شەر دار و گوندڤا
هسرێتا وان دلێ مەدا،
لێ سبەکێ گوللا نەیار
قل کر هەڤالێ من،
بن دارەکێ دوورە کوبار
ئەوی تەخدیر دا سەر دەستێ من.
ئەز کەوگریم، دار ژی گرییا،
ڤەکر، داخست وێ بەلگێ خوە،
و لووری کر، چاوا دایک،
سەر مەزەلێ ئەولێدێ خوە.
من کرە چەل ئەز دەرباز بووم،
هەیفا هۆگر دلێ مندا،
ئالت بوو دژمن، ئەز ڤەگەریام،
دار و مەزەل دلێ مندا.

ئەم کۆچەر بوون

ئەم کۆچەر بوون، ئەز ژی بەرخڤان،
ل ناڤ پاشلا ئەلەگەزێ،
و رۆژێدا مە دەرباز دبوون،
نۆلا ئاڤێد ئەلەگەزێ.
دەرباز بوون سال و زەمان،
کۆچەری چوو... بوومە خوەندکار.
لێ کولیلکێد ئەلەگەزێ
ئەز بیر تینم هەرۆ، هەر جار.

ئیرۆ ئیدی ئەز دۆخترم،
ئەز، ئەولەدێ ئەلەگەزێ،
ب ئەشق و شا دخەبتم
گوندێ پالا ئەلەگەزێ.

کەچکا دەلال

کەچکا دەلال چ رندی،
نۆلا هیڤا سەر گوندی،
وەختا ئەز تە دبینم،
خەملێ دلا بیر تینم.
کاوێ وەرە ئەز و تو
ئیرۆ سۆز بدنە هەڤدو،
ئەم تەڤایی دلشا
بخەبتن تەڤ پێشا.
لێ وەختا گول ڤەبن،
وەختا بلبل دەنگ بدن،
ئەلەگەزا گوندێ مە
وێ ببە شایی بۆ من تە.

نزام چما

کاوا من نۆلا بەرێ نیبوو،
نزام دلێ وێ کێ مابوو،
حوبا من هێ یا بەرێ بوو،
نزام چما ئەو شا نیبوو؟
ئەز ب کەن بەر دلدا هاتم،

ئەم نەكەنیان، دلێ من ما،
باقە كولیلک چنی دا من،
كەر و لال ما، نزام چما؟
من مێزە كر ل چەعف رەش،
ئەز ل چەعڤا مامە تما،
ور تونە بوو ئەو بەنگزێ خوەش،
ئەو مەلوول بوو، نزام چما؟
ئەز نێزیک بووم، ژ من دووركەت،
ژ وێ تەنێ ئەو كولیلک مان،
من كولیلكێ وێ رامووسا،
بەر خوە كەتم، نزام چما؟
دو رۆژ دەرباز، ئاخ، ئەو برن،
برن، حوبا وێ جەم من ما
گول و سۆسن دكەوگرین!
ئەز دگریم، نزام چما؟

خەزال

خازلا ئەز ببیاما خەزال،
د ناڤ مێشێ شین و كووردا،
و بهاتا لاوكێ دەلال
بۆ نێچیرێ وی مێشەدا.
و گوللا وی برا دەنگدا،
كوور تێكەتا ناڤا دلێ من،
تەنێ–تەن وی پەی وێرا
مێزەكرا ل چەعڤێ من.

ئەڤا گوندا

چقا جارا ل ڤی گوندی
ڤان مالادا مێڤان بوومە،
لێ دوو ڤی چەمیرا
فرقاسکرییە، دەرباز بوومە.
گەلەک مال بنەرد بوون،
گ چرێد دۆن ڤەدخستن،
پەنجێ رۆیێ کولەکێرا
هندک داهات، ئەم ددیتن.
نها ئیدی ئەو گوند نینە،
وی گوهاستیە رەنگێ خوەی کال
ناڤا چیادا ئەو خەملیە
نۆلا خۆرتێ جاهل، دەلال.
وی پەردایە نازک و دلبار
عەمر و شەمال ژێ دبەزە،
بلند بوونە تامێد کوبار،
وەدە عەمرێ کەڤن و تەزە.

سەرەجەم

هەجیێ جندی 11
سۆڤێتاکان هایاستان 11
ئووتلێنینێ نەمری–تەرجمە ژ ھ.ئاکۆبیان 12
گەلۆ ئەزێ ڤەگەرم؟ 13
ژ گوندا گوندەک 14
یوون سووێ خوایێ گۆتنا خوە (هکیاتا جماعەتا چینیێ) 31

ئەمینێ عەڤدال 33
ئۆکتیابرێرا 33
نۆیابرێرا 34
ئاڤا زەنگۆیێ 36
ئەرمەنیستانا سۆڤێتییێرا 37
گۆرجستانێرا 38
ئەلەگەز 40
سلۆ 41
مایێرا 42
ژنا کوردرا 44
قالچیچەک 46
ئارزنیێرا 47
بهار 47
شاگرت و پیڤۆنگ 48
لاگێرا پیۆنێرادا 49
هەسۆیێ شڤانرا 51
کورێ من 51
ناڤا چێمدا 52

ڤەگەریا 53
خووشک و برا 54
پاییزا مەکتەبێ 55
بهار عەورێد رەش 56
١- یانڤارێرا 57
سێ برا 62
کۆمیتاسرا 82
قانات ئاخا (سەریک ئەولن ژ پۆیێما "گولیزەرێ") 83

جاسمێ جەلیل 96
کلاما ئۆکتیبرێ 96
رۆژێ مــن 97
گورجستانێرا 100
خەبەرا دایکا شیرالی 102
باللاد دەرهەقا ئازایێ، ئەسکەرێ سۆر و عەدلایێ 110
پیرکا بێزار شەر ناخازە 125
کلاما قیزا کورد 129
وەتان تو دێیی 129
باقێ کولیلکا ژ ئەلەگەزێ 130
کولاڤرەشۆ 131
ئەلەگەزا منرا 132
بەرب چیایێ ئەلەگەزێ 134
چ ناڤی دەینم 136
دەلالیا من 139
پۆری زەر توونجک زەر 139
تو بووی مەها گولانێ 140
نازکێ 141
دیلبەرێ گول ڤەبوونە 141
دایکێ لوورکە 143
گور و رووڤی 143

جڤاتا شێر 148
نامـووس 150

عەرەبێ شەمۆ 169
کوردێد ئەلەگەزێ 169
وەزیرێ نـادر 205
پیۆنێر 205
موحبەتی 206

ئووسڤێ بەکۆ 210
لێنـین 210
ئۆکتیابرێرا 210
گولانا عەدلایێ 213
ئەرمەنیستانێرا 214
گـازێتـا "ریا تەزەرا" 216
زەڤیا کۆلخۆزا مە 218
مۆسکڤا 220
سـالا تەزە 223
مۆسکڤا شا دبە 225
دەرەنگ پێ هسیام 226
خەلەقا ئاگردا 230

نادۆیێ خودۆ 262
کەچکا کۆلخۆزڤان 262
ل زۆزانێ ئەگـریشێ 263
خالتێ جەلالزادە (جەلالی) 275
گازیتا من 275

قاچاخێ مراد 279
کـەچا کـوردا 279

جان ئێرێڤان 281
دێمێ کوبار 282
ئەتارێ شەرۆ 284
عەدلایی گازی دکە 284
شەمۆیێ کال و کورێ خوە 284
کورێ کورد 285
کرانێ مە 286
تارێقا هیژدا 287
باخچۆیێ ئیسکۆ 289
سۆڤێت 289
شڤانێ مە 290
عەلی مامێدۆڤ 292
مۆرۆف 292

تێموورێ سادق 317
تا ئەز سۆتم 317
چیا و چەمێ مە 318

تاهرێ برۆ 320
زۆزان 320
قیزا کورمانجا 320

میکاییلێ رەشید 321
لێنین تەڤ مەیە 321
وەتەن 322
هەڤالێ منی ئوورس 323
دەولەتا من 326
رۆژا وەتەنێ من 327
سبە ل ئێرێڤانێ 319
رێ 329

كلاما قیزا بەنگی 329
شـەڤ 330
یازیا مـەرڤ 331

ئۆردیخانێ جەلیل 339
هەیکەلێ لێنین 339
پارتیا کۆموونیستیێ 340
بلند بگرن بەیراقێ 341
مـووسـا جـەلیلرا 343
قیزا کورمانجا 343
جـەلیلێ برێ منرا 344
بهار، بهار، بینا گولا تێ 345
کلاما هـەرێ رندێ 345
کەڤر هەلیا گول ژێ گهیشت 348
هۆرییـا جنەتێ 349
دلێ من تەرا رێیـە 351
ئەز بەنگی مە 351
تە ئەز هـەلاندم 352
گولا سـۆرێ 352
قیزەک هەبـوو گوندێ مـە دا 353
شڤانێ تی 354
شڤان و گاڤان 355
جەردۆیێ ئەسـەد 357
لێـنـین 357
کـلامـا وەتەن 359
رۆژا ئیـرۆیین 360
مێرالی و مەیانە 362

کارلێنێ چاچان 368
لێـنـین 368

ئۆکتیابرێرا 369
مۆسکڤا 370
سەمەندێ سیابەندرا 371
گەنمێ عەدلایێ 371
فێستیڤالا جاهلتیێ 372
هەڤالێ منرا 374
دەنگێ دایکێ 375
وەتەنێ منرا 376
بیرانین 377
ئێرێڤانێرا 378
ل زاڤۆدێ 379
ئەلەگەز 380
چیچەک 381
پاییز 382

فێریکێ ئووسف 383
گولیزەرا من 383
ئەیدا مە بمبارەک 384
بهار 386
کانی 387
دو هەڤالن دو کولیلک 387
دەولەمەند 388
فۆرتەک 389
شایر و تاریق 390
دەوەتا کۆلخۆزڤانا 392
سحیدێ ئێبۆ 395
جێرگا بەرب مۆسکڤایێ 395
ئەرمەنیستانێرا 396
سەر شێمیکا ماڤزۆلیێ 399
قیزا چین 400

نەخوەشخوەنێدا 402

بلوورڤان 406

سمۆیێ شەمۆ 410

ئۆکتیابرێرا 410

ئەوانا هەنە 411

بیرانین 411

ئەم کۆچەربوون 412

کەچکا دەلال 413

نزام چما 413

خەزال 414

ئەڤا گوندا 415

رێداکتۆر ئە. عەڤدال

شکلچی ئا. گاسپاریان

تێخرێداکتۆر ڤ. گالستیان

کورێکتۆرێ کۆنترۆل گار. هاکۆبیان

نەشرخانا ١–ی ئیدارا هایپۆلیگرافهراتێ

ئێرێڤان، سۆقاقا ئالاڤێردیان – ٦٥، س. ١٩٥٨

ئیدی دەرەنگ بوو

ئەمەریکێ سەردار

نەشرەتا "سۆڤێتاکان گرۆخ"

یێریڤان ١٩٧٩

نەمەبر

تەمۆ ملەکی خوە شێردا ئوندا کر، چەند جیا بریندار بوو، ب ملەکی و وان برینا ڤەگەریا گوند. گونددا مێر کێم بوون، چووبوون بەر شێر، خەبات کەتبوو ستووێ ژنا و زارا. دلێ وی تەموول نەکر، خوەست دەشتێدا بخەبتە. رۆژەکێ، دودا چوو خەباتێ. گەلەکی چەرچری، لێ قەواتا وی نەگهیشتێ.

– ئەز زانم، تەمۆ، خیرەتا تە تەموول ناکە، دخوەزی دەوسا لاوکا بخەبتی، – سەدرێ کۆلخۆزێ گۆتێ. – لێ تو نکاری خەباتا گران بکی. گورا من دکی، وەرە ببە نەمەبر. ئەو ژی خەباتە و گۆتی یەک وێ خەباتێ بکە یانێ نا؟

سڤتە دودل بوو: "زارەک ژی دکارە وێ خەباتێ بکە"، – دفکری. لێ پاشی خەباتا چەند رۆژا ئەوی دیت، وەکی نە کو کۆمەکێ نادە، لێ هەلا سەر ستووێ هەڤالا دبە بارگرانی. فکری، فکری، دیت، وەکی سەدر راست دبێژە. رۆژەکێ ژی چوو جەم سەدرێ کۆلخۆزێ و قاییلبوونا خوە دا. تەمۆ بوو نەمەبرێ گوند. و موهولا خوە ب وێ یەکێ ئانی، وەکی ب وێ خەباتا خوەیە سادەڤا وێ قولخی مەریا بکە.

سبێ شەبەقێ چەلتە داڤیتە ستووێ خوە، دچوو ئۆرتا گوند، دسەکنی. گوندیا وەعدێ وی زانبوون، نەمێ ئێڤارێ نڤیسی دبرن، ددانێ، وەکی باڤێژە پۆشتێ. تەمۆ ڤردا ژی نەمە دبرن، وێدا ژی دانین. ئەو بووبوو تێلا ئۆرتا گوند و پێشەنیێ. ب دەستێ وی نەمێ گونددا نڤیسی دگهیشتنە پێشەنیە، یێد پێشەنیێدا نڤیسی دگهیشتنە گوند.

پۆشت مەرکەزا نەهیێدا بوو. ئێپێجەیی دوور بوو. تەمۆ پەیا دچوو، دهات. وەختا دگهیشتە جی، بەرێ ئەولن نەمێ گونددا نڤیسی داڤیتنە قوتیا پۆشتێ، پاشێ دچوو پۆشتا رۆژێ دستەند. پێشیێ نەما دنهێری، چکا یێد کێ هاتنە. دەستنڤیسارا سەر گشکا ناس دکر ئو گاڤا نەمەکە ب دەستنڤیسارا مەریێ خەریب نڤیسی ددیت، شک دکەتە دل و تمێ ئەو کوتاسیا گشکا دگیهاندە خوەیێ وێ. "دبە "کاغازا رەشە"، –

تەمۆ دفکری. – دبە برینداره، نکاربوویە بنڤیسە، هەڤالا ژێرا نڤیسیە. ئەز چرا گۆتی وێ بێبەختیێ زوو بگهینم مالا وان؟ دەستێ من نایێ نەمێ شابوونێ وانرا بینم، لێ قە نا دەستێ من تێ بەسا بێبەختیێ هەڤەکی دەرەنگ بگهینم وانا..."

و ئەوی نەمێ ئوسا ب خوە نەدبر، گازی ئووسڤێ کورێ خوە دکر، تەمی ددایێ، وەکی وان نەما لاپ ئاخریێ بەلا بکە. ب خوە ژی دهاتە مالێ، مەدە – مرووزکری بوو، تێ بێژی وێ رۆژێ تشتەکی خوە ئوندا کریە. گوهێ وی سەر دەنگا بوو، چکا وێ رۆژێ شن – گریێ بکەڤنە کیژان مالا گوند. مال دەرنەدکەت، رووێ وی نەدگرت مەریا بنهێرە، وی ترێ بۆنا وێ یەکێ ئەو گونەکارە. و گاڤا پێ دهەسیا، وەکی تشتەکی خراب تونە، پاشێ ژ مالێ دەردکەت، دچوو ناڤا گوند. دقەومی پاشی بەسا نەبخێرێ ئەو راستیێ نەخوەش دکەت، برینێد وی دێشیان، چەند رۆژا دکەتە ناڤا جیا. دەوسێ ئووسڤێ کورێ وی دچوو پۆشت دستەند، دانی، بەلا دکر.

گوندی دوور بوو، ناڤا چیادا بوو. وان چاخا هەلا رادیۆ تێدا تونەبوو. لەما ژی هەتانی دگهیشتە گوند، رۆژنەمە بەر چەعڤێ خوەرا دەرباز دکرن، دخوەست پێ زانبە، چکا پێشەنیێدا هال چاوانە. دکارە بقەومە دەرهەقا گوندیێ واندا رۆژنەمادا تشتەک نڤیسینە، و وەختا بەسێ شابوونێ هەبوونا، دلەزاند گاڤەکێ زوو بگهیژە گوند، شابوونێ تێکە دلێ گوندیا. لێ ئەگەر دەرهەقا واندا رۆژنەمێدا نڤیسیبوونا، بەرێ ئەولن دچوو وێ مالێ و ئەو هەژمارا رۆژنەمێ ددا وان.

وەختا نەمە گەلەک بوونا، شابوونەکە مەزن دکەتە دل. پەرێ گوندی ئالیێ رێڤا دەستپێ دکر، نەما بەلا دکرن، دچوو بەر دێری دسەکنی و ب دەنگەکی بلند دکرە گازی:

– مالێ، مزگینیا من، نەما فلانکەسێ هاتیە!

لێ تو وەختا چەعڤرۆنایی ژ وان نەدستەند.

– شکر ساخە، ئەو ژی چەعڤرۆنایا منە مەزنە، – دگۆت و بەرێ خوە ددا مالەکە دنێ.

و ئاها مال ب مال دگەریا، هەتانی چەلتێ وی ڤالا دبوو، پاشێ بەرب مالا خوە دچوو. ئەشق بوو، لاقردی دکرن، نەفەرێ مالێ پێرا – پێرا تێ دەردخستن و دگۆتنێ:

– نەڤی ئیرۆ نەمە گەلە بوونە، لەما کێفا تە ئوسا جییە؟

تەمۆ زانبوو نەمێ کێ کەنگێ هاتنە. گاڤا نەمێ یەکی دەرەنگی دکەتن، خشووشی دکەتە دلێ وی. و وەختێ پۆشت دستەند، بەرێ ئەولن نەمێ مەریێ ئوسا دگەریا. "ڤێ جارێ ژی نەما فلانکەسێ تونەبوو"، ئەوی دلێ خوەدا دگۆت و وەختا بەلاکرنا پۆشتێ ئوسا دزیکاڤا بەر مالا ویرا دەرباز دبوو، تێ بێژی ئەو گونەکارە، کو نەمە نایێن. وەختا شوخولێ وی ژی هەبوویا، تو جارا ب خوە بەرب مالێ ئوسا نەدچوو. ئووسڤێ کورێ خوە دشاند یانێ ژی قە نەدچوو. "ئەز نکارم دەستەڤالا سەر واندا هەرم، ئەو دفکری. چ گاڤا چەعڤ من کەڤن، خەریبێ وانە بکەڤنە بیرێ".

***

شامل تایێ – تەنێ بوو. باڤێ وی زوودا وەفات بووبوو و خەزالێ جانیا خوەیە جان دابوو سەر کور، مەزن کربوو. شامل مەکتەبا ئۆرتە کوتا کربوو، گونددا سەروێرێ کلووبێ بوو. وەختا دەستب شێر بوو، ئەوی ئەرزا خوە دا و ب رەزادلی چوو پێشەنیێ.

پاشی چووینا شامل خەزال تەنێ ما. زارێ جینارا دهاتن بال رادزان، خەباتەکە گران هەبوویا، ئووسڤێ کورێ تەمۆ دهات کۆمەک ددایێ.

تەنێ چێلەکەکە وێ هەبوو و ب وێ ئەبوورا خوە دکر.

رەما دلێ وێ گەلەک بوو. شیر و ماستێ وێ چێلەکێ تەمام دکەتە زکێ وان زارا، کو باڤێ وان چووبوونە بەر شێر. چقاس کەسیب بهاتانا بەر دێری، تو جارا دەستەڤالا ڤەرێنەدکر.

– برا ببە تەسەقدا شاملێ من، – ئەوێ دگۆت و تشتەک ددا دەستێ کەسیبا. هەبوونا وێ ژی ئەوقاس تونەبوو، لێ هەر هەڤتێ نانێ گەرم دەردخست.

مەهێ جارەکێ، دودا نەمێ شامل دهاتن، تەمۆ ئەو نەمە دخوەندن و پاشی بەلاکرنا پۆشتێ نەدچوو مالا خوە، دهاتە مالا خەزالێ. خەزالێ دگۆت، ئەوی ژی جابا نەما شامل دنڤیسی. کوتاسیێدا عەسە ئالیێ خوەدا چەند گلی دنڤیسی و سلاڤێ شیرن ژێرا دشاندن.

***

ئەو ئێپێجە وەخت بوو نەمێ شامل نەدهاتن.

رۆژەکێ ژی، ئیدی سەرپاییز بوو، وەختا تەمۆ پۆشت دستەند، لێنهێری نەما شامل هەیە و ڤێ جارێ دەوسا نەما سێنچک پاکێتەکە قالمە. شک کەتە دل: رند دینا خوە دا دەستنڤیسارا سەر پاکێتێ. نا، دەستنڤیسارا شامل بوو. وەختا گهیشتە گوند (ژێرا بووبوو خەیسەت)، پێشیێ بەرێ خوە دا مالا خەزالێ. هەلا دوورڤا دیت، وەکی خەزال سەر قوونتاخا خێنی روونشتیە. گاڤا رانێزکایی پێرا کر، خەزالێ ئەو دیت و بەرب وی هات.

– خەزال، مزگینیا من! تەمۆ گۆتێ.

– مزگینیا تە سەر سەرا، سەر چەعڤا، خەزالێ جاب دا.

ئیدی نەچوونە هوندور، تەڤایی سەر سەلێ بەر دێری روونشتن. تەمۆ پاکێت ڤەکر. خێنژ نەمێ پەرچەکی رۆژنەمەکە ئەرمەنی ژی تێدا هەبوو.

– پی، ئەڤا شکلێ شاملە، – تەمۆ پەرچێ رۆژنەمێ نهێری و گۆت.

خەزالێ ئەو پەرچە رۆژنەمێ ژ دێست رەڤاند. دێری بوو، لێنهێری.

– راستیێ ژی شکلێ شاملێ منە! بوو کالینا دێ. من سفتە ناس نەکر.

چەند جارا شکل هلدا پاچ کر: زوور بووبوو لێدنهێری. ژێ تێر نەدبوو، دخوەست ب وی شکلی ئەئاجا دلێ خوە بشکێنە.

– ئەز قوربانا کورێ خوەمە، چقاس مەزن بوویە، هاتیە گوهاستنێ، – ئەوێ گۆت.

– سمێل هیشتنە. دڤینی، سمێل چقاسی لێ تێن.

پێشیێ تەمۆ نەمە خوەند. نەمە کورت بوو. شامل نڤیسیبوو، وەکی شکر ساخ – سلامەتە، وەعدێ وی تونە هوورگلی بنڤیسە و وی پەرچێ رۆژنەما پێشەنیێ دشینە، ل کو دەرهەقا ویدا نڤیسینە.

پاشێ تەمۆ رۆژنەمە خوەند. نڤیسی بوون، وەکی چاوا شامل تانکەکە دژمن شەوتاندیە ئو، وەختا قوماندار برینداربوویە، دەوسێ گرتیە، ب چەند هەڤالاڤا تۆپکەک خوەیی کرنە و نەهیشتنە دژمن پێشدا بێ. بۆنا ڤێ مێرخاسیێ ئەو ب ئۆردێنێ هاتیە رەواکرنێ.

– ئەڤا ژی ئۆردێنە، – تەمۆ نیشانا سەر پێسیرا شامل، کو شکلدا دهاتە کڤشێ،

نیشانی خەزالێ کر.

– ئەز قوربانا هۆردێنا کورێ خوەمە، – خەزالێ گۆت و جارەکە مایین ژی شکلێ شامل پاچ کر، پەرچێ رۆژنەمێ تەمز قات کر و کرە بەر پشتا خوە.

خەزالێ شابوونا نزانبوو چ بکرا. دها ژیر بووبوو، سڤک – سڤک دچوو، دهات. تەمۆ کر – نەکر، یاخا خوە ژێ خلاز نەکر. خەزالێ پێرا – پێرا پریمووس دادا، شیر دانی سەر. تەمۆ شەلبکە شیرێ گەرم ڤەخوار و رابوو خاترێ خوە ژێ خوەست و چوو.

پاشی بەلاکرنا پۆشتێ تەمۆ ڤەگەریا، وەکی جابا نەما شامل بنڤیسە. لێ خەزالێ نەمە نەدا نڤیسارێ.

– جێ من قوربانا خوەکە، خەزالێ گۆتێ، سبێ زوو وەرە، شوخولەکی من تە هەیە.

– نە ئاخر سبێ زوو ئەزێ هەرم پۆشتێ بینم، – تەمۆ گۆتێ.

– تشت ناکە، سبێ ژی بۆنا خاترێ من هەڤەکی دەرەنگ هەرە، – خەزالێ ب لاڤایی گۆتێ.

تەمۆ سبێ شەبەقێ چوو مالا خەزالێ. ئەوی ترێ وێ جابا نەما شامل بنڤیسە. لێ خەزالێ کێر دا دێست و گۆتێ:

– چێلەک قوربانا شاملە، برا بێ ب دەستێ خوە شەرژێکە. لێ ئیرۆ تو گۆتی ڤێ مۆزکێ شەرژێکی. ئەزێ قوربانێ بەلاکم، وەکی شاملێ من ساخە.

تەمۆ نەخوەست مۆزکێ شەرژێکە، لێ کر – نەکر چارە خەزالێ نەبوو.

– نە کو، نا، – ئەوێ گۆت. – من سۆند خواربوو چاوا نەما شامل بێ، گۆتی مۆزکێ شەرژێکم، قوربانا وی بەلاکم. جەنما مۆزکێ کری، برا شاملێ من ساخبە، دارێ – دنێدا تشتەک من نە لازمە.

تەمۆ دی خەزالێ نکارە، مۆزک ژ تەولێ دەرخست، برە بەر دێری. ئەوی و خەزالێ ئانجاخ مۆزک ئاڤیتنە عەردێ، بەرێ وێ رۆیێدا کرن. خەزالێ لنگێ وێ گرتن، تەمۆ کێر دا سەر ستو. بوو فشینا خوونێ، ئاڤیت. خەزالێ لنگێ مۆزکێ بەردان، لەز چوو هوندور مالێ، شکلێ کور ژۆردا ئانی، دەرخست دەرڤا، دەستێ خوە خوونێدا کر و ئەنیا شکلێ شامل خست.

قوربانا شامل هەڤت مالا بەلا کر، پارا تەمۆ دایێ و هیڤی کر، وەکی پاشێ بێ جابێ بنڤیسە.

هەما وێ ئێڤارێ ژی تەمۆ نەمە شاملرا نڤیسی، هلبەت، بیر نەکر بنڤیسە، وەکی دێ قوربانا وی دایە.

نەمەک، دو نەمێ شامل هاتن، لێ دیسا نشکێڤا هاتنە برینێ. چەعڤێ خەزالێ ل رێ قەرمی. تەمۆ رند هاژ ڤێ یەکێ هەبوو و چ گاڤا پۆشت دستەند، بەرێ ئەولن نەما شامل دگەریا. لێ نەمێ وی بووبوون قاتی و تەمۆ نزانبوو، چاوا جابا خەزالێ بدە. چمکی زانبوو، وەکی هەرتم چەعڤێ خەزالێ رێیە، سەر قوونتاخا خانیێ خوە روونشتیە و هیڤیا تەمۆیە. چ گاڤا راستی تەمۆ بێ یانێ وی دوورڤا ببینە، وێ عەسە بێ نێزیکبە و بێژە: "تەمۆ، کاخازێ شاملێ من نەهاتیە؟" و وێ ب زارینەکە ئوسا بێژە، وەکی دل – هناڤێ تەمۆ ژۆردا بینە خوارێ، روحێ وی تەڤیهەڤکە، ئێشا برینێ وی بدە تەزەکرنێ. چڤاسی ژی تەمۆ خوە تا ددا، وەکی راستی خەزالێ نەیێ، لێ نەدبوو. تە هەو دنهێری ئێڤارێ خەزال خەپە – خەپ دهاتە مالێ و تەمۆ دکەتە هالەکی گران. نزانبوو چاوا بکە. مەنیک دگرت، بەر دلدا دهات، لێ دلێ دێ رەهەت نەدبوو. رۆژ ب رۆژ بەلەنگاز دبوو، دها پیر دبوو.

ئیدی زڤستان بوو، لێ نەمێ شامل نەدهاتن. خەزال ژی نەخوەش کەتبوو، ناڤا جیادا بوو. تەمۆ جارەکێ، دودا سەردا چوو. و گاڤا دەردا دچوو، خەزالێ دەستێ وی دنهێری، هیڤیا نەمێ بوو. لێ نەمە تونەبوو.

– تەمۆ، تو بێ چرا کاخاز نایێن؟ – خەزالێ دگۆت، زوور دبوو چەعڤێ تەمۆ دنهێری. – دیا وی بمرە، دەڤێ من ناگەرە، دبە خوەدێ نەکری تشتەک قەومیە...

– سەبرا خوە بینە، مالاڤا، – تەمۆ دگۆتێ. – تشت ژی تونە. دە شەرە، دبە مەجال ناکەڤە، دبە پۆشت دەرەنگی دکەڤە...

دلێ وی تەموول نەدکر، تشتەک دکرە مەنی و زوو رادبوو، دچوو.

چڤاس دچوو، هالە خەزالێ هێ گران دبوو. حزرەتا کور ئالیکی، نەخوەشی ئالیکی لێ هاتبوونە هەڤ.

***

رۆژەکێ ژی تەمۆ ناڤا نەمێد ستەندیدا نەمەک دیت. سەر ناڤێ خەزالێ شاندبوون. دەستنڤیسارا سەر پاکێتێ نەناس بوو. شکەکە مەزن کەتە دلێ تەمۆ، سەبرا خوە نەئانی و پێرا – پێرا ڤەکر. قوماندار نڤیسی بوو، وەکی شامل ب مێرخاسی کریە شەر و عەمرێ خوە دایە رهینا وەتەنێ سۆڤێتیێ...

خوودانەکە سار سەر تەمۆرا ئاڤیت، چۆکە وی ست بوون، جیێ خوەدا روونشت. دێمەکێ نەخوەش هاتە بەر چەعڤا و تەخمین کر، وەختا ڤی "کاخازێ رەش" بستینە، هالێ خەزالێ وێ چاوابە. لێ چاوا بکە؟ چ جوورەیی ئەلامەتیێ بدە دێ؟ فکری، وەکی چ جوورەیی ژی دێ پێ بدە هەساندنێ، هەساب یەکە – خەزال وی هالیدا بەر دەربا هایە گران تو جارا تەیاخ ناکە.

رابوو، ب دەستەکی چەلتێ پۆشتا رۆژێ تێدا ئاڤیتە ملێ خوە، سەرێ خوە کرە بەرخوە و ب کولزکی بەرێ خوە دا گوند. هێدی – هێدی دچوو. دوورڤا یەکی بدیتا، وێ بگۆتا ڤەی کێفخوەشە، ئوسا دشەوشی. هەی دچوو، هەی دفکری، لێ تو چارەک نەددیت. وەختەکێ نهێری وێ رانێزکایی گوندرا کریە. سەر پرا بنەتارا گوند روونشت، بینا خوە ستەند. دیسا فکری، گەلەکی فکری. خولەسە، هاتە سەر وێ فکرێ، وەکی ڤێ گاڤە کاخازێ شاملی رەش نەدە خەزالێ.

وێ رۆژێ برینێ وی دها گەلەکی ئێشیان. ئێشا وان و جابا کوشتنا شامل روحێ وی ڤەژەندن.

تەمۆ ئانجاخ خوە مالێرا گیهاند و پۆشت دا دەستێ ئووسڤێ کورێ خوە، وەکی بەلاکە، لێ ب خوە ژی کەتە ناڤا جیا.

رۆژترا مایین چەلتێ وی ملدا، سەرێ وی بەردا هێدی – هێدی دچوو، وەکی پۆشتێ بینە. خەزال قە فکرا وی دەرنەدکەت. تەمۆ دخوەست ب تشتەکی برینا وێ دەرمانکە، هالێ وێ سڤککە. دفکری، چاوا بکە، چ جوورەیی بکە... گەلەکی فکری، رۆکر – پیڤا... نشکێڤا فکرەک هاتە سێری... و تەمۆ قرار کر... لەزە – لەز، تەڤیهەڤبوویی پێشدا چوو، پۆشت ستەند و قچێ ڤەگەریا.

هەما وێ رۆژێ تەمۆ دەرێ خەزالێ ڤەکر و چەعڤرۆنایی دایێ، وەکی نەما شامل هاتیە. رەنگ خەزالێدا هات، هزنگ دا خوە رابوو، ناڤا جیێ خوەدا روونشت. تێ

بێژی وان چەند دەڤێ پێشن خەبەردان پێ نەدبوو. پاشێ بوو زارینا وێ:

– وەی چەعڤرۆنایا تە سەر چەعڤێ من! دارێ دنێدا دەڤێ تە چ بگەرە، ئەزێ بدم... نە شکر شاملێ منی ساخە... ئەز بەختێ تەمە، جێ زوو ڤەکە بخوونە، چکا چ نڤیسیە.

تەمۆ کێلەکێ روونشت. تێ بێژی هیڤیا ڤێ یەکێ نیبوو، سفتە خوە خوردلی، پاشێ دەقەکێ فکری، نەما سێنچک ڤەکر. خوەست ئەشق بخوونە، لێ تەڤیهەڤ بوو، سۆرۆ – مۆرۆ بوو، دەست لێ لەرزین، تێ بێژی بێ کاخاز دخست، دهەژاند. هەتانی خوەند، خوودانێ سەرا ئاڤیت. جارەکە مایین نەمە قات کر، دانی سەر جیێ خەزالێ. سەرێ وی بەردا بوو، نکاربوو چەعڤێ خەزالێ بنهێرە، خوە چەلتەڤا مژوول دکر.

تێ بێژی شکا تشتەکی کەتە دلێ خەزالێ، ژ وێ شکێ ترسیا. روحێ وێدا شەرێ شکێ و شابوونێ بوو، خوەست شک ئالتبە، شابوون ئالتکە، لێ دلێ دێ شەدەتیا تشتەکی مایین ددا.

نشکێڤا ئەوی و خەزالێ هەڤ نهێرین. ژ شکا چەعڤێ دێ ترسیا، تێ بێژی سورا وی بەتال بوو، سەرێ خوە کرە بەر خوە، لەز رابوو، خاترێ خوە ژ خەزالێ خوەست و هەر تەنێ سەر شێمیکێ ڤەگەریا و گۆتێ:

– ئەزێ ئێڤارێ بێم جابێ بنڤیسم.

لێ ئێڤارێ نکاربوو بهاتا، ئوسڤێ کورێ خوە شاند. ئووسوڤ جاب نڤیسی.

و خەزالێ چەند نەمێ ئوسا ستەندن، شکا وێ هێ مەزن بوو، لێ ترسێ بەری وێ شکبەریێ ددا.

وان نەما ژی کۆمەک نەدانە خەزالێ و چڤاس چوو، هالێ وێ گران بوو. رۆژەکە دەرباهارێ، گاڤا شلۆپە دبارین، خەزال چوو رەهمەتێ. دەر – جینار هاتن، مالا وێدا تژی بوون، مەیت دانین بەر ستێر و شینا وێ کرن.

ژنا سەر خەزالێ دنڤاتن، کلام داڤیتن سەر ریا شاملە دوور، خەریبێ خوە و دگریان.

تەمۆ ژی وێدەرێ بوو، سەرێ وی بەردا، قنجلی بوو سەر هەڤ، ناڤا کالادا روونشتبوو، جخارە سەر جخارێ دکشاند.

تابەتی نەدکەتە تەمۆ، هەی رادبوو دەردکەتە دەرڤا، جارەکە مایین دهاتە هوندور، خوە دخوردلی، مینانی مەرڤەکی تشتەکی خوە ئوندا کربە.

وەختا دەمەکێ گشکا خوە کەر کر، نشکێڤا تەمۆ رابوو، هات بنپیا مەیتێ خەزالێدا سەکنی و گۆت:

– جمعەت، ئەزیرۆ بەر ڤی مەیتی شەرمیمە.

– خوەدێ شەرمێ نەدە، تەمۆ، – کالەکی گۆت.

– ئەرێ، ئەرێ، ئەزیرۆ بەر ڤی جنیازی شەرمیمە، – تەمۆ گلیێ خوە دوجار کر. کەلا گری دابوو قرکێ، نکاربوو خەبەردانا خوە کوتا بکە. دەزمال ژ جێڤا خوە دەرخست، هێسرێ چەعڤێ خوە تەمز کرن. – داییکا خەزال، تێ بباخشینی من. لێ ئەز نە گونەکارم. من بۆنا تە ئوسا کر. جمعەت، – تەمۆ ڤەگەریا حازرارا گۆت، – ئەڤا چەند مەهە کاخازا شامله رەش هاتیە، لێ من ... نکاربوو بدا داییکا خەزال... وی هالیدا، وێ نەخوەشییێدا من توروش نەکر زولمەکە ئوسا بکم... و من ئەو نەمە خوەیی کر. من ددیت، چڤاسی چەعڤنهێریا نەمێ کورە. من چاوا رابوویا "کاخازێ رەش" بدایێ؟ ئەز فکریم، چاوا بکم، وەکی دەردێ وێ سڤک بکم. لەما ژی من چەند جارا ئەو خاپاند، ژ ناڤێ شامل نەمە ژێرا نڤیسین... من گۆ بەلکی هەڤەکی پاکبە، پاشێ...

تەمۆ دەستێ خوەیی رجاف کرە جێڤا بەریا خوە، پاکێتەکە ناڤا کاخازێدا پێچایی دەرخست، چەند گاڤا پێشدا چوو، سەر مەیتدا خاربوو، دانی سەر سینگێ دێ.

– مالخراب! تو گەلەکی مۆتاجێ نەمێ شامل بوویی. ئەڤا ژی نەمە... – نکاربوو گلیێ خوە کوتا بکە، ب چەعڤێ هێسر ژ هوندور مالێ دەرکەت.

خەزال برن هەق کرن. تەمۆ ژ سەر مەزەلا ڤەگەریا، کەتە ناڤا جیا. هال کەتبوو، ئێشا برینا زێدە بووبوو.

چێلەکا قوربانا شامل بوو گۆشتیێ خێرا خەزالێ.

***

شەر کوتا بوو. شابوون کەتە گوند، گەلەک ڤەگەریانێ مالێ خوە. لێ چەعڤێ گەلەکا ژی ل رێ ما...

تەمۆ ئیدی نەمەبر نیبوو، لاپ بێسەهەت بووبوو و کەتبوو ناڤا جیا. شەر کوتا بووبوو، لێ تەمۆ مالا خوەدا بوو شەهیدا وی شەری.

و گاڤا چەند سالا پێشدا گونددا بۆنا بیرانینا شەهیدێ گوند هەیکەل چێکرن، گوندیا قرار کر ناڤێ تەمۆ ژی سەر وی بنڤیسن. و پەی ناڤێ شاملرا ناڤێ تەمۆ سەر هەیکەل هاتە نڤیسارێ.

س. ١٩٧٦ – ل

خەریبۆ

بەکرێ تەیۆ پیرەدێ، ژنا بووکین و کورێ خوەیی بچووک مالدا هیشتن و چوو بەر شێر. نەمێ وی و مالێ تمێ سەرهەڤدا دچوون و دهاتن. ئەوی زانبوو، وەکی پشتێدا ژی چەتنە، لێ نەمێ ژنێدا تو گلیک دەرهەقا وێ یەکێدا تونەبوو. ژنێ دنڤیسی، وەکی هالێ وان خوەشە، کورێ وان ئیدی مەزن بوویە، دچە مەکتەبێ. بەکر ژی دەرهەقا چەتنایێد پێشەنیێدا نەدنڤیسی بۆنا خەما نەکە دلێ نەفەرێ مالا خوەیە بچووک، دلدمی ددا بەر دلێ وان، وەکی شەرێ زووترەکێ کوتابە و ئەوێ سلامەتی ڤەگەرە. "وی چاخی، – ئەوی دنڤیسی، – ئەمێ دیسا ئوسا رند دەربازکن، چاوا بەری شێر بوو".

ئەو دو سال بوو شەر بوو. بەکر چەند جارا سڤک بریندار بووبوو، لێ دەرهەقا وێ یەکێدا تو گلیک مالێرا نەنڤیسی بوو. ژنێ ژی نەنڤیسی بوو، وەکی ناڤا وان هەردو سالادا چ چەتنایی دیتیە، چ زەلوولی کشاندیە، دیا وی چوویە رەحمەتێ. یەک دەرهەقا یەکیدا دفکری و چ قۆلێ ملێ وان دهات دکر بۆنا خەمێ هەڤدو بدنە سڤککرنێ. لێ خەم سڤک نیبوون، ئەوقاسی وانا ژ هەڤدو ڤەدشارتن. کور ژی نەمێ بچووک ب دەستخەتێ نە ئەوقاس بەدەو باڤێرا دنڤیسی و هەرتم نەمە ها کوتا دکر: "تێ کەنگێ بێیی، ئەم هیڤیا تەنە".

جابا باڤێ دەرەنگی نەدکەت. "تو ئاقلبە، مەزنبە، گورا دیا خوە بکە، کورێ منی عەزیز، باڤێ تەئێ زووترەکێ خوە وەرا بگهینە". کور دخوەند و وی ترێ باڤی ئیدی رێیە و چەندەکی شووندا وێ بێ بگهیژە جی.

وەختەکێ نەمێ بەکر هاتنە برینێ. ژنێ چقاس نەمە شاندن، بێ جاب مان. نەمێ بەکر بوونە مەعسیێ بنێ بەعرێ. ژن گەلەکی هیڤیێ ما، لێ نە یا بەکر بوو، نە ژی نەمێ وی بوون. نەمێ وی بوونە قاتی.

شەر کوتا بوو. کێ ساخ مابوو، سەر مالا خوەدا ڤەگەریا. ژنێ تەنێ کاخازەک

ستەند، وەکی مێرێ وێ – بەکرێ تەیۆ شێردا بێ سەر – بەراتێ ئوندا بوویە.

ژنێ تەوقێ خوە ژ بەکر بری، تەعری – جانیا خوە دا سەر کور، مەزن کر.

***

شەرەکی گراندا بەکر بریندار بوو. هەر وەختەکێ چەعڤێ خوە ڤەکر، لێنهێری وێ عەردێیە. خوەست رابە، لێ شەوشی، کەت. گەلە خوون ئوندا کربوو، نکاربوو پاکی سەر قەدەما بسەکنە. عەردێ ڤەلەزیا، ما هەتانی تەعری کەتە عەردێ. سەر زک خوە عەردێرا کاش کر، شوولکی، پێشدا لڤیا. دوورڤا شێنلکەک دیت. زۆر جەفاکی گهیشتە مالا پەرێ گوند و دێری خست. کالەکی ئووکراین دەری لێ ڤەکر و گاڤا پێ هەسیا، وەکی ئەسکەرێ سۆرە، برە هوندور. ڤێدەرێ ئەو پێ هەسیا، وەکی فاشیستا ئەو گوند هلدانە، ئۆردیا سۆڤێتیێ پاشدا ڤەکشیایە.

چەند رۆژا وێ مالا ئووکرایندا ما، برینا وی کەوییا، هەڤەکی سەر خوەدا هات. شەڤەکێ ژی خاترێ خوە ژ وێ مالێ خەریبدۆست خوەست و دەرکەت، بەرێ خوە دا رۆهلاتێ. دخوەست هەرە پێشەنیێرا دەربازبە، بگهیژە ئەسکەرێ مە. وێ شەڤێ هەتانی سبێ چوو. وان جیا نەناس بوو، ب خوە ژی نزانبوو چاوا هەرە و کیدەرێرا هەرە. خالفی و زووترەکێ کەتە تۆرا فاشیستا. برن کرن کۆنسلاگێرێ.

کۆنسلاگێرێدا ئەوی چ دیت، برا سەرێ وییە...

بن دەربێ ئەسکەرێ سۆردا فاشیست پاشدا ڤەدکشیان، کۆنسلاگێر ژی دگوهاستن، بەرب رۆئاڤایێدا دبرن.

شەر کوتا بوو. کۆنسلاگێرا وان کەتە دەستێ ئەسکەرێ ئەمینێ. کێ ساخ مابوو، ئازا کرن، لێ نەهیشتن، وەکی ئەو بگهیژنە ئەسکەرێ مە. هەزار جورە دەرەو ناڤا دیلێ مەدا بەلا دکرن، گڤا کێ ڤەگەرە هەرە، وێ عەسە وان و ژن، زارێ وان سرگوونکن سیبیرێ.

بەکر ژ گۆتنا وان باوەر کر، ترسیا، ڤەنەگەریا وەلاتێ خوە. و وێ رۆژێدا دەستب عەمرێ وییی گەرۆکیێ بوو. گەلەک وەلاتا گەریا، لێ نکاربوو تو جیکی پاکی بسترە. باژارڤانێ تو وەلاتەکی نیبوو و وەلات – وەلات دگەریا. هەتانی هات وەلاتەکیدا بنگە گرت.

ئەو چەند سال بوون هاژ ژ مالا خوە تونەبوو، نزانبوو دیا وی، ژنا وی، کورێ وی هەنە یانێ نا. گەلە نەمە شاندن، لێ نەمێ وی گشک بێ جاب مان. فکری، دبە تشتەک هاتیە سەرێ مالا وی، لەما جابا وی نادن. ڤێ جارێ دەستپێ کر نەمە جینارێ خوەرا شاندن. دیسا تو جابەک نەستەند. باوەر بکی هەموو گوندیێ خوەرا نەمە شاندن. لێ تو کەسی جابا وی نەدا. وان مەریێ خوەرا ژی نڤیسی، کو گوندێ جیناردا دمان. مەھ دەرباز دبوون، لێ جاب بووبوونە قاتی.

وی چاخی دژمنێ وەلاتێ مە دەرەوەکە تەزە بەر خوە دەرخستن: گڤا ئەو مەریێ، کو دیل کەتنە، نەفەرێ مالا وان سرگوون کرنە.

بەکر ئیدی لاپ تەوقێ خوە ژ مالا خوە بری. زەوجی. سال دەرباز بوون. دو قیز پەی کەتن. ب زمانێ جمعەتا وی وەلاتی نکاربوون ناڤێ بەکر راست هلدن. لەما ناڤێ وی ژی گوهاستن. ژێرا دگۆتن باگۆس. بەس نیبوو، وەکی ژ وەتەن مەرووم کرن، مال، ژن، زارێ وییە وەتەندا ژێ ستەندن، ناڤێ وی ژی گوهاستن. بەکرێ مە بوو باگۆسێ وان.

نە کو تەنێ وی وەلاتیدا، لێ مالا خوەدا ژی بەکری خەریب بوو. راستە، ئەو پری – هندکی هینی زمانێ وی وەلاتی بووبوو، لێ نە ژنێ، نە ژی قیزا زمانێ وی نزانبوون. و وی شەهەریدا ئەو تەک – تەنێ بوو.

دخوەست زمانێ خوە خەبەردا، لێ کەس تونەبوو پێرا خەبەردا. دهاتە مالێ – زمانەکی خەریب دبهیست. کەلا دلێ وی رادبوو، دەردکەتە کووچێ. تەنێ دگەریا و خوەخوا خوەرا کوردی خەبەردا. ئەوقاسی خەبەردا، هەتانی دلێ وی رەھەت دبوو، پاشێ ڤەدگەریا، دهاتە مالێ، سەرێ خوە دادانی و سبێ زوو رادبوو دچوو سەر خەباتێ. وەعدە بەرە – بەرە هاتە گوهاستنێ. ئیدی کێم بوخدان داڤیتن وەلاتێ مە.

ئەڤی هالێ هان ئێپێجەیی کشاند. رۆژەکێ ژی پالێ هەڤالێ وی رۆژنەمە دێستدا نێزیکی وی بوو.

– باگۆس، تو زانی، ڤێ رۆژنەمێدا دەرهەقا ملەتێ تەدا نڤیسینە، – ئەوی گۆتە بەکر.

– هەلا بخوونە و یەک – یەک منرا بێژە، چکا چ نڤیسینە، – بەکر ژێ هیڤی کر.

– تێدا نڤیسینه، وەکی ملەتێ تەیی بچووک تفاقا سۆڤێتییێدا چڤاسی پێشدا چوویه، کوولتوورا وی گولڤەدایه. ب زمانێ ته رۆژنەمە چاپ دبه، ب رادیۆیێ خەبەر ددن.

– گەلۆ ئەز دکارم ڤێدەرێ دەنگێ رادیۆیا وان ببهێم؟ – بەکر ژێ پرسی.

– راسته، ڤێدەرێ نەنڤیسینه، وەکی ئەو خەبەردان سەر چ پێلێ تێنه داینێ، لێ جی و سەهەتا وان خەبەردانا عەیانن، – پالێ هەڤالێ وی گۆتێ. – وەختا مەری بخوەزه، دکاره بگره. نها ژی وەعدە هاتنە گوهاستنێ، مینانی بەرێ بوخدانا گەلەکی ناڤێژن تفاقا سۆڤێتییێ. تو کەسێ دەنگێ خوه تەرا ناکه، وەکی تو گوهـ ددی رادیۆیا وەلاتێ خوەیی وەختەکێ، – پاله ب ئەکس گۆتێ و بن چەعڤارا لێنهێری. بەکر سەرێ خوه بەرژێر کر، تێ دەرخست، وەکی پالێ هەڤالێ وی تەنەکێ چاوا لێدا. مینانی زارا سۆرۆ – مۆرۆ بوو، دەنگێ خوه نەکر. – هەرکێ دخوەزی، ئەزێ کۆمەکێ بدمه ته، وەکی تو جیێ وێ رادیۆیێ ببینی.

– ئەز حەیرانا تەمه، چاوا ناخوازم؟ – بەکر بەر زاری بوو. – وەکی تو قەنجیکه ئوسا منرا بکی، ئەز هەتانی رۆژەکێ ساخ بم، رووبارێ دنێ بم، بیر ناکم.

هەما وێ رۆژێ ژی ئەو و پالێ هەڤالێ وی پاشی کوتابوونا خەباتێ چوونه دکانێ، رادیۆهدانۆکەکه ترانزیستۆر کرین. ئیدی بەکر نەهات مالا خوه، هەڤالێ خوەرا تەڤایی چوو مالا وی. چاوا گهیشتنه جی، رادیۆهلدانۆک پێڤا کرن و جیێ خەبەردانێد کوردی گەریان.

– چاوا رۆژنەمێدا نڤیسی بوون، نها وەعدێ خەبەردانا کوردییه، – پاله گۆت و پێل گوهاست. گەریا، لێ نەدیت. دیسا پێل گوهاست. هەر جارەکێ ئەوی پێل دگوهاست، چیکەکێ داڤیتە دلێ بەکر. گەلەکی لێ گەریان، خولەسە دەنگێ کولفەتەکێ، خەبەرنه ناس لێ تەسەله بوون: "یێرێڤان خەبەر ددە".

– ئاخ، ئەز حەیرانا وی زمانیمە، – بوو زارینا بەکر ب کوردی گۆت و دەستێ هەڤالێ خوه زەندێدا گرت. – ئەز بەختێ تەمه، دەستێ خوه نەدێ، مه جی دیتیه، – بەکر گۆتێ.

– ده، ئەز ته بمبارەک دکم، – پاله گۆتێ. – ئەز گومانم ڤرهادا تێ تمێ گوهـ بدی

سەر دەنگێ رادیۆیا راستیێ، وەکی ب زمانێ تە ژی خەبەر ددە.

وێ رۆژێدا ناڤا عەمرێ بەکردا قەوماندنەکە مەزن قەومی. چاوا ژ خەباتێ دهات، قە نان ژی نەدخوار، ددا ترانزیستۆرا خوە و دچوو هەیوانگێ. هەتانی خەبەردانا ب زمانێ کوردی خلاز نەبوویا، ژ رادیۆیێ دوور نەدکەت. وی هالیدا تەنێ ئەو بوو و ترانزیستۆرا وی بوو. رادیۆیێ ئەو وەلاتێ ویرا ددا گرێدانێ، ب زمانێ وی خەبەر ددا.

ژنا وی، قیزێد وی سەر ڤێ گوهاستنا وی عەجێبمایی مابوون و نزان بوون، وەکی چ هاتیە سەرێ وی، ب سەهەتا ژ رادیۆیێ دوور ناکەڤە و خەبەردانەکە ب زمانەکی نەناس دبهێ، خوە، دۆر – بەرێ خوە، مالا خوە، نەفەرێ خوە بیر دکە و دبە قوولێ وێ خەبەردانێ.

وەختا ئەڤ گوهاستنا وی دیتن، هەلا مەنیێ وێ نەهەسیا بوون، فکرین، وەکی دبە دین بوویە. لێ مەریێ سەر هەمد – هشێ خوە وێ هەرۆ ئوسا بکە؟ ئەو نە گونەکار بوون. وانا نە وەتەنێ خوە ئوندا کربوون، نە ژی ملەتێ خوە، وەکی کاربوونا بەکر و هالێ وی فەم بکرانا.

رۆژەکێ ژنێ ژێ پرسی:

– باگۆس، پێ رادیۆیێ ئەو تو چ دبهێیی؟

– ئەز دەنگێ ملەتێ خوە دبهێم، ئەز خەبەردانا ب زمانێ خوە دبهێم، – بەکر جابا وێ دا و هوورگلی ژێرا شرۆڤەکر، وەکی چ چیە.

– ببهێ، ببهێ، باگۆس جان، – ژنێ گۆتێ. – ئەز دکەڤم هالێ تە، زەعف رند فەم دکم، وەکی ئەو خەبەردان بۆنا تە چ هێژایە. ئیدی ڤرهادا نەچی هەیوانگێ نەبهێیی. ئەز زەعف زانم، هەزار جورە مەری هەنە. تە لێنهێری یەکی چوو ڤاییسیا تە کر. هەرە بکەڤە ئۆتاخا بچووک، دەری سەر خوە دادە، چقاسی دلێ تە دخوەزە ببهێ.

لێ دلێ بەکر دخوەست، وەکی وێ خەبەردانێ نە کو سەهەت نیڤەکێ بکشاندا، لێ قەت کوتا نەبوویا، سبێ هەتانی ئێڤارێ خەبەردانا ئوسا بەر گوهێ وی بوویا، خەبەردانا ب زمانێ دێ.

ژنێ، قیزا سەرهاتیا وی ب هوورگلی زانبوون و گاڤا دەرهەقا قەوماندنا ڤێ

ئاخرییێدا ژی پێ هەسیان، دها گەلەکی گونێ خوە پێ ئانین، لێ تشتەک دەستێ وان نەدهات. هەر تەهەری دخەبتین و دجەداندن بەر دلدا بێن، وێ کولێ ژ دلێ وی دەرخن، لێ بێفەیدە بوو. بهیستنا رادیۆیێ ژێرا بووبوو نانێ رۆژێ، بووبوو هەوا. دکەتە ئۆتاخا بچووک، دەری سەر خوە دگرت و دەستپێبوونا خەبەردانێدا هەتانی کوتاسیێ ژ رادیۆیێ دوور نەدکەت. جخارە سەر جخارێ دکشاند، دبهیست و ئاخینێ کوور رادهیشتن، چەعفێ وی تژی هێسر دبوون.

بەکر ناڤا وێ خەبەردانێدا نە کو تەنێ زمانێ خوەیی دێ دبهیست، لێ ئوسا ژی گوندێ وی، مالا وی، داییکا وییە پیر، ژنا وی، کورێ وی دهاتنە بەر چەعڤا. و چەعڤێ خوە دگرت، ب فکرێ دفری گوندێ خوە، مالا خوە. هەر تشت ئوسا ددیت، چاوا کو هیشتبوو، ژێ دوورکەتبوو. وی ترێ دیا وی دیسا ئوسا پیرە، ژنا وی بووکینە، کورێ وی ژی بچووکە، چمکی ئەو ئوسا فکرا ویدا مابوون.

خەبەردان کوتا دبوو. بەکر چەعڤێ خوە ڤەدکرن، ژ خیالا ڤەدگەریا دنیا رێئال. ئاخینەکە کوور رادهیشت، تو وەختا پێل نەدگوهاست، رادیۆ دتەمراند، دەستێ خوە ددا بەر ئەنیا خوە دفکری.

– باگۆس جان، خەبەردان کوتا بوو؟ – ژنێ دەری ڤەدکر، ژێ دپرسی. دهات کێلەکێ روودنشت، دەستێ خوە ستورا دبر. هەردو ئێپێجە وەخت کەر روودنشتن. پاشێ رادبوون، ژ ئۆتاخێ دەردکەتن، دچوون. ئەگەر قیزە مالبوونا، پێشیا باڤێدا دهاتن، خوە ستووێ ویڤا داردا دکرن، پێ شادبوون. لێ خەما دلێ باڤێ گهیشتبوو وان ژی، ئەو یەک هەتانی ناڤا شابوونا واندا ژی دهاتە کڤشێ.

بەکر ژی تەخمین دکر، وەکی ڤان ئاخریا بەربریبوونا ژنێ، قیزێد وی بەرب وی گەلەکی هاتیە گوهاستنێ. دها دلۆڤانن، بۆنا وی دها خەمخورن. گومانەکە بچووک کەتە دلێ بەکر. جارەکێ – دودا گلی بەر ژنێرا ئاڤیت. لێ ژنێ خوە کەری دانی. بەکر گەلەکی فکری، رۆکر – پیڤا و قرار کر جارەکێ ژنێرا ئەشکەرە خەبەردە.

وێ رۆژێ ژی، گاڤا مینانی هەرجار خەبەردان کوتا بوو، ژن دەردا هات و کێلەکێ روونشت. بەکر ڤەگەریا سەر ژنێ، زوور بوو چەعڤێ وێ نهێری. ئەڤێ تێ دەرخست، وەکی مێر دخوازە ژێرا گلیکی بێژە.

– ﻫ، باگۆس جان، نەبی تو دخوازی منرا تشتەکی بێژی؟ – ژنێ ژێ پرسی.

بەکر سەرێ خوە کرە بەر خوە و خوە کەر کر.

– بێژە، بێژە، باگۆس جان، – ژنێ گۆتێ. – لێ وەکی تو منرا نەبێژی، تێ ئیدی کێرا بێژی؟ نە ئەم ھەڤالێ ھەڤە عەمرن، گۆتی گلیێ خوە ژ ھەڤدو ڤەنەشێرن.

– گورا من دکی، وەرە ئەم دەستێ زارێ خوە بگرن، ھەرن وەتەنێ من، – بەکر گۆتە ژنێ. – ئەز دترسم ڤرا بمرم، وەتەنێ خوە، ملەتێ خوە نەبینم و ئەو کول منرا ھەرە گۆرێ.

ژنێ سەرێ خوە کرە بەر خوە، دەستێ خوە ژ سەر ملێ وی ھلدا و خێلەکە خورت خوە کەر کر. بەنگزێ وێرا دھاتە کڤشێ، وەکی گلیێ مێر لێ خوەش نەھاتن. مەدەکری ڤەگەریا سەر مێر.

– دێمەک، تە دخوەست ئەڤا یەکا منرا بگۆتا؟ – ژنێ ژێ پرسی.

– ئەرێ، – بەکر گۆتێ. – ئەڤا فکرا زوودا تابەتیێ نادە من، لێ من ئیرۆ قرار کر دەرھەقا وێ یەکێدا تەرا بێژم. وێدەرێ ئەزێ وە مینانی رۆنایا چەعڤێ خوە خوەیکم. تو نزانی، ئێ، وەتەنێ من چقاس خوەشە! چیا – بانیێ وی، مەرگ – چیمانێ وی، تەبیەتا وی ھکیاتینە. مەری لێ ئازانە، ترس – خۆفا رۆژا سبێ دلێ واندا تونە. ئەم وێدەرێ خوەرا بخەبتن، گولکیمی دەرباز بکن، برا زارێ مە ژی خوەرا ھێن بن. کی زانە، دبە برێ وان ژی ھەبە. نھا مەزن بوویە. وێ چ خرابیە، وەکی خووشک و برا بگھیژنە ھەڤدو؟

– نا، باگۆس جان، ئەم نکارن ھەرن، – ژنێ کەسە گۆتێ.

– چما؟ چما ئەم نکارن ھەرن؟ – بەکر ھەڤەکی ب ھێرس ژێ پرسی.

– نە ئاخر تو دیل کەتی، – ژنێ ناڤبری دا خەبەردانا وی. – تو کو ھەری وێدەرێ، وێ پێرا – پێرا تە بگرن سرگوون بکن.

– ئەو گشک ڤر – دەرەون، – بەکر ب ھێرس گۆتێ. – تشتێ ئوسا تونەبوویە و تونە. ئەز نھا رند پێھەسیامە، وەکی دژمنێ وەتەنێ من وەختێدا ئەو بوخدان داڤیتنە وەلاتێ من، قەستیکا ڤر – دەرەو بەلا دکرن، وەکی ئەم ڤەنەگەرن، نەچن. بەلکی مالا بوخدانبێژا خرابیە، وەکی بوون سەبەبێ ڤێ ھێسیریا من.

– وەکی هێسیرییێدانی، – ژنێ ب خەید گۆتێ، – تو نها ژی دکاری هەری، لێ ئەز و قیزێ خوە نکارن بێن. دبە ژنا تە، کورێ تە نها هەبن. دکاری هەری بگهیژی وانا.

– ئەزێ بچووما، – بەکر ب هێرس گۆتێ، – لێ دەستێ من وە نابە. ئەز دخوازم ئەم تەڤایی هەرن. سەد سەلەفی باوەربە، وەکی پۆشمانبوونا تەئێ تونەبە. من چقاس نەمە شاندنە، گشک بێ جاب مانە. کی زانە، گەلۆ نها دیا من، ژنا من، کورێ من هەنە یانێ نا. یا دیا من چەتن ئەوێ هەتانی نها عەمر کربە، کولا من نها ئەو زوو گیهاندیە دەڤێ گۆڕێ. ژنا من ژی هەبە، خوە هەتانی نها هیڤیا من نەسەکنیە، ئیلاهی، گاڤا تو دەنگ – هسێ من تونە. هەبە ژی نها مێر کریە. ئەز باوەر ناکم، وەکی کورێ من نها هەبە. وان سالێد چەتن، وان سالێد گراندا کی زانە چ هاتیە سەرێ وان. خوەزل هەبوونا، دەردێ من چ بوو، – سەر ڤان گلیێ کوتاسیێ بەکر کەسەرەکە کوور راهشت و سەرێ خوە کرە بەر خوە.

– نا، نا، باگۆس جان، بەر خوە نەکەڤە، خوەرا خەما نەکە، نە ئەز، نە ژی زارۆ نکارن بێن، – خەیدا پێشیێ ئیدی ناڤا خەبەردانا ژنێدا تونەبوو. – ئەم ڤرا هاتنە دنێ، مەزن بوونە، دێ – باڤێ من، مەریێ من، هەڤال – هۆگرێ من ڤرن، ئەز نکارم تەرکا وان بدم، بێم. ئەز ریا تە ژی ناگرم، دخوەزی هەرە، لێ ئەم تەرا نایێن.

– ئەزێ چاوا وە ڤرا بهێلم و هەرم؟ – بەکر گۆتێ. – بەس نینە، وەکی من جارەکێ دیا خوە، ژنا خوە، کورێ خوە هیشت، دلکێ خوە کەری کر، کەریک ور هیشت، نها ژی وە، کەرێ دلکێ خوەیی مایین ڤێدەرێ بهێلم؟ ئەز نکارم وە ڤرا بهێلم، تەنێ لێدم هەرم. من دگۆ، وەرن ئەم تەڤایی هەرن، لێ وەختا تو و زارۆ وێ یەکێ ناخوازن، گونێ من ستووێ وە، ئەز تەنێ تو جیادا ناچم. نە ئەو یاشێ منە.

– دێمەک، وەکی تو جاهل بوویایی، تەئێ ئەم بهیشتانا بچوویایی، – ژنێ ب کەن گۆتێ.

بەکر ئیدی جابا وێ نەدا، رابوو رادیۆ دانی جیێ وێیی هەرگاڤ، سەرێ خوە کرە بەر خوە، دێریڤا دەرکەت چوو.

ژن تەنێ ئۆتاخێدا ما. قیز هاتنە دۆرێ و دیتن، وەکی کێفا دیا وان تونە. ژێ پرسین چ بوویە، چ قەومیە، وەکی کێفا وێ تونە. دێ نەخوەست وانرا بێژە، لێ وانا

هەیبا وێ برن هەتانی پێ دانە گۆتنێ. قیز ژی سەر سۆزێ دێ بوون، قاییل نیبوون، وەکی هەرن.

بەکر وێ شەهەرێ مەزندا تەنێ گەلەکی گەریا. کەتبوو ناڤا بەرا متالا و نکاربوو خوەرا چارەک بدیتا. دخوەست راستی مەرڤەکی ئوسا بێ، کو کاربە دەرد – کولێ خوە ژێرا گلیکە، وەکی قە نا هەڤەکی دلێ وی رەهەتبە. لێ وی شەهەرێ خەریبدا ناسێ وییە ئوسا تونەبوون. ئەو پالێ هەڤالێ وی کەتە بیرێ. بەرێ خوە دا مالا وی، چوو.

پالێ هەڤالێ وی گەلەکی شابوو، وەکی بەکر دەری لێ ڤەکر، هات. روونشتن، خوەرا خەبەردان. پالە تەخمین کر، وەکی مەنیکە هاتنا بەکر هەیە. و گاڤا گلی هاتە سەر وێ یەکێ، بەکر خەبەردانا خوە و ژنێیە وێ رۆژێ ژێرا گلی کر. پالە بەر دلدا هات، دا باوەرکرنێ، وەکی ژن ژی نە گونەکارە، ڤرا بوویە، مەزن بوویە، هێسا نینە رابە جارەکێرا تەوقێ خوە ژ هەر تشتی ببرە و لێدە هەرە وەلاتەکی نەناس.

– ئا، دڤینی، وەختا گوهـ ددی گلیێ دژمنا، دکاری بکەڤی چ هالی، – پالە گۆتێ. – وی چاخی، وەکی تە ئەو ڤر – دەرەو، بوخدانێ وان بەندی تشتەکی هەساب نەکرانا، خوە تو نەدگەهیشتی ڤێ رۆژێ. کەنگێ دژمن قەنجیا مەریا دخوەزن؟ ئیدی چ بوویە، دەرباز بوویە، تو گۆتی ڤی هالێ خوەرا قاییلبی. راستە، چەتنە، لێ تو چارەکە مایین تونە. ئەز نکارم بکەڤم بەر گونێ تە، ئەگەر دکاری تەرکا ژن، زارێ خوە بدی، لێدە هەرە، یانێ ژی گۆتی وانا بینی سەر ریا خوە.

– نە دکارم تەرکا وان بدم، نە ژی ئەو منرا تێن، – بەکر ب دەنگەکی نەرم گۆتێ.

– وی چاخی ئیدی خوە نەزێرینە، – پالە گۆتێ. – نابە، نابە، چ بکی؟ ئەز فەم دکم، مەرییی، جارنا دلێ تە تژی دبە، دخوەزی یەکیرا خەبەردی، یەکی بشێوری. کەرەمکە، دەرێ مالا من هەرتم بەر تە ڤەکریە، ئەز ژی هەرتم حازرم، چ کو ژ دەستێ من تێ، بکم بۆنا کۆمەکێ بدمە تە. قە ڤەنەکشە، چ گاڤا دلێ تە دخوەزە، دکاری بێیی.

بەکر رازیبوونا خوە دایێ، خاترێ خوە ژێ خوەست و دەرکەت. دیسا شەهەردا ئێپێجەیی گەریا، ئێڤارێ دەرەنگ ڤەگەریا هاتە مالێ. قیزێ وی ئیدی رازا بوون. ژن

ژی کەتبوو ناڤا جیا، لێ هەلا رانەزابوو. بەکر کەرە – کەر کنجێ خوە ئێخستن و کەتە ناڤا جیا. وێ شەڤێ هەتانی سبێ خەو نەکەتە چەعڤا. خەمێ گران خەو لێ تەقساندن، چڤاس ژی دفکری، خوەرا تو رێک نەددیت. سبێ زوو هەلا ژنا وی، قیزێ وی رازایی بوون، رابوو ب چەعڤێ خەوخی ژ مالێ دەرکەت، بەرێ خوە دا جیێ خەباتا خوە.

چەندەکی شووندا ئەوی دیسا ئەو گلی ئانی ئۆرتێ. لێ ژن و قیزێد وی قیتێ سەکنین، نا کو نا، ئەم نکارن هەرن، ئەم ناچن و تو ژی گۆتی وێ فکرێ سەرێ خوە دەرخی.

پاشی وێ یەکێ بەکر ئیدی ئەو خەبەردان پێشدا نەئانی، چمکی زانبوو شوخولەکی بۆشی – بەتالە، نکارە ژنێ و قیزا بینە سەر گلیێ خوە.

دیسا بەکر و رادیۆیا وی مان. بینا بەر وی هەر تەنێ رادیۆ بوو، پاشێ ژی پالێ هەڤالێ وی بوو. ئەڤێ تە تمێ بەکر دپرسی، بەر دلدا دهات.

قاما بەکر ئیدی تەنێ سەهەت نیڤا خەبەردانێ کوردی نەهات. ماگنیتۆفۆنەک ژی کری و خەبەردان، کلامێد کوردی سەر قەیتانا وێ نڤیسین. رۆژێ رەهەتیێ کێم جیادا دچوو، دکەتە ئۆتاخا بچووک، ماگنیتۆفۆنا خوە پێڤا دکر، دبهیست. ئەوقاس کلام و خەبەردان سەر قەیتانێ نڤیسیبوون، وەکی تەمامیا تەرەکەکە دگرتن. دەولەمەندتیا وییە روحانیێ ئەو قەیتانێ خەبەردان و کلاما بوون. و چاوا مقاتی وان دبوو! ژنێ و قیزا تو جارا دەستێ خوە نەددانە وان قەیتانا، رند مقاتی وان دبوون، چمکی زانبوون، وەکی روحێ بەکر ناڤا واندانە.

گەلە جارا، چاوا خەبەردانا رادیۆیێ کوتا دبوو، بەکر ماگنیتۆفۆنا خوە پێڤا دکر و ئەو کلام، سازبەندی و خەبەردانا، کو تەزە بهیستبوو و سەر قەیتانێ نڤیسی بوو، جارەکە مایین هەتانی کوتاسیێ دبهیست. چ بکرا، قاما وی نەدهات، روحێ بەر وی ئەو بوون.

جارەکێ، وەختێ خەبەردانا کوردی، بیردە رادیۆیا وی خراب بوو. بەکر تەڤیهەڤ بوو، خوە ئوندا کر، چڤاسی چەرچری، تشت ژێ دەرنەکەت. ژن و قیز ژی هاتن، وانا ژی سەرەدەری ژێ دەرنەخستن.

– هلده، ببه جەم هۆستا، برا چێکه، – ژنێ گۆتێ.

– هەتانی ببم جەم هۆستا، بدمە چێکرنێ، خەبەردانێ کوتا ببە، – بەکر گۆتێ. – ئەڤ بێخوەیی ژی هەما گۆتی نها خراب ببوویا؟

ژن بەر دلدا هات، لێ بەشەرا بەکر خوەش نەبوو و ئەو ژ رادیۆیێ دوور نەکەت، پێدا کەت هەتانی وەعدێ خەبەردانا کوردی کوتا بوو. بەکر وێ رۆژێ ئەو خەبەردان نەبهیست و وی ترێ وێ رۆژێ ئەوی تشتەکی لاپی باها، تشتەکی ئوسا ئوندا کریە، وەکی تو جارا دەوسێ نایێ دەرخستنێ.

هەما وێ ئێڤارێ ژی رادیۆ هلدا، بر جەم هۆستێ. هەتانی نەدا چێکرنێ، ڤەنەگەریا مالێ. "بۆنا جارەکە ماین عەجێبەکە ئوسا نەیێ سەرێ من، – بەکر فکری، – ئەز گۆتی رادیۆکە دنێ ژی بکرم. وەختا یەک خراببە، ئەز یا ماین بدمە خەباتێ".

رۆژترا ماین بەکر چوو دکانێ و رادیۆهلدانۆکەکە ترانزیستۆرە تەزە ژی کری، ئانی مالێ. ژنێ دیت، هەڤەکی مەدێ خوە کر، لێ دەنگێ خوە نەکر.

– راستە، منێپێجە پەرە خەرجکرن، لێ تشت ناکە، – بەکر گۆتە ژنێ. – جارەکە ماین، وەختا یەک خراب ببە، ئەزێ یا ماین بدمە خەباتێ و زمانێ خوەیی دێ ببهێم.

– ئەز چقاس زانم، – ژنێ گۆتێ، – پەرە جەم تە تونەبوون. تە پەرە کو ئانین؟

– من پالێ هەڤالێ خوە دەین کر، – بەکر جابا وێ دا. – وەختا ئایلخێ بستینم، ئەزێ دەینێ وی بدمێ. نها ئەو دەوا دەینێ خوە ناکە. گۆ کەنگێ پەرە کەتنە دەستێ تە، وی چاخی ژی بدە. راستە، هالێ وی ژی نە تو هالە، لێ جامێرە. ب تەخمینا من، پەرە جەم وی ژی تونەبوون، چوو جیکی ماین دەینکر.

ژنێ ئیدی دەنگ نەکر، سەرێ خوە کرە بەر خوە، چوو ئۆتاخا ماین. بەکر ئەڤ رادیۆهلدانۆکا تەزە دانی کێلەکا یا بەرێ و ماگنیتۆفۆنێ.

***

رۆژەکێ ژی بەکر مینانی هەرگاڤ سەهەتا کڤشکریدا رادیۆهلدانۆکا خوە پێڤا کر و گوهـ دا خەبەردانا کوردی. ئێپێجەیی بهیست. کلام کوتا بوون. دیکتۆرێ ئەلام کر:

– نها بەر میکرۆفۆنا مەیە خەباتچیێ ئولییی سەرە ئاڤاسێ بەکر.
شکەکە مەزن کەتە دلێ بەکر.

– ناڤێ کورێ من ئاڤاس بوو. دڤە ئاڤاسێ منە؟ – بەکر خوەخوا ژ خوە پرسی. خوەست گوهـ بدە خەبەردانا وی، لێ تشت ژێ دەرنەکەت، چمکی فکرا وی جیکی مایین بوو.

– ب هەزارا مەری ناڤا مەدا هەنە، وەکی ناڤێ وان ئاڤاسە؟ – بەکر خوەخوا ژی جابا پرسا خوە دا.

تابەتی ئیدی نەدکەتێ، دکر – نەدکر، ئەو فکر ژ سێری دەرنەدکەت.

– نە ئاخر ئەوێ گۆت "ئاڤاسێ بەکر". دێمەک، هم ناڤ، هم ژی ناڤێ باڤێ هەڤ دگرن. دڤە ئاڤاسێ منە؟ ناڤا مەدا زەعف کێم دقەومە، وەکی ناڤ و ناڤێ باڤێ ها هەڤ بگرن، – بەکر دفکری.

بەکری ناڤا ڤان خیالادا بوو و ئیدی نکاربوو گوهـ بدا خەبەردانا رادیۆییێ. لێ ئاڤاس ئیدی خەبەردانا خوە کوتا کربوو و دەنگێ کلاما کوردی وێ ئۆتاخێدا پەرواز ددا: "ئاخ، باڤۆ، باڤۆ..."

خەبەرا "باڤۆ" بەکر تەسەلە بوو و ئەو ژ بەعرا خەم – خیالا دەرکەت. وەختا ئەو خەبەر دیسا هاتە وەکلاندنێ، سزیکە سار جانێ ویرا چوو.

– یا! – ئەوی بێ هەمدی خوە بلند گۆت. ژنێ بهیست و دەری ڤەکر.

– تە چ گۆت، باگۆس؟ – ژنێ ژێ پرسی.

بەکر پرسکرنا وێ نەبهیست. ژنێ دوجار کر.

– من تشت نەگۆتیە، – بەکر ب پەشمووردە گۆتێ.

– دەنگێ تە هات. من ترێ گازی من دکی یانێ تشتەکی دپرسی، – ژنێ گۆت، هەڤەکی سەکنی، لێ گاڤا دیت، وەکی کێفا مێر خەبەردانێ تونە، دێریڤا دەرکەت، چوو.

خەبەردانا کوردی زوودا کوتا بووبوو، لێ بەکر ئەو یەک تەخمین نەکربوو و رادیۆهلدانۆک نەتەمراندبوو. خەبەرێ زمانەکی نەناس ئۆتاخێدا بەلا دبوون. بەکر هەر تشت بیر کربوو، تەنێ و تەنێ دەرهەقا وێ ئەلامەتیا دیکتۆرێدا دفکری.

– کێ زانە، کارە بقەومە ئاڤاسێ منە، – ئەڤا ئیدی جارا چەندک – چەندا بوو ئەڤ جوملە دوەکلاند.

– لێ وەکی ئاڤاسێ من هەیە، مەزن بوویە، چرا تو کەسی جابا نەمێ من نەددا و نەدگۆت، وەکی کورێ من هەیە، – خوەخوا ژی گۆتنا خوەیە پێشیێ ئینکار دکر.

– وەکی ئاڤاسێ منە، دێمەک، نها سیووپێنج سالییە، – بەکر خوەرا هەساب دکر.

– دەنگێ وی ژی دەنگێ جاهلا بوو و تێ بێژی مینانی دەنگێ ئاڤاسێ من بوو. کا خوەدێ کەرەمەکە ئوسا منرا بکرا... ئێ، ئێ، دلدمیا ددمە بەر دلێ خوە. وان سالێ چەتن، وان سالێ گران کی زانە چ هاتیە سەرێ ئاڤاسێ من؟ ئاڤاسێ من... وەکی هەبە ژی، گەلۆ ئیزنا من هەیە ئەز بێژم "ئاڤاسێ من"، گاڤا من نە ئەو خوەیی کریە، نە مەزن کریە؟.. ئاڤاسێ من، عەزیزێ من! – بەکر گۆت و ب هەردو دەستا سەرێ خوە گرت، بەرژێر کر. چەند هێسر رژیانە سەر پۆلا...

بەکر کەتبوو ناڤا هالەکی ئوسا، وەکی نە دکاربوو تام ئینکار بکرا، نە ژی تام ئیزبات بکرا. شکێ روحێ وی ڤەدرووت و تابەتی نەددایێ.

دەرهەقا ڤێ یەکێدا نە ژنێ، نە ژی قیزێ خوەرا نەگۆت. وێ شەڤێ خەو نەکەتە چەعڤا، دەرهەقا ڤێ یەکێدا دفکری و دخوەست جابا راست بستینە. لێ کێ وێ جابا راست بدایێ؟ فکری چاوا بکە، وەکی راست پێ بهەسە، چکا ئەوێ خەبەردا کورێ وی بوو یانێ نا. دەرهەقا ڤێ یەکێدا گەلەکی فکری و نشکێڤا پالێ هەڤالێ وی کەتە بیرێ.

– ئەزێ عەسە لێ بشێورم، چکا چ رێ نیشانی من ددە، – بەکر دلێ خوەدا گۆت و خوەست رازە. لێ خەو دکەتە چەعڤا؟

سبێ زوو رابوو چوو خەباتێ. پالێ هەڤالێ خوە دیت و دەرهەقا ڤێ یەکێدا ژێرا گلی کر.

– شکا من هەیە، – بەکر گۆتێ. – دبە ئاڤاسێ منبە.

– دە وەکی شک دلێ تەدا هەیە، – پالێ هەڤالێ وی گۆتێ، – وەرە ئەم سەر ناڤێ رادیۆیا یێرێڤانێ نەمەکێ بنڤیسن و برا دەرهەقا وی خۆرتیدا ب هوورگلی مەرا بنڤیسن. وی چاخی وێ بێ کڤشێ، چکا ئەو خۆرت کورێ تەیە یانێ نا.

ئوسا ژی قرار کرن.

هلبەت، بەکر دکاربوو ب خوە نەمە بنڤیسە، لێ قەستیکا نەنڤیسی.

– کی زانە، هەزار گلی – گۆتنێد دنیایێ هەنە، هەر تشت دکارە بقەومە، – ئەو فکری. – برا ورا تو کەس نزانبە، وەکی من نەمە شاندیە.

و هیڤی پالێ هەڤالێ خوە کر، وەکی ئەو نەمێ ب زمانێ خوە بنڤیسە. پالە نەمێدا هیڤی کر، وەکی دەرهەقا وی خۆرتیدا ب هوورگلی بنڤیسن، کەنگێ، کیدەرێ بوویە، ناڤێ دێ – باڤێ، کالکێ، خووشک – برا، قەوم – پسمامێد وییە نێزیک چنە، دێ – باڤێ وی هەنە یانێ نا. و کوتاسیێدا هیڤی کر، وەکی چقاسی دکارن زوو جابێ بدن. "یەکی ڤرا خەبەردانا وییە فلان رۆژێیە ب رادیۆیێ بهیستیە و شکبەرە: دکارە بقەومە ئەو قەومێ وییی نێزیکە، – پالە کوتاسیا نەمێدا نڤیسی. – لەما ژی ئەز هیڤی دکم، وەکی هوون یەکۆ – یەکۆ و زوو جابا من بدن. ب قەدرگرتنا، باگۆس".

بەکر و پالێ هەڤالێ وی هەڤ شێورین و هاتنە سەر وێ فکرێ، وەکی دها رند دبە برا جابا نەمێ سەر ئادرێسا مالا پالە بێ.

– پاشی خەبەردانا مەیە وێ رۆژێ، – بەکر گۆت، – دبە کولفەتا من تشتەکی ماین ببە دلێ خوە. برا قە پێ نزانبە، وەکی من نەمەکە ها شاندیە...

نەمە شاندن. تابەتیا بەکر ژی پێرا چوو. هەر سبە دهات هەڤالێ خوە دپرسی، گەلۆ جاب نەهاتیە. و وەختا هەڤالێ وی دگۆتێ، وەکی هەلا تو جاب تونە، بەر خوە دکەت.

– گەلۆ چرا وا دەرەنگی کەت؟ – بەکر دپرسی.

– مالا تە ئاڤابە، چ مەریکی بێسەبری، – پالە دگۆتێ. – ئەڤا چەندەکە مە شاندیە، نها ئانجاخ گهیشتیە جی. قە بەرخوە نەکەڤە، ئەمێ زووترەکێ جابێ بستینن. بۆرجیێ ستووێ منبە، چاوا من جاب ستەند، حزدکی نیڤێ شەڤێبە ژی، ئەزێ هلدم بینم، تەرا بخوونم.

بەکر ئیدی ژ پالێ هەڤالێ خوە نەدپرسی، هەر تەنێ چەعڤێ وی دنهێری. پالە سەرێ خوە دهەژاند، بەکر فەم دکر، وەکی هەلا جاب تونە. و خوەدا دشەوتی. هەڤالێ وی ئەڤ یەک ددیت و تمێ بەر دلدا دهات. بەکر دیسا مینانی بەرێ رادیۆ

دبهیست، دفکری، وەکی دبە پێ رادیۆیێ جابا وی بدن. لێ تو جاب تونەبوو.

رۆژەکێ ژی بەکر خەباتا خوە کوتا کر، ڤەگەریا مالێ. ژنا وی، قیزێ وی مالدا هیڤیێ بوون، وەکی تەڤ شیڤێ بخون. تەزە گهیشتبوو جی، سەرچەعڤێ خوە شووشتبوو و دخوەست تەڤ ژن، زارێ خوە روونێ نان بخوە، گاڤا پالێ هەڤالێ وی دەری لێ ڤەکر.

بەکر بێ هەمدی خوە ژ جیێ خوە رابوو، بەرب وی چوو.

– چەعڤێ تە رۆنی، – پالە گۆتێ، – مە جاب ستەندیە.

چۆکێ بەکر بندا ست بوون، ئانجاخ پێرا گیهاند سەر کورسی روونشت. ئەوقاسی تەڤیهەڤ بوو، وەکی بیرکر هەڤالێ خوە تەگلیفکە، کو ئەو ژی روونێ. رەنگ لێ چووبوو، دەست لێ دلەرزین، زارێ وی هاتبوو گرتنێ، زوور بووبوو هەڤالێ خوە دنهێری. دلکێ وی ئوسا زوو – زوو لێدا، وەکی وی ترێ ئەڤە بێ بتەقە.

پالە کورسیک هلدا و روونشت. دەست برە جێبا خوە، پاکێتەک دەرخست. بن چەعڤارا بەکر دنهێری. ئەڤێ تە لاپ سپیچۆلکی بووبوو، سەکنی بوو.

ژنا وی، قیزێ وی سەکنی بوون، نەما دەستێ پالە دنهێرین و تو تشتەک فەم نەدکرن، هەی چەعڤێ هەڤ دنهێرین، هەی وانا دنهێرین. پالە خوە ئەگلە دکر، تێ بێژی نەدخوەست بەر وان نەمێ بخوونە. لێ ئەوی ئیدی بێ هەمدی خوە نەمە جێبا خوە دەرخستبوو و وانا دیتبوو. تەزە پۆشمان بووبوو، وەکی چرا ئوسا کریە، لێ ئیدی هەر تشت دەرباز بووبوو.

– ئەز بەختێ تەمە، دە زوو بخوونە،–ئەڤ خەبەر ئانجاخ ژ دەڤێ بەکر هاتنە بهیستنێ.

پالە تێ دەرخست، وەکی بەکر قاییلە نەمێ بەر ژنا وی، قیزێ وی بخوونن. ئەوی نەمە ڤەکر و ب دەنگەکی لەرزۆک خوەند.

"باگۆسێ هورمەتلی!

مە نەما تە دا ئاڤاسێ بەکر، وەکی ئەو ب خوە جابا وە بدە. نەما وی تەڤی ڤی کاخازی ئەم وەرا دشینن. ئەم وەرا ئاچخیا و بەختەوارییێ دخوەزن".

پالە ئەڤا کاخازێ هان خوەند، قات کر، دا ئالیکی، کاخازێ مایین هلدا، خوەند.

"باگۆسێ قەدرگر!

ناڤێ من ئاڤاسە. ناڤێ باڤێ من بەکر بوو، ناڤێ دیا من چیلێ بوو، ناڤێ کالکێ من تەیۆ بوو، ناڤێ پیرکا من نەنێ بوو. ئەز سیووپێنج سالیمە. گوندێ ئەرمەنیستانا سۆڤێتییێیی سەرکانییێدا هاتمە دنێ. باڤێ من چوویە بەر شێر، ڤەنەگەریایە. پیرکا من و دیا من چوونە رەهمەتێ. نها کاندیداتێ ئولمامە، ئینستیتووتەکە ئولم – ئیزگەرییێدا دخەبتم چاوا خەباتچیێ ئولمییی سەرە. زەوجیمە. دو زارێ من هەنە: کورەک و قیزەک. ئەز خوەخوا یێرێڤانێدا دمینم. ئادرێسا مالا من سەر پاکێتێ هەیە. دبە پرسێ وەیە مایین هەبن، کەرەمکن، ب وێ ئادرێسێ بشینن، ئەزێ ب حزکرن جابا وە بدم.

چقاس ئەز زانم، مەریێ من وەلاتێ دەرەکەدا تونەنە. گەلۆ نەدبوو، وەکی وە ژی چەند گلی دەرهەقا خوەدا بنڤیسیا و چرا هوون سەر وێ فکرێنە، وەکی ئەز مەریێ وەمە. هلبەت، هوونێ بباخشینن، لێ منرا ژی هەواسکارە، وەکی زانبم.

ب قەدرگرتنێ کوور، ئاڤاسێ بەکر".

– ئەوە، ئاڤاسێ منە! – بەکر بێ هەمدی خوە کرە زارین. – ئاڤاسێ منە، عەزیزێ منە!

ژ جی رابوو، بەرب پالێ هەڤالێ خوە چوو. کاخاز ژ دێست هلدا، لێنهێری. دەست لێ درجفین، کاخاز ئوسا دهەژیا، تە ترێ قەستیکا بادکە. کاخاز هلدا، هات جیێ خوەدا روونشت.

– دە، چەعڤێ تە رۆنی، – پالە گۆتێ و هات کێلەکێ روونشت. – مرازێ تە هاتە سێری، تە کورێ خوە دیت.

– ئەرێ، ئاڤاسێ منە، شکر ئاڤاسێ من هەیە، مەزن بوویە، – بەکر خوەرا دگۆت و چەتن بینا خوە دکشاند، تە ترێ گەلەکی رەڤیە، بین لێ چکیایە. – بوویە خوەیمال، خوەیهال. باڤێ تە کۆر بوویە، لاۆ، هاتیە کەتیە وەلاتێ دەرەکەدا، کورێ خوەیی تایێ – تەنێ نابینە.

ژنێ و قیزا ژی هاتن ئەو پاچ کرن، بمبارەک کرن و کێلەکێ روونشتن.

– راستیێ ژی، کەسەکی وی وەلاتێ دەرەکەدا تونە، – بەکر ڤەگەریا سەر پالە گۆتێ. – وەکی باڤێ وی بووما، گۆتی نها جەم وی بووما. ب فکرا وی باڤێ وی

شێردا هاتیە کوشتنێ. خوەزل ئوسا بوویا.

دێ چەعف کرە قیزا، رابوون و دەستپێکرن تەختە حازر کرن. بەکر سەرێ خوە کربوو بەر خوە. پالێ هەڤالێ وی خەبەر ددا. نشکێڤا بەکر سەر ئالیکیدا خار بوو.

– واخ، – ئەوی گۆت و سەر کێلەکێ چوو. پالە ئانجاخ پێرا گیهاند و نەهیشت، وەکی عەردێکەڤە.

– چ بوو، باگۆس جان؟ – ئەوی گۆتێ. لێ دەنگ ژ بەکر نەدهات. چەعف لێ دقولبین. ژنێ و قیزا ژی خوە پێرا گیهاندن، ناڤ هەڤرا کرن، برن دانین سەر کەرەڤاتێ. رەنگ لێ چووبوو، سپیچۆلەکی بووبوو، جارنا چەعفێ خوە ڤەدکرن، لێ پێرا – پێرا دقولبین. چەعفێ وی شێلوو بووبوون، خوبارەکە سار خوە ئاڤیتبوو دەڤ – لێڤا. پالە زەندا وی گرت.

– تامارا یێ خوونێ قە لێنادە، – ئەوی گۆت. – زووبکن دۆختر بینن.

قیزا کنج خوەکرن و دێریڤا دەرکەتن.

بەکر سەر کەرەڤاتێ پال دابوو. سینگێ وی نەیسی هلدهات، دادهات. ژن بەر سێری روونشتبوو، دەزمالەک شلکربوو، دابوو سەر ئەنیێ. زەندا وی دەستێ پالێدا بوو. نشکێڤا چەعفێ خوە ڤەکر.

– شکر... ئاڤاسێ... من هەیە...ئێ، قوربانا کورێ خوەمە، – بەکر ب کوردی گۆت و جارەکە ماین چەعفێ وی قولبین. بوو ئیسکینیا وی.

– چ گۆت؟ – پالە ژ ژنا بەکر پرسی.

– من فەم نەکر، – ژنێ جابا وی دا. – ئەوی ب زمانێ خوە تشتەک گۆت، لێ نزانم چ گۆت، – و ڤەگەریا سەر بەکر.

– باگۆس، باگۆس جان!

لێ دەنگ – هەس ژ بەکر نەدهات.

هەتانی دۆختر هات، بەکر ئیدی تەخدیر دابوو.

– ئینفارکتێ لێدایە، – پاشی لێنهێراندنێ دۆختر گۆت، کومێ خوە دا سەرێ خوە، قوتیا دوو – دەرمانا هلدا، دەرکەت چوو.

س. ١٩٧٦ – ئا

دەوەت نیڤجی ما

ڕۆژەکە خوەش بوو. لەد بوو. گونددا دەوەت بوو. بەر دەرێ زەڤێ گۆڤەند هەمدی خوە دگەریا. زورنەچییێ تۆپال خوە دابوو سەر لنگەکی، قووژین زورنێ دانی، دابوو پێشیا گۆڤەندێ، خوە دهەژاند. گۆڤەند کمکمی بوو. هەر دەرا کەن و شابوون بوو.

نشکێڤا بەس بەلا بوو، وەکی شەرە. فاشیستێ دەڤبخوون ئاڤیتنە سەر وەلاتێ مە. کەسەکی توروش نەدکر سازبەندارا بێژە، وەکی دەنگێ دەف و زورنێ بدنە کەرکرنێ. لێ بەسەکە ئوسا بوو، وەکی بێی گۆتنێ ژی دەنگێ سازبەندیێ دا کەرکرنێ.

– جمعەت، ئەز مقامێ بەلابوونێ لێنادم، – زورنەچی ب دەنگەکی بلند گۆت. – چمکی دەوەت کوتا نەبوو، ئەو نیڤجی هیشتن. برا ئاد – قراربە، سۆندا مێرێ بەرێبە، بۆرجیێ ستوویێ منبە، ئەز ڤرهادا تو جارا زورنێ هلنەدم، لێنەدم هەتانی شەر کوتا نەبە، هەتانی ئەم نەگهیژنە ئالتنداریێ. ئەز گۆتی مقامێ بەلابوونێ ڤێ دەوەتێ پاشی کوتابوونا شێر – ئالتنداریا مە لێدم.

چەند ڕۆژ کەتنە ئۆرتێ. زەڤا چوو بەر شێر. بووکا رووبخێلی بەر پەردێدا تەنێ ما.

مەه دەرباز بوون، دەنگێ زورنێ گونددا نەهات. سال دەرباز بوون، دەنگێ زورنێ گونددا نەهات. وەعدە ئوسا بوو، وەکی گونددا دەوەت نەدبوون، دەوسا وان شن گەلەک بوون.

گاڤا بەسا ئالتنداریا مەزن گهیشت ڤی گوندێ ناڤا چیادا، زورنەچیێ تۆپال زورنا خوە هلدا، هات ئۆرتا گونددا سەکنی. دەفچیێ وی ژی دا دەفا خوە و هات کێلەکێ سەکنی.

مقامەکی سڤک لێدان. جمعەت وان تۆپ بوو.

– گەلی جمعەتێ! – زورنەچیێ تۆپال بەربری حازرا بوو. – هوون زانن ئەزی ئادکریمە. من سۆند خواربوو، وەکی مقامێ بەلابوونا دەوەتا کەلەش، کو شەر نەهیشت ئەز لێدم، نیڤجی هیشت، گۆتی پاشی ئالتنداریێ لێدم. شەر نە کو تەنێ

دەوەت نیڤجی کر، لێ بووکا رووبخێلی بەر پەردێدا بێ زەڤا هیشت. شەر نەهیشت ئەز مقامێ بەلابوونا دەوەتێ لێدم. برا ئیزنا مالا کەلەش، ئیزنا مالێ هەزنی هەبە، ئەز سۆز – قرارا خوە بینم سێری. دژمن هاتیە رایێ، ئیدی تو کەس نکارە دەوەتێ مە نیڤجی بهێلە.

جمعەتێ خوە کەر کر. تو کەسی قوتار نەکر بێژێ لێدە یانێ لێنەدە.

زورنەچیێ تۆپال زورنە کرە دەڤێ خوە و مقامێ بەلابوونا دەوەتێ لێدا. لێ کورت بری.

دەوەتا، کو چەند سالا پێشدا دەستپێ بووبوو، تەزە کوتا بوو. دەوەت ب زەڤێ دەستپێ بوو، لێ بێی زەڤێ کوتا بوو.

س. ١٩٧٦ – ل

ئیدی دەرەنگ بوو...

زارێ مەهەلا مە گەلەک بوون. ئەم سبێ هەتانی ئێڤارێ جەم هەڤ بوون، مە تەڤایی دلیست. رۆ دچوو ئاڤا، لێ لیستکا مە هەلا کوتا نەدبوو. گەلە جارا ژی، ئیلاهی باهارا و هاڤینا، وەختا تەعری دکەتە عەردێ و مە ئیدی نکاربوو بلیستا، ئەم بەر دیوارەکی روودنشتن و زارێ ناڤا مەدا مەزن مەرا چیرۆک دگۆتن، گلیێ گورا و دەبا دکرن.

تە هەو دنهێری هەڤالەکی مە رادبوو و دگۆت: "نها باڤێ من هاتیە، ئەزێ هەرم مالێ" و ئەم جیدا دهیشتن، بەرب مالێ چقلاس دکر. وەختا یەکی کنجەکە تەزە خوە دکر، دهات ناڤا مە و بەر خوەرا دچوو. "باڤێ من ئانیە"، – دگۆت و ژۆردا کنجێ خوەیە تەزە دنهێری. مە گەلەکا ب چەعڤنەباری ل وان دنهێری و سەرێ خوە دکرە بەر خوە. باڤێ مە نە ور بوون، چووبوونە بەر شێر. شێر دەستێ مە و باڤێ مە ژ هەڤ قەتاندبوو. داییکێ مە دها هشک دەستێ مە گرتبوون.

باڤێ من ژی چووبوو بەر شێر. دیا من بۆنا من هەر تشت دکر، کنجێ من، چارخێ من ددرووت.

من دنهێری، وەکی کنجێ من نە مینانی کنجێ هەڤالێ من رندن، ئەو کالۆشا، سۆلا پێدکرن، لێ لنگێ مندا چارخن. و ئەز بەرخوە دکەتم، خوەدا دشەوتیم.

– تشت ناکە، کورێ من، سلامەتی زووترەکێ باڤێ تەئێ بێ و کنجێ تەزە کورێ خوەکە، – دیا من بەر دلێ مندا دهات.

لێ ئەو "زووترەک" نەدهات. چار سال دەرباز بوون، لێ ئەو نەهات. شەر ژی کوتا بوو، لێ دەوسا باڤێ من کاخازەکی "رەش" هات. راستیێ ئەز نزانم ئەو کاخاز رەش بوو یانێ نا، ویدا چ نڤیسی بوون، لێ هەر تەنێ من دیت، دیا من پاشی وی کاخازی رەش گرێدا و هێسر ژ چەعڤا خالی نەبوون.

و ئەز بێ باڤ مەزن بووم. دیا من هم منرا باڤ بوو، هم ژی دێ.

بینا بەر وێ هەر تەنێ ئەز بووم. وەختا ئەزی مالدا بووما، لێ نە بەر چەعڤێ وێ بووما، من ددیت، وەکی چاوا چەعڤێ خوە من دگەرینە و گاڤا ئەز ددیتم، چەعڤێ وێ ب شابوون تژی دبوون.

دیا منە تەرە – جان عەمرێ خوە دابوو سەر من و تەمامیا بەختەواریا خوە ناڤا مندا ددیت. ئەو سبێ هەتانی ئێڤارێ دخەبتی، دچەرچری، هەزار تەلی – تەنگاسی ددیتن، ئانجاخ ئەبوورا مالا مەیە بچووک دکر. وی چاخی من فەم نەدکر، وی چاخی ئەزی زار بووم.

... هەیوانێ مە تونەبوو. دە، گوندێ چیادا هەیوانێ کێ تونەبە، ئاردووێ وان ژی تونە. (گوندێ مەدا وی چاخی ئاردوو هەر تەنێ سەرگین بوون). ئەز و دیا خوە دچوون، مە چۆلێ پەساری تۆپ دکرن. ئەوێ شالکەکە مەزن ددا بەر خوە، ئەم بەستێ دکەتن و مە پەساری بەرەڤ دکرن. من تۆپ دکر، دکرە پێشا دیا خوە. وەختا پێشا وێ تژی دبوو، چەوالێ سەر ملێ خوە ددا من، وەکی دەری بگرم، ئەوێ ژی پەساریێ پێشا خوە ڤالایی چەوێل دکر، ئەز ددامە بەر، لێ ب خوە دچوو دیسا تۆپکە. وەختا چەوال تژی دبوو، دەرێ وی گرێددا و دکەتە بەر، منرا دگۆت، وەکی چەوێل سەر پشتێدا خارکم. جارنا قەواتا مە نەدگهیشتێ. وی چاخی مە چەوال ناڤ هەڤرا دکر، کاش دکر، دبر بەر کەڤرەکی. ئەو دکەتە بەر، ملێ خوە بەنێ چەوێلرا دکر. من ژی هەڤەکی قاسی قەواتا خوە کۆمەک ددایێ و ئەوێ چەوالێ پەساریا پشت دکر و دگۆتە من:

– دە، بدە پێشیا دیا خوە، ئەم هەرن، کورێ من.

من ددا پێشیێ، لێ ئەو بارێ گران ل پشتێ پەی من دهات. هەرتم ئوسا بوو: ئەزی پێشیێ، ئەوە پەی من، وەکی تمێ بەر چەعڤێ وێ بم، من ببینە.

جارەکێ ژی ئەم چوونە چیێ پەساریا. دیسا چەوالێ پەساریا پشتا دیا من بوو، ئەز ژی پێشیا وێ دهاتم. وەختێ ئەم ژ چیێ پەیا بوون، چاوا قەومی، لنگێ من شمتی، ئەز عەردێ کەتم، تولۆل بووم. ئەگەر هەڤەکی ژی تولۆل بووما، ئەزێ کەندێلدا بکەتاما. هەتانی نها ژی ئەز نکارم تەخمینکم، وەکی دیا من ب چ لەزێ، ب چ زۆرایێ چەوالێ پشتا خوە ئاڤیت، خوە منرا گیهاند و ئەز گرتم. ئەوێ هەر تەنێ

کاربوو دەست باڤێژە دەلنگا شەلێ من، دەلنگ قەلشی، لێ ئەوێ پێرا گیهاند ژۆردا خوە باڤێژە سەر من. هەتانی نها ژی دەنگێ قارینیا وێ بەر گوهێ منە. پێرا – پێرا ئەز راکرم، دامە بەر دلێ خوە و دەرخستمە سەرێ رێ. بینا وێ دچکیا، روونشت و ئەز ژی دامە بەر سینگێ خوە. ئەز بەرنەدام، سینگێ خوەڤا گوڤاشتم و گریا. چاوا دگریا، هەر چەعڤەک هلتانی هەزار هێسر دباراند. ئێپێجەیی گریا. هەی دگریا، هەی من دنهێری. چەعڤێ وێدا ساوا ئونداکرن و شابوونا دیتنا من تەڤیهەڤ بووبوو.

وی چاخی من نزانبوو، وی چاخی ئەزی نەزان بووم.

... وەختێ شلی – شۆیێ دەرباهارێ بوو. ئەز چووبووم وی بەرێ چەمێ کێلەکا گوندێ مە و من پیچۆک دچنین. ئێپێجەیی ژ چێم دوورکەتبووم، گاڤا بارانەکە ئوسا باری، تێ بێژی شەربکا ژۆردا دکرنە خوار. هەتانی ئەز رەڤیم هاتم گهیشتمە بەر چێم، ئاڤا وی گور بووبوو، ژ کەنار دەرکەتبوو، بووبوو لێیی، ئەو دەر دابوونە بەر خوە. ئەز دترسیام بکەڤمە چێم، دەربازبم. و وی ئالی چێم سەکنی بووم، چارا من هاتبوو برینێ و دگریام. دە نزانم، دیا من ناڤا وێ خوشە – خوشێدا چاوا دەنگێ گریێ من بهیستبوو، و من دی وێ چاوا درەڤە تێ. گهیشتە بەر چێم، پێرا – پێرا دا ناڤا ئاڤێ. لنگێ وێ شمتی، کەت، ئاڤێ لێدا بر. کوورە – کوورا من بوو، ئەز ژی کەنارێ چێمرا تەڤی وێ بەرژێر دچووم. قە نزانم ب چ قەواتێ ئەوێ خوە کەنارا گیهاند، دەستێ خوە ئاڤیتە زنێر و دەرکەت. گهیشتە من، ب وان کنجێ شلڤا ئەز دامە بەر دلێ خوە و قەرەفیسکا روونشت. ژ ئاڤێ ترسیایی بوو، تووروش نەدکر من دەربازکە. ئەم مان هەتانی بارانێ ڤەکر. رەخ کەنار کەت هەتانی جیکی ب فەسال دی و ئەز دەرباز کرم.

چەقە – چەقا دەڤ – درانێ من بوو، من درجفاند. لێ ئەوێ تێ بێژی سەرما نەدکر: ئەز دها سینگێ خوەڤا گوڤاشتبووم. ئەز گەرم بووم، من ئیدی نەدرجفاند.

وی چاخی من نزان بوو، وی چاخی ئەزی نەزان بووم. پاشێ من فەم کر، وەکی ئاگرێ حزکرنا دێ ئەز گەرم کرنە. من پاشێ تێ دەرخست.

... سال دەرباز بوون. ئەز مەزن بووم. من مەکتەبا ئۆرتە کوتا کر. گۆتی هەرم

ئینتاما بدم و ئیدارا خوەندنێیە بلنددا بێمە قەبوولکرنێ. ئەزێ هەرم، لێ دیا من؟ دە، دیا منە، وێ بمینە، مالا وێ، هالێ وێ هایە. ئەزێ ژی نەما ژێرا بشینم، وەختێ هێسابوونا بێم ببینم.

سبا ئەزێ هەرم، وێ شەڤێ خەو نەکەتە چەعڤا، کنجێ من حازر دکر، تقدیرا من ددیت. چەعڤێ وێدا هم شابوون هەبوو، هم ژی خەم. شادبوو، وەکی کورێ وێ دچە، دخوونە، چاوا وێ دگۆت، "وێ ببە مەری". بەرخوە دکەت، وەکی کورێ هەرە، ژێ دوورکەڤە، ئیدی هەرۆ بەر چەعڤا نیبە.

ب وان چەعڤێ شا و خەم ژی ئەز ڤەرێکرم. هەتانی بنەتارا گوند منرا هات، پاشێ هاتە رووێ من، خاترێ خوە ژ من خوەست و ڤەگەریا. هەڤەکی چوو، سەکنی. و سەکنی هەتانی ئەز چوم، نەپەنیێدا خار بووم.

بوومە خوەندکار. نەمە دهاتن و دچوون. لێ نەمێ وێ دها گەلەک بوون. "بینا تە ژ نەمێ تە تێ، لاۆ". تمێ وا دنڤیسی. ئەز جاهل بووم، ئەزی بێخەم بووم.

وەختا هێسابوونا ڤەدگەریامە مالێ، ب حزرەت ئەز پاچ دکرم، سەرێ من دادانی سەر سینگێ خوە، زوور دبوو ل من دنهێری، تێ بێژی ب چەعڤا دخوەست حزرەتا دلێ خوە ژ من هلدە. ب چەعڤا مۆتاجێ من بوو و ب چەعڤا ژی ژ من تێر نەدبوو.

چ خوارنا من حز دکر، ئەو چێدکر، کێلەکا من روودنشت، نان بەردا نەدچوو، زوور دبوو من دنهێری. دەرهەڤا مالێدا، دەر - جینار، گونددا منرا گلی دکر و تێ بێژی ب دل تەخمین دکر، وەکی ئەز دخوازم دەرهەڤا چدا زانبم، دەرهەڤا وێ یەکێدا ژی منرا گلی دکر.

رۆژترا مایین کنجێ خوەیە بووکتییێ خوە دکر، رەخ من دکەت و ئەم دچوون مالا خالێ من. چڤاس شا بوو، چڤاس کوبار بوو، وەکی ئەز رەخ وێمە. تێ بێژی بەنگزێ وێ مەریارا دگۆت: "هوون دبینن خۆرتەکی چاوا ژ کورێ منی تایێ - تەنێ دەرکەتیە؟ نها رەخ دێ کەتیە، دچە مالا خالێ!.."

وی چاخی قەت فکرا منرا ژی دەرباز نەدبوو، وەکی دیا من چڤاسی بیرا من دکە، سەهەتا هەساب دکە، چکا ئەزێ کەنگێ بێم. دبە، وەختا ئەزی نە ل مالم، ئەو خەونێدا من دبینە، منرا خەبەر ددە، بۆنا من بەر خوە دکەڤە.

ئەزی جاهل بووم، ئەزی بێخەم بووم، من تەخمین نەدکر، ، وەکی دیا منە عەزیز، دیا منە زێرییایی تەمامیا ئالاف – ئاگرێ دلێ خوە دایە من. من هەلا نزانبوو حزکرنا دێ چییە.

...سالا دودا ئەز ڤەرێکرم. چەعڤێ وێدا ساو هەبوو. لێ من تەخمین نەدکر. دیسا هەتانی بنەتارا گوند منرا هات، خاترێ خوە ژ من خوەست و ڤەگەریا. چەند گاڤا چوو، سەکنی. پشتا خوە مندا کر. نەخوەست ئەز هێسرێ وێ ببینم. پێ پێشا شالکێ چەعڤێ خوە تەمز کر و لەز زڤری، هات گهیشتە من. ئیدی نەدگریا، لێ چەعڤێ وێ شێلوو بووبوون. من کر – نەکر، ڤەنەگەریا، گۆ ئەزێ بێم هەتانی تە دکم ئاڤتۆیێ، ڤەرێدکم.

ڤێ جارێ دیا من بەر چەعڤێ من دها بەلەنگاز بووبوو، دها زێرییایی دهاتە کڤشێ، مینانی بەرێ لەزۆ – بەزۆ نیبوو. ساوەکە مەزن چەعڤادا هەبوو. من تەخمین دکر، وەکی دلێ دیا من ژ تشتەکی دترسە، لێ من قوتار نەکر ژێ بپرسم. من بپرسیا ژی – تو جارا نەدگۆت. قەت خەما دلێ خوە دکرە دلێ کور؟

هەتانی بەر ئاڤتۆبووسێ منرا هات. تەیاخ نەکر، خوە ئاڤێتە پێسیرا من و گریا. کەلا دلێ من ژی تژی بوو، هێسر ژ چەعڤێ من هاتنە خوارێ. گاڤا هێسرێ من دیتن، ترسیا، گاڤەکێ ژ من دوورکەت، زوور بوو، من نهێری. پاشێ منرا کرە شەر و ب دەڤێ کەن ئەز ڤەرێکرم.

چەند مەه کەتنە ئۆرتێ. جاب کر، وەکی ئەز هەرم. ئێڤارێ دەرەنگ گهیشتمە مالێ. دیا من نەخوەش ناڤا جیادا بوو. وەختا دەردا چوم، زڤری، ئالیێ من نهێری. چەند هێسر سەر سوورەتێ وێرا گولۆل بوونە ژێرێ. ستووێ وێ ئالیێ مندا خار بوو. ئەز چوومە رووا، من دەستێ وێ پاچ کر، کێلەکێ روونشتم، دا خەبەردانێ. من لێنهێری دیا من نکارە پاکی خەبەردە. منرا گۆتن، وەکی ژ ترسێ ئەڤ نەخوەشی گهیشتیێ. شەڤ رادزێ، خەونێ دبینە، وەکی من بەر چەعڤێ وێ شەرژێ دکن. دکە قارین و ژ ناڤا جیا بانزددە. وێ رۆژێدا دەنگێ دیا من تێ برینێ. مەنی ئەز بوومە.

ئەو چەندەک بوو ئەز کێلەکا دیا خوە رانەدبووم. ستووێ وێ ئالیێ مندا تمێ خار بوو، زوور بووبوو چەعڤێ من دنهێری، هێسر بوون ژۆردا دهاتنە خوارێ، لێ زار

نەدگەریا. ب چەعڤا منرا خەبەر ددا، ب چەعڤا دلێ من دهەسیا. وەختا ئەز رادبووم، ناڤا مالێ دچووم – دهاتم، ب چەعڤا من دگەریا و گاڤا ئەز ددیتم، تێ بێژی چەعڤێ وێ رەهەت دبوون. کەنگێ چەعڤێ وێ گران دهاتنە سەر هەڤ، ئێمەکێ دتەمژی. من ترێ رازایە. لێ نشکێڤا چەعڤێ خوە ڤەدکر، پێرا – پێرا دیسا من دگەریا و ب چەعڤا گازی من دکر، وەکی بێم کێلەکێ روونێم.

جارا کوتاسیێ دەستێ من هلدا، دا سەر چەعڤێ خوە. ئێپێجە وەخت دەستێ من بەرنەدا. چەعڤێ وێ بن دەستێ مندا درەقسین. من تەخمین کر، وەکی کەفا دەستێ من شل بوو. من دیت بن دەستێ منرا هێسرێ وێ هاتن، داکەتن سەر سوورەت. دەستێ من سەر چەعڤا، ئەنیا دیا من سار بوو. من دەستێ خوە هلدا، دیت، چەعڤێ وێ کەتنە هەڤ. دەستێ من سەر چەعڤا دیا من تەخدیر دا.

دایێ جان، تێ بباخشینی، ئەزی وی چاخی جاهل بووم، ئەزی وی چاخی نەزان بووم. پاشێ هەر تشت فەم کر، هەر تشت تەخمین کر، هەر تشتی هەسیام و قیمەت کر، گاڤا ئەز بوومە باڤ. لێ ئیدی دەرەنگ بوو...

س. ۱۹۷۵ – ل

ئاوازێ گوندێ مه

شـەهـەردا دەوەت بوو. دەفـچی – زورنەچی گـوندیێ مـه بوون. خـۆرتنه جـاهلـه دەلال بوون، سازبەندنه گۆتنا ته بوون. مەریا نکاربوو بگۆتا، وەکی ژ وان کی دەفچییه، کی زورنەچییـه، چمکی بەر هەڤ دهاتنه گوهاستنێ و هـەردوا هم دەفێ دخستن، هم ژی زورنێ.

ئاپ و برازی بوون. هـەردو ژی چاخێ هـەڤـرا، ئـاپـتی و برازتی ئـۆرتێ هـاتبـوونه هلدانێ و هـەردو مـینانی دو هەڤـالا بوون. هەردوا ژی دسـتـرا، لێ دەنگێ ئـاپێ دها خوەش بوو. و تم ئەوی دسترا، کێفا حازرا خوەش دکر.

گوندیێ مه وێ دەوەتێدا گەلەک بوون و ڤان خۆرتێ دەلالرا فرناخ دبوون.

ئاپێ کلامەک دگۆت، کو ئاڤیتبوو سەر گوندێ مه. گەلەکی حازرا خوەش هات. لێ جاهلەکی، کو کالکێ وی گوندیێ مه بوویه و مالا وانا زوودا ژ گوند دەرکەتیه و ئەوی گندێ مـه قـه ب چەعڤـا نەدیتـیـه، هەتانی سـبێ چەندک – چەنـد جـارا ئەو کـلام دا گۆتنێ. وەختا ژ حازرا یەکی گۆت، وەکی راستـه، کلامەکه خوەشه، لێ ئەوقاس جارا نایێ بهیستنێ، خۆرتێ جاهل جابا وی دا و گۆت:

– ئاپۆ، تێ بباخشینی، ئەز خولامێ تەمـه، لێ وەکی تو گوندیێ مـه بوویایی، تە تو جارا ئوسا نەدگۆت.

ئەز فکریم، راسته، ئەو خۆرت گوندێ مەدا نەهاتیه دنیایێ، مەزن نەبوویه، گوند قه ب چەعڤا نەدیتیه، لێ چمکی زانه ئەو گوندێ کالکێ وییه، کالک گەلەکی گوندێ خوه حز دکه، ئەو حزکرن ئوسا ژی گهیشتیه نەڤی، ژێرا بوویه خوون – قنێت. راسـتیێ ژی ئاخ دکشـینه، وەتەنی شـیرنه، حزدکی برا گوندەکی بچووکبـه، سـەرێ چیابه، کەسـەکی ته ژی تێدا تونەبه. حزکرنا ئاغێ، وەتەن شـیرێ دێرا تەڤایی دکەڤە ناڤا نەینەسیـا مـەریا و هـەتـانی مـرنێ ژێ دوور ناکـەڤە. هـلبـەت، گلی دەرهـەقـا مـەریێ شـیرهەلالدانه. و مـەریێ شـیرهەلال چاوا نکاره شـرێ دیا خـوه بیر بکه، ئوسـا ژی

نکاره گوندێ خوه، وەتەنێ خوه بیر بکە.

ئەز باوەرم، ئەگەر هەر کەسی گوندێ خوه، وەلاتێ خوه چاوا لازمە حز بکرا، دنیایێدا خرابیێ مەزنێ نەبوونا. خوەزل گشکا ئوسا گوندێ خوه، وەلاتێ خوه حز بکرانا، چاوا ئەو خۆرتێ جاهلی سادە حزدکە.

***

هەرتم روحێ من ل ورە، کیدەرێ دەرهەقا گوندێ مەدا تێ خەبەردانێ. چاوا ئەولەدەکی وی گوندی (راستە، نها ئیدی یێ وەختەکێ)، کرنا وی خۆرتێ جاهل روحێ من هێ تەڤیهەڤ کر، کەلا دلێ من راکر. و چمکی دەنگبێژ نینم، من بۆرجێ خوه هەساب کر ب چەند شتریخا، ئێپیزۆدا سفەتێ گوندێ مەیی بەرێ و نها، خەیسەتێ مەریێ وی سەر کاخاز نیشان بدم و ب وێ یەکێڤا بجەدینم دەینێ روحێ خوه بەر گوند و گوندیێ خوه هەڤەکی سڤک بکم...

لۆما من نەکن. ئەز گەلەکی گوندێ خوه و گوندیێ خوه حز دکم. هەر کەڤر – کوچکەکی وی، چیا – بانیکی وی، جەو – کانیکە وی بەر دلێ مندا بێهەساب عەزیزە. لێ، هلبەت، سەرتاج گوندیێ مەنە، کو روحێ خوەڤا مینانی تەبیەتا گوندێ مە تەمزن. گەلەکی بۆنا من بهایە ئوسا ژی عەمرێ وان، ژیین و دەربازکرنا وان. ئەو تەلی – تەنگاسیا بەرێ هاتیە سەرێ وان، من ترێ هاتیە سەرێ من. ئەو عەمرێ وانی نهایی بەختەوار ئەز ب هەزار دلی عەمرێ خوەیی نها هەساب دکم. لەما ژی خوەستنا منە لاپە مەزن ئەوە، وەکی ب سەری ڤان شتریخا هوون ژی قە نا هەڤەکی گوندێ مە و گوندیێ مە حز بکن. ئەوێ منرا پێشکێشەکە لاپە مەزنبە.

***

گوندێ مە گوندەکی بچووکە. تەریقا وی ژ سەد سالا زێدەترە. بنەلیێ وی ژ زولما رۆما رەش (ئەڤ "رەشێ" هان چقاسی ب جییە!) رەڤینە و هاتنە ڤرا ستار بوونە.

رەڤینە، هاتنە، لێ دیسا ژ وێ زولمێ خلاز نەبوونە.

فێزا گوندێ مەدا نەوالەک هەیە. ژێرا دبێژن "نەوالا ئەجەلێ". سالا ١٩١٨–ا ئەسکەرێ رۆما رەش هاتنە کەتنە گوندێ مە ژی. شەڤەکێ ناڤا گوندێ مە، گوندێ جینار کەتنە، مێر تۆپ کرنە. گشک برنە وێ نەوالێدا کوشتنە. هەتانی چەند سالا

پێشدا ژی هەست و پەستێ مەریا ناڤا قووما وێ نەوالێ دەردکەتن.

نەوال جیکی گەلەکی شن و بەدەوە. ناڤێ وێ بەدەویا وێرا قە نایێ گرێدانێ. و سەر کرنا وان دەجالێ ب چەشیتێ بەندا عەجێبمایی دمینی: چما هەما ئەڤ نەوالا بەدەو بژارتنە چاوا جیێ قەتلێ. بفکری، نەفکری، هەساب یەکە – نکاری جابا وێ پرسێ ببینی، چمکی ناڤا کرنێد خوەدا ئەو نە کو ب قانوونێد لۆگیکایێ هاتنە سەرکاریکرنێ، لێ چەعڤێ وان خوونێ بوویە و کیدەرێ پێرا گهیشتنە، وێدەرێ ژی رێتنە.

گوندیێ مە راست دکن، وەکی ناڤێ وێ نەوالێ ناگوهێزن، چمکی نابە، قە لاپ نابە، گەلەکی دووری ئاقل و ئیسافێیە، وەکی بیرانینا وان شەهیدێد ئامووتام بێ بیرکرنێ. برا ناڤ "ئەجەلەبە"، لێ وێ هەرتم بینە بیرا گوندیێ مە، وەکی کییە دۆستێ وانی راست، کییە دژمنێ وانی خایین.

و نە تەنێ ئەڤ.

گۆ ئەو چەند رۆژ بوو ئەسکەرێ رۆما رەش هاتبوون کەتبوون گوندێ مە. دەنگێ خوە کەسەکیرا نەدکرن، خوە سەر لەپا ئاڤیتبوون. رۆژەکێ ژی، نیڤرۆ شووندا، ئۆرتا گونددا دەف و زورنێ لێددن. قەیدێ گۆڤەندا کوردی لێددن، ب خوە ژی دکەڤن گۆڤەندێ. ئێپێجەیی لێددن. دەنگێ دەفێ جاهلێ گوند ژ مالا دەرتینە. تێن ئۆرتا گوند، تەماشا وان دکن. دنهێرن، وەکی ئەسکەر نکارن قەیدێ مە بلیزن، دل – دینێ وان بەر هەڤ نادە، دەستێ هەڤ دگرن، دکەڤن گۆڤەندێ و دلیزن. و چاوا دلیزن! دخوەزن نیشانی واندن، وەکی وان قەیدێ کوردی گۆتی چاوا بلیزن.

نشکێڤا دەنگێ دەفێ ددنە کەرکرنێ و جاهلێ گوندە بەرەڤبوویی دگرن، دکنە مەرەکێ، دو زڤتیا دکنە قەرەول، ب خوە ژی ناڤا گوند دکەڤن، مێرا دگرن، تینن سەر واندا زێدە دکن. گەلەکا دگرن، مەرەکێ تژی دکن. شەڤ نیڤەکا شەڤێ دەردخن، دبن. مەرەکێ ژی ئاگر بەرددنێ دشەوتینن. هەتانی نها ژی کەسەک نزانە، ئەو کودا برن و چ ئانینە سەرێ وان.

"رۆما رەش خایینە،

وێ مە بخاپینە..."

ڤێ جارێ رۆما رەش خایینتیا خوە ب دەف و زورنێ، ب قەیدێ گۆڤەندا مە کر.

رۆمێ گەلەک مێرێ گوندێ مە دیل گرتبوون، بربوون. ژ وانا هەر تەنێ دو – سێ مەری ڤەگەریا بوون. یەکی ژ وانا گلی کربوو، وەکی نیر دانە سەر ستووێ وی، ئەو دو مەها عەرەبێ گرێدانە، ئاڤۆس کشاندنە. گۆ، وەختا گلی دکر، پێرا ژی پێسیرا خوە ڤەدکر، ستووێ خوە نیشانی حازرا ددا. گۆ، کێ ددیت، ژێ درەڤیا، چمکی ستووێ وی مینانی ستووێ گا هاسل بووبوو، بووبوو کەرکۆنک. و تو کەسی تووروش نەدکر لێ بنهێرە. چمکی مەری بوونە، نەکاربوونە زولما ئوسا بنهێرن.

"مەریا" مەری عەرەبێ گرێدانە، ب خوە ژی سەر عەرەبێ سیار بوونە، مەریێ عەرەبێ گرێدایی قامچی کرنە، ئاژۆتنە.

دە دلەکی بینە ڤێ یەکێ بیر بکە! نا، هەزار جاری نا! چاوا تو نکاری خوە، دێ – باڤێ خوە، پێشیێ خوە بیر بکی، ئوسا ژی تو نکاری تەریقا خوەیە دەربازبوویی بیر بکی. و نە ژی لازمە بیر بکی، چمکی ئەو تەریق ئالی تە دکە، وەکی تو رۆژا خوەیە ئیرۆیین راست قیمەت بکی، زانبی، ژ کو تو گهیشتی کیدەرێ. تەریق بیرا مەرڤایە. مەرڤایی نکارە بیرا خوە ئوندا بکە یانێ ژی بیر بکە.

***

هەرسێ ئالیێ گوندێ مە چیانە. تەنێ ئالیک ڤەکرییە، تێ بێژی ئەو ژی بۆنا وێ یەکێیە، وەکی گوند ب دنیایێرا بێ گرێدانێ. ئەو باشوورە.

کانی و چەعڤکانی مینانی مۆری – مرجانا ل سینگێ وان چیا بەر تەڤێ دبرقن.

ئالیێ رۆهلاتێدا چیایێ هەڤتێماناتە. تەریقا ڤی ناڤی هایە: وەختێدا ئەو چیایێ گوندێ مە بوویە، پەز، دەوارێ گوندێ مە لێ چێریانە. پاشێ دەولەتیێ گوند قە ژ گوندیا نەپرسیە، ئەو ب هەڤتێ ماناتی فرۆتیە گوندێ جینار، ئوسا کریە، وەکی ئیزنا گوندیێ مە تونەبە پەز، دەوارێ خوە بن وی چیایی بچێرین. وەعدە ئوسا بوونە، وەکی ئیزنا وی هەبوویە هەتانی چیایێ گوند ژی بفرۆشە.

دەرەو نەیێ وەکە هەڤتێ کانی و چەعڤکانی ژ پێشا وی چیایی دکشن و دکنە خولە – خول. ئاڤا کانیکە وی چیایی نها ئانینە گوند. تەنێ ئاڤا وێ کانیێ تێرا تەمامیا گوندەکی دکە.

گەلەکی بەری ئانینا ئاڤا وێ کانیێ سالا ١٩٢١ – ئێ پارەکە ئەسکەرێ سۆر هەما پێشا وی چیاییرا خوە گیهاندیە گوندێ مە.

***

مالێ گوندێ مە بنەردە بچووک بوون. دیوارێ وان کەڤرێ گجووجە بوون. رۆنکایی کولەکێرا دکەتێ. خێنیدا خێنژ کولەکا مەزن ئوسا ژی دووکێشک هەبوو. زڤستانێ کولەکا مەزن ڤەنەدکرن، وەکی خانی سار نەبە، دووێ تەندووریێ دووکێشکێرا دکشیا. بانێ خانیا ژ دوو رەش دبوون. وەختا یەک رادبوو سەر بان، خوشە – خوشا خوەلیێ بوو ژۆردا دهات. ئێڤارێ چرا نەفتێ ڤێدخستن. هەتانی سبێ دووێ وێ هوندوردا دبوو تەلپ و گاڤا نەفەرێ مالێ سبێ رادبوون، سەرچەعڤێ وان تەنیێدا دما. خانی ئەوقاس نمز بوون، وەکی چقاس ژی مەری کن بوویا، گاڤا دێریرا دچوو هوندور یانێ دەردکەت، گۆتی عەسە خوە کووز کرا، وەکی سەرێ وی سەرشێمیکێ نەکەتا.

گەلە مالا زڤستانێ دەوار یانێ پەزێ خوە خانیدا خوەیی دکرن، وەکی خانی گەرمبە، چمکی ئاردووێ وان کێم بوو. ئاردووێ وان ژی سەرگین و پەساری بوون. "رەوشا" گوند قەلاخێ رەخمالا بوون یانێ باسمێ بەر دەریا. هەرتم کەلب بەر قەلاخا گرێددان، وەکی نەیێنە دزیا سەرگینێ وان.

وەختا باران دباری، مالا دلۆپ دکر. دلۆپێ چ! ئاڤا رەش بوو ژۆردا دباری (دلۆپ و تەنیا بانا تەڤهەڤ دبوون و دبوو ئاڤا رەش). سەرگین شل دبوون و چرووسی بەر تەندووریێ نەدکەت. دوو تژی هوندور دبوو، چەعڤێ نەفەرێ مالێ (ئیلاهی کەڤانیا) سۆر دبوون، خولە – خولا هێسرا بوون ژۆردا دهاتنە خوارێ. گەلە جارا دوو سەرێ وان دکەت، دخەرقین. دوو دبوو مەنیا زولما گران ژێ.

... رۆژیێ ئێزدی بوونە. گوندیکی مە بزنا خوە شەرژێ دکە، وەکی رۆژیێ خوە دەربازکە. ژنا وی شەڤ تەندووریێ دادده، وەکی پاشیڤێ حازرکە. سەرگینە شل بوونە، تەندوور دوو دکە، ئاگر سەرگینا ناگرە. ئەڤێ تە ژ مالێ دەرنایێ، بەر تەندووریێ روودنێ و دچەرچرە، وەکی ئاگرێ وێ گەشکە. چقاسی دچەرچرە، ئەو مەرا نە عەیانە، وەختەکێ سەرێ وی گێژ دبە، دکەڤە. ژن نێزیک دبە، چ دکە – ناکە،

ئەڤێ تە سەر هشێ خوەدا نایێ. ژن هەوارێ جینارا دادخە، وەکی مێرێ وێ مریە. دەر – جینار تێن، تۆپ دبن، دنهێرن، ئەرێ، وەللە، مێرک مریە. سبە ئیدی سافی بوویە. رادبن، دچن، تربا وی دکۆلن و دکنە چەعل. ئێڤارێ، وەختێ ئاگر دبن سەر مەزەلێ وی ڤێخن، دنهێرن، مەزەلێ وی هلشیایە. گوندیا ژی بهیستبوونە، وەکی پاشی چەعلکرنا وی ژ ناف مەزەلا دەنگ هاتیە. دچن، تربا وی ڤەدکن. عەجێبەکە گران: مەزەلێ وی هلشیایە. مێرکێ بەلەنگاز وێ سەر پشتێ کەتیە، سەرچەعڤێ وی خوونێدا مایە. گشک تێنە سەر وێ فکرێ، وەکی نەمربوویە، دوو سەرێ وی کەتبوویە، خەرقی بوویە. وەختا برنە کرنە مەزەلێ سار، پێرا – پێرا سەر هشێ خوەدا هاتیە و خوەستیە رابە، کریە – نەکریە، نکاربوویە و بن گرانیا خوەلیێدا فەتسیە.

ئەڤا ژی رووێ دووێ سەرگینادا.

... مەهەلەکە گوندێ مە هەبوو، ژێرا دگۆتن "نەقەب". مالێ وێ مەهەلێ گشک هەڤا بوون، دها راست دیوارێ مالەکێ دیوارێ مالا ماین ژی بوو. دیوارێ ئۆرتا واندا قولک هەبوو. وەختێ شەرا، دەوا مالێ خوە دەرنەدکەتن، وێ قولکێرا هەڤرا خەبەر ددان، جاب ددانە هەڤدو. وەخت – وەعدە ئوسا بوو. تە هەو دنهێری شەڤ – نیڤەکا شەڤێ جەردێ سەر واندا گرت. وێ قولکێرا یەکی جاب ددا یێ ماین و تەمامیا مەهەلێ ناڤا چەند دەقادا پێ دهەسیا و هەڤرا رادبوون.

... دەر – دۆرێ گوند تژی کانی بوون، لێ گوندیا ئاڤا جەوێ ڤەدخوارن. و ئەڤێ ئاڤێ چڤاس نەخوەشی پێشدا دانین، دبوو قەساسێ سەرێ چڤاس مەریا!.. کانی گەلەک بوون، لێ مەجال تونەبوون، وەکی ئاڤا وان بینن گوند.

... زڤستانێ وەختێ دبوو باگەر، بەرفێ دەری سۆم دکر. گوندیێ مەیە بەلەنگاز کولەکێرا دەردکەتن و پشتێڤا بەرف دکۆلان، داڤیتن، دەری ڤەدکرن. گەلەک جارا ئەو قەواتا یەکی دەر بوو. چاخێ ئوسا دچوون ئالی هەڤ دکرن و ب سرێ بەرفا بەر دەرێ هەڤ داڤیتن، دەری ڤەدکرن.

گوندەکی بچووک بوو، لێ خەزەبێ مەزن تێدا دبوون. وەخت – وەعدە ئوسا بوون.

***

هەی تو گەلیێ فێزا گوندێ مە! تە سەرێ چڤاس گوندیێ مە خوار! دها راست

دبوو ناڤێ ته دانیانا "سەرخور".

گوندیێ مه زڤستانێ پەیا بۆنا دەڤۆ نڤت، چەند قالب سابوون ٣٠ کم رێ دبرین. دچوون دگهیشتنه جی، نڤتا خوه، سابوونا خوه دکرین، پشت دکرن و دهاتن. دگهیشتن گێلی. ته هەو نهێری بوو باگەر، باگەرەکه ئوسا، کو نەدهیشت تو چەعڤێ خوه ڤەکی. گوندیێ مەیه بەلەنگاز دخالفین، ژ رێ دەردکەتن و دخەنقین یانێ دکەتن بن کورشێ.

بۆنا دەڤۆ نەڤت یانێ چەند قالب سابوون چقاس گوندیێ مه وی گەلیدا بێوەخت خاترێ خوه ژ ڤێ دنێ خوەستنه و چوونه. سەرخور نه کو گێلی بوو، لێ سەرخور دەوران بوو.

***

وەختەکێ گونددا تەنێ دو ئۆتاخ هەبوونه. ناڤێ وان ئۆتاخ بوویه، لێ نه پۆلکری بوونه، نه ژی کریشکری. فرقیا وان و خانیا ئەو بوویه، وەکی دیوارێ وان پێ کەڤرێ رەش دانیبوونه و دەوسا کولەکێ پەنجەرێ وان هەبوونه. گۆ وەختا بارانا گور دباری بەری خانیا، وان هەردو ئۆتاخا دلۆپ دکر. لێ دیسا ناڤێ وان ئۆتاخ بوو و رەوشا گوند ئەو هەردو بوون.

گۆ وەختا قەوال دهاتن، نەدچوون مالێ شێخا، پیرا، لێ دبوون مێڤانێ خوەیێ وان هەردو ئۆتاخا. (قەوال ژی زانن ببن مێڤانێ کێ!). و ڤان هەردو ئۆتاخا گەله سالا "رەوشا" گوند دەستێ خوەدا خوەیکرن، هەتانی دەوران هاته گوهاستنێ، فەمداریا "رەوشێ" ژی پێرا. نها مالێ گونده کەڤن ئەو هەردو ئۆتاخن. بەر ئاڤایێ یەککات، دوڤاتیيه بەدەو قنجلینه سەر هەڤ، تێ بێژی ژ "رەوشا" خوه شەرم دکن. زورەتا خوەیێ وان ئۆتاخا ژی تەرکا وان دانه، خوەرا ئاڤایێ تەزه چێکرنه و، تێ بێژی، قەستیکا ئەو هیشتنه چاوا شەدێ دەورا دەربازبوویی. و چقاس دچه، شەدێ ئوسا کێم دبن. برا کێم بن. دڤێژن، ژ وان ئۆتاخا یەک ئیدی هەدمیه.

***

دیوانا سۆڤێتیێ تێ تەستیقکرنێ. چەند سال دەرباز دبن. گوندیکی مه دچه شەهەر مێڤانیا برێ خوه. برا ژی وی هلتینه دبه کینۆیێ. ئەڤێ ته عەمرێ خوەدا نزانبوویه کینۆ چیه. برێ ژی تو تشتەک ژێرا نەگۆتبوویه. دەستب سێئانسێ دبه.

کینۆ دەرهەقا شێردا بوویە. وەختێ سەر ئێکرانێ شکل تێنە گوهاستنێ و بەرێ سیارا دکەڤە سەرایێ، گوندیێ مەیی بەلەنگاز دکە قارین و ژ سەرایێ درەڤە.

برا بەر دێری خوە دگهینێ و عەجێبمایی ژێ دپرسە:

– چ بوو، چ قەومی، تە چرا ئوسا کریە قارین و رەڤییی؟

– مالا تە ئاڤابە، – گوندیێ مە ژێرا دبێژە، – چرا تە نەدیت وان سیارا چاوا داژۆتن، بەرب مە دهاتن؟ نە وێ ئەم پێپەسکرانا.

تەزە برا ژێرا شرۆڤەدکە، وەکی کینۆ چیە. گۆ هەتانی مرنا خوە ژی ئەو بەلەنگاز ترس – ترس دچوو کینۆیێ. ئەو ژی نەدخوەست هەرە، نەڤیێ وییی ئۆرتێ، کو مێخانیکێ کینۆیا گەرۆکە، زۆرێ دبر.

***

قیزەکە گوندێ مە، کو شەهەردا مێرکریە و زوودا ژ گوند دەرکەتیە، وەختا دبهێ، وەکی رۆنکایا ئێلێکتریکیێ ئانینە گوندێ مە، هلتینە دبێژە:

– پی، پامپووشکە و لەمپووشکە؟

لاوکێ گوندێ مە گلیێ وێ دوەکلاندن و دکەنیان.

چەند سالا پێشدا شکلێ مۆنتیۆرێ گوندێ مە رۆژنەما "ئیزڤێستیا" – ئێدا نەشر بوو. گەلۆ ئەوێ شکل دیت؟ و وەختا دیت، ڤێ جارێ چ گۆت؟

***

گوندێ مەدا ئاڤایێ دوقاتی پێشن گوندیکی مەیی رەهمەتی چێکر. وی چاخی بۆنا گوند ئەو تشتەکی نەبینایی بوو. گەلە جارا گوندیا ویرا دگۆتن:

– جامێرۆ، سەرێ ڤی چیایی، سور و سەرما زڤستانا گوندێ مە تە چاوا قاتێ دودادا دەبوور بکی؟

– دە، خوەدێ رەمە، ئەمێ ئیلاجەکێ بکن، – ئەوی جابا وان ددا.

لێ ئوسا ژی ئەوی چەند سالا ئیلاج سور و سەرما گوندێ مە نەکر، باهار، هاڤینێ قاتێ دودادا دەرباز دکر، لێ پاییز و زڤستانێ دکشیا قاتێ ئەولن.

نها گونددا ئاڤایێ دوقات گەلەکن و خانمانێ وی گوندیێ مە ئێدی تەک نینە. لێ چ دمینە دەرهەقا سور – سەرما زڤستانێدا، ئەو، هلبەت، مینانی یێ بەرێیە. لێ

هونور، هەبوونا گوندیا زێدە بوویە و وانا چارا وێ یەکێ دیتنە. هەرچار هەیامێ سالێ ئەو قاتێ دودادا دەرباز دکن، دەوسا سەرگین و پەساریا کۆمر و گازە. نە دوویە، نە ژی تەندوورە. سۆبا خوە ڤێدخن و بەر روودنێن. هەلا مێخانیزاتۆرەکی گوند هەماما خوە قاتێ دودادا چێکریە. دە، وەختا گلی هاتە سەر هەمامێ، ئەز وەرا مژوولیکە کورت بکم.

رۆژەکێ گوندیکی مە دخوەزە ئاڤێ خوەکە. مالێرا دبێژە و بووک ئاڤێ گەرم دکە. ئاڤا گەرم، سار، سیتلەکە ڤالا دبن سەرێ تەولێ، وەکی ئاڤێ شیرۆگەرمۆکن. ئەڤا گوندیێ مە سەر قوتە دار روودنێ و بووک ئاڤێ سێری دکە. جارەکێ ژی شاش دکە: دەوسا ئاڤا شیرۆگەرمۆ شەربکە ئاڤا کەلاندی سەر سەرێ خەزووردا دکە. دبە قووژینیا خەزوور، بووک دێریرا چلقاس دکە.

یازخ، سەد یازخ ئەو نەگوهیشتە رۆژێ مە. لێ ئەڤ قەومانڕنا عەمرێ وی رۆژێد مەدا ژی تێ گلیکرنێ و دەرهەقا دەبا گوندە وی چاخییە خرابدا تینە بیرا مەریا.

***

تەزە رادیۆ ئانیبوونە گوند.وەختێ تێلا رادیۆیێ دکشاندنە مالەکێ، پیرا مالێ نە ل گوند بوویە. چەندەکی شووندا ڤەدگەرە و هاژ تو تشتەکی تونەبوویە، ئۆتاخێدا روونشتیە، تەشیا خوە رستییە. سەهەتا خەبەردانێد رادیۆیێ پێرا گهیشتیە و رادیۆیێ خەبەردایە. پیرا بەلەنگاز تەشیا خوە ئاڤیتیە، رەڤیە دەرڤا و کریە گازی:

– گوندینۆ، ئەز بەختێ وەمە، وەرن ڤێ عەجێبا گران بنهێرن!

گوندی لێ تۆپ دبن.

– چ بوویە، پیرێ؟ – ژێ دپرسن.

– جن کەتنە پش ئشکافا مە و قبە – قبا وانە خەبەر ددن، – پیرێ ب ترس جابا وان ددە.

گوندی دچن هوندور و لێدنهێرن رادیۆیا سەر ئیشکافێ خەبەر ددە.

نها چەند نەڤیێ وێ زاڤۆدا ئەشیایێ رادیۆتێخنیکیێدا دخەبتن. ئەو زاڤۆد گوندێ جیناردا ڤەکرنە.

***

جارا ئەولن گوندیکی مە خوەرا ئاڤتۆماشینە کری و ئانی گوند. وی چاخی ریا

مالا وان گەلەکی بێفەسال بوو. جینارا هەر یەکی سوور کشاندبوون دۆرا مالا خوە، رێ گەلەکی تەنگ بوو. ئەڤێ تە چ گاڤا ئاڤتۆماشینە داژۆت، ژ هەوشا بەر مالێ دەردکەت، دچوو یانێ ڤەدگەریا، چقاس ژی فەسال باژۆتا، عەسە وان سوورا دخست و وەختێ زڤراندنێ زەڤیا خوە پێپەس دکر.

– ئەڤی بەلا خوە دایێ، زەڤیا خوە تەمام پێپەس کر، رسقێ زارێ خوە بری، – گوندیا لاقردیێ خوە دکرن. هنەکا تشتەک ژی سەردا زێدە دکرن و دگۆتن:

– ئەڤێ رۆژەکێ لێدە دیوار – میوارێ مە ژی هلشینە.

گەلەکی خوەشیێ خوە پێ دکرن.

جارەکێ گوندیکی مەیی لاقردچی هلدا ژێرا ها گۆت:

– فلانکەس، ئەز کو دو کاڤرا بدم، تو ئاڤتیا خوە نادی؟

ئوسا کرن بەلەنگازی ئاڤتۆماشینا خوە نیڤقیمەت فرۆت و ئانجاخ ژ دەڤ – درانا دەرکەت.

سوور، قەلاخ زوودا ژ ئۆرتێ هاتنە هلدانێ. کووچێ گوند راست و فرە بوونە. نە کو ئاڤتۆماشینا مەرڤبر، لێ ئوسا ژی یێد باربەر بێمنەت وان کووچادا دچن، تێن. چەندەکی پێشدا کورێ ئەوی گوندیێ مەیی لاقردچی خوەرا ئاڤتۆماشینا مارکا پاشنە تۆپە – تەزە کری و ئانی کرە گاراژا خوەیە کەڤری. ئەڤ گاراژا وییە کەڤری سەد قاتی ژ وان هەردو ئۆتاخێ گوندێ مەیە وەختەکێ چێترە. دلۆپ ناکە و ریا وێ ژی فرەیە. "شێنایا گوند بەرایا رێرا کڤشە". زوودا گۆتنە، لێ گوندێ مەدا تەزە میاسەر دبە.

***

تەزە گونددا تێلێڤیزۆر ددانە خەباتێ. مالەک خوەرا تێلێڤیزۆرێ دکرە و تینە داتینە. ئێڤارێ، وەختێ شیڤێ، تێلێڤیزۆرا خوە پێڤا دکن و روودنێن نان بخون. دکن – ناکن پیرا مالێ روونانێ، نان ناخوە.

– پی، شەرم نینە، بەر ڤان مێرکا ئەزێ چاوا نان بخوم، – پیرێ دبێژە و تێلێڤیزۆرێ نیشان ددە. سەر ئێکرانا تێلێڤیزۆرێ دو مێرا هەڤرا خەبەر ددان.

– ئێ، هێ، ئەڤ فلانکەسێ مەیە! – کورێ مالێ دبێژە.

ژ وان هەردو مێرا یەک مەریێ وێ مالێیی نێزیک بوو.

چ بکی، ئوسـانە فـەمـداری، بەربریبـوونا مـەریا، ئەدەت زەعف دەرەنگ تێنە گوهاستنێ. هەلا تشتێ کەڤن و تەزە ل رەخ هەڤن.

***

گوندێ مەدا ئاڤایێ مەکتەبا تەزە چێدکن. ئاڤایێ مەکتەبا هەیشتسالە ئیدی تێرێ ناکە. گونددا گـۆتی مـەکـتـەبا ناڤین هەبە. ئاڤـایـی دوقـاتـە. پێـشبـەری مـالا مـەیە وەخـتـەکێ (ئەرێ، ئەرێ، ئیـدی بوویە یا وەخـتـەکێ) چێـدکن. من چوو دیت. بۆنا قەوماندنەکە ئوسایە باش گەلەکی شابووم، لێ ئالیکیڤا ژی بەرخوە کەتم. چەند سالا پێشدا بۆنا خوەندنا ناڤین دەست بینم ئەز هەر هەیامێ سالێ هەرۆ دەھ کیلۆمێترا رێ دچووم، دهاتم. مەکتەبا ناڤین گوندە جینارددا هەبوو و ئەو گوند پێنج کیلۆمێترا ژ گوندێ مە دوورە. چەند جارا سەر وێ رێ زڤستانێ لنگێ من سورە برنە.

لێ نها ئانینە مەکتەبا ناڤین پێشبەری مالا مە چێدکن.

یا من هەلا تشت ناکە، ئەزی ئیدی مەزن بووم. لێ یا وی گوندیێ مە؟

گۆ تەزە دیوانا سۆڤێتیێ تەستیق بووبوو، گوندێ مەدا هەلا مەکتەب تونەبوو. گوندیکی مە پێ دهەسە، وەکی گوندێ جیناردا، ریا کیژانی گەلەکی بێفەسالە و ناڤا چیارا دەرباز دبە، زڤستانێ ژی تێ گرتنێ، مەکتەبا ئێلێمێنتار ڤەبوویە. هەرۆ دەستێ کورێ خوە دگرە، دبە وێ مەکتەبێ و تینە. گەلە جارا، ئیلاهی زڤستانێ، پشت دکر، کورشا بەرفێ دقەلاشت دبر. لێ وەختێ دبوو باگەر، ب هەڤتیا مالا دۆستادا دما. هلبەت، کورێ وی مەکتەب کوتا کر، بوو ئاکتیڤیستەکی گوندی عەیان، لێ ئەڤ کرنا باڤێ وی هەلا هێ تێ گلیکرنێ.

نها گوندێ مەدا ئاڤایێ مەکتەبا ناڤین چێدکن.

گوندێ مە گوندەکی بچووکە. پالا خوە دایە چیا و بەرب قەوماندنێد تەزەیە "عەجێب" دچە. لێ گەلۆ هەما دوھ ژی قەوماندنەکە ئوسا گونددا نەقەومیە؟ نە تەنێ گوندێ مەدا. گوندێ مە هەر تەنێ مەسەلەکە وێ یەکێیە بچووکە، وەکی ئەم ژ کیژان دەرەجێ گهیشتنە چ هێلانا. لێ هێلانێد هێ بلند هەلا پێشیا مەنە.

س. ١٩٧٥ – ١٩٧٦ – L

زینێ

"خەمێ من خیالێ تە ددانە بێری"

(ژ کلامەکە جمعەتێ).

رۆژەکێ یەکی منرا تێلێ خست. دەنگێ وی ناس بوو، لێ من تێ دەرنەخست، کییە. ئەوی ژی ناڤێ خوە نەگۆت. مە ئێپێجەیی خەبەردا، خولەسە، ئەوی ئوسا ژی ناڤێ خوە نەگۆت، ئادرێسا جیێ خەباتا من پرسی و گۆت، وێ زووترەکێ بێ بال من.

خێلە وەخت شووندا یەکی دەرێ کابینێتا من ڤەکر و دەردا هات. سفتە من ناس نەکر، لێ وەختا کەنیا، ئەز ژ جیێ خوە رابووم و سەکمیم، سەکنیم.

– چیە، تو من ناس ناکی؟ – ئەوی گۆت و ئەکس من نهێری.

ئەز دیسا دودل بووم و زوور بووم چەعڤێ وی نهێری.

– قـژقـژ، چرا ئەز ئەوقاسی هاتمە گوهاستنێ، وەکی تو من ناس ناکی، – ئەوی هەلا خەبەردانا خوە کوتا نەکر، گاڤا من خوە ئاڤیتە پێسیرێ.

– خەتیف...

ئەم چوونە دەست – رووێ هەڤ، تێ بێژی دو برا خەریبیێدا راستی هەڤ هاتن.

خەتیف هەڤالدەرسێ من بوو. من و وی سێ سالا تەڤایی مەکتەبا ناڤیندا خوەندبوو. ئەز و خەتیف نە ژ گوندەکی بوون. ئەو گوندێ جیناردا دما. نە گوندێ مە، نە ژی گوندێ واندا وی چاخی مەکتەبا ناڤین تونەبوو. مەرکەزا نەهیێدا مەکتەبا ناڤین هەبوو. و ئەم هەردو ژ گوندێد باشقە – باشقە چقاس رۆژە دهاتنە مەکتەبێ و دچوون. مە سێ سالا تەڤ خوەند. ئەوی منرا ب شیرنایی دگۆت "قژقژ". لەما ژی نها، گاڤا ئەوی ئەڤ ناڤ هلدا ، من پێرا – پێرا تێ دەرخست، وەکی ئەو خەتیفە، چمکی ژ هەڤال، ناسێ من هەر تەنێ ئەوی منرا ئوسا دگۆت.

مە گەلەکی ژ هەڤدو حز دکر، ئەم هەڤرا نۆنانی برا بوون. ناڤا وان سێ سالادا

رۆژەکێ نەقەومی، وەکی دلێ مە ژ هەڤدو بمینە. ب ڤێ حزکرنێ ژی مە مەکتەب کوتا کر.

پاشی کوتاکرنێ ئەم دیسا جار – جارا راستی هەڤ دهاتن. پاشێ ئەز گوندێ مەدا کەتمە سەر خەباتێ، لێ هەما وێ پاییزێ خەتیف برنە ئەسکەریێ. ئەوی چەند نەمە منرا شاندن، من پێرا – پێرا جابا وی دا. پاشێ هەی بەرە – بەرە نەمێ مە کێم بوون و کوتاسیێ ئیدی مە هەڤرا نەدنڤیسی.

پاشێ ئەز جیگوهاستی شەهەر بووم و ئیدی ئەز و خەتیف هاژ هەڤ تونەبوون.

و ئاها پاشی ناڤبریا ئەوقاس سالا ئەز و خەتیف کێلەکا هەڤ روونشتنە، خەبەر ددن، ژ هەڤدو تێر نابن.

خەتیف بۆنا پرسەکە بچووک هاتبوو. من هەما جی ب جی ئەو پرس ئانی سێری. خەتیف رابوو، خوەست خاترێ خوە بخوەزە، هەرە، لێ من نەهیشت.

– تێ کودا هەری، بینا تە جەم من دەرنایێ؟ – من گۆتێ.

– نا، چرا، من دخوەست زوو بچووما بگهیشتاما گوند، – خەتیف گۆت. – دیا من تەنێیە، دبە بترسە.

– چرا تو هەلا نەزەوجیی، وەکی خاتیا من تەنێیە؟ – من ژێ پرسی.

خەتیف خێلەکێ خوە کەر کر، جخارە دەرخست، ڤێخست و بەر خوەدا گۆت:

– نا، ئەزی هەلا نەزەوجیمە... نها دیا من تەنێیە، وێ بەرخوەکەڤە.

من تەخمین کر، وەکی خەتیف نەخوەست ب هوورگلی جابا پرسا من بدە، لەما پێرا – پێرا خوەست خەبەردانێ بدە گوهاستنێ.

دە، نەدبوو، وەکی ئەز پەی ئەنەنا کەتاما، گاڤا ئەوی ئەڤ یەک نەدخوەست. لەما ژی من ئیدی تو پرسەکە ماین ژێ نەکر. ئەز رابووم، ئەم تەڤایی هوندورێ کابینێتە دەرکەتن. ئەز کەتمە ملا و ئەم تەڤایی چوون.

– تو ئیشەڤ تو جیکیدا ناچی. چیە، خەوا تە جەم قژقژێ تە نایێ؟ – من گۆتێ و ئەم تەڤایی کەنیان.

– نا، چرا. خەوا من، وەکی جەم تە نەیێ، وێ ئیدی جەم کێ بێ، قژقژ جان، – ئەوی ب کەن گۆت.

– ده، وەکی ئوسانه، ئەم دچن مالێ. شەڤە درێژن، مە ژی زوودا هەڤدو نەدیتیە. ئەمێ قاسەکێ هەڤرا خەبەردن، تێ ژی مالێ، زارا ناس بکی، – من گۆتێ.

خولەسە، من خەتیف ئانی سەر رێ و نەهیشت ئەو وێ شەڤێ هەره. ئەم تەڤایی هاتنە مالێ.

ئێڤارێ، پاشی شیڤێ، ئەز و خەتیف کەتنە ئۆتاخا من. مە دەری سەر خوە گرت و کەتنە خەبەردانێ.

گلی هاتە سەر ژن و زارا.

– ئەز فەم ناکم، تو چرا هەتانی نها نەزەوجییی؟ – من گۆتێ. – نە ئاخر وەعدەیە، ئیلاهی گاڤا خاتیا من ژی تەنێیە، وەهیدە. کورمانج دبێژن: "زەڤیا زوو چاندی، کورێ زوو زەوجاندی – زۆر خوەدێ ستەندی". تو چرا دەرەنگی دێخی؟

خەتیف پێرا – پێرا جابا من نەدا. سەرێ خوە کرە بەر خوە، پتکێڤا مژوول بوو. ئێپێجە وەخت خوە کەر کر، پاشێ سەرێ خوە هلبری، من نهێری، لێ زوو – زوو بەرێ خوە قولچدا کر.

– ئێ، برا، عەجێبمایی نەمینە، – خەتیف ب کەسەر گۆت. – یا من، تێ بێژی، کاپێ خەزەڤێ کەتیە ستووێ من. ئەز دخوازم بزەوجم، لێ برینا من کەو ناگره، ئەز نکارم ب دلێ شکەستی بزەوجم.

من خوەست پێ بهەسم، چکا چ بوویە، چرا نکارە بزەوجە.

– سەرهاتیا من درێژە، – خەتیف گۆت. – نە جاییزە ڤێ شەڤێ سەرێ تە بێشینم. دها رندە وەرە ئەم خوەرا دەرهەقا پرسەکە ماییندا خەبەردن.

لێ ئەز قاییل نەبووم.

– قەت ڤێ شەڤێ رندتر تونە، – من گۆتێ. – سەرێ من بۆنا سەرهاتیا درێژ وێ نەیێشە، لێ وێ بۆنا خەما دلێ هەڤالێ من بێشە، وەکی منرا نەدیهارە. هەرکێ تو قەدرێ من دگری، گۆتی گلیێ خوە منرا بێژی، یانێ نا هەڤالتیا مە هەرامە.

خەتیف سەرێ خوە کربوو بەر خوە، پتکێڤا مژوول بوو و دەنگێ خوە نەدکر. من تەخمین کر، وەکی خەتیف گەلەکی هاتیە گوهاستنێ. نە خەتیفێ بەرێیە، لاقردیا ناکە، کێم خەبەر ددە، تمێ سەرێ وی بەردانە. بەرێ خەتیف دەقەکێ نکاربوو کەر

بسەکنیا، دکەنیا، خوەشیێ خوە هەڤالا دکر، دچوو، دهات. هەموو شوخولێ وی لەز بوو. نا، گەلەکی هاتیە گوهاستنێ، نە خەتیفێ بەرێیە. من پێرا – پێرا فەم کر، وەکی خەمەکە گران تابەتیێ نادێ.

– دە، وەکی تو گەلەکی مندا دکەڤی، ئەزێ بێـژم، – خـەتیف گـۆت، جـخـارەک دەرخست، ڤێخست، چەند قولاپ لێدان و دیسا خێلە وەخت خوە کەر کر.

من تەخمین کر، وەکی سەرێ گلیا دگەرە، دخوەزە فکرێ خوە بجڤینە سەر هەڤ، پاشێ دەستپێ بکە.

خەتیف دەستێ خوە دا بەر ئەنیا خوە، من نهێری و پاشێ ڤەگەریا دێری نهێری، تێ بێژی دخوەست زانبە، چکا دەری گرتیە، خوە کەس گوهـ نادە مە. گاڤا دیت دەری گرتیە و ئەز ژی بێسەبر هیڤیا گلیێ ویمە، ب دەنگەکی نەرم دەستب سەرهاتیا خوە کر.

"من هەلا مەکتەبێدا دخوەند، گاڤا ئەز سەر قیزەکە گوندێ مە بەنگی بووم. ناڤێ وێ زینێ بوو. ئەوێ پاشی مە مەکتەب خلاز کر. قیزەکە گەلەکی ئاقل و مەریفەت بوو. یازخ باڤێ نەهیـشت، وەکی ئەو خـوەندنا بلند دەست بینە. ئەوێ بووبوویا پێشەکزانەکە گەلەکی باش.

من گەلەکی ژێ حز دکر. دلێ وێ ژی مندا هەبوو. ئەم جار – جارا راستی هەڤ دهاتن. دە، راستهاتنا گوند ژی تو رند زانی: یانێ چۆلێیە، وەختا کەچک دچنە پنجارێ، یانێ ناڤا گونددانە، وەختا تێن بەر هەڤرا دەرباز دبن. دقەومی، وەکی جار – جارا پاشی دەرسا ئەم هیڤیا هەڤ دسەکنین و ئەم تەڤایی ڤەدگەریانە گوند. هەتانی پرا بنەتارا گوند ئەم تەڤایی دهاتن، پاشێ ئەز ژێ دقەتیام، دکەتم بن پرێ. ئەو دچوو دگهیشتە مالێ، پاشێ ئەز بن پرێ دەردکەتم و دهاتم. دە، تو خەیسەتێ گوندیێ مە زانی، وەکی ئەم تەڤ بدیتانا، وێ هووک تێکرانا مووکەکی. لێ وەختا ئەم ئێپێجە وەخت راستی هەڤ نەدهاتن، ئەوێ ب دەستی هەڤالا خوە منرا نەمە دشاندن، من ژی جابا وێ ددا. یانێ ژی من دشاندن، ئەوێ جابا من ددا. خولەسە، چ سەرێ تە بێشینم، حزکرنا من و وێ ها کشاند هەتانی ئەز گهیشتم کۆما دەها. مە سۆز و قرارێ خوە کرە یەک، وەکی چاوا من کۆما دەها کوتا کر، ئەزێ مالا مەرا

بێژم، برا هەرە سۆزەکی باڤێ زینێ بستینە، و گاڤا زینێ مەکتەب خلاز کر، ئەمێ هەرن ئەوێ نیشانکن".

خەتیف خوە کەر کر، جخارەک ژی دەرخست، ڤێخست.

– تو قاوێ ناخوەزی؟ – من ژێ پرسی.

– هەبە، خراب نینە، – ئەوی خوەست مینانی بەرێ لاقردیا بکە. لێ تو تشت ژێ دەرنەکەت.

من گۆتە کولفەتا خوە، وەکی مەرا قاوێ حازرکە. چەند دەقا شووندا ئەوێ مەرا قاوە ئانی، دانی بەر مە و دەرکەت.

خەتیف گولەک، دودو قاوە ڤەخوار و دوومایی دا خەبەردانا خوە.

"لێ بەختێ من لێنەدا. تێ بیرا تە وێ باهارێ، بەری داینا ئینتاما کوتاکرنێ، رەهمە چوویێ تەبە، باڤێ منبە ژی، چوو رەهمەتێ.

دە، ئەمە هەزنی بوون، نەجاییز بوو، وەکی پێرا – پێرا پاشی مرنا باڤێ من مالا مە بچوویا قیز منرا نیشانکرانا. نە ژی زارێ من دگەریا من مالێرا بگۆتا".

دیسا ناڤبری دا خەبەردانا خوە. قاوا خوە تەمام ڤەخوار، فینجانا خوە دەڤەروویا دانی و گۆت:

– تو نکاری منرا بنهێری؟ – کەنیا و زوور بوو من نهێری. – نها کێ چ بێژە، ئەزێ باوەر بکم.

من سەرێ خوە هەژاند و بوو نچە – نچا من.

– مالا تە ئاڤابە، تو وێ یەکێ باوەر دکی؟ چرا چ دەورانە، وەکی گوە بدنە گلی – گۆتنێد ئوسایە ڤر – دەرەو؟

– دە، گلیک بوو من گۆت، مالا تە ئاڤابە، هندک ما من نزانم ناڤا چدا گونەکار بکی، – خەتیف ب بەشەرەکە خوەش گۆت، ژ جیێ خوە رابوو، ناڤا ئۆتاخێ چوو، هات. ئێپێجەیی گەریا، پاشێ ڤەگەریا، هات جیێ خوەدا روونشت و سەرهاتیا خوە پێشدا بر.

"من مەکتەب کوتا کر. چەند مەه کەتنە ئۆرتێ، پاییزێ گازی من کرن، ئەز برمە ئەسکەریێ. تو رند زانی، وەکی نەدبوو من ژێرا نەمە بنڤیسیانا. ژ هەڤالا تو کەس

هاژ حزکرنا من و وێ تونەبوو. نە ژی من کاربوو هەڤالا وێرا بنڤیسیا، وێ نەگۆتانا بۆنا چ وێ قیزا جاهلرا نەمە دشینە. هەرنەیسە، دەستێ من تام ژ زینێ هاتە برینێ. من نزانبوو، ئەوێ مێرکریە یانێ نا. دە تو تەخمین دکی، هالەکی ها بۆنا ئەسکەر چقاسی چەتنە. لێ من بەر خوە دا، چمکی تو چارەکە منە دنێ تونەبوو. من هەی جار – جارا نەمە هەڤالێ خوەرا دنڤیسی و هیڤی دکر، وەکی گونددا چ دقەومە، منرا ب هوورگلی بنڤیسە.

رۆژەکێ ژی من نەما وی ستەند و، تێ بێژی، یەکی منرا گۆت، وەکی نەمێدا تشتەکی خراب هەیە. من نەمە ڤەکر و خوەند. "زینێ نیشان کرنە، دانە یەکی شەهەر"، – هەڤالێ من ناڤا تەزەتیێ گوندە مایندا ئەڤا ژی دابوو کڤشێ. هلبەت، ئەوی نزانبوو، وەکی ئەو بەسا تەزە منرا کولەکی چقاسی گران بوو".

خەتیف کەسەرەکە کوور راهشت، جخارەکە دنێ ژی ڤێخست. من دی، وەکی جخارا مە کێمە، تێرا مە ناکە. ئەز رابووم، من باخشاندن ژ خەتیف خوەست، گازی ژنا خوە کر، گۆتێ، وەکی هەرە مەرا چەند تۆپ پاپیرۆسا بینە، ڤەگەریام هاتم جەم خەتیف. سەرێ وی هەلا بەردا بوو، کەتبوو ناڤا بەرا فکرا. ڤەگەراندنا من تەخمین نەکر. ئەز قەستیکا کوخیام. ئەوی سەرێ خوە بلند کر، من نهێری، لێ دیسا دەنگێ خوە نەکر.

– پاشێ؟ – من ژێ پرسی.

خەتیف چەند جارا ئەنیا خوە مزدا، پاشێ ب دەنگەکی نەرم خەبەردانا خوە پێشدا بر.

"سەرێ تە نەیێشینم، زینێ نیشان کرن. هلبەت، ئەز گەلەکی بەر خوە کەتم، پاشێ دوشورمیشی خوە بووم: "حەیران، قیزا جاهلە، وێ مێر بکە. خوە نە دەرگیستیا منە، ئەز ئەوقاسی بەر خوە دکەڤم؟ زەعف ژی من و وێ سۆزەک دابوو هەڤ. برا هەرە، خوەدێ ئۆخرا وێرا بە".

و من هەر تەهەری جەداند کولا خوە بیر بکم. خێلە وەخت شووندا راستیێ ژی تێ بێژی من ئەو بیر کر.

من ب رووکی – رووسپی قولخکرنا خوە کوتا کر و ڤەگەریامە گوند. سێ سال

دەرباز بووبوون و ناڤا وان سالادا گونددا ئەوقاس قەوماندنێد مەزن بووبوون!..
گەلەکا خوەرا ئاڤاییێ تەزە چێکربوون، چەند هەڤالێد من زەوجی بوون، و نها ئیدی زارێ وان هەبوون. من گەلەک زارۆ ناس نەدکرن، ژ وانا گەلەک پەی چووینا منرا بووبوون، یێد مایین مەزن بووبوون. مالا خاتیا من ژی ژ شەهەر بار کربوو، هاتبوو گوند، مەهەلا پێشبەردا، کێلەکا مالا باڤێ زینێ خوەرا ئاڤاییی چێکربوو.

جارەکێ (رۆژا دودا بوو) ئەز دەرکەتمە بەر دەرێ مە. کامباخ، دلە دا، تەموول ناکە. و من بێ هەمدی خوە ئالیێ مالا باڤێ زینێ نهێری. یا!.. یەکە مینانی زینێ وێ بەر دەرێ وان سەکنیە. من ژ چەعڤێ خوە باوەر نەکر. من رند دینا خوە دایێ. نا، حەیران، زینێیە، رێڤاچووینا وێیە. لێ چرا هاتیە؟ ئێ، دکارە بقەومە، مێڤانی هاتیە مالا باڤێ خوە، ئەز فکریم. لێ ئەزی دودل بووم، دبە زینێ نینە، بەر چەعڤێ من ئوسا هاتیە کڤشێ. لەما ژی ئەز ب وێ فکرێ چوومە مالا خاتیا خوە، وەکی نێزیکڤا ببینم، چکا ئەو زینێیە یانێ نا. و ئەز هێدی – هێدی بەرب مالا خاتیا خوە چوم، هەی ژی دەرێ مالا وان دنهێرم. گاڤا ئەز نێزیکی مالێ بووم، ئەو دەرکەتە دەرڤا، جیێ خوەدا سەکنی، من نهێری. ئەز ژی بێ هەمدی خوە جیدا سەکنیم و زوور بووم من لێنهێری. نشکێڤا ئەوێ سەرێ خوە کرە بەر خوە و لەز چوو هوندور.

ئەز چوم مالا خاتیا خوە. من هەڤەکی خەبەردا. من لێنهێری وێ زینێ دەردا هات. سەلام دا مە و سەر کورسیێ پێشبەر روونشت. من و وێ خۆش – بێش دا هەڤ، کێف – هالێ هەڤ پرسی. لێ ب مرووزەکی ئوسا من دنهێرە، تێ بێژی من باڤێ وێ کوشتیە. خێلە وەخت روونشت، پاشێ رابوو، چوو.

پاشی چووینا وێ من ژ خاتیا خوە پرسی، وەکی زینێ چرا هاتیە، نە ئەوێ مێرکریە، چوویە شەهەر.

خاتیا من گۆت، وەکی مێرێ وێ مەرڤەکی نەپاکە، یەکی دزی قاچاخە، بەیتووکی وێدەرێیە، رۆیێ نادە سێری، لەما ژی خەییدیە، ئەڤا چەند مەها قیزا خوە هلدایە هاتیە مالا باڤێ خوە.

"دێمەک، قیزا وێ ژی هەیە"، – ئەز دلێ خوەدا فکریم. و سەر وێ یەکێ تێ بێژی دلێ من لێ سار بوو.

– بەختێ وێ بەلەنگازێ تونەبوو، – دەنگێ خاتیا من ل من تەسەلە بوو. – تە نەدی یەکی چاوا راستی وێ هات.

و خاتیا من گۆت، وەکی مێرێ وێ هەمین یەکی قولدرە، ناخەبتە، بوویە جرم کەتیە ستووێ باڤێ خوە، هەلا سەردا ژی زینێ دکوتە، دزێرینە. زینێ دێستدا رۆژەکە خوەش نەدیتیە. ناڤا ڤان سالادا ئەڤا چەندک – چەند جارە، وەکی دخەییدە تێ مالا باڤێ خوە. لێ خەزوور تێ پەی، دبە. ئەڤا دو مەهە، وەکی دیسا قیزا خوە هلدایە، خەییدیە، هاتیە مالا باڤێ. هەتانی نها چەند جارا مەری شاندنە پەی، لێ نەچوویە. جارەکێ ژی تیێ وێ و خوەسیا وێ هاتنە پەی، لێ دیسا نەچوویە.

– بەلەنگازێ نها کەتیە ئۆرتا دو ئاگرا، – خاتیا من گۆت. – رێ ژ ریا دەرناخە. نە تێن قیزا خوە دبن، دەستێ خوە سەر هلتین، نە ژی پاکی خوەیی دکن. دڤێن، خوەسیا وێ خوەستیە قیزێ خوەرا ببە هەرە، لێ زینێ نەدایە، گۆتیە سەرێ من ژێکن، دەستێ من ژ قیزا من نابە".

خەتیف ئاڤ خوەست. ئەز چوم ئاسپێژخانێ، من بوتولگە "جێرمووک" ژ سارنجێ دەرخست، ئانی هات. ئەوی فینجانەک ئاڤا مەدەنیێ ڤەخوار، جخارەکە دنێ ژی ڤێخست و دوو دایێ.

"وەختا بەر من ناڤێ قیزا وێ ددان، – خەتیف گلیێ خوە پێشدا بر، – تێ بێژی یەک کاپەک دکرە ستووێ من، ئەز دخەنقاندم. ئەز نکاربووم وێ فکرێرا قاییل بووما، وەکی زینێ ئیدی دێیە، ئەولەدا وێ هەیە. فکرا مندا زینێ دیسا ئەو قیزا بەرێیە بەکر بوو. لێ وەختا ناڤێ قیزا وێ دهاتە ئۆرتێ، راستیا تەل خوە ددا هەساندنێ و ئەو، چ کو فکرا مندا هەبوو، تەمام بەتا ڤەدبوو، دچوو. و من قیزا وێ کربوو ئەینات، هەی زانبوو، وەکی سەبەبێ ڤێ بێبەختیا زینێ ئەوە.

راستە، جارا ئەولن، گاڤا من زینێ دیت، ئەو ئاگرێ بەرێ دیسا جارەکێرا دلێ مندا گور بوو. لێ وەختا ئەز پێ هەسیام، وەکی قیزا وێ هەیە، تێ بێژی ئاڤەکە سار سەر وی ئاگریدا کرن. دلێ من سەر زینێ سار بوو و ئەو ژی کەتە ناڤا رێزا وان کولفەتێ گوندێ مە، کو هەبوون – تونەبوونا وان بەر چەعڤێ من یەک بوو. لێ چاوا پاشوەختیێدا عەیان بوو، ئەڤا یەکا رووڤا بوو. کوورایا دلێ مندا ئاگرێ ئەڤینتیێ

بووبوو ئانتێخ، لێ ڤێنەسیا بوو. و بەرە – بەرە وی ئانتێخی خوە دا هەساندنێ، ئوسا کر، وەکی چووین – هاتنا من مالا خاتیا من دها گەلەکبە، وەکی چیە، بەلکی ئەز زینێ ببینم، چەعڤێ من چەعڤێ وێ کەڤە. و ئەز دها گەلەکی چوم مالا خاتیا خوە، هاتم. هەر جارەکێ دچوومە وێدەرێ ئەوقاسی روودنشتم، هەتانی زینێ ب مەنیا تشتەکی دهات، مە تێر هەڤدو دنهێری، وەختا دکەتە چەمێ ژی مە گلیک – دودو هەڤرا دگۆت، پاشێ ئەز ژ مالا خاتیا خوە دەردکەتم.

جارەکێ، وەختا خاتیا من دەرکەت چوو کۆخ، من ژ زینێ پرسی:

– لێ تە چرا ئوسا کر؟

ئەوێ چەعڤێ من نهێری، پاشێ سەرێ خوە کرە بەر خوە و ئێمەکێ کەر بوو.

– دە، قەومی، دا، – ئەوێ جابا من دا و کەسەرەکە کوور راهشت. – باڤێ من دلکر، من نکاربوو بگۆتا نا. کی زانە، دبە یازیا من ژی ئوسا بوو، – و چەعڤێ من نهێری، تێ بێژی خوەست واندا تشتەکی بخوونە. – دڤێن، مەری نیڤێ رێ ژی ڤەگەرە، نە پۆشمانە، – ئەوێ گۆت و خوەست ب وێ یەکێ من سەر هەسا – هەساخە.

من فەم کر، وەکی زینێ مینانی بەرێ من حز دکە. من ژی گەلەکی ژێ حز دکر. لێ ئۆرتێدا گلی – گۆتن هەبوون. مالا مێرێ وێ هەلا دەستێ خوە سەر هلنەدابوو، ئەوێ دەویکار بوو. قیزا وێ هەلا جەم بوو. دێمەک، خوەستنێ من نکاربوو، لێ وەختا برەڤاندا، دەستێ مە و مالا مێرێ زینێ وێ بکەتا هەڤ. لێ من نەدخوەست ڤێ یەکێ بکم، چمکی برێ منی ئۆرتێ و ئاپێ من شەهەردا دمان. دێمەک، خوەستنێ من نکاربوو، رەڤێ من نکاربوو. لێ وێ چاوا بوویا؟ من ب خوە ژی نزانبوو. ئەز ب تەمامی تەسلیمی حوکومێ وێ دەمەیی خوەش بووبووم و من نەدخوەست دەرهەڤا پاشوەختیێدا بفکریاما. من تەخمین نەدکر، وەکی ئەڤا کرنا مە دکارە گەلە گلیێ خراب پێشدا بینە. چمکی خێنژ وێ، راستهاتنێد مە و تەزەبوونا ئەڤینتیا مە ئەزیدی دەرهەڤا تو تشتەکی نەدفکریم".

خەتیف دیسا ژ جیێ خوە رابوو، نێزیکی ئیشکافا کتێبا بوو. ئێپێجە وەخت کتێبا نهێری، یەک – دودو دەرخستن، ڤەکرن. پاشێ دانی جیێ وان، جارەکێ – دودا ناڤا

ئۆتاخێ چوو، هات، ڤەگەریا جیێ خوەدا روونشت، جخارا خوە ڤێخست و دوومایی دا خەبەردانا خوە.

"لێ تو ناڤێـژی خاتیا من ئیدی سـەر هسا – هسا کەتیـە. رۆژەکێ، وەختێ ئەز دیسا چـوومـە مـالا وان، زینـێ ژی هاتە وێدەرێ، خـاتیـا من پاشی چوویینا وێ هلدا منرا ها گۆت:

– کورۆ، لاۆ، کـارێ تە زینێ نەکـەتیـە، ئەوە دەوەلییـە. ئوسـا نەکە، وەکی دەسـتێ ئاپێ تە، برێ تە و مال – مێرانێ وێ بکەڤە هەڤ، ها! هەرگێ دلێ تە تێدا هەیە، برا بێن ب ئەرف – ئەدەتێ دنێ دەسـتێ خـوە سـەر هلـدن، ئەمێ هەرن تـەرا بخـوەزن. وەللە، سەر بەختێ کورێ منداپە، قوسوورا چەعڤێ من هەیە، قوسوورا کەچکێ تونە. ئەم چاوا بکن، بەختێ وێ ژی ئوسا بوو.

من شـەرمـا سـەرێ خوە کرە بەر خوە و نکاربوو جابا خـاتیا خوە بدا. سـەرێ من بەر مندا ئەز دێریرا دەرکەتم، چوم.

چەند رۆژا رووێ من نـەدگرت ئەز بچـوومـا مـالا خـاتیا خـوە. چڤـاس ژی دلێ من دخوەست ئەز مەنیا تشتەکی بچووما و من زینێ بدیتـا، لێ من خوە زەڤت دکر و ئەز نەدچووم. خولەسـە، خاتیا من کورێ خوە شاندە پەی من و دیسا ریا من مالا خـاتیا من ڤەبوو".

وی چاخی کولفەتا من دەری ڤەکر، دەردا هات. خەتیف ناڤبری دا خەبەردانا خوە. ئەوێ چەند تۆپ پاپیرۆس دانین سـەر تەختێ نڤیسارێ، پرسی، گەلۆ تشتەکی مایین مە نەلازمە. وەختا مە گۆتێ، وەکی ئیدی تشتەک نەلازمە، ئەو دێریڤا دەرکەت، چوو. پاشی چوویینا وێ خەتیف ڤەگەریا سەر من و گۆت:

– خـووشکا من وێ تشـتـەکی نەبە دلێ خـوە، وەکی ئەم چرا کـەتنە ئۆتاخێ و مـە دەری سەر خوە گرتیە، دزیکاڤا خەبەر ددن؟

من گۆتێ، وەکی خـەیسـەتێ وێ ئوسـا نینە، ئەو تو وەختـا ناکـەڤـە ناڤا خـەبەردانا مێرا و نە ژی دخوەزە پێ زانبە، وەکی ئەو چ خەبەر ددن.

خەتیف فینجانە ئاڤا مەدەنیێ ژی نیڤی کر، ڤەخوار، فینجان دانی جی.

"زینێ زانبـوو، وەکی ئەز ناخـوازم رووچکێ قیـزا وێ ببینم، – خـەتیف گلیێ خـوە

پێشدا بر. – لەما ژی وەختا دهاتە مالا خاتیا من، هەرتم تەنێ دهات. مە ب بەنگزا دها گەلەک تشت هەڤرا دگۆت، نە ب زار – زمان. تمێ دهات پێشبەری من روودنشت، قەستیکا تشتەکیڤا مژوول دبوو، لێ بن چەعڤارا زوور دبوو من دنهێری.

رۆژەکێ ئەز و وێ تەنێ مالدا مان. من هلدا ژێرا گۆت:

– تو چرا قیزا وانا ناشینی؟

زینێ ئاڤرووکە تووژ دا من، سەرێ خوە بەرژێر کر و خێلە وەخت خوە کەر کر.

– نە جەگەرا منە، – ئەوێ هێدی بەر خوەدا گۆت. – ئەزێ چاوا رابم دەستێ خوە جەگەرا خوە بکم؟

– جەگەرا تەیە، لێ خوەیێ قیزێ هەنە، – من گۆتێ. – هەتانی تو قیزا وانا سەر واندا نەشینی، ئەوانا دەست سەر تە هلنادن.

– لێ وەختا وانا دەست سەر من هلدان؟ – ئەوێ ب جوورێ پرسێ گۆت و خەبەردانا خوە تەمام نەکر، تێ بێژی تشتەک هات گەوریا وێ هاسێ بوو.

– وەختا بێن دەستێ خوە سەر تە هلدن، – من گۆتێ، – مالا مەئێ بێ ب ئەرف – ئەدەتێ دنێ تە بخوەزە.

زینێ ئێپێجە وەخت خوە کەر کر، چاوا دهاتە کڤشێ، ئەو سەر سافیکرنا پرسەکێدا دفکری.

– لێ خەلقێ نەکە قار نەدە سەرێ تە، وەکی تو خۆرت تە چوویە ژنەکە بەردایی ستەندیە؟ – زینێ لەز گۆت و زوور بوو چەعڤێ من نهێری. دهاتە کڤشێ، ئەو سەر ڤێ گۆتنا خوەدا گەلەکی فکریبوو و نها ژی چەعڤێ من دنهێری، دخوەست خێنژ جابا من ئوسا ژی تشتەکی مایین چەعڤێ مندا بخوونە.

– ئەو شوخولێ منە، چی خەلقێرانە، – من ب باوەری گۆتێ، – ئەز نها قلیچکەکە تە ب هەڤت قیزا نادم.

– تو زانی، ئەز بۆنا تە دترسم، – زینێ ب دلەکی بارستان گۆت. دهاتە کڤشێ، ئەوێ چەعڤێ مندا ژی باوەربوون دیتبوو. – ئەز ناخوەزم بۆنا من قوسوورەک بێ سەر ناڤێ تە.

خەبەردان مە هەردوا نەبوو. وەختا من چەعڤێ وێ دنهێری، شەرما سەرێ خوە

دکره بەر خوە. لێ وەختا من لێنەدنهێری، تەخمین دکر، وەکی زوور بوویە من دنهێرە.

– کەچکا بەلەنگازێ چ زیانێ بدە تە، وەکی تو ناخازی ئەو جەم من بمینە، – زینێ نشکێڤا ب دلەکی شکەستی گۆتە من.

ئەز هیڤیا وێ پرسێ نیبووم. دەمەکێ تەڤهەڤ بووم، لالۆمە من کەت، تو جابەکە ب باوەر نکاربوو بدایێ، هەر تەنێ هلدا ها گۆتێ:

– نە وەختا کەچک جەم تەبە، ئەم نکارن بێن تە بخوەزن.

– قەلپیێ نەکە، ئوسا نینە، – ئەوێ ب باوەری گۆتە من. – تە ترێ ئەز نزانم تە وێ بەلەنگازێ کریە ئەینات؟ نزام چما. ئەوێ نانێ پارا تە خوەریە، چیە؟

– ئەوێ نانێ پارا من نەخوەریە، لێ بوویە سەبەبێ بەختێ من، مرازێ من، – من گۆتێ.

– دە، وەکی بوویە سەبەبێ بەختێ تە، – زینێ ب کەلۆگری گۆت، – ئەزێ وێ سەبەبێ ئۆرتێ بدمە هلدانێ. گونێ وێ ستووێ تە...

کەلا گری دا قرکێ، خوە زەڤت نەکر، دەستمال ژ بەر پشتا خوە دەرخست، چەعڤێ خوە تەمز کر، تو گلیک ئیدی نەگۆت و لەز دێریڤا دەرکەت، چوو.

دیسا دەری ڤەبوو، کولفەتا من دەردا هات. خەتیف خوە کەر کر.

– برێ خەتیف، تو بباخشینە، – ئەوێ گۆتێ و ڤەگەریا سەر من، – لۆ – لۆ، ئەزێ هەرم مالا جینارا مەیە پێشبەر، وەکی تشتەک لازمبە، ئەزە ورم، بێی گازی منکی. من زارۆ ئیدی کرنە ناڤا جیا. ئۆتاخا خوەدا رازانە.

من گۆتێ، وەکی دکارە هەرە. دەرکەت و چوو. ئەز پەی چوم، من دەرێ دەرڤا دادا، پاشدا زڤریم، هاتم و جیێ خوەدا روونشتم.

– تو بباخشینە، وەکی من ناڤبری دا گلیێ تە، – من گۆتە خەتیف. – دە، کەرەمکە، گلیێ خوە بکە.

خەتیف هەڤەکی خوە کەر کر. پتکا دەستێ خوەڤا مژوول بوو. پاشێ ب دەنگەکی کەسری سەرهاتیا خوە پێشدا بر:

"زینێ چەند رۆژا نەهاتە مالا خاتیا من. ئەز دفکریم، دبە پۆشمان بوویە، ناخوازە

قیزا وانا بشینه. دەرنەدکەتە بەر دێری ژی، وەختا دەردکەت ژی، پێرا – پێرا دچوو مالێ. جارەکێ، دودا، وەختا ئەز دچوومە مالا خاتیا خوە، ئەو بەر دێری بوو، لێ چاوا چەعڤ من دکەت،دچوو هوندور.

من نزانبوو، چ بکرا. ئالیکیدا دفکریم، وەکی زینێ پۆشمان بوویە، ئیدی ناخوازە ئەز وێ بستینم، ئالیێ مایندا دفکریم، وەکی دبە ئۆرتا دیا وێ و خاتیا من تونە، لەما نایێ. لێ پاشێ ئەز پێ هەسیام، وەکی ئۆرتا وان مینانی بەرێ گەلەکی خوەشە. لێ چما زینێ نایێ مالا خاتیا من؟ ئەڤا یەکا منرا تەعری بوو. ما هەتانی رۆژەکێ.

وێ رۆژێ، مینانی هەرجار، پاشێ پەزێ نیڤرۆ ئەز چوومە مالا خاتیا خوە ب وێ گومانێ، وەکی ئەزێ ئیرۆ تشتەکی پێ بهەسم، کا زینێ چرا نایێ وێدەرێ. تێ بێژی دلێ من شەدەتی ددا، وەکی ئیرۆ ئەو پرس منرا سافیبە. ئەز قەستیکا هێدی – هێدی چوم، هەی جارنا سەکنیم. من خوە ئەگلە کر، بەلکی زینێ من ببینە و بێ مالا خاتیا من. راستیێ ژی ئەوێ ئەز دیتم، دووڤا سەرێ خوە ئالیێ مالا خاتیا مندا منرا هەژاند، یانێ تو هەرە، ئەزێ ڤا بێم مالا خاتیا تە.

خێلەکێ شووندا زینێ هات. تە زینێ دنهێری، تە ترێ تەزە سەر شینێ رابوویە. چەعڤ لێ سۆر بووبوون، وەرمی بوون، گولا سوورەتێ وێ چلمسی بوو، کێفا وێ تونەبوو. وەختا هات روونشت، کرە چەمێ ئاڤرووکە ئوسا تووژ دا من، وەکی ئەز عەجێبمایی مام. ئەڤێ چرا ها کر، ئەڤ چ هاتیە سەرێ وێ؟

خاتیا من دەرکەت، نزام کودا چوو. ئەز و وێ تەنێ مان. دوور روونشتبوو، سەرێ وێ دیسا بەردا بوو. من تەخمین دکر، وەکی دخوازە گلیکی منرا بێژە، لێ نکارە. بۆنا زینێ بدمە خەبەردانێ من ژێ پرسی:

– ئەڤا چەند رۆژە تو چرا نەدهاتی مالا خاتیا من؟

ئەوێ دیسا خوە کەر کر، تێ بێژی گۆتنا من نەبهیست. من خەبەردانا خوە دوجار کر. لێ زینێ خوە کەر کربوو.

نشکێڤا سەرێ خوە هلبری، من نهێری. چەعڤێ وێدا تژی هێسر بوون.

– من خوەستنا دلێ تە ئانی سێری، – ئەوێ ب کەلۆگری گۆت و ئیدی نکاربوو

دوومایێ بده خەبەردانا خوە.

من فەم نەکر.

– چاوا خوەستنا دلێ من ئانی سێری؟ – من ژێ پرسی.

– ئەرێ، ئەرێ، هەما راستیێ ژی من خوەستنا دلێ تە ئانی سێری، – ئەوێ گلیێ خوە دوجار کر. – لێ خوەستنا دلێ تە نینە، وەکی ئەو بێن قیزا خوە بن؟ من هەما ئوسا ژی کر، – تەیاخ نەکر و بوو کوورینیا وێ، گریا.

تەزە من تێ دەرخست، وەکی ئەو چ دخوازە بێژە. مە هەردوا ژی خوە کەر کر. فەسلا وێ دەمێیە لاپە باش کەربوون بوو.

خێلە وەخت ئەم هەردو ژی کەر بوون. ئیدی نەدگریا، هەی جار – جارا ئیسکە – ئیسکا وێ بوو.

– ئەرێ، – تێ بێژی ئەوێ ژی زانبوو، ئەز سەر گلیا کەتمە، دوومایی دا خەبەردانا خوە، – ڤان چەند رۆژادا من گەلەکی رۆکر – پیڤا، تەخمین کر، وەکی تویی راستی. نابە، گۆتی بێن قیزا خوە بن. ئەز زانم، تو نکاری من برەڤینی (ئەز ژی وێ یەکێرا نە قاییلم)، نە ژی کاری مەریێ خوە بشینی بێن من بخوەزن. برەڤینی – دەستێ ئاپێ تە، برێ تە و وان نەپاکا وێ بکەڤە هەڤ و دبە رووێ مندا مێر بێنە کوشتنێ. نکاری بێی من بخوەزی، چمکی وانا هەلا دەستێ خوە سەر من هلنەدانە. تشتێ ئوسا تو جارا نکارە بقەومە. بەختێ من ئوسایە، ئەز چاوا بکم؟..

دیسا کەلا گری دا قرکێ، هێسرا رێ نەدانە هەڤ. بەختێ مەرا خاتیا من هەلا نەهاتبوو. چارە من هاتبوو برینێ، نزانبوو چاوا بەر دلدا بێم. لێ ئالیکیڤا ژی من تەخمین دکر، وەکی دها رندە ئەز خوە کەر کم، خوێ نەکمە سەر برینا وێ، برا بگری، دلێ وێ رەهەتبە. ئێپەجەیی گریا، پاشێ ب دەستمالێ چەعڤێ خوە تەمز کرن.

– زانی، – ئەوێ نشکێڤا گۆتە من، – من ئیرۆ نەمە وانرا نڤیسی، وەکی بێن قیزا خوە بن. من نەمەکە ئوسا سەر واندا شاند، ئەو شەوتاندن، چاوا وان دلێ من شەوتاندیە.

زینێ ئیدی نەدگریا، چلا بووبوو سەکنیبوو.

من دیسا خوە کەر کربوو، ئەز کەتبووم دەرەجەکە ئوسا، وەکی من نزانبوو چ بکرا. بگۆتایێ "تە راست کریە"، وەکی ئوسانە دیسا منێ کولا وێ تەڤ راکرا. بگۆتایێ "تە راست نەکریە" من نکاربوو، چمکی چ کربوو - ب خوەستنا من کربوو. ئەز فکریم، وەکی دها رندە خوە کەر کم. نها نە وەختێ خەبەردانێیە.

من زینێ دنهێری، دلێ من دشەوتی، بۆنا وی هالێ وێ ئەز ژی بەرخوە دکەتم. لێ ئالیێ ماینڤا ئەز دلێ خوەدا شابووم، وەکی ئەو هاسێگەها ئۆرتا مە وێ زووترەکێ بێ هلدانێ و ئەمێ بگهیژنە مرازێ خوە.

مەری عەجێبە، تو کەس نکارە روحێ مەریا راست فەمکە. ڤێ جارێ من خوەخوا ژی ژ خوە فەم نەدکر. ئالیکیڤا من ددیت، وەکی ئەز دبم سەبەبێ وێ یەکێ، وەکی دێ ئەولەدا خوە بهێلە. و بۆنا ڤێ یەکێ ئەز بەر خوە دکەتم. لێ ئالیێ ماینڤا هەما ئەڤا بێبەختیا وانا دبوو مەنیا شابوونا دلێ من. ڤان هەردو فکرا سەرێ من کربوونە مەیدانا شەرا و من خوەخوا ژی تو تشتەک ژ خوە، ژ ئیسافا خوە فەم نەدکر. راستیێ ژی رەها بەیانتیێ هەلا ناڤا روحێ مەدا هەیە و وەختا دکەڤە چەمێ، ئەو پێرا - پێرا خوە ددە هەساندنێ".

خەتیف ژ جی رابوو، کەرە - کەر چەند جارا ناڤا ئۆتاخێ چوو، هات. قولاپ سەر قولاپا لێددا، دهاتە کڤشێ کەلا دلێ وی گەلەکی رابووبوو. چوو، هات، بەر پەنجەرێ سەکنی، دەرڤا نهێری. ئێپێجەیی بەر پەنجەرێ سەکنی و جخارا خوە کشاند. گاڤا جخارا خوە کشاند، کوتا کر، ڤەگەریا هات سەر جیێ خوەدا روونشت و گۆتە من:

- تو ڤێ سەرهاتیا من ئەعاجز نەبووی؟

- لێ مالا تە ئاڤا بوویی، - من گۆتێ، - چاوا تشتێ ئوسا دڤێژی؟ ئەعاجز نەبوویی کیژانە؟ وەختا لازمبە، ئەزێ هەتانی سبێ ب حزکرنەکە مەزن گوهـ بدمە سەرهاتیا تە. بێژە، بێژە، چکا پاشێ چ قەومیە، چ هاتیە سەرێ تە.

خەتیف چەعڤێ من نهێری. تێ بێژی هاتە باوەرکرنێ، وەکی قەلپی ناڤا خەبەردانا مندا تونە، ب هەمدی خوە خەبەردانا خوە پێشدا بر.

"وێ رۆژێ شووندا زینێ ئوسا دکر، وەکی دەقەکێ قیز ژێ دوور نەدکەت. ئەگەر بەرێ ئەوێ قیزا خوە خوەرا نەدانی مالا خاتیا من، لێ نها بێ وێ نەدهات. هەر گاڤا

بهاتا، دەستێ ڤیزا خوە دگرت، خوەرا دانی. دقەومی، وەختا دکەتە خەبەردانێ، ڤیزا وێ تەڤی زارا دەردکەت بەر دێری و دلیست. گاڤا ئەوێ ددیت، وەکی ڤیزا وێ نە بالە، مینانی مەریێ دین جی ڤولۆز دبوو، گازی ڤیزێ دکر و هەتانی ڤیز نەهاتا بال روونەنشتا، هێسا نەدبوو.

– ئیللا باڤێ تە مرێ، تو کودا چووبوویی؟ – زینێ دگۆتێ، ددا بەر حەمێزا خوە، تێ بێژی وێ زانبوو، وەکی یەکێ زۆرێ ڤیزێ ژێ بستینە.

من ئەڤ هەر تشت بەر چەعڤێ خوە ددیت و سەرەدەری ژ خوە، وێ و ڤیزێ دەرنەدخست. جارنا فکرا منرا دەرباز دبوو، وەکی بێژمێ برا ڤیزا خوە نەشینە. وی چاخی وێ دەستێ خوە سەر هلنەدانا، ڤیزێ ژی بووبوویا ئەدوویا مە. ئەز بۆنا پاشوەختیێ ژی دفکریم: نە ئاخر ئەز خەیسەتێ گوندیێ مە رند زانم، وێ عەسە تێکن ڤار بدنە سەرێ من. وەکی دنێ ژی، چاوا من گۆت، من کەچکێ کربوو ئەینات، ئەو بەر چەعڤێ من بووبوو مەرەکی رەش. دگۆتن، وەکی کەچک گەلەکی مینانی باڤێ خوەیە. راستە، من باڤێ وێ نەدیتبوو، لێ وەختا من کەچک ددیت، پێرا – پێرا مێرێ زینێ دکەتە بیرا من و تێ بێژی شەلتە بووز ددان سەر ئاگرێ دلکێ منی گور. پاشی شاندنا نەمێ ئەز و وێ چقاسی ژی مالا خاتیا مندا تەنێ بمانا (هەمین ڤیز ژێ دوور نەدکەت)، زارێ مە دکەتە هەڤ و مە نکاربوو خەبەردا. مە چەعڤێ هەڤ دنهێری و تێ بێژی ئیدی هەر تشت هەڤرا دگۆت. چاوا دبێژن، دەما ها دل خەبەر ددن، زار بێچارن.

جارەکێ، دودا من گۆتێ، وەکی هەرە چۆلێ ئەم وێدەرێ راستی هەڤ بێن. ئەوێ ئاڤرووکە تووژ دا من و بەرک ئینکار کر. جارا کوتاسیێ، وەختا دیسا من ئەو یەک گۆتێ، ئەوێ ب هێرس گۆتە من:

– وەکی تو جارەکە مایین ژی گلیێ ئوسا بینی ئۆرتێ، ئەزێ ئیدی نەیێمە ڤرا ژی. تە بهیست، ئەڤا جارا کوتاسیێبە، وەکی ئەز گلیێ ئوسا ژ دەڤێ تە دبهێم. تو گەرەکێ گەلەکی رازیبی، وەکی ئەز تێمە ڤێدەرێ.

وێ رۆژێدا من ئیدی ڤوتار نەکر بێژمێ، وەکی ئەم چۆلێ راستی هەڤ بێن. تەرا بێژم، فکرا مندا تشتێ ختاب تونەبوو، لێ من تەخمین کر، وەکی ئەو گۆتنا من ب

تەهەرەکی مایین قەبوول دکە. لەما ژی من ئیدی گلیێ ئوسا نەئانینە ئۆرتێ. و ئەم دیسا هەر تەنێ مالا خاتیا مندا راستی هەڤ دهاتن.

چەندەک کەتە ئۆرتێ. ناڤا وی وەعدەییدا زینێ ئێپێجەیی بەلەنگاز بوو، تێ بێژی رۆژ ب رۆژ شووندا دچوو. ئەو ئەشق و کەنێ بەرێ ژێ دوورکەتبوون، تمێ پۆرمژی، سەرێ وێ بەردا دفکری و من تەخمین دکر، وەکی گەلەکی خوەدا دشەوتە. خاتیا من ژی ئەڤا یەکا تەخمین کربوو و رۆژەکێ ژێ پرسی:

– زینێ، لاۆ، تو ڤان رۆژا بەر چەعڤێ من گەلەکی بەلەنگاز بوویی. خوە جیکی تە نایێشە؟

زینێ مچقی، تێ بێژی تەخمین کر، کو یەک سورا وێ هەسیایە، تەڤیهەڤ بوو، ئالیێ من نهێری، لێ وەختا دیت ئەز جیێ خوەدا رەهەت روونشتمە، سەرێ خوە کرە بەر خوە و ب دەنگەکی لەرزی جاب دا:

– نا، خاتی، جیکی من نایێشە...

رۆژەکێ ژی زینێ هاتە مالا خاتیا من. قیزا وێ نە پێرا بوو. ئەز عەجێبمایی مام. بەنگزێ وێ قەت مەریا خوەش نەدهات. من چقاس ئالیێ وێ دنهێری، لێ تێ بێژی ئەز بۆنا وێ تونەبووم، قەت جارەکێ ئالیێ من نەنهێری.

وەختا خاتیا من دەرکەت و من ژێ پرسی، وەکی کەچک کویە، ئەوێ ها گۆت:

– من مالدا هیشتیە، برا گەلەکی هینی من نەبە. یانێ نا وەختا بێن بن، وێ گەلەکی بەرخوەکەڤە...

و هێسرا زیا – زیا چەعڤارا هاتن. من تەخمین کر، وەکی کوورەکە چاوا بن سینگێ وێدا دشوخولە.

– تو زانی، – ئەوێ گۆتە من، – دیا من، باڤێ من نزانن، وەکی من نەمەکە ئوسا شاندیە. وانا کو زانبوویا، تو وەختا نەدهیشتن من بشاندا. لێ شاندن لازم بوو.

ئەوێ ئەڤا جوملا کوتاسیێ ب تەقلەکە ئوسا گۆت، وەکی وی چاخی من هەلا تەخمین نەکر، ب وێ یەکێ چ دخوازە بێژە. نها من فەم کر. ئەزێ ب سرێ بێم و دەرهەقا وێ یەکێدا ژی بێژم".

خەتیف خوە کەر کر. دەستێ خوە درێژی قابا پاپیرۆسێ کر، یەک دەرخست،

پشراند، پاشێ پتک هلدا و ڤێخست. چەند قولاپێ زەخم دانێ، دوو رند هەجام کر. سەرێ خوە کرە بەر خوە، فکری. دهات کڤشێ، فکرێ خوە ددا تۆمەریکرنێ و دخوەست ئوسا بێژە، وەکی گۆتنێ وی مینانی تزبیا پەی هەڤ بکەڤنە رێزێ، بێن. من ژی پاپیرۆسەک ڤێخست، چەند قولاپ دانێ، لێ خەتیف هەلا کەر بوو. ئێپێجە وەخت دەنگێ خوە نەکر، پاشێ سەرێ خوە هلبری، چەعڤێ من نهێری، تێ بێژی دخوەست بپرسە، چکا من بیر نەکریە، وەکی کیدەرێ سەکنیە. من سەرێ خوە هەژاند، خوەست بێژمێ، وەکی بیرا من نەچوویە، خەتیف پێرا – پێرا تەخمین کر، کەسەرەک راهشت، قولاپەکە کوور دا جخارێ و دوومایی دا خەبەردانا خوە:

"ناڤا وان رۆژادا هەما دەنگێ ئاڤتۆکێ ناڤا گونددا بهاتا، زینێ درەڤیا دەرڤا. وێئا ترێ مالمێرانێ وێنە هاتنە پەی قیزا وێ بن. و وەختا عەیان دبوو، وەکی ئەو نین، زینێ ستبوویی، هەڤەکی سەر سەلێ بەر دێری روودنشت، دهاتە کڤشێ بینا خوە دستەند، پاشێ دچوو مالێ.

خولەسە، ئەو رۆژ هات. خوەسیا وێ و تیێ وێیی بچووک هاتن، وەکی قیزا زینێ بن.

وێ رۆژێ زینێ ژ مال دەرنەکەت. ئەز چەند جارا چوومە مالا خاتیا خوە، لێ ئەو نەهات. مالا واندا قالە – قالەکە مەزن بوو. خاتیا من گۆت، وەکی دیا وێ و باڤێ وێ هاژ پێ تونەبوونە، کو ئەوێ نەمە نڤیسیە. نها پێرا دکنە شەر. خوەسیا وێ، تیێ وێ بەر دگەرن، لاڤا دکن، چاوا دکن – ناکن، ئەو قاییل نابە هەرە. خاتیا من گۆت، زینێ قەت دەقەکێ ناهێلە قیز ژێ دوورکەڤە، وێ ترێ هەما نها وێ کەچکێ هلدن و بن. لێ وەختا دبێژنێ، وەکی برا کەچک جەم بمینە، دیسا قاییل نابە. سەر ڤێ یەکێ باڤێ چەند شەماق دانێ و گۆتیێ: "ئەم دڤێن برا کەچک بمینە، تو قاییل نابی. ئەم دڤێن برا کەچک بن، تو دیسا قاییل نابی. خوە ئەم نە پێکەنیێ تەنە!"

– لۆ – لاۆ، کێ دکارە دلێ دێ فەم بکە، – خاتیا من گۆت. – بەلەنگازێ خوەخوا ژی نها ژ خوە فەم ناکە. بەلکی ئایکێ وێ مێرێ وێرا نەمینە. چاوا گونێ وێ بەلەنگازێ و وێ تفالا بچووک کرە ستووێ خوە.

وێ رۆژێ خوەسیا وێ و تیێ وێ مالا باڤێ زینێدا مان. ئەز هەتانی ئێڤارێ

دەرەنگ مالا خاتیا خوە دەرنەکەتم، لێ ئوسا ژی چەعقێ من چەعقێ زینێ نەکەت".

– زانی چ، فلانکەس، – خەتیف ڤەگەریا سەر من، – گاڤا نها ئەز سەرهاتیا خوە تەرا گلی دکم، تێ بێژی دلێ من هەڤەکی رەهەت دبە. نها ئەز گەلەکی شامە، وەکی ئیرۆ ڤەنەگەریام و ڤێ شەڤێ بال تە مام. ئەز هاتمە باوەرکرنێ، وەکی راست دبێژن، گاڤا دەردێ خوە، خەمێ خوە یەکیرا گلی دکی، پەنجا دلێ تە داتینە. ڤێ جارێ ئوسا هاتە سەرێ من. راستە، من هەڤەکی سەرێ تە ئێشاند، لێ تشت ناکە، دلێ من ئێپێجەیی رەهەت بوو.

– سەرێشاندن ئۆرتێ تونە، – من گۆتێ. – ئەز گەلەکی شامە، وەکی تو ئیشەڤ مایی، مە خوەرا خەبەردا. سەرهاتیا تە ئوسانە، تو ئوسا شەوات، یەکۆ – یەکۆ گلی دکی، وەکی ئەز دکارم دو شەڤ – رۆژا ژی گوهـ بدمە گلیێ تە.

"رۆژترا مایین نیڤرۆ شووندا خوەسیا زینێ، تیێ وێ، دێ – باڤێ وێ دەستێ کەچکێ گرتن، مال دەرکەتن. – خەتیف کەسەرەکە کوور راهشت و گلی کر. – ئەز دوورڤا سەکنی بووم، چەعقێ من لێ بوو. زینێ وانرا دەرنەکەت. وانا دەستێ کەچکێ گرتن، هاتن ئۆرتا گوند و هیڤیا فرخوونا شیر سەکنین، وەکی بێ لێ سیار بن، هەرن مەرکەزا نەهیێ، وێدەرێ ئاڤتۆیێ سیار بن و هەرن ستانسیا ریا هەسن.

دەرێ مالا باڤێ وێ گرتیبوو. ئەوانا خێلە وەخت ئۆرتا گونددا مان، چەند کولفەتێ گوندێ مە چوون دۆرا وان بەرەڤ بوون. وەختەکێ من دینا خوە دایێ – دەری ڤەبوو و زینێ مینانی هرچەکە هار ژ مالێ دەرکەت، بەرب ئۆرتا گوند رەڤی، ل کو ئەوانا ل هەڤ تۆپ بووبوون. چوو گهیشتە وان، دادایێ کەچک ژ دەستێ خوەسیا خوە گرت، دا بەر سینگێ خوە، هەردو دەستا حەمێز کر. دێ خوەست کەچکێ ژ دێست هلدە، لێ ئەوێ دەستێ دیا خوە وێدا دا. کەچک گرتبوو خوە و پاچ دکر، سەرێ وێ ددا سەر سینگێ خوە، جارەکە مایین خوە دوردخست، لێ دنهێری و دیسا ددا بەر سینگێ خوە و پاچ دکر. ئەڤێ یەکێ ئێپێجەیی کشاند هەتانی فرخوونا شیر ژ بەر گۆمێ کۆلخۆزێ ژۆردا هات و بەر وان سەکنی. خوەسیا وێ، تیێ وێ لێ سیار بوون، لێ کەچک هەلا بەر دلێ دێ بوو. ئەوێ ژی دەستێ خوە ستووێ دێرا بربوو و بەرنەددا.

دیا وێ چەند جارا خـوەست کـەچکێ ژێ بسـتـینە، لێ ئەوێ نـەدایێ. باڤێ ملێ وێ گـرت و دەسـتـێ خـوە بەرب فـرخـوونـێ کـر، تەخـمـینا من گـۆتێ، وەکی ئەو ژی لێ سیاربە، هەرە.

لێ زینێ نشکێڤا کەچک دانی سەر فرخوونێ، پاچ کر و ب پێشا دێرە چەعڤێ خوە تەمز کر و پشتا خوە دایێ. فرخوون رێکەت. دێ نێزیکی زینێ بوو، دەستێ وێ گرت و چەند گاڤا بەرب مالێ چوون. فرخوون ئیدی ئێپێجەیی دوورکەتبوو. نشکێڤا زینێ دەسـتـێ خوە ژ دەسـتـێ دێ دەرخست و بایێ خـوە رەڤی، دا پەی فرخـوونێ. جمعـەتا وێدەرێ جیێ خوەدا سار بوو، سەکنی. فرخوون لەز دچوو. هم پشتا فرخوونچی، هم پشتا خوەسیا وێ و تیێ وێ زینێدا بوو و وانا نەددیت، وەکی ئەو پەی وان درەڤە.

ئەز دلێ خوەدا فکریم: "خوەدێ زانە، زینێ چوو، ئیدی ڤەناگەرە".

زینـێ دابوو پـەی فـرخــوونـێ، درەڤــیــا. دێ دابوو پەی وێ. ژنـەکــە گــوندێ مــە فرخوونچی کرە گازی. فرخـوون سەکنی، زینـێ گهیشـتـێ، لێ سـیار بوو، کەچک دا بەر حـەمێزا خـوە. دێ پێرا نـەگوهیشت، فرخـوونچی هەسپ دانە بەر قـامـچـیا و فرخوون رێکەت.

ئەز جیێ خوەدا بووبووم روساس سـەکنی بووم. ئەز باوەر بووم، وەکی زینێ ئیدی ڤەناگەرە. هەتانی فرخوون چوو نەپەنییێدا ئوندا بوو، ئەز جیێ خوەدا بووم. پاشێ ب دلەکی کـول بەرب مـالا خـاتیا خـوە چوم، وەکی وێدەرێ قـە نا گلیکی بهـەسم. لە تو کەسـەکی تشتەک نزانبـوو، هەر دگۆتن، وەکی ئەوێ خوەخوا دەو کریە بێن قیزا خوە بن، خـوەخوا کـارێ وێ کریە، سـەرێ وێ شووشـتـیـە، کنجێ وێیە تەزە لێکرنە، هەلا مـالدا چوویە رووێ وێ، دێ – باڤێ خـوەرا گۆتیـە، وەکی هوون بن هـەرن، ڤـەرێکن، ئەز نایێم. لێ پاشێ چ فکریە، چرا ئوسا کر؟ کەسـەکی نکاربوو جابا وێ پرسێ بدا. دیا وێ ژی مـالا خـاتیـا من بـوو و خـوەخـوا ژی نزانبـوو، وەکی زینێ وێ هـەرە یانێ ڤەگەرە.

راستـیێ گۆتی، من دخوەست، وەکی زینێ هەرە. راسـتـە، من گەلەکی ژێ حـز دکر، لێ ئەو زولـا، کـو من بەر چـەعـڤێ خـوە دیت، ئەز ئانیـبـووم سـەر وێ فکرێ، وەکی دنیـاییـدا وێ یەکێ خرابتر تشت تونە، گاڤا دەسـتـێ دێ و ئـەولەد ژ هەڤ دکن. من

دگۆت، چەنما حزکرنا من. هەر تەنێ برا ئەز نەبم سەبەبێ وێ یەکێ، وەکی دەستێ دێ و ئەولەد ژ هەڤ ببە. و من زانبوو، وەکی زینێ ڤەگەرە، وێ عەسە کەربا عەجێبەکێ بینە سەرێ خوە یانێ ژی بدە پەی قیزا خوە هەرە. ئەڤا ئاخریێ بۆنا وێ دها خراب بوو، وێ لاپ بێقەدر، بێقیمەت بووبوویا. لێ من ئەو یەک نەدخوەست. دها پاکە برا نها قیزا خوەرا هەرە، وێ بێژن خوەسی، تیێ وێ چوونە پەی، ئانینە.

ئەزێپێجەیی مالا خاتیا خوەدا روونشتم، من گەلەکی رۆکر – پیڤا و ب وان خەم – خیال، فکرێ گرانڤا ژی وێدەرێ دەرکەتم، بەرب ئۆرتا گوند هاتم.

ئێپێجە جمعەت ئۆرتا گونددا بەرەڤ بووبوو. گشکا دەرهەقا کرنا زینێدا خەبەر ددان. هنەکا گونێ خوە پێدانین، هنەکا ئەو گونەکار دکرن، وەکی چرا ئوسا کریە، لێ پرانی سەر وێ فکرێ بوون، کو دلێ دێ بوو، تەیاخ نەکر.

چەند سەهەت دەرباز بوون. وەختەکێ من دینا خوە دایێ، وێ پەیاک بەرب گوند تێ. نقتی دلێ من، وەکی زینێیە، ڤەگەریا. لێ پێرا – پێرا ئەز فکریم، وەکی نکارە بقەومە ئەو زینێبە، چمکی ئەو دلەکی ئوسا کول چوو، کو چەتن کاربە تەرکا قیزا خوە بدە.

چەعڤێ من وی پەیایی بوو. هات، نێزیک بوو، ئەڤا زینێیە. ریا خوە داگەراند، بنەتارا گوندرا، فێزا مالارا بەرب مالێ چوو. سەرێ وێ بەردا، بێ هەمدی خوە گاڤ ددا، دچوو. هەتانی چوو کەتە مالێ، چەعڤێ من لێبوو. پاشێ ئەز دیسا ئێپێجە وەخت سەکنیم، وەکی دەرێ دەرڤا ئەز ببینم، لێ ئوسا ژی هەتانی ئێڤارێ ژ مالێ دەرنەکەت.

سبەترێ ئەز دیسا چوومە مالا خاتیا خوە. لێ زینێ نەهات. رۆژترا ماین ژی چوم، لێ زینێ ژ مال دەرنەکەت. ئەز پێ هەسیام، وەکی زینێ کەربا نەخوەش کەتیە.

– مالا خوەیێ جەگەرێ بشەوتە، – خاتیا من دگۆت، – جەگەر زۆرە. برا گورێ سەرێ چیا دەردێ وێ نەبینە. بەلکی ئایکێ وێ وانرا نەمینە، چاوا دەستێ دێ و قیزێ ژ هەڤ کرن.

من ترێ ئەڤان نفرێ خاتیا من وێ من قەبوول بن، چمکی من خوە ژی هەساب دکر چاوا سەبەبەکی وێ بێبەختیا زینێ.

رۆژا سیا زینێ هاتە مالا خاتیا من. ناڤا وان رۆژادا ئوسا بەرخوەکەتبوو، وەکی

ته ترێ روحێ وێ هاتیه سەرێ پۆز سەکنیه. دیسا جیێ خوەیی بەرێ روونشت و مینانی مەریکه گونەکار سەرێ خوه کره بەر خوه.

– زینێ، لاۆ، تو چرا ئوسا دەست بەر خوه هلتینی، – خاتیا من لێ هلات. – قیزا من، تو گونەیی، تێ عەجێبەکێ بینی سەرێ خوه. موهولا خوه بینه، قیزا من، خوەدێ رەمە، گەرەکێ نەهەقی عەردێ نەمینه.

بوو کوورینیا زینێ، گریا.

– خاتی، – ئەوێ کەلۆگری گۆته خاتیا من، – من خوەخوا ئانی سەرێ خوه، کەسەکی نەئانی سەرێ من. چ ژی بێ سەرێ من، هەقێ منه، کەس گونەکار نینه.

پاشێ زینێ گۆت، وەکی وانرا چوویه هەتانی مەرکەزا نەهیێ، ئەو کرنه ئاڤتۆیێ، ڤەرێکرنه، هێژا ڤەگەریایه. سفته خوەستیه ئەو ژی وانرا هەره، لێ پاشێ پۆشمان بوویه، نەچوویه.

– بێ دە ستوویێ خوه بشکێنه، وانرا هەره! – زینێ گۆت. – کێ زانه، نها کەچک تییه، برچییه، کێ وێ گوه بدە، دلێ کێ سەر بشەوتە...

و دگریا، دگریا. خاتیا من دەنگێ خوه نەدکر، دبە دفکری، وەکی گری دلێ وێ رەهەت دکە. خاتیا من قەستیکا گلیکی دن ئانی ئۆرتێ، وەکی زینێ وێ کولا خوه بیر بکە. لێ قیز ژ بیرا زینێ نەدچوو و تمێ دەرهەقا وێدا خەبەر ددا. ئیلاهی، گاڤا چەعڤ زارێ چاخێ وێرا دکەت، کەلا وێ دها رادبوو و هێسرا رێ نەددانە هەڤ. من نزانبوو چ بکرا. نە دەستێ من ژ زینێ دبوو، وەکی من بهیشتا، ئەز بچووما، نە ژی ئەز دکاربووم بەر دلێ وێدا بهاتاما. هەر جارا ئەوێ من دنهێری، من ترێ مەرا ل من خست، ئاڤرووێ وێ ئەوقاسی تووژ بوون. ناڤا خەبەردانێدا ژی ئەوێ تەن ل من دخستن، لێ پاک بوو، خاتیا من سەر گلیا ڤەنەدبوو".

زەنگلێ دێری لێکەت. من باخشاندن ژ خەتیفێ خوەست و ئەز چوم، وەکی دەری ڤەکم. کولفەتا من بوو ژ مالا جینار هات. ئەوێ پرسی، وەکی ئەمێ کدەرێ رازێن. من گۆتێ، وەکی جیێ خوه ئۆتاخا بچووکدا داینە. ئەوێ خوەست شیڤێ بینه، لێ خەتیف نەهیشت، هەر تەنێ فینجانە چایێ خوەست. ئەوێ مەرا چای ئانی، جیێ مە دانی و چوو ئۆتاخا زارا، وەکی رازێ.

من و خەتیف چای ڤەخوار، پەنجەرە ڤەکر، وەکی هەوا تەمزبە.

– وەرە ئەم بکەڤن ناڤا جیا، پەیهاتنا سەرهاتییێ ناڤا جیادا بێژە، – من گۆتێ.

– نا، وەللە، ئەز ناخوازم بکەڤم ناڤا جیا، تو دخوازی بکەڤە ناڤا جیا، – ئەوی گۆتە من. – خەوا من نایێ، چرا بکەڤم ناڤا جیا.

– ئەز ژی ناخوازم بکەڤم ناڤا جیا، – من گۆت و هیڤیا پەیهاتنا سەرهاتییێ مام.

"من ژ زینێ فەم نەدکر، – خەتیف گلیێ خوە پێشدا بر. – ئەو هەم منرا قاییل بوو و ب دەستێ خوە قیزا خوە شاند، هەم ژی نها ئوسا ب ئەینات، ب کین ل من دنهێری. لێ جارنا ژی ئوسا ب نازکایی، نازداری، ب حزکرن من دنهێری، وەکی تە ترێ نە دەردێ وێ هەنە، نە کولا وێ هەیە، پێشبەری دلکەتییێ وێ روونشتیە، دنیا، دەر – دۆر تەمام بیر کریە و هش – سەودا وێ هەر تەنێ سەر وییە...

ئەز سەر ڤێ یەکێدا ئێپێجەیی فکریم و کوتاسییێ من تێ دەرخست، وەکی دلێ وێدا شەرێ دو حزکرنانە. یەک – ئەو حزکرنا دێیە بەرب ئەولەدا خوە، یا مایین – حزکرنا وێیە بەرب من. و جار زانە، جار هەیە، وەکی حزکرنا بەرب قیزێ زۆرێ ددێ، جار ژی هەیە، وەختا حزکرنا من... پێرا ژی من تەخمین دکر، وەکی چقاس دچە، دلێ وێ دها گەلەکی سەر قیزێ دشەوتە. ئەڤا یەکا بووبوو خەم، کەتبوو دلێ من. من رند زانبوو، وەکی ئەوێ رۆژەکێ دەرەڤەبە، چ دلێ وێدا هەیە، وێ بدە دەر. لێ کەنگێ؟ من نزانبوو. لێ ئەز هیڤیێ بووم. و تەرا راست بێژم، ئەز ب ترس هیڤیێ بووم، چمکی من تێ دەردخست، وەکی ئەو ئاگرێ دلێ زینێ یان وێ قەزیاکێ بینە سێری، یانێ ژی وێ هەتانی – هەتایێ دەستێ مە ژ هەڤدو بکە. من ژ ئەڤا ئاخریێ دها گەلەکی باوەر دکر، نزانم چما، لێ دلێ من ئوسا شەدەتی ددا.

دەوسا وێ یەکێ، وەکی نها گۆتی دها گەلەکی بێ مالا خاتیا من، زینێ دها کێم چوو، هات. وەختا دهات ژی، پۆرمژی بوو، مەنی دگرتن، زوو دەردکەت، دچوو. پاشی چوویینا قیزێ ئەوێ قەستیکا ئوسا دکر، وەکی ئەم تەنێ نەمینن، دو گلیا هەڤرا نەبێژن. و مە ئوسا ژی هەڤرا خەبەر نەدا. هەتانی رۆژەکێ چارا من هاتە برینێ و من ب تەهەرەکی ئەو دا ڤاندرمیشکرنێ، کو دو گلیێ من هەنە ئەز دخوازم ژێرا بێژم.

خولەسە، سەرێ تە نەیێشینم، کەتە چەمێ و ئەم تەنێ مان.

– نها دلێ تە رەهەت بوو؟ – ئەوێ ب ئینک گۆتە من. – دە سەر ڤێ شینا من خوەرا شابە، تە دەستێ دێ و قیزێ ژ هەڤ کر.

خەبەردان ب من نەبوو. بێی گۆتنا وێ ژی من خوە گونەکار دکر، کو ئالیێ خوەدا بوومە سەبەبەکی وێ زولما گران. لێ من تەخمین کر، کەربوون دەست نادە، لازمە دو گلیا بێژمێ، بەر دلدا بێم. کامباخ دەڤێ من نەدگەریا.

– دە بێژە، تە چ دخوەست بگۆتا، – ئەوێ گۆت و زوور بوو چەعڤێ من نهێری. – نە تە ب دەستا، چەعڤا ئەز ددامە فەمکرنێ، وەکی دخوازی منرا خەبەردی. دە بێژە، هەلا مەری دەردا نەهاتنە.

– وێ کەنگێ دەستێ خوە سەر تە هلدن؟ – ئانجاخ خەبەردان ب من بوو.

– ئەز زەعف زانم، – ئەوێ بەر خوەدا گۆت و تێ بێژی نە هیڤیا وێ پرسکرنا من بوو. – ئەوە وێدەرێ، ئەزە ڤرا، ئەز زەعف زانم؟ لێ گۆتنا تە هەر تەنێ ئەڤا بوو؟ تو چرا ناپرسی، وەکی من چاوا کەچک ڤەرێکر؟ نەبی تو نها ژی دترسی، وەکی دبە پاشدا بێ، – بوو ئاخینا وێ و کەسەرەکە کوور راهشت.

– ئەز چ بپرسم، هەر تشت بەر چەعڤێ منە، ئەز هالێ تە دبینم و تەخمین دکم، وەکی تە چاوا ڤەرێکریە، – من گۆتێ و قەستیکا پرسا وێیە کوتاسیێ بێ جاب هیشت.

– دە وەکی تو هالێ من دبینی، تە چرا ئەز گیهاندم ڤێ دەرەجێ؟ – ئەوێ گۆت و دیسا زوور بوو چەعڤێ من نهێری. – نا، تێ کڤشێ، تو قەت پرتیکەکی من حز ناکی، تو تەنێ خوە حز دکی و دەرهەقا خوەدا دفکری. گەلۆ تو فەم دکی، وەکی بۆنا تە من کەچک سەر واندا ڤەرێکر؟ گەلۆ تێ کاربی بن ڤێ یەکێ دەرکەڤی؟

پاک بوو خاتیا من دەردا هات و ئەز ژ جابا پرسا وێیە گران خلاز کرم. لێ من رند تەخمین کر، وەکی زینێ هیڤیێیە، کو ئەزێ ژی بۆنا وێ تشتەکی مەزن بکم، وەکی ئانەگۆری کرنا وێبە. لێ چ بکم؟ من ب خوە نە زانبوو و نە ژی تەخمین دکر. هلبەت، دەرهەقا حزکرنا خوە و زینێدا من تو قوول – بەندارا گلیک نەگۆتبوو. مینانی وێ تەیرەدێ، کو وەختێ قەزیایێ سەرێ خوە دکە ناڤا قوومێ، ڤەدشێرە و دژمن نابینە،

وێ ترێ دژمن ژی وێ نابینه. نها یا من بوو: من ژی ترێ، من کو کەسەکیرا تو گلیک نەگۆتیە، خەلق کۆرە، نابینه، وەکی من ریا مالا خاتیا خوە کریە ریا کادز. تو ناڤێژی گشک سەر هەسا – هەسا کەتنه، بوویە شارە – ڤار کەتیە ناڤا گوند. لێ ئەز ژی میناني مەریێ گوهێ گێدا رازایی هاژ تو گلی – گۆتنا تونەبووم هەتانی رۆژەکێ.

وێ رۆژێ ئەم، جاهل، دیسا ئۆرتا گونددا بەرەڤ بوون. چەعڤێ من لێبوو، چکا زینێ وێ کەنگێ هەرە مالا خاتیا من، وەکی ئەز ژی پەی هەرم. وەختا من دیت زینێ چوو مالا خاتیا من، ئەز ژی بەرب وێدەرێ چوم. جاهلەکی هەڤالێ من ژ من پرسی:

– تێ کودا هەری؟

یەکی بەرزەق ژێرا گۆت:

– چرا تو نزانی، جامێری وێدەرێ بنگا گەرم کریە؟ "مەنیا سەرگینا دچن گوندێ مەخینا".

بوو پیرڤینیا جاهلا کەنیان. خوودانەکە سار سەر منرا ئاڤیت. من فەم کر، وەکی سورا مە دیهار بوویە. من خوە کەر کر، سەرێ خوە کرە بەر خوە و ب کولزکی بەرب مالا خاتیا خوە لڤیام.

کێفا من تونەبوو. زینێ ئەڤا یەکا پێرا – پێرا تەخمین کر و وەختا ئەم هەڤەکی تەنێ مان، ژ من پرسی:

– ئیرۆ چرا کێفا تە تونه، بەنگزێ تە مەریا خوەش نایێ؟

چ قەومی بوو، من ژێرا گۆت و سەردا زێدە کر، وەکی تێ کڤشێ نها گوند – گوندیتی دەرهەقا ڤێ یەکێدا زانه. زینێ سەرێ خوە کرە بەر خوە، فکری. پاشێ نشکێڤا سەرێ خوە هلبری، من نهێری و پرسی:

– تو بۆنا وێ یەکێ بەرخوە دکەڤی، ئەرێ؟

– لێ چ، هەلا تشت ئۆرتێ تونه، – من گۆتێ، – ئەم ئیدی بوونە پزکا سەر زار – زمانا.

گۆنەکی تەل هاتە زینێ، دهاتە کڤشێ، گۆتنا من نە ب دلێ وێ بوو. لێ ئیدی دەنگێ خوە نەکر، ئەم هەڤەکی ژی کەر – لال روونشتن، پاشێ ئەوێ مەنی گرت،

دەرکەت، چوو".

خەتیف رابوو، چوو پەنجەرە گرت. دیسا بەر پەنجەرێ سەکنی، دەرڤا نهێری. دەرڤا تەعری بوو. زوودا نیڤێ شەڤێ دەرباز بووبوو، رۆنایا پەنجەرا تەمری بوو. قالە – قالا کووچێ کێم بووبوو.

خەتیف پاشدا زڤری، هات، جیێ خوەدا روونشت، جخارەک دەرخست، پشراند، لێ ڤێنەخست، دانی ئالیکی. فینجان هلدا، خوەست هەرە ئاسپێژخانێ ئاڤێ ڤەخوە. لێ من نەهیشت. فینجان ژ دێست گرت، چوو ژێرا ئاڤ ئانی.

– ئاڤ سەر ئاڤا رەوانێرا هەرامە، – ئەوی گۆت و جخارا خوە ڤێخست. – ئاڤا هایە سار دلێ مەریا رەهەت دکە. لێ نزانم چ بکم، وەکی ئەڤ خەما هان دلێ من دەرێ؟

– بەر خوە نەکەڤە، خوەدێ رەمە، – من گۆتێ.

خەتیف جابا من نەدا. خێلەکێ خوە کەر کر، پاشێ دیسا خەبەردانا خوە پێشدا بر.

"پاشی ڤێ یەکێ تێ بێژی زینێ خوە ژ من سەپە دکر. وەختا ئەز ور بووم، کێم دهاتە مالا خاتیا من. لێ گاڤا دهات ژی، سەرێ خوە دکرە بەر خوە، پۆرمژی روودنشت و خوەدا دشەوتی. ئوسا دکر، وەکی ئەز و وێ تەنێ نەمینن، لێ وەختا مەجال دکەتە مە، وەکی ئەم تەنێ بمینن، یان دەردکەت دچوو، یانێ ژی زارۆک جەم مە ددا روونشتاندنێ، وەکی ئەم نکاربن بەر وێ ئازا خەبەر بدن. ب خوە ژی زوور دبوو، من دنهێری، تێ بێژی جابا پرسەکێ دگەریا و وێ ترێ سەر بەنگزێ من وێ جابێ بستینە.

جارەکێ، وەختێ ئەم تەنێ مان و من مەنیا ڤێ گوهاستنا وێ ژێ پرسی، ئەوێ گۆت:

– تو زانی، من چرا ئوسا کر، نەمە شاند، وەکی بێن کەچکێ ببن؟ نزانی؟ ئەزێ نها تەرا بێژم. من بەرێ ئەولن دخوەست خوە بجێربینم: گەلۆ ئەزێ بێی کەچکێ تەیاخ بکم یانێ نا؟ من خوەست ب سەری حزکرنا تە حزکرنا ئەولەد دلێ خوەدا ڤەمرینم. لێ ڤان رۆژێ دەربازبوویی ئەز دامە باوەرکرنێ، وەکی ئەو تشتەکی بۆشی

– بەتالە، ژ ڤەواتا من دەرە، ئەز نکارم. گومانا من گەلەکی سەر تە هەبوو، من ترێ تێ دەوسا کولێ من تژی بکی. لێ... یا مایین، من دخوەست تو بجێرباندایی، گەلۆ تو ژی حازری بۆنا حزکرنا من شەهیدیێ بکی یانێ نا. لێ عەمر تشتەکی مایین نیشانی من دا. خەبەردانا تەیە وێ رۆژێ تێ بیرا تە، وەختا دابوونە رووێ تە، وەکی تو بۆنا من تێی ڤرا؟ ئەز هاتمە باوەرکرنێ، وەکی بەر وێ شەهیدیا خوەڤا ئەز ژ تە گۆتی هیڤیا تشتەکی نیبم. تو دها گەلەکی خوە حز دکی و هەما ئەڤا یەکا ژی ناهێلە، وەکی ب چەعڤێ راست کرنێد همبەرا بنهێری و قیمەتکی. ئەز تە گونەکار ناکم، خەیسەتێ مەریا باشقە – باشقەنە. لێ ئەفەرم تەرا، تە قەلپی نەکر، چ دفکری، تە ئەو ژی دگۆت یانێ ژی سەر بەنگزێ تە فەرھ دهاتە کڤشێ. دێمەک، تو مەریکی قەلپ نینی و هەما بۆنا وێ یەکێ ژی من تە حز کریە، حز دکم و، تێ کڤشێ، هەتانی کوتاسیێ ژی ئەزێ حز بکم. چاوا دبێژن، ئەڤا حزکرنا باتنییە و هەما شیرنایا وێ وێ یەکێدانە، وەکی هەردو دلێ بەنگی ناگهیژنە هەڤ. نە ئاخر حزکرنا مەزن شەهیدبوونا مەزن دخوەزە. لێ ئەم مەرڤنە بچووکن. هلبەت، ئەم مەرینە بچووکن، نە ئانەگۆری حزکرنەکە ئەوقاسی مەزنن، لێ برا ئەم ژی بێن چووکێ وێ حزکرنا مەزن. تو ژ من نەخەیدە، لێ ئەز باوەرم، وەکی ئەمێ جەم هەڤ بەختەوار نیبن. ژن وی چاخی بەختەوارە، وەختا مێرێ وێ هەتانی کوتاسیێ ژێرا دمینە چاوا نەمەکە نەخوەندی، کو تەماميا عەمرێ خوەدا دجەدینە بخوونە، لێ یان نکارە، یانێ ژی مێر ب دەستەمەلی بەر چەعڤا وێ ددە ڤەشارتنێ. لێ من ئەو نەمە ئیدی ئێپێجەیی خوەندیە. برا ئەو نیڤێ دنێ ژی بمینە بۆی خاترێ حزکرنا مە. ئەم کو هەڤدو بستینن، ئەزێ نکاربم هەتانی کوتاسیێ تە حز بکم. ئێ، دها رند نینە، وەکی ئەم ها شیرن ژ هەڤ دوورکەڤن؟ وەختا ئەز تە حز نەکم، ئەوێ هم بۆنا تە، هم بۆنا من زولەکە گرانبە.

زینێ خوە کەر کر. مینانی عەورەکی گران گور – گور باراند، چ دلێ وێدا هەبوو گۆت و نشکێڤا بری.

من گەلەکی خوەست وێ بدمە باوەرکرنێ، وەکی ئەوە نەراستە، وەکی حزکرنا من تەمزە و وێ هەتانی رۆژا مرنێ ژی ئوسابە. لێ زینێ نەهاتە باوەرکرنێ، تێ بێژی ژ

من رندتر سورا روحێ من ل بەر وێ دیهار بووبوو.

– کارە بقەومە، وەکی تویی راستبی، – ئەوێ گۆت، – لێ گلی دەرهەقا مندانە. ئەز چرا گۆتی ببمە سەبەبێ بێبەختیا سێ مەریا: یا تە، یا کەچکێ و یا خوە. من جارەکێ ئەو یەک کریە، ئەزید ناخوازم جارا دودا بوەکلینم. لێ پرسەک هەیە، ئەزێ پاشێ تەرا بێژم.

من کر – نەکر نەگۆت، گۆ برا بمینە رۆژەکە مایین.

چەندەک کەتە ئۆرتێ. ئەو ئیدی قەت لاپ نەدهاتە مالا خاتیا من. دیتنا من و وێ هەر تەنێ دوورڤا بوو. وەختا بەر دەرێ مالا خاتیا من بوویا و بدیتا، وەکی ئەز وی ئالیدا دچم، دهیشت و دچوو. تێ بێژی قەستیکا خوە سەپە دکر، وەکی ئەم راستی هەڤ نەیێن و ئەز دەوا وێ پرسێ نەکم. ئەز ئالیکیڤا ژ پرسا وێ ڤەدکشیام، وەکی دکارە بقەومە ئەو گۆتنا وێیە وێ رۆژێ خرابتربە، لێ ئالیکیڤا پرتی گومان دلێ مندا هەبوو، وەکی دبە ئەوێ دیسا مینانی وێ جارێ جاب سەر مالا مێرێ خوەدا شاندبە، وەکی ئیدی کارێ وە من نەکەتیە، ئەز مێر دکم. ئەز دفکریم، وەکی دبە ئەڤا یەکایە ئەو دخوەزە منرا بێژە.

لێ ناڤا وان رۆژادا قەوماندنەکە ئوسا بوو، وەکی ئەز قەت نکاربووم دەرهەقا وێدا بفکریاما. خەزووریێ وێ هاتە پەی.

ئەز دیسا چوومە مالا خاتیا خوە و من خوەست پێ بهەسم، چکا چ هەیە، چ تونە، زینێ وێ هەرە یانێ نا. ئەو رۆژەکە خەزووریێ وێ بوو، وەکی هاتبوو، لێ هەلا عەیان نیبوو، زینێ وێ هەرە یانێ نا. وەختا مالدا گلی هاتە سەر ڤێ یەکێ، خاتیا من گۆت، وەکی دیا وێ گۆتیە زینێ وێ هەرە. تەرا راست بێژم، تێ بێژی تاسە ئاڤا سار سەر مندا کرن. راستە، خەبەردانا من و زینێیە چەندەکی پێشدا تو گومانەکە پاک نەدابوو مندا، لێ ئەز هیڤیا پێشداچووینا قەوماندنایە ڤی جوورەیی نیبووم. من قرار کر ئەز ژ مالا خاتیا خوە دەرنەیێم هەتانی زینێ نەبینم و گلیێ وێیی کوتاسیە نەبهێم.

بەختێ منرا، خێلەکێ شووندا زینێ دەردا هات. مینانی هەرجار جیێ خوەدا روونشت و ڤێ جارێ سەرێ خوە نەکرە بەر خوە، زوور بووبوو من دنهێری. من

تەخـمین کـر، وەکی هـیـڤـیـێـیـە، چاوا بکەڤـە چەمـێ وێ منرا تشـتـەکی بێـژە. لێ کۆرەقـەدەرا ئەم تەنێ نەدمـان. ئەو ئێپێجـە وەخت روونشت. چەند جارا دیا وێ ژی زارۆ شـانـدنە پەی، وەکی هـەرە مـالێ، لێ ئەوێ زارۆ ڤـەرێدکـرن و خـوەخـوا نەدچوو. هـەرنەیسـە، کـرە چـەمێ کـاخـازەکـە قـاتکری دا من. من تەخـمـین کـر، وەکـی گلـی – گۆتنێد وێ چ هـەنە، گشک وێدەرێدا نڤیسینە. لێ کامباخ دل تەیاخ ناکە، دخوەزە دەقەکێ زوو پێ بهەسە. من ژێ پرسـی:

– تێ هـەری؟

زینێ سەرێ خوە هەژاند چاوا نیشانا قاییلبوونێ، یانێ ئەرێ، ئەزێ هـەرم.

ئەز خـێلەکێ ژی روونشـتم، لێ وەی ل وێ مـایینێ، تـێ بێـژی ئـەز سـەر دەرزیا روونشتمە. پاشـی چووینا زینێ ئەز ژی دەرکەتم و بەرب دەشـتێ چوم، وەکی نەمـا زینێ بخوونم. من ئەوقـاس جارا ئـەو نەمە خوەندیە، وەکی هـەتانی نـها ژی خـەبەر – خەبەر تێ بیرا من. و یەک – یەک تەرا ئوسا دبێژم، چاوا ئەوێ نڤیسیبوو. نەما وێ ها بوو:

"ئەز زانم تو سـفـتـەدا دخـوازی پـێ زانبی، چکا ئـەزێ هـەرم یانێ نـا. ئەزێ هـەرم، عەسـە هـەرم. من ئوسا کر، وەکی خەزوورێ من بـێ پەی من. من چەند جارا گلی بەر خووشکا ویرا ئاڤیتن، ئەوێ ژی جاب سەر برێ خوەدا شاند، و خەزوورێ من هـات.

ئەز بەرێ ئەولن بۆنا قـیزا خـوە دچم. ئـەو شـەڤ – رۆ بەر چەعڤێ منە، ئەز نکارم وێ بیر بکم. بێی وێ عـەمـرێ من کـاپێکەکی نەهێژایە. راستـیێ بێژم، من نزانبوو، وەکی حزکرنا ئەولەد ئەوقـاس بێ هەد و هـەسـابە و پێرا ژی شـپـووکـەکە ئەوقـاسـی مەزنە. ئەز نکارم بێی قیزا خوە بژیم و گۆتی هـەرم بگهیژمێ.

یا دودا، ئەز بۆنا خاترێ تـە دچم. تو نکاری قیزا من خـوەیکی. وەختا قیزا من ژی نە جـەم منبـە، ئەز نکارم تە حز بکم. وەختا ئەز تە حز نەکم، وەکی ئوسـانە ئەزێ تە ژی بێبەختکم، خوە ژی پێرا. ب فکرا من، تو تەخمین دکی، وەکی ئەز تە حز دکم. لێ دلێ دێ دهـا زۆرە، نە کو دلێ بەنگی. بژی، بەختەواربە. لێ یا من؟

ئەز تەزە نـکارم جـەم وی بمینم. ئەز کـو دچم، بۆنـا خـاترێ قـیـزا خـوە دچم. من بکوژن، ئەزیدی ناگهـیژمـە وی. ئـەزێ هـەرم، چەندەکی مـالا خـەزوورێ خـوە بم، قـیـزا

خوە بینم جەم خوە، پاشێ خوەرا جیکی بگرم، بخەبتم، ژ وانا دوورکەڤم، ئەزیدی تو جارا ڤەناگەرمە مالا باڤێ خوە. هەما بۆنا خاترێ تە ژی مابە، ئەز ڤەناگەرمە گوند. لێ تو رند زانبە، ناڤێ مێرا من هەرامە. ئەزێ بخەبتم و کەچکا خوە خوەیکم. دبە یازیا من ژی ها بوو...

هیڤیا من نەسەکنی. ئەزیدی بۆنا تە تونەمە. ئەز ژی، تو ژی گۆتی وێ خەبەردانا ئۆرتا مەدا هەسابکن چاوا خەونەکە خوەش، کو بکی – نەکی، ئیدی تو وەختا نایێ وەکلاندنێ. ب فکرا من، شیرنایی، مەزنیا وێ ژی هەما وێ ناڤا نەوەکلاندنا وێدابە. وەرە ئەم وێ یەکێ پێپەس نەکن و گاڤا مەزنبن، ریا عەمرێ خوەیە دەربازبوویی بنهێرن، برا ئەو یەک ناڤا ریا سالایە درێژدا مینانی شەمالەکێ بچوورسە و بمینە چاوا بیرانینەکە رۆژێد دەربازبوویییە خوەش".

نەما زینێ ها کوتا دبوو. ئاگرەکی دا قافێ من، ئەز قچێ ڤەگەریام و ب وێ گفتێ چوومە مالا خاتیا خوە، وەکی زینێ ببینم، ژێرا بێژم، برا هەرە قیزا خوە بینە یانێ باڤێ خوە بشینە قیزا وێ بینە. ئەز قاییلم، وەکی قیزا وێ جەم مەبە، ئەسێڤانکی قیزا مەیە. وەختا چووینا زینێ منرا عەیان بوو، من تەزە تەخمین کر، وەکی ئەز نکارم دەست ژێ بکشینم.

لێ زینێ ئیدی ژ مال دەرنەکەت. شەرم ئیدی ژ من دوورکەتبوو. من رابوو کەچکا جینارا وان شاندە پەی. لێ نەهات، گۆتبوو هەرە، بێژە، ئەز نکارم بێم.

من ئوسا ژی کر – نەکر، نکاربوو زینێ بدیتا. رۆژترا مایین خەزوورێ وێ دا پێشیێ و بر. هەر تەنێ وەختا چووینێ ئەو جارەکێ، دودا سەر ملێ خوە ڤەگەریا، ئالیێ مالا خاتیا من نهێری. گەلۆ ئەوێ من دنهێری یان جیێ وان رۆژێد راستهاتنا مە دنهێری، کو، چاوا ئەوێ نڤیسیبوو، ئیدی دبوونە بیرانینێد دەربازبوویە خوەش؟

ئەز ئوسا ژی پێ نەهەسیام و، چاوا تێ کڤشێ، ئەزێ هەتانی کوتاسیا عەمرێ خوە ژی پێ نەهەسم.

زینێ ئوسا ژی کر. چوو گهیشتە قیزا خوە. وەختا خەزوور هاتە پەی زینێ، بر، تو ناڤێژی مێرێ وێ دزی کربوو، گرتی بوو. پاشێ بوو سوودا وی و دەه سال گونە دانێ. زینێ چاوا نڤیسیبوو، ئیدی ڤەنەگەریا گوند، شەهەردا ئۆتاخەک کرێ کر،

خەبتی و قیزا خوە خوەیکر.

پاشی چووینا وێ ئەز چەند جارا چوومە شەهەر، من خوەست وێ ببینم. لێ هەر جارا جاب سەر مندا دشاند، وەکی کارێ وی من نەکەتیە، برا راستی من نەیێ و ناڤێ من خراب دەرنەخە.

هەتانی نها ژی زینێ سەر قیزا خوە مایە، زاکۆنی ژ مێرێ خوە دوورکەتیە و مێر نەکریە.

ئەز گەلەکی چەرچریم، لێ من لێنهێری ئەوە قرارا خوەدا بەرکە و تو تشت ژێ دەرنایێ. من تەرک دایە، لێ هەتانی کەنگێ؟ ئەز نزانم. ئەو بوویە خوەیا گلیێ خوە. من ژی دلێ خوەدا سۆز دایە، وەکی بۆنا خاترێ وێ نەزەوجم. چاوا تو دبینی، هەتانی ڤێ گاڤە ئەز خوەیێ سۆزێ خوەمە.

ئەز خوەخوا بووم سەبەبێ بەختێ خوە. وی چاخی ئەز قاییل بووبووما، وەکی قیزا وێ جەم بمینە، ئەو نەدچوو. یا مایین، ب فکرا من، هەما ئەڤا یەکا بوو مەنی، وەکی ئەز بەر چەعڤێ وێ ئالچاخ بووم، ئەوێ چووکبوونا روحێ من دیت. و هاتە سەر وێ فکرێ، وەکی ئەز ئەو مەری نینم، کو کاربم لاییقی حزکرنا وێیە مەزن بم.

پاشی ڤێ یەکێ من ژی تەرکا گوند دا و چوم ئەوی گوندێ مەیی نها. من نکاربوو وان جیا بنهێریا، کو هەرتم زینێ تیننە بیرا من".

خەتیف سەرهاتیا خوە کوتا کر. ئیدی کەو کەتبوو سبێ.

***

... پاشی ڤێ یەکێ چەند سال دەرباز بوون. ئەز پێ هەسیام، وەکی زینێ هەلا مێر نەکریە، لێ خەتیف زەوجیە. قیزەکە وی هەیە، ناڤێ وێ ژی دانیە زینێ. لێ گەلۆ ئەڤ ناڤ ڤێ سەرهاتیا زەلوولیێ ناینە بیرێ؟ هەزار و یەک سورێ روحێ مەریا هەنە. کی زانە ئەڤ ناڤ چ تینە بیرێ؟ رۆژێد بوهورییە خوەش یانێ کوتاسیا ڤێ سەرهاتییێیە زەلوول؟ دبە دلماینا وی ژی هەما وی ناڤیدانە؟ کی زانە؟

ل – ١٩٧٤ س.

راستهاتن

هەرۆ، سبێ شەبەقێ دبوو زنگە – زنگا ئاڤتۆئا بەرمالێ و بنەلی ژ خەوێ هشیار دکرن. ژنا، مێرا، زارا ب چەعڤێ خەوخی دەردانێ بەرمالێ هلتانین و لەز – لەز بەرب ئاڤتۆیێ دچوون. خەباتچیێ سەر ئاڤتۆیێ مێر بوو. ئەوی بەرمالا وان هلتانی، ڤالا دکر و دەردانا ڤالا ددا دەستێ وان.

وێ سبێ خەباتچیکی تەزە هاتبوو سەر ئاڤتۆئا بەرمالێ دخەبتی. مێرەکی قرنتە بوو، کنجێ خەباتێ لێ، شوخولێ خوە دکر. قە گەلەکا تەخمین ژی نەکرن، وەکی مەریکی تەزەیە هاتیە سەر ئاڤتۆئا بەرمالێ دخەبتە. هەر یەکێ دخوەست زوو بەرمالا خوە باڤێژە و ڤەگەرە. تالاشا کێ بوو بنهێرە، چکا خەباتچیێ بەرێیە یانێ نا؟

کولفەتەکە ناڤسەرە ژی دەردانا بەرمالێ دێستدا ب خەلاتێ مالێ ژ قاتێ سیسیا پەیا بوو و بەرب ئاڤتۆیێ چوو. هەلا دوورڤا دەنگێ خەباتچیێ ئاڤتۆیێ لێ تەسەلە بوو:

– بسەکنن، نها بەرمالێ ڤالا نەکن هەتانی ئەز جیوار دکم، – ئەوی دگۆتە حازرا.

ژنکێ تەخمین کر، وەکی دەنگێ ویدا ئاوازێ ناس هەنە، لێ دەنگێ کێیە، ئەوێ نکاربوو بیر بانیا.

وەختا نێزیک بوو، ب چەعڤێ مشتەریا دینا خوە دا خەباتچیێ سەر ئاڤتۆیێ. دەمەکێ چەعڤێ خوە باوەر نەکر، وێ ترێ خەوخیە، قەرەتوویە هاتیە بەر چەعڤا. سفەتێ مێرک گەلەکی ناس بوو. جیدا دێری بوو، سەکنی. چەند جارا چەعڤێ خوە گرت – ڤەکر، خوەست خوە بجێربینە. لێ نا، راستیێ ژی سفەتێ وی گەلەکی ناس بوو.

"دبە ئەوە؟" – ژنکێ خوەخوا ژ خوە پرسی.

"ناقەومە"، – ئەوێ ب خوە ژی جابا پرسا خوە دا. و زوور بوو مێرک نهێری. لێ مێرک دەردانێ بەرمالێ ڤالا دکر و شوخولێ خوەڤا گیرۆ بوو، قەت فکرا ویرا ژی

دەرباز نەدبوو، وەکی ژنکەکێ دەر – دۆر، هەر تشت بیر کریە و زوور بوویە وی دنهێرە. ژنک ئوسا ژی جیێ خوەدا سار بووبوو، سەکنی بوو، گاڤا دەنگەکی ناس لێ تەسەلە بوو:

– خووشکێ، تو چرا بەرمالا خوە ڤالا ناکی، نە گشکا ڤالا کرن، چوون، تو تەنێ مایی.

ژنک ژ وی دەنگێ ناس تەڤیهەڤ بوو، خوەخوا ژی تەخمین نەکر، وەکی چاوا نێزیکی ئاڤتۆیێ بوو و مێرک دەردانا بەرمالێ ژ دێست گرت. هەتانی وی دەردان ژ دێست گرت، هلدا، ڤالا کر، ژنک زوور بووبوو لێدنهێری و چەعڤێ خوە باوەر نەدکر. هەر وی چاخی سەر هشێ خوەدا هات، گاڤا بوو گرینا ئاڤتۆیێ بەرا دەرباز بوو. خێلە وەخت جیێ خوەدا سەکنی، ئاڤتۆیێ نهێری. مێرک سەر ئاڤتۆیێ سەکنی بوو، پشتا وی ژنکێدا بوو.

"ئەوە، ئەوە، لێ من ناس ناکە، – ژنکێ وەکلاند. – ئەوقاس سال دەرباز بوونە، هلبەت، وێ من ناس ناکە. کێ دکاربوو بفکریا، وەکی ئەمێ هالەکی هادا راستی هەڤ بێن؟ راستیێ ژی، کەسەک نکارە بێژە، ئاخریێ چاوابە".

ئاڤتۆ چوو ناڤا ئاڤایادا ئوندا بوو، پاشێ ژنک ب گاڤەست ژ جی لەقیا و بەرب مالا خوە چوو.

وێ رۆژێدا ئاڤتۆئا بەرمالێ بوو قەوماندن و کەتە ناڤا عەمرێ وێ، تابەتی نەدایێ.

... ژنک بی بوو، مێرێ وێ چەند سالا پێشدا مربوو، زارێ وێ ژی تونەبوون. چووبوو پێنسیایێ. تەنێ دما. رۆژێ وێ گشک مینانی هەڤ بوون. تو تشتەکی تەزە، تو قەوماندنەکە پری – هندکی بەربچەعڤ نەدکەتە ناڤا عەمرێ وێ. هەرۆ هەر تشت دهاتە وەکلاندنێ. و ئەڤێ یەکێ ئەو ئێپێجەیی ئەعاجز دکر. ها بوو هەتانی وێ رۆژێ. وێ رۆژێدا قەوماندنەکە تەزە، تشتەکی شابوونێ، پێرا ژی گەلەکی ب خەم کەتە ناڤا عەمرێ وێ. ئێڤارا زوو دکەتە ناڤا جیا. "وەکی زوو رانەزێم، دبە سبێ خەوێدا بمینم، ئاڤتۆئا وی بێ هەرە، ئەز نەبینم"، – ئەو دفکری. و هەلا تەعریبەربانگێ سەر لنگا بوو. لنگەکی وێ هەیوانگێ بوو، لنگەکی وێ ئۆتاخێ بوو. دەردانا بەرمالێ پێشیێدا حازر دکر، دادانی بەر دێری. و وەختا دبوو زنگە – زنگا

زەنگلێ ئاڤتۆئا بەرمالێ، ئەو پێشیا گشکا پەیا دبوو و بەرب ئاڤتۆیێ دچوو. وەختا دگهیشتە جی، پێرا – پێرا بەرمال ڤالا نەدکر، قەستیکا خوە ئەگلە دکر و زوور دبوو خەباتچیێ سەر ئاڤتۆیێ دنهێری. گشکا بەرمالا خوە زوو ڤالا دکرن، دچوون، لێ ئەو هەلا جیێ خوەدا سەکنی بوو و دەردانا بەرمالێ ژی دێستدا. دکر – نەدکر نکاربوو چەعڤێ خوە ژ مێرک ببرە. بێ هەمدی خوە زوور دبوو لێدنهێری، لێدنهێری، رۆژێد بوهوری، ئەو رۆژێد، کو وی مێرکیرا گرێدایی بوون، دهاتنە بەر چەعڤا.

... شەر بوو، دەو بوو، رۆژێد رەڤە – رەڤێ بوون. مالا وان ژی رەڤی. رێڤا ئەسکەرێ رۆمێ لێدان باڤێ وێ کوشتن. ئەو و دێ تەنێ مان. قیزەکە دۆنزدەھ – سێزدەهسالی بوو. وێ و دێ دەستێ هەڤ گرتبوون و دابوون سەر رێ – دربێد نەناس. گەلەکی گەریان، گەلە زەلوولی و چەتنایی دیتن هەتانی هاتن دەربازی ڤی بەری ئەرەز بوون. ڤێدەرێ ژی ستارەکە پاک نەدیتن. هەردەرا خەلایی، بەلەنگازی و زەلوولی بوو. گوندەکی کوردایی دووردا بنگە بوون. دەولەتیێ گوند هەر تەنێ ب وی قەولی ئیزن دا ئەو مەرەکا وییە کەڤندا بمینن، وەکی ئەو و دێ تەڤایی مالا ویدا نانۆزکۆ بخەبتن. و وان بەلەنگازا سبێ هەتانی ئێڤارێ پشتا خوە راست نەدکرن، خەباتا مالا وی دکرن. ئێڤارێ، وەختا خەبات کوتا دکرن و ڤەدگەریانە مالێ، ئانجاخ خوە داڤێتنە سەر جی – قەرپالێ خوە.

رۆژێ دو جارا نان ددانە وان. چ کو بەر نەفەرێ مالێ دما، ئاڤرووێ وان ددانە دێ و قیزێ.

خەبات گەلەک بوو، قیز جاهل بوو، ئەوێ نکاربوو تەیاخ بکرا. لەما ژی گەلە جارا دێ ئەو خوەرا نەدبرە مالا دەولەتی، دگۆت، وەکی گڤا نەخوەشە.

جارێ ها مالدا ئەو برچی دما هەتانی هاتنا دێ. چەعڤێ وێ هەرتم رێ بوو، چکا دێ وێ کەنگێ ڤەگەرە و گەلۆ تشتەکی خوەرا بینە یانێ نا. وەختێ خوارن هندک بوویا، دێ نەدخوار ددایێ، ئەو دخاپاند، وەکی گڤا وێدەرێ خواریە، لەما تێرە، نکارە بخوە. ئەوێ چەند جارا دیت، وەختێ ئێڤارێ دێ پشتا خوە ڤەدکر، کەڤر بەر پشتێ دکەتن. وی چاخی وێ هەلا نزانبوو، وەکی چرا دێ کەڤرا دکە بەر پشتا خوە، پاشێ پێ هەسیا...

مـەرەکـە ڤکە – ڤـالا بـوو. پاکی نڤـینـێ وان ژی تونەبوون. ژنـا دەولەتی دو جلکێ کەڤن دابوونێ. ئێڤارێ یەک بن خوە رادخستن، یەک ژی داڤیتن سەر خوە، دێ قیز ددا بەر سینگێ خوە، هەڤدو گەرم دکرن و رادزان.

رۆژ، مەه دهاتن دەرباز دبوون، لێ تو گوهاستنەکە پاک نەدکەتە ناڤا عەمرێ وان. سبێ هەتانی ئێڤارێ مالا دەولەتیدا دخەبتین، هەر جورە خەبات دکرن، بن تەن – نچێ نەفەرێ مالا دەولەتیدا پاری نان و هەسکە شۆربە دخوارن و وەستیایی، کەسری ئانجاخ خوە مەرەکا ڤکە – ڤالارا دگیهاندن.

کورەکی دەولەتی هەبوو. کور نەبێژە ئاگرەکی خوەدێ بێژە. باڤێ کنجێ تەمز لێکربوون، دەستێ وی جێڤێدا نەدخەبتی، نەدتەبتی، سبێ هەتانی ئێڤارێ خوەرا دگەریا. یەکی قورەیی پۆزبلند بوو. کورێ تایێ – تەنێ بوو، کەسەکی قەمیشی وی نەدکر، لەما ژی رووستەندی مەزن بووبوو. پاریێ خوەش ددانە وی، کنجا خاس وی دکرن. خێنژ باڤێ ئەوی گورا تو کەسی نەدکر، سەر خووشکادا هێرس دبوو، ئەو دکوتان. و تو کەسی دەنگێ خوە ژێرا نەدکر.

قیزێ خوەخوا تەخمین نەکر، وەکی چاوا بن چەعڤارا وی دنهێرە، دلێ خوەدا گەلەکی دەرهەقا ویدا دفکرە. وەختا کورێ دەولەتی نە ور بوویا ژی، تمێ سفەتێ وی، بەژن – بالا وی دهاتە بەر چەعڤا. بەر کورێ دەولەتی دها قەشەنگ – قەشەنگ دچوو، دهات، چەلەنگ – چەلەنگ شوخول دکر. ب خوە ژی نزانبوو، وەکی چرا ئوسا دکە، تێ بێژی هەر تشت بێ هەمدی وێ تێ کرنێ.

قیزێ دوورڤا وی، کنجا، تم – تێلێ دنهێری و خوەدا دشەوتی. راستە، ئەوی زەعف کێم ژێرا خەبەر ددا، لێ وەختا دهات بەرا دەرباز دبوو یانێ ژی خەبەرەک دگۆت، قیزێ خوە شاش دکر، تەڤیهەڤ دبوو، ژێ شەرم دکر و خوەخوا ژی تەخمین نەدکر، وەکی دلێ وێدا هەسینەکە چڤاس خوەش دسێورە. و ئەو شا دبوو، وەختا چەعڤێ وێ چەعڤێ وی دکەت، وەختا دوورڤا ئەو ددیت.

گاڤا کورێ دەولەتی دەستە کنجێ تەزە خوە دکر یانێ جۆتە سۆلێ بەدەو پێدکر و دەردکەتە بەر دێری، ئەوێ ترێ ئەوی قەستیکا بۆنا خاترێ وێ ئەو کنج خوەکرنە یانێ سۆل پێکرنە بۆنا ئەو وییا ب وان کنجێ تەزەڤا ببینە. و ژ وی زەعفتر ئەو بۆنا

کنجێ وی، سۆلێ وییە تەزە شا دبوو، دخوەست خوە بدە باوەرکرنێ، وەکی خۆرت بۆنا وێ ئوسا دکە.

لێ جارنا ژی ژ وێ هەسینێ دترسیا. ئەوێ ژی نزانبوو بۆنا چ. هەر تێ دەردخست، وەکی وەختا دەرهەقا ویدا دفکرە، ترس دکەڤە دلێ وێ. ژ هەسینا دلێ خوە دترسیا، وەکی چقاس دچوو دها زێدە دبوو...

جارەکێ (ئەو رۆژ قەت بیرێ ناچە) سبێ زوو کورێ دەولەتی بەر دێری سەکنی بوو، تشتەک دێستدا دخوار. وەختا کەچک نێزیک بوو، ئەوی ناڤێ وێ هلدا و گازیکرێ، نان و تۆیێ سەر کەریکر، دایێ. (هەتانی نها ژی ئەو نکارە فەمکە، وەکی ئەوی وێ رۆژێ چرا ئوسا کر). کەچکێ نەخوەست هلدە، لێ ئەڤێ تە ب زارەکی ئوسا خوەش گۆتێ، وەکی کەچکێ بێ هەمدی خوە نان ژ دێست گرت، شەرما سەرێ خوە کرە بەر خوە و رەڤی پشت مالێ. گەدە پەی نەهات، ئەڤا تەب نان و تۆیێ خوە خوار و وەختێ ڤەگەریا، دیت ئەو نەورە. ئەوێ ترێ وێ رۆژێ تشتەکی خوەیی گەلەکی باها ئوندا کریە، پۆرمژی بوو و خوە گونەکار کر، وەکی چرا نان ژ دێست گرت، ئەوقاسی بەر ئالچاخ بوو. لێ ئالیکیڤا ژی شابوون کەتە دلێ وێ، وەکی خۆرت ژی... و چقاسی دچوو، ئەوێ ئەوقاسی تەخمین دکر، وەکی دها گەلەکی دەرهەقا کورێ دەولەتیدا دفکرە، نزانە بۆنا چ، لێ دخوەزە زوو – زوو وی ببینە، خەبەردانا وی ببهێ. وەختا سبێ هشیار دبوو، شابوونەک دلدا هەبوو. ئەو شابوون ئەو بوو، وەکی وێ دیسا کورێ دەولەتی ببینە، دەنگێ وی ببهێ. و هەلا دێ دەیلێ نەدکر، رادبوو، کنجێ خوەیە گنجر خوە دکر، جل ددانە هەڤ و ددا پەی دێ بەرب مالا دەولەتی دچوو. لێ کورێ دەولەتی نەدهات کڤشێ، ئەوی هەلا رازایی بوو. دخەبتی، لێ چەعڤێ وێ لێبوو، چکا وێ کەنگێ رابە، دەرێ دەرڤا.

رۆژ دبوون مەه، مەه دبوون سال دهاتن، دەرباز دبوون، لێ خوەستنا دیتنا کورێ دەولەتی نە کو کێم نەدبوو، لێ هەلا چقاس دچوو، دها زێدە دبوو. راستیێ گۆتی، ئەوێ سفتە نزانبوو، وەکی ئەو چیە، ناڤا وێدا چ دقەومە. بەرێ تو جارا تشتێ ئوسا نەهاتبوو سێری. نها تێ بێژی کورێ دەولەتی بووبوو دەرەما روحێ وێ و بێی وی تو شابوون، ئەشقا وێ تونەبوو.

دبێژن، زار کەسیبیێدا زوو دگهیژن، مەزن دبن، فەمبەر دبن. ئەوێ زانبوو، وەکی کورێ دەولەتی حز دکە. پێرا ژی تەخمین دکر، وەکی ئەو و کورێ دەولەتی گەلەکی دووری هەڤن... ئەوە کەسیبە، ئەوی دەولەتییە. لێ دل تشتەکی مایین حوکوم دکر. دل زۆر ددا هش، دها راست هش بەر دل ڤەدکشیا. و ئەو ئوسا دوورڤا، دلێ خوەدا ب حزکرنا زارۆتیێیە تەمز سەر وی بەنگی بووبوو. لێ کورێ دەولەتی تێ بێژی کۆر بووبوو، تو تشت نەددیت، تەخمین نەدکر یانێ ژی ئەو بەندی تشتەکی هەساب نەدکر. ئەڤا ئاخرییێ دها راست بوو، چمکی ئەوێ ددیت: هەبوون – تونەبوونا وێ بۆنا خۆرت یەکە. و ئەڤێ یەکێ ئاگرێ دلێ وێ دها گور دکر. ئاگرەکی خوەش بوو، روحێ وێ پێ گەرم دبوو هەتانی رۆژەکێ. رۆژەکێ ژی (ئەو هەتانی مرنێ وێ رۆژێ ژی بیر ناکە) دیسا سبێ زوو دیا خوەرا تەڤایی چوو مالا دەولەتی. کورێ دەولەتی وێ سبێ زوو رابووبوو، کنجێ خوە خوەکربوون و مینانی مەزنا ئۆرتا خێنی دچوو – دهات.

گاڤا چەعڤ دێ و قیزێ کەت، گازی قیزێ کر، وەکی ئاڤێ بینە، سەرچەعڤێ خوە بشۆ. هەتانی وی چاخی ئەوێ تو جارا ئاڤ دەستێ کورێ دەولەتی نەکربوو، تمێ خووشکا ئاڤ دەستێ وی دکرن. لێ وێ رۆژێ ئەو زوو رابووبوو و خووشکا هەلا رازایی بوون، لەما ژی ئەوی گۆتە قیزکێ، وەکی ئەو ئاڤێ دەستێ ویکە. دهاتە کڤشێ، باڤێرا تەڤایی وێ جیکیدا بچوونا.

کەچک دەقەکێ تەڤیهەڤ بوو، تێ بێژی پاک نەبهیست. کورێ دەولەتی لێ هلات:

– چیە، تو کەری، نابهێیی؟ نە من تەرا گۆت ئاڤێ بینە دەستێ خوەکم، سەرچەعڤێ خوە بشۆم. ئەم دەرەنگی دکەڤن.

کەچک دها تەڤیهەڤ بوو، سۆرۆ – مۆرۆ بوو، شەرما سەرێ خوە کرە بەر خوە و خوەست هەرە، لێ لنگێ وێ پێرا نەهاتن، تێ بێژی عەردێڤا مخ کربوون. ئەوێ ژی نزانبوو، بۆنا چ جیدا سکمی – سەکنی.

– گنجرۆکا مرداره هەرام، ئەز چەند جارا تەرا بێژم ئاڤێ بینە؟.. – ئەوێ پەیهاتنا خەبەردانا گەدە نەبهیست، کەلا گری دا قرکێ و بێ هەمدی خوە بەرب مەرەکا خوە رەڤی. کەتە هوندور، دەری سەر خوە گرت و روونشت، تێر گریا، هەتانی دیا وێ

هات. دێ سەرێ وێ دانی سەر چۆکا خوە، دەستێ خوە ناڤا پۆرێ وێ گەراند، بەر دلدا هات، لێ کەلا دلێ وێ ژی رابوو، خوە دەرد – کولارا تێر گریا...

وێ رۆژێدا تێ بێژی قیز جارەکێرا گوهیشت، مەزن بوو. هێژا تەخمین کر، وەکی ئۆرتا وێ و کورێ دەولەتیدا فرقیکە چقاسی مەزن هەیە: ئەو کو، کورێ دەولەتی کو!.. و ڤێ جارێ ئیدی هش بەرە – بەرە زۆر دا دل. لێ دل برینا خوەیە پێشن و ئەوقاس خەدەر نکاربوو زوو بیر بکە...

سالەک ژی دەرباز نەبوو، گاڤا دەوران هاتە گوهاستن. وی گوندێ کوردایی ناڤا چیادا ژی دیوانا سۆڤێتییێ هاتە تەستیقکرنێ. هەر تشت هیمڤا هاتە گوهاستنێ. دەرگێ خێر – خوەشیێ، بەختەوارییێ بەر کەسیڤ، مهاجرا ڤەبوو، ئەوانا بوونە خوەیی – خودانێ گوند.

زووترەکێ گونددا مەکتەب ڤەبوو. قیزک چوو مەکتەبێ، خوەند، هینی خێر و شەرا دنیاییێ بوو.

مالا دەولەتی دەرخستبوون کوولاک. دو چەعڤیێ ئاڤاییێ وان ژێ ستەندن و دانە قیزکێ و دیا وێ. پاشی وێ یەکێ مالا دەولەتی بارکر ژ گوند چوو. وێ شووندا چەعڤێ قیزکێ چەعڤێ کورێ دەولەتی نەکەت.

پاشی کوتاکرنا مەکتەبێ چوو شەهەر خوەند، کەتە ئینستیتووتێ. چەند سالا شووندا کوتا کر، بوو دۆختر، شەهەردا ما.

تمێ دچوو گوند دهات. وەختا دچوو گوند، پێرا – پێرا کورێ دەولەتی، رۆژێد بوهوری دکەتنە بیرێ. و ئەوێ تمێ پرسا مالا دەولەتی دکر. لێ تو کەسی تو تشتەک نزانبوو، وەکی ئەو کودا چوونە، کیدەرێ دمینن.

مێرکرنێ شووندا ژی، وەختا بەرێ خوە ددا گوند، دیسا کورێ دەولەتی دکەتە بیرێ. لێ چوویینا گوند ئیدی لاپ کێم بووبوو، چمکی دیا خوە ئانیبوو شەهەر جەم خوە و تو قەومەکی وێیی نێزیک گونددا تونەبوو.

گەلە سال دەرباز بوونە، دێ، مێرێ وێ مرنە، ئەو خوەخوا ژی ئیدی مەزنە. و نشکێڤا پاشی ئەوقاس سالا راستهاتنەکە ها، ئەو ژی دەرەجەکە هادا. خەم – خیال، دەرد – کولێ بەرێ دیسا سەرێ خوە هلدان و مینانی ڤەرۆژکێ روحێ وێ

ڤـەرووتن. ئاخـر نـهـا ژی تەنێ بوو، نەدخـەبتی و وەعـدە گـەلەک بوو بۆنا ئەو رۆژێد دەربازبوویی بێنە بیرێ، وەکی تەزەتیکێ بکنە ناڤا عەمرێ وێیی هەرۆ مینانی هەڤ.

هلبـەت، نە قـیزا بەرێ بوو، وەکی سڤک هـەر تشت بنهـێرە. ئەوێ ب فـەمداریا نـها وێ قەومـاندنێ دنهێری و قیمەت دکر. راستە، بیرانینا دەرهەقا ویدا چقاس تەلایی هەبوو، دەه جـارا زەعف شـیـرنایـی هەبوو. شـیـرنایی هەبو، چمکی حـزکـرنا وێیـە پێشنـە بێ جاب بوو. هلبـەت، ئەوێ ڤی عـەمریدا ئیدی نکاربوو کورێ دەولـەتی حـز بکرا، لێ ئەوێ حـزکرنا خـوەیە پێشنە تەمز حز دکر، چقاسی ژی ئەوی ب نـەمـەردی ئەو شـێلوو کـر. و ئەوێ نە کـو بۆنا ئەیناتێ، هەیفـهلدانێ نکاربوو وی بیـر بکە، لێ چمکی ئەو بووبوو سـەبەب، مەنیا حزکرنا وێیە پێشن.

راسـتـە، ژ ئالیێ کورێ دەولەتیدا ئـەوێ تو تشتـەکی پاک نەدیت، لێ نها، گاڤـا وی هالـەکی ئوسـادا دبینە، دلێ وێ دشـەوتە. هـلبـەت، ئەوێ فـەم دکـر، وەکی خـەبات خەباتە، خـراب و پاک تونە. لێ ڤی هالیدا، ڤێ دەرەجێدا ئەو بەر چەعڤێ وێ ئالچاخ دبوو. رۆل هـاتبـوون گـوهـاسـتـنێ، چمکی دەوران ژی هـاتبـوو گـوهـاسـتـنێ. سـەودا دگۆت، بەلێ، ریا کەدخور، مفتەخورێ وی چاخی گۆتی ئوسا بوویا. لێ کامباخـێ دل سـەر فکرەکە مـایینە: قـەنجـە – خـرابە، حـزکریێ تەیی پێشنە. و دل هـەیفا خـوە پێ دانی، بەر خوە دکەت، چمکی ئەو بوویە سەبەبێ نەرەهەتیا وییە پێشنە خوەش.

شـەرێ سەودا و دل خـەو ژ چەعڤا رەڤاندبوو. یاشـێ وێ ئوسـا بوو، وەکی نکاربوو تەلایا وێ حزکرنێ ژی بیر بکە، لێ عەمرێ تەنێ، بیرانینا رۆژێد زارۆتیێ و جاهلتیێ ڤـان چـەند رۆژادا ئوسـا دکـرن، وەکی ئەو تەلایی تمێ بەر شـیـرنایا حـزکرنا پێـشن دهەلیا، بەلا دبوو. و ڤان چەند رۆژادا شیرنایی دها گەلەکی کەتبوو ناڤا عەمرێ وێ. تێ بێـژی جـاهـل بووبوو، دها قـەشـەنگ – قـەشـەنگ دچوو، دهات، دها گـەلـەکی دەردکەت هـەیوانگێ رووندشـت. دوورڤا چیایێ گوندێ وان دهاتنە کڤشێ. نها دها زەعف وان چیا دنهێری. گەلە جارا بەر چەعڤێ وێ ئەو چیا منا دبوون و دەوسا وان گوندێ وان، زارۆتیا وێ، ئەو مەرەکا سکە – سار دهاتنە کڤشێ. و دکەتە ناڤا دنیا بیـرانیێد خـوە. گەلە جـارا هـەتانی دەرەدگ هـەیوانگێ دما و وێ ژی نزانبـوو، وەکی وەعدە چاوا دەرباز دبە. رادبوو، دکەتە هوندور و دخوەست تشتـەکیڤا مژوولبـە، لێ نکاربوو. هـەرتم ئەو بوو بەر چـەعـڤێ وێ ب بـەژن – بالا خـوەیە وی چاخـیـڤـا.

دخـوەسـت، وەکی ئەو ب قـرافـەتێ خـوەیی نهـا بێ بەر چەعـڤـا، لێ نـەدبوو، ئەو ب قرافـەتێ خـوەیی وی چاخی، ب کنج و رهـالێ خـوەیە وی چاخی دهـاتە بەر چەعـڤا. ئەوێ زانبوو، وەکی ئەو دل دکە. لێ دل دلە، حزدکی بیست سـالیبە، حزدکی شـێست سـالیـبـە، یەکـە، وەخـتـا کـەلا وی رادبە، رۆژێد دەربازبوویـی تێنە ئۆرتـێ، تێ بێـژی قەواتەکە تەزە دستینە، هاسێگەها سالا ئالت دکە و دیسا دکەڤە مەیدانا جاهلتیێ. هـەرتم ئوسـانە، گاڤا حـزکرنا پێشن بێ جابـە و پاشـی گەلەک سـالا ب ڤی جـوورەیی دوەکلە. ئەوێ زانبوو، وەکی ئیـدی حزکرن ژ ئۆرتێ هـاتیە هـلدانێ، هـەر تەنێ بیرانینا وێ حزکرنێ تێ وەکلاندنـێ. و ئەوێ ژ وێ بیرانینێ حز دکر، ژ جاهلتیا خوە، سالێد عـەمـرێ خـوەیە دەربازبوویـی (چڤـاس ژی ئەو چەتنـایێدا دەرباز بووبوون) حـز دکر، ئەون نـێـزیکی دلێ وێ. مـێـرک هـەر تەنێ بوو مـەنی، وەکی عـەمـرێ وێیـی نهـایی تەنێبـوونێدا ئەو بیـرانین بێنە وەکلاندنێ. ئەوێ تـەخـمین دکر، وەکی تەنێ نیـبـوویا، باوەر بکی، ڤێ راسـتـهاتنـێ وێ حوکومـەکی مەزن سـەر نەهیشـتا. و ئەو نها گـەلەکی رازیبـوو، وەکی تشـتـەکی ها قـەومی و رۆژێد وێیـە مینـانی هـەڤ دانە گـوهاسـتنێ، سـەرەجەمەکە تەزە دانە وان. ئەوێ قرار کر تو وەختا مێرک پێ نەدە هـەساندنێ. "برا من ناس نـەکە، هـەر سبـە بێ، ئەز ببینم، رۆژێد خـوەیە بوهـوری بیـر بینم، – ئەوێ دفکری. – وێ زێدەتر چ من لازمە؟"

و چەند رۆژ ها دەرباز بوون. ژنکێ سـبێ زوو دەردانا بەرمـالا خـوە هلدانی (گـەلە جـارا ژی قـەسـتیکا هەڤـە کنج – منجـێ کـەڤن دکـرنێ) و دچوو. بەر ئاڤـتـۆیێ دمـا هـەتانی گـشکا بەرمـالا خوە ڤالا دکـر، ئاڤـتـۆ ژ جی دهـەژیا، دچـوو، پاشـێ ئەو بەرب مالێ دهات. تێ بێژی مێرک تشـتەک تەخمین کربوو. وەختا ژنک دچوو بەر ئاڤـتـۆیێ، ئەوی دەمـەکێ ب چـەعـڤێ شکبـەر لێـدنهـێـری، پاشـێ سـەرێ خـوە دکـر بەر خـوە، شـوخـولێ خوە دکر، لێ بن چەعڤارا لێدنـهێری. وەخـتـا ژنکێ دەردانا بەرمـالا خـوە دادانی و دێری دبوو ل وی دنهێری، ئەو کەر – کەر نێزیک دبوو، بەرمالا وێ ڤالا دکر و دەردانا وێ ددا دێست.

هلبـەت، ڤی هالی وێ درێژ نەکشاندا. رۆژەکێ ژی دلێ زۆر بدا سەودا و خـەبەردا. و ئاها ئەو رۆژ هات.

***

رۆژەکە پاییزێیە سار بوو. دیسا سبێ زوو رابوو، کنجێ خوە خوەکرن و هەیوانگێ هیڤیا هاتنا ئاڤتۆیێ بوو. تێ بێژی ئاڤتۆ دەرەنگی کەت. تابەتی ناکەتێ، هاتە هوندور. چەند دەقا شووندا دیسا دەرکەتە هەیوانگێ. خولەسە، ئاڤتۆ هات و بوو زنگە – زنگا زەنگل. ژنکێ دەردانا بەرمالێ هلدا و لەز پەیا بوو. نێزیکی ئاڤتۆیێ بوو. دیسا زوور بوو مێرک نهێری و خوەخوا ژی تەخمین نەکر، وەکی چاوا ژێ پرسی:

– بباخشینە، هەڤال، تو ژ فلان نەهیێ نینی؟

مێرک سەرێ وی بەردا بوو، دەنگێ ژنکێ نەبهیست یانێ نەخوەست جابێ بدە.

ژنکێ پرسا خوە دوجارکر.

– بەلێ، ئەز ژ وێ نەهیێمە، – مێرک بێ هەمدی خوە گۆت، پاشێ سەرێ خوە هلبری، دەردانا دەستێ خوە درێژی قیزا جاهل کر و زوور بوو ژنکێ نهێری.

وی چاخی مێرەکی ناڤسەرە دەردانا بەرمالێ دێستدا نێزیکی ژنکێ بوو.

– سبا تە خێر، دۆختر، – مێرک گۆتێ.

– سەر چەعڤارا هاتی، – ژنکێ سلاڤا وی ڤەگرت.

خەباتچیێ سەر ئاڤتۆیێ هەلا زوور بووبوو ژنکێ دنهێری.

– لێ تو ژ فلان گوندی نینی، – دۆخترێ ژ خەباتچیێ سەر ئاڤتۆیێ پرسی.

ئەڤێ تە تەڤیهەڤ بوو. قەستیکا ڤەگەریا پشتا خوە دایێ، دەردانا دەستێ مێرک هلدا، ڤالا کر، پاشدا دایێ. پاشێ زڤری دۆخترێ نهێری، ئاڤرووکە تووژ دایێ و ب هێرس گۆت:

– نا، ئەز ژ وی گوندی نینم.

ئاڤتۆ رێکەت. دۆختر هەلا جیێ خوەدا سەکنی بوو. کەسەکی نکاربوو بگۆتا، چکا ئەو وێ دەمێ چ دفکرە. ئێپێجە وەخت جیدا سەکنی، تێ بێژی تشتێکی گەلەکی باها ئوندا کربوو، دێری بووبوو. پاشێ ب گاڤێد لەرزۆک بەرب مالێ هات.

رۆژترا مایین ئیدی ئەو مێرک سەر ئاڤتۆئا بەرمالێ نیبوو. مەریکی دن هاتبوو دەوسێ دخەبتی.

س. ١٩٧٥ – ل

دو جارا بووک سیارکرن

بۆنا بیرانینا فێرزێ برا

دەوەتا وەکیل بوو. قەوم و پسمام، هەڤال و هۆگر مالا واندا بەرەڤ بووبوون. گمینیا دەفێ بوو. قیز و بووکا ب کنجێ ملەتیێیە ئاواز – ئاوازی خوە خەملاندبوون، کەتبوون گۆڤەندێ و دلیستن. دەنگێ دەفچی دهات، شاڤاش دکرە گازی. زارێ بچووک ویالی – ویالی دچوون، درەڤیان، هەڤدو شا دبوون. ئۆرتا گۆڤەندێدا تەختە ڤەکربوون، ب ئێمیش، چەرەز و ئیچکێڤا خەملاندبوون. مێرێ ناڤسەرە دۆرا تەختە روونشتبوون. هەی یەک تاس ڤەدخوارن، هەی ژی پێرا دینا خوە ددانە گۆڤەندێ.

بووک ئانیبوون، پەیا کربوون، لێ هەلا نەئانیبوون نەکربوونە گۆڤەندێ. سەردەوەتی چوو بووک ژ مالێ دەرخست، ئانی کرە گۆڤەندێ، نێزیکی سازبەندا بوو، پێنجیلخەک دەرخست بۆنا شاڤاشێ کرە بەر کومێ دەفچی، سمێلێ خوە بادان، ب چەعڤەکی خوەرازی هەڤەکی پێشبەری بووکێ سەکنی، لێنهێری، پاشێ کوبار – کوبار هات ناڤ مێرێ دۆرا تەختەدا روونشت.

– سەردەوەتی، تە چرا خێلیا بووکێ هلنەدا، برا جمعەت بووکێ ببینە، – یەکی جاهل گۆتە سەردەوەتی.

– من قەستیکا ئوسا کر، – سەردەوەتی گۆتێ. – ئەز باڤێ خدرم، تە ترێ من تێ بەردا؟ نا خێر، هەلا تو کەسی منرا نەگۆتیە ئەڤا شاشیا تەیە. زانم گۆتی خێلی بێ هلدانێ، لێ من هلنەدا. زانی چرا؟ ئەز تەرا بێژم، تویی جاهلی، خوەرا هینبە، قاما من. وەختا خێلیێ هلدم، گشکێ بووکێ بنهێرن. جاهلە، دکارە بقەومە لیستکێ شاش بکە. برا هەڤەکی بلیزە، شەرما وێ برەڤە، پاشێ ئەزێ خێلیا وێ هلدم. لێ خوە ئەز خێلیا وێیە سەر چەعڤا ناهێلم؟ وی چزخی چڤاسی دکارن بووکا من بنهێرن، شکر خوەدێ، قوسوورا وێ تونە.

بووکێ رند دلیست. بەژنێدا ئۆرتە بوو. خێلیا سۆر سەر سێری، کەتبوو دەستێ

بالتووزێ و ژنتیێ دلیست. سەرێ وێ بەردا بوو.

هەلا گەرا شاڤاشێ تەمام نەبووبوو، گاڤا سەردەوەتی ژ سەر تەختە رابوو، نێزیکی بووکێ بوو، دەست کرە جێڤا خوە پەرە دەرخستن، قلچا خێلیا بووکێدا گرێدان و خێلی ژ سەرچەعڤێ بووکێ هلدا. گشک زڤرین دینا خوە دانە بووکێ. سفەتەکی گولۆڤەر لێبوو، برووێ وێ رەشە تەنک بوون، بژانگێ وێ درێژ بوون و نەیسەیی نێزیکی هەڤ بووبوون. سۆرۆ – مۆرۆ بووبوو، خوودانەکە سڤک سەرا ئاڤیتبوو، زانبوو گشک لێدنهێرن، لەما ژی شەرم دکر. قەرەفیلا پۆزدا تێ بێژی سفەتێ وێرا شەر بوو، ئوسا لێ دهات. بسکێ وێ بادایی درێژ بوون و رەخ سوورەتدا بەرژێر داکەتبوون. دەڤێ وێ چووک بوو، پۆزێ وێ نەیسەیی زراڤی درێژ بوو. ئەنیا وێ بەل بوو، تێ بێژی هنەکی هاتبوو ژ چەعڤا دەربازتر بووبوو و سیا بەرجێنیکا کەتبوو سەر چەعڤا. بەرژێر دنهێری، هەر تەنێ جار – جارا، وەختا بالتووزێ شاش دکر، نەیسەیی سەرێ خوە مێل دکر، ئالیێ وێدا دنهێری. قاشێ گستیلکێ تلیێدا و بازنێ زەندێدا بەر تەڤێ برق ڤەددان، دەستمالەکە بچووک کربوو قەڤزا دەستێ خوە، قلچێ وێ بەر تلیارا دەرکەتبوون. دێرێ وێ گشکە کۆڤەکری بوون، وەختا دلیست هێدی – هێدی ڤی ئالی، وی ئالی دهەژیان. دەوسا شالکێ دێرەکی کۆڤەکری بوو و دهات نیڤێ دێرا دگرت. سەدەفێ سەر ئێلەک دوورڤا نۆنی کولیێ بەرفا قەرقاش بوون. گوهارێ گوپکییە زێر بەر خێلیێرا دهاتنە کڤشێ.

– وەللە، قیزەکە دەلالە!..

– سەر بەختێ مندابە، قوسوورا بووکێ تونە...

– قیزەکە لاییقی وەکیلە...

ب ڤی تەهەری، هەر یەکی ب جوورەکی بووک بەگەم کرن. خەزوور – ئاحمەدێ کال نێزیکی وێ بوو و چوو روویا، خوەسی – نەنێ ژ مال دەرکەت، هەسکە دێستدا هات بەر رەقسی.

– نەنێ، تو چرا ئوسا بەر ئاحمەد نارەقسی، – یەکی ب لاقردی گۆتێ.

دەنگێ دەفێ نەهیشت نەنێ ببهێ. لێ ئاحمەد بهیست و نێزیکی نەنێ بوو، خوەست دەست ستورا ببە، لێ نەنێ دەستێ وی وێدا دا و خوەست هەسکەکێ بدە

ناڤا چەعڤا. ئاحمەد ئانجاخ خوە دا ئالیکی. دەربا نەنێ پست چوو. پیرقین کەتە جمعەتێ. ئاحمەد جارەکە ماین ب رەڤاس بەرب نەنێ چوو. نەنێ هەسکا دەستێ خوەدا سەر ویدا هەژاند.

– نەنێ زراڤێ ئاحمەد قەتاند، – یەکی ب کەن گۆت.

دەفچی و زورنەچی سەرێ گۆڤەندێ هیشتبوون و هاتبوون تانگا ئاحمەد و نەنێ. قەیدەکی سڤک لێدان، تێ بێژی هەلان ددانە ئاحمەد. ئەو قەستیکا بەر دەفێ رەقسی و کرە چەمێ هەسک ژ دەستێ نەنێ دەرخست و خوەست دەست باڤێژە ستو. نەنێ هەسک دەستێ ویدا هیشت و بەرب مالێ رەڤی. کەنێ جمعەتێ هێ گور بوو. ئاحمەد دا پەی، بەر دێری ئەو گرت و خوەست پاچکە، لێ نەنێ ژ دێست دەرکەت و رەڤی هوندور. پیرقە – پیرقا جمعەتێ بوو، دکەنیا.

– مالا تە ئاڤابە، تو ژنا خوە ژی نکاری، – سەردەوەتی گۆتێ.

– دە، وەکی سەردەوەتیێ من توبی، هالێ منێ ژی هابە، – ئاحمەد ب لاقردی جابا وی دا.

شایی بوو، شا دبوون، لاقردیێ خوە دکرن، دکەنیان. ئالیکیڤا ژی دەنگێ دەفچی بلند دهاتە بهیستنێ: "شاڤاش، مالیاڤا!.."

سەرێ باهارێ و هاڤینێ بوو. هەوا خوەش بوو، عەزمانی سایی مینانی تاس بوو، تو پلتە عەور نەدهاتە کڤشێ. باکی نەرم دهات. ئەسرا ئێڤارێ بوو، سییا چیا بەرە – بەرە درێژ دبوو، تەڤ بەرب رۆئاڤا دقولبی. گۆڤەند ب هەمدی خوە دکشیا.

– وەکیلێ مە کانێ، قە نایێ کڤشێ؟ – سەردەوەتی ژ ئاحمەد پرسی.

– پێ ئاڤتیا مە چوویە پەی هەڤالێ خوە. گەرەکێ نها هاتبوویا، نزانم چرا دەرەنگی کەت، – ئاحمەد گۆتێ.

– دە، تشت ناکە، جاهلن، دبە جیکیدا چووبن.

– ئەم نان دانەینن؟ – سەردەوەتی ژێ پرسی.

– زوو نینە؟

– نا، ئانجاخ ژی پێرا بگهینن.

– وەکی ئوسانە، ئەم هەرن بێژن کولفەت برا تەختە راستکن، – ئاحمەد گۆت،

کەتە ملێ سەردەوەتی و بەرب مالێ چوون. – هەتانی تەختە راستکن، بخەملینن، وێ ئێپێجە وەخت دەربازبە. دەنگێ دەفێ نەدی کەرکرنێ. برا لێکەڤە، قیز و بووک خوەرا بلیـزن. ئەم گـەرەکێ دەوەتا وەکـیلێ من رند دەربـاز بکن. کـورێ چووکـە، عـەزیزێ مالێیە. دەوەتا وی ژی گۆتی عەزیز بێ دەربازکرنێ. خوەدێ سەهەتا تەرابە، هەتانی نها تە هەر تشت ئوسا دەربازکریە، چاوا دلێ من خوەستیە. شکر، تە قوسوور تێدا نەهیشتیە.

وا ب خـەبـەردان ئەو گـهـیـشـتنە بـەر دەرێ وێ ئۆتاخێ، کـیـدەرێ وێ نان بـهـاتا دانینێ. تەڤایی چوونە هـوندور. جارەکە مـایین دینا خـوە دانە جیـوارکرنا تەخـتـا، گۆتنە نەفەرێ مالێ و مەریێ خوەیە نێزیک، وەکی تەختا راستکن، بخەملینن.

دەرڤا گمینیا دەفێ بوو، لێدکەت. گۆڤەند چقاسی دچوو، ئەوقاسی گران دبوو.

خـێلەکێ شـووندا تەخـتـە راسـتکری بوون و هـەر تەهـەری خـەمـلاندی بوون. گـازی مـێـرا کرن، وەکی بێن سـەر تەخـتـە روونێن. مـێـر دۆرا تەخـتـە روونشـتن. لێ دەف و زورنە دەرڤا مـان. جاهل نەهـاتن، روونەنشـتن، دەرڤا مان، وەکی بلیزن. قـەیدێ سڤک پەی هەڤ دهـاتنە گوهاسـتنێ. بەر دەنگێ دەف و زورنێ خـوونا جاهلا هـێ هەڤـراز داڤت و دلیستن، دلیستن، ژێ تێر نەدبوون.

خـێلەکێ شـووندا هاتن گـازی سـازبەندا کـرن، برن هـوندور، وەکی سـەر تەخـتـە شێنکن. جیێ وان حازرکربوون. ئەوانا جیێ خوەدا روونشتن. لێ دەرڤا قیز و خۆرتا دەنگ دلیستن.

وێ ئۆتاخا مـەزندا جیکی ئازا نەمـابوو. چاوا ئەدەت بوو، هـەر تەنێ مـێر روونشـتن، کولفـەت ور تونەبوون. گاڤا سـەردەوەتی دیت، وەکی جمـعـەت تامـە، رابوو شـپـیا و ڤـەخوار سـالخیا سڤک، وەکی ئەو دۆلەباشیا تەختە بکە. گـشکا هەڤرا ڤـەخوارن سـالخـیا سڤک. کـوتاسـیێ سـڤک تاس هلدا و رازیبـوون دا جمـعـەتا حـازر، ژ هـەر تەخـتەکی یەک کڤشکر کۆمەکدارێ خوە، یـەک ژی کڤشکر، وەکی پرسا دەنگبێژاڤا مـژوول ببـە. پەی ڤێ یەکێرا ئەوی دیسـا تاسـا خـوە تژی کر، هـیڤـی ژ جمـعـەتێ کر، وەکی ئەو ژی تاسێ خوە داگرن، رابوو شپیا:

– جمعـەت، – ئەوی گۆت، – دنیاییێدا هـەت رش مـەنیکە وێ هـەیە. ئەڤـا شـایا مـەیە

ئیرۆیین ژی بێ مەنی نینە. مەنیا ڤێ شایا مە ئەوە، وەکی ئەم ئیرۆ دو بەخت – مرازا دگهینن هەڤ. هەردو گولێد مە، شکر، گلنە حزکرینە. برا گولێ عەدلایێ، بەختەواریێ، خوەشبەختیێ بن. برا ئەڤا شایا بەر دەرێ حازرا گشکابە، مرازێ مە ژی هەردو گولێ مەبە. سالخیا بووک و زەڤێ، سالخیا بەخت و مرازێ وان. ئەز هیڤی دکم ئەم گشک هەڤرا تاسێ خوە هلدن. ئەلاڤێدری ژی جەم وەکیلێ مە، – دۆلەباشی ها گۆت، دەست برە بەریا خوە، دەهمانانەکی سەر ژ ناڤا پەرا کشاند و بەرب سازبەندا شاند.

– سەر سالخیا هەردو گولێد مەدا مقامەکی خوەش لێخن، گەلی سازبەندا.

جەمعەتێ هەڤرا – هەڤرا دوەئا بەخت و مرازێ بووک و زەڤێ کرن، وانرا بەختەواری خوەستن، "دۆلەباشی، ئانەگۆری سۆزێ تە" گۆتن و تاسێ خوە وەلگەراندن. ژ ڤی ئالی، وی ئالی مێر رادبوون، دەست دکرنە جێڤێ خوە، پەرە دەردخستن بەرب سازبەندا دشاندن، وەکی سەر ئەشقا بووک و زەڤێدا مقامەکی لێدن. هنەکا ژی پەرە سازبەندارا دشاندن، لێ هیڤی دکرن، وەکی فلانکەس فلان کلامێ بێژە. دەفچی ب دەنگەکی بلند دکرە گازی، وەکی کێ چقاس پەرە شاندیە (چەند جارا زێدە دکر)، رازیبوونا خوە ددایێ، پاشێ چەعڤ دکرە زورنەچی. مقامەکی کورت لێددان، وەکی کاربن ناڤێ گشکا هلدن و تەمبێ وان بقەدینن. چاوا سازبەندا دەنگێ دەف و زورنێ کەر دکرن، دەنگبێژا دەستپێ دکرن کلامێد خوەستی دگۆتن، لێ هەرتم کورت دبرین، وەکی دەنگبێژێ ماین ژی کاربن خوەستنا جمعەتێ بقەدینن. لێ وەکی یەکی درێژ دکر، یێ ماین بەردا دهات، هیڤی ژێ دکر، وەکی نەخەیدە، بەندەک ژ کلاما وی دگۆت و پێرا – پێرا دەربازی وێ کلامێ دبوو، کو جمعەتێ خوەستبوو. ئەڤێ یەکێ ئێپێجە وەخت کشاند، خولەسە، گشکا کاسێ خوە ڤەخوارن، سازبەندا دەنگێ دەف و زورنێ برین، دەنگبێژا ژی خوە کەر کرن.

– ئاحمەد، – دۆلەباشی گۆت، – کا وەکیلی کیدەرێیە، برا بێ جابا خوە بدە.

ئاحمەد بەر دێری سەکنی بوو، وەکی قولخی جمعەتا روونشتی بکە. گاڤا گۆتنا دۆلەباشی بهیست، چەند گاڤا پێشدا هات و گۆت:

– دۆلەباشی، تو و جمعەتا حازر بباخشین. وەللە، چەند سەهەتا پێشدا پێ

ئاڤتیا مە چوویە پەی هەڤالێ خوە، وەکی بینە دەوەتێ، هەتا نها ژی نەهاتیە.

– تشت ناکە، جامێرۆ، – دۆلەباشی گۆتێ. – تو باڤێ وییی، ئیزنا تە هەیە جابا کورێ خوە بدی.

ئاحمەد بەر وەکیلڤا جابا جمعەتێ دا. و حازرا ب دلەکی ئەشق و شا کێف دکر.

پەی ڤەخوارنا سالخیکێ، دودارا سڤکێ دۆلەباشی ژ جێیێ خوە رابوو، پێ چەنگەلێ بوتولگە خست، حازر دانە کەرکرنێ و بەربری وان بوو:

– جمعەت، ئەم گشک ئیرۆ بۆنا نێتەکێ ڤێدارێ بەرەڤ بونە. شکر مە نێتا خوە ئانی سێری، بووک و زەڤا گیهاندنە مرازێ وان. هەرگێ هوون منرا قاییلن، ئەمێ نها پێشکێشێ بووک و زەڤێ بدن، وەعدێ مە هەمین گەلەک هەیە، ئەمێ خوەرا بکن، بخون، هەتانی سبێ دەربازکن.

حازر ویرا قاییل بوون. یەک کڤشکرن، وەکی تۆپایی بکە گازی. ئەوی تەختێ بەر خوە ڤالا کر، شەرەکە سۆر خوەست، سەر تەختێ بەر خوە راخست. جمعەتێ دەستپێ کر تۆپایی ئاڤیت. ئەوی یەک ب یەک ناڤ ددانە رێزێ و دگۆت، وەکی کێ چقاس ئاڤیتیە. خولەسە، تۆپایی ئاڤیتن، کوتا کرن. ئەو پەرە و پێشکێشێ هاتی ناڤا وێ شەرا سۆردا پێچان و دانە ئاحمەد. جمعەت رابوو، خێلەکێ دەرکەتە دەرڤا بۆنا تەختە تەزەکن.

وەختا تەختە تەزە کرن، دۆلەباشی جارەکە مایین جمعەت تەگلیفی هوندور کر، وەکی کێفا خوە پێشدا بین.

– جمعەت، – دۆلەباشی جارەکە مایین سەرکاریکرنا کێفێ هلدا دەستێ خوە و بەربری حازرا بوو، – وەعدێ مە گەلە هەیە. مەریفەتا وە کێ چ هەیە، برا ڤێ ئێڤارێ نیشاندە. ئەز هیڤی – رەجا ژ جمعەتا ماقوول دکم خوە نەهێڤشینن.

– دە، تو هەلا بەری گشکا مەریفەتا خوە نیشان بدە، ئەم ژی چەعڤ بدنە تە، – ژ سەرێ تەختەیی ژێرن یەکی لێ کرە گازی.

– مالاڤاۆ، چرا تو نزانی مەریفەت ژ من درژە و یێ مینانی تە ژی بەر خوە دبە، – ئەوی گۆت و بوو پیرقینیا حازرا کەنیان.

ها خەبەر ددان، لاقردی دکرن و کێف دکرن. وەختا یەکی بخوەستا سالخیک

ڤەخوارا، پێشدا تەمبە دشاندە جەم دۆلەباشی و ئەگەر ئەوی ئیزن بدا، وێ سالخی پێ بانیا، خێر کو نەدا، هەم نەددا. گشک گورا دۆلەباشیدا بوون، گلیێ ویدا رادبوون، روودنشتن. هەتانی ئیزن ژ وی نەستاندانا، تەمبێ کلاما ژی نەددان. چووک و مەزن ئوسا هاتبوونە تەربیەتکرنێ و ئەو یەک ئیدی بووبوو خەیسەت. مەریکی ئوسا دکرنە دۆلەباشی، وەکی گەلە مەری ناس دکرن و هورمەتا وی گەلەک بوو. گەلە جارا، وەختا مەریێ خەریب شایێدا حازر دبوون، سەر تەلیم – تۆرێ وان عەجێبمایی دمان. گشک گورا هەڤدا، یەکی گوهداریا یەکی دکر، حزدکی چقاسی ڤەخواری بوونا، تو جارا کێفا هەڤ نەدکەتن یانێ گلیکی سار هەڤدورا نەدگۆتن.

ئەدەتێ وێدەرێ ئوسا بوون، وەکی هەتانی سبێ گۆتی بکرانا، بخوارانا، دەربازکرانا. سبێ زوو ژی خوەیێ شایێ کڤاڤ حازر دکر، تەختەک بەر دێری دادانی، چەند بوتولگە ئاراق داتانی سەر، کڤاڤ دانین. تاسەک، دودو ڤەدخوارن، خاترێ خوە ژ مالا شایێ دخوەستن و دچوون. دۆلەباشی، گاڤا دگۆت "وەدێ مە گەلە هەیە"، ئەڤا یەکا بەر چەعڤێ خوە هلدانی.

سالخیا ددانە پەی هەڤ. سازبەند و دەنگبێژ بەر هەڤ دهاتنە گوهاستنێ. شایی چقاس دچوو، ئەوقاسی دکەتە قامێ خوە.

جارەکێ، دودا ناڤبری دانە کێفێ، دەردکەتن دەرڤا، دلیستن. هەتانی وانا بەر دێری دلیست، تەختە جارەکە مایین دهاتە تەزەکرنێ. و جارەکە مایین ڤەدگەریان، روودنشتن و کێف دکرن.

زوودا شەڤ نیڤی بووبوو. ئاحمەد ڤە جارەکێ تەرکا حازرا نەدا، ژ هوندور دەرنەدکەت، نەچوو. دفکری: "برا نەبێژن تۆپایێ خوە بەرەڤکر، ئیدی مێڤانێد خوە نەبوو خوەیی". سەر لنگا قولخی وان دکر. چقاس جارا دۆلەباشی ئەو تەگلیفکر، وەکی ناڤا جمعەتێدا روونێ، لێ ئاحمەد و کوراڤا روونەنشتن.

– تشت ناکە، ئەم بۆرجدارن قولخی جمعەتا ماقوول بکن، – ئەوی دگۆت و پالا خوە ددا دیوێر. وەختا دنهێری سەر تەختەکی کێماسیا تشتەکی هەیە، چەعڤ دکرە کورا و وانا پێرا – پێرا چ لازمبوون دانین. وەختا سالخیا یەکی ڤەدخوارن، ئاحمەد بەری گشکا پەرە دشاندن، وەکی سالخیا وی جامێری شیرنکن، گەلە جارا ژی

وەختێ مقام لێدخستن، ئەوی دەستێ خوە هلدبرین و جیدا درەقسی.

کێف ب ئەشق و شا پێشدا دچوو، گاڤا قیزا مەزن دەردا هات، نێزیکی ئاحمەد بوو و گوهێ ویدا تشتەک گۆت. هەردو تەڤایی دەرکەتن. سەرێ گشکا گەرم بوو، کەسەکی چووینا ئاحمەد تەخمین نەکر. ئاحمەد گەلەکی دەرەنگی کەت. هەلا جارەکێ، دودا دۆلەباشی دەوا وی کر، لێ گۆتن، وەکی نە ڤێدەرێیە، دەرکەتیە.

شەڤ نیڤەکا شەڤێ بوو. دەرڤا ئیدی دەنگێ سترانا جاهلا نەدهاتە بهیستنێ. ئەو بەلا بووبوون، هەر کەس چووبوو مالا خوە. هەر تەنێ ئۆتاخا مەزندا دەنگێ دەف و زورنێ، مەیێ و دەنگبێژا کێم نەدبوو. کێفێ فوور ددا. دقەومی یەک مەری رادبوون، کەرە – کەر دچوون مالا خوە. همبەری ئێڤارێ ئێپێجە مەری کێم بووبوون، لێ ئۆتاخێدا هەلا گەلە جمعەت مابوو، و دۆلەباشی یەکهەب سالخی تانینە ئۆرتێ.

ئاحمەد ب قودوومێ ست دەردا هات، پالا خوە دا دێری، سەکنی. وەختا مەریا رند دینا خوە بدایێ، وێ پێرا – پێرا تەخمینکرا، وەکی خەمەکە گران دلێ وی هنگاڤتیە. شابوونا بەرێ بەنگزێ وی تونە، تێ بێژی چەعڤێ وی شێلوو بوونە، قەرچۆمەکە سەر ئەنیێ هێ کوور بوونە. لێ چمکی روونشتی سەرخوەش بوون، کەسەکی ئەڤ گوهاستنا سەر بەنگزێ ئاحمەد تەخمین نەکر.

– ئا، ئاحمەد برا، تو خێر بێیی! – گاڤا چەعڤێ دۆلەباشی ئاحمەد کەت، گۆتێ. – تەیرێ بمبارەک، تو کودا چووبووی؟ تە نەدگۆت، جمعەت روونشتیە، سالخیا پێ تینن، ئەز چاوا وان جامێرا تەنێ دهێلم و دچم؟

ئاحمەد خوەست بەنگزێ خوە خوەشکە. لێ نەبوو. زۆرێ ڤەبەشری و گۆتە دۆلەباشیێ:

– وەللە، ئەز سەرێ جمعەتا حازرکم، شوخولەکی گەلەکی فەرز هەبوو، ئەز نکاربووم نەچووما. هوونێ بباخشیننە من...

– نا، برا جان، باخشاندن تونە، – دۆلەباشی گۆتێ. – مە قرار کریە تە جرمکن. نها سەر دلێ تەیە: یان تو گۆتی پێ ڤی شەربکێ هانی مەزن شەراڤێ ڤەخوی، یانێ ژی گۆتی تو برەقسی. ژ هەردوا یەک عەسەیە.

مێرێ کێلەکا دۆلەباشی رابوو شپیا، بەرێ خوە ئاحمەددا کر و گۆتێ:

– ئێڤاردا سڤکێ برا مەرا گولا درێژە، سەر دارێ لنگا قر بوو، لێ تو ژی کی زانە چوویی چڤا مژوول بوویی؟

ئاحمەد زوور بوو چەعڤێ وی نهێری، پاشێ سەرێ خوە کرە بەر خوە و خەبەرنەدا.

– ئەم گشک ژی قرارا دۆلەباشیرا قاییلن، – یەکی قولچدا روونشتی گۆت.

ئاحمەد سەرێ خوە هلبری، ئالیێ وی نهێری، لێ دیسا جابا وی نەدا.

– وەللە، دۆلەباشی راست دبێژە، – چەند سەرێ گەرمبوویی ڤی ئالی، وی ئالی کرنە گازی.

جشکا ئاحمەد دنهێرین. سەرێ وی بەردا بوو. دەستەکی خوە دابوو دیوێر، وەکی ژێرا ببە تاقەت، دەستێ دنێ ژی دابوو سەر ناڤکێلکا خوە. خێلە وەخت دەنگ ژێ نەهات. پاشێ نشکێڤا دەستێ خوە سەر دیوێر هلدا، گاڤەکە پێشدا هات.

– حەیران... وەرن دەست ژ یاخا من بکشینن، – سەری بەردا ئاحمەد ب لاڤایا گۆتە حازرا. – ئەزی کالی – ئەختییارم، وەستیامە، تاقەت ژی مندا نەمایە.

– لێ گاڤا دنێ تاقەتا تە هەبوو، وەکی تە دخوەست خووشکا نەنێ پاچکی، ئەرێ؟

– دۆلەباشی گۆت. – نا، برا جان، قرارا مە قرارە، تو گۆتی جرمێ بکشینی.

ئاحمەد کەسەرەکە کوور راهشت، دەنگێ خوە نەکر.

– نا، ئەم نە قاییلن، وەکی خالێ ئاحمەد شەراڤێ ڤەخوە، برا برەقسە، – ژ تەختێ جاهلا دەنگەکی زیز هاتە بهیستنێ.

– ئەرێ، ئەرێ، برا برەقسە، – جاهلێ دۆرا تەختە هەڤرا – هەڤرا گۆتن و دەستێ خوە ل هەڤ خستن.

– دە، وەختێ تەختێ جاهلا دخوەزە، وەکی تو برەقسی، گۆتی عەسە برەقسی. یان نا، ئەز زەعف زانم، شەراڤێ ڤەخوی، هەری چ عەجێبا بکی، – سڤک ئەڤ جوملا کوتاسیێ ب کەن گۆت.

ئاحمەد نەیسەیی سەرێ خوە بەرژێر کربوو و بن بوریادا زوور بووبوو دۆلەباشی نهێری. ب خوە ژی نزانبوو چ بکرا.

– ئەز حەیرانا چەعڤێ وەمە، وەرن بدن خاترێ خوەدێ، دەست ژ من و رەقاسێ

بكشينن، – ئەو ب لاڤايا هاتە حازرا.

– نا كو نەبوويە، لاڤايا تە ئيرۆ جەم مە دەرباز نابە، – دۆلەباشى نشكێڤا ژ جيێ خوە رابوو و هەڤەكى ب خەيد گۆتێ. – خوە ئەم ڤێدەرێ بازارێ ناكن؟ خوەستنا جمعەتێ زاكۆنە. تو خوەيێ دەوەتێيى، وەكى تو تەسليمى خوەستنا جمعەتێ نابى، گشكێ ژى چەعڤ بدنە تە و تو كەسێ تەسليم نەبە.

– ئاخر... دلێ من ناخوازە، – ئەڤ خەبەر بێ هەمدى ئاحمەد ژ دێڤ دەركەتن.

– چرا دلێ تە ناخوازە؟ – دۆلەباشى عەجێبمايى ژێ پرسى. – شكر دەوەتا كورێ تەيە، چما گۆتى دلێ تە نەخوەزە؟ وەكى دلێ تە ناخوازە، وێ دلێ كێ بخوەزە؟

دە، خەيسەتێ دۆلەباشيا ئوسانە، گەلەكى ژ خەبەردانێ حز دكن. ئەڤا ژى دۆلەباشيكى ئوسا بوو. چاوا دبێژن، تە خوە ماناتەكى لێدا، هەزار ماناتى ژێ خلاز نەدبوويى. ئاحمەد خەيسەتێ وى زانبوو.

نشكێڤا ئاحمەد سەرێ خوە هلبرى، تێ بێژى فكر ژ خوە دانە رەڤاندنێ، ب بەشەرەكە زۆركوشتى بەربرى دۆلەباشى و حازرا بوو.

– من قەستيكا ئوسا گۆت و خوەست ياخا خوە ژ وە خلازكم. لێ ئەز دنهێرم تشتەكى بۆش – بەتالە. برا گۆتنا وەبە.

حازرا گشكا هەڤرا دەستێ خوە ل هەڤ خستن و كرنە گازى:

– ئەفەرم ئاحمەدرا!

دۆلەباشى سێماناتەك دەرخست، ئاليێ سازبەندادا شاند، وەكى مقامەكى لێدن بۆنا ئاحمەد برەقسە. چەند مەريا ژى دەست برنە جێڤا خوە و بۆنا هورمەتا ئاحمەد سازبەندارا پەرە شاندن، وەكى تووشى لێخن و شاڤاشێ گازيكن.

بوو گمينا دەفێ و قووژنا زورنێ. حازرا گومرەهـ دەستێ خوە ل هەڤ خستن، ئۆرتێدا جى ڤەكرن، وەكى ئاحمەد بليزە. لێ ئاحمەد هەلا جيێ خوەدا سەكنى بوو، سەرێ وى بەردا بوو. دەقەكێ زێدەتر دەف و زورنە لێدكەتن، لێ ئاحمەد ژ جيێ خوە نەدلپتى. دێرى بووبوو، نزانبوو چ بكرا. نشكێڤا سەرێ خوە هلبرى، جمعەتا روونشتى نهێرى، تێ بێژى تەزە دەنگێ دەف و زورنێ كەتنە گوهـ، ب گاڤێد ست پێشدا هات، دەستێ خوە هلبرين، رەقسى. لێ ساربوونەكە مەزن ناڤا رەقاسا ويدا

هەبوو، جارەکێ – دودا ڤردا – وێدا چوو – هات، دەستێ خوە ناڤا هەوێدا بێتەوشە هەژاندن و ب خوە ژی تەخمین نەکر، وەکی چاوا جیدا سەکنی. پاشی سەکناندنا وی سازبەندا هەڤەکی ژی لێدان، پاشێ دەنگێ دەفێ دانە کەرکرنێ. چەند مەریێ کێفخوەش هەلا دەستێ خوە ل هەڤ دخستن.

– ئەڤا ژی بۆنا... – ئاحمەد گلیێ خوە کوتا نەکر، لەز دێریرا دەرکەت، چوو.

– خوەدێ سەهەتا ئاحمەدە برارابە، – دۆلەباشی ژ جیێ خوە رابوو و گۆت. – رەقاسەکە چاوا دکە! لێ نزانم چما دیسا فزراند، دەرکەت. ئەز وی جارەکە مایین ژی جرم نەکم؟

– بەسە، جامێرۆ! تە کالەمێری خێرە؟ – یەکی ناڤسەرە گۆتە دۆلەباشی.

زورنەچی سەرێ خوە ئالیێ دەفچیدا کر و هێدی گوهێ ویدا گۆت:

– چرا کێفا ئاحمەد تونە؟

– ئەز چ زانم، – دەفچی گۆت و ملێ خوە هلکشاندن. – دبە تۆپایی نە ب دلێ وییە.

ئەو ئۆتاخ، ل کو نان دانیبوون، ئێپێجەیی ژ مالا ئاحمەد دوور بوو. کورێ مەزن زوودا ژ باڤێ جهێ بووبوو و ئەو ئۆتاخا وی بوو. هوورمەوورێ خوە کشاندبوو مالا باڤێ، ئۆتاخ ڤالا کربوون و نانێ دەوەتێ وێدەرێ دانیبوون. لەما ژی ژ مالێ کێم مەری دهاتنە وێدەرێ. هەمی دەنگێ مالێ قەت نەدگهیشتە ڤێ ئۆتاخێ. هەر جار – جارنا نەفەرێ مالێ دهاتن، دنهێرین، چکا چ لازمە بکن، دکرن و پاشدا دچوون. ئێڤارێ چوویین – هاتن گەلەک بوو، لێ پاشێ، باوەر بکی، تو کەس نەدهات. هەر تەنێ ئاحمەد و کورا بوون، وەکی هەی دهاتن، دچوون. پاشێ کور ژی قە جارەکێ نەهاتنە کڤشێ. مەریێ سەر تەختە روونشتی کێفخوەش بووبوون و ژ وێ ئۆتاخێ دەر تو دنیاکە مایین تەخمین نەدکرن. تالاشا وان بوو – کێ هات، کێ چوو. قە فکرا وانرا ژی دەرباز نەدبوو، وەکی چرا کورێ ئاحمەد نایێنە کڤشێ، چرا نیڤێ شەڤێ شووندا تو کولفەتەکە مالێ دەردا نەهاتیە. دبە، دفکرین، وەستیانە، جیکی سەرێ خوە دانینە، هێسا دبن.

سالخی ئیدی سەر هەڤدا هاتن. کەو کەتە سبێ. جمعەت رابوو دەرکەتە دەرڤا.

بینا کڤـاڤا ئەو دەر هـلدابوو. ها – هـانگا تەختـەک ئانین، بەر دێری ڤـەکـرن، چەند بوتولگە ئاراق، چەرەز دانین سـەر و هیـڤیا کڤاڤا مـان، وەکی تەشـتیا خـوە بخـون، خاترێ خوە ژ خوەیێ دەوەتێ بخوەزن و هـەر یەک هـەرە مالا خوە.

کڤاڤ حـازر بوون، کرنە سـینیێ، ئانین دانین سـەر تەختـە. گشکا تاسـێ خـوە تژی ئاراق کرن و ب پێشـدانینا سـڤکێ دۆلەباشی ڤـەخـوارن ئەشـقی شـەمس. هـەر یەکی چیتی کڤـاڤ هلدا. خێلەکێ هـەر تشـت سـەقری. گشـک کڤـاڤـادا کـەتبـوون. وەختـا هـەڤەکی نانێ خوە خوارن، دۆلەباشی سالخیک – دودوێ دنێ ژی پێ ئانین.

ئاحـمـەد ناڤا مـێرادا سـەکنی بوو، سـەرێ وی بـەردا بوو. ئەو قـە نێـزیکی تەختـە نەبوو، دەستێ خوە نەدا تو تشتەکی.

دۆلەباشی تاس هلدا.

– جمعـەت، – ئەوی گۆت، – مە شکر رووکی – رووسـپیتی شایا خوە ئـانی سێری. برا مـرازێ مـە بووک و زەڤـێ مـە ببـە، سـەر بـەلگیکی کـال و پیر بن، بەختـەوار بن. قاپیێ ئاحمـەدێ برا ژی شێنبە، هـەرتم تێدا تەختێ شایا ڤەبن. ئید سبە سافی دبە، ئەم ژی وەسـتیـانە، کـەسـرینە، مەرا ژ، خـوەیێ دەوەتێرا ژی هێسابوون لازمـە. وەرن ئەم ڤـێ تاسـێ ڤـەخـون ئەشقی چوویی، مایا. یێ کو دچە، خـوەدێ ئۆخرا ویرابە، یێ کو دمینە، خوەدێ رەهـەتیێ بدێ.

حـازرا هـەر یەکی هنداڤا خوەدا دوەئا بووکێ و زەڤـێ تەزە، خوەیێ دەوەتێ و هـەڤدو کرن، تاسێ خوە وەلگەراندن.

– دە، ئاحـمـەد، تاسـێ هلدە، ئیزنا جمـعـەتێ بدە، برا هـەرن، – دۆلەباشی تاسـەک تژی کر و درێژی ئاحـمـەد کر. ئەڤـێ تە ژ جیێ خـوە نەلپتی. تاس دەسـتێ دۆلەباشـیدا ما. سـەرێ خوە بەرژێر کربوو، عەردێ دنهێری. جمعەتێ وی نـهێری و پاشێ چەعڤێ هـەڤ نهێرین. ئێمێ چەند دەقا ئوسـا جیێ خوەدا سـەکنی، پاشێ سـەرێ خـوە بلند کـر، تاس ژ دەسـتێ دۆلەباشی گـرت. دەست لێ دلەرزین، ئاراقێ تاسـێـدا پێل دا، ئێپێجە ژێ رژیا.

– جمـعەت، – ئـەوی ب دەنگەکی زەلوولی گۆت، – هوون سـەر چەعڤا، سـەر سـەرا هـاتنە... ئەز زەعف ژ هورمـەتا وە رازیمە، – تێ بێژی بینا وی دچکیا، ئانجـاخ خەبەر

ژ دێڤ دەردکەتن. – لێ... برا ئەڤا تاسا ژی ببە... ببە... تاسا رەهمەتێ...

گشکا چەعڤێ هەڤ نهێرین، دەستێ وان سار بوون، بەر واندا هاتن، تاسێ دەستێ هنەکا کەتن، شکەستن، تێ بێژی ئێڤاردا نە کرنە، نە ژی ڤەخوارنە.

– چاوا برا ببە تاسا رەهمەتێ؟ – دۆلەباشی گۆتێ. – خوە تە هشێ خوە ئوندا نەکریە؟

– ئەرێ، برا ئەڤا ژی... ببە تاسا رەهمەتێ، – ئاحمەد گلیێ خوە وەکلاند و کەسەرەکە کوور راهشت. – برا رەهمە روحێ مەریێ حازرابە، وەکیلێ منبە ژی...

حازر جیێ خوەدا بوونە روساس. خەبەردان یەکی نەبوو. ئاحمەد ژی تاسا دەستێ خوە دانی سەر تەختە، لێ تاس جیێ خوەدا نەسەکنی، کەت، ئاراقا تێدا رژیا سەر تەخت و مینانی هێسرێ داییکا کور لێ مری ژۆردا گور هات، لێ پاشێ نقت – نقت دلۆپ کر.

– حەیران، خوە تو نەخەرفی؟ چ خەبەر ددی؟ – دۆلەباشی گۆتێ. – هەلا بێژە، چکا چ قەومیە، تو ڤێسبێ شەبەقێ ئوسا بێوا – بێوا خەبەر ددی.

ئاحمەد مچقی بوو، سەکنی بوو. پاکی خەبەردان پێ نەدبوو. حازرا ژی نزانبوون چ بکرانا، سەر هەڤرا، بن هەڤرا دچوون، دهاتن. خولەسە، ئاحمەد سەرێ خوە بلند کر، ستوویێ خوە ئالیکیدا خوار کر و ب دەنگەکی مەلوول گۆت:

– دوهـ، پاشی ئانینا بووکێ، وێ بێخوەیا ماشینا مە سیار بوو، چوو پەی هەڤالێ خوە. رێڤا ئاڤاریا دایە، ماشینە وەلگەراندیە و خوەخوا ژی هاتیە کوشتنێ.

– وەیلێ مالا تە خراب بوویی، تە چ عەجێب ئانی سەرێ خوە! – مەریکی ناڤسەرە گۆت و بێ هەمدی خوە دەستێ خوە ل هەڤ خستن.

– هوون کەنگێ پێ هەسیان؟ – دۆلەباشی ژێ پرسی.

– نیشەڤ بوو، گاڤا جنیازێ وی ئانین... لەما ئەز وی چاخی دەرەنگ کەتم... من نەهیشت بکن دەنگی... منرا دەست نەددا: من هوون ئانیبوون سەر شایێ، نە کو سەر شنێ...

– وەیلێ ئۆجاخێ تە کۆر بوویی، هەیی! دلێ تە پۆلایە! جنیازێ کورێ مەریایی بێمراز مالدابە، مەری ژی رابە دەوەتا وی نەدە تەمراندنێ و هەلا سەردا ژی

برەقسە! من عەمرێ خوەدا هەلا عەجێبا ها، زولما هایە گران نەدیتیە، برا... – ئەوی ناڤسەرە گۆت.

– من نەدخوەست دەوەتا وەکیلێ من بتەمرە، – ئاحمەد ب کەلۆگری گۆت. – بەلکی ئەڤ یەک خوەدێ چەتن بێ.

– کا خوەدێ هەیە، خوەدێ بن پیێ منکەڤە، – دۆلەباشی گۆت و دەستێ خوە بەرب عەزمین کر، – وەکی زولما ها دکە.

کۆما دەوەتڤانیا بوو کۆما هەواریا و بەرب مالا ئاحمەد رێکەت. ئەوی ناڤسەرە دابوو پێشیێ، کلامەکە شینێ دگۆت، یێد مایین "براڤ" دکرن و دچوون.دەوسا دەنگێ دەف و زورنا دوە ڤێ شەبەقێ دەنفێ کلاما شینێ پەرواز ددا...

کۆم چوو گهیشتە مالا ئاحمەد. "براڤ" کرن و دەردا چوون. عەجێبەکە گران بەر چەعڤێ خوە دیتن. جنیازێ وەکیل دانیبوونە سەر تەختێ نانخوارنێ، خێلیا بووکێ ئاڤیتبوون سەر، خەملا بووکێ ژێ ئێخستبوون، سەرداپێ کنجێ رەش لێکربوون. مەلوول – مەلوول، دەستێ وێ ل بەر روویا، بەر سەرێ وەکیل سەکنی بوو. هێسرێ وێ دپەکیان و دکەتنە سەر بەلگێ بەر سەرێ وەکیل. لێ وەکیل تە ترێ نەمریە، رازایە. تو دەخمە سەر سوورەتێ وی تنەبوون، هەر تەنێ سەرێ وی پەچایی بوو. باڤ بنپیێدا سەکنی بوو، دەستێ خوە تەوارکربوون و زوور بووبوو کور دنهێری، لێ هێسرەک ژ چەعڤا نەدهات. هەر تەنێ ئاخە – ئاخ، ئۆفە – ئۆفا وی بوو و جخارە سەر جخارێ دکشاند. دیا رەبەن، خووشکێ قەرتەل خوە پەرتاندبوون.

– وەللە، برا، زولەکە گرانە، – مێرەکی مەزن، کو کێلەکا ئاحمەد سەکنی بوو، گۆت. – هەلا تو کەسی زولما ها نەدیتیە.

– قورن، دەورانادا کێ دیتیە، کێ بینایە دەوەتا زەڤێ ببە شینا زەڤێ، – یەکی مایین گۆت.

– بێ زەڤاڤ زەڤاتی نەکرڤ، – ئاحمەد بلند گۆت و تەپا هاتە ناڤا چەعڤێ خوە. مەریێ کێلەکێ ملێ وی گرتن، نەهیشتن.

ئەدەتێ وێدەرێ ئوسا بوو، وەکی سێ رۆژا مری خوەی دکرن. ناڤا وان هەرسێ رۆژادا بووک ژ بەر سەرێ وەکیل دوور نەدکەت.

ده، بەسا مرنێ زوو بەلا دبە. جمعەت دبێژە: "سیارێ مرنێیی لەزە". ناڤا وان هەرسێ رۆژادا دەقەکێ مالا ئاحمەد خالی نەبوو، دەستەک دهات، دەستەک دچوو. هەواری ها سەر هەڤ دهاتن. چاوا ئەدەتێ کال – باڤا بوو، جینارا هەواری ناڤا خوەدا پارەڤەدکرن و هەر یەکی دەستەک هلدانی، دبرە مالا خوە، ژێرا ئەزەت – قولخ دکر. ئاحمەد و نەفەرێ مالێیە مایین ژی هەواریارا دبرن، نەدهیشت، وەکی مالا مری تو تشتەک بکە.

خولەسە، رۆژا سیا پاشی نیڤرۆ مەیتێ وەکیل هلدان و برن تەسلیمی ئاغێ کرن. ئاحمەد سەر جنیازێ کور سەکنی بوو، ژۆردا لێدنهێری. مچقی بوو، هێسرێ وی نەدهاتن. هەر جارنا تەپا دهاتە ناڤا چەعڤێ خوە و دگۆت:

– لاۆ، کێ عەجێبا ها دیتیە، نانێ دەوەتا مەریا ببە نانێ خێرا مەریا...

چووک و مەزنا خوە زەڤت نەدکرن، دگریان. بووک ژی ب وان کنجێ رەشڤا ئانیبوون سەر مەزەل. دو کولفەتێ جاهل کەتبوون بن ملا. خەزوور نێزیک بوو، چوو سەرێ وێ و گۆتێ:

– ئەز حەیرانا بووکا خوەیە بێزەڤامە...

ئەوێ ژی خوە ئاڤیتە پێسیرا خەزوور. هێسرێ وێ رێ نەددان هەڤدو. چەند هێسر رژیان سەر پێسیرا بێشمێرتێ خەزوور.

وەکیل هەق کرن. چاوا ئەدەت بوو، پاشی هاتنا جمعەتێ شێخ تەنێ سەر مەزەل ما، مری تەسلیمی دەورێش عەرد کرن و ئەو ژی ڤەگەریا. ئاحمەد، کورا، قەوم – پسمامێد نێزیک بەر دێری سەکنین، وەکی خەلق سەرخوەشیێ بدە وان. پێشیێ هەواری، پاشێ ژی دەر – جینار کەتنە رێزێ بەر وانرا دەرباز بوون، باشقە – باشقە سەرخوەشی دانە هەر یەکی.

چەندەک کەتە ئۆرتێ. ئەو گۆشت، ئیچکە، چەرەز، ئێمیشێ، کو بەر دەوەتا وەکیل مابوون، تەڤی نانێ خێرا وی کرن.

بووکا ب خێلی، لێ ب تم – تێلا رەش بەر پەردێدا تەنێ ما.

***

بووک ب کنجێ رەش بوو و سەرێ خوە ژ مالێ دەرنەدخست. شوخول – ئەمەلێ

مالێ دکر، بەر دەستێ خوەسیێ دچوو – دهات. دەڤێ خوەسیێ نەدگەریا ژێرا بێژە "بووکێ"، دگۆتێ "قیزا من". خەزوور ژی وی جوورەیی بوو، ئوسا شیرن – شیرن گازی دکرێ، تە ترێ قیزا وییە هەلالە. ئەوێ ژی گەلەکی قەدرێ خوەسی – خەزوورێ خوە زانبوو، بەر دەستێ خوەسیێ مینانی بشکۆریا بوو. هەر ئێڤار تەشت تژی ئاڤ دکر، دانی بەر خەزوور داتانی، گۆرێ وی دێخستن، لنگێ وی دشووشتن. وەختێ رازانێ خوەسی – خەزوور دکرنە ناڤا جیا، لهێف بەر پشتا واندا دکرە خوارێ، پاشێ لەمپووچکە ڤێدساند، دچوو ئۆتاخا خوە، لەمپووچکا ئۆتاخێ دتەمراند، کنجێ خوە دێخستن و تەنێ دکەتە ناڤا جیا. رۆژێ ئەوقاسی لێ چەتن نەدهات، شوخول – ئەمەلدا دکەت و تێ بێژی هالێ خوە بیر دکر. لێ وەختا دکەتە ناڤا جیا، تەمامیا گرانیا وی هالی دهاتە بەر چەعڤا. هەزار و یەک خەم – خیالا سەرێ خوە هلددان و نەدهیشتن خەو بکەڤە چەعڤا. زوور دبوو ئاریکێ دنهێری، رۆژێد بوهوری دکەتنە بیرێ. هەرتم سفەتێ وەکیل بەر چەعڤا بوو، دەنگێ وی، ئیلاهی کەنێ وی بەر گوها بوو. نشکێڤا دلێ وێ تژی دبوو، لهێف دکشاندە سەر سەرێ خوە، ڤەدگەریا، سەرێ خوە دکرە ناڤا بەلگی و خوە دەرد – کولارا تێر دگریا... سبێ کو رادبوو، چەعڤ لێ سۆر دبوون، دوەرمین. نەفەرێ مالێ ئەڤ یەک ددیتن و کولا وان هێ تەزە دبوو. سفتە قە نکاربوو ڤی هالێ سازبوویرا قاییل ببە، لێ چ ژ دێست دهات، خێنژ وێ یەکێ، وەکی بێ هەمدی خوە خوە دزێراند. لێ ئەوی هالی نکاربوو درێژ بکشاندا، وەعدە گۆتی یا خوە بکرا، بەرە – بەرە برین بکەواندا...

مەهەک دەرباز بوو. راستە، برینا ئاحمەد هەلا تەزە بوو، لێ مەریکی دنێدیتی و زانە بوو. فەم دکر، وەکی ئەڤ هالێ هان نکارە گەلە وەعدە بکشینە و نکارە بکەڤە بن گونێ بووکێ. ئێڤارەکێ ئەوی گازی نەفەرێ مالێ گشکا کر، دۆرا خوە دانە روونشتاندنێ. جخارا خوە دەرخست، ڤێخست، چەند قولاپ دانێ، کوور هەجام کر و خێلەکێ خوە کەر کر.

– پرسەکە من هەیە، – ئەوی گۆتە نەفەرێ مالێ. – ئەز دخوەزم هوون گشک ژی هاژ پێ هەبن. فەلەکێ هەمین مالا من خراب کر، زەڤێ مالا من... – دلێ وی تژی بوو، خەبەردان پێ نەبوو، نکاربوو گلیێ خوە کوتا بکە. خێلە وەخت سەرێ خوە کرە بەر

خـوه، ب هـەردو دەستـا سـەرێ خـوه گـرت. – نـها پرسا قـیزا مـەیه. ئەز نازوازم بکەڤم بن گونێ وێ. لاوٚ، – ئەو بەربری بووکێ بوو، – هـەرگێ قـاییلیا تە هەیه، ئەزێ جـابێ بدمه باڤێ تە، برا بێن تە ببن...

کووره – کـوورا نەنێ و قـیـزا بوون، دگریان. کـورا سـەرێ خـوه بەرژێر کربوون و دەسـتـێ خـوه دانیبـوون بەر ئەنیـا خـوه. بووک سـەکنی بوو، دەسـتـێ خـوه دابوو بەر رووێ خوه، ستـووێ خـوه خوار کربوو. پاشی گۆتنا خەزوور بووک نێزیکی بالتـووزا خوەیه بچووک بوو و گوهێ وێدا تشتەک گۆت.

– باڤـۆ، – قـیـزێ گـۆتـێ، – بووک دبێـژە، بێـژنه خـەزوورێ من، رووێ من بـن پیێ وییه، ئەز تو جیادا ژی ناچم. ئەسێڤانکی ئەز ژی قیزا ڤێ مـالێمـه. هلبـەت، خوەدێ منرا ئوسا خوەستیه.

ئاحمەد زوور بوو چەعڤێ بووکێ نهێری. ئەوێ دەستێ خوه دابوو بەر رووێ خوه و سەرێ خوه بەرژێر کربوو. نەنێ و قیزاڤا ئیدی نەدگریان. کور زوور بووبوون چەعڤێ باڤێ دنهێرین و هیڤیا قرارا وی بوون، ئەوی چاوا بگۆتا، ئوسا ژی وێ بهاتا کرنێ. مالدا گلیێ ئاحمەد زاگوون بوو.

– لێ گۆتنا وه چیه، لاوٚ؟ – ئەو بەربری کورا بوو.

– گۆتنا مەئێ چبه، باڤۆ، – کورێ مەزن گۆتێ. – گلی – گلیێ تەیه، تە چاوا گۆت، مه قەبووله.

– لاوٚ، ده وەکی دلێ تە چوویینه تونه، – ئەوی گـۆته بووکێ، – تو خـوه چاوا قـیـزا ڤێ مالێ هـەساب دکی، ئـەمێ تە سـەر قیزارا بگرن. لنگێ تە سـەر چـەعڤێ مە، بمینه، ئەسـێڤـانکی ئەڤا ژی مـالا باڤێ تەیه. ئیشـالا، تێ تـو فرقیێ نەبینـی. لێ هـەر تەنێ پرسەک، چاوا قیزا مالێ تو گۆتی مه گشکارا خەبەردی.

بوو نچه – نچا بووکێ، سەرێ خوه هەژاند.

– نا، لاوٚ، ئەزیزنا تە ددم، مه گشکارا ژی خەبەردە. تو ئیدی بووکا ڤێ مالێ نینی، قیزا ڤێ مالێیی و وەختێدا ژی ئەمێ تە ڤەرێکن چاوا قیزا مالێ.

ب وێ یەکێڤا ژی ئەڤ خەبەردان کوتا بوو.

نەفەرێ مـالێ راستیێ ژی مینانی قیزا مالێ بـەربری بووکێ دبوون. ئەوێ گشکارا

خـەبەر ددا، ئوسـا دچوو، دهات، چاوا قـيـزا مـالێ. دەر – جـينار گـشک ڤـێ يەکێ هەسيابوون.

رۆژەکێ ژی، وەختـێ دیسـا دیا بووکێ هاتە جـەم، قـیـزا خـوە باشـقـە کـر و ژێرا خەبەردا.

– لاۆ، لێ وێ ها چاوابە؟ – ئەوێ گۆتە قیزێ.

– چ وێ چاوابە؟ – قیزێ ب پرسێ جابا دێ دا. دێ تەخمین کر، وەکی قیزێ فکرا وێ فەم نەکر.

– هالێ تەئێ چاوابە؟ جـاهل – جـاهل خـوە هەتانی – هەتایێ ها نامـینی؟ – دێ گۆتێ و زوور بوو چەعڤێ وێ نهێری. تەخمین کـر، وەکی ڤێ جـارێ قـیزێ فکرا وێ فەم کر. رەنگ ل قیزێ چوو، سەرێ خوە کرە بەر خوە و هێدی گۆتە دێ:

– دایێ، ئەزیدی نەفـەرا مـالا وە نینم. ئەز نەفـەرا ڤێ مـالێـمـە. شکر مـەزنـێ مـالێ وەکە دەهـ و دودا ئۆرتێیە. مەریکی دنێدیتییە، زانە چاوا بکە، – هەڤەکی ناڤبری دا خەبەردانا خوە، پاشێ سەردا زێدە کر. – دایێ، ئەز هیـڤی دکم، جارەکە مـایین وان گلیا بەر من نەکە، برینا من تەزە نەکە، – دەستمال دەرخست، هێسرێ چەعڤێ خوە تەمز کرن.

– دە، خێر – گونێ تە سـتووێ تە، لاۆ، من تەرا گۆت، برا خەلق نەبێژە بێخـوەیە، کەسەک لێ نابە خوەیی، – دێ ب خەید گۆتێ.

– خوەیێ من چرا تونەنە؟ شکر خـەزوورێ من مینانی چیاکی ئۆرتێیە، – ئەوێ ژی ب خەید جابا دێ دا.

ئەو خـەبەردان ب وی جـوورەیی ژی کـوتا بوو و ئیدی تـو جـارا نەهاتە وەکـلاندنێ. باڤێ بووکێ ژی قە جارەکێ ئەو یەک نەئانی سەر پەر – باسکێ خوە.

***

سـالەکێ زێدەتر دەرباز بوو. زوودا خێـر – خێـراتێ وەکیل دابوون، کوتا کربوون. راستە، وەکیل نەهاتبوو بیرکرنێ، لێ برین ئیدی تەزە نیبوو و ژانا وێ ژی نە مینانی بەرێ بوو.

رۆژەکێ ژی چەند مەری هاتنە مالا ئاحمەد و دەوا مەرڤاییێ ژێ کرن.

– ئەم هاتنە قیزا تە بخوەزن، – وانا دەرهەقا بووکا ویدا گۆتنێ، چمکی زانبوون، وەکی ئاحمەد تو جارا ژێرا نابێژە "بووکێ"، هەر تەنێ دبێژە "قیزا من".

ئاقلێ ئاحمەد خۆرت دبری، بەگەم دکر. نەفەرێ مالێ شەوری و گاڤا دیت، وەکی ئەو ژی قاییلن، قیزا خوەیە بچووک شاندە جەم بووکێ، وەکی فکرا وێ بهەسە. قیزا بچووک هات، باڤێرا گۆت، وەکی بووکێ گۆتیە، چاوا ئاقلێ باڤێ من دبرە، برا ئوسا ژی بکە.

و چاوا ئەرف – ئەدەتێ دنێ بوو، بووک نیشان کرن. چەند مەهـ کەتنە ئۆرتێ، هاتن ئەلامەتی دانە ئاحمەد، وەکی کارێ بووکێ بکە.

چ جهێزێ بووکێ خوەرا ئانیبوو، دەستێ خوە نەدانە قەت دەرزیکێ ژی. هەلا سەردا ژی وەکە وی جهێزی جهێزەکی تەزە کرین و دانینە سەر. چاوا لازم بوو کارێ بووکێ کرن.

– برا دلێ قیزا من ژ من نەمینە، – ئاحمەد دگۆت. – هەمین مرازێ مە پێ نەبوو. برا خوەدێ ئۆخرا وێرابە.

پێشییێدا ئاحمەد ئەلامەتی دا خزمێ خوە، وەکی نەڤی – نەڤی دفکرن دەفێ نەخن.

– برا بێن ب دەف قیزا من بن، – ئەوی جاب سەر واندا شاندبوو. – قیزا من قیزە، ژنەبی نینە، وەکی بێ دەف بن. وەکی بێ دەف بێن، قیزا ئەز بدمە وان تونە.

رۆژەکێ بەری سیارکرنا بووکێ ئاحمەد گازیکرێ، ئانی جەم خوە، کێلەکا خوە دا روونشتاندنێ. خێلەکە خورت خوە کەر کر، کەسەرەک – دودێ کوور راهشتن. جخارە دەرخست، هەمدی خوە ڤێخست، قولاپەک – دودو دانێ، زڤری سەر ملێ خوەرا بووکێ نهێری و گۆتێ:

– لاۆ، من بۆنا پرسەکێ گازی تە کریە، – هەڤەکی ناڤبری دا خەبەردانا خوە، نەدخوەست بووک وی ئاگری تەخمینکە، کو وێ سەهەتێ دلێ ویدا دشوخولی. – وێ سبێ تە سیارکن. خوەدێ ئۆخرا تەرابە. لێ هیڤیکرنەکە من ژ قیزا من هەیە: لنگێ خوە ژ مالا مە نەبری.

بووک گریا و خوە ئاڤیتە پێسیرا خەزوور. کەلا وێ گەلەکی رابووبوو و ئەوێ نکاربوو خەبەردا. ئاحمەد دەستێ خوە دابوو سەر سەرێ وێ و چەند هێسر ژ

چەعڤێ وی ژی پەکیان. سەرێ وێ ئوسا سەر ملێ خەزوور، ب دەنگەکی لەرزۆک هلدا ها گۆت:

– باڤۆ، ئاد – قراربە، ئەز ئەوقاسی ناچم مالا باڤێ خوە نەیێم، چقاسی بێمە ڤرا... وەکی تو من بکوتی، ژ مالێ دەرخی ژی، ئەز تو جارا لنگێ خوە ژ ڤێ مالێ نابرم.

ئاحمەد خوەخوا بەر دلێ بووکێ هات. و هەردو ب چەعڤێ شل ژ ئۆتاخێ دەرکەتن.

چاوا ئاحمەد گۆتبوو، ئوسا ژی کرن. هاتن بووک ب دەف سیارکرن، برن.

پاشی برنا بووکێ تێ بێژی برینا ئاحمەد و نەفەرێ مالێ تەزە بوو. ئاحمەد بەر خوە ددا، نیشان نەددا، لێ نەنێ نکاربوو... تێ بێژی وەکیل تەزە مربوو، روونشتبوو شینا وی دکر. ئاحمەد هات، لێ هلات، پاشێ ئەوێ دەنگێ خوە بری.

چەندەکی شووندا چوونە سەرتێدانا وێ. هەلا سالا وێ ژی تەمام نەبووبوو، گاڤا چوونە پەی، ئانینە زەیی. وێ رۆژێدا بووکێ و مێرێ وێ لنگێ خوە ژ مالا ئاحمەد نەدبرین، بووبوون مینانی نەفەرێ مالێ. وەکی رۆژەکێ نەهاتانا، کرێ وانا دهاتە ئاحمەد، نەنێ و نەفەرێ مالێیە مایین، ئوسا هینی وان بووبوون، موکوریا وان دکرن. مەریا ترێ راستیێ قیزا وان و زەڤێ وانن...

دو جارا بەر دەرێ ئاحمەد دەف لێکەت. جارەکێ بووک ئانی مالێ، جارا مایین بووکا ئانی ڤەرێکر...

س. ١٩٧٧ – ل

هونورێ سازبەندییێ

(قەوماندن)

گۆ جارەکێ سەرکارێ هەژا کوردا چادرا خوەدا تەنێ رونشتبوو. سەهەتا خەبەردانێ رادیۆیێیە ب زمانێ کوردی بوو. سەرکارێ کال گوهـ ددایێ. خەبەردان کوتا بوو، مقامەکی زورنێ دان. سەرکار دینا خوە دایێ – مشکەک قولچەکی چادرێ دەرکەت، پێشدا هات، سەر هەردو پەپکێ خوەیە پاشن سەکنی و گوهـ دا دەنگێ زورنێ. سەرکار ئێپێجەیی لێدنهێری. لێ مشک سەر هەردو پەپکێ پێشن سەکنی بوو، گوهێ خوە بەل کربوون و دبهیست. مقام کوتا بوو. مشک پاشدا چوو.

سەرکار هەر تشت فەم کر، قولاپەکە کوور جخارێ دا، سەرێ خوە هەژاند.

– ئەڤ وەهیشێ کورێ وەهیشا وەکە ڤی مشکی ژی ناڤن. زورنا مە حوکومی سەر مشک ژی کر، لێ خوەش هات. لێ ئەڤ وەهیشانا ناخوازن فەم بکن، وەکی ئەم جمعەتەکە باشقەنە، خوەیێ سازبەندیکە هانە و ئەختییاریا مە هەیە سەربەست بژین... هەتانی ئەڤ سازبەندیا مە هەبە، مرنا جمعەتا مە تونە.

***

گوندەکیدا دو بەرەک دژمنێ هەڤ بوون. خراڤی کەتبوو ئۆرتا وان و چوویین – هاتنا وان هەڤرا تونەبوو، نەدچوونە سەر شین، شایێ هەڤدو.

جارەکێ دەوەتا خۆرتەکی بەرەکا بچووک بوو. سازبەندێ وێ شایێ ژی زورنەچیێ عەیان بوو. گاڤا مێرێ بەرەکا مایین پێ هەسیان، وەکی سازبەندێ دەوەتا دژمنێ وان ئەو سازبەندە، تۆپ بوون، هەڤ شێورین. سەرکارێ وانی کال دا پێشیێ و هاتن مالا خوەیێ دەوەتێ. گاڤا خوەیێ دەوەتێ چەعڤ وان کەت، عەجێبمایی ما.

– قە عەجێبمایی نەمینە، – سەرکارێ بەرەکێ گۆتە خوەیێ دەوەتێ، – وەکی ئەم ئیرۆ ب پێ خوە هاتنە دەوەتا کورێ تە. گەرەکێ ئەم رۆژەکێ هەڤرا پەڤکەتانا؟ قە ژ ڤێ رۆژێ خوەشتر تونە. شکر مەنی دەوەتە، برا مرازێ مە ژی شایێ ببە. لێ دڤێن

سـازبـەندێ تـە فـلانکەسـە. برا، چ راسـت – راسـتـە، ئەم ئوسـا زوو – زوو رووێ وە نەدکـەتن، وەکی پرسـا وی سـازبەنـدی ئۆرتێـدا تونـەبوویا. مـە گـەلەکی دەرهـەقـا سـازبـەندیا ویدا بهـیـسـتـیـە. مـە ب رادیۆیـێ ژی بهـیـسـتـیـە، وەکی ئەو مـەیی، فـیق، زورنەکـە چاوا لێـددە. ئەم ئـیـرۆ هـاتنە، وەکی وی ب چەعـڤـا ببـینن و ب گوهـێ خـوە لێخستنا وی ببهێن.

وەخـتـا گـازی سـازبەند کـرن، ئانین، سـەرکـارێ بەرەکـێ ژ لنگا هـەتانی سـێـری لێنهێری، دەمەکێ خوە کەر کر، پاشـێ ب هـەمدی خوە ئەکس گۆتێ:

– وەخـتـا دگۆتـن فـلانکەس، مـە ترێ چیـایە، ئەسـابـەیە. لێ مـە نـزانبـوو ئەڤـکنگـێ هـانی بچـووکی بـێ چڤـچـینـە. دە پاک، تو سـەکـە – سینـچـەدا ئـەو نینی، چ کـو ئەم دەرهـەقـا تەدا دفکرین، دبە لێـخـسـتنا تە ژی ئـەم خـاپاندبن. هـەلا یەکـێ وەرە، ئەم بنهێرن، چکا بارێ تەدا چ هـەیە.

و سـازبەند لێدا، ئەرنـێ خـوە راکر لێدا، دەر – دۆر، حـازر بیرکـرن، لێدا. دلـێ وی ئێشـیا بـوو، خوەخـوا خـوە ژی بیر کر، لێدا، وەکـی قەواتا سـازبەندیا خـوە نیشـانی ویدە، وەکی دەنـگ – سـەدا وی بادلـهـەوا نـاڤا ئێل – عـەشـیـرا بەلا نەبوویە. و ئەوی چەند مقام دانە رێزێ.

– ئەفەرم مەریفـەتا تەرا، لاۆ! – سەرکارێ بەرەکێیی کال گۆتێ. – راستە، تو بەژن – بالا خـوەدا نە ئەسـابەیی، لێ سـازبەندیا تە چیـایە، بەرە، بەرا شـابوونێیە بێ بنە، تو کەنار و هدوودا ناس نـاکە. ئێ، ئێدی دژمنایی بەر پێلـێ وێ بەرێ تەیاخ دکە؟ برا هـەرتم هـا سـازبەنـدیا تە نە کو تەنێ هـەردو گولا بگهینە هەڤدو، لێ ئوسـا ژی خراڤیا ئۆرتا مـەریادا بدە هلدانێ. سـازبەنـدیا تـە پراکـە ئوسـانە، وەکی دژمـن دکـارن سـەرفنیاز سـەرا هـەرن، دەربازبن و ببن دۆستێ هـەڤ، چاوا ڤێ جارێ قەومی.

س. ١٩٧٦ – ل

نکاربوو

ئاڤدەل سازبەندێ گوند بوو. زورنەچی بوو. دە، هەر زورنەچیک ئوسا ژی پێرا مەیێ لێدخە. دەنگەکی خوەشی لێبوو، دسترا. شایێ گوند تەمام ئەوی دکرن. گوندێ جینار ژی دهاتنە پەی دبرن، شایێ خوە دکرن. ئاڤدەل تو کەسەک بێ قەدر ڤەرێنەدکر، خوە هەر دەرارا دگهیاند.

– ئاڤدەلێ مە نیبە، هوونێ چاوا شایێ خوە بکن، – گوندیێ وی خوەشیێ خوە گوندیێ جینار دکرن.

و ئاڤدەل هەر دەرا دەستێ بەخت و مرازا دگیهاندە هەڤ، شایی شێن دکر. راستی ژی گولا گۆڤەندا بوو. هم لێددا، هم درەقسی، هم دسترا. لێ لاقردیێ وی!

وەختا گۆڤەند دکمکمی، تە هەو نهێری یەکی ئاهل رادبوو بەرب ئاڤدەل دچوو، بەر دسەکنی. ئاڤدەل دەنگێ زورنێ دبری. ئەوی ئاهل دگۆتێ:

– ئاڤدەل، جا بدی خاترێ خوەدێ، تێ نها ژی مەرا هەڤەکی دەنگ بسترێیی.

ئاڤدەل دکەتە سەرگۆڤەندیێ، دەڤ – چەعڤێ وی مەریارا دکەنیان، دەستمال دهەژاند، چۆکێ وی بندا درەقسین، دەستپێ دکر، دگۆت و سەرگۆڤەندی دکشاند. ئەوی تەنێ دگۆت، نەدهیشت مەری پێرا بێن هەڤال.

هەتانی گۆڤەند بەلا بوویا، چەند جارا ئاڤدەل ب دەنگ گۆڤەند دگەراند. وەختا زورنە هلتانی، مقامێ کلاما نیڤجی لێددا. گاڤا تە گوه ددا لێدانا وی، تە ترێ تلی – پێچیێ وی دسترێن، ئوسا شیرن، ئوسا نازک مقام جی تانین. نازکایا سازبەندیا کوردا تە وی چاخی تێ دەردخست، گاڤا گوه ددا مەیا وی. چەعڤێ خوە دگرت، دکەتە ناڤا بەرا سازبەندیێ، هەمدی خوە سۆڤەکاری دکر و حازر پەی خوە دبرن. کیژان شایا ئاڤدەل ناڤدا بوویا، راستیێ دبوو عەیدا سازبەندیێ و تو یەک مینانی یا مایین نیبوو، هەر یەک باشقە بوو و هەر یەک ب رەنگ – ئاواز، نەخش – نیگارێ تەزەڤا ددا خەملاندنێ.

ئاڤدەل یەکی بەژنێدا کنک، کرنووکی، دەڤە – دەڤی پێنجیسالی بوو. مەریکی لاقردچی، دەڤکەن و هەلال بوو. ب روحێ خوەڤا ئەوقاسی تەمز بوو، چقاسی سازبەندیا وی بوو. سمێلەکە سێرەکە بژۆقی بەر پۆز بوو، چەعڤنە گرە رەش لێبوون، تو تێلەکی سپی نەکەتبوو سێری.

راستە، هوسنێ دنێدا ئەوقاسی ژی بەربچەعڤ نیبوو، لێ رووێ سازبەندیێ، خەیسەتێ وییی باشدا گشکا ژێ حز دکر. ئیلاهی سازبەندیێ کێماسیێ بەژن – بالا وی، سەکە – سنچێ وی کربوونە بن پەردێ و ژ گوندیێ وی، ژ ناسا تو کەسی ئەو کێماسی تەخمین نەدکرن. گەلە بووک، ژنێ جاهل سەر بەنگی بووبوون. لێ ئەوی خوە دەوسا نەزانا دادانی، چمکی زەوجی بوو و ئیزن نەددا خوە، وەکی ناڤەکی خراب پەیکەڤە.

ژ ئاهلا حز نەدکر، روحێ وی وێدەرێ بوو، کیدەرێ جاهل لێ هەبوون.

– گاڤا دچی کێلەکا کالا روودنێی، تو خوەخوا ژی وانرا کال دبی، – ئەوی تمێ دگۆت. – لێ وەختا تەڤی جاهلانی، تو ژی وانرا جاهل دبی.

تو رۆژەکە وی بێی سازبەندیێ دەرباز نەدبوو. وەختا زڤستان بوویا، شایی تونەبوونا، مالا خوەدا لێددا. جاهلێد گوند خوە دەنگێ وی دگرتن و دچوون دۆرێ تۆپ دبوون. ئەوی وانرا مەیێ، زورنێ دخست، دسترا. وی و جاهلا لاقردی هەڤدو دکرن چاوا تایداشێ هەڤ.

وەختا جاهلەکی بخوەستا هینی لێخستنا مەیێ، زورنێ ببە، ب شابوون قاییل دبوو هینکە. ئەو جاهل پش خوەڤا ددا سەکناندنێ، تێل دانی، دگۆتە جاهلەکی مایین، وەکی تلیێ وی جاهلی داینن سەر تلیێ وی و ب وی بەنی گرێدن. وەختا گرێددان، کوتا دکرن، ئەوی مەیا یانێ زورنێ هلدانی و ئەوقاس وەخت لێددا، هەتانی تلیێ خۆرت دوەستیان، دقەرمین. وێ شووندا ددا ڤەکرنێ و دهیشت، وەکی هەڤەکی هێسابە. پاشێ زورنێ یانێ مەیا ددایێ و دگۆتێ، وەکی لێدە. ئا هەما وەختێ وێ لێدانێ ژی جی ب جی کێماسی شاشیێ وی دگۆتنێ و دەو دکر، وەکی دیسا لێدە. ئەوی چەند خۆرتێ گوند هینی لێدانا مەیێ، زورنێ کرن، لێ لێدانا وان کو، لێدانا ئاڤدەل کو!..

ئێڤارا، وەختا دچوو ئۆدێ، عەسە زورنە، مەیا خوە دکرە جێڤا خوە، خوەرا دبر. و گەلە جارا قەستیکا ئوسا دکر یەک بێژە، وەکی مەیێ یانێ زورنێخە. ئیدی هیڤیا گۆتنا مایین نەدما، پێرا – پێرا ژ جێڤا پۆتێ خوەیە هوندور دەردخست و لێدا یانێ ژی وێ بسترا هەتانی ئۆدە بەلا دبوو.

باهارا و هاڤینا ژی جاهل دۆرا خوە تۆپ دکرن و چیا – بانیێ دۆرا گوند دکەتن. دەنگێ مەیێ بهاتا برینێ، دەنگێ زورنێ دهات، دەنگێ زورنێ دهاتە برینێ، قیرینیا ئاڤدەل بوو دسترا. گەلە جارا نانێ خوە خوەرا دبرن و هەتانی ئێڤارێ نەدهاتن. خوەرا دگەریان، پنجار دخوارن. ئاڤدەل ژی دقیراندێ. گاڤا دوەستیان، روودنشتن، بەری گشکا ئاڤدەل سەر پشتێ سەر شینایێ ڤەدلەزیا و عەزمانێ سایی دنهێری.

– ئا سازبەندی ژی مینانی ڤی عەزمانی سایییە، – دگۆت و رادبوو سەر خوە روودنشت. – هەڤت خوەزلا من وی مەرڤی، کو کاربە مینانی چڤیکا ناڤا وێدا بێمنەت بفرە. – و جارەکە مایین سەر شینایێ ڤەدلەزیا. تە هەو نهێری، سەرێ خوە نەیسەیی بلند دکر و دوومایی دا خەبەردانا خوە. – گەلی لاوکا، هوون زانن، سازبەندی، دەنگبێژی بەری خەم – خیالا ددن، وانا ژ مەریا دوور دخن. وە تەخمین کریە، مەریێ سازبەند دەرەنگ کال دبن؟ ب تەخمینا من، مەنی سازبەندییە. بۆنا ئەز ژی زوو کال نەبم ئەزێ نها وەرا مقامەکی خوەش لێدم، – ب کەن دگۆت و زورنە هلدانی.

دەنگێ زورنا وی دکەتە وان چیا – بانیا و تە ترێ وان چار ئالیا سازبەندی دبارە. ئیدی لاوکا تەیاخ نەدکرن، رادبوون، دەستێ هەڤ دگرتن دکەتنە گۆڤەندێ. زورنا ئاڤدەل ئوسا خوەش بوو، وەکی تونەبوونا تەقلا دەڤێ نەدهاتە تەخمینکرنێ و لاوکا هەر تشت بیر دکرن و درەقسین. هەتانی ئێڤارێ کار – پەشێ وان ئەڤ بوو، تەعری دکەتە عەردێ، ئاڤدەل زورنێ دخست، ددا پێشیا جاهلا، بەرب گوند دهات.

خەباتا وی ب سازبەندیێ، دەنگبێژیێ دهاتە کرنێ. قە جاهلا دهیشتن، وەکی ئەو خەباتێ بکە؟ جاهلا ئەو کربوون ناڤا بریگادا خوە و نەدهیشتن، وەکی دەستێ خوە بدە تشتەکی.

– هەر تەنێ تو مەرا بسترە، مەیێ، زورنێخە، کارێ تە تشتەکی نەکەتیە، ئەمێ

هەر تشتی بکن، – جاهلا دگۆتنێ، ئاڤدەل دکرنە ئۆرتا خوە و بەرێ خوە ددانە دەشتێ.

– ئێ، وە ترێ هوونێ زیانێکەڤن؟ – ئاڤدەل ب کەن دگۆتە وان. – کارا منە ژی، کارا وەیە ژی. – و هەردو ئالیا دەستپێ دکرن. بن سەوتێ سازبەندیا ئاڤدەلدا، کوبرا وییە خوەشدا خەبات دها سڤک پێشدا دچوو، جاهلا وەستاندن تەخمین نەدکرن.

نانێ نیڤرۆ دخوارن، کوتا دکرن. ئاڤدەل مەیا دەردخست، مقامەکی خوەش لێددا.

– ئەز ڤی مقامی لێدخم، وەکی کرنا وە، خوارنا وە وە خوەش هەلالبە، – دگۆت، بن سمێلاڤا دکەنیا. – وەکی ئەز نیبم، هالێ وەئێ چاوابە؟

– لێ وەکی مە نیبە، هالە تەئێ چاوابە؟ – جاهلەکی دگۆتێ.

– راستیێ ژی گۆتن – گۆتنا تەیە، – ئاڤدەل بەشەرخوەش دبوو. – ئەز بێ وە نەبن. هوون ژی بێ من نەبن.

و ئێڤارێ ب کلام یانێ ب زورنێ تەڤایی ڤەدگەروانە گوند. سەر بەنگزێ تو یەکی تە تەخمین نەدکر، وەکی ئەو تەمامیا رۆژێ چۆلێبوویە، بەر تەڤێ بوویە، کێلەندی کشاندیە یانێ ژی ترمخ کریە. کێفا گشکا جی بوو، بەنگزێ گشکا خوەش بوو. لێ کێفا ئاڤدەل دها جی بوو. روحێ وییی مۆتاجێ سازبەندیێ ژ خەم – خیالێ سەر عەردێ دقەتیا، مینانی تەیرەدەکە باتنی دگهیشتە عەزمانێ گوندێ چیایی چیک – سایی و ناڤا ویدا پەرواز ددا.

خەباتا مالا ئاڤدەل ژی خۆرتا دکر. وەختا ددیتن ئاڤدەل خەباتەکێ دکە (چاندنیێ دکە یانێ دچنە، بۆخازا کارتۆلا لێددە، ئاڤ ددە یانێ رادکە، گیهێ ددروو یانێ بەرەڤ دکە، خولەسە، چ خەباتێ ژی دکە)، جاهلێ گوند خوە پێرا دگیهاندن، سەرێ زەڤیێ یانێ بۆستان ددانە روونشتاندنێ، دگۆتنێ، وەکی کلامەکێ بێژە یانێ مقامەکی لێدە، لێ ب خوە دەستب خەباتێ دکرن.

تەمامیا وێ مەهەلێ دهاتە تەماشا دەنگێ ئاڤدەل یانێ لێدانا وی و خەباتا لاوکا.

ئاڤدەل گولا گوند بوو. چووک – مەزنێ گوند قەدرێ وی دگرتن. ئەو ژی سەر سازبەندیا خوە، سەر گوندێ خوە، ئێلاهی سەر جاهلا، بەنگی بووبوو و بێی وان

تەخمین نەدکر، وەکی دکارە رۆژەکێ بژی.

***

کورەکی ئاڤدەلی تایێ – تەنێ هەبوو. ئیدی ئێپێجە مەزن بووبوو، دەستێ وی دار گرتبوو. کورێ وی تەل نەخوەش کەت. ئیدی دۆختر نەمان ئاڤدەل کورێ خوە نەبرە سەر. بر دەرخستە پێرێڤانێ ژی، چەندەکی ئاڤیتنە نەخوەشخانێ، لێ گەدە رۆژ ب رۆژ پاشدا دچوو. دۆخترا لێنهێرین بۆشە، گەدە ژ نەخوەشخانێ دەرخستن. ئاڤدەل و ژنێ ئەو ئانینە گوند. گەدە ئیدی ژ ناڤا جیا رانەبوو، چەندەک کەتە ئۆترێ، گەدە عەمرێ خوە دا حازرا.

ئاڤدەل قورفی بوو، کەتبوو هەڤ. مرنا کور گەلەکی حوکومی سەر کربوو، ئاخە – ئاخ، ئۆفە – ئۆفا وی بوو، دەستێ خوە کربوو قاییشا پشتا خوە، ناڤا مالێ دچوو، دهات. دێ هەمین خوە پەرتاندبوو، قەرتەلا قەرتەل بووبوو لەپەکێ.

ژ هەموو گوندێد جینار هەواری هاتن. کێ ئاڤدەل ناس نەدکر، قەدرێ وی نەدگرت، وەکی نەهاتانا هەوارییێ؟

چاوا ئەدەت بوو گەدە برن هەق کرن. دەر – جینارا هەواری هلدان، ئاڤدەل و ژنا وی ژی تەگلیف کرن، برن.

ئەو چەند رۆژ بوو گەدە مربوو، لێ هەواری هەلا هێ دهاتن. دهاتن ئازایا ئاڤدەل، بەر دلدا دهاتن، پاشێ جینارا ئەو دبرن مالێد خوە، نانێ خوە دخوارن و دچوون.

پاشی مرنا کور تێ بێژی ئاڤدەل هاتبوو گوهاستنێ: ئاڤدەلێ بەرێ چووبوو، ئاڤدەلەکی تەزە هاتبوو دەوسێ. زەعف کێم دچوو ناڤا جمعەتێ، مینانی بەرێ دەڤێ وی ب کەن نیبوو، لاقردی نەدکرن. چقاس جاهل دهاتن نێزیکی وی دبوون، ئەوقاسی ئەو ژ وان دوور دچوو، نەدخوەست مینانی بەرێ تەڤ جاهلا هەرە، بێ. جاهلا ئەڤ یەک تەخمین دکرن و فەم دکرن، وەکی نها ئەوی دلشکەستییە، وەختێ دەربازبە، دیسا ئاڤدەلێ مینانی بەرێ ژ وان نەقەتە.

***

سەرێ باهارێ و هاڤینێ بوو. چیایێ دۆرا گوند ب هەزار ئاوازی خەمللی بوون. مەریێ خوەیی دل نکاربوون مالدا روونشتانا، گاڤا زەینەتا ئەوقاسی باتنی دۆرا

گوند ڤەبووبوو. جاهل سبێ هەتانی ئێڤارێ چۆلێ بوون. قیزێ جاهل شالکێ وان بەر پنجار دچنین. کەری – سووریا دگرتنە وان چیا، کتۆ – کتۆ دبوون، شڤان و بەرخڤانا فیق ددانە ل سەر لێڤا و دلیلاندنێ. ویتە – ویتا چڤیک و تەیرەدا بووبوو سیمفۆنیاکە تەبیەتی و هەردەرا پادشاتی دکر. ئەگەر مەرییی و خوەیدلی، دە وەرە ڤێ دەمێ مالدا روونێ، دەرنەیێ و زەینەتا ڤێ تەبیەتا جنەتی بەر چەعڤێ خوە نەبینە، دلێ خوە ب وێ رەهەت نەکە!

و ئاڤدەل ژ مال دەرکەت، بەر دەرێ خوە سەکنی، چاییر – چیمان، چیایێ دۆرا گوند نهێری و بێ هەمدی خوە ژ جی لڤیا. ژ گوند دەرکەت، بەرێ خوە دا چایێ رەش. هێدی – هێدی دچوو، مینانی مەریکی ئەئاج دەر – دۆرێ خوە دنهێری و ژێ تێر نەدبوو. چوو، چوو، پش چیێڤا قولبی، گهیشتە گەرەکێ. گەرێ مینانی خالیچا هەزار رەنگی کولیلک دابوو. ئۆرتێدا روونشت، قاما وی نەهات ڤەلەزیا، دەستێ خوە چەعڤێ خوەرا کرە سیبەرک و عەزمانێ چیکی – سایی نهێری.

چەند جاهل فێزا گوند بوون. گاڤا ئەو دیتن، عەجێبمایی ل هەڤ نهێرین.

– دبە دچە گوندێ جینار؟ – یەکی گۆت.

کەسەکی جابا وی نەدا، چمکی نە کاربوون ئیزباتکن، نە ژی کاربوون ئینکارکن.

– وەرە ئەم دینا خوە بدنێ، چکا کودا دچە و چ دکە، – یەکی گۆت.

قرار کرن چەعڤنهێریا وی بن. جیێ خوەدا روونشتن، گەلەکی وی ئالی نهێرین، لێ ئاڤدەل ژ گەرێ دەرنەکەت. وەختێ نانێ نیڤرۆ ژی دەرباز بوو، لێ ئاڤدەل نەهاتە کڤشێ.

– دبە کەندێلرا دەرکەتیە، ئالیکی مایینداا چوویە، مە نەدیتیە؟ – ئەوێ پێشیێ گۆت.

– وێ کەندێلرا کودا هەرە، خوە ناچە وان تەتا.

– تو زانی، ئیسال پنجارەکە چاوا وان تەتا ژی شن بوویە، – جاهلەکی کنکی رەشۆتانگی گۆت. – ئیسال هەتانی سەرێ زنارا ژی شن بوویە.

جاهلا ها خەبەردان، فکر پێشدا دکشاندن، ب خوە ژی ئەو فکر ئینکار دکرن. ئێپێجە وەخت وێ ئۆرتێ دەرباز بوو، رۆ ئیدی دادگەریا، گاڤا دینا خوە دانێ –

ئاڤدەل ژ گەرێ دەرکەت. کومێ خوە دەرخستبوو، گرتبوو دەستێ خوە، سەرێ خوە بلند کربوو، ب گاڤێد چەلەنگ دچوو و هەی مێل دبوو کولیلکەک، گولەکە بەیانی دچرپاند، خێلە وەخت بین دکر، پاشێ وێدا داڤت. وەختا هات رانێزیکایی گوندرا کر، کومێ خوە کرە سەرێ خوە، سەرێ خوە بەرژێر کر و هێدی – هێدی پێشدا لڤیا.

جاهلا دینا خوە دانێ هەتانی گهیشتە بەر دێری. مالا ئاڤدەل پێشبەر بوو. سەر سەلێ بەر دەرێ خوە روونشت. ژن دەرکەت، جارەکە مایین چوو هوندور. خێلەکێ شووندا دەردانەک دێستدا دیسا دەرکەت. ئاڤ دەستێ ئاڤدەل کر، پێژگیر دایێ. ئاڤدەل دەستێ خوە، سەرچەعڤێ خوە تەمز کرن ئو تەڤایی چوونە هوندور.

– ئەوی ڤێ سبێدا هەتانی نها وێ گەرێدا چ دکر؟ – ئەوی کنک پرسی.

جاهلا چەعڤێ هەڤ نهێرین، تو سەرەدەری ژ ڤێ کرنا ئاڤدەل دەرنەخستن، قرار کرن سبێ ژی دینا خوە بدنێ، چکا چ دکە، پاشێ بەرب گوند چوون.

چاوا قرار کربوون، رۆژترا مایین ژی جاهل ژ گوند دەرکەتن و قەرەولتیا ئاڤدەل کرن.

هەر تشت مینانی رۆژا دوھ هاتە وەکلاندنێ.

جاهل نێزیکی گەرێ بوون و نەوالا نێزیکدا خوە ڤەشارتن، گوھ دانێ، چکا چ دکە.

هەر تشت سەقری بوو، هەر تەنێ ویتە – ویتا چڤیکا و تەیرەدا بوو. دوورڤا دەنگێ فیقا بەرخڤانا دهات.

خێلە وەخت ها دەرباز بوو، دەنگەکی ناس ل وانا تەسەلە بوو. دەنگی هێدی بوو، لێ گەلەکی ناس بوو.

– دەنگێ ئاڤدەلە، – ئەوی کنک گۆت.

– بۆ خوە خوەدێ نەکە، – یەکی دنێ بەر گلیێ ویدا هات. – ئاڤدەل، دلشکەستی، قە ئێزنێ ددە خوە، وەکی بسترێ؟

– دلێ وی وێ چاوا تەموول بکە، وەکی نها بسترێ؟ – یێ سیا کەتە ناڤا خەبەردانێ.

– هەلا هش، ئەم گوھ بدنێ، – یێ کنک گۆت و دەستێ خوە دا بەر گوهێ خوە.

– ته کو ئانتێنا خوه پێڤا کر، تێ عەسە زانبی، چکا ئەو دەنگێ کێیە، – یەکی کەن گۆتێ. حازر کەنیان، لێ یێ کنک گوه نەدا سەر خەبەردانا وان و هش – سەودێ وی تەنێ ئالیێ دەنگ بوو.

لێ دەنگ نشکێڤا هاتە برینێ. گەلەکی هیڤیێ مان، لێ دەنگ ئیدی نەهات.

– ئەزێ ڤی سەرێ خوە چەعلکم، هەرگێ نە دەنگێ ئاڤدەل بوو، – یێ کنک گۆت. – چرا ئەز دەنگێ ئاڤدەل ناس ناکم؟

– بۆ هەیفا عەردێ نینە، وەکی وی سەرێ تەیی ڤکی – ڤالا خوەیکە، – هەڤالەکی لاقردیێ خوە پێ کر. – تشتەکی ئوسا بێژە، وەکی بکەڤە ئاقلا. نها ئاڤدەلێ دلشکەستی، کو ئەڤا مەهەک تونە کورێ خوەیی تایێ – تەنێ چەعلکریە، وێ رابە بستریێ؟

– یا تە خوەدێ هەولا تە ژ دەولێ ئاڤیتیە، نە هش دایە تە، نە ژی بهیستنەکە پاک، – یێ کنک گۆتێ. – تو قە نکاری دەنگێ بلبل و زرینا کەرێ ژ هەڤ باشقەکی. ئەوقاسی تو هەڤالکنگێ مەیی، ئەم ڤێ یەکێ نادنە رووێ تە. یا نا تو کو، سازبەندی کو؟.. وەختا "شالک – شینۆکێ" لێدن، تە ترێ "رۆمانییە". چەند جارا ئاڤدەل ژی تەرا گۆتیە، وەکی تو و سازبەندی گەلەکی ژ هەڤ دوورن.

هەردوا وێ ئێپێجەیی لاقردیێ خوە هەڤ بکرانا، ئەگەر یێ ناڤا واندا مەزن وان هلنەهاتا.

– بۆ تەرک بدن، ئەم ببهێن، چکا دەنگێ کێیە، – ئەوی هەردوارا گۆت.

لێ دەنگ ئیدی نەدهات. هەتانی رۆ داگەریا گوه دانێ، لێ تێ بێژی قەستبەندە دەنگ بەتا ڤەبووبوو و نەدهات.

پاشی چووینا ئاڤدەل ئەو ژی رابوون.

– لێ ئەم بادلهەوا تەلە – تەل نەچوون، نێزیک نەبوون، چکا ئەو بوو یانێ نا، – یێ کنک گۆت.

– لێ وەکی نشکێڤا ئەم بدیتانا، وێ نەگۆتا هوون قەرەولتیا من چ دکن؟

– دە، مەئێ مەنیک بدیتا.

– وێ مەنیا خوە سبێ ببینە، – جاهلا گۆتنێ یێ کنک و دیسا قرارکرن سبێ ژی

قەرەولتیا ئاڤدەل بکن.

رۆژا سیا لاوک تەلە – تەل چوون، نێزیکی وی بوون. ئاڤدەل سەر پشتێ ڤەلەزیا بوو، عەزمان دنهێری. نشکێڤا رابوو، روونشت، دەر – دۆرێ خوە نهێری. وەختا دیت کەس تونە، هێدی دەستب کلاما "ئەلکۆ لاۆ" کر.

– لێ من دگۆ ئاڤدەلە، وە باوەر نەدکر، – یێ کنک گۆت.

– هشش...

دسترا، هەی ژی پێرا بێ هەمدی خوە دەنگێ خوە بلند دکر. کەتبوو بن حوکومێ کلامێ و هەر تشت بیر کربوو. دەنگێ ویدا خەمەکە کوور هەبوو، تە پێرا – پێرا تێ دەردخست، وەکی ژ دلێ بریندار تێ. کوتا کر، کەسەرەکە کوور راهشت و جارەکە مایین سەر پشتێ سەر شینایێ ڤەلەزیا.

جاهل جیێ خوەدا بوونە روساس. تو یەکی توروش نەدکر وێ کەربوونێ بتەربینە. هەر یەک فکر، متالێد خوەرا گیرۆ بوو.

ئێپێجە وەخت سەر پشتێ ڤەلەزیا. پاشێ رابوو، دەست برە پێسیرا خوە، مەیا دەرخست. قامووشێ وێ شلکر، جارەکێ – دودا پڤکرێ، پاشێ کرە سەرێ مەیێ و دا سەر لێڤا. مقامێ "مەتێ دێرانێ" هەرچار ئالیا پەرواز دا. ویتە – ویتا چڤیکا و تەیرەدا هاتە برینێ، تێ بێژی وان ژی گوهـ ددانە ڤی مقامی. ئاڤدەل عەمرێ خوەدا ئەوقاسی زەلوولی لێنەدابوو، چاوا ڤێ جارێ بوو. زەلوولی ژ مقامێ وی درژیا. مقامدا ساوا مرنێ هەبوو. لێ ئەو ساو گەلەکی دوور بوو، بەر سازبەندیێ بووبوو پەپووک. مرنێ سازبەندیێرا دەست دانیبوو، هاتبوو رایێ. سازبەندیێ مرن دابوو بیرکرنێ و ئالت کربوو.

پاشێ مقامێ "حەکیمۆ" لێدا. ڤرا شکیات هەبوو. و تێ بێژی ئەو ژ سازبەندیا خوە گازن بوو، وەکی نکاربوو پێشیا مرنێ بگرتا و نەهیشتا تایێ – تەنێ سەری دانیا ئاخ – بەرێ سار. شکیات و گازن تەڤیهەڤ بووبوون، شەرێ وان بوو.

خۆرتا توروش نەدکرن خوە بهەژینن یان ژی ژ جی بلەڤن، وەکی دەنگەکی زێدە، سەوتەکە زێدە نەکەڤە ناڤا ئاوازێ وی مقامی. ب سەری وی مقامی زار کەتبوو دەرد – کولێ دلێ ئاڤدەل، ب سەوتێ سازبەندیێ چیا و بانی، گەلی – گەڤۆز، گیهێ و

کـولیلکارا خـەبـەر ددان. ئەو ئاڤــدەل نیـبــوو، چمکی ئەوی هەلا تـو جــارا ئـوســا لێنەدابـوو. ئەو دەرد – کولێ دلێ وی بـوون، کـو دەرەڤـەبوویـوون و دابوونە دەر. تو را وانا نەدبوو. گـەرەکێ ب ســازبەندیێ دەرەڤـەبوونا. ئاڤـدەل بووبوو قــوولێ وان و هـەر تەنێ کاربوو خـوەسـتنا وان بینە سێری. دەرد – کولا ئوسـا کربوون، وەکی ئاڤدەل خوە، دەر – دۆر، هەر تشت بیر کربوو، خێنژ دلێ بریندار، کو دکاربوو هـەر تەنێ ب سـەوتێ ســازبەندیێ، ئیلاهی مـقـامێ مـەیێـیـە وایە زەلیلی بجـەبرە. ئاڤدەل لێـددا، دخـوەسـت وان دەرد – کولا بدە کـەرکرنێ، لێ وانا دها سـەری هلدا بوون. گـەلەکی لێـخـست، نـەخش – ئاوازێ تەزە کـرنە نـاڤێ. لێ کـەلا دل دانەنی. ئـەرنێ وی رابوو، مـەیا وێدا دانی، زورنە دەرخـست. قـامـووش کرە سێـری و خـوەست لێـدە، لێ پاکی دەنگ ژ زورنێ دەرنەکەت. لەز کـەتبوو، تەزە تەخـمین کر، وەکی شل نەکریە. قاموش ژ ســەرێ زورنێ دەرخـست، پڤکر، چەند جـارا پڤکر. بوو قــووژینیـا قـامـووش: کـرە سـەرێ زورنێ و لێدا. دەنگێ زورنێ چوو کەتە ناڤا چیایێ دۆرێ، پاشـدا زڤـری، پێل ددا و دوور دپەکیا. مقـام نەدهاتە تەخـمینکرنێ، ئەوی ب خوە ژی نزانبوو چ لێددە، جـارەکێ – دودا تەڤیـهەڤ کر، دهاتە کڤشـێ، وەکی تلیێ وی خـام بوونە. لێدا، لێدا، مقام درێژ کر...

جـاهلا ئیـدی تابا خـوە نەئانین، هنداڤا خـوەدا، بێ هـەمدی خـوە رابوون شـپـیـا و سەکنین.

ئاڤدەل هـەر تشت بیر کربوو، ئەو بوو و زورنا وی بوو. رابووبوو شـپـیا، خـوە جیدا دهـەژاند، وی ترێ دیسا ناڤ دەوەتێدانە، لێددە.

ئەوی جاهل نەدیتن، چمکی چەعڤێ خـوە گرتبوون و کـەتبوو ناڤا دنیا سازبـەندیێیە باتنی. گـەلەکی لێـدا، چەند مـقـام گوهاستن. ئیـدی رند دهاتە تەخـمـینکرنێ، وەکی کیژان مقامی لێددە.

جاهـل جیێ خـوەدا سار بووبوون، زوور بووبوون چـەعڤێ هـەڤ دنهێرین. تو کـەسـی وان نکاربوو ڤێ کرنا ئاڤدەل شـرۆڤـەکە. هـنـەک دترسـیـان: دبە ئاڤدەل کـەربا هشـێ خوە ئوندا کریە، لەما ها دکە. لێ گاڤا گوهـ ددان لێدانا وی، پێرا – پێرا ژ وێ فکرێ پاشدا ڤـەدکشـیان، چمکی مینانی هـەرجار تلی – پێچیێ وی مـەریارا خـەبەر ددان و

ئاڤدەلێ بەرێ ب لێخستنا خوەڤا، ب هۆستاتیا دەنگ – ئاوازێ لێخستنا خوەڤا بەر تە دسەکنی.

خولەسە، دەنگێ زورنێ هاتە برینێ. وەستیایی جیێ خوەدا روونشت و خوەست جارەکە ماین سەر شینایێ ڤەلەزە، گاڤا چەعڤ جاهلا کەت. خوە خوردلی، مینانی مەرڤەکی ببە دزێ سۆلا خوە.

جاهل نێزیکی وی بوون.

سەرێ خوە کربوو بەر خوە، شینکاییڤا مژوول بوو. بێ تەگلیفکرن جاهل دۆرێ روونشتن.

خۆرتا دینا خوە دانێ. ناڤا ڤان چەند رۆژێد ئاخرییێدا ئێپێجەیی هاتبوو گوهاستنێ، کال بووبوو، تێلێ سپی کەتبوونە جێنیکێ.

خێلەکێ گشکا خوە کەر کر.

– کامباخ، کرێ وێ دهاتنە من، – ئاڤدەل مینانی گونەکار بەر خوەدا گۆت. – تلیێ من دخوریان. من نکاربوو.

تو کەسی جابا وی نەدا. ئوسا ژی کەرە – کەر رابوون سەرێ وان بەردا، بەرب گوند چوون.

پاییزێ دەنگێ زورنا ئاڤدەل ناڤا گوند بەلا بوو. گونددا دەوەت بوو، زورنەچیێ وێ ژی ئاڤدەل بوو. مینانی بەرێ جاهل دۆرێ تۆپ بووبوون و ئاڤدەل مقام زوو – زوو دگوهاستن، دابوو پێشیا سەرگۆڤەندیێ و خوە دهەژاند. دیسا دەنگێ زورنا وی ئەو دەر هلدابوون.

س. ١٩٧٦ – ل

دێماری

کاملێ گوندیێ مە، رەعمە روحێ مریێ وەبە، روحێ ویبە ژی، هەلا هێ ئێپێجە سەرخوە بوو، گاڤا عەمرێ وی بوو جخیزەکە بچووک و کەتە ئۆرتا وان هەردو رەقەما، کو چەند سالا پێشدا کەرەمێ کورێ وی سەر کومەیتا مەزەلێ وی دا نڤیسارێ.

... ئەو چەند سال بوو، کو مالا وان هاتبوو گوندێ مە و کەتبوو ئاڤاییێ جیناریێ مە. ئۆرتا مالا مە و وان گەلەکی خوەش بوو، چوویین – هاتنا مە هەڤڤا هەبوو. ئەو تمێ دهاتە مالا مە. مەریکی گەلەکی خەبەرخوەش بوو.

تمێ ئێڤارا، ئیلاهی زڤستانا، دهاتە مالا مە، بەر تەندوورێ روودنشت، قەلنا خوە دادگرت، دوو ددایێ و دەستب مژوولیێ خوە دکر. ئەم گەلەکی مۆتاجێ گلیێ وی بوون. وەختا دهاتە مالا مە، وەکی کێفا وی خەبەردانێ ژی تونەبوویا، ئەم دۆرێ روودنشتن و لێ دبوونە ترک. هەتانی مە سەرهاتیک، مژوولیک لێ نەدا گۆتنێ، ئەم ژێ دوورنەدکەتن. ئاخر مە گەلەکی ژ وی و خەبەردانێ حز دکر.

رۆژەکێ ژی گلی هاتە سەر دێماریا. گشک سەر وێ فکرێ بوون، وەکی دێماریێ خرابتر تشت دنێدا تونە. هەر تەنێ کامل بوو، وەکی وێ یەکێرا قاییل نیبوو.

– ئاخر هوون چرا گشکا دکنە یەک، – ئەوی گۆت. – ژن ژی هەنە، ژنکۆک ژی هەنە. وە ترێ ناڤا داییکادا ژنکۆک تونەنە؟ یانێ ناڤا دێماریادا ژنێ ئەسلزادە تونەنە؟ ب تەخمینا من، هەنە. چرا ناقەومە،وەکی دێ خوەیتیێ ئەولەدێ خوە ناکە، گەلە جارا تەنێ بۆنا وێ یەکێ دێ تێ هەسابکرنێ، وەکی زارۆ ئانینە، رووبارێ دنێ خستنە. ئەوێ ژنا وێ سالێ نەه زارێ خوە هیشتن، یەکی کالرا رەڤی، چوو، هوون وێ دێ هەساب دکن؟ مەسەلە، وەکی دەستێ من بێ، ئەز تو جارا وێ داییک هەساب ناکم. لێ ناقەومە، وەکی دێماری تێ سەر زارا، میینانی رۆنایا چەعڤێ خوە وانا خوەیی دکە، مەزن دکە؟ نها کێیە دێ؟ یا زارۆ ئانینە، دنێ خستنە، لێ خوەیی

نەکرنە یانێ یا ئەو نەئانینە، لێ خوەیی کرنە، مەزن کرنە، تو جارا نیشان نەدایە، وەکی ئەو نە زارێ وێنە؟

– لێ دێ دمینە چاوا دێ، – یەکی گۆتێ.

– هلبەت، تو کەس نکارە دەوسا دێ بگرە، – کامل ویرا قایل بوو. – لێ وەختا قەزیا تێ سەرێ دێ و کولفەتەکە ئەسلزادە چاوا لازمە زارێ وێ خوەیی دکە، فرقیێ ناکە ئۆرتێ، ب فکرا من، ئیزنا وێ ژی هەیە خوە دیا وان زارا هەساب بکە، ئیلاهی وەختا زارۆ ئەوقاسی کەرەما دەستێ وێ دبینن، چقاس وێ دەستێ دیا خوە بدیتانا، وەختا ئەوە هەلا بچووکن و وێرا ئوسا تێنە گرێدانێ، چاوا داییکا خوەیە هەلالرا. گلی دەرهەقا کولفەتا ئەسلزادەدانە. هلبەت، هەر کەس نکارە ئوسا بکە.

ئەزێ نها وەرا سەرهاتیکێ بێژم و هوونێ خوەخوا بێنە باوەرکرنێ، وەکی نە هەموو دێمارینە، کو خرابن.

سەرهاتیا وی ها بوو.

ئەمە هەلا گوندێ مەیی بەرێدا بوون. گولا من، کوبارا من و کەرەمێ من هەلا بچووک بوون. هوون زانن، وەکی دیا وان مریە. گولپەری دێماریا وانە. نزانن؟ لێ راستیێ گولپەری دێماریا وانە. نافێ دیا وانە هەلال قازێ بوو. قازێ – قازا راست: یەکە چیلە – قەرقاشە پیبەدەن بوو، گاڤا وێدا دهات، مەری هەیر – هژمەکار بوو وێ و رێڤاچوویینێ بنهێرە. روحێ من و وێ قالبەکیدا بوو.

هەبوونا مە ژی پاک بوو، ئەم دەستتەنگ نیبوون. مە رند ئەبوورا خوە دکر، زارۆکێ مە ژی ساخ – سلامەت بوون، مینانی کولیلکا بێخەم خوەرا مەزن دبوون. شابوونا من و قازێ ژی ئەو بوون. دە، هوون زانن، ئەز چقاسی زارا حز دکم. قازێ هێ ژ من زەعفتر ژ وانا حز دکر. دبێن، خوەدێ دو کەرەما جیکی ناکە، راستە.

هەرسێ زارێ من هەلا بچووکە، بنبێژنگ بوون، گاڤا قەزیاکە گران هاتە سەرێ مالا مە. قازا کولفەتا من نشکێڤا نەخوەش کەت، چەند رۆژا شووندا، رەعمە روحێ دێ – باڤێ حازرابە، روحێ وێبە ژی، چوو رەهمەتێ...

قارانیا هەرسێ زارێ هوور کەتە ستووێ من. ئۆمد – ئێشانێ من ژی گونددا تونەبوون، وەکی بهاتانا مقاتی وان تفالێ من بوونا. راستە، دەر – جینارا کۆمەک

ددان من، هەی زارۆ خـوەیی دکـرن، لێ خـوەیکرنا خـەلقێ وێ چبـە، وەکی هـەرسێ کولیلکێ من نەچلمسن؟ و ئەو رۆژ ب رۆژ دچلمسین.

من ئەوقاسی قازێ حز دکر، وەکی پاشی مرنا وێ نەخوەست ژنەکە تەزە بینم. من قرار کر، وەکی گەرەکێ ئەز ب خوە زارێ خوە خوەیکم، مەزنکم. و من زارۆ خـوەیی دکرن، چ دکاربوو دکر، لێ رۆژ ب رۆژ ئەوانا پاشدا دچوون، عـەمرێ من ژی هـەمین نە تو عەمر بوو. من خێلە وەخت وا دەرباز کر، دیت، وەکی ها نابە.

دەر – جینار، قەوم – پسـمام ژی مندا کەتن، وەکی بزەوجم. هـەما بۆی خـاترێ زارا ژی مابە، منرا دگۆتن، تو گۆتی بزەوجی، وەکی یەک هەبە وانرا خوارنێ چێکە، کنجێ وان، سـەرێ وان بشـۆ. مـالا بێ کولـفـەت – خـرابەیە. من دی بۆشـە، ها نابە، ئەز نکارم زارا خـوەیکم. عەمرێ من ژی هـەمین نە تو عـەمر بوو. ئەز فکریم: "راسـتی ژی لازمە ئەز بزەوجم، یەکە شیـرهـەلال بینم، وەکی زارۆکێ من خوەیکە، مەزنکە". لێ گاڤا ناڤێ دێماریێ دهاتە سەر زارێ من، ئەز ژ قرارا خـوە پاشدا ڤەدکشیام: "ئاخر چقـاس پاکـبـە، دیسـا دێمـارییـە"، – ئەز دفکریم و هـەرتم مـن زەواجـا خـوە پاشـدا دێخست.

ئێپێجە وەخت کەتە ئۆرتێ. هالێ من، زارا نە تو هال بوو. ئەز چقاسی دچەرچریم، دقاجقجیم، وەکی وانا پاک خوەیکم، لێ دەوسا خوەیکرنا کولفەت نەدگرت. دە مێرێ چاوا کاربە شوخـول – ئەمەلـێ ژنێ بکە؟ یانێ نازکایا دەسـتێ مێر و ژنێ یەکە؟ ئەز گەلەکی فکریم، من رۆکر – پیڤا، خێرخاز کەتنە ئۆرتێ و ئەز دامە باوەرکرنێ، وەکی هـەما بۆنا بیـرانینا قـازێ، قـەدرێ وێ ژی مـابە، ئەز گۆتی عـەسـە بزەوجم، لێ یەکە شیرهـەلال بینم، وەکی زارێ وێ خوەیکە، مەزنکە. ئەز ڤێ ژی بێژم، وەکی گەلە تشت ژی مـێرا، باڤێ زارارا گرێدایە. دێمـاری چەعڤ ددە مـێرێ خـوە، وەکی ئەوی زارارا پاکـبـە، قـوربانبـە – حـەیرانبـە، نکارە بقـەومـە، وەکی دێمـاری ڤێ یەکـێرا هـەسـاب روونانێ. دە، یا من ژی، هـشێ من بۆنا زارا دچوو، روحێ من وێدەرێ بوو، کـیدەرێ وانا لنگێ خوە دادانین. خولەسـە، ئەز سـەرێ حازرا نەیێشـینم، ئەز زەوجیم. من ئەڤا گولپـەریـا ژنا خـوە ئانی. گولپـەری کو هـاتە مـالێ، تەئێ بـگۆتا روح بـەر من و زارادا هـات. راسـتە، سـفـتە زارۆ ڤـەدکشیـان، ئەوقـاسی خوە نەدسـپـارتنێ، لێ بەرە – بەرە

هـێن بوون. وەختـەكێ شـووندا ئۆرتا وان ئوسـا خـوەش بـوو، تەئێ بگۆتا دایكا وانە هـەلال هـەمـا ئەڤا ب خـوەیە. مـەری یا خـوەدێ بێژە گولپـەریێ ژی ئـەو مـینانی رۆنایا چەعقێ خـوە خوەیی دكرن، هـەر جارا دگۆت: "كـەرەم، كوبار، گـولێ"، هـەزار كـەرەم، كوبار، گولێ ژ دێڤ دبارین. وەعدەدا سـەرێ وان، كنجێ وان دشووشت، خوارنا وانا ددایێ. ئوسا وانرا هاتبوو گرێدانێ، ئوسا ژ وانا حز دكر، وەكی تە تو جارا نەدگۆت ئەو نە زارێ وێیە هـەلالن.

من كو ئەڤا یەكا بەر چـەعقێ خـوە دیت، پەرێ من تونەبـوون پێ بفریامـا. من خـوە گونەكار دكر: نە ئاخر سفتـە ئەز دلێ خـوەدا دفكریم ژنا دودا چڤاسـی ژی باشـبـە، دیسـا دێمـارییـە، وێ تمـێ زارا هلـێ، تەپـێ وێ سـەر سـەرە وانبـە، ئـەوێ كـوتایی – لێدایی بن، وێ وەعدەدا سـەرێ وان نەشـۆ، نانێ وان نەدێ. چڤاس ژی پاكبە، قـیزا خـەلقێیە، دلێ وێ سـەر زارا وێ نەیێشە. لێ دێماری ژی هـەیە، دێماری. ئەز راست وەرا بێژم، گونەكار بووم، وەكی وەختەكێ دەرهـەقا گولپەریێدا ئوسا دفكریم.

– لێ ئالیكیدا ژی تو گونەكار نینی، – یەكی ژ حازرا گۆت. – چمكی وەختا ناڤـە دێمـاریێ ددن، خـێنژ خـرابیێ، ئەرنووسـیێ و نەپاكـیێ تشـتـەكی مـایین نـایێ تەخمینكرنێ.

– تو راست دبێژی، – كامل گۆتێ. – ئاخر گەرە وەخت – وەعدە دەربازبە، ببینی و بێی بـاوەركـرنێ، پاشێ بێی سـەر فكرا كـوتاسـیێ. لێ فكرا كـوتاسـیێ ئەو بوو، وەكی گولپەریێ دەوسا دیا وان گرتبوو.

زارا ژێرا دگۆت "دایێ". ئەوانا نزان بوون، وەكی گـولپـەری داییكا وانا هـەلال نینە، لێ دێمـاریا وانە. و رۆژ ب رۆژ مینانی كولیلكا گول ڤـەددان، مەزن دبوون، تو خـەم و خیالەكە روحێ وانی تەمز تەڤ – هەڤدو نەدكر. دیسا ئەو بەختـەواریا بەرێ ڤەگەریا بوو مـالا مـە. ئەم زووڤا چووبوونە شـەهـەرێ نێزیك. هـەرسێ زارێ من ئیدی دچوونە مەكتەبێ، فەمبەر بوون، رند ژی هـێن دبوون.

رۆژەكێ ژی گولا من ژ مـەكتـەبێ ڤـەگـەریا مـالێ. مـەدە – مرووزێ وێ قـەت مـەریا خـوەش نەدهات. هـەتانی ئێڤارێ ئەوێ قـەت پاكی مـەرا خەبەر نەدا، پاری نان نەكرە دەڤێ خـوە و بەشـەرا وێ خـوەش نەبوو. ئەم چڤاسـی پێدا كـەتن – نەكـەتن، ئەوێ تو

تشتەک مەرا نەگۆت. لێ ئێڤارێ، وەختێ ئەمێ ئیدی بکەتانا ناڤا جیا، ئەوێ ئیدی خوە زەڤت نەکر، بوو ئیسکە – ئیسکا وێ گریا. ئەز و گولپەری گەلەکی پێدا کەتن، چکا چرا دگری. ئەو هەی دگریا و هەی ژی مەرا دگۆت، چاوا ئیرۆ ئەوێ و کورێ جینارێ مە – سڤک کرنە شەر و سڤک هلدایە ژێرا گۆتیە: "تویە ئێتیمی، تو دیا تەیە هەلال هەیە؟ گولپەری نە دیا تەیە، ئەوێ تو خاپاندی، ئەو دێماریا تەیە، دیا تە مریە". (سڤک کورێ گوندیێ مە بوو، مالا وان ژی هاتبوو شەهەر، دیسا جینارێ مە بوو). ئەوێ ها دگۆت، دگریا و مەرا ژی دگۆت، وەکی چرا مە هەتانی نها ئەو یەک ژێرا نەگۆتیە، ژێ ڤەشارتیە.

وەختا گولێ ها دگۆت و دگریا، گولپەری سپیچۆلەکی بووبوو، خوە زەڤت نەکر، ئەو ژی پێرا گریا. من تەخمین دکر، وەکی ئەو یەک بۆنا وێ دەردەکی چقاسی گرانە، چقاسی بەر خوە دکەڤە. زوور بووبوو چەعڤێ من و زارا دنهێری.

هەردو زارێد دنێ ژی ڤێ یەکێ هەسیان. من لێنهێری، وەکی وا ناڤە: من هلدا چاوا کو هەبوو، ئوسا یەک ب یەک وانرا گلی کر.

پاشی ڤێ یەکێ ئەوانا ئیدی خوە ژ گولپەریێ دوور دگرتن، ئاڤەکە سار ئۆرتا وانرا دەرباز بووبوو. زارا ئیدی گورا گولپەریێ نەدکرن، لێ هلدهاتن، قەستیکا هێرسا وێ رادکرن. لێ گولپەریێ دیسا مینانی بەرێ ئەو رۆنایا چەعڤێ خوەرا خوەی دکرن و نیشان نەددا، وەکی ڤێ گوهاستنا زارا تەخمین دکە.

رۆژەکێ ژی کەرەم نەخوەش کەت. نیڤێ روحێ گولپەریێ پێرا چوو، قەت دەقەکێ تەرکا کەرەم نەددا، ژ کێلەکا جیێ وی رانەدبوو، هێسر ژ چەعڤا زیا نەدبوون. ئاخر گولپەریێ زەعف ژ کەرەم حز دکر. مە دکر – نەدکر، پێ نکاربوو ژ کێلەکا جیێ کەرەم راکرا. ئەڤا عەڤدلێ من ژی دێستدا بوو. عەڤدلە مالدا هیشتبوو و هاتبوو نەخوەشخانێ. دقەومی، وەکی ئەوێ پشتگرێدایی چەعڤێ خوە نەددا هەڤ، هەتانی سبێ ژ جیێ کەرەم دوورنەدکەت. نەخوەشخانێدا دوو – دەرمان دانە کەرەم، لێ کرن – نەکرن، چارە پێ نەدبوو. دۆخترا گۆت خوونا وی کێمە، لازمە خوونێ بدنە وی، بێی وێ یەکێ ئەو پاک نابە. خوونا مە هلدان، لێنهێرین. هەر تەنێ خوونا گولپەریێ مینانی یا کەرەم بوو.

گولپەریێ پێرا - پێرا چڤاس لازم بوو خوونا خوە دا کەرەم. چەندەکی شووندا کەرەمێ من پاک بوو. شایی بکەڤە ڤاپیێ وە ژی، کەتە مالا مە ژی.

گولێ و کوبارێ ئەڤ یەک بەر چەعڤێ خوە دیتن، فەم کرن، وەکی دێماریا وان چڤاسی سەر وان شەوتیە، وەکی ئەو نە دێمارییە، لێ دیا وانە هەلالە. هێژا وانا تێ دەرخست، وەکی چڤاس رند نەکرنە، گاڤا هێرسا دیا خوە راکرنە، گورا وێ نەکرنە، دەرهەڤا وێدا خراب فکرینە.

وێ رۆژێ شووندا دیسا ئۆرتا وان و گولپەریێ ئوسا خوەش بوو، چاوا بەرێ بوو. تە ترێ گولپەری دایکا وانە هەلالە، ئەو ژی ئەولەدێ وێنە. دڤەومی ئەوێ سەرتی عەڤدلە دکر، لێ گلیکی سار وانرا نەدگۆت. وان ژی ئالی دێ دکرن، هەر جارا دگۆتن "دایێ"، هەزار "دایێ" دەڤێ وان دکەت. نها ژی ئەم هاتنە ڤی گوندی و هوون هەر تشتی بەر چەعڤێ خوە دبینن. کێ وێ بێژە، وەکی گولپەری دێمارییە؟ ئا، گلیێ من ژی دەرهەڤا کولفەتا هادانە...

راستیێ ژی هەتانی وێ رۆژێ مە ترێ گولپەری دایکا وان زارایە هەلالە. مە جارەکێ تەخمین نەکربوو، وەکی فرڤیکە بچووک تێکە ئۆرتا عەڤدلێ خوە و وان هەرسێکێ مایین. و ئەم عەجێبمایی مان، گاڤا پێ هەسیان، وەکی ئەو دێمارییە.

س١٩٦٢, - ئا

وێ شەڤێ...

رادیۆیێدا دەنگێ زورنا دژمن، دەنگێ ئالتنداریا وی دەنگێ ئازابوونا جمعەتا من دخەنقاند. دژمن ئالتنداریا خوە ددا کڤشێ. رادیۆیێدا دەنگێ هەیتەهۆلا دژمن دهات. لێ جمعەتا منە دەر ڤێ جارە ژی، پاشی شەرکاریا گەلەک سالارا دیسا بەر تەندوورا سار روونشت و نەگهیشتە تو مەرەمی...

دلێ من تەموول نەکر. من رادیۆ تەمراند. دەنگێ زورنا دژمن هەلا ل بەر گوهێ من بوو و یازیا ملەتێ منی دەری زێراندی تابەتی نەددا من.

خێلەکە خورت ژ شەڤێ چووبوو. ئەز زوودا کەتبووم ناڤا جیا، لێ خەو ل من تەقسی بوو. هەزار و یەک فکر سەرێ منرا دەرباز دبوون، مەژووێ منی وەستیایی بووبوو مەیدانا شەرێ وان و خەو نەدکەتە چەعڤێ من. چقاسی من چەعڤێ خوە دگرتن، دخوەست ناڤا وان خەم – خیالا، فکر – متالا دەرێم و چەعڤێ من هەرە سەر هەڤ، لێ ئەو مینانی ئەدووا ژ من دوورنەدکەتن و خەوا من ژی نەدهات.

نشکێڤا بوو زنگینا زەنگلێ تێلێ. ئەز لەز ژ ناڤا جیێ خوە رابووم و بەرب تێلێ چووم. من تەتکا وێ هلدا.

– ئاللۆ، ئاللۆ!

لێ تو دەنگ و هس تونەبوو.

– ئاللۆ، ئاللۆ!

دیسا گۆتما من بێ جاب ما. و ئەو بوو من تەتکا تێلێ دانیا، گاڤا وی سەرە تێلێدا سەوتا کلامەکە کوردی من تەسەلە بوو. دەنگێ ئەیشیشانا دەنگبێژ بوو، کلاما "سالهۆ" دسترا.

... سالا ئیسال بەرێ سالهێ کورمال دانە کەلا دیاربەکرێ،

سەد و یەک سال گونە دانێ.

....

ئەزێ سالهێ خوه ژ کەلا دیاربەکرێ زۆر دەرینم.

ئەڤا کلاما زوو کوتا کر. دەستب "گدی لۆ – لۆ" کر. وێ شەڤێ کوبرا وێ دها خوەش بوو، دەنگێ وێ ئوسا نازک بوو، وەکی من خوه بیر کر، دنیا، فکر – متاله بیر کرن و بوومە دیلێ وێ و کوبرێ، دیلێ دەنگ و سەدا وێ.

ئێپێجەیی سترا، ئەز ژ کوبرا وێ قەت تێر نەدبووم. من دخوەست هەتانی سبێ تەتکا تێلێ بەر گوهێ منبە و ئەز وی دەنگی ببهێم. ئاخر وێ ئێڤارێ تێ بێژی ئەوێ ب دلەکی بریندار دسترا. نازکایێرا تەڤایی کین و ئینک ناڤا دەنگێ وێدا هەبوو. کلامێ وێ شکیات بوون، وەکی وێ ئێڤارێ دها قوبە دهاتنە بهیستنێ.

کلام چاوا نشکێڤا دەستپێ بووبوون، ئوسا ژی نشکێڤا هاتنە برینێ.

– ئاللۆ، ئاللۆ!

دەنگ ژ تەتکا تێلێ نەهات. و نشکێڤا بوو:

– توو، توو، توو...

تێل دانین. هەتانی نها ژی ئەز نزانم ئەو کیژان خێرخازێ من بوو، کو ب دل تەخمین کربوو، وەکی خەو ناکەڤە چەعڤێ من، و زانبوو، وەکی هەر تەنێ کلاما کوردی، پێ دەنگێ ئەیشیشانێ وێ خەمێ دلێ منە وێ شەڤێ بدە رەڤاندنێ. دبە ئەوی ژی دەنگێ زورنا دژمن بهیستبوو و هالێ من تەخمین کربوو.

کلاما کوردی، دەنگێ ئەیشیشانێ بوونە جۆلانگا مەژووێ منی وەستیایی، ئەز وێ شەڤێ ئوسا رەهەت رازام، چاوا زارۆتیێدا شەڤێ باهارا بێخەم رادزام و سبێ داییکا من دکر – نەدکر ئەز ژ خەوێ هشیار نەدبووم.

س. ١٩٧٥ – L

بۆنا بیرانینا عەتارێ شەرۆیی رەهمەتی

"برا پارا شێرا گەلەکبە"

جڤاتا سێکسیا نڤیسکارێد کوردا بوو. شاییر، نڤیسکار، خوەندکار، وەکیلێد ئینتێلیگێنسیایە مایین بەرەڤ بووبوون. جاهل دها گەلەک بوون. ئێڤاریا شێرا بوو. گەلەکا شێرێد خوە خوەندن. سرێ گهیشتە عەتارێ شەرۆ ژی. ئەوی دەست کرە بەریا خوە، چەند پەر کاخازێ قاتکری دەرخستن، ڤەکرن، ب دەستا شمشات کرن، بەربری سەدر بوو و گۆتێ:

– ئیزن هەیە، وەکی دیکتۆرێ خەبەردانێ کوردی ڤان شێرێد منە تەزەنڤیسی بخوونە؟

حازر کەنیان، سەدر ژی بەشەرخوەش بوو و گۆتێ:

– چما، عەتار، تو نکاری شێرێد خوە بخوونی یانێ چەعڤێ تە رند نابینن؟

– چرا نکارم بخوونم؟ – عەتار گۆتێ. – من نڤیسینە، ئەز نکارم بخوونم؟ دکارم، شکر، ئیشقا چەعڤێ من ژی هەلا جیێ خوەیە. لێ وەختا دیکتۆر دخوونە، ئەو دها خوەش تێنە بهیستنێ. یا دودا ژی – وەختا ئەو بخوونە، ئەزێ هەو زانبم، ئەو ب رادیۆیێ تێنە خوەندنێ.

خولەسە، دیکتۆر دەستپێ کر شێر خوەندن. عەتار زوور بووبوو لێدنهێری، چەعڤێ ویدا تژی شابوون بوو، نکاربوو جیێ خوەدا رەهەت روونێ. دیکتۆر شێر خوەندن، کوتا کرن. حازرا کێم دەستێ خوە ل هەڤ خستن. عەتار لەز ژ جیێ خوە رابوو و گۆتە سەدر:

– ئەز هیڤی دکم، ئیزنێ بدی، کەلا دلێ من رابوویە، ئەز دخوەزم ڤێ ئێڤارێ جامێرێ روونشتیرا کلامەکێ، دودا بێژم.

و هیڤیا جابا سەدر نەما، بن دەنگێ کەنێ حازرادا هلکشیا سەر دکێ، کورسیک

پێشدا کشاند، روونشت، پاپاخێ خوه قۆتکر، بەرێ خوه حازرادا کر، دەستێ خوه دا بەر پەلەگوها خوه و ب دەنگەکی کەتی نەرم دەستپێ کر:

گوندی – مالینۆ،

بێریڤانێ گوندێ مە دودونە...

ئێپێجەیی سترا. وەختا کوتا کر، حازرا گومرەھ دەستێ خوه ل هەڤ خستن.

– برا نیڤێ ڤان دەستلهەڤخستنا ببە پارا شێرێد منە خوەندی، – گۆت، بن دەنگێ کەن و دەستلهەڤخستنێد حازرایە دھا گومرەھدا ژ دکێ پەیا بوو.

– دێمەک، پارا شێرا ئەڤ دەستلهەڤخستنێد وەیە ئاخریێنە، نە؟ – رێڤا گۆت و هات جیێ خوەدا روونشت.

شێرێد ست ئوو... کلووچ

عەتارێ شەرۆ تمێ شێرێد خوه دکرنە پاکێتێ و ب پۆشتێ رێداکسیایێرا دشاندن. چەند رۆژ دەرباز دبوون، دهات پێ بهەسە، چکا یازیا شێرێد وی چاوا هاتیە قرارکرنێ.

پاپاخی سێری، ب بەشەرەکە خوەش دهات، سلاڤ ددا حازرا، کێف – هالێ وان دپرسی، پاشێ دچوو جەم سەروێرێ پارا کوولتووراێ و لیتێراتووراێ کارلێنێ چاچانی. پاپاخێ خوه دەرنەدخست، کورسیک هلدانی، کێلەکێ روودنشت. سفتە قەستیکا هێرسا خوه رادکر.

– تە قە چ ئانیە سەرە شێرێ من؟ – ژێ دپرسی، بەشەرەکە نازک سەر دێمێ وی دهاتە کڤشێ. پرسکرن و بەشەرا وی قە ئوویمیشی هەڤدو نەدبوون.

کارلێن پاپکە دەردخست، شێرێد وی ددان بەر خوه، هەڤەکی خوه کەر دکر، پاشێ ب کەن بەر خوەدا دگۆتێ:

– ئاپێ عەتار، ئاخر شێرێد تە ستن.

هەرتم ها جاب ددا. عەتار هەڤەکی هێرسا خوه رادکر، لێ تەنێ چەند دەقا. تو جارا نەدخەییدی، رادبوو، لاقردیک – دودوێ خوه دکرن و ب دەڤێ کەن دەردکەت، دچوو.

جارەکێ ژی هات. هەر تشت مینانی هەرجار هاتە وەکلاندنێ.

– ئاخر، ئاپێ عەتار، شێرێد تە گەلەکی ستن، – کارلێن گۆتێ.

– لۆ مالاڤاۆ، دە وەکی زانی ستن، کلووچەکی رند هلدە، ناڤکەڤە، بشدینە، لێ تو ڤرا چ پێشەیی؟ – گۆت و بن سمێلاڤا کەنیا. – تو بسەکنە، ئەزێ ئوسا بشدینم، وەکی بکی – نەکی سەرەدەریێ ژێ دەرناخی.

لێ چەندەکی شووندا دیسا پاکێتەکە شێرێد عەتارە تەزە سەر مەدا هات. کارلێن خوەند، کەنیا و سەرە خوە هەژاند. بن هەر شێرەکێدا شکلێ کلووچەکی لێکربوو.

شێرێد زار

دەوەتەکێدا لاوکەکی تلڤیسێ چەند شێرێد ساتیریێیە دەلال ئەزبەری گۆتن. گاڤا مە خوەست پێ زانبن، وەکی کێ ئەو شێر نڤیسینە، وی لاوکی گۆتە مە، کو ئەو شێرێد عەتارێ شەرۆنە.

ئەز عەجێبمایی مام، وەکی چاوا هەتانی نها من ئەو شێر نەخوەندنە.

وەختا ئەم ڤەگەریان و شەهەردا راستی عەتار هاتم، من دەرهەڤا وان شێرادا ژێ پرسی.

– ئەرێ، لێ چاوا، ئەو شێرێد منن، – ئەوی گۆت.

– لێ تو چرا وانا نادی نەشرکرنێ؟ – من ژێ پرسی.

– نە ئاخر ئەو نایێنە نڤیسارێ، – عەتار جاب دا. – من ب زارکی ئەو ئەفراندنە و سەر چەند شایا گۆتنە، نها ژی ناڤا جمعەتێدا بەلا بوونە. راستیێ، پێشیێ ئەوقاس ژی رند نیبوون. دە، تو زانی، جمعەتە، تشتەکی کو لێ خوەش بێ، هلتینە شمشات دکە، هەل دکە، تشتێ زێدە وێدا داڤێژە، تشتێ کێم تام دکە. خولەسە، تینە قەدەما. ئەز نکارم وانا ئوسا بنڤیسم، دها راست نایێنە نڤیسارێ، چمکی وەختا دجێربینم وانا بنڤیسم، گەلەکی ست، سادە دەرتێن. دبە کوبر و کەمالا وان ژی هەما ناڤا وێ یەکێدانە، وەکی تەسلیمی قانوونێد نڤیسارێ نەبوونە، خوەرا ب تەبیەتی "مەزن بوونە"، بەیانینە، نەهاتنە کەدیکرنێ. هەر تشتێ نەکەدیکری خوەشە.

"ئاخ، بزن، بزن"

مە زانبوو، وەکی هەلا سالێد ٣٠ – دا عەتارێ شەرۆ ئورڤێ تفاقا نڤیسکارا بوویە، لێ پاشێ ژێ دەر مایە. گاڤا مە دەرهەقا ڤێ یەکێدا ژێ دپرسی، ڤەدپەشری، بن سمێلاڤا دکەنیا و دگۆت:

– بزنێ ئەز ژ تفاقا نڤیسکارا دەرخستم.

و گلی دکر، وەکی ئەو یەک چاوا قەومیە.

– وی چاخی مالا مە کەنارێ باژێر دما: ئیزنا باژارڤانێ ئوسا هەبوو، وەکی هەیوین خوەیکن. مە ژی چەند پەز و بزن خوەیی دکرن. دە، مالا مە گران بوو، زارۆکێ مە گەلەک بوون، بێی شیر – قاتخ نکاربوون یۆلە بچوونا.

بلێتا منە تفاقێ ناڤا کاخازێ منە نڤیساردا هوندورێ قوتییێدا بوو. دە هوون زانن مالا مە ژی مالەکە بێپەرگالە. رۆژەکێ کولفەتا من دەرێ قوتیێ بیر دکە ڤەکری دهێلە. بزن دکەڤە هوندور، نانێ سەر تەختە دخوە. قیما وێ بێخوەیێ ڤێ یەکێ نایێ، خوە دگهینە قوتیێ. بلێتێ و چەند شێرێد من دجوو. چاوا شێر بوون، چاوا شێر بوون! هەتانی نەفەرێ مالە خوە پێرا دگهین، ئەو بلێتێ و شێرا ئوسا دجوو، وەکی بەراتا وان ژی ناهێلە.

ئەزیدی پەی ستەندنا بلێتا تەزە نەچووم. وێ رۆژێدا ب مێخانیکی ژ تفاقا نڤیسکارا دەر مام. ب چ چەرچەرێ ئەز کەتمە ناڤا تفاقێ، بزنێ ب دەڤەکی ئەز ژ تفاقا نڤیسکارا دەرخستم، – دگۆت و خوەش – خوەش دکەنیا. – چاوا تێ کڤشێ، کریتیکێ منی لاپی بەرک بزنا کەڤەر بوو.

دەوسا پاشخەبەرێ

ئەمە جاهل بوون، ئەمە خوونگەرم و قافسەقەت بوون. وەختا دکەتە چەمێ، مە بەر تو تشتەکی نەدنهێری، چەپ – راست دشەلپاندێ.

جڤاتەکە سێکسیا نڤیسکارێد کورادا شێر و پۆیێمێد عەتارێ شەرۆیە تەزەنڤیسی ئەنەنە دکرن. گەلەکا خەبەردان، فکرێد جورە – جوورە هاتنە گۆتنێ.

من ژی خەبەردا و ئەو ئەفراندنێد وی گەلەک بەرک کریتیک کرن، گەلە گلیێ زێدە

گۆتن، کو نه جاییزی وی بوون. شوخول گههیشته وێ دەرەجێ، وەکی مه، چەند هەڤالا، وێ ئێڤارێ تێرمینا "ئەتاریزم" دا خەباتێ ب فکرا پریمیتیڤیزمێ.

وەختا من خەبەردانا خوه کوتا کر و ئەز روونشتم، من بن چەعڤارا ئەتێر نهێری. ئەوی ژی من نهێری و گاڤا دیت ئەز وی دنهێرم، ب بەشەرەکه خوەش تلیا خوه سەر مندا هەژاند. ئەز فکریم: عەتارێ خەبەردانا خوەیه جابداییندا عەسە مینانی من تووژ جابا من بده و وێ مینانی چەند لاوکێ مه ئیدی ڤرهادا منرا خەبەر نادە.

خولەسە، گلی دانە عەتار. رابوو، جارەکێ، دودا هەڤالا نهێری، پاشێ خەبەردا و مینانی خوه هەرجار هەر تشت ب لاقردی دا دەربازکرنێ. تو گلیکی سار دەرهەقا مه یەکیدا نەگۆت، ب حزکرن ناڤه مه ددا و خوەشیێ خوه مه دکر.

ئێڤاری کوتا بوو، ئەم دەرکەتن. من ترێ وێ رۆژێ من زنێکاری کریه، ئەوقاسی بەر خوه دکەتم. من گەلەکی دخوەست، وەکی ئەوی سەرت دەرهەقا مندا خەبەردا، چەند گلیێ تووژ منرا بگۆتانا، دلێ من رەهەت بوویا. لێ وەختا ئەوی جابا من نەدا، هەلا سەردا ژی ئوسا ب حزکرن دەرهەقا مندا خەبەردا، ئەڤا یەکا گەلەکی من کەدەر هات. و وێ رۆژێدا ئالیێ ئیسافیدا ئەز بوومه دەینداریێ عەتارێ شەرۆ، مینانی تشتەکی بەر وی روورەش مام.

چ گاڤا راستی من بهاتا، شەرما من سەرە خوه دکره بەر خوه، لێ ئەوی ب حزکرن منرا خەبەردا، من شا دبوو. و من قرار کر چ جوورەیی ژی مابە، رۆژەکێ ئەز گۆتی بن دەینێ عەتارێ شەرۆ دەرێم. ئەو رۆژ زووترەکێ پێرا گههیشت. ٧٠ – سالیا بوویینا عەتارێ شەرۆ تەمام دبوو. ب حزکرن ئەز قاییل بووم، وەکی دەرهەقا وێ هۆبێلیانا ویدا دۆکلادێ بخوونم. ئێپێجەیی چەرچریم و چقاس هەرەکەتێ من هەبوو ژ تەبیێ ئۆبیێکتیڤیێ من خوەست خەبەرەکه گەرم بێژم هۆبێلیاریێ مەیی حزکریرا. راستیێ، نزانم، ئەو یەک چقاسی منرا ل هەڤ هات، هەر تەنێ پاشی ئێڤاریێ، کو سەرا ئاکادێمیا رێسپووبلیکاییێیه ئوڵادا دەرباز بوو، نێزیکی من بوو و ئەنیا من راموسا. ئەڤا هەقداییینا منه لاپه مەزن بوو.

– تو زانی، ئاپێ عەتار، ب ڤێ یەکێڤا من خوەست دەینێ خوەیی چەند سالا پێشدا بدم، – من ب لاقردی گۆتێ.

– دەینێ چ؟ – ب عەجێبمایی پرسی.

من جڤاتا سێکسیایێ ئانی بیرێ. کەنیا، کەنیا، دەستێ خوە ل پشتا من خست و گۆت:

– لێ مالا تە ئاڤابوویی، تە چ کر، وەکی بوویی دەینداریێ من؟ گلیک بوو فکرا تەرا دەرباز بوو تە گۆت. گۆتی ئەز بۆنا وێ یەکێ ژ تە بخەیدیاما؟ شەرمە، شەرمە، ئەم برێ هەڤن.

قەستیکا تەمامیا خەبەردانەکێرا دگۆت "گلیک" و ب وێ یەکێ دخوەست دلێ من بکرە. ئەوی ٧٠ سالی بوو، ئەز دەوسا نەڤیێ وی دهاتم، لێ فرقی نەدکر ئۆرتێ و دگۆت "ئەم برێ هەڤن". ئا عەتاری ها بوو، هەرتم سادە، ب مەرڤایی، جامەری...

نها ژی ئەز خوە بەر بیرانینا وی دیسا دەیندار هەساب دکم. گەلۆ ئەڤ بیرانینێد بچووک وی دەینی هەڤەکی سڤک بکن؟ ئەز نزانم، لێ نها من گەلەکی دخوەست، وەکی رۆژا رۆژدا ئالیێ ئیسافیدا ئەز بەر عەتاریێ شەرۆیی رەهمەتی دەیندار نیبووما.

س. ١٩٧٦ – ل

شوخولێ منی پێشین

(قسا سلێستچی)

من تەزە ئوونیڤێرسیتێت کوتا کربوو. ئەو دو مەهـ نیڤ بوو، وەکی ئەز چووبووم نەهیێدا دخەبتیم. دە، سلێستچیێ جاهلی، خام، کو جیرا نەناسە، بنەلیا ناس ناکە، وێ چ بکە؟ من دەستپێ کر ناسیا خوە دا نەهیێ، مەریارا بوومە ناس. چەندەک دەرباز بوو. رۆژەکێ ژی پرۆکوورۆر گازی من کر و گۆت:

– ئەڤا سێ مەهە، وەکی نەهیێدا گونەکاری هاتیە کرنێ، لێ هەتانی نها ژی هەلا نەهاتیە ڤەکرنێ. هانێ ڤی شوخولی هلدە، پێرا ببە ناس و پێڤا مژوولبە.

من شوخول هلدا و پێرا بوومە ناس. قنیاتێ شوخول گەلەکی کێم بوون و، چاوا دبێژن، من گۆتی هەر تشت سفتەدا دەستپێکرا.

قەوماندن ها بووبوو.

شەڤ سەحەتا ۱۱ – ا تاخبوورەکە ئەسکەریێ رێدا دچە. ئاڤتۆئاژۆیێ ئاڤتۆماشینا پێشن دبینە، وەکی مەرڤەکی ب کنجێ باژارڤانیێ کێلەکا رێدا کەتیە. ئاڤتۆماشینە پێرا – پێرا دسەکن و لێدنهێرن. دینا خوە ددنێ، وەکی نە مریە، دەست خوەدا دکن ئاڤتۆماشینێ و تینن نەخوەشخانا مەرکەزا نەهیێ. قوماندار عەمر دکە، وەکی ئەسکەر جیێ گونەکاری لێ بوویە رند خوەیکن هەتانی میلیسیا تێ، ب خوە ژی دچە ئەلامەتیێ ددە میلیسیایێ. میلیسیا پێرا – پێرا دچە جیێ گونەکاری لێ بوویە و چ لازمە دکە. جیێ قەوماندنێدا عەیان دبە، وەکی تەنێ رێچا ئاڤتۆماشینێ تێ کڤشێ. ئەو ژی رێچا تەکەرا ئاڤتۆماشینا "ئوواز" بوویە. وەکی دنێ تو تشتەکی نابینن و ڤەدگەرن تێنە مەرکەزا نەهیێ.

مێرکێ بریندار ژی هەمین نەخوەشخانیێدا بوویە. راستە، مێرکی بریندار بوویە، لێ نکاربوویە خەبەردە. پاشی سێ سەهەتا مێرک دمرە. و ئوسا ژی نکاربوویە تشتەکی بێژە سلێستچیا. عەیان دبە، وەکی کوشتی مەمەدێ مەمەد – بنەلیێ

گوندەکی نەهێیە. زەوجیە، زارێ وی هەنە. وێ رۆژێ چەند دەست کنجێ زارا کرینە، کریە تۆرپەکی. ئاکتا دەرهەڤا وان کنجادا ناڤا شوخولدا بوو. خێنژ ڤان چەند مەلوومەتیێ دەرهەڤا کوشتی و تەکەرێ ئاڤتۆماشینێدا تو تشتەکی مایین شوخولدا تونەبوو. و شوخول ڤی هالدا سپارتنە من.

ئەز گەلەکی سەر شوخولدا فکریم، رێ و مەجالێد ڤەکرنا وان گەریام. من گۆتی بەرێ ئەولن عەیانکرا، چکا مەمەد سەهەتێ عەمرێ خوەیە کوتاسیێدا تەڤی کێ بوویە، کودا چوویە، شەڤ سەهەتا ١١ – ا چ شوخولێ وی واندەرا هەبوویە، ئیلاهی وەختا جیێ کوشتنێ وەکە ٥٠٠ – ٦٠٠ مێتری ژ گوندێ وان، وەکە ٤ کم ژی ژ مەرکەزا نەهیێ دوورە؟

ب پرس – پرسیارا من هەڤالێ وی دیت. ناڤێ هەڤالێ وی ئاباس بوو. ئەو و ئاباس تەڤایی چوونە بەر پێز.

من ژ ئاباس پرس کر:

– تو چاوا مەمەد ناس دکی؟

– ئەو پار هاتە گوندێ مە و چوو بەر پەزێ گوندیا. ئەز ژی دچووم بەر پەزێ سۆڤخۆزێ. مە وی چاخیدا هەڤدو ناس کر و ئۆرتا مە گەلەکی خوەش بوو.

– تە وێ رۆژێ مەمەد دیت؟

– بەلێ، من دیت. ئەزی چۆلێ بووم، ئەو هات، وەکی هەرە گوندێ مە. ئەز و وی تەڤایی روونشتن، مە ئێپێجەیی خەبەردا. پاشێ رابوو منرا گۆت، وەکی گونددا چەند مالا هەقێ وی نەدانە، دچە هەقێ خوە بەرەڤکە. مە خاترێ خوە ژ هەڤدو خوەست و ئەو بەرب گوند چوو، ئەز ژی چووم گهیشتم کەریێ پێز.

– وەختا وە روونشت خەبەردا، تە تەخمین نەکر، وەکی ئەوی کێفخوەشە یانێ نا؟

– نا، من تەخمین نەکر، تو بین ژێ نەدهات، خوە شاش نەدکر. ب تەخمینا من، ئەوی ڤەنەخواربوو.

– گوندێ وەدا، خێنژ تە، ناسێ وییە نێزیک کینە، ئەو دکارە هەرە مالا کێ؟

– وێ هەرە مالا ئەسلان. ئۆرتا وی و ئەسلان گەلەکی خوەش بوو. نکارە بڤەومە ئەو هەرە گوندێ مە و نەچە مالا ئەسلان.

ئەز چوومە گوندێ وان. من ئەسلان دیت و ژێ پرسی:

– وێ رۆژێ تە مەمەد دیتیە؟

– بەلێ، من دیتیە. چاوا مەمەد بێ گوندێ مە، من نەڤینە، ڤەگەرە هەرە، ڤە تشتێ ئوسا دڤە؟ ئەم زوودا هەڤدو ناس دکن. مە گەلەکی هەڤدو حز دکر. ئەز کۆربم بۆنا مەمەد. چ گاڤا دکەڤە بیرا من، دلێ من، دووری زارا، قول دبە. – ئەسلان هەڤەکی خوە کەر کر، پاشێ سەردا زێدە کر. – ڤە تشتێ ئوسا دبوو، مەمەد بێ گوندێ مە و نەیێ مالا مە؟ یانێ ژی ئەز هەرم گوندێ وان و نەچم مالا وان؟ ئاخر مە گەلەکی هەڤدو حز دکر.

ئەسلان ئاخینەکە کوور راهشت و خوە کەر کر. من رند دینا خوە دا ئەسلان. بەژنێدا یەکی کنی ناڤملفرەیە. یاشێ خوەدا ٣٠ – ٣٢ سالی ئانجاخ هەبە. پۆرێ وی کوریشکن، چەعڤێ وی سووتن. هەلا نەهیێدا منرا گۆتبوون، وەکی مەرڤەکی نانداره، زوو نێزیکی مەریا دبە، گەلەکی حز دکە مەریێ کەسیبرا هەڤالتیێ بکە.

– ئاخر ئەڤا چەند مەهە ئەڤا ڤەتلا بوویە، چرا هەتانی نها شوخول ڤەنەبوویە؟ – ئەسلان ژ من پرسی و من تەخمین کر، وەکی بۆنا کوشتنا مەمەد گەلەکی بەر خوە دکەڤە.

– دە ئەم ژی دخەبتن، وەکی وی شوخولی ڤەکن، – من گۆتێ. – بۆنا وێ یەکێ هوون ژی گۆتی کۆمەکێ بدنە مە.

– ئەز حازرم، چ کو ژ دەستێ من بێ، کۆمەکێ بدمە وە، وەکی ئەڤ نەهەقی بێ ڤەکرنێ، گونەکار جەزێ خوە بستینە.

– مەمەد هاتبوو گوندێ وە چ؟

– هاتبوو هەقێ خوە تۆپکە.

– گشک تۆپ کر؟

– نا، ئەوی منرا گۆ، وەکی وێ جارەکە مایین ژی بێ، چمکی چەند مالا هەقێ وی نەدانە.

– هوون گەلەکی جەم هەڤ مان؟

– وەکە دو – سێ سەهەتا. ئەم هەلا تەڤایی چوونە مال.

– وه مالدا چی کر؟

– مالدا وێ چ بکن؟ خوەدێ چ کربوو قسمەت، مە نانێ خوە خوار.

– ئیچکە پێرا هەبوو؟

– لێ بێ ئیچکێ دبە؟

– مەمەد گەلە ڤەخوار؟

– ئەز تەرا راست بێژم، ئۆرتا مەمەد و ئیچکێ خوەش بوو. ئەوی وێ رۆژێ مالا مەدا چەند فینجان ئاراق ڤەخوارن.

– ئەو کێفخوەش بوو؟

– بەلێ، کێفا وی ئێپێجەیی خوەش بوو.

– مالدا سەرە خوە دانەنی، رانەزا؟

– نا، من کر – نەکر نەما. گۆ ئەزێ هەرم، شوخولێ من هەیە.

– مالدا هوون هەردو تەنێ بوون؟

– نا، کولفەتا من ژی مالە بوو. خێنژ مە سێ جیناریێ مە ژی سەر تەختە حازر بوون.

– کی بوون؟ ناڤێ وان بێژی؟

ئەسلان ناڤە هەرسێکا ژی گۆت.

– تە ئەو تەنێ ڤەرێکر؟

– نا، ئەو هەرسێ جیناریێ مە ژی منرا دەرکەتن، لێ مەرا نەهاتن سەرە رێ.

– پاشێ چاوا بوو؟

– پاشی چووینا لاوکا ئەز و وی سەرە رێ سەکنین. ئەم وەکە دو سەهەتا مان. ئاڤتۆ تونەبوون. دە تو زانی گوندێ وان وەکە ٢٠ – ٢٥ کم ژ هەڤ دوورە. گوندێ مە ژی وەکە ٣ کم ژ ریا سەرەکە دەرە. گاڤا مە دیت ئاڤتۆ تونەنە، ئەز هەتانی پەرێ گوند پێرا چووم. لێ ئەوی ئیدی نەهیشت، وەکی ئەز پێرا هەرم هەتانی ریا سەرەکە، خاترێ خوە ژ من خوەست، ئەز ڤەگەراندم، لێ ب خوە ژی پەیا دا سەرە رێ، وەکی هەرە بگهیژە ریا سەرەکە.

– گەلەکی ڤەخواری بوو؟

– ڤەخواری بوو، لێ هشێ وی سەری بوو، نەدشەوشی.

– تو نزانی، وەختا چوو تشت دێستدا هەبوو یانێ نا؟

– چەند دەست کنج کری بوون و کربوون تۆرپەکی گرتبوو دەستێ خوە. ئەوی مالدا ئەو کنج نیشانی من دان و هەلا پرسی، گەلۆ رندن یانێ نا.

– یا پەرا، تو نزانی، پەرە جەم هەبوون یانێ نا؟

– ئاخر ئۆرتا من و مەمەد گەلەکی خوەش بوو. ئەوی تو تشت ژ من ڤەنەدشارت. وێ رۆژێ ژی ئەوی منرا گۆت، وەکی هاتیە هەقێ خوە بەرەڤ کریە. منرا گۆ ٢٠٠ مانات بەرەڤ کریە، وەکە ١٠٠ ماناتی ژی گۆتی بەرەڤکە.

ئەڤ پەرە ناڤا شوخولدا تونەبوون. پەرە چاوا بوونە، کێ بریە؟ ئەڤا پرسا هان هەلا عەیان نیبوو. ئەز فکریم، دبە دیتنا مەنیا ئوندابوونا ڤان پەرا ببە مەجالا سەرەکە بۆنا ڤەکرنا ڤی شوخولی.

– تو ئیدی چ دکاری سەر گۆتنا خوەدا زێدەکی؟

– گۆتنا من تونە. ئەگەر پرسێ تە هەنە، کەرەمکە، بدە، ئەزێ جابێ بدم.

– ڤێ گاڤە پرسێ من تونەنە، وەرە کەرەما خوە بن ڤان کاخازادا قۆلکە.

من کاخازێ شەدەتیا وی دانێ. ئەسلان ئەو قۆل کرن و پاشدا دانە من.

من و ئەسلان کلووبا گونددا خەبەر ددا. پاشی چووینا ئەسلان من گازی ژنا وی کر.

– کەنگێ مەمەد هاتە مالا وە؟

– نیڤرۆ بوو.

– تەنێ هات؟

– نا، ئەو، ئەسلان، سێ جینارێ مە تەڤ هاتنە مالە.

– مالدا وان چ دکر؟

– هەڤرا خەبەر ددان.

– چ خەبەر ددان؟

– گوهێ من نه سەر خەبەردانا وان بوو. من نان حازر دکر.

– مەمەد تمێ دهات مالا وە؟

– چ گاڤا لنگێ وی گوندێ مە کەتا، عەسە دهات مالێ. حزدکی ئەسلان نە مال بوویا ژی، دهات، زارۆ ددیتن، هەڤەکی روودنشت، پاشێ دچوو. ئەوی و ئەسلان گەلەکی هەڤدو حز دکرن.

– وێ رۆژێ تە چ دکر؟

– من نان حازر کر، دانی بەر وان و ئەز چوومە فێرمێ. ئەز چێلەکا ددۆشم.

– مەمەد کەنگێ ژ مالا وە چوو؟

– ئەز نزانم. هەتانی من چێلەک دۆتن، ئەز ڤەگەریام، ئەو ئیدی چووبوو. من ژی ژ ئەسلان نەپرسی، وەکی کەنگێ چوویە. وەختا ئەز ڤەگەریام، تەختەیی هەلا هلنەدایی بوو.

– وەختا تو ڤەگەریایی، ئەسلان کو بوو؟

– ئەسلان مالدا سەر دیڤانێ پالدا بوو، جینارێ مە ژی چووبوون. هەتانی من تەختە بەرەڤکر، تەعری ژی کەتە عەردێ. دە، پاییزا دەرەنگ بوو، رۆ زوو دچوو ئاڤا.

– تە زانبوو، وەکی مەمەدێ وێ رۆژێ بچوویا یانێ نا؟

– نا، من نزانبوو، نە ژی پرسکربوو. مەمەد ژی دەرهەڤا چوویینا خوە، مایینا خوەدا تو تشت نەگۆت.

– وەختا مەمەد هاتە مالا وە، دەستەڤالا بوو یانێ تشتەک دێستدا هەبوو؟

– تۆربەک دێستدا بوو. زارارا وەکە دو کیلۆگرام کۆنفێت کریبوو، کربوو تۆربە. وەختا دەرخست دا من، من دیت، وەکی چەند دەست کنجێ زارایە تەزەنە. منرا گۆت، وەکی بۆنا زارێ خوە کرینە.

– وەختا مەمەد کۆنفێت دانە تە، ئەسلان ورا بوو یانێ نا؟

– نا، ئەسلان نە ورا بوو. پاشێ ژی من بیر کر، وەکی ئەسلانرا بێژم، کو مەمەد کۆنفێت زارارا ئانینە. بێی گۆتنا من ژی ئەسلان زانبوو، وەکی مەمەد تو جارا دەستەڤالا سەر زارادا نایێ.

بەری وێ ئەسلان ژی منرا گۆتبوو، وەکی وەختا مەمەد دهاتە مالا وان، دەستەڤالا

سەر زارادا نەدهات، وانرا كۆنفێت، گالێت يانێ ژى ئێميش دانى.

من يەک – يەک وان هەرسێ جينارا ژى كر، ئانين كلووبێ و سلێستى كرن. هەرسێكا ژى گۆتن، وەكى تەڤايى هاتنە مالا ئەسلان، تەڤايى نان خوارنە، تەڤايى ژى ژ مالە دەركەتنە. وەختێ ژ مالە دەركەتنە، هەر يەک وان چوويە سەر شوخول – ئەمەلێ خوە. ئەسلان و مەمەد ژى بەرب رێ چوونە. ئەسلان چوويە، وەكى وى ڤەرێكە. خێنژ وێ يەكێ ئەو هاژ تو گلى – گۆتنێد ماين تونەنە.

دێمەک، تەنێ دايە سەرە رێ و بەرب ريا سەرەكە چوويە، وەكى ئاڤتۆماشينەكێ سياربە، هەرە گوندێ خوە. من زانبوو، وەكى وێدەرێ، ل رەخ ريا سەرەكە، بووفێتەک هەيە. فكرا منرا دەرباز بوو، كو دكارە چوبە بووفێتێ. وەختا چوبە بووفێتێ، نكارە بقەومە، وەكى بووفێتچى وى بير نەيينە.

ئەز چوومە بووفێتێ. كەسەک هوندوردا تونەبوو. من شكلێ مەمەد دەرخست، نيشان دايێ.

– تو ڤى مەرڤى ناس دكى؟ – من ژ بووفێتچى پرسى.

– بەلێ، – بووفێتچى گۆت. – گەلە جارا هاتيە ڤرا، تاسەک – دودو ڤەخوارنە، پاشێ لێدايە چوويە.

– ئۆرتا وى و ئيچكێ خوەش بوو؟

– ڤەدخوار، لێ نە ئەوقاس. زەعف – زەعف دو – سێ تاس ڤەخوارا.

– تو زانى چ هاتيە سەرە مەمەد؟

– چاوا نزانم، تەمامیا نەهيێ زانە ئەو كوشتنە و هەلا هەتانى نها شوخولێ كوشتنا وى نەهاتيە ڤەكرنێ.

– نايێ بيرا تە، وێ رۆژا قەزيا بوو مەمەد نەهاتە بووفێتێ؟

– رند تێ بيرا من، هەلا سبە زوو بوو، تەزە من دەرێ بووفێتێ ڤەكربوو، وەختا مەمەد دەردا هات.

– تەنێ بوو يانێ مەرى پێرا هەبوون؟

– تەنێ بوو.

– ديسا ئاراق ڤەخوار؟

– بەلێ، وەکە ٢٠٠ گرام ئاراق ڤەخوار.

– تشتەکی مایین نەکری؟

– کۆنفێت کرین و گۆت، وەکی وێ هەرە گوندێ ئەسلان، بۆنا زارێ وی دکرە.

– لێ وەختا ژ گوند ڤەگەریا، نەهات بووفێتێ؟

– نا، من ئیدی مەمەد نەدی.

– تو سەهەتا چەندا بووفێتێ داددی؟

– سەهەتا شەشا.

من دی، وەکی بووفێتچی راست دبێژە، چمکی مەمەد ئێڤارێ سەهەتا هەڤتا ژ گوند دەرکەتیە، هەتانی هاتیە گهیشتیە ڤێدەرێ، بووفێتە ئیدی دادایی بوویە.

ڤان پرس – پرسیارا چەتنایکە مایین ژی پێشدا ئانین. لازم بوو پێرا – پێرا بچووما جەم دۆختر، چمکی ڤانا گشکا یەکدەنگی دگۆتن، وەکی مەمەدی ڤەخواری بوویە، لێ فکرا دۆختریێدا نڤیسیبوون، وەکی وەختا جەندەک قەلاشتنە، نەهاتیە ئیزباتکرنێ، کو ئەوی ڤەخواری بوویە.

ئاکتا دۆختریێدا نڤیسیبوون، وەکی مرن پێشدا هاتیە رووێ شکەستنا هەستوێ کاتارا ستودا. وەختا ڤەکرن و لێنهێراندنا مەیت بەدەنا ویدا، جیێ خوارنا ویدا سپیرت تونەبوویە.

من ئەڤ ئاکتا دۆختریێ دانی بەر دۆختریێ سەرەکە و گۆتێ:

– من چقاس مەری سلێستی کرنە، گشک دبێژن، وەکی ئەوی وێ رۆژێ ڤەخواری بوویە. لێ ئاکتێدا ژی نڤیسینە، وەکی ڤەنەخواریبوویە. ئەم چاوا فەم بکن؟

دختر من نهێری، ڤەبەشری و گۆت:

– ژ گۆتنا تە تێ کڤشێ، وەکی مەمەد ئێڤارێ سەهەتا هەڤتا ژ گوند دەرکەتیە. گوندیا ژی ئوسا دگۆتن. نایێ ئیزباتکرنێ، وەکی ئەوی پاشی سەهەتا هەڤتا ئیچکە ڤەخواریە یانێ نا؟ مریە شەڤ سەهەتا دودا. ژ ڤەخوارنێ هەتانی مرنێ هەڤت سەهئەت دەرباز بوونە. مەیت سبەترێ سەهەتا دەها هاتیە قەلاشتنێ. ١٥ سەهەت دەرباز بوونە. سپیرت پاشی ڤەخوارنا شەش سەهەتا شووندا ب تەمامی دەربازی ناڤا خوونێ دبە و جیێ خوارنێدا تو تشتەک نامینە. دکارە بقەومە، وەکی فکرا

دۆختریێ دەرهەقا ڤەخوارنێدا راست نیبە، لێ تشتەک سەد سەلەفی راستە، ئەو ئەوقاسی کێفخوەش نیبوویە، وەکی بکەڤە، هەستووێ کاتارا ستووێ خوە بشکێنە. ئەو کوشتنە. ئەڤا ژ ئالیێ دۆختریێدا. لێ شوخولێ وە ژی هەما ئەوە، وەکی بدنە ئیزباتکرنێ، کو کوشتنە، کێ کوشتیە، بۆنا چ کوشتنە، – سەر ڤان خەبەرێ خوەیە ئاخریێ دۆختر کەنیا و دەستێ خوە ستووێ منرا بر. – وەختا لازمبە، دەرهەقا چ پرسێدا شکا تە هەبە، کەرەمکە وەرە بال من. ئەز هەرتم حازرم کۆمەکێ بدمە پسمامێ خوە.

راستە، کارا ڤان پرس – پرسیارا گەلەک بوو، لێ تو کۆمەک هەلا ڤێ گاڤێ نەددانە ڤەکرنا شوخول. تشتەک ژی منرا عەیان بوو. ئەو پەیا نەچوویە، ئاڤتۆماشینێ سیار بوویە، رێچا تەکەرێ وێ مینانی رێچا تەکەرێ ئاڤتۆماشینا "ئوواز" بوونە. لێ گەلۆ ئەو چاپ تەنێ چاپا تەکەرێ "ئوواز" – ئێیە؟

بۆنا جابا ڤێ پرسێ بستینم ئەز چووم جەم ئنژێنێرێ یەکتیا نەهیێیە تەزەکرنا تێخنیکا مالهەبوونا گوندیتیێ. ئینژێنێر هەڤالێ منی نێزیک بوو.

– تەکەرێ کیژان ئاڤتۆماشینێ "ئوواز" – ئێرا دبن یانێ ژی تەکەرێ "ئوواز" – ئێ کیژان ئاڤتۆماشینێرا دبن؟ – من ژێ پرسی.

– بەرایا تەکەرێ ئاڤتۆماشینێد ب دوروشما "ڤیلیس"، "ڤۆلگا" و "ئوواز" وەکە هەڤە، – ئەوی جابا من دا. – تەکەرێد وان ئاڤتۆماشینا هەڤدورا دبن، ئیلاهی تەکەرێد پێشن. زڤستانێ گەلەک ئوسا دکن بۆنا چووین – هاتن دها بێقەزیابە.

نەهیێدا ئێپێجە ئاڤتۆماشینێد "ڤیلیس"، "ڤۆلگا" و "ئوواز" هەبوون. ژ گشکا هندکتر "ئوواز" بوون. ئەو نەهیێدا ٥ هەب بوون. من تەسلیمی ئینسپێکتۆرێ گایی کر، کو بزانبە، بن کیژان ئاڤتۆماشینێدا ئەڤ تەکەرە هاتنە گوهاستنێ.

رۆژترا مایین ئەز چوومە گوندێ ئەسلان بۆنا پێ بهەسم، چکا وێ رۆژێ چ ئاڤتۆماشینێد "ڤیلیس"، "ڤۆلگا" و "ئوواز" دەرباز بوونە یانێ هاتنە وی گوندی و ڤەگەریانە.

گونددا تو کەسەکی تو تشتەکی پاک منرا نەگۆت. ئەز زڤریم بووفێتا سەر رێ. من ژ بووفێتچی پرسی:

– گەلۆ وێ رۆژێ وێ رێرا بەرب وی گوندی ئاڤتۆماشینێد ب وان دوروشما چوونە یانێ نا؟

بووفێتچی گۆت:

– باش نایێ بیرا من، لێ چقاس کو ئەز تەخمین دکم، "ئوواز" – ئەکە کۆمەکداریا لەز بەرب وی گوندی چوو.

– نایێ بیرا تە چ وەخت بوو؟

– باوەر بکی سەهەت ٥ – ٦ هەبوو.

ئەز زڤریم، هاتم مەرکەزا نەهیێ. ئیدی دەرەنگ بوو، ئەز چوومە مالێ، نەچوومە میلیسیایێ. وی چاخی ئەز مێڤانخانێدا دمام. شەڤ ئەز گەلەکی سەر گۆتنا بووفێتچیکدا فکریم، لێ هەلا تشتەکی زەلال تونەبوو.

سبەترێ من ژ ئینسپەکتۆر پرسی، وەکی چکا چ کریە.

– من هەموو ماشینە نهێریە، – ئەوی گۆت. – تەک بن "ڤۆلگا" – کێدا تەکەرێ "ڤیلیس" – ئێ هەنە. ئەو ماشینا خوەخوەتیێیە. ئەز خوەیێ وێ رند ناس دکم، مەریکی هەمدێ خوەیە و قە ئاقلێ من نابرە، وەکی ئەو تشتێ ئوسا بکە.

لێ من گازی خوەیێ "ڤۆلگا" – ئێ کر، ئانین جەم خوە. مەریکی بەژنێدا ئۆرتە، عەمرێ خوەدا وەکە ٤٥ – ٥٠ سالی، دەمقەمەر، چەعڤنە گرە رەشە لێ دەردا هەت. ب هەمدێ خوە سەلام دا من و جیێ خوەدا سەکنی. من سەلەما وی وەگرت، تەگلیف کر روونێ و رند دینا خوە دایێ. دلێ خوەدا ئەزینسپێکتۆرا قاییل بووم، وەکی راستیێ ژی مەریکی ها نکارە گونەکاریکە ئوسایە مەزن بکە. لێ ئەز بۆرجدار بووم من ژێ بپرسیا. و من وی پرسی:

– وێ رۆژێ تو کیدەرێ بوویی، تە چ کریە؟

– نایێ بیرا من، ئەز نکارم بێژم، وەکی وێ رۆژێ ئەز کیدەرێ بوومە و من چ کریە. ئەز تە ددمە باوەرکرنێ، وەکی راست دبێژم، نایێ بیرا من وێ رۆژێ ئەز کیدەرێ بوومە و من چ کریە.

ئەوی ئەڤ گۆتنا خوە دوجار کر و ئوسا دلێ خوەیی ساخ گۆت، وەکی من سەد سەلەفی ژ گۆتنا وی باوەر کر.

– تو زانی، – من گۆتیێ، – وەکی وێ شەڤێ مەری ئاڤیتنە بن ئاڤتۆماشینێ. ئاڤتۆماشینا، کو وی مەری خستیە، تەکەرێ "ئوواز" – ئێ بندا بوونە. ڤێدەرێ ژی تەنێ بن ئاڤتۆماشینا تەدا تەکەرێ "ئوواز" – ئێ هەنە. تە دەرهەقا ڤێ یەکێدا چ بێژی؟

– ئەزێ چ بێژم؟ – ئەوی گۆتنا من وەکلاند و بەشەرخوەش بوو. – نەبی تو دفکری، وەکی من ئەو مەری ئاڤیتیە بن ئاڤتۆییێ؟ ئەز تە ددمە باوەرکرنێ، وەکی تشتەکی ئوسا نەبوویە. ئەڤا چەند سالە ئەز وێ ماشینێ داژۆم، لێ هەتانی رۆژا ئیرۆیین قە جارەکێ خەباتچیێ گایی ئەز نەدامە سەکناندنێ. چمکی چاوا قەیدە – قانوونە ئەز ئوسا دچم، تێم. راستە، تەکەرێ "ئوواز" – ئێ بن ماشینا مندانن، لێ گور – گومانێ من ناگهیژن وی شوخولی. کامباخ نایێ بیرا من، وەکی وێ شەڤێ کو بوومە. ئاخر گەلە وەخت دەرباز بوویە. دکم – ناکم نایێ بیرا من. نها دخوازی باوەر بکە، ناخوازی باوەر نەکە، ئەو شوخولێ تەیە. لێ ئەز سۆند دخوم، وەکی گور – گومانێ من ناگهیژن وی شوخولی.

من ئیزنا وی دایێ، وەکی هەرە، لێ پێرا ژی ئەشارەتی دایێ، وەکی بێی ئیزنداییینا مە جیکیدا نەچە. ئەو ژ جیێ خوە رابوو، ب ماقوولی خاترێ خوە ژ من خوەست، دەرکەت، چوو.

ما یا "ئوواز" – ئا و "ڤیلیس" – ئا. بۆنا وێ یەکێ، وەکی ئاڤتۆماشینێد نەخوەشخانیێیە "ئوواز" هەبوون و وێ رۆژا کوشتنا مەمەد یەک وان هاتیە واندەرارا دەرباز بوویە، من قرار کر ب رەسمی ئاڤتۆئاژۆیێ وان سلێستی نەکم، لێ گازی وانکم، هەرسێکا تەڤایی بینم جەم خوە و وانرا خەبەردم. من ئوسا ژی کر. گازی وان هەرسێ ئاڤتۆئاژۆیێ نەخوەشخانێ کر ئانی جەم خوە. من ژ وانا پرسی:

– وێ رۆژێ ژ وە کێ نۆبەدار بوویە؟

ژ وانا یەک، کو ناڤە وی رافیک بوو، تەڤیهەڤ بوو، جیێ خوەدا نەستری و دەوسا جابێ پرسی:

– چرا چ وێ یەکێدا هەیە؟ ئەز بێژم ئەز بوومە، چ وێدەرێ هەیە؟

ئەز فکریم: ئەگەر وانرا راست بێژم، دبە شوخول خراب ببە. من جابا پرسا رافیک

نەدا. بن چەعڤارا لێنهێری. نا، رافیک گەلەکی تەڤیهەڤ بوویە، جیێ خوەدا نەرەهەتە. ئەز زوور بووم من چەعڤێ وی نهێری، لێ پرس تۆمەری دا.

– کێ وە مەمەدێ بریندار ئانیە؟

هەرسێکا هەڤرا جابا من دا:

– مە نەئانیە، ئەسکەر دیتیە، ئانیە.

– لێ ژ وە کێ وێ رۆژێ نۆبەدار بوویە؟

هەڤەکی خوە کەر کرن. هەردوێ مایین رافیک نهێرین. ئەوی ئەڤ یەک تەخمین کر و سەرە خوە کرە بەر خوە. وەکە دەقەکێ خوە کەر کر، پاشێ چەعڤێ من نهێری و گۆت:

– ئەز بوومە.

من دیت، وەکی چەعڤێ ویدا چقاس ترس هەیە، پەشموورده بوویە، نکارە جیێ خوەدا رەهەت بسەکنە، تێ بێژی سەر دەرزیا روونشتیە.

من گۆتە وان:

– ئەز زەعف رازیمە. هوون دکارن هەرن.

وەختێ هەرسێ رابوون هەرن، دیسا رافیک ڤەگەریا سەر من و ب دەنگەکی لەرزۆک پرسی:

– راست بێژە، تە چرا گازی مە کربوو؟ گەلۆ هەر تەنێ بۆنا وێ یەکێ، وەکی پێبزانبی، چکا وێ رۆژێ ژ مە کێ نۆبەدار بوویە، ئەرێ؟

من جابا وی نەدا. دەنگێ ویرا دهاتە کڤشێ، وەکی تشتەک ڤێ ئۆرتێ هەیە. و دها گەلەکی شکا من چوو سەر رافیک.

– قە تشتەک ژی تونە، – من گۆتێ. – هەر تەنێ من دخوەست پێ زانبم، چکا وێ رۆژێ کی نۆبەدار بوویە. نها دکاری هەری.

چوو هەتانی بەر دێری، جارەکە مایین سەر ستووێ خوە ڤەگەریا من نهێری، ئاڤرووکە تووژ دا من.

پاشی چووینا رافیک ئەز چوومە نەخوەشخانێ. من رێنەمە نهێری، چکا وێ رۆژێ ئەو ب چ مارشرووتێ چوویە، چوویە کیژان گوندی. لێنهێراندنێ نیشان دا،

وەکی وێ رۆژێ رافیک چوویە سێ گوندا، گوندێ کوتاسیێ ئەو گوندە، کو بووفێت سەرێ رێیە و ژ وێدەرێ ژی دچن گوندێ ئەسلان.

ژ خەبەردانا من و دۆختەرێ سەرەکە عەیان بوو، وەکی دێ – باڤێ رافیک گوندێ فێزا گوندێ ئەسلاندا دمینن. و رافیک وێ رۆژێ چوویە وی گوندی نە بۆنا نەخوەشا، لێ دۆخترەک بریە وی گوندی، چمکی دێ – باڤێ دۆختر وی گوندیدا دمینن.

– پاشێ کودا چوویە؟ – من ژ دۆخترێ سەرەکە پرسی.

– ئەز نزانم کودا چوویە، – ئەوی جابا پرسا من دا. – هەر دکارم راست تەرا بێژم، وەکی ئەو سەهەتا ٤ – ا ژ مەرکەزا نەهیێ دەرکەتنە و ئەو ب ماشینێ سەهەتا ٩ – ا ڤەگەریایە.

– لێ کەسەکی ژێ نەپرسیە، وەکی چرا ئوسا دەرەنگ ڤەگەریایە؟

– ژێ پرسینە. ئەوی گۆتیە، وەکی چوویە مالا خوە، دێ – باڤێ خوە دیتیە، لەما دەرەنگی کەتیە.

ئەز فکریم: ئەوقاسی، چقاسی رافیک سەهەتا نەها ڤەگەریایە، ریا گوندێ وان ژی گوندێ ئەسلانرا دەرباز دبە، مەمەد و ئەسلان ژی هەتانی سەهەتا هەڤتا سەر رێ بوونە، وێ شووندا مەمەد ب لنگا چوویە هەتانی سەر ریا سەرەکە، دکارە بقەومە، وەکی رافیک راستی مەمەد هاتبە یانێ ژی دکارە کربە ئاڤتۆماشینا خوە ئانیبە. دێمەک، ئەو مەرڤێ کوتاسیێ، کو مەمەد دیتبە و ژێرا خەبەردابە، دکارە بقەومە رافیکبە. مەنیکە ماین ژی هەبوو، کو ئەز ئوسا بفکرم. وەختێ من میلیسیایێدا هەردو ئاڤتۆئاژۆیێد ماینرا تەڤایی رافیکرا خەبەر ددا، ئەو نەرەهەت بوو، تەڤیهەڤ دبوو، تێ بێژی تشتەکی زانە یانێ هاژ پێ هەیە.

ئیدی دەرەنگ بوو. رافیک ژی چووبوو مالا خوە، نەدبوو من وێ شەڤێ ژێرا خەبەردا. من هیشت، ئەز چوومە مالێ. ئەز فکریم: هەتانی سبێ هەلا ئێپێجە وەخت هەیە، ئەز گۆتی سەر پرسەکێدا رند بفکرم، ئوسا بکم، وەکی ئەو نزانبە، کو شکا من دچە سەر وی یانێ ئەز دفکریم، کو ئەو هاژ تشتەکی هەیە.

سبەترێ ئەز دیسا چوومە نەخوەشخانێ. پێ هەسیام، وەکی وێ ئێڤارێ مەمەدێ بریندار ئانینە نەخوەشخانێ ژ دۆخترا کێ نەخوەشخانێدا بوویە. منرا گۆتن، کو

فلانکەس، بێڤانکەس بوونە. من گازی گشکا کر، ئانی ئۆتاخا دۆختریێ سەرەکە و ژ وانا پرسی، وەکی وەختێ مەمەدێ بریندار ئانیبوونە نەخوەشخانێ، گەلۆ رافیک نەخوەشخانێدا بوویە یانێ نا.

گشکا گۆتن، وەکی وێدەرێ بوویە. دۆخترەکی سەردا زێدە کر:

– نە تەنێ وێدەرێ بوو، لێ تمێ رەخ نەخوەش سەکنی بوو. رند تێ بیرا من: رەنگ لێ چووبوو، سپیچۆلەکی بووبوو. هەتانی وی چاخی من ژێ پرسی: "رافیک، تە چرا ئوسا رەنگێ خوە ئاڤیتیە؟ خوە نە نەخوەشی؟" ئەوی منرا گۆت، وەکی نە نەخوەشە، بۆنا ڤی مێرکێ بەلەنگاز بەر خوە دکەڤە.

– رافیک هەتانی کەنگێ وێدەرێ ما؟

– هەتانی کوتاسیێ ژی وێدەرێ بوو، – ئەوی گۆت. – وەختا مەمەد مر، دەرکەتە سڤدەرێ. گەلەکی بەر خوە دکەت. من هەلا ژێ پرسی، وەکی دکارە بقەومە مەمەد قەومێ ویبە، لەما ئەوقاسی بەر خوە دکەڤە. رافیک گۆ، وەکی نە قەومێ وییە و تەڤهەڤبوویی دەرکەت، چوو.

– لێ کودا چوو؟

– ئەز نزانم کودا چوو. هەتانی ئەز ڤرا بووم، من ئەو نەدیت. پاشێ ئەز لێدام چوومە مالێ، چمکی وێ رۆژێ ئەز نە نۆبەدار بووم.

ئەز پێ هەسیام، وەکی نۆبەدارێ وێ رۆژێ کی بوویە. من ژ وی پرسی:

– رافیک هەتانی کەنگێ ڤێدەرێ ما؟

– پاشی مرنا مەمەد ئەو دەرکەتە هەیاتێ و کەتە ئاڤتۆماشینا خوە. ئێپێجە وەخت تێدا ما هەتانی دۆختریێ مایین چوون. وێ شووندا ئاڤتۆماشینا خوە ئاژۆت و چوو. کودا چوو؟ ئەز نزانم.

هەرنەیسە، ئەز پێ هەسیام، وەکی سێ – چار سەهەتا شووندا ڤەگەریایە. ئەوی ناڤا وان سێ – چار سەهەتا چ کریە، کودا چوویە؟ تو کەسەکی نکاربوو جابا ڤێ پرسێ بدا. ئەز گەلەکی دودل بووم: پاشی شەڤ سەهەتا ۲ – ا ئەوێ کودا هەرە و بۆنا چ هەرە؟ ئەڤا پرسەکە گەلەکی فەرز بوو و گۆتی من زوو خوەرا بدا زەلالکرنێ. گەلە تشت سافیکرنا ڤێ پرسێدا گرێدایی بوو، ئیلاهی گاڤا ئەو هەتانی مرنێ ژ

مەمەد دوورنەکەتیە و هەر تەنێ پاشی مرنا وی سێ – چار سەهەتا بەتاڤەبوویە. ئەز گەلەکی سەر ڤێ پرسێدا فکریم و هاتمە سەر وێ نێتێ، وەکی لازمە جارەکە مایین ژی هەرم گوندێ ئەسلان.

ئەز ب وێ نێتێ چوومە گوندێ ئەسلان، وەکی دکارە بقەومە وەختێ ئەوی مەمەد هلدابە و چووبە، مەریا ئەو دیتبن. لەما ژی هەما وێ رۆژێ پێرا – پێرا چووبە جەم وان و وانرا خەبەردابە، وەکی نەبێژن، کو رافیک مەمەد کریە ئاڤتۆماشینا خوە و بریە. من زانبوو، وەکی وی گوندیدا یەکی دلێ وی سەر مەمەد بشەوتە ئەو ئەسلانە. من ئوسا ژی زانبوو، وەکی گونددا هورمەتا ئەسلان گەلەکە، گشک قەدرێ وی دگرن. یا مایین، ئەو مەریکی ئوسا بوو، وەکی قەلپی – قوولپی دۆرێ تونەبوون، راستییێ حز دکر، باڤێ وی بوویا ژی وێ راست بدا رووێ وی. ئەز چوومە مالا ئەسلان. پرسا منە پێشن ئەڤ بوو:

– تو دخوازی پێ بهەسی، وەکی کێ مەمەدێ هەڤالێ تە کوشتیە؟

– چاوا ناخوازم پێ بهەسم؟ خوەدێ عەردێ هلنەدە، مەمەدێ بەلەنگاز چ کربوو، لێدان کوشتن؟

– بۆنا ئەز ژی، تو ژی زانبن، کێ مەمەد کوشتیە، لازمە تو کۆمەکێ بدی مە.

– تو لاپ ئارخاییبنبە، چ کو ژ دەستێ من بێ، ئەزێ بکم، وەکی خوونا مەمەد عەردێ نەمینە. ئەز کۆربم بۆنا مەمەد.

من ژێرا گلی کر، وەکی وێ شەڤێ ئاڤتۆماشینەکە "ئوواز" – ـە کۆمەکداریا لەز هاتیە گوندێ وان.

– تو نها گۆتی زانبی، وەکی ژ گوندێ وە کێ ئەو ئاڤتۆماشینە دیتیە یانێ ئەو ئاڤتۆماشینە هاتیە بەر دەرێ کێ. وەختا پێ هەسیایی، یان تو وەرە جەم من منرا بێژە، یانێ ژی تێلێخە ئەزێ بێم.

ئەسلان گۆت:

– سەر چەعڤێ من، تو قە شاییشا نەکشینە، ئاڤتۆ وێ شەڤێ هاتبە گوندێ مە، برێ تە عەسە وێ پێ بهەسە و ئەلامەتیێ بدە تە.

من خاترێ خوە ژ ئەسلان خوەست و ئەز ڤەگەریامە مەرکەزا نەهیێ. من زانبوو،

وەکی ئەسلان زەعف – زەعف دکارە پێ بهەسە، وەکی ئاڤتۆماشینا رافیک وێ شەڤێ چوویە گوندێ وان. راستە، کەمالا ڤێ یەکێ گەلەکی مەزن بوو، لێ هەلا سافیکرنا پرسێ نیبوو. هەلا تو ئیزباتیکە کۆنکرێت تونەبوو، وەکی رافیک مەمەد کوشتیە و بۆنا چ کوشتیە. من قرار کر رند رافیکڤا مژوول ببم و مۆمێنتێ پسیخۆلۆگیێ دها گەلەکی بدمە خەبتاندنێ.

ئەز چوومە جەم دۆختریێ سەرەکە.

– ئەز هیڤی دکم، – من گۆتێ، – تو ئاڤتۆماشینا رافیک بدی من، شوخولەکی من گوندەکی نێزیک هەیە، ئەز پێ هەرم، بێم.

ئەوی پێرا – پێرا عەمر کر، وەکی رافیک پێ ئاڤتۆماشینا کۆمەکداریا لەز من ببە وی گوندی و بینە.

ئەز دفکریم: وەختا رافیک مەمەد کوشتبە، گاڤا ئەم وی جیرا دەرباز بن، ل کو ئەو قەتل قەومیە، نکارە بقەومە، وەکی ئەو ب تشتەکی نیشان نەدە.

من قەستیکا ئوسا کر، وەکی وێدەرێرا دەرباز بن، کیدەرێ ئەو قەتل قەومی بوو.

هەلا ئەم تەزە رێکەتبوون، گاڤا رافیک ژ من پرسی:

– شوخولێ مەمەد چاوا بوو؟

من ب هەمدی خوە گۆتێ:

– شوخولدا تو ئیزباتیێ کۆنکرێت تونەنە. نە ڤەدبە و، ب تەخمینا من، نە ژی وێ ڤەبە. دبە ئەم وی شوخولی زووترەکێ دادن چاوا شوخولەکی، کو نکارە بێ ڤەکرنێ. من قە ئەو جی ژی نەدیتیە، کیدەرێ کەتیە بن ئاڤتۆماشینێ، بەرفێ ژی عەرد سۆمکریە، دەوسا رێچا ماشینێ تژی کریە، باهارێ ژی بەرفێ بهەلە، ئاڤێ رابە، رێچێ لاپ ئوندابە، تو تشتەکێ نەمینە. قە ئاقلێ من وی شوخولی نابرە، وێ نەیێ ڤەکرنێ.

لێ من پێشیێدا ئەو جی دیتبوو، رند زانبوو کیدەرێیە. من قەستیکا گۆت، وەکی من جی نەدیتیە، چمکی فکریم، وەکی رافیک مەیت نەئانیە، گۆتی جی ژی راست نزانبە.

مە هەردوا ژی خوە کەر کر. یا رافیک نزانم، لێ یا من پرتە – پرتا دلکێ منە.

گەلۆ وێ جی ڕاست نیشان بدە؟ گەلۆ ئەزێ کاربم سەر بەنگزێ وی تشتەکی تەخمین بکم؟ ڤان پرسا تابەتی نەددانە من.

وەختا ئەم گهیشتنە وی جی، ل کو قەتل قەومی بوو، ڕافیک بێ هەمدی خوە جیدا سەکنی و مینانی مەرڤەکی سەوس ژ من پرسی:

– دخوەزی جیێ قەتل لێ قەومیە ببینی؟

من ئوسا سەرا، یانێ گڤا ئەو یەک بۆنا من نە ئەوقاسی هەواسکارە، گۆتێ:

– ئەگەر دکاری ڕاست نیشاندی، نیشاندە، – و من بەرێ خوە ئالیکی مایيندا کر.

ڕافیک ئەز ڕاست برم وێدەرێ، ژ کیدەرێ ئەسکەرا مەمەد هلدا بوون، ئانی بوون. من ڕافیک نهێری. سپیچۆلەکی بووبوو سەکنی بوو، چەعڤێ وی سۆر بووبوون، تێ بێژی دێری بووبوو، جیێ خوەدا سەکنی بوو. بێ هەمدی خوە هلدا منرا ها گۆت:

– ئا ڤێدەرێ کەت.

من خەبەردانا ویدا بهیست ڕافیک نەگۆت "کەتبوو"، لێ گۆت "کەت". ئەز فکریم: ئەو مەری دکارە بێژە "کەت"، کو دیتیە. دێمەک، ڕافیک دیتیە. پێرا – پێرا ئەڤ مەسەلا جمعەتا مە کەتە بیرا من: "ڕووڤیێ فێلباز هەردو لنگا دکەڤە تەلکێ". جەم من ئیدی تو شک تونەبوو، وەکی ڕافیک ڕند هاژ ڤێ یەکێ هەیە. لێ ئەوی چرا ئوسا زوو – زوو سورا خوە دیهار کر؟ ب تەخمینا من، جیێ کوشتنێ حوکومی سەر وی کر و دکارە بقەومە ئەوی بێ هەمدی خوە ئەو گلی گۆت. خوونا هەق عەردێ نامینە، – ئەز فکریم.

ئەم جارەکە مایین ئاڤتۆماشینێ سیار بوون و چوونە وی گوندی، کیدەرێ شوخولەکی منی بچووک هەبوو. ئەم وەکە نیڤسەهەتەکێ وێدەرێ مان و ڤەگەریان. زڤراندنێ دیسا ڕافیک ئاڤتۆماشینە وێدەرێ دا سەکناندنێ. تێ بێژی بێ سەکناندن ئەو نکاربوو وی جیرا دەرباز بوویا. ڤێ جارە ژی دیسا بێ هەمدی خوە سەکنی و هلدا منرا گۆت:

– من جیێ تام نیشانی تە نەدا. جیێ، کو من نیشان دا، ئەو جی بوو، ل کو مەیت کەتبوو. وەرە جیێ کەتنێ نیشانی تەدم، – هەڤەکی خوە کەر کر، دا پێشیا من و چەند گاڤا پێشدا چوو. – سەر ڕێ کەتبوو، پاشێ کشاندنە، ئانینە ئاڤیتنە ئەرڤا

رەخ رێ.

راستە، ئەڤێ پارا دودادا ئەوی وەعدە دانە گوهاستنێ ("کەتبوو"، "کشاندنە"، "ئانینە"، "ئاڤیتنە")، لێ ئیدی منرا هەر تشت فەمداری بوو. بۆنا وی بدمە ئارخایینکرنێ، من هلدا قەستیکا ژێرا گۆت:

– ئێ، ئەز ناخوازم دەرهەقا وی شوخولیدا بفکرم، هەساب یەکە ئیزباتییێد کۆنکرێت تونەنە، چ بکی – نەکی، نایێ ڤەکرنێ. برا ئەو ژی سەر مە بێ هەسابکرنێ چاوا شوخولەکی نەڤەکری.

رافیک دەنگێ خوە نەکر. ئەم جارەکە مایین ئاڤتۆماشینێ سیار بوون و ڤەگەریانە مەرکەزا نەهیێ.

ئێڤارێ وەختێ ئەز کەتمە ناڤا جیا، من سەرە خوە دانی سەر بەلگی، ئەز خوەخوا خوە فکریم: "راستە، رافیک ئوسا گۆت، دا دەر، لێ خێنژ من و وی تو کەسی نەبهیست. من ژی کۆرەڤەدەرا دیکتۆفۆن خوەرا نەبربوو، وەکی ئەو گۆتنا وی سەر قەیتانێ بنڤیسیا. نها دکارە هێسا ئینکار بکە و بێژە، وەکی تشتێ ئوسا نەگۆتیە". من هەما وێ شەڤێ ژی قرار کر وێ جێرباندنێ بدمە وەکلاندنێ: دو مەریا خوەرا هلدم، دیسا مەنیا چوویینا وی گوندی بگرم، ئاڤتۆماشینا رافیک سیار بن و هەرن.

سبەترێ رافیک نۆبەدار نیبوو. ما رۆژترا مایین. دیسا چوومە جەم دۆخترێ سەرەکە. ئیدی ڤێ جارە من ژێرا گۆت، وەکی چرا ئوسا دکم. من راست ژێرا گۆت، چمکی ئەو ئێکسپێرتێ دۆختریێ بوو و من دکاربوو ئیتبارا خوە پێ بانیا. هلبەت، پێرا ژی من ئەشارەتی دایێ، وەکی خێنژ من و وی تو کەس هاژ ڤێ یەکێ تونە. ئەوی پێرا – پێرا فەم کر، وەکی ئەز چ دخوازم بێژم، ئاڤتۆماشینا دا من.

من دو خەباتچییێد نەهیێیە کۆموونیست خوەرا هلدان و گۆتە وان:

– رێڤا وە چ دیت و بهیست، وێ ژی بنڤیسن و بدنە من.

من ڤێ جارێ دیکتۆفۆن ژی خوەرا هلدا و ئەم رێکەتن. وەختا گهیشتنە جیێ قەوماندنێ، رافیک دیسا بێ هەمدی خوە سەکنی. ئەم ژ ئاڤتۆماشینێ پەیا بوون. من دزیکاڤا دیکتۆفۆن جێڤا خوەدا پێڤا کر و هەڤەکی ڤردا – وێدا خەبەردا، پاشێ ها سەرا گۆتە رافیک، وەکی وی جی نیشان بدە، کیدەرێ ئەو قەتل قەومی بو. چاوا

جارا پێشن، ڤێ جاره ژی رافیک راست نیشان دا. من بەرێدا شەدەرا گۆتبوو، وەکی رند گوهـ بدنه سەر خەبەردانا وی، چکا دبێژه "کەت" یانێ "کەتبوو". ڤێ جارێ ژی رافیک دیسا گۆت "کەت". ئەم کەتنه ئاڤتۆماشینێ، من دزیکاڤا دیکتۆفۆنا خوه تەمراند و ئەم چوونه وی گوندی. مە شوخولێ خوه خلاز کر و ئەم ڤەگەریانه میلیسیایێ. هەما پێرا – پێرا وان هەردو مەریا چ دیتبوون و بهیستبوون نڤیسین، قۆلکرن و دانه من. پاشی چوویینا وان من قەیتانا دیکتۆفۆنێ ژی بهیست. زەعف فەرهـ دهاته بهیستنێ: رافیک گۆتیه "کەت".

هەما وێ رۆژێ ژی سەهەتنیڤەکێ – دو سەهەتا شووندا ئەسلان تێلێ خست و گۆت:

– نەسەنه وەره، شوخولەکی منی فەرز ته هەیه.

من زانبوو چ شوخوله. ئەز پێرا – پێرا چوومه گوندێ ئەسلان.

– تو زانی، – وەختا ئەز گهیشتمه جی، ئەسلان گۆته من، – سێ مەریێ گوندێ مه دیتنه، وەکی چاوا رافیک مەمەد کریه ئاڤتۆێا خوه بریه. ژ وانا یەک ژی برێ منه. دقەومە، ئەوانا چ منرا گۆتنه، وێ یەکێ تەرا نەبێژن. وی چاخی ئەزێ رووێ وان بسەکنم و بدمه ئیزباتکرنێ، کو وانا چ منرا گۆتنه.

ئەسلان ئوسا ژی گۆت، وەکی هەما وێ شەڤێ رافیک پێ ئاڤتۆماشینا خوه هاتیه گوندێ وان، هەرسێک ژ خەوێ هشیار کرنه و خوه ئاڤیتیه وان، کو تو کەسیرا نەبێژن، وەکی رافیک مەمەد کریه ئاڤتۆماشینا خوه و بریه، چمکی مەمەد کەتیه بن ئاڤتۆماشینێ و مریه.

من گونددا شەدە سلێستی نەکرن. ئەم کەتنه ئاڤتۆماشینێ و هاتنه مەرکەزا نەهیێ. من ئەو گونددا نەهیشتن، وەکی رافیک خوه وانرا نەگهینه و شوخولا خراب نەکه.

ئەم چاوا گهیشتنه جی، من ئەو رەسمی سلێستی کرن. سفته تو کەسەکی نەخوەست شەدەتیێ بده. من وانرا گۆت، کو هەر تشت مەرا عەیانه، چرا ئەو گونەکار ڤەدشێرن و ب وی تەهەری دبنه هەڤالێ گونەکار. دیسا نەخوەستن شەدەتیێ بدن. ئەز مەجبوور بووم وانرا ب هوورگلی بێژم، وەکی چاوا وانا دیتیه

رافیک مەمەد کریە ئاڤتۆماشینا کۆمەکداریا لەز، پاشێ هەما وێ شەڤێ پێ ئاڤتۆماشینا خوە ڤەگەریایە گوند و هیڤی وانا کریە، وەکی تو کەسیرا نەبێژن رافیک مەمەد کریە ماشینا خوە بریە، چمکی مەمەد رێڤا کەتیە بن ئاڤتۆماشینێ مریە، وێ نها باڤێژن ستووێ وی. خولەسە، من ب هوورگلی وانرا گۆت، چ کو منڤا عەیان بوو.

– دبینن، ئەم هەر تشتی زانن، – من گۆتە وان. – هوون چرا شەدەتیا راست نادن؟ دە وەختا هوون شەدەتیا راست نادن، ئەز مەجبوورم وەرا ب زمانێ زاکۆنێ خەبەردم.

وەختا وانا دیت، وەکی شوخولەکی بۆشی – بەتالە، خوە موکور هاتن. وانا دا ئیزباتکرنێ، وەکی راستیێ ژی دیتنە، چاوا رافیک مەمەد کریە ئاڤتۆماشینا کۆمەکداریا لەز بریە، شەڤ ژی هەما پێ وێ ئاڤتۆماشینێ ڤەگەریایە و وانرا گۆتیە، وەکی مەمەد کەتیە بن ئاڤتۆیێ، مریە و هیڤی وانا کریە، وەکی دەرهەقا دیتنا خوەدا تو کەسیرا گلیکی نەبێژن. چ وانا گۆت، باشقە – باشقە نڤیسین، قۆل کرن و دانە من.

ئیدی شەڤ بوو، دەرەنگ بوو. من ئەو وێ شەڤێ شاندنە مێڤانخانێ، لێ ئەز ب خوە ژی میلیسیایێدا مام. من ژ هەڤالا هیڤی کر، وەکی سبێ سەهەتا ٧ – ا دەیل من بکن. من شەدارا ژی گۆتبوو، وەکی سبێ سەهەتا ٩ – ا بێنە جەم من. سبێ سەهەتا ٧ – ا من میلیسی شاندن رافیک ئانین.

وەختا رافیک دەردا هات، من جی نیشان دایێ، وەکی روونێ. روونشت. ئەز زوور بووم من چەعڤێ وی نەێری. نکاربوو چەعڤێ من بنەێرە، سەرە خوە کرە بەر خوە. من کەسە ژێ پرسی:

– بێژە، تە چاوا مەمەد کرە بن ئاڤتۆماشیمێ؟

رەنگ لێ چوو، ژ جی قولۆز بوو و کرە قارین:

– من مەمەد نەکریە بن ئاڤتۆیێ! ئەز هاژ پێ تونەمە! شەرا داڤێژنە من!

من گۆتێ، وەکی جیێ خوەدا روونێ و نەکە قارین. جیێ خوەدا روونشت، سەرە خوە بەرژێر کر، تێ بێژی دخوەست دێمێ خوە سەپەکە، وەکی ئەز نکاربم تشتەکی

سەر دێمێ وی بخوونم.

– تێ بیرا تە، – من گۆتێ، – وەختێ خەبەردانا مەیە پێشن تە گۆت، کو تە مەمەد ژ سەرە رێ نەئانیە و تو هاژ وێ یەکێ نینی؟

– ئەرێ، من ئوسا گۆتیە. چرا تو نزانی، وەکی من مەمەد نەئانیە نەخوەشخانێ، ئەسکەرا ئانیە؟

– ئەز زانم، وەکی ئەسکەر ئانیە. وەختا تە نە ئانیە و نە ژی دیتیە، تە چاوا دکاربوو وی جی راست نیشانی من بدی، ئیلاهی وەختا پاشی ئانینا مەمەد گەلە بەرف ژی کەتبوو؟ تە ئەو جی چاوا زانبوو؟

– یەکی منرا گۆتیە و ئەو جی نیشانی من دایە.

– کێ؟

– ئەز نزانم، کێ گۆتیە، نیشانی من دانە. نها نایێ بیرا من.

– تێ بیرا تە، وەختا ئەز و تو تەڤایی چوونە گوند، تە جی نیشانی من دا و گۆت "ئا ڤێدەرێ کەت"؟ تو زانی، ئەو مەرڤ دبێژە "کەت"، یێ کو دیتیە.

– من تشتێ ئوسا تەرا نەگۆتیە. تو شەرا داڤێژی من.

– دە، وەکی شەرن، گۆتنێد ڤان هەڤالا بخوونە، – من گۆتێ و نڤیسارا وان هەرسێ کۆموونیستا رابەر کرێ.

– ئەو راست ناڤێژن، من تشتێ ئوسا نەگۆتیە و نە ژی جی نیشان دایە، – پاشی خوەندنا نڤیسارا وان هەرسێ هەڤالا رافیک گۆت.

– پاک. دە وەرە ئەم گوهـ بدنە ڤێ قەیتانێ، – و من دیکتۆفۆن پێڤا کر. خەبەردانا وی تەمام فەرهـ دهاتە بهیستنێ.

– ئێ، چ تێرا هەیە، ئەز شاش بوومە، دەوسا بێژم "کەتبوو" من گۆتیە "کەت".

– تو فرقیا وان هەردو فێلا فەم دکی؟

رافیک خوە کەر کر.

– لێ هەما وێ شەڤێ چما چوویی گوندێ ئەسلان و چرا تە فلانکەس، بێڤانکەسرا گۆتیە، وەکی مەمەد کەتیە بن ئاڤتۆماشینێ، هاتیە کوشتنێ و هیڤی دکم کەسەکیرا نەبێژن، وەکی من ئەو بریە؟

– من تشتێ ئوسا نەکریە، وێ شەڤێ نە چوومە وی گوندی و نە ژی من وانرا تشتەکی ئوسا گۆتیە.

ئەو، چ کو شەدا دەرهەقا ڤێ یەکێدا نڤیسیبوون، دابوون، من تەمام ژێرا خوەند.

دیسا هلنەدا ستووێ خوە. من شەدە ئانینە روو.

– لێ تە مەرا ها نەگۆت؟ – هەر یەکی هنداڤا خوەدا گۆتێ.

لێ رافیک نەدخوەست قەلسبە.

– ئەز ترسیام، وەکی وێ باڤێژنە ستووێ من. لەما من وەرا گۆت، وەکی تو کەسیرا نەبێژن. راستە، من ئاڤتۆئا خوە سیار کریە، بریە، لێ من نە لێخستیە، نە ژی ئاڤیتیە بن ئاڤتۆیێ. من ئەو بر سەرێ ریا گوندێ وان پەیا کر. وێ شووندا چ هاتیە سەرێ وی، ئەز نزانم.

– نە ئاخر مەمەدێ بریندار سەرێ ریا گوندێ وان نەکەتبوو، هەلا ڤێزا وێدەرێ کەتبوو، تو ژی دبێژی، وەکی تە سەرێ رێ پەیا کریە، تو تەخمین ناکی، وەکی گۆتنا تە و قەوماندن هەڤدو ناگرن؟ – من ژ رافیک پرسی.

– ئەز زەعف زانم، کێ بریە، وێدەرێ ئاڤیتیە.

– لێ تە بیر کریە، وەکی تە ب دەڤێ خوە گۆتیە "ئا ڤێدەرێ کەت"؟

رافیک دیسا خوە کەر کر و سەرە خوە کرە بەر خوە. مە دەست ئاڤیتیە ئیزباتیا کوتاسیێ. مە سخێما جیێ قەوماندنێ دەرخست و هەما ئەو ئاڤتۆماشینە ژی وەختێ چووینێ جێرباند. وەختێ چووینێ رێچا وێ ئوسا ما، چاوا وەختێ قەوماندنێ بوو. هەمین چاپا تەکەرا ژی یەک بوو.

– تێ ڤێ یەکێرا چ بێژی؟ – من ژ رافیک پرسی.

سەرێ خوە کرە بەر خوە، خێلەکە خورت خوە کەر کر.

– زانی، فلانکەس، وەختا دبێژن خوونا نەهەق عەردێ نامینە، راستە، – رافیک سەرێ خوە هلبری و گۆتە من. – وەکی ئوسا نیبوویا، منێ چرا تو ببرایی ئەو جی نیشانی تەدا و بگۆتا "ئا هەما ڤێدەرێ کەت"؟ ئەز تەرا راست بێژم، نها نایێ بیرا من، وەکی من چرا ئەو یەک تەرا گۆتیە، چاوا ئەو جی نیشانی تە دایە. چ بوویە، بوویە، ئیچکێ مالا من خراب کر. راستە، من مەمەد کریە بن ئاڤتۆیێ. کا قەلەمێ

بده من، ئەزێ بنڤیسم.

من قەلەم و کاخاز دانە بەر و گۆتێ، وەکی دکارە بنڤیسە.

و رافیک نڤیسی، وەکی راستیێ ژی راستی مەمەد هاتیە، ئاڤتۆماشینە دایە سەکناندنێ و مەمەد لێ سیار کریە. وەختێ رێڤا هاتنە، هەردو ژی کێفخوەش بوونە. رێڤا مەمەد گۆتیێ، وەکی وی ببە گوندێ وان. رافیک گۆتیێ، وەکی نکارە وی ببە گوندێ وان، گەهیشتی سەرێ ریا گوندێ خوە، پەیابە، هەرە. مەمەد گۆتیێ، وەکی شەڤە، دترسە، نکارە هەرە، ڤرا هەتانی گوندێ وان نیڤکیلۆمێترە، من ببە، هەقێ تە چیە، ئەزێ بدم. رافیک قاییل نەبوویە، دەو کریە، وەکی مەمەد پەیابە، هەرە. لێ مەمەد پەیا نەبوویە. وی چاخی رافیک ئاڤتۆماشینە ئاژۆتیە، هەڤەکی چوویە، دەرێ کابینکێیی ئالیێ مەمەد ڤەکریە، ئەو تەف دایە، ئاڤیتیە عەردێ. خوەستیە باژۆ هەرە، لێ نهێریە، وەکی مەمەد مریتی کەتیە، چمکی تەکەرا ئاڤتۆماشینێ سەرا دەرباز بوویە. ئاڤتۆماشینێ ددە سەکناندنێ، پەیا دبە، لێدنهێرە، وەکی وێ خرە – خرا مەمەدە. لنگێ وی دگرە، کاش دکە ئەرقا رەخ رێ، جیدا دهێلە و ڤەدگەرە تێ نەخوەشخانێ. وەختێ مەمەد تینن نەخوەشخانێ، رافیک ژێ دوور ناکەڤە، دخوەزە زانبە، چکا دکارە خەبەردە یانێ نا. گاڤا دبینە، وەکی مەمەد مر و تو گلیک نەگۆت، ئاڤتۆماشینا کۆمەکداریا لەز سیار دبە و دچە گوندێ ئەسلان، وان هەرسێ مەرێ، کو دیتبوون، وەکی مەمەد ئاڤتۆماشینا رافیک سیار بوویە، دبینە، وانرا دبێژە، وەکی مەمەد کەتیە بن ئاڤتۆیێ، مریە و هیڤی وان دکە، وەکی دەرهەقا دیتنا خوەدا تو قوول – بەندارا گلیکی نەبێژن. راستە، من مەمەد کریە بن ئاڤتۆیێ.

– تە زانبوو، وەکی پەرە جەم مەمەد هەنە؟ – پاشی ڤێ شەدەتیا وی من ژێ پرسی.

– نا، من نزانبوو، – رافیک جاب دا.

– لێ ئەو پەرێ جێڤا ویدا چاوا بوون؟

– پەرێ چ؟

– پەرێ هەقێ وی. نە ئاخر وەختا ئەو مالا ئەسلان دەرکەتیە، ٢٠٠ مانات پەرە جەم هەبوویە. ئەو پەرە چاوا بوونە؟ بێژە، ئەم هاژ پێ هەنە. تە ئەو پەرە چاوا کرنە؟

– راستـيێ ها بوو: وەخـتـا ئەز پـەيا بووم و من كشـانده ئەرقـا كێلەكـا رێ و ئەز ڤەگەريام، من ديت وێ پەرە سـەر بەرفێ كەتنە. من هلدا كره جێڤا خوە. راست ٢٠٠ مانات بوو.

– دێمەك، تە هـم مەمەد كوشت، هـم ژی پاشـی كوشتنێ تالان كر؟

رافيك ئيدی دەنگێ خوە نەكر، سەرە خوە كره بەر خوە و تليێ خوەڤا مژوول بوو.

چەندەكی شووندا سوودا وی كرن و ئەوی جەزايێ خوەيی لاييق ستەند.

ژ وێ رۆژێدا گەله سال دەرباز بوونە. چقاس سال ژی دەربازبن، ئەڤا شوخـولا تو جارا ژ بيرا من ناچە. بيرا من ناچە نە بۆنا وێ يەكێ، وەكی من شوخولەكی گەلەكی چەتن ڤەكريە، نا خێر، چاوا وە ديت نە شـوخولەكی ئەوقاسی گران بوو. لێ بيرا من ناچە بۆنا وێ يەكێ، چمكی پراكتيكا منە سلێستيكرنێدا ئەو شـوخولێ منی پێشن بوو. چاوا دەرسـدار نكاره دەرسـا خـوەيە پێـشـن بيـر بكە، ئوسـا ژی ئەز نكارم شوخولێ خوەيی پێشن بير بكم.

س. ١٩٧٦ – ئا

سه

گوندێ مەدا گەلە ئۆدە هەبوون. مێرێ گوند شەڤێ پاییزا و زڤستانایە درێژ وێدەرێ بەرەڤ دبوون و شەڤبوهێریا خوە دکرن. جارنا چیرۆک دگۆتن، کلام دستران، جارنا ژی قسە و مژوولییێد هەواسکار دکرن، قەومانداندنێد بوویی دگۆتن، ژ سالێ، ژ دەبرێ خەبەر ددان. گونددا ئۆدا لاپە مەزن یا مالا ئاپێ جمشیت بوو. باڤێ من هەر ئێڤارا دچوو وێ ئۆدێ و هەتانی نیڤێ شەڤێ دما. جارنا، وەختا ئەز گەلەکی پێدا دکەتم، ئەز ژی خوەرا دبرم، وەکی نەسیێ نەکم، رند گوهداریا گلی – گۆتنێ مەزنا بکم. و گاڤا ئەم دگهیشتنە جی، باڤێ من سەر پیێ ئۆدێ، ناڤا مێرادا روودنشت، لێ منرا دگۆت، وەکی بنپیا ئۆدێدا ناڤا زارادا روونێم. وەختا ئۆدە دکمکمی، دەستب مژوولیا دبوو. ئاخ، چتۆ خەبەردان بوون، چتۆ قسە و مژوولییێد خوەش بوون! سەد یازخ، ژ وان گلی – گۆتنا گەلەک تشت بیرا من چوونە. لێ ئەڤان گلیێ هان هەتانی نها ژی بیرا مندانن و، چاوا دبێژن، مینانی مخەکی سەرێ مندا گوت بوونە.

***

ئێڤارەکە پاییزا دەرەنگ ئەم دیسا، مینانی هەرجار، چوونە ئۆدا ئاپێ جمشید.

ئۆدە دیسا کمکمی بوو. کەرمێ پێز کربوونە بخێریێ، ئاگر گرتبووێ و دشوخولی. مێر ب چارمێرکی سەر پیێ ئۆدێ، سەر کولاڤا روونشتبوون، دوو دابوونە قەلنا. زارۆ ژی بنپیا ئۆدێدا هەڤ جڤیابوون.

وێ ئێڤارێ مێرا دەرهەڤا هەیواندا گلی دکرن. گلی هاتە سەر سا. ئاپێ هەسۆ، کو خەبەرخوەشەکی گوند بوو، سەرهاتیکە ها مەرا کر.

– ئەمە هەلا وەلێت بوون. ئەزی جاهل بووم، دچوومە بەر پەزێ گوند. سەکی مە هەبوو، ناڤە وی باسەر بوو، من هەرتم ئەوی خوەرا دبرە بەر پێز.

مێشەکی مەزن فێزا گوندێ مە بوو. رۆژەکێ ژی من کەریێ پەزێ خوە برە وی مێشەیی.

هاڤینه، تەڤا نیڤرۆ دڤژلینه، پەز بن سیا دارادا کەتیە کۆریێ، ئەز ژی ئێپێجەیی ئەجز بوومە، کەتمە بن سیا دارێ، پۆتێ خوەیی کەڤن دانیە بەر سەرێ خوە و هێسا دبم. ئیدی نزانم، چاوا خەورا چوومە و چقاس وەخت رازامە. هەر وەختەکێ من چەعڤێ خوە ڤەکر، دەر – دۆرێ خوە نهێری، دینا خوە دایێ – پەز تونە. دە، گدینۆ، ئەز بەختێ وەمە، هەما ئوسا خەوخی ئەز رابووم و ناڤا مێشە کەتم. هەرنەیسە، سەرێ جمعەتێ نەیێشینم، من پەز بەرەڤ کر، ئانی گیهاندە هەڤ. ئەسرە، وەختێ برنا پەزێ ئێڤارێیە. تەزە پۆتێ من کەتە بیرا من. لێ کۆرەقەدەرا نەدهاتە بیرا من، وەکی من ئەو بن کیژان دارێدا هیشتیە، یەکێ ژی ئیدی وەختێ برنا پێز بوو، نەدبوو ئەز تەزە پۆت بگەریاما. پۆت ژی نە پۆتەکی ئوسا بوو، وەکی دلێ من سەر بشەوتیا: تە تێلەک ژێ بکشاندا، وێ هەزار پینە ژێ بکەتانا. ئەز دلێ خوەدا هەڤەکی ژی شابووم، وەکی یا قەنج هەما ئەڤ بوو، یاخا من وی قەرپالی خلاز بوو. من گۆت، ئەزێ ئێڤارێ باڤێ خوەرا بێژم، برا منرا سەرپێکە پاک بکرە.

باسەرێ مە ژی بەر چەعڤێ من نەکەت. ئەز فکریم، وەکی دبە گور هاتبوون پێز، ئەوی دابە پەی گورا. ئەز ترسیام، دبە گورا زیان دابە پێز. ترسە دلێ مندا، من ئانی پەز بەلا کر. پاک بوو پەزێ تو کەسی ئوندا نەبووبوو. لێ باسەر تونە. من گۆ، دبە چووبە مالێ.

گاڤا ئەز هاتمە مالێ، من پرسی، گۆ باسەر نەهاتیە. ڤردا باسەر، وێدا باسەر، باسەر تونە. مە ترێ باسەر دایە پەی گورا، چوویە، دوورکەتیە، پاشێ گور لێ ڤەگەریانە خوارنە. کۆرەقەدەرا ناڤا وان چەند رۆژادا ئەز ژی نەخوەش کەتم و رەهمەتیێ برێ منی بچووک بەر منڤا دچوو پێز. بۆنا ئونداب‌وونا باسەر باڤێ من گەلەکی منرا کرە شەر.

وەختا ئەز پاک بووم، باڤێ من ژی سەرپێ دا من، من کەریێ پێز ژ گوند دەرخست و برە ناڤا مێشە. پەز چێرە – چێرە چوو کەتە کوورایا مێشە. وەختەکێ من دینا خوە دایێ، دوورڤا تشتەکی مینانی گورا تێ کڤشێ. من کرە هۆجە – هۆجە، ئەو ژ جیێ خوە رابوو و بەرب من هات. هات – هات، من لێنهێری ئەڤا باسەرێ مەیە. چەعڤێ وی کۆردا چوونە، لێ ژ شابوونا دچوورسن، زلێ وی چوویە پشتێڤا قەمتیە،

پۆچا خوە دهەژینە و من بین دکە. هەڤەکی من شا بوو، دۆرا من چوو، هات. ئەوی دا پێشیا من و چوو کەتە بن سیا دارێ. ئەز ژی پەی چووم. من دینا خوە دایێ، باسەرێ من دیسا کەت، هەردو لەپێد خوەیە پێشن دانین سەر پۆتێ منی ئوندابوویی و من نهێری. و هەی پۆتێ بەر خوە دنهێری، هەی سەرێ خوە بلند دکر من دنهێری. ئەوی چەند جارا ئەڤا یەکا وەکلاند.

من تەخمین کر، وەکی ئەو بۆنا پۆتێ من مایە. لێ چمکی باڤێ من ئیدی منرا سەرپێکە تەزە کریبوو، من پۆتێ کەڤن خوەرا نەکر بارگرانی. من پشتا خوە دایێ، ڤەگەریام ب وێ گفتێ، وەکی باسەر پەی من بێ. ئەزێپێجە عەرد ژێ دوورکەتم، چووم، لێ باسەر پەی من نەهات. ئەز ڤەگەریام، من دیت وێ دیسا کەتیە، هەردو لەپێ خوەیە پێشن دانینە سەر پۆت و من دنهێرە. چەعڤێ وی مینانی بەرێ نەدچوورسین و پۆچا خوە ژی ئیدی نەدهەژاند. ئەز سەردا هێرس بووم و من نچاندێ، وەکی ئەم هەرن. ئەو رابوو، پۆچا خوە کرە ناڤ لنگێ خوە و چوو. من ترێ ئەو چوو گهیشتە کێری. گاڤا ئەز گهیشتمە کێری، من دیت باسەر تونە. من چقاس گازیکرێ، باسەر تونە. من ترێ چوویە مالێ. ئێڤارێ ئەز هاتمە مالێ، من پرسی، گۆ باسەر نەهاتیە. دیسا چەند رۆژ کەتنە ئۆرتێ، سەر – بەراتێ باسەر تونە.

رۆژەکێ ژی باڤێ من پرسی:

– کورۆ، کا باسەرێ مە کویە، نایێ کڤشێ؟

من گۆ:

– باڤۆ، هال – هەوالێ من، پۆت و باسەر ئەڤ بوو.

باڤێ من شەلاقەکە جیوار دا من و گۆت:

– بەکلی تو عەردا ساردا هەری! باسەرێ مەیی ب کەری پەز تە دا دەر. باسەر ئیدی نایێ.

گاڤا هێرسا باڤێ من هەڤەکی دانی، ئەوی مەنیا چوویینا باسەر منرا گۆت:

– لاۆ، ئەو ژ تە خەییدیە. هەیوانێ – هەیوان چەند رۆژا ژ جیێ خوە رانەبوویە، برچی مایە، تەرکا پۆتێ تە نەدایە. لەما ژی، گاڤا تو دیتی، وی ترێ تێ پێ شابی، تاسە شیر بدێیی. گۆتی تە تەخمینکرا، وەکی گاڤا ئەوی تە و پۆت نهێریە، خوەستیە

نیشانده، کو ماینا وی سەبا پۆتێ تە بوویە، نەخوەستیە تەرکا پۆتێ خوەیێ خوە بدە. لێ تو ژی هەلا سەردا لێ هێرس بوویی. لەما ژی خەییدیە، چوویە. باسەر ئیدی ڤەناگەرە، دەستێ خوە ژ باسەر بشۆن.

و راستیێ ژی، باسەر نەهات، ئەو چووین بوو، کو چوو.

– لێ بینا سە چقاسە، – خالێ سەیدۆ سەر خەبەردانا ئاپێ هەسۆدا زێدەکر. – لەما دڤێژن، گور گۆتیە: بینا سە بینا من بوویا، منێ کۆکا دنیایێ بانیا. دبە هوون باوەر نەکن، لێ ئەو، چ کو ئەزێ بێژم، قەومیە و من بەر چەعڤێ خوە دیتیە.

رەمە مریێ حازرابە ژی، باڤێ من، ئاپێ منبە ژی، هەلا وەختا ئەمە ل رۆمێ بوون، ئەوانا باهارێ دچوون جیێ دوور رێنجبەری دکرن هەتانی پاییزێ. پاییزێ ژی هەقێ خوە بەرەڤ دکرن، ئێریک – بێریکا مالێ ددیتن و دهاتن. خوەدێ خرابکرێ، خوە نە مینانی نها بوو: نەمە بنڤیسیانا، تەلەگرام بشاندانا یانێ تێلێخستانا، وێ کەنگێ بێن. مەریێ خوەندی خوەدێ دابوو نەمە بنڤیسیانا، تێل کو هاتبوو؟ هەر تەنێ مە زانبوو: باهارێ چوونە، پاییزێ ژی وێ بێن.

کەلبەکی مە هەبوو، ناڤە وی بۆیناخ بوو. تە پێل سێریکرا، نەدەوتیا. مە گرێنەددا، سبێ هەتانی ئێڤارێ ناڤا گوند، سەر کولیکا دگەریا و دهات سەر قوونتاخا خێنی دکەت.

رۆژا باڤێ من، ئاپێ من ڤەگەریانا، شەبەقدا بۆیناخ بەرێ خوە ئالیێ گێدووکێدا دکر و دبوو زووکە – زووکا وی.

پیرکا من دگۆت:

– سەیدۆ، لاۆ، جا هەلا بنهێر بۆیناخ بەرێ خوە کی ئالیدا کریە، دکە زووکە – زووک؟

ئەز کو ڤەگەریام و من دگۆت، بەرێ وی گێدووکێدانە، پیرکا من هلددا بووکارا دگۆت:

– ئاها، خوەدێ شکر، کو مابە، ئیرۆ عەسە لاوکێ بێن. دە، گەلی بووکا، زوو مالێ هەڤدن، خوارنا خوە چێکن هەتانی لاوک تێن.

تابەتی نەدکەت بۆیناخ: دچوو، دهات، رادبوو سەر خێنی، بەرێ خوە گێدووکێرا

دکر و زووکە – زووکا وی بوو.

نێزیکی نانێ نیڤرۆ بەرێ خوە ددا گێدووکێ و دچوو. تو ناڤێژی لاوک ئیدی گهیشتنە وی بەری گێلی. وانا پاشێ دگۆت، چاوا بۆیناخ چوویە، گهیشتیە وان، هلپارکی وان بوویە، خێلە عەرد وانرا هاتیە، پاشێ تەرکا وان دایە و بەرب گوند هاتیە. وەختەکێ مە دیت، بۆیناخێ مە وێ چاوا تێ، چاوا تێ! دهات بەر دێری، دبوو ئەوتە – ئەوتا وی، بەرێ خوە گێدووکێدا دکر. یان وەختا مالدا بوونا، دهاتە هوندور، دبوو کاستە – کاستا وی، مە شا دبوو، دەردکەتە دەرڤا و هەی ژی پش خوەڤا دنهێری، چکا ئەم پەی دچن یانێ نا. وەختا ئەم دەردکەتن دەرڤا، بەرێ خوە گێدووکێرا دکر و ئەوتە – ئەوتا وی بوو. تێ بێژی ئەلامەتی ددا مە، وەکی ئەم پێشیا واندا هەرن. و هەتانی ئەم پێشیا واندا نەچوونا، بۆیناخ نەدستری. وەختا ئەم پێشیا واندا دچوون، بۆیناخ پێشیا مە هێل دبوو، بەرب وان دچوو. گاڤا ئەم و باڤێ من، ئاپێ من دگهیشتنە هەڤ و تەڤ ڤەدگەریانە مالێ، بۆیناخ هێدی – هێدی پێشیا مە دهات هەتانی ئەم دگهیشتنە مالێ. پاشێ دیسا بۆیناخێ مە ناڤا گوند دگەریا.

سالێد ئاخریێ وەختا باڤێ من، ئاپێ من ڤەدگەریان و بۆیناخ پێشیا وان دچوو، وانا تشتەکی خوە ددانە بۆیناخ، وەکی بینە و مە پێ بدە هەساندنێ، وەکی ئەو تێن. و وەختەکێ مە دنهێری وێ تشتەک دەڤێ بۆیناخدا ژ ئالیێ گێدووکێدا تێ. مە ئیدی زانبوو، وەکی باڤێ من، ئاپێ من رانێزکایی گوندرا کرنە.

ئەڤا ژی وەرا مەسەلا بۆیناخێ مەیی بێ زار – زمان، کو سەر ئەوقاس عەرد بینا خوەیێ خوە هلتانی.

– هاشا حزوورا جامێرێ روونشتی دێلکەکە مە هەبوو، – ئاپێ خالۆ خەبەردانا خوە دەستپێ کر.

– هاشا گۆتیا، – حازرا جابا وی دان.

ئاپێ خالۆ قوتیا تتوونێ ژ جێڤا بێشمێرتێ خوە دەرخست، کاخازەکی جخارێیی بری، هلدا تتوون کرە ناڤێ، پێچا. هەتانی جخارا خوە پێچا، خوە کەر کر.

خەیسەتێ وی ئوسا بوو: گلیێ پێشیێ دگۆتن، پاشێ خوە کەر دکر هەتانی جخارا

خوه دپێچا، ڤێدخست، قولاپەک – دودو لێددان، پاشێ دوومایی ددا خەبەردانا خوه.

راستە، ئەو چەند سال بوون، وەکی ئاپێ خەلۆ هاتبوو گوندێ مە، لێ ئیدی گوشکا خەیسەتێ وی زانبوو، وەکی ئەو کێم قسە دکە، کێم دکەڤە ناڤا خەبەردانێ، لێ گاڤا گلی دکە، عەسە سەرهاتیکە خوەش تینە ئۆرتێ.

حازرا خوە کەر کرن، بەرێ خوە ویدا کرن و هیڤیێ مان، چکا وێ ڤێ جارە چ گلیکی خوەش بکە.

– ئەفەندیێ خوەرا بێژم، – ئاپێ خەلۆ خەبەردانا خوە گران پێشدا بر، – تە پێل سێری کرا، نەدەوتیا. لەما ژی مە گرێنەددا، سبێ هەتانی ئێڤارێ بەردایی بوو. دچوو ناڤا گوند دگەریا. هاڤینێ دهات بەر قەلاخێ دکەت، زڤستانێ ژی جیێ وێ یانێ بەر لۆدێ بوو، یانێ ژی بەر تەولا دێوێر بوو. گوندێ مەدا تەولە، گۆم ئێپێجەیی ژ مالا دوور چێدکن، دەرێ وان ژی باشقە بوو. بۆنا دزی – مزی نەڤە هەمین دەری داددان، پێرا ژی زنجیرا کەلبا تێلگرافەکە درێژڤا دکرن. هەتانی سبێ کەلب دۆرا تەولێ، گۆمێ دبوونە چەرخ، نەدهیشتن تو قوول – بەندە نێزیکی واندەرابە. جەم مە ژی دزی زەعف کێم دبوو، چمکی سال دۆنزدەهـ مەهـ بوو قەرەولێ گوند هەبوون.

چ گاڤا شەڤ دەرکەتانا دەرڤا، دێلکا مە بەر دەرێ تەولێ کەتبوو. پەزێ مە تونەبوو، چێلەکەکە مە و چەند سەری دەوارێ مە هەبوون. گاڤا دەنگێ دێری دبهیست، سەرێ خوە هلدبری، مە دنهێری، دهات مە شا دبوو و جارەکە دنێ دچوو جیێ خوەدا دکەت.

ئاپێ خەلۆ دیسا ناڤبری دا خەبەردانا خوە، جخارەکە مایین ژی پێچا، ڤێخست.

– خوەدێ تو ئەو خوەدێیی، لێ گاڤا تو نە ئەو گاڤی، – ئەوی جارەکە مایین خەبەردانا خوە پێشدا بر. – ئاخلێڤە بوو. خێلەکە خورت ژ شەڤێ چووبوو. وەختەکێ ئەز هشیار بووم، وێ کاستە – کاستا دێلکێیە، دێری چەنجەروو دکە. چ وە ڤەشێرم، چ خوەدێ ڤەشێرم، ئەز ترسیام، من لهێف کشاندە سەر سەرێ خوە و خوە کەر کر. ئەز فکریم، وەکی گور هاتنە. دە، کامباخ ساوا گورا ژی گرانە. ترسا بن لهێفێدا من خوە قنجلاندبوو سەر هەڤ. رۆژا بوهورییە، نزانم چقاس وەعدە دەرباز بوو، وەختەکێ من دی، رەمە چوویێ وەبە ژی، دیا من بە ژی، وێ ژ جیێ خوە رابوو.

– رەمە دێ – باڤێ تەبە ژی، – حازرا گۆتێ.

– دیا من رابوو، چرا ڤێخست، دەیل باڤێ من کر.

– لۆ – لۆ، لۆ – لۆ، جا رابە، – دیا من گۆتێ، – چکا چرا کاستە – کاستا دێلکێیە. نەبی گور هاتنە، دخوازن دێلکێ ببن؟

رەمە دێ – باڤێ وەبە، باڤێ منبە ژی، مەریکی خەوار بوو. دیا من چەند جارا دەیلێکر، پاشێ هشیار بوو.

گاڤا دەنگێ کاستە – کاستا دێلکێ بهیست، تانا کراس – دەرپێ ژ ناڤا جیا بانزدا و بەرب دێری چوو. ئەم، زارۆ ژی، رابوون ناڤا جیێ خوەدا روونشتن.

چاوا باڤێ من دەری ڤەکر، دێلکێ خوە ئاڤیتە هوندور، پۆچا خوە هەژاند، خوە ئاڤیت سەر لنگێ باڤێ من و کاستە – کاستا وێیە. پاشێ رەڤی دێریڤا دەرکەت، باڤێ من، دیا من دانە پەی. مە، زارا ژی، دا پەی وان. دێلک دەرکەتە دەرڤا و دووز بەرب تەولێ چوو، گهیشتە دەرێ تەولێ چەنجەروو کر.

– یا ب خێر، – باڤێ من گۆت، – ئەڤ چ عەجێبە؟ دبە گور کولەکێرا کەتیە تەولێ؟

هاهانگا دادایێ کلیتا دەرێ تەولێ ژ پەلتکا دیوارێ سڤدەرێ هلدا و لەز – لەز بەرب تەولێ چوو. دیا من چرا ڤێخستی هلدا و دا پەی وی. ئەم، زارۆ ژی، پێ – پێ پەی وان چوون.

باڤێ من دەرێ تەولێ ڤەکر، چوو هوندور. دێلکێ خوە بەر ویرا کر، پێشیا وی چوو هوندور.

– قیزێ، زوو چرێ بینە! – باڤێ من ژ هوندورێ تەولێ کرە گازی.

گاڤا ئەم چوونە هوندور، مە دی، وێ چێلەکا مە زایە، گۆلکا خوە ئالاستیە، زها کریە، لێ دەوارێ مایین لێدانە قەتێ خوە برینە، سەرێ تەولێیی ژۆرندا ل هەڤ جڤیانە.

– تە دی دێلکێ چاوا هات ئەلامەتی دا مە، وەکی چێلەک زایە، – باڤێ من گۆتە دیا من. – وەکی نەهاتا ئەلامەتی نەدا مە، ئەم پێنەهەسیانا، هەتانی سبێ دێوێر وێ گۆلک پێپەسکرانا، بکوشتانا.

لێ، برا! هەلا دڤێژن سە فەم ناکە. ئەز سەرێ جامێرا حازرکم، ئەڤا یەکا من بەر

چەعڤێ خوە دیتیە و چ کو من وەرا گۆت، تو گلیکی خێلف تێدا تونە.

– لێ من عەجێبەکە مایین بەر چەعڤێ خوە دیتیە، – چاوا ئاپێ خەلۆ خەبەردانا خوە کوتا کر، هەمزۆ دەستب گلیێ خوە کر.

ئەڤا یەکا چەند سالا پێشدا قەومیە. ئەزی شەهەر بووم، دخەبتیم. هەیاتەکێدا من خوەرا ئۆتاخەکە بچووک کرێ کربوو، تێدا دمام.

ژ وێ هەیاتا مە یەک ب مالێڤا چوو وەلاتێ دەرەکەدا بخەبتە. کەلبەکی وانی هینکری هەبوو. وانا ئەو کەلب خوەرا نەبرن، دانە جینارەکی خوە.

باوەر بکی وەکە سالەکێ دەرباز بوو. نەمێ وانا تمێ سەرهەڤدا دچوون – دهاتن.

رۆژەکێ نەفەرێ مالێ دنهێرن، تابەتی ناکەڤە کەلب، کاستە – کاستا وییە، دچە، تێ، چەنجکێ خوە داڤێژە دێری، دخوازە ڤەکە. ئەڤێ تە زانن، وەکی وەختێ گەرا وی نینە، لێ چرا ئوسا دکە، تەخمین ناکن، رادبن دەردخن دەرڤا. ڤرا ژی تابەتی ناکەڤێ، دکە کاستە – کاست، بەرێ خوە وی ئالیدا دکە و زووکە – زووکا وییە. دەرڤا کێم دسەکنە، تێن مالێ. ڤێدەرێ ژی زووکینیا وی نایێ برینێ. کورێ مالێ دنهێرە چ: چەعڤێ وی تژی هێسرن. نان ددنێ، خوارنێ ددنێ، دکن – ناکن دەڤێ خوە نادە تشتەکی، ئۆرتا ئۆتاخێ دچە – تێ، زووکە – زووکا وییە.

هەرنەیسە، سەرێ جامێرا نەیێشینم، هەتانی سبێ ناهێلە خەو بکەڤە چەعڤێ نەفەرێ مالێ.

دە، شەهەرلوونە، گەلەکی کەلبا حز دکن، هلتینن دبن سەر دۆختر. هوون زانن، شەهەردا دۆخترێ کەلبایە مەخسووس هەنە. دۆختر کەلب دنهێرە و وانرا دبێژە، وەکی تو نەخوەشیکە وی تونە. پاشی ڤێ یەکێ ئەو تەخمین دکن، وەکی تشتەک قەومیە و قەستیکا وێ رۆژێ بیرا خوەدا خوەیی دکن.

چەند رۆژ دەرباز بوون. مالا خوەیێ کەلب ژ وی جینارێ خوە، کو کەلب دابوو وان و مالڤا چووبوو وەلاتێ دەرەکە، نەمەک ستەندن. نەمێدا نڤیسیبوون، وەکی فلان رۆژێ (یانێ وێ رۆژا کەلب نەدستری) کەڤانیا مالێ چوویە رەهمەتێ.

ئەڤا گلیێ هان ناڤا تەمامیا وێ مەهەلێدا بەلا بوو. گەلەکا باوەر نەدکرن. وەکی ئەز خوەخوا وێ هەیاتێدا نەماما، باوەر بکی، منێ ژی باوەر نەکرا. لێ ئەو نەمە بەر

من خوەندن و ئەو رۆژ ژی رند دهاتە بیرا من.

هوونێ ڤێ یەکێرا چ بێژن؟ ئەڤا ئیدی نە بینە، نە ژی فەمە، تشتەکی ئوسانە، وەکی بەندەرا هەلا نە عەیانە.

دەرهەقا وێ یەکێدا گەلەکی خەبەردان، لێ ئوسا ژی نکاربوون بهاتانا سەر فکرەکێ: ئەو چاوا بوو، کو کەلب سەر ئاقارەکە ئەوقاسی دوور تێ دەرخست یانێ پێڤا عەیان بوو، وەکی وێ رۆژێ ژنا خوەیێ وی وێدەرێ مریە.

– وەللە، راستیێ ژی، برا، عەجێبە، مە هەلا تشتێ ها نەبهستبوو، – ئاپێ خەلۆ هەمزۆرا گۆت و قوتیا تتوونێ درێژکرێ، وەکی ئەو ژی جخارەکێ بپێچە.

و ئاها هەتانی نیڤێ شەڤێ گوندیێ مە ئۆدا مالا ئاپێ جمشیتدا گلیێ خوەش دکرن، شەڤبوهێریا خوە دکرن. و گلیێ وان یەک ژ یەکی خوەشتر بوون. لێ سەد یازخ، هەر تەنێ ئەڤێ هان بیرا مندا مانە.

س. ١٩٦٧ – ل

ئەسمەر

(ژ جمعەتێ)

ب گۆتنا گۆتیا، مێر و ژنەک هەبوونە. ناڤێ مێرک ئاحمەد بوویە، ناڤە ژنکێ ژی ئەسمەر.

ئەسمەرە گەلەکی بەد بوویە، چاوا دبێژن، زمانێ وێ برا سەر گورێ چیادابە. ئاحمەدێ بەلەنگاز زنێقەتیێدا بوویە، دکە – ناکە زمانێ ئەسمەرێ نکارە. دوکوتە – نابە، شیرەت دکە – نابە، چار زمانێ ئەسمەرێ نابە. زارێ وان ژی هەبوونە و کولەکە ئاحمەد دبە دودا. نە ئەوە ئەسمەرێ دەرخە، زارێ وی وێ ئێتیم بمینن، نە ئەوە پێرا یۆلە هەرە، کو ژ قەواتا وی دەرە. ب گۆتنا گۆتیا، گۆ، وەختا ئەسمەر خەبەر ددا، ئاحمەد ب هەردو دەستا گوهێ خوە دگرت، ژ مالێ درەڤیا. ئێ، وێ جارەکێ برەڤیا، دودا برەڤیا، خوە هەر گاڤ و سەهەت ژ مالا خوە نەدرەڤیا؟ و ئاحمەدێ بەلەنگاز رۆدکر – دپیڤا، خوەرا رێ نەددیت. چەند جارا بەری دایێ، ژ مال دەرخست. لێ ئەوی دێریرا دەردخست، ئەو کولەکێرا دهات. قەت چار ئەسمەرێ دبوو؟ دەر – جینارا، قەوم – پسماما رووێ زمانێ ئەسمەرێدا دەری وان ڤەنەدکرن. هەلا چەند جینارا ژ کێلەکا وانا بارکرن و چوونە پەرێ گوندی ماین بنگە بوون. مالا ئاحمەد تەنێ، مینانی پووپووا وی پەرێ گوند ما.

رۆژەکێ ژی ئاحمەد ژ خەباتێ ڤەدگەرە. تێ فێزا گوند، راستی بیرەکێ تێ. دسەکنە، ئێپێجەیی دفکرە، پاشێ دارێدکە دچە مالێ.

رۆژترا ماین ئەسمەرێ دخاپینە و تینە سەر وێ بیرێ.

– ئەسمەر، – ئاحمەد دبێژێ، – هەلا بنێ بیرێ بنهێرە، ب تەخمینا من، وێدەرێ تشت دچوورسە.

وەختا ئەسمەر کووز دبە بنێ بیرێ بنهێرە، ئاحمەد دەفکێ ددێ، داڤێژە بیرێدا.

– جیێ تە ئەڤە، – ئاحمەد دبێژێ. – هەتانی هشێ تە نەیێ سەرێ تە، زمانێ تە کن نەبە، ئەز نایێم تە ژ ڤێدەرێ دەرناخم. لێ ئەز گونێ تە ناکم ستوویێ خوە. ئەزێ هەرۆ نانێ تە، ئاڤا تە بینم. بخوە و خوەرا ڤێدەرێ بمینە. نە ب خوەزل وان دیوارا، وێ چاوا بەر زمانێ تە تەیاخ بکن؟

گۆ ئەسمەرێ چڤاس لاڤایی لێ کرن، سۆند خوار، وەکی وێ زمانێ خوە کنکە، لێ ئاحمەد باوار نەکر، پشتا خوە دایێ و هات گهیشتە زارێ خوە.

برا ئیدی ئەسمەر وێ بیرێدا بمینە، وێ و دیوارا مالەک خوەش، ئەم بێنە سەر ئاحمەد.

ئاحمەد هەرۆ نانێ ئەسمەرێ، ئاڤا وێ هلتینە، دبە سەر بیرێ، تێلەکی زراڤڤا دکە و دادخە بنێ بیرێ. قەستیکا تێلێ زراڤ هلتینە، وەکی ئەسمەر نکاربە بگرە، دەرێ.

دە، مەڤا نە عەیانە، ئاحمەد چڤاس وەخت ئەسمەرێ ڤی جوورەیی بیرێدا خوەیی دکە، ئەو ژی برا ئەو زانبە.

لێ چڤاس دچە، تۆڤێ خوەیکرنا زارێ هوور ئەوقاسی گران دبە و ئاحمەد تێ دەردخە، وەکی بێ دێ زارۆ رۆ ب رۆ دچلمسن، بەرخوە دکەڤن. جارەکێ، وەختێ ئاحمەد گەدێ خوەیی بچووک دانیبوو سەر چۆکێ خوە و لنگێ خوە کربوو تەندوورێ، نشکێڤا گەدە چەعڤێ باڤێ نهێری و گۆت:

– باڤۆ، لێ ئنێ وێ کەنگێ بێ؟

ئاحمەد گەلەکی بەرخوە دکەڤە، قرار دکە سەبا خاترێ زارا سبێ هەرە ئەسمەرێ ژ بیرێ دەرخە.

رۆژترا ماین ئاحمەد چاپووکەکە مەزن، شریتەکە درێژ هلددە و دچە سەر بیرێ.

– ئەسمەر، بەلکی تو سەر بەلا خوەڤا ڤەبی. ت قوربانا زارابی، ئەز بۆنا خاترێ وان تە دەردخم، یانێ نا من سۆندەکە ئوسا خواربوو، گۆتی هەستوویێ تە ژی ڤێ بیرێ نەهاتنا دەرخستنێ، هەما ڤرا ژی برزیانا، – ئاحمەد ها گۆت، چاپووک شریتێڤا کر و داخستە بیرێ.

وەختا چاپووک دەرخست، بالا خوە دایێ... عەجێبەکە رەشە گران: مەرەکی تەرکی

وێ ترسیایی زوور بوویە لێدنهێرە.

– ئەز بەختێ تەمە، – مەر ب زارێ مەریا گۆتە ئاحمەد، – تە ئەز ژ زمانێ ئەسمەرێ خلاز کرم، ئەز گۆتی بن قەنجیا تە دەرێم. دە، زارێ تە چ دگەرە، ئەز حازرم.

لێ ئاحمەد زار – زمان کەتبوو. ئەوی عەجێبا ها هەلا بەر چەعڤێ خوە نەدیتبوو.

مەر لێنهێری ئاحمەد دەی ناکە، هلدا ها ژێرا گۆت:

– ئەز ئەدووێ مەریامە. خەیسەتێ منە ئەز دچم خوە ستووێ مەریارا دالینم. ئەزێ نها هەرم خوە ستووێ قیزا پادشێ ڤی شەهەرێ وەڤا بالینم. ئەوێ هەرە حەکیما، زانا، رەملدارا بینە، لێ ئەز خوە ستووێ وێ بەرنادم. چارێ پادشێ بێ برینێ. وی چاخی تو وەرە، بێژە پادشێ، وەکی تو دکاری قیزا وی خلازکی. پادشایێ ئیزنێ بدە تە. وەختا تو دەردا هاتی، منرا بێژە: "بمبارەک، چی تە ڤێ قیزا جاهل کەتیە، بەردە، برا خوەرا ئازا بژی". ئەزێ بەردم. چ دلێ تە بخوازە، پادشایێ بدە تە. ئەڤا ژی بەر وێ قەنجیا تەڤا، وەکی تە ئەز ژ زمانێ ئەسمەرێ خلاز کرم. لێ زانبێ: هەر تەنێ ڤێ جارە ئەزێ گورا تە بکم. وەکی ئەز چووم جیکی دن، من دیسا خوە ستووێ مەریا ئالاند و تو هاتی، ئەزێ تەخم، تە بکوژم. دێمەک، سۆز – قرارێ مە هەر تەنێ بۆنا ڤێ جارێیە. بیر نەکی.

و مەر پشتا خوە دایێ، شوولکی، چوو.

ئاحمەد دیسا چاپووک و شریتا خوە هلدا، ئەسمەر بیرێدا هیشت، ڤەگەریا هاتە مالێ.

رۆژترا مایین دەنگ ناڤا شەهەر بەلا بوو، وەکی مەر خوە ستووێ قیزا پادشێ ئالاندیە، حەکیم، زانە، رەملدار دکن – ناکن، مەر کەچکێ بەرنادە. پادشێ گۆتیە، کێ قیزا من خلاز بکە، دارێ – دنێدا دەڤێ وی چ بگەرە، ئەزێ بدمێ.

دە، چقاس مەرڤێ شەهەرە زانە، بلیان هەبوون، گشک چوون، چ کرن – نەکرن، مەر ژ کەچکێ دوورنەکەت.

گلیێ مەر کەتنە بیرا ئاحمەد. رۆژەکێ ژی رابوو، چوو بەر دەرێ پادشێ سەکنی. گاڤا ژێ پرسین، وەکی چ دخوەزە، ئاحمەد گۆت، وەکی دکارە قیزا پادشێ خلازکە.

خـولام – خـزمـەتكارا ئەوقـاسی ئەڤـا یەکـا بـهـیـسـتـبـوون، وەکی گـۆتنـا وی بەندی تشـتـەکی هـەسـاب نەکرن، لێ چوون ئەلامـەتی دانە پادشـێ. پادشـێ عـەمـر کـر، وەکی ئاحمەد ببنە جەم وی.

– کورۆ، لاۆ، – پادشـێ گـۆتێ، – تو زانبی، ئەز گـەلەکی قـیـزا خوە حـز دکم. تە کـو قـیـزا من خـلاز کـر، دارێ – دنێدا دەڤێ تە چ بگـەرە، ئەزێ بدمـە تە. لێ خـێـر کـو نـا، ئەزێ سـەرێ تە لێخم. چمکی گـەلەک ئەوارە مـینانـی تە هـاتنە، دەرەو کرنە و چوونە. بۆنا ڤرهـادا دەرەوین و خاپخاپۆکێ ئوسا بەرب من نەیێن و کولا من نەدن تەزەکرنێ، ئەز گەرەکێ سەرێ تە لێخم، وەکی وانرا ببە شیرەت.

ئاحمەد گۆتێ:

– پادشایی ساخبە، برا گۆتنا تەبە.

دانە پێشیا ئاحمەد و برنە بەر دەرێ ئۆتاخا قیزا پادشـێ.

چاوا ئاحـمـەد دەردا چوو، چەعف مـەر کـەت، پێـرا – پێـرا نـاس کـر. مـەر ژی ب چەعڤەکی قەنج لێنهێری. گلیێ مەر کەتنە بیرا ئاحمەد و ئەوی هلدا ها گۆتێ:

– بمبارەک، چی تە ڤێ قیزا جاهل کەتیە، بەردە، برا خوەرا ئازا بژی.

مەر هێدیکا شوولکی ژۆردا هات، بەر ئاحمەدرا دەرباز بوو و بەتا ڤەبوو، چوو.

مـزگینـی برن پادشـێرا، وەکی ئاحـمـەد قـیـزا وی خـلاز کریە. پادشـا ژ جیێ خـوە رابوو، هـات. دیت: قـیـزا وی وێ سپ – سـلامـەت قـولـچدا سـەکنیـە و ب چەعـڤـەکی هسرەت ئاحمەد دنهێرە. گاڤا چەعف باڤێ کەت، هات خوە ئاڤیتە پێسیرێ و گۆتێ:

– باڤۆ، تو زانی، ئەڤی مەرڤێ قەنج ئەز خلاز کرم.

پادشا چوو ئەنیا ئاحمەد، رازیبوونا خوە دایێ و گۆتێ:

– دە، نها بێژە، کورێ من، دەڤێ تە چ دگەرە، ئەز بەر تە سەکنیمە.

– پادشایی ساخبە، سایا سەرێ تە تو تشت من نەلازمە.

– لێ تو زەوجی؟ – پادشـێ ژێ پرسـی.

– ئەز زەوجیمە، لێ ژنا من مریە، – ئاحمەد گۆتێ.

– دە، وەکی ئوسانە، ئاحمەدێ من، هەرە، خوەدێ مرازێ تە و قیزا من هەڤ بکە. من سۆند خواربوو، وەکی کێ قیزا من ئازاکە، نەزەوجیبە یانێ مێرێ ببە، ئەز گۆتی

قیزا خوە بدمە وی. تە روحێ قیزا من خلاز کریە. ب هەلالیا خوەدێ ئەو تەرا دکەڤە، هەرە، برا مرازێ من وە هەردوا ژی ببە.

و ئاحمەد بوو زەڤێ پادشێ. سەرێ دیوانێ دگۆتن ئاحمەد، بنێ دیوانێ دگۆتن ئاحمەد. هەمین دەرهەقا ڤێ کرنا ویدا پادشێ جینار ژی پێ هەسیان.

رۆژەکێ ژی بەس بەلا بوو، وەکی مەر چوویە خوە ستوویێ قیزا پادشێ جینار ئالاندیە. ئۆرتا ڤی پادشایی و خەزووریێ ئاحمەد ژی گەلەکی خوەش بوو. ئەڤێ تە رابوو مەریک شاندە جەم خەزووریێ ئاحمەد و هیڤی کر، وەکی زەڤێ خوە بشینە بۆنا قیزا وی ژی خلازکە. پادشێ گازی ئاحمەد کر و هەر تشت ژێرا گۆت.

قودوومێ ئاحمەد ست بوون. نە ئەو بوو ئینکارکرا، نە ژی کاربوو بچوویا. نە ئاخر مەر ژێرا گۆتبوو، وەکی وێ هەر تەنێ جارەکێ بدە خاترێ وی. وێ نها چاوا هەرە؟

ئاحمەد گەلەکی فکری، فکری، لێ تو چارە خوەرا نەدیت. دلێ خوەدا فکری: "جەنم دو گۆر، ئەزێ هەرم، دها پاکە برا مەر منخە، من بکوژە". و فایتۆنا پادشێ سیار بوو، چوو.

رێڤا ژی گەلەکی فکری. گاڤا گهیشتە بەر دەرێ پادشێ، فکرەک سەرێ ویدا خولقی.

پادشێ چاوا لازم بوو ئەو قەبوول کر و ب خوە ژی دا پێشیێ بر بەر دەرێ قیزا خوە، خوەست ئەو ژی پێرا هەرە هوندور، لێ ئاحمەد نەهشت، گۆتێ، وەکی ئەو گەرەکێ تەنێبە.

وەختا ئاحمەد دەری ڤەکر، پێشدا چوو، مەر ئاڤرووکە تووژ دایێ و گۆتێ:

– نە من تەرا گۆت، تەنێ جارەکێ، تو چرا هاتی؟

ئاحمەد هلدا لەز گۆتێ:

– مالخراب، ئەز هاتمە تەرا بێژم، وەکی ئەسمەر بیرێ دەرکەتیە و پەی تە دگەرە.

خەبەردانا ئاحمەد هەلا دێڤدا بوو، گاڤا مەعر ستوویێ قیزا پادشێ بەردا، بوو شەلپینیا وی کەت و بەتا ڤەبوو.

ئەو چووین بوو، کو چوو. ئیدی مەعر وان ئێرا پەیدا نەبوو.

س. ١٩٧٤ – ل

نەخش – نیگارێ هوور

نڤینا نەڤەکری

دێ و باڤێ هەردو کور مەزن کرن، لێ نەگیهاندنە مرازێ وان. شێر نەهیشت. هەردو ژی ب رەزادلی چوونە پێشەنیێ.

"دایێ، باڤۆ، هوون بباخشین، وەکی ئەم وە تەنێ دهێلن. وەتەن گازی مە دکە، دژمن دەری مە گرتیە و ئەم نکارن مالدا هێسا روونێن. ئەم ڤەناگەرن هەتانی ئەسکەرەکی دژمن سەر خوەلیا وەتەنێ مەیە زیارەتی هەبە"، – کورا نڤیسیبوون.

دێ و باڤێ کال باخشاندبوون وان. و هەر ئێڤار داییکا پیر جیێ هەردو کورا داتانی، سبێ شەبەقێ ژی هلتانی. شەر کوتا بوو، کور ڤەنەگەریان. دێ دیسا ئێڤارێ جیێ وان داتانی و سبێ نڤینە، کو کەسەک تێدا رانەزابوو، هلتانی.

سبەکێ ژی جیێ وانی دانی کەسەکی هلنەدا.

س. ١٩٧٥ – ئا

شێرا لاپە خوەش

من خوەندیە خایام، خانی، پووشکین، گیۆتێ... راستیێ ژی مەزنن، بۆنا هەموو وەختا و مەخلووقەتیا مەزن مانە. لێ بۆنا مە هەر یەکی مەزنەک هەیە. سەبا من ئەفراندنا نڤیسارە لاپە باش، لاپە خوەش، کو من عەمرێ خوەیی فەمداردا خوەندیە، ئەڤا هان بوویە:

"سەلام، کورێ منی عەزیز..."

راستە، نە شێرە، لێ چار خەبەرێ وێ نەما کوتاسیێنە، کو سالێد شێردا من ژ باڤێ خوە ستەندیە و بیرانینا باڤێ من هەر تەنێ ئەو مایە.

س. ١٩٧٥ – ئا

دبنه یەک

هەر جارا، وەختا ئەز دخوەزم سفەتێ دیا خوە بینمە بەر چەعڤێ خوە، دکم – ناکم ئەو یەک منرا ل هەڤ نایێ. دەوسێ سفەتێ گوندێ من، گوندێ منی بچووک، گوندێ منی دوور تێ بەر چەعڤێ من. گونددا من چەعڤێ خوە ڤەکر، سفەتێ دیا خوە ناس کر و گونددا ژی ئەو تەسلیمی ئاغێ کر. سفەتێ گوندێ من، سفەتێ دیا من هەرتم بەر چەعڤێ من دبنە یەک...

س. ۱۹۷۵ – ل

دەستێ تە

دەستێ تە بۆنا من قە چ بێژی نەکرن.

دەستێ تە نازک نیبوون، دەستێ مەریێ خەباتچی بوون، بەر تەڤێ قاریا بوون. لێ چقاس نازکایی ژ وان دەستا دباری!.. نانێ وان دەستا چقاسی خوەش بوو...

وان دەستا نەرم بێشیکا من دهەژاندن و پێرا بن سەوتێ کلاما تەیە "لووری" – دا ئەز دکەتمە خەوا شیرن. (کێ ژی بستریێ، هەتانی نها ئەز گەلەکی وێ کلامێ حز دکم، چمکی ئەو کلاما داییکانە). وان دەستا ئەز هلدبریمە ناڤا هەوێ، منرا دبوونە پەر و باسک. گاڤا هەڤەکی گڤرک بووم، وانا دەستێ من گرتن و ئەز هینی رێڤەچووینێ کرم.

من ب وان دەستا چەعڤێ خوە ڤەکر، ب وان دەستا دنیا ناس کر و بن وان دەستادا مەزن بووم.

دایێ جان، نە تە خوەزلیا خوە دانی، وەکی رۆژەکێ نەڤیێ تە سەر چۆکا تە روونێن و تو ب دەستێ خوە نان بدی وان.

نها نەڤیێ تە هەنە. لێ تو تونەیی. نەڤیا تو نەدیتی، ب شکلا تە ناس دکن. لێ تو وان ناس ناکی. ئاخر وێ چ بوویا، وەکی وانا ژی قە نا هەڤەکی کەرەما وان دەستێ تە بدیتانا، نانێ دەستێ تەیی خوەش بخوارانا؟..

گەلۆ ئەز و دیا وان تەڤایی، ئەمێ کاربن وێ یەکێ نەڤیێ تەرا بکن، چ کو وان

دەســتیّ تە تـەنیّ بـۆنا من كــرن؟ نە ئـاخـر ئـەو بۆنا مـن هم دەســتیّ دیّ بـوون، هـم دەستیّ باڤیّ بوون.

دەستیّ تە بۆنا من ڤە چ بێژی نەكرن.

س. ١٩٧٦ – ل

داییكا تە رەخ تەیە

زەرا من جیێ خـوەدا رازایە. هەر تەنیّ جارا بەر خـەوا خـەبەر ددە. دیّ درەڤە دچە، لهێـڤیّ داڤیّ سـەر، ب دلـەكی بارسـتـان سـەرا دسـەكنە، خـێلە وەخت ب چەعـڤیّ هسرەت لێدنهێرە و پاشدا تیّ، دكەڤە ناڤا جیا. لیّ گوهـیّ ویّ دەنگیّ تەیە، وەكی چاوا ببهیّ رابە بیّ جەم تە.

رازیّ، رازیّ، دەلالا من. رازیّ و خـەونیّ خـوەش ببینە. نە ئاخـر دنیـا ژی بـۆنا تە خەونەكە خوەشە، لیّ دنیا لاپە خوەش دایكا تەیە و هەرتم كێلەكا تەیە.

رازیّ، رازیّ، عەزیزا من، هێسا و رەهەت رازیّ، داییكا تە كێلەكا تەیە.

لیّ یا من خەوا من نایێ، چمكی داییكا من زوودا ئیدی نە بال منە.

س. ١٩٧٦ – ل

دەوسا ویّ حزكرنیّ ژی

لۆما مـن نەكن، وەكی ئەز ژ چاپە دەر زاریّ خـوە حز دكم. ئەز دخـوەزم ئەو گـەلەكی حـزكرنا باڤیّ ببیـن، چمكی من زارۆتیا خوەدا حزكرنا باڤـتیـیّ نەدیتیـە، تەمـامیـا عـەمـریّ خـوەدا مـۆتاجیّ ویّ بوومـە. وەختـا نـهـا ئەز ئەوقـاسـی زاریّد خـوە حـز دكم، ئوسا ژی پێرا دخوەزم دەوسا ویّ حزكرنیّ بگرم، كو من زارۆتییێدا نەدیت.

لۆما من نەكن، وەكی ئەز گەلەكی زاریّ خوە حز دكم.

س. ١٩٧٦ – ل

ماشینا ئوسا تونه

من گۆ:

– من بیرا گوندێ مه، مالا مه، زارۆتیا خوه کریه.

منرا گۆتن:

– ئێ، چ تشتەکی چەتنه؟ ماشینەکێ سیاربه و هایدا.

من گۆ:

– ماشینه دچه گوندێ مه، دبه نها دکاره هەره بەر مالا مه ژی. لێ هەلا تو ماشینەکه ئوسا تونه، کو کاربه من ببه بگهینه رۆژێد زارۆتیا من.

س. ١٩٧٦ – ل

کەرێ دلێ من، دەرەما روحێ من

هەی تو مالا مه، هەی تو زارۆتیا من! مالا مه و زارۆتیا من تەڤ دەرباز بوون، چوون.

نها نه ماله، نه ژی زارۆتییه. دەوسا مالێ کەلەفەیه (ئەو ژی ملکێ خەلقێیه)، دەوسا زارۆتیێ بیرانینن.

لێ چقاس ژی ملکێ خەلقێبه، مینانی سینۆرێ دەولەتا ریا وێ بەر من گرتیبه، هەساب یەکه، کەریکی دلێ منه. دلێ من برینداره. دوو – دەرمان مالا مه و زارۆتیا منن. لەما ژی فکرا من تمێ وی سینۆری بێ جەزاکرن دتەربینه و مینانی تەیرەکی ئاتمەجه من دگهینه مالا مه و رۆژێد زارۆتیێ. ئا هەر تەنێ وی چاخی (یازخ، هەر تەنێ فکرا مندا) مالا مه و زارۆتیا من دیسا دگهیژنه هەڤ: کەلەفه دبه مالا مه، ئەز ژی زارۆکه تفال.

دەقەنه خوەشن، لێ سەد یازخ، هەر تەنێ دەقەنه، زوو دەرباز دبن، دیسا ئەز و خەم – خیالێ من دمینن.

هەی تو مالا مه، هەی تو زارۆتیا من! هوونن کەرێ دلێ من، دەرەما روحێ من. بێی بیرانینا وه عەمرێ من پووچ و بێخەدابه.

س. ١٩٧٥ – ل

چ سفەتنە زێندینە...

داییکا من سەر سەلێ بەر دەرێ مە روونشتیە، تەشیا خوە هلدایە درێسە. چەند کولفەتێ جینار دۆرێ روونشتنە، خوەرا شیرن – شیرن خەبەر ددن. ئەم، زارۆ ژی، بەر سیا دیوێر خوەرا دلیزن. تی دبم. دچم هوندور، شەلبک هلتینم و دەرێ کورن ڤەدکم. ئاڤەکە چقاسی سارە! دینا خوە ددمە ئالیێ تەندوورێ. دیزا خوارنێ بەر تەندوورێیە، هەسکا دارین تێدانە، روونهەلکا سفر و دەردانا دەو کێلەکێنە. سەربدەوە دیا من چێکرییە.

تیرنجێ کولەکێرا ئاڤیتیە قولچ. پشیکا مە، گڤرێ من، وێدەرێ کەتیە. خانیێ مەیە، خانیێ کەسیبا، لێ دەولەمەندتیا روحێ من...

چ سفەتنە زێندینە! ڤانە، بەر چەعڤێ منن!

هەر تشت مینانی بەرێیە، لێ یازخ، هەر تەنێ فکرا مندا، ناڤا بیرانینێد مندا.

س. ١٩٧٦ – ل

ئێڤارێ گوندێ مە

باهارێ، گاڤا چیا، گەلی – گەبۆز، کەوشەنێ گوندێ مە شین دبن، ب هەزار ئاوازی دخەملن، رۆ پش چیێڤا دچە ئاڤا، دەستب ئێڤارێ گوندێ مە دبن. پێشیێ نەوال و دەشت دکەڤن بن سیێ، پاشێ سیا چیا درێژ دبە و بەرە – بەرە ئاقارا خوە فرە دکە. پاشی گشکا هەچێ چیایێ مە دکەڤنە پاشلا ئێڤارێ. ئێڤار هەمدی خوە تێ. هەوا تەمز، ویتە – ویتا تەیرەدانە، خوشە – خوشا ئاڤا کانیانە.

گوندێ مەدا ئێڤارێ دەنگێ بلوورێ تێ، دەنگەکی نازک و تەمز. بن سەوتا وی دەنگیدا پەرێ گول ئو کولیلکا تێنە هەڤ، ئەو چەعڤێ خوە دگرن. ئوسا نازک – نازدار دگرن!

ئێڤارا چیایێ گوندێ مە دها نێزیک تێنە کڤشێ، دها شین دبن، بلند دبن. لێ هەچێ وان، تێ بێژی، دچن دگهیژنە عەزمین.

دەنگێ خوشە – خوشا ئاڤێ دها نێزیک تێ. دەنگێ ئاڤێ و ویتە – ویتا تەیرەدا

تەڤیهەڤ دبە و دبە سیمفۆنیاکە ئوسا، کو هەلا تو کۆمپۆزیتۆرەکیرا ل هەڤ نەهاتیە بنڤیسە.

بن سەوتێ وێ سیمفۆنیایێدا گوندیێ مە ژ خەباتێ، ژ دەشتێ ڤەدگەرن. ئەو مینانی ئێڤارێ گوندێ مە ژ خەباتا خوەیە رۆژێ رازی، وەکە وان ئێڤارا رەم و قەنج، مینانی تەبیەتا خوە ئالتندار ڤەدگەرنە مالێ.

ئێڤارێ گوندێ مە، ئێڤارێ گوندێ مە جنەتا ئەسلینە ل رووبارێ دنیایێ. باوار ناکن؟ باهارێ هەرن گوندێ مە و ئێڤارێ وی ببینن. دبە تشتەکی ژی هەلا هوون زێدە بێژن.

س. ١٩٧٦ – L

زورنا کنۆ

دیسا دەنگێ زورنا کنۆ کەتە گوهێ من. بێ هەمدی من لنگێ من بن مندا رەقسین و دەوەتێ گوندێ مە هاتنە بەر چەعڤێ من. زورنێ ئەز برم، برم، گیهاندمە رۆژێد زارۆتیا من.

... زارۆکە بچووکە پێخاس و سەرقۆت قولچەکی گۆمێدا سەکنی بوو و دوورە – دوور گۆڤەندێ دنهێری. گۆڤەند هەمدی خوە دکشیا. زارۆ چوو کەتە پۆچکێ و خوە هەژاند. دلێ خوەدا وی ترێ سەرگۆڤەندی ئەوە...

وێ رۆژێدا دەنگێ زورنا کنۆ کەتە ناڤا روحێ من و وەختا لێدکەت، تێ بێژی، دلکێ من ژی دبوو دەفا وێ.

زورنا کنۆ ئەز بەنگی کرم، زورنا کنۆ ژی دلکەتیا من ژ من دوورخست.

من گەلە وەخت دەنگێ زورنا کنۆ نەبهیستبوو. عەمرێ مندا گەلە گوهاستن بووبوون، لێ تو وەختا دەنگێ زورنا کنۆ ژ ناڤا روحێ من دەرنەکەتبوو.

ئیرۆ دیسا دەنگێ زورنا کنۆ کەتە گوهێ من و بن حوکومێ وێدا بەر چەعڤێ من رۆژێد منە بوهوری کەتنە گۆڤەندێ...

س. ١٩٧٥ – L

کلیتا دلکێ من

دەرێ دلکێ من هەرتم ڤەکریە. کلیتا وی تونە. جارا کوتاسیێ تە ئەو کلیت خوەرا بر. وێ رۆژێدا تو کلیتەکە مایین دلکێ من نایێ و تمێ دەرێ وی ڤەکریە.

وەرە، وەرە، عەزیزا من، دەرێ دلکێ من بەر تە ڤەکریە. هەر تەنێ هیڤی دکم: وەختا تێی، عەسە کلیتا دلکێ من خوەرا بینە. ئۆلەجاخە، کی زانە، دبە مینانی وێ جارێ هەری، ئەوقاس وەخت سەر مندا نەیێیی و روو تەدا دلکێ من بەر یێد مایین هەرتم دادایبە.

وەرە، وەرە، کلیتا دلکێ من ژی عەسە خوەرا بینە.

س. ١٩٧٦ – ل

قسەکە کەڤن

هەرگاڤ، وەختا نان تێ بیرا من، ئەز نان دخوم، ئەڤ سەرهاتیا هان دکەڤە بیرا من. گۆ پێشیکی من گەلە سالا بەرێ باهارەکێ رادبە تۆخم درەشینە، هەردو گایێ خوە جۆت گرێددە و زەڤیا خوە رادکە. زەڤیێ رادکە، کوتا دکە، گاکی وی ئانجاخ کێرێرا دگهیژە. دمینە گاکی وی تەنێ. وەختێ ئەکنتیکی بوویە، تەکمالە بوونە و تو کەسی نەخوەستیە گاکی بدێ، وەکی ئەو زەڤیا راکری مانگێرکە، تاپانکە. چارا وی تێ برینێ، رادبە گایێ خوە گرێددە، ئالیێ نیری مایین ژی داتینە سەر سنگە خوە، ژێرا دبە هەڤال. سێ رۆژا سبێ هەتانی ئێڤارێ گێرا تەڤایی نیر دکشینە، زەڤیا خوە مانگێر، تاپان دکە، وەکی کاربە وێ سالێ ئەبوورێ مالا خوە بکە، پاری نان دەڤێ نەفەرێ مالێرا بگهینە.

و گۆ، بەختـرا وێ سالێ نانێ زەڤیێ بلەتبوو. خوەلیێ دیت، وەکی ئەو ب چ زەلوولیێ نانێ زارێ خوە قازانج دکە، مەرد – مەردانە هەقێ ئەمەکێ وی دا.

چ گاڤا نان تێ بیرا من، ئەز نان دخوم، ئەڤ سەرهاتیا پێشیێ من دکەڤە بیرا من. لەما ژی ئەز گەلەکی قەدرێ نان دگرم.

س. ١٩٧٦ – ل

دەین

راستە، عەزمانی ژۆرە، عەردی ژێرە، ئەو گەلەکی ژ هەڤدو دوورن، لێ عەزمان تمێ مۆتاجێ عەردێ دبە و ژێ دەین دکە. عەرد ژی ب مەرد – مەردانە ددێ و چمکی دلێ وی فرەیە، قە تەخمین ژی ناکە، چاوا ددە. لێ وەختێ عەرد مۆتاج دبە و دەینێ خوە ژ عەزمین دخوەزە، ئەڤێ تە خوە تا ددە. گاڤا چارا وی تێ برینێ، دبە قرچە – قرچ، هەوێرزا وی، ئاگر بەر دپەکە، لێ "دەیندارا خوە ئاڤیتیە پش خووندارا" و کوتاسیێ مەجبوور دبە ب کولزکی، مەدە – مرووزکری دەینێ خوە بدە.

ئیرۆ سێ رۆژە مە رووێ رۆیێ نەدیتیە: ئیرۆ سێ رۆژە عەزمانی پۆرمژییە، عەورا هنگل داخستنە. ئیرۆ سێ رۆژە باران دبارە، ئیرۆ سێ رۆژە عەزمان دەینێ عەردێ ددە.

دە، هەتانی بۆنا عەزمین ژی ستەندن هێسایە، داین چەتنە.

س. ١٩٧٥ – L

شوخولێ قەنج ناهێلن

دڤێژن، دنیا دۆرا خوە دزڤرە و تو دەقەکێ جیێ خوەدا ناسەکنە. باوەر دکم، چمکی "بۆرجێ" وێیە، گۆتی بقەدینە. لێ ئەو چاوا بن گرانیا وان زولمادا تەیاخ دکە، کو هەر گاڤ و سەهەت سەر وێ دقەومن؟ ئا ئەڤا یەکا ژ فەمداریا من دەرە. ئەز عەجێبمایی دمینم، وەکی ئەو چاوا وان زولم و قەتلا دبینە و ژ ئۆربیتا خوە دەرناکەڤە؟

– ئەو شوخولێ قەنج دنیایێ خوەی دکن، کو هەلا سەر وێ تێنە کرنێ.

س. ١٩٧٦ – L

ناڤەرۆک

نەمـــەبر 427
خەریبۆ 437
دەوەت نیڤـجی مـا 454
ئیـدی دەرەنگ بوو 456
ئاوازێ گوندێ مە 462
زینێ 473
راستـهاتن 504
دو جارا بـووک سیـارکرن 514
هونورێ ســازبەندیێ 534
نکاربوو 536
دێماری 547
وێ شـەڤێ 553
بۆنا بیـرانینا عـەتارێ شەرۆیی رەهمـەتی 555
شوخولێ منی پێشن 561
ســە 585
ئەسـمـەر 594

نـەخش – نـیـگارێ هـوور 599
نڤینا نەڤـەکری 599
شێرا لاپە خوەش 599
دبن یـەک 600
دەسـتێ تە 600
داییکا تـە رەخ تەیە 601
دەوسا وێ حزکرنێ ژی 601
مـاشینا ئوسـا تونە 602

کەرێ دلێ من، دەرەما روحێ من ... 602
چ سفەتنە زێندینە ... 603
ئێڤارێ گوندێ مە ... 603
زورنا کنۆ ... 604
کلیتا دلێ من ... 605
قسەکە کەڤن ... 605
دەین ... 606
شوخولێ قەنج ناهێلن ... 606

....

ئەمەریکێ دەورێشێ سەردار
ئیدی دەرەنگ بوو
رێداکتۆر – جاسمێ جەلیل
شکلکێش – ش. ئێ. گاسپاریان
رێداکتۆرێ تێخنیکیێ – ئا. س. کۆڤکاسیان
کۆرێکتۆر – عەگیتێ ئاباسی

خەتێد حوبێ

سمۆئێ شەمۆ

نەشیرەتا
"هایاستان"
یێرێڤان ١٩٦٧

Сомое Шәмо

Хәтед һ'öбе

Нәширәта
„һайастан"
Ереван 1967

پارتیا مه

ئەز سێوی بووم،
نەخوەندی بووم
چاوا گشک.
کەن تونەبوو،
ئەو گریبوو،
ئوو دلێ من
کەڤرێ هشک.
تە کەن دا من،
عەمر دا من
ئوو شابوون،
هێسرێ چا چەم
دهات هەر دەم،
ئوندابوون.
کەن و شابوون
تەڤ بەلا بوون
سایا تە،
ئەڤ رۆژێد خوەش،
ئەڤ تەڤا گەش،
تە دا مە.
وێ ڤەبوونە و بەلگ دانە
گولێ مە،

وێ هێ ڤەبن
و بەلگ بدن
سایا تە.
دنیا یەکە،
تە ماشۆقن
هەموو جییا،
عەرەب، نێگر، چین و هندیک،
هەم دنیا.
تو عەمری
ئوو نامری تو دەورا،
تو تەڤا گەش،
تو رۆژا خوەش
ئوو ناترسی تو عەورا.
ب تینا تە
ئوو بینا تە
دخەبتە دلێ مە،
تو دەربا چێ
ئوو تمێ تێ
بۆنا دژمن پارتیا مە.

لێنینرا

دەور و دەورا
ژ ناڤ عەورا
تە پرسی،
بۆی بێمالا

ئوو بێهالا
نەترسیی.
شەڤێ، رۆژێ
ناڤا دۆژێ
تە قالکر،
ئەڤا ریا بەر،
تەڤا گەش سەر
تە چێکر.
بن تەڤا گەش،
ب دلێ خوەش
ئەز دچم،
ڤێ ریا تەدا
دلێ خوەدا
تە دڤم.

عەدلایی

چقا شایە، چقا فەرە
دلێ من،
چا کەڤۆتکا چیلە–قەرقاش
دفرە،
کو عەدلایی بیە زمانێ
دەورا من،
پێشیا چەمێ شێر و قەتلێ
دبرە.
کەڤۆتکا چیل ڤا مل ددە

عەزميندا،
چا دۆرگەرێ وەتەنێ منه
سەربەست،
و دسترێ، کو دەور–دەورا
زەمانا،
قه تونەبن قوولتی، ئاخا
ئوو بندەست.
عەدلایی بیه پزکا ل سەر
زمانا،
ڤالی دنێ هەتا سەرێ دنێی
دن،
شاروور–بلبل برا
بێژنه نەزانا،
کو بەیراقا وێ تم دڤه
فرقا مە.

١٩٦٤

دێ و ئەولەد

ئەز کێدەرێ هاتم ل کو، دنێ، ببهێ دەنگێ من،
ئەز ئەولەدێ کورد–کۆچەرا، نها بخوون دلێ من...
باخ و باخچێ جنەتێ ژی نه ئوسانن، چاوا ڤر،
گول ڤەبوونه، کانیێد زێرین دوخولخولن ژ کێڤر.

ژ قەیا ژی مێوا دەرتێ هەزار رەنگی و بینی،
گولا ڤرا تو کو بینکی، ژ بینێ هەڤ نامینی،
چڤیکا ڤر ژی بلبله شەڤ–رۆ کلام سەر لێڤا،

دۆرگەرێ ڤر نۆلا تەڤا دچنە سەر دەلاڤا.

دەستەک ل ڤر، یەک ل عەزمین ئەرشێ ئەزمان
دپیڤە،
فکرا زانە، مارس، ڤێنێرا، پلانێتن، نە هیڤە،
هیڤە ڤایە، کو بخوەزن وێ هیڤێ ژۆردا بینن،
زارێ ڤرا دەست بدنێ و ب چەعڤا ببینن.

ئەڤ گ دکە تەک جماعەتەک، ئەز ژی چلکەک
بەرا وێ،
جماعەت تەمام چاوا ئەولەد و فرقا مە
ژێرا دێ،

ئەولەد و دێ دەست دانە هەڤ، تەڤ چێ دکن رێکە شەمال،
فکرا لێنین ل سەر وێ رێ، چاوا تەڤا نوور، دەلال.

کۆموونیزمە ئەوا ریا مە، دنێ، ببهێ دەنگێ من،
ئەز ئەولەدێ کورد – کۆچەرا، وەرە بخوون دلێ من.
باخ و باخچێ جنەتێ ژی نە ئوسانن، چاوا ڤر،
گول ڤەبوونە، کانیێد زێرین دخولخولن ژ کێڤر.

١٩٦٥

بسترێ سازێ من

بسترێ، سازێ من،
تو بۆنا موهبەتێ،
تو کانی، کانیا شێن،
ژ کانیێ تم حوب تێ.

بستریّ سازیّ من
تو بۆنا وەتەن–دیّ،
تو کانیا عەمریّ من،
دەنگبیّژیّ دلیّ دیّ.

بستریّ سازیّ من،
دنیا مە ئازادا
بەلابە دەنگیّ من
ناڤ باخیّ گولادا.

بستریّ سازیّ من
تو بۆنا عەدلاییّ،
ئەو هەبە دەور–دەورا
ل هەموو دنیاییّ.

بستریّ سازیّ من،
یەک ئەڤە ریا عەمر،
کیّ دەست دا خرابییّ
وی خوەرا تشت نەبر.

بستریّ، سازیّ من،
ژ دلیّ جاهلی،
ئەڤ حوبا دلیّ من
تو بڤە هەر ئالی.

١٩٦١

دلێ دێ

هەتا وێ ئەولەد بێ،
ناسەنە دلێ دێ؟
ژ کەنجا جەگەرێ
هەر گاڤا ئەو دڤێ:
– دلێ من ببە رێ
ل دەشتێ و ل چیێ
تم فره و تم راست،
تەک ئەولەد برا بێ.
عەمرێ من بۆنا وی
ببە گول–گولستان،
هاڤینبە ئەولەدرا،
نەبینە زڤستان.
ها دڤێ هەر گاڤێ
بۆی ئەولەد پیرەدێ،
لێ ئەولەد جهالە،
گەلۆ ئەو قە دبهێ؟

دایکا کورد

دلێ من چاوا دلێ دیا
دشەوتە شەڤ و رۆ،
ئەز داییکا دو کورا
کەسەرا ها دلێم سۆت.

دلێ مندا دو حوبن،
یەک ژ یەکێ ئالاڤی،

دلێ من بۆی وان هەردا
مسکەن و وار هەر گاڤی.

زەف شیرنە یەک ژ وان
شیرن چاوا رۆ، عەمر،
حوبا وەتەنێ کوردا،
تشت تونە وی شیرنتر.

ئەوە ددە کەن، کلام
ئەوە ددە بەخت، مراز،
ئەوە کو من دنێرە
چاوا خۆرت و قیزا ناز.

لێ حوبا دن جەگەرە،
ئەز چ بێژم، هوون زانن،
ئەو ژ چەعڤا چێترە،
ئەو قنیاتا دایکانن.

ئاها حوبا هەرد کورا
قنیاتە بەر دلی من،
ئەوان تەڤا هەر گاڤا،
ئەڤان هەرچار رۆژێد من.

نها هەرد ژی شەر دکن،
ناڤێ ئازایێ دلدا،
لێ دایکا وان پیرەژن
درجفە ها مالدا.

برا شەرکن هەردو ژی

ئەوێ ئازایێ بینن،
برا بکەڤن هەردژی،
کو کورد شایێ ببینن.

ئاخ، وێ چبە کو وەکی
دووری دەستێ نەمامیێ
کور ژی، وەتەن ژی هەبن،
چا ل وەتەنێ سۆڤێتیێ.

١٩٦٦

بیرانین

سێ هەڤال بوون، چاوا برا،
هەر یەک ژ ملەتەکی،
ل بن تەڤا لاپە مەزن
ئەو مەزن بوون براتی.

مەزن بوون ئەو–هەر یەک بهار،
بهارەکە گەنجە–گەش،
وەتەن عەمر–دلادا یار،
دووری گری، رۆژێ رەش.

رۆکێ دژمن هات سەر وەتەن،
دلدا شەر و خرابی،
حوبا وەتەن بەرا بێ بن،
وان هەرسێکا بال خوە دی.

دەرڤا ئاگر، دەرڤا گوللە،
چاوا تەیرۆک ژۆردا بێ،

چاوا برووسک نیشانە دل،
کا دپرسە کێ ل کێ.

ئەوان هەرسێک تەبیکێدا،
بەر دژمنێ سیاری هار،
دژمن دهات چا زڤستان،
لێ تەبیادا سێ بهار.

و نشکێڤا یەک ژ وان کەت،
تەبی سۆرکر خوونا وی،
و هەردێ دن ئەو راموسان،
گریان چاوا برێ وی.

کانیکە شێن رەخ واندا بوو،
هێسرێ زەلال وێ رۆکر،
راستە، خۆرتی ژ دێ دووربوو،
دارێ سەر گولی ڤەکر.

و کرنە شەر هەردێ دنێ
هەیفا هەڤال ل دلا،
دژمن ئالت بوو، تونە ئیدا،
عەمر دیسا کەن و شا.

سێ برابوون، سێ ملەتا،
یەک کەت شەرێ بەر نەیار،
وەکی ساخبن هەردو برا،

ل سەر وەتەن تم بهار.

١٩٦٦

زناریٚ بەریٚ

ناڤا بەستێدا زنێر چۆک دابوو،
چاوا عەوریٚ سەر گریداخا کال،
بەرفیٚ، باگەریٚ تمیٚ لیٚ دابوو،
ئەو چووبوون دیسا زنار مابوو لال.

دەور، دەنگ هاتبوون و لالتی چووبوون،
پادشا و رێوی وی ببوون مێڤان،
چا ئاڤ ل قوومیٚ، گ ئوندابوون.
لیٚ زنار مابوو چاوا شەدیٚ وان.

ئەز ژی چا زارەک، گەلە-گەلە جار،
پێخاس و سەرقۆت سەر ویرا چوومە،
و چاوا بەرخڤان رۆژێد شلی سار،
بەر تەلدیٚ ویدا ئەز هێسابوومە.

ئەو چووکتیا من بوو نۆلا خەونەکیٚ،
دەرباز بوو و چوو، نایێ ئەو توجار،
ئەز مەزن بوومە، ئەو تیٚ بیرا کیٚ،
ئیدی نە ورن، نە ئەز، نە زنار.

بەرخڤانیٚ بەریٚ، بوومە قولخچی،
دنیا یا منە ئەڤیٚ دەورێدا،
ئەو زنارا ژی بیە دیواریٚ خاس،
خووت ئەوی تامیٚ کو ئەزم تێدا.

دیسا خوەی دکە ژ بەرف، بارانیٚ

نه وان بەرخڤانێ سەرقۆت و پێخاس،
بوویە تامێ چارقات، لەمپێ گەش تێدا،
دۆختر، دەرسدارا ئەو زنارێ خاس.

١٩٦٢

***

درجفە، درجفە
دلێ من،
کو دبینم دەوسا تەدا
یەکە دن،
ئەو لێدخە، ئەو لێدخە
چاوا دەف،
چاوا چەمێ بهارێیی
گوری گەف.
و دلێ من و دلێ من
چا ڤالا
دکم هەرمە چییا و مێرگا
نەوالا.
کو ل ورا، کو ل ورا
ئەز بێژم،
دەردێ دلا کولیلکارا
برێژم.
دخەبتم، دخەبتم
شەڤ و رۆ،
منرا قنیات
حوبا کو تە منرا گۆ،

وەستاندن چیە، وەستاندن چیە،
نزانم،
لێ حوبێدا ئەزی خشیم
نەزانم.
تو خەییدی، تو خەییدی
ئاخ، ژ من،
خەباتێدا یەکە دنە
ڤا رەخ من،
ئەز وەستیمە، ئەز وەستیمە
بێ قنیات،
دەوسا شایێ ئیرۆ هێسر
چەعڤێم هات.
گونێ من چیە، گونێ من چیە
منرا بێژ،
وان کەڤرا ژ پێشا خوە
تو باڤێژ،
تو خەییدیی، تو خەییدیی
فەم دکم،
گونێ منە، وەکی ئەز تە
هزدکم؟

١٩٦٦

دایکا منرا

دایێ، دایێ، شیرنی،
تو کەسەرا دلێ لاوا،
تو ژ گولا گولا بینی،

دژمن ژ تە دڤە ساوا.

شەڤێ درێژ و شەڤێ سار،
رۆژێ باران، یان رۆژێ گەرم
بێشیکا من هەرۆ، هەرجار
تە هەژاندیە بێخەو و نەرم.

تو گریایی وەختا ل من
پەیدا بوونە ئێش و کەدەر،
دلێ تەدا کزین بۆی من،
دوو–دەرمانا گەریایی هەر دەر.

راستە تەڤە گورە و گەش،
لێ نە گەرمە ئەو نۆلی تە،
راستە گولە سۆرە، بینخوەش،
لێ نە ئۆمدە نۆلی تە.

دایێ، دایێ، تو شیرنی،
تو کەسەرا دلێ لاوا،
تو ژ گولا، گولا بینی،
دژمن ژ تە دڤە ساوا.

١٩٦٢

برا بهار بێ

برا بهار بێ
ب گول و سۆسن،
برا بهار بێ
ل وەتەنێ من.

برا پێل بده
چەمێ تەڤزی،
برا بەلگ ڤەده
ئەڤ دارا تەزی.

ئەزێ ژی رابم
سازێ خوه هلدم،
رەوشا بهارا
ل وەتەن بێژم،
و چاوا ئەولەد بۆنا
دایکا خوه
ئەز ناهێڤشینم
توجار عەمرێ خوه.

ئەزێ بسترێم
چاوا کانیا وی،
بسترێم نۆلا
بلبلێ ل وی،

برا دەنگێ من
دنێ بەلابە،–
وەک وەتەنێ من
تو وەتەن تونە.

١٩٦٦

دەقە

دەقەک چوو، تێ یا دن،
پەی وێرا یەکە دن،
ها دەور و دەورارا
دەقە تێن و دچن.

ها دچن و دچن،
دبن تۆر–چێکرن،
پاشێ هەڤ دپرسن،
وەعدەدا چ برن؟

بهار ژی هەیە، بهار ژی هەیە

بهار هەیە گولا تینە،
بهار هەیا دلا تینە،
بهار هەیە بۆنا گولێ
ژ جماعەتێ بلبل تینە.

بهار هەیە عەمر و سازە،
بهار هەیە بەخت–مرازە،
بهار هەیە عەدل، شایی،
شەر و شینێ ئەو ناخازە.

وەتەنێ من خوە بهارە،
گولەک ل وێ نازک یارە،
ئەز دلێ خوە وانرا ئەسکەر،
وان نەکەڤە دەستێ سارە.

بهار هەیە دوورە–دوورە،
دەربا خەدەر، برین کوورە،
زلام و زار ور دکەڤن،
چەمێ خوونێ فوورە–فوورە.

وێ بهارێ ئەز ناخوەزم،
بهارا شێر مە نە لازم،
چا بهارا وەتەنێ من
ئەز دنێ وێ دخوەزم.

١٩٦٦

کانیا گوندێ مە

کانیا گوندێ مە بچووکە،
کاو خەملیە ناڤا گونددا،
گوند دەواتە، ئەو لێ بووکە،
ئەو هۆرییە بن خێلیێدا.
چەمێ دنیایێ نەدنە من،
وێ کانیا چووک ئەز هزدکم.
شاییە تمێ ناڤا گونددا،
دخولخولە کەن و کلام،
راستە چووکە، لێ بۆنا من
ئەو دنێکە، رەوشە تەمام.
کانیێ دنیایێ نەدنە من،
کانیا گوندێ خوە هزدکم.
ئاڤا زراڤ شەڤ رۆژێ تێ،

نه کێم دبه، نه ژی زێده،
نه سێلاڤه، نه جارکێ تێ،
تم دسترێ، رەوشێ ددە.
بەرێ دنیایێ نەدنە من،
کانیا گوندێ خوه هزدکم.
کانیا گوندێ خوه هزدکم،
من و وێڤا مه زەف لیستیه،
بۆی چەعڤێد رەش رەخ وێ هەرتم
من ئاخ کریه، وێ بهیستیه.
کانیێ دنیایێ نەدنە من،
کانیا گوندێ خوه هزدکم،

١٩٦٢

تەبیەت

جیکی بەرف،
جیکی قەرف،
جیکی گری،
جیکی دەف.
تەبیەته ها دکه،
دشکێنه، چێ دکه.

ڤر بهار،
ل ور هار،
زڤستان
و باگەر،
ور جەمەد

ئوو فیڤین،
ڤر کولیلک
گولێد بین.

ڤرا کەن،
ورا دەن،
ڤر راستی،

ورا فەن،
ئاخ دیسا
تەبیەتە،
دشکێنە
چێ دکە.

١٩٦٣

***

ژ کانیێ بچووک چەمۆکێ بچووک
چیا و دەشتارا دکنە لەمە–لەم،
و دچن هەڤرا چاوا قیز و بووک
دگیژنە هەڤدو، هەڤرا دبنە چەم.

و چەم دکشە، فتل سەر فتل،
کەڤانا ددە ئەینی چاوا مەر،
بەرب خووشکا دچە، دچە حوبا دل،
دگهیژنە وانا هەڤرا دبنە بەر.

سەر ریا وان چەما و وان چەمۆکا

گول–گیها دبن، دبن چا جنەت،
دستریێ کەمانچە شایا خۆرت–بووکا،
چەم ژی دەواتڤان دچە بێ منەت.

١٩٦٦

بینا گولێ

عەور لەڤ کەتن، برووسکێ دا،
تەڤ تریێ کەتە بن عەورا،
خوە ڤەشارتن ب عەورێ چیا،
بوو هەیدادە هەموو چیا.

باران باری و گول شلبوو،
قەی بێ گریا هێسرێ هوور،
بایێ نەسی هێرسی وربوو،
کو دخاست وێ بڤە دوور.

عەور بەلا بوون، تەڤێ نوور دا،
ب چەعڤێ شل گول کەنیا،
کەسکەسۆرێ چیا گرێدا،
بینا گولێ کەتە چیا.

١٩٦٦

شەڤ

نیڤێ شەڤێ ستەیرکێ بلند
هوور دبرقن سەر چیا و بانیا،
چاوا کەری پەز بگرە دۆرا گوند

و هيڤا چاردە شڤانێ وانا.

بایێ هێنک تێ سملا دکەڤە،
سمل دهەژن بن هەبێ تژی،
ڤەی بێ دڤێژە وان سملێ نازک
"کۆمباینێ سبێ بێ دۆرا وە ژی".

گوندی رازایە، رازایە کوور-کوور،
ژ خەباتا رۆژێ شا و بەختەوار،
کێلەندیا زەنگۆر قونجێ گۆمێیی دوور
زەڤی خەییدیە کو زەنگێ ئەو خار.

١٩٦٣

تیتالێ هەڤالرا

هێسرەکە زەلال هات ژ چەعڤێ من،
ئاخ، هێسرێ ئوسا نا-نا ناخازم،
هات ژ چەعڤێ من، لێ ژ چەعڤێ دن
ئەز برا کۆربم، توجار نەبینم.

ئیرۆ وەفات بیە برێ من تیتال،
دلێ من بەرە، تێن هێسرێ شینێ،
ئەو عەجێب من دیت، لێ برێد دەلال،
برا ل وە بێن هێسرێ شابوونێ.

چاوا کولیلکەک تەزە ڤەبوو،
ئەوا فینجان بوو کو هاکم تینە،
عەمرێ کولیلکدا کولیلک ئوندابوو،
نا، هێسرێ ئوسا تو کەس نەبینە.

هێسرەکە زەلال هات ژ چەعڤێ من،
ئاخ، هێسرێ ئوسا نا–نا ناخازم،
هات ژ چەعڤێ من لێ ژ چەعڤنە دن
برا ئەز توجار، توجار نەبینم.

١٩٦١

***

دلێ من تەمزە،
چا کەنێ یارێ،
رۆژا بهارێ
لێڤا تێ خارێ،
دلێ من کولیلکە
کو دەستێ یارا
ب دل باقکرنە
ژ دەڤ زنارا.
دلێ من فینجانە
خەملا نوور پێرا،
عەمرێ من تێدا
جماعەتا منرا.

١٩٦٦

***

هیڤەرۆنە شەڤە درێژ،
رانازێم،
ژ حوبا تە بوومە دەنگبێژ،

رانازێم.

چەعڤێ بەلەک، دێمێ شیرن
بیرناکم،
بوریێد درێژ ل من تیرن،
بیرناکم.

وەرە یارێ، دلێ من تو،
مەشەوتین،
تو یا منی، ئاخر، تو من
مەکە دین.

هیڤەرۆنە، شەڤە درێژ،
رانازێم،
ژ حوبا تە بوومە دەنگبێژ،
رانازێم.

١٩٦١

بهار گولا تینە

بهار گولە
بهار دلە،
گولە هەموو
دلیرا.

بهار دلە،
بهار گولە،
دلە هەموو

گولارا.

بهار سازە
ئەو مرازە،
خەملا رەنگین
ئوو سۆسن.

بهارێرا
یار ب نازە،
نازا دکە
گولا من.

بهارێ وێ
ڤانات دایە
قەوات دایە
دلێ من.

ڤانات دایە،
گولان دایە،
جان دفرە
دلێ من.

١٩٦٦

***

روحێ من کولیلکەک،
کولیلکەک ناڤ مێرگێ،
ژ سورێ ئەو نازک

ئوو نازک دچە–تێ.

دچە–تێ شەڤ و رۆ
شەڤ و رۆ ئەو ئوسا،
ژ تەڤێ، ستەیرا
ئەو دکە تم پرسا.

دپرسە، دپرسە،
گەلۆ وێ کنگێ بێ؟
چەعڤێ من قەرمین،
قەرمین ل ریا وێ.

ئەز دکم هەرم، یار منرا نایێ

خەملی زۆزان و منرا کەنیا،
تەڤێ ئەزمانا رەوشا خوە دایێ،
گولێ گازێ کر، من هاتە مەنیا،
ئەز دکم هەرم، یار منرا نایێ.

کانی خولخولین ل ئۆرتا چیارا،
دنێ بوو زەینەت و تەختێ شایێ،
دکم کو هەرم تەیبەتێ سەیرا،
ئەز دکم هەرم، یار منرا نایێ.

هەموو جیا شابوون و حوب و هەواس،
جان، گری تونە ئیرۆ دنیایێ،
هەموو جیا کەنە، دێمێ منرا ناس،
گازی مە دکن، یار منرا نایێ.

یارا من بەدەو نۆلی وان گولا
کیژان رەوش دانە ئیرۆ دنیایێ،
گول گەلە هەنە، چەعڤرەشا دلا،
دکم ئەز هەرم، یارا من نایێ؟
١٩٦٦

***

شەڤە درێژە، شەڤە درێژە،
باران دبارە و نوور تێ خارێ،
شەڤە درێژە، شەڤە درێژە،
ژ من خەو رەڤاند جۆت گولیێ یارێ.

شەڤە درێژە، شەڤە درێژە،
کەس ئینا ناکە، وەکی رانازێم،
هەرد گولیێ یارێ ڤێ شەڤا درێژ
بوونە تیرەمەر، ناهێلن رازێم.
١٩٦٥

***

ئەز گەلەکی هیڤی مامە،
دەقە پەی هەڤ بوونە وەرس،
تو نەهاتی، دیسا مامە،
دیسا تەنێ ب دلێ کز.

و من ترێ ئەز ها مامە،
مامە تەنێ سال، زەمانا،

رۆژێ کانی منرا هەڤال،
لێ شەڤێ هیڤ ل ئەسمانا.

ئەز ب حوبا تە شەوتیم،
ئیشقا چەعڤێم رێنگا تە بر،
تو نەهاتی، تو نەهاتی،
هەتا بەرفێ پۆرێ من کر.

١٩٦٦

بهار ژی هات

بهار هات، گول ڤەبوون،
تونەیی هێ ل ڤر،
چەعڤێ من قەرمین
ل ریا تە بووم کەڤر.

رێنگا تە خالییە،
خالییە شەڤ–رۆژێ،
پێشییا من گەلییە،
ئەز تمێ ناڤ دۆژێ.

بلبل ژی ڤەدگەرە،
جەم گولێ، دسترێ،
کو دبهیست دەنگێ وی
ئەو تویی من ترێ.

نە تە گۆت ئەزێ بێم،
بسەنە هڤیا من،

دبه ته بیرکرم،
یان ته دیت یەکی دن.

ئاخ، لێ نا، ئاخ، لێ نا،
ناخوازم وێ ببهێم،
دبه تو بێکێفی،
جیێ خوه بێژ، ئەزێ بێم.

ئەزێ بێم عەمرێ خوه
مەلهەمکم بۆنا ته،
کو دنێ تەمامی
بێژه بۆی حوبا مه.

رێنگا ته خالییه،
بهارا، هاڤینا،
خەلق شایا وا دکه،
لێ بۆی ته،– ئەز شینا.

ئەز دگریم تو نابهێی،
تو نابهێی دەنگێ من،
دلێ ته کەڤره،
کەڤره بۆنا من.

١٩٦٦

یار، تو باشقەیی

یار، تو گولی،
یار، تو کولی،

یار، بەدەوی تو،
بەدەویا خوە،
بەژن–بالا خوە،
کەسەرا من تو.

یار، تو یاری،
یار، بهاری،
بهارەکە گەش،
یار خەملا تە،
کەمالا تە،
تونە ئەرد و ئەریش،

یار، دنێ تام،
ئەز لێ گەریام،
یار، تو باشقەیی،
یار بەنگزێڤا،

دەڤ و لێڤا
تو گولا چیایی.

یار، نە یاری،
یار، کەڤری؟
دسترێم بۆنا تە،
یار، چ بکم،
چا هزبکم،
کو بێ رەوشا تە.

بێژە من – کول،

ل ئۆرتا دل
ئەزێ مەخبوورکم،
ئەوێ کولێ
دەوسا گولێ
ئەزێ قەبوولکم.

تەک دەنگ بکە،
ئیساف بکە،
شاییرێ تەمە،
وێ لالیێ تم
بەر عەمرێ من
ئەز قوولێ تەمە.

١٩٦٦

***

کولیلکا سۆر
دەربەکە زۆر،
نۆلا کورتکێ
یارێ،
دلێ من خست،
قنیات ئێخست،
ئەز هنگاڤتم
بهارێ.

١٩٦٢

ئەز هزدکم

ئەز هزدکم چیایێ بلند،
کولاڤ راخم ئەشقێرا،
من ڤەشێرە گیهێ بلند،
بلیزە سور تونجکێرا.

ئەز هزدکم ل رەخ کانیێ،
روونێم دەستێم ئاڤێدا،
پێلێد زەلال بێنە مەنیێ،
من و گولا رەخ وێدا.

ئەز هزدکم بارانا نوور،
نەرم ببارە، عەور بێ دەنگ،
تەڤ ژی پێرا، ژ من نە دوور
کەسکەسۆرا هەزار رەنگ.

ئەز هزدکم یار رەخ منبە،
ئاڤ نقتکە گولیارا،
بەر بارانێ هێ شیرنبە
راماوسانێ مە هەڤرا.

١٩٦٦

***

شەوق و شەمال
چا تیرا لال
ژ وان سوورتێ
سۆر دبارن،

خەلقێ دەلال
بێ مال، بێ هال،
تە و بەژنێ
تەنگەزارن.

گول-گوپکا،
شەر-شرکا
سینگێ سەدەف
خەملاندن،
چەعڤێ بەلەک،
زەندێ خەلەق،
خەو ژ چەعڤێ من
رەڤاندن.

١٩٦٥

***

ئەزی دینم، ئەزی دینم،
تە دهەبینم؟
شەڤێ، رۆژێ ئەزی دینم
تە بیر تینم؟

خەلقێ گدی، تو قوول بەندی،
قەرف نەکرن،
چەعڤێ تیرن، خولقێ شیرن
ئاقل-سەودا
ژ من برن.

١٩٦٦

کودا چوو ؟

سبه بوو، ژ مال چوو،
ژ پش چیێ تەڤ دەرکەت،
ب ساز بوو، ب ناز بوو،
کاوا من کودا چوو؟

برا بێ، بەنگزێ وێ
شیرنکە تاسا من،
ئەو نیبە، شا نابە
ئاخ، توجار دلێ من.

گۆتنە من، کاوا من،
وێ گولا باق دکە،
لێ گەلۆ، مالینۆ،
بۆنا کێ چێ دکە؟

سبە بوو، ژ مال چوو،
ژ پش چیێ تەڤ دەرکەت،
ب ساز بوو، ب ناز بوو،
ئاخ، کاوا من کودا چوو؟

١٩٥٨

هەزار گول

هەزار گول، هەزار دل،
تەرا چیچەک تەرا مل،
بفر وەرە، ئەزیز جان،

بەرب یارا خوە نەزان.

هەزار چەم، هەزار دەم
برا بسترێن لەمە–لەم،
بۆی موهبەتێ، بۆی گولا
و بۆی حوبا دو دلا.

حوبا من، دلێ من،
تەرا زۆزان، لاوکێ من،
وەرە، چما نەزانی،
شەڤەکێ من مێڤانی.

هەزار دل، هەزار گول،
هەزار کولیلک تەرا مل،
بفر، وەرە، ئەزیز جان،
سینگێ من تەرا مەیدان.

١٩٥٨

ئیشەڤ وەرە خەونا من

ئیشەڤ وەرە خەونا من،
خەونێدا تە ببینم،
بەلکی ئاگرێ دلێ خوە
ئەز خەونێدا ڤێسینم.

قاسەکە کن بیربکم،
وەکی خەونا هاتنا تە،
و ئەز تەرا بفرم،

بەرب کانییێد چیایێد مە.

بۆنا تە ژ چەم، کانیا،
ئەزێ گولا باق بکم،
گولەکێ ژ وان گولا
هلدم، دلێ خوە دەوسێکم.

ئیشەڤ وەرە خەونا من،
خەونێدا تە ببینم،
ئاگرێ تم ژ دلێ من
دەقەکێ ئەز ڤێسینم.

١٩٥٨

سور و کولیلک

سور کولیلکێ دهەژینە،
بێ هەمدێ خوە دڤە، تینە،
کولیلک سۆرە، دلی شینە،
دبە بەلگا بوەشینە؟
بایێ بێفەم، ئێ چ زانە،
دەقەکێ ڤر، یا دن چیانە،
وی دل دیتیە کو بزانبە،
وەختا حوبێ چ دلانە؟
سور کولیلکا دهەژینە،
بێ هەمدێ خوە، دڤە، تینە،
و من ترێ دلێ منە،
یەکی گرتیە دشدینە.

***

ئەز کومرەشم،
ئۆ، دلێ من وێ دڤێ،
بۆی چەعڤێ تە،
کومرەش هەتا ژ تەڤێ.

١٩٦٣

بلبل ژی خوە شاشکر

بایێ نازک،
چا تبەرەک،
دێمێ قەرقاش
رامووسا،
لێڤێد نارین
سۆرگول بارین،
بوو گولستان
هەموو جیا.
بلبلێ دل،
چاوا سۆرگول
ئەوی شڤاند
یارا من،
ئەو و بلبل
هەڤرا شادل،
وێ نەنێری
ل رووێ من.

و من ل ور
کومرەشی کر.
دلێم چاوا
دەف کوتا،
زەمان و مەھ،
مەزل، جەنمە،
قەی وەلگەریان
سەر مندا.
ئەز چاوا دین،
دلێم برن،
من کو دەنگ ل
یارێ کر،
لێڤێ نارین
ئاڤروو بارین،
ئاڤroویا نیڤێ
عەمرێم بر.

١٩٦٥

***

گولەک دانە خۆرتەکی،
وی چەند جارا گول بینکر،
پاشێ ئەو گول گرتە خوە
و ئەو بەرب کوورێ بر.

گول ئاڤیتە ناڤ کوورێ،
ئاخ، وی چما فەمنەکر؟

خوە ژی روونشت رەخ کووریێ،
بێخەم دەستێ خوە گەرمکر.

١٩٦١

***

رێنگا دوور، گەلیێ کوور
چەم لێ دکشە فوورە–فوورە،
من دڤە خیرەتی
بەرب کیژان وەلاتی؟

ئەز دچم ها هەرم،
لێ شووندا بەر ریا من
ڤەبوونە، بین ددن،
دو گولێ عەمرێ من.

١٩٥٨

عەمرێ دۆخترێ
(باللاد)

١

جیکی نەلین،
جیکی تەلین،
جیکی زارۆک
دقووژە،
دەرڤا سارە،
زارە–زارە،
بایێ هاربوویی

دگوژژه.

شەڤە رەشە،
دل نەخوەشە،
بەرف دبارە
ژ عەزمین،
چەند نەخوەشێ
نەخوەشخانێ
قە نانێرن
ل روو نێن.

لێ هشیارە،
دەربدارە،
گولیزەرا
ڤر دۆختر،
ئەو جهالە،
حوبە بالە،
چەعف–بوریا
دل قولدکر.
ئەوە هەیە،
گەلە مایە،
بێخەو ناڤا
شەڤێ سار،
دەست مرنێ
شووندا ئانیە،
عەمرێ مەریا

گەلە جار.

٢

گوندی دوورە،
گەلی کوورە،
فوورە–فوورە
چەم سەر رێ،

ژ باگەرێ،
ل وێدەرێ،
دێ ئەولەدێ
خوە داڤێ.

قاسمێ کال
ڤا بوویە لال،
نەڤی نەخوەشە
گران،
کور نە مالە،
قەی بێ سالە،
گرێدانە
دەڤ–دران.

کودا هەرە،
باگەر–شەرە،
ئاخر چ رێ
ببینە؟
نەڤیێ بێ هال،

کو مایه مال،
چا گولێرا
بگهینه؟

و وێ لەزێ
لەزۆ–بەزێ،

ئەو نشکێڤا
بیر تینه،
کو تێلێخه،
شووندا نەخه،
گولێ رێکێ
ببینه.

و تێلێخست،
شووندا نەخست،
قاسم گوندێ
گەلیدا،
گولێ گوندێ
سەرێ بەندێ
نیڤێ شەڤێ
تێل هلدا.

وێ باگەرێ
ژ وێدەرێ،
گولێ چوو
بەرب نەخوەش.

دلدا لەزبوون،
جەم زانەبوون،
دەرڤا باگەرا
سەرخوەش.

گهیشتە چێم،
چا مەریێ دێم،
فکرێڤا جەم
نەخوەش بوو،
نیڤێ شەڤێ
کەتە ئاڤێ،
ب هالەکی
دەربازبوو.

لێ جەمدی
گهیشتە جی،
قاسم هاتە
دەست و روویا،
وی ب هێسر
گولیزەر بر،
بەرب زارا
ژ مریا.

دۆخترێ ور
لەز هازرکر
چەند دەرمانێ
لازمی،

دا زارۆکێ،
ژ وێ یەکێ،

ئەوی دیسا
عەمر دی.

وی چەعف ڤەکر
ئوو مێزەکر
ئەڤینتی ل
دۆخترێ،
دۆخترێ دیت
دێم رەوش ئاڤیت،
دنێ دانێ
وێ ترێ.

چەند سەهەت چوون
چا پلتە دوو،
گەرما گولێ
بلندبوو،
وێ باگەرا
ل سەرێ رێ،
تێلا عەمر
بریبوو.
ناڤ گەلیێ کوور،
ل گوندێ دوور
بەرێڤارێ
گولێ مر.

لێ زار قەنجبوو
ژ جی رابوو،
وێ ئەو شابوون
خوەرا بر.

***

گولێ ناز بوو،
بەرمراز بوو،
حوبێ دلێ وێ
تژی،
بۆنا زارێ
عەمرێ خوە دا،
کو دەوسا وێ
ئەو بژی.

١٩٦١

***

بەرفا چیایێ مە دهەلە،
ئەو هەمدێ خوە نەرم تێ خارێ،
تەڤ دەرکەتیا و دکەنە،
نازک چاوا دێمێ یارێ.

قالچێچەکا ب ترسە–ترس
بن بەلەکیێرا نهێری،
چیا و بانیێ کو منرا ناس،

کراسێ خوە کەڤن گوهێرین.

بهارێ شا ل مە کارکر
ب کەن، کلام و ئەشق و ساز،
زڤستانێ جەم مە بارکر،
مە بوو مێڤان سۆرگولا خاس.

کەن و کلام سەر هەر لێڤا،
دل گ ڤەبوون چاوا بهار،
چاوا بهار، بهارێرا
خەمل کەنیا منرا ناز یار.

ئادێ و ئادی

(پێشنڤیسار و کەریک ژ پۆئێمێ)

بلندە زەفی-زەفی ئەلەگەز،
و بەدەو چاوا گولەکە گەڤەز،
بهارا تێرا ئوسا رەوش ددە،
چاوا بووکەکە بەر گۆڤەندێبە.

ئاڤێد بەلەکیا ژۆردا دلەزن،
هەزار زمانی هەڤرا دڤێژن،
دەرهەقا مێرگێد وێیە هەزار رەنگ،
دەرهەقا چەمێد پر گورە ب دەنگ.

بلبلێ دەنگبێژ کلام سەر لێڤا
دسترێ بۆنا رەوشا سۆرگولا،
دەشت ب گولێ خوە برا بمینە،

چقاسی خوەشبە ئەلەگەز نینە.

بۆی کۆچەرا تم ئەلەگەز گولە،
گول زوو هشک دبە، ئەو دیسا گولە.
پاییز وەختا تێ هەزار خێر پێرا،
تێ وەختا کۆچەر ژ چیێ داگێرا.

خاترێ تە، – دڤێن، – ئەلەگەزا کال،
ژۆردا تێن هەڤرا تەمام کۆچ و مال،
کانی و وەرگە تەنێ دمینن،
وەکی بەرفا چیێ چەعڤا بڤینن.

١
بهار هاتیە گول و سۆسن
سۆر–سۆر دکن ل چیا–بانیا،
شەڤێ، رۆژێ حوبێ دکن
کەڤر–کوچک، ئاڤێ کانیا.

جان، خەملیە ئەلەگەز ژی،
ب کراسێ خوەی کولیلکڤا،
و دوورە–دوور دلێ تژی
حوبێ دکە گریداخرا.

ئاڤێ کانیا سار دکشن،
بەدەنا چیێ تێنە خارێ،
مەریا ترێ ئەو ژی خوشین
گلی دکن حوبا یارێ.

تەیر و توویا ژی بەریێ ملدان
بەرب ئەلەگەزا رەنگین،
و ل زانگێد وێیە کالدا
هەزار دەنگی دانین هێلین.

شڤێن دلشا بلوور هلدا،
بەرێ کێری بەرب چیێ کر،
وەختا بلوور دا سەر لێڤا
ئەلەگەزێ هەمێز ڤەکر.

هەمێز ڤەکر چاوا دایکا
کەسەر گازی ئەولەد دکە،
چاوا یارا دلشەوتی
ل سەرێ رێ گازی دکە.

هۆزا بەرخا دا پەی کێری،
بوو کالینا بەرخ و کارا،
عەجێبمای ما هەتا نێری،
ژ هێورزا ناڤ بەیارا.

و نەرم کشیان کۆچ پەی کۆچا،
بەرب زۆزانێ شێن رێزبوون،
سەر ئەمەنیا گول، سۆسنا
کەن و کلام شا دەربازبوون.

جیکی جەشکێ زیقە–زیقبوو،
و دگەریا لەز دایکا خوە،
بەرب هەموو تارشا دچوو،

ماک ژی پەیرا بن بارێ خوە.

ل سەر ملێ خولامەکی
ڤنگە–ڤنگا جەورکێ سا بوو،
پەی خولێمرا دێلکا هێشین
ب هلکە–هلک هێدی دچوو.

گایێ کۆن نەرم پێشیێ دکشیا،
ئۆرتا کۆنرا سنگ و ئستوون،
سیتل ل سەر، مێکۆت رەخرا،
قەی بێ سەروێر، ئەسکەر پەی بوو.

جیکی گاکی بارێ خوە داڤیت،
و درەڤیا جل سەر پشتێ،
جیکی دنێ مالخوێ ددیت
بارەک خار بوو، زوو گهیشتێ.

دکشیان ئاها بەرب وارا
ب کلام و ب هێوورزە،
ئەلەگەز و کۆچەر هەڤرا،
چاوا بووک و زاڤێ تەزە.

گهیشتن وارا، نیڤیا بار دانی،
جل سەر گا هشتن، نە خوودانە لێ،
بووکا ب لەزی پەساری ئانین،
ئێ دن کۆن ڤەگرت، دبە باران بێ.

و نۆلا کەریا پەی هەڤدو رابوون

کۆنێد عەرەبی، رەخ هەڤدو کوبار،
یەکی سنگ دانی، ئێ دنێ ب شابوون
پێشمال و هێشی دکوتا چەند جار.

کەڤانیا مالێ لەز کوچک دادا،
سێلا سەر کوچک هەمدێ خوە سۆربوو،
بینا نانێ گەرم ناڤا لەزێرا
شیرن و شیرن زۆمێ بەلا بوو.

قیز و بووکا ژی جێر، کووز دەول هلدان،
ئاڤا سار ئانین بۆنا کەسریا،
بەرخێ بەرخڤانا دوورڤا کۆری دان،
بەرب بێریا چوون ب کەن بێریڤان.

سەرەجەم

پارتیا مە 613
لێنینرا 614
عـەدلایی 615
دێ و ئەولەد 616
بستریێ سازێ من 617
دلێ دێ 619
دایکا کورد 619
بیرانین 621
زناریێ بەرێ 623
درجفە دلێ من 625
دایکا منرا 625
برا بهار بێ 626
دەقە 628
بهار ژی هەیە، بهار ژی هەیە 628
کانیا گوندێ مە 629
تەبیەت 630
ژ کانیێ 631
بینا گولێ 632
شەڤ 633
تیتالێ هەڤالرا 633
دلێ من تەمزە 634
هیڤەرۆنە 634
بهار گولا تینە 635
روحێ من کولیلکەک 636
ئەز دکم هەرم 637

شـەڤـا درێژ 638
ئەز گەلەکی هیـڤی مامە 638
بـهار ژی هـات 639
یار، تـو باشــقــەیی 640
کولیلـکا سۆر 642
ئەز هزدکم 643
شـەوق و شــەمــال 643
ئەزی دینم تە دهـەبینم 644
کــودا چوو؟ 645
هـەزار گــول 645
ئیشـەڤ وەرە خەونا من 646
سور و کـولیلک 647
ئەز کومرەشم 648
بلبل ژی خوە شاشکر 648
گولەک دانە خۆرتەکی 649
رێنـگا دوور 650
عەمرێ دۆخترێ 650
بەرفا چییایێ مە دهـەلە 656
ئـادێ و ئـادی 657

خەتێد حوبێ
سمۆئێ شەمۆ
رێداکتۆر و کۆرێکتۆرا کۆنترۆل ئێ. ئوو. باکۆئێڤا
شکلکێش گ. ئا. گاسپاریان
رێداکتۆرێ بەدەوەتیێ ئان. ڤ. گاسپاریان
رێداکتۆرێ ئۆن. س. پانیکیان